

**TÜRKİYE’DE YAĞMUR TÖRENLERİ
VE
YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞLAR**

Elif Şebnem KOBYA

**Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN
2014
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Elif Şebnem KOBYA

TÜRKİYE’DE YAĞMUR TÖRENLERİ
VE
YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞLAR

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN

ERZURUM-2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

20.07.2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "TÜRKİYE'DE YAĞMUR TÖRENLERİ VE YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞLAR" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20.07.2014

Elif Şebnem KOBYA

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN danışmanlığında, Elif Şebnem KOBYA tarafından hazırlanan bu çalışma 02 / 07 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Kemal POLAT

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
ÖNSÖZ.....	VII
GİRİŞ	1
I. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi	1
II. Araştırmanın Temel Kavramları.....	3
III. Türkçede Yağmur	9
IV. Türkiye’de Yağmur Törenleriyle İlgili Çalışmalar	19
V. Türkiye’deki Çeşitli Dinler ve İnançlarda Yağmur	26

BİRİNCİ BÖLÜM

TASNİF VE KÖKEN

1.1. YAĞMUR YAĞDIRMAK	43
1.1.1. İnsanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar.....	43
1.1.2. Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar.....	48
1.1.3. Tabiat Olayları ve Gök Cisimleriyle İlgili İnanışlar	61
1.2. YAĞMUR YAĞIŞINI KESMEK	63
1.2.1. Eşyalarla İlgili Uygulamalar	63
1.2.2. Yağmayla İlgili Uygulamalar	69
1.2.3. Çocuklar Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar.....	71

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA ŞEKLİ

2.1. DUA	73
2.1.1. Yağmur Duasının Yapılış Şekli	77
2.1.2. Yağmur Duasına Çıkma Zamanı	79
2.1.3. Duaların Yapıldığı Yerler	80
2.1.4. Yağmur Duasına Katılanlar	95
2.1.5. Sosyal Uygulamalar	97
2.1.5.1. Kurban Kesme	97

2.1.5.2. Yemek Yeme.....	101
2.2. DRAMATİK GÖSTERİ.....	103
2.3. KAVGA.....	124
2.4. TAŞLAR	125
2.4.1. Yada Taşı.....	126
2.4.1.1. Yada Taşının Menşei	127
2.4.1.2. Yada Taşının Kullanım Şekli.....	129
2.4.1.3. Taşın Yapısı ve Bulunduğu Yerler	131
2.4.1.4. Yada Taşı Merasimi Öncesi Uygulamalar	133
2.4.2. Diğer Taşlar	133
2.5. İSTİSKÂ	136
2.5.1. İstiskâ İcra Şekli	137
2.5.2. İstiskâ İcra Zamanı	137

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAĞMURUN EDEBİYAT VE GÜZEL SANATLARA YANSIMASI

3.1. HALK EDEBİYATINDA YAĞMUR	139
3.1.1. Destanlarda	139
3.1.2. Efsanelerde.....	142
3.1.3. Masallarda	143
3.1.4. Menkıbelerde	143
3.1.5. Anonim Halk Şiirinde	146
3.1.6. Atasözleri ve Deyimlerde	153
3.2. MODERN ŞİİRDE YAĞMUR	158
3.3. DİVAN ŞİİRİNDE YAĞMUR.....	170
3.4. ROMANLARDA YAĞMUR	171
3.5. SİNEMADA YAĞMUR	172

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE SAHASINDA TESPİT EDİLEN YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞ VE
UYGULAMALAR

4.1. YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞLAR	174
4.1.1. Yağmur Yağmasıyla İlgili İnanışlar	174
4.1.1.1. İnsanlarla İlgili İnanışlar	174
4.1.1.2. Hayvanlarla İlgili İnanışlar	175
4.1.1.3. Tabiat Olayları ve Gök Cisimleriyle İlgili İnanışlar	185
4.1.1.4. Bitkilerle İlgili İnanışlar.....	196
4.1.1.5. Eşyalarla İlgili İnanışlar	196
4.1.1.6. Yağmurla İlgili İnanışlar	196
4.1.2. Yağmurun Yağmamasıyla İlgili İnanışlar	198
4.1.3. Güneşli Yağmurlu Havayla İlgili İnanışlar.....	199
4.1.4. Karla İlgili İnanışlar	202
4.2. YAĞMURLA İLGİLİ UYGULAMALAR	204
4.2.1. Yağmur Yağmasıyla İlgili Uygulamalar	204
4.2.1.1. Çocuklar Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar	204
4.2.1.2. Yetişkinler Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar	288
4.2.1.2.1. Dini Niteliği Öne Çıkan Uygulamalar.....	288
4.2.1.2.2. Dini Niteliği Öne Çıkmayan Uygulamalar	342
4.2.1.2.2.1. Suyla İlgili Uygulamalar.....	342
4.2.1.2.2.2. Hayvanlarla İlgili Uygulamalar	349
4.2.1.2.2.3. Diğer Uygulamalar	353
4.2.2. Yağmur Yağışını Kesmekle İlgili Uygulamalar.....	358
4.2.2.1. Yetişkinler Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar	358
4.2.2.2. Çocuklar Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar	367
4.3. DOLU YAĞIŞIYLA İLGİLİ UYGULAMALAR.....	375
4.4. YAĞMURLA GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR	379
4.5. YAĞMUR DUALARININ SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN ETKİSİ	384
4.6. TÖRENLER SIRASINDA SÖYLENEN KALIP İFADELER.....	386
SONUÇ.....	439
KAYNAKÇA	442
ÖZ GEÇMİŞ.....	482

ÖZET**DOKTORA TEZİ****TÜRKİYE’DE YAĞMUR TÖRENLERİ
VE
YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞLAR****Elif Şebnem KOBYA****Danışman: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN****2014, 482 Sayfa****Jüri: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN
Prof. Dr. Kemal POLAT
Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ
Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU
Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR**

Hayatın devam edebilmesi için insanlık tarihi boyunca suya gereksinim duyulmuştur. Yağmurun yağmadığı zamanlarda ilkel insanlar, suya olan ihtiyaçlarını gidermek için büyü yoluna başvurmuşlardır. Yağmur yağması için büyü yoluna başvuran ilkel insanların uygulamaları günümüze dini hüviyet bularak yansımıştır.

Günümüzde yağmurla ilgili uygulamalar ilkel dönemin izlerini taşımaktadır. Literatür çalışması esnasında suyla ilgili inanış ve uygulamaların çok zengin olduğu tespit edilmiştir. Yağmur törenlerinde su olgusu çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Türkiye dışındaki ülkelerde de yağmurla ilgili inanış ve uygulamalara rastlamaktayız.

Yağmurla ilgili yetişkinlerin gerçekleştirdiği çok sayıda uygulama mevcuttur. Çocukların yağmur törenlerinde kapı kapı dolaşarak yiyecek toplama ritüeli de uygulamalar arasında öne çıkmaktadır.

Bu çalışma, inanış ve uygulamalara bağlı olarak yaşayan ritüellerin eski yaşam tarzımızla ne kadar bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Su, Yağmur, Tören, İnanış.

ABSTRACT**Ph. D. THESIS****RAIN RITUALS AND RAIN BELIEFS IN TURKEY****Elif Şebnem KOBYA****Advisor: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN****2014, Pages: 482****Jury: Prof Dr. Dilaver DÜZGÜN****Prof. Dr. Kemal POLAT****Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ****Assoc. Prof. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU****Assoc. Prof. Dr. Hüseyin BAYDEMİR**

Along all human history, water has always been vital. Primitive people, when there was no rain, appealed to magic in order to satisfy their thirst. Practices of these primitive people, applying magic, projected into the present in a religious identity.

Today, practices about the rain have traces of primitive period. During literature review, it has been proved that there are quite rich beliefs and practices about the rain. Water phenomenon shows up in various forms. We can come upon beliefs and practices about the rain outside Turkey too.

There are numerous practices committed by the adults. Children also collect food from each house during those rituals.

This study shows that how those rituals that live based on beliefs and practices are connected to our old life styles.

Key Words: Water, Rain, Ritual, Belief.

KISALTMALAR DİZİNİ

AÜDTCF	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
AÜEF	: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
drl.	: Derleyen
dzl.	: Düzenleyen
Ed.	: Editör
EF	: Edebiyat Fakültesi
Haz.	: Hazırlayan
İFD	: İlahiyat Fakültesi Dergisi
s.	: sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ter.	: Tercüme
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFA	: Türk Folklor Araştırmaları
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

ÖNSÖZ

Su, hayatın başlangıcıdır, yaşam kaynağıdır. İnsanlık tarihinden itibaren hayatın devam edebilmesi için suya ihtiyaç duyulmuştur. Kuraklığın olduğu zamanlarda insanlar bu sorunla başa çıkabilmek için farklı yollara başvurmuşlardır. Bunlardan biri de yağmur törenleridir. Doğayla iç içe yaşayan insanlar, çeşitli doğa hareketlerini gözlemleyerek ve bunları hayatlarına yansıtarak inanışların oluşmasına zemin hazırlamışlardır.

Türkiye’de inanışlar ve yağmur törenleri üzerine bugüne kadar yeterli akademik çalışmanın olmaması dikkat çekicidir. Bu sebeple konuyla ilgili çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Giriş ve dört bölüm halinde düzenlenen çalışmamızın Giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yönteminden bahsedildikten sonra araştırmanın temel kavramları üzerinde durulmuş, ülkemizde yağmurla ilgili yayın ve çalışmalar hakkında geniş bir bilgi verilmiştir. Türkiye’de yaygın olan farklı inanç sistemleri araştırılmış, yağmurla ilgili bilgiler kutsal kitaplardan örneklerle açıklanmıştır. Ayrıca Türkçedeki yağmur kelimesi üzerinde durulmuştur. Yağmur kelimesinin etimolojisi ve diğer lehçelerdeki kullanımı açıklanmıştır. Türkiye sahasındaki yağmur, kar ve dolu yağışıyla ilgili kelimeler kendi içinde başlıklandırılmıştır.

Birinci bölümde, yağmurla ilgili inanış ve uygulamalar tasnif edilerek köken açısından değerlendirilmiştir. Bu inanış ve uygulamalar, yağmur yağdırmak ve yağmuru kesmek biçiminde iki başlık altında açıklanmıştır.

İkinci bölümde yağmur törenlerinin icra şekli ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Türkiye’de uygulanan yağmur törenleri Dua, Dramatik Gösteri, Kavga, Taşlar ve İstiskâ olmak üzere beş ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Türkiye’de uygulanan yağmur törenleriyle ilgili harita çalışmaya eklenmiştir.

Üçüncü bölümde yağmurun etkileri üzerinde durulmuştur. Hayatın her evresinde karşılaştığımız yağmurun başlangıçtan günümüze kadar edebiyat, sanat ve sosyal hayattaki yansımaları dikkatlere sunulmuştur.

Dördüncü bölümde geniş bir literatür çalışması sonucu elde edilen bulgular tasnif edilerek yağmurla ilgili inanış ve uygulamalar başlığı altında verilmiştir. Çalışmadaki Kısaltmaların hazırlanmasında, Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Yazım Kılavuzundan yararlanılmıştır. Çalışma, sonuç ve kaynakçayla tamamlanmıştır.

Çalışma Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında (Proje no: 2011/257) desteklenmiştir. Bu destek için Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne teşekkür ederim. Çalışmayı hazırlarken pek çok kişinin de desteğini gördüm. Öncelikle danışmanlığımı üstlenerek çalışmanın her aşamasında bilgisinden istifade ettiğim saygıdeğer hocam Prof. Dr. Dilaver Düzgün'e şükranlarımı sunarım. Bilgi ve görüşlerinden istifade ettiğim Doç. Dr. Gülhan Atnur ve Prof. Dr. Kemal Polat'a, çalışmayla ilgili birçok konuda desteğini gördüğüm Prof. Dr. Kemal Üçüncü ve Doç. Dr. Nesrin Feyzioğlu'na, değerli katkılarından dolayı Doç. Dr. Hüseyin Baydemir, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Özgür Güvenç ve Yrd. Doç. Dr. Özkan Daşdemir'e, çalışma sürecinde beni destekleyen aileme teşekkürü borç bilirim.

Erzurum-2014

Elif Şebnem KOBYA

GİRİŞ

I. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Türkiye’de inanış, kült, mit gibi kavramlar üzerinde kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. Makale, tez ve kitaplarda, su ile ilgili inanış ve uygulamalara rastlanılmaktadır. Ülkemizde inanışlar üzerine yapılan çalışmalar genellikle belli bir bölge incelenerek hazırlanmıştır.

Yağmurla ilgili de çeşitli çalışmalar yapılmıştır; ancak inanış ve uygulamaların kökeni hakkında bilgi oldukça sınırlıdır. Araştırmanın amacı, Türkiye’de derlenmiş malzemedeki yağmur törenleri ve yağmurla ilgili inanış ve uygulamaları tespit ederek uygulamaların kökeni hakkında bilgi vermektir. Böylece bugün hala devam eden uygulamaların menşei açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada, köken ve tasnif çalışmasının yanı sıra yağmur törenlerinin icra şekli de incelenmiştir.

Bu araştırma, geniş bir literatür taramasını gerektirmektedir. Literatür taraması esnasında, yağmurla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili çalışmalarla karşılaşmıştır. Derlenen inanış ve uygulamalar, çalışmaların çoğunda sadece sınıflandırılarak verilmiştir.

Konuyla ilgili derleme çalışmalarında tespit edilen bilgiler, inanış ve uygulamalar olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar da kendi arasında sınıflandırılmıştır. Araştırmada kullanmak üzere yazılı kaynaklardan tespit edilen malzeme hiçbir değişiklik yapılmadan çalışmaya eklenmiştir. Çocuklar tarafından gerçekleştirilen uygulamalarda oyunların isimleri tespit edilememişse söylenen tekerlemelerin içindeki en uygun kelime veya kelime grubu seçilmiştir. Bu başlıklandırma, [] içerisinde gösterilmiştir. Eğer hiçbir başlıklandırma yapılamamışsa başlık sadece [] şeklinde verilmiştir.

Türkiye genelinde gerçekleştirilen yağmur törenleri, Türkiye haritası üzerinde X işareti konularak gösterilmiştir.

Konu, Türkiye ile sınırlı olmasına rağmen, literatür taramasında karşılaştığımız Türkiye dışındaki yerlerle ilgili inanış ve uygulamalar ilgili kısımlara eklenmiştir.

Çalışma, Türkiye genelini kapsadığı için bizzat sahadan derleme yapılmamıştır. Türkiye sahasında derlenmiş yazılı malzemedan yararlanılmıştır.

Eser hazırlanırken, Türkiye’de konuyla ilgili derlenmiş malzemeye ulaşılmaya çalışılmış ve elde edilen bilgiler incelenip toplanarak literatür çalışmasına eklenmiştir. Çalışma esnasında öncelikle akademisyenler olmak üzere birçok araştırmacının çalışmalarındaki kaynakçalardan yararlanılmıştır. Bu konudaki ilk ciddi çalışma M. Fuat Köprülü’nün Dâr-ül fûnûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası’nda 1925’de yayımlanan, “Eski Türklerde Dini Sihri Bir Anane: Yat veya Yağmur Taşı” adlı makalesidir. Bu makalede, yada taşının kullanımı ve ortaya çıkış şekli hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Yağmur törenleri ve inanışlarla ilgili ilk malzeme 1930’da Abdülkadir İnan tarafından derlenmiştir. 1930’dan günümüze kadar çeşitli malzemeler tespit edilmiştir. Bu sürenin genişliği günümüzle o yıllar arasında mukayese imkânı vermektedir. Derlenen malzemelerin temelinde farklılık olmasa da uygulamalarda değişiklikler gözlemlenmiştir.

Eserle ilgili çalışma için öncelikle Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Milli Kütüphane olmak üzere çeşitli kütüphanelerde konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu araştırma esnasında kitapların yanı sıra çok sayıda süreli yayından yararlanılmıştır.

Alanın temel periyodikleri olan Halk Bilgisi Haberleri, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Kültürü, Türk Folkloru, Milli Folklor dergileri taranarak çalışmaya eklenmiştir.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Erciyes İlahiyat Fakültesi Dergisi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi’nin yanı sıra Gediz, Taşpınar, Ülkü, Ün gibi halkevleri dergileri de taranmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Dokümantasyon Merkezinden ve çeşitli fakülte kütüphanelerinden konuyla ilgili tezler taranmıştır.

Çalışmada inanışların menşei ve ülkemizde yaygın olan dinlerle ilgili bilgi almak amacıyla ilgili fakültelerdeki akademisyenlerle görüşülerek bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Dinler Tarihi, Zootečni, Biyoloji ve Su Ürünleri Temel Bilimler bölümlerinde konuyla ilgilenen akademisyenlerle yapılan görüşmelerde konunun farklı

boyutlarının ortaya çıkması sağlanmıştır. Çalışma hazırlanırken başvuru kaynaklar alfabetik olarak kaynaklar kısmına eklenmiştir.

II. Araştırmanın Temel Kavramları

A. İnanç ve İnaniş

İnanç ve inaniş kavramları çoğu kişi tarafından birbirini yerine kullanılmaktadır. Aralarındaki farka genellikle araştırmacılar tarafından dikkat edilmemektedir. Hâlbuki bu iki kavram arasında nüans farkı vardır.

İnaniş veya halk inanişi halkın kendisinin sonradan ortaya çıkardığı genelde kaynağı belli olmayan, dini refansa dayanmayan kabullenmelerdir. Genel bir ifade ile toplumların hayatında önemli bir yeri olan ve çoğu zaman kaynağı belli olmayan dini değerlere halk inanişi demek mümkündür.¹

Halk inanişları farklı şekillerde oluşabilir. “Buna göre bazı halk inanişları, telkin yoluyla bazıları da anonim olarak ortaya çıkmaktadır.”²

İnanç ise günlük hayatta, çeşitli davranış şekillerinin, doğa olaylarının, uygulanan pratiklerin yorumlanmasında kendine yer bulmuştur. İnançlar, insanların yaşantısına yön vermektedir. İnsanlar gökyüzündeki değişiklikleri, ayın, yıldızın hareketlerindeki farklılıkları yorumlayarak günlük hayatta uygulamaktadır.

“Diğer bir ifadeyle inanç, dini ve dinin doktrinel boyutunu temsil eder, inaniş ise din anlayışını, dinin toplumda yaşayan şeklini temsil eder.”³

Gerçek olduğu toplum tarafından kabul edilmiş inanç olgusu insanların günlük yaşamını ve davranışını etkilemektedir. Boratav, inancı “kişice ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi” olarak tanımlar.⁴ Toplum tarafından gerçek olarak kabul edilen inanç, insanların hayatını etkilemiş ve hayatın her evresinde karşısına çıkmıştır. Bir toplumun diğerinden

¹ Kemal Polat, *Beşikten Mezera Kırgız Türkleri'nde Gelenek ve İnanişlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2005, s. 51-52.

² Polat, *Beşikten Mezera Kırgız Türkleri'nde Gelenek ve İnanişlar*, s. 56.

³ Kemal Polat, “Türkiye’de Dinler Tarihi Sahasında Yapılan Alan Araştırmaları Üzerine Bazı Düşünceler”, *Türkiye’de Dinler Tarihi-Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yay., s. 520.

⁴ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, (5. Baskı), Gerçek Yay., İstanbul 1999, s. 7.

ayırt edilmesi inanç unsurlarıyla sağlanmaktadır. Çeşitli kültür öğelerini içinde barındıran bir milletin inanç unsurları da çeşitlilik göstermektedir.

Toplumun kültür yapısını oluşturan inanç, gelenek ve göreneklerin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Toplumun hayat tarzı inançların ortaya çıkmasını sağlamıştır. İncanın uygulanış şekli olarak açıklanan “inaniş”, öğrenme yetisiyle şekillenen pratiklerin izahıdır. Anadolu’da çeşitli amaçlarla uygulanan pratikler belli bir incanın sonucunda ortaya çıkmış inanişlardır.

Doğayla iç içe yaşayan halk geçimini devam ettirebilmek için tabiat olaylarını yakından takip etmek zorundadır. Doğa olayları içinde değerlendirebileceğimiz yağmur törenlerinin kökeni inaniş unsuruna dayanır. İnsanın doğasında var olan inanç duygusu, zamanla öğrenme yetisiyle şekillenir ve uygulanan pratiklerle daha da güçlenir. Halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılan ve yenilenen inanmalar nesilden nesile aktarılmaktadır.

Dolayısıyla bu araştırmada, yukarıda izah ettiğimiz gibi daha doğru olacağını düşündüğümüz için halk inancı ve inanç yerine halk inanişi veya inaniş terimlerini kullanmayı tercih ettik.

B. Mit

Kökeni Yunancaya dayalı *mit* kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük’te “Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça, evrenin doğuşu ile ilgili hayalî, alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos”⁵ olarak tanımlanmıştır.

Azra Erhat’a göre mit, “söylenen veya duyulan sözdür, masal, hikâye, efsane anlamına gelir.”⁶

Mitle ilgili birçok görüş ortaya atılmış olmasına rağmen ortak düşünce, mitlerin gerçek ve kutsal kabul edilen hikâyeler olduğudur. Bugün uygulanan birçok pratiğin kökeni mitolojiyle ilgilidir.

“Bir olayı anlamak ya da bir sonuç çıkarmak için olayın hangi kökenden ortaya çıktığını bilmek gerekir. Bir şeyin kökenini bilmek onlar hakkındaki büyüü bilmek ve onlara hâkim olmak anlamına gelir.”⁷

⁵ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), TDK Yay., Ankara 2005, s. 1403.

⁶ Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, (18. Baskı), Remzi Kitabevi Yay., İstanbul 2011, s. 5.

Gerçek ve kutsal kabul edilen mitler, inançların kökenini bilmemize yardımcı olur. Günlük hayatımızdaki uygulamaların ve geleneklerin sebebinin açıklamak için mitlerden yararlanmaktayız. Bu uygulamalardan biri de yağmur törenleridir.

C. Kült

Birçok alanda yapılan araştırmalarda *kült* kavramı farklı tanımlarla açıklanmaktadır. Yapılan tanımlar arasında küçük farklar olsa da kültür kavramının inanç esasına dayalı olduğu ortak bir noktadır.

Türkler, dinî tarihleri içerisinde, çok eski dönemlerden itibaren, tabiatla bir takım güçlerin bulunduğu inanıyor ve onları kutsallaştırıyorlardı. Bu inançlar, tabiatla mevcut dağ, ağaç, su, kaya, vb. varlıkların birer ruhunun bulunduğunu tasavvur etmekteydi.⁸

“Bütüncül olarak dinsel bir inanç sistemine ya da bir inanç sisteminde yer alan, eylemle desteklenen, kendi içinde bütünleşmiş bir kesite antropoloji terminolojisinde kültür adı verilmektedir.”⁹

Türk Dil Kurumu’nun yayımladığı Türkçe Sözlükte “kült; tapma, tapınma, din, dinî tören, ibadet, ayin”¹⁰ anlamlarına gelmektedir.

Sedat Veyis Örnek Etnoloji Sözlüğü’nde “kült” kelimesini “Yüce ve kutsal olarak bilinen varlıklara karşı gösterilen saygı, onlara tapınış. Bu saygı ve tapınış duayı, kurbanı, belli ritleri gerektirmektedir. Tapınaklar, toplantı evleri, kutsal olarak bilinen alanlar, tepeler, mağaralar, nehirler, kültür yeri olarak kullanılır; kültür için bayram ve tören gibi belli zamanlar seçilir, kültür araçları bulundurulur; en önemlisi de bu amaçla toplanmış bir cemaat ile cemaati yöneten bir lider gereklidir.”¹¹ şeklinde açıklamaktadır.

Bir inanç sisteminde yer alan ve kutsal varlıklara duyulan saygı, tapınma anlamlarına gelen kültür inancı çeşitlilik göstermektedir. Uygulanmakta olan farklı kültür inançları ile karşılaşmaktayız. Bu inançlar aracılığı ile günlük hayatta uygulanan çeşitli pratiklerin nedenleri de açıklanmaktadır.

⁷ Ayhan Bıçak, *Tarih Düşüncesi-Tarih Düşüncesinin Oluşumu*, Dergah Yay., İstanbul 2004, I, s. 50.

⁸ Ünver Günay, Harun Güngör, *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dinî Tarihi*, Rağbet Yay., İstanbul 2003, s. 70.

⁹ Gürbüz Erginer, *Kurban-Kurbanın Kökenleri ve Anadolu’da Kanlı Kurban Ritüelleri*, (1. Baskı), YKY, İstanbul 1997, s. 41.

¹⁰ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, s. 1282.

¹¹ Sedat Veyis Örnek, *Etnoloji Sözlüğü*, AÜDTCF Yay. : 200, Ankara 1971, s. 147-148.

1. Ateş Kültü

Ateş ile ilgili birçok inanç ve geleneğin kökeni Şamanizmle ilgili olabilir. “Şamanlar birer tanrı sayılan dedelerin ve büyük anaların ruhuna da (od Ata) ve (od Ana) derlerdi. Bazı Şamanistlere göre ateşi (od Ana) yaratmıştır.”¹²

Yakılan ateşin üzerinde yükselen alevin rengine bakılarak bereketli yağmur ve mahsulün gelebileceği anlaşılabilmektedir.

“Ateşe bakıp kehanet etmek Türkler’de çok eski bir görenektir. Türklerin büyük hükümdarlarının muayyen bir günü vardır ki, o gün kendisi için büyük bir ateş yakılır. Bu ateşe kurbanlar sunulur ve dualar okunur. Bu ateşin üzerinde büyük alevler yükselir. Bu alev yeşilimsi renkte olursa bereketli yağmur ve iyi mahsul olacaktır.”¹³

Eski Türklerdeki ateşin kötülüklerden arındırıcı ve temizleyici özelliği, günümüzde de çeşitli uygulamalarda devam etmektedir. Nevruz törenlerinde ateşin üzerinden atlama geleneği de ateşin günahlardan arındırıcı özelliğinden kaynaklanmaktadır.

2. Ağaç Kültü

Ağaç ile ilgili inanışların kökeni Türklerin yaradılış efsanesine dayanmaktadır. Yaradılış Efsanesine göre Tanrı Ülgen, dalsız budaksız bir ağaç görür ve bu ağaca bakmanın hoş bir şey olmadığını düşünür. Ağaçtan dokuz dal, bu dokuz dalın kökünden dokuz insan ve bunlardan da dokuz ulus meydana gelmektedir.¹⁴

Türk kültüründe yer altı, yer ve göğü birleştiren bir özelliği olan hayat ağacı, yaşam kaynağını sembolize etmektedir.

“Hayat ağacı, Türk düşüncesine göre, yer ile gök yaratıldığı zamanda yaratılmıştır. Dalları ve budakları gümüşten, yaprakları altındandır. Gövdesinden ve tepesinden sarı renkte bir sıvı akmaktadır. İnsanların ilk atası “kişi”, Âdem, Er Sogotoh, hayat ağacının gövdesinden ve tepesinden çıkan usareyle beslenmiştir.”¹⁵

¹² Murat Uraz, *Türk Mitolojisi*, Düşünen Adam Yay., İstanbul 1994, s. 167.

¹³ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, (6. Baskı), TTK Yay., Ankara 2006, s. 67.

¹⁴ İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm- Materyaller ve Araştırmalar*, s. 15.

¹⁵ Pervin Ergun, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2004, s. 153.

“Başkurtların rivayetlerinde de ağaç kültünün izleri yer almaktadır. (Bay Kay, Bay Savul) denilen kayın ağacı yanında adak adanır, yağmur duası yapılır, bez bağlanırdı.”¹⁶

Türkler için hayat kaynağı olan ağaç, hayatın devamının, bereket ve bolluğun sembolü olan yağmurun yağmasında önemli bir etkidir. Türkiye’de çocuklar tarafından gerçekleştirilen yağmur törenlerinde kutsal kabul edilen ağaç kullanılmaktadır.

3. Dağ Kültü

Günümüzde yağmurla ilgili uygulamaların gerçekleştiği mekânlardan biri de dağdır. Dağa atfedilen bu kutsiyet eski Türkler’in hayat merkezinin dağ olmasından kaynaklanmaktadır. “Dağ kültü bir taraftan toprağın diğer taraftan da “Ötüken”de olduğu gibi korunmanın, güven ve emniyetin sembolü durumundadır.”¹⁷

Gücün ve güvenin sembolü olan dağ, eski Türklerde Tanrı ile bağlantı kurmak için araç olarak görülmüş ve burada Tanrı’ya çeşitli saçılar sunulmuştur. “Tanrıyla ilgili ayinlerin pek çoğu dağların zirvesinde yapılmıştır, kurbanlar buralardan sunulmuş, bu mekânlar Gök Tanrı’ya en yakın noktalar olarak kabul edilmiştir.”¹⁸

Dağ ruhlarına tapma geleneği çok eski devirlerde başlamış ve bugüne kadar devam etmiştir. Dağ ruhlarına sunular saçılar çeşitlilik göstermektedir. Altaylılar dağ ruhlarına kanlı kurbanlar verirler (kısarak öldürürler), saçı olarak bulgur karıştırılmış süt serperler.¹⁹ Eski Türkler, dağları, insanlar gibi konuşan, duyan ve hatta evlenip çocuk sahibi olan ruhi varlıklar şeklinde tasavvur ederek kutsallaştırırlar.²⁰

“Ötüken, Tanrı’nın dünyaya, dünyanın da Tanrıya en yakın olduğu yer olarak bilinmektedir.”²¹

Eski Türklerin Tanrı ile bağlantı kurduklarına inandıkları mekân olan dağın işlevi İslâmi unsurların etkisi ile günümüzde farklılık göstermektedir. Yağmur dualarının yapılması için Allah’a daha yakın olacağı inancı ile dağlar özellikle tercih edilmektedir.

¹⁶ Emrah Yavuz, *Harput Halk Kültüründe Ziyaret ve Ziyaret Yerleri Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2005, s. 89.

¹⁷ Fikret Türkmen, “Eski Türklerin İnançlarında Tabiat Kültü”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, sayı: III, 1999, s. 177.

¹⁸ Halil İbrahim Şahin, “Kaz Dağlarında Dağ, Ağaç ve Ocak Kültü Üzerine İnanış ve Uygulamalar”, *Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi*, 11 (19), 2008, s. 117.

¹⁹ Abdülkadir İnan, *Eski Türk Dini Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi Yay., İstanbul 1976, s. 87.

²⁰ Ünver Günay, Harun Güngör, s. 73.

²¹ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi I*, (5. Baskı), Ankara 2010, s. 278.

“Yücelik sembolü olmasıyla dikkat çeken dağın, Tanrı’ya en yakın mekân olarak tasarlanmasında onun dünyanın dengesini koruyan eksen olarak algılanması önemli rol oynamıştır.”²²

Dağ kültürle ilgili bilgiye Kur’an-ı Kerim’de yeryüzünün yaratılışı anlatılırken rastlamaktayız. “Allah, gökleri görebileceğiniz direkler olmaksızın yarattı. Yeryüzüne de, sizi sarsmasın diye sabit dağlar yerleştirdi ve orada her türlü canlıyı yaydı. Gökten de yağmur indirip orada her türden güzel ve faydalı bitki bitirdik.”²³ Kur’an-ı Kerim’de, kıyamet gününün belirtisi olarak dağlar ufalanıp savrulacaktır.²⁴

Yeryüzünün yaratılışı anlatılırken “Onları sarsmasın diye yere de sabit dağlar yerleştirdik ve (varacakları yere) yol bulabilsinler diye ondan geçitler, yollar meydana getirdik.”²⁵ ifâdesi kullanılmıştır.

İnsanlık tarihi boyunca Tanrı’ya ulaşmak için her zaman önemli olan dağ kültürü, İslâmiyetten sonra da farklı uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır.

4. Su Kültü

Dünyanın yaradılışının ilk maddesi olan su, Kur’an-ı Kerim’de evrenin yaradılışı tasvir edilirken anlatılmaktadır. Kur’an-ı Kerim’de, “İnkâr edenler, göklerle yer bitişikken, bizim onları ayırdığımızı ve diri olan her şeyi sudan meydana getirdiğimizi görmediler mi? Hâlâ inanmayacaklar mı?”²⁶ ifâdesi kullanılmıştır.

Evrenin ilk maddesi olan su varoluşun, üretkenliğin ve koruyuculuğun sembolüdür. Eski Türklerde her dağın, pınarın, gölün, ırmakların, ağaç ve kaynakların sahipleri olduğuna inanılmıştır. Günümüzde su ile ilgili çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Nevruz törenlerinde su üzerinden atlama, birbirlerinin üzerine su serpmeye, soğuk su ile yıkanma, yeni-gün suyu ile eli ve yüzü yıkama gibi adetler bu eski Türk inancının bir devamıdır.²⁷

²² Fuzuli Bayat, “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”, *Folklor/Edebiyat*, 12 (46), 2006, s. 51.

²³ Lokman 10.

²⁴ Mürselât 10.

²⁵ Enbiyâ 31.

²⁶ Enbiyâ 30.

²⁷ Mustafa Turan, “Tarihî Kaynaklar Işığında Nevruz’un Menşei Meselesi”, *Millî Folklor*, 5 (37), 1998, s. 97.

Eski Türkler tabiat ruhlarının varlığına inanmış, onlara saçılar sunmuşlardır. “Su iyesini memnun etmek için ona kurban verilmesi lazımdır.”²⁸

Su iyesi, su anası, su babası tabiat ruhlarındandır. “Bunlar suyun-göllerin, denizlerin, büyük nehirlerin- en derin yerinde yaşarlar. Onlar suya yıkanmaya giren bazı insanları kendi yanlarına çekip alırlar.”²⁹ Eski Türklerin yaptığı bu uygulama yağmur törenleri sırasında yapılan pratiklerde karşımıza çıkmaktadır.

Türkmenistan’da da su kutsal kabul edilmektedir. “Suyu mukaddes olarak kabul ettiklerinden bir kaptan başka bir kaba aktarırken saygı ifadesi olarak kabı tek elle değil de iki elle tutarlar.”³⁰

Çuvaşlarda, dua esnasında yaşlılar hazırlanan yiyeceklerden bir parça suya atarlar, serçe veya yumurtadan olan özel sunu/saçı suya sunulur.³¹

Su, arındırıcı ve temizleyici özelliğinden dolayı vaftiz törenlerinde kullanılmaktadır. “Vaftiz ilk zamanlar kaynak, akarsu, deniz gibi sularda yapılırken, şartların değişmesiyle birlikte ibadet yerlerinde özel olarak hazırlanmış havuz ve benzeri yerlerde yapılmaya başlanmıştır.”³² Su, hayatın her evresinde çeşitli inanışlarda kutsal kabul edilmiştir.

III. Türkçede Yağmur

a) Yağmur Kelimesinin Etimolojisi ve Diğer Lehçelerde Kullanımı

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan sözlükte yağmur, “atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet”³³ şeklinde ifade edilmiştir.

Sevan Nişanyan’a göre yağmur eski Türkçe bir kelime olup kökü yag-+mir→yağ-dan gelmektedir.³⁴ Tuncer Gülsöy’ü’a göre de yağmur eski Türkçe bir kelimedir ve

²⁸ Eyüp Akman, “Türk ve Dünya Kültüründeki Su Kültü Üzerine Düşünceler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10 (1), 2002, s. 5.

²⁹ Gülhan Atnur, *Başkurt ve Tatar Efsaneleri Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum 2002, s. 823.

³⁰ Ekrem Özbay, *Türkmenistandan Anadolu’ya Örf Adet ve Halk İnançları*, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul 2007, s. 182.

³¹ P.V. Denisov, *Çuvaşların Dini İnançları*, (Çev.: Atilla Bağcı), Çuvaş Devlet Yayınevi, 1959, s. 138.

³² Neriman Turan, *Yeni Ahit Işığında İlk Hristiyan Toplumunun İnanç ve İbadet Anlayışı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2002, s. 50-51.

³³ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), TDK Yay., Ankara 2005, s. 2108.

kökü yağ-mur→yağ- dan gelir³⁵. Clauson, *An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish* adlı eserinde, yağmur kelimesinin kökeninin yağ- ‘tan geldiğini ve Türkçe bir kelime olduğunu belirterek yağmur kelimesinin lehçelerdeki kullanımında fonetik değişiklikler olduğunu açıklamaktadır.³⁶

Yağmur kelimesi Türk lehçelerinde değişik şekillerde ifade edilmektedir:

Altay Türkçesi: Yanmır³⁷

Azerbaycan Türkçesi: Yağış, Yağmur³⁸

Başkurt Türkçesi: Yamğır³⁹

Çuvaşça: Sumâr⁴⁰

Hakas Türkçesi: Nanmır⁴¹

Kazak Türkçesi: Janbır⁴²

Kırgız Türkçesi: Camğır⁴³

Nogay Türkçesi: Yamgır⁴⁴

Özbek Türkçesi: Yamğır⁴⁵

Sagayca: Nanmır⁴⁶

Şor Türkçesi: Nağur, Namır, Namur⁴⁷

³⁴ Sevan Nişanyan, *Sözlerin Soyağacı-Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, (5. Baskı), Adam Yay., İstanbul 2010, s. 667.

³⁵ Tuncer Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 1031.

³⁶ Clauson, *An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, At The Clarendon Press, Oxford 1972, s. 903.

³⁷ Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, (2. Baskı), Ankara 1999, s. 439.

³⁸ *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1991, I, s. 956-957.

³⁹ *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, s. 956-957.

⁴⁰ *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, s. 956-957.

⁴¹ Eren, s. 439.

⁴² *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, s. 956-957.

⁴³ *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, s. 956-957.

⁴⁴ Eren, s. 439.

⁴⁵ *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, s. 956-957.

⁴⁶ Eren, s. 439.

⁴⁷ Eren, s. 439.

Tatar Türkçesi: Yanğır⁴⁸

Türkiye Türkçesi: Yağmur⁴⁹

Türkmen Türkçesi: Yağın⁵⁰

Uygur Türkçesi: Yamğur, Yeğın⁵¹

Yakut Türkçesi: Samîr, Sabîr⁵²

b) Türkçede Yağmur, Kar ve Doluyla İlgili Kelimeler

Yazılı Eserlerde Yağmurla İlgili Kelimeler

Türkiye’deki yağış türlerine verilen farklı adlandırmalar Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Derleme ve Tarama Sözlükleri taranarak tespit edilmiştir. Bu sınıflandırılma yapılırken yağmur, kar ve dolu çeşitleri dikkate alınmıştır. Bu yağış türleriyle ilgili başlıklandırma yapılırken Selim Emiroğlu’nun “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Özellikleri Bakımından Yağış Türlerine Verilen Adlar”⁵³ adlı makalesinden yararlanılmıştır. Yağmur, kar ve dolu çeşitlerine verilen adlandırmaların etimolojisi için farklı kaynaklara başvurulmuştur. Genel olarak kelime köklerinin Türkçe, Farsça, Moğolca ve İtalyanca’dan geldiği tespit edilmiştir.

Türk kültürüne ait temel eserlerde yağmurla ilgili kelimeler mevcuttur. Yağmur çeşitleriyle ilgili araştırma yapılırken çalışmada kar ve dolu çeşitlerine de yer verilmiştir. Yağmur çeşitleri diğer türlere göre daha fazladır. Dîvânü Lûgati-t Türk’te yağmurun iki farklı telaffuzu “yağmur” ve “yamğur” biçiminde verilmiştir.⁵⁴ Kar ve dolu kelimelerinin bugünkü kullanımına yakın olduğu görülür: qar,⁵⁵ tolı.⁵⁶ Yağmak fiili ise günümüzdeki kullanımından farklı değildir. Yağmurun çiselemesi anlamında

⁴⁸ Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, s. 956-957.

⁴⁹ Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, s. 956-957.

⁵⁰ Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, s. 956-957.

⁵¹ Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, s. 956-957.

⁵² Eren, s. 439.

⁵³ Selim Emiroğlu, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Özellikleri Bakımından Yağış Türlerine Verilen Adlar”, *Turkish Studies*, 7 (3), 2012, 1159-1176.

⁵⁴ Mahmûd el-Kâşgarî, *Dîvânü Lugâti’t Türk*, Kabalcı Yay., İstanbul 2007, s. 649.

⁵⁵ Mahmûd el-Kâşgarî, s. 401.

⁵⁶ Mahmûd el-Kâşgarî, s. 576.

“tamçurmak” fiiline yer verilmiştir.⁵⁷ Kaşgarlı Mahmud’un verdiği bilgilere göre “şar şur” ise o dönemin Türk toplulukları arasında “şiddetle ve gürültüyle yağan sağanak yağmurun sesinin yansıması” anlamında kullanılmaktadır.⁵⁸

Diğer bir önemli eser olan Kutadgu Bilig’in 118, 5314, 6155 ve 6571. beyitlerinde yağmur kelimesi “yağmur” şeklinde geçmektedir. Eserin 6013. beyitinde “dolu” ve “kar” ise “tolı” ve “kar”⁵⁹ şeklinde ifade edilmiştir.

Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Tarama Sözlüğü’nde Türk kültüründe önemli yeri olan belli başlı eserlerde “yağmur”u karşılamak üzere “yağar” ve “yağış” kelimeleri, “yağmur serpiştirmek” anlamında “çilemek”, kelimesi verilmiştir. Eserde “Kay” ise “yağmur, sağanak ve bora” anlamlarıyla birlikte yer almaktadır. Tarama Sözlüğünde bulunan konuyla ilgili diğer bilgiler, yağış türleriyle ilgili ayrıntıları içermektedir:

çise, çisek, çisenti, çilek: Yağmur serpintisi

yağanaklı: Şiddetli, sağanaklı

kıcı: Ufak dolu gibi kar

sepinti: Serpinti, yağmur çisentisi

sinece sinece: Yavaş yavaş, çiseleye çiseleye, sine sine

yapa yapa: Lapa lapa

c) Anadolu Ağızlarında Yağmurla İlgili Kelimeler

Yağmurun Sürekliliğine, Hızına ve Miktarına Bağlı Olarak Kullanılan Adlar

Yağmur çeşitleri sınıflandırılırken sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak kullanılan adlandırmalar alfabetik olarak sıralanmıştır. Yağmur için kullanılan kelimeler ince ince, sürekli yağması, şiddetle yağması, kısa süreli yağması, ince ve az yağması, sağanak halinde yağması, hafif ve ıslatıcı yağması, hafif fakat sürekli yağması,

⁵⁷ Mahmûd el-Kâşgarî, s. 526.

⁵⁸ Mahmûd el-Kâşgarî, s. 520.

⁵⁹ Yusuf Has Hacib, *Kutadgu Bilig*, (Çev.: Reşid Rahmeti Arat), Kabalcı Yay., İstanbul 2006.

yağmurun bardaktan boşanırcasına yağması özelliklerine göre sınıflandırılmış, yağmurun sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’nde 95 yağış türü tespit edilmiştir:

Türkçede yaygın olarak “yavaş yavaş ve ince ince yağan yağmur” anlamında “ahmak ıslatan” söz grubuyla ifade edilen yağış türü, Anadolu ağızlarında “ağmak ıslıyan”, “ahmağısladan”, “ahmak hölüden,” “aptal ıslatan” “avanah ıslatan,” “avınak ıslatan”, “koyun ayağı” şeklinde kullanılmaktadır.

Anadolu ağızlarında “ahmak ıslatan” söz grubunun yanı sıra bu yağış türü “çisan çisan”, “çiğse”, “çileme”, “çilemek”⁶⁰, “çilenti”, “çisnikli”, “çalgın”, “çoban çokeren”, “öküztüyü”, “pesen pesen”, “püsenk”, “sebelep”, “siğgin”, “siyim”, “tipenti”, “eğiş” “tisenti”, “tozak”, “zamzum”, “zopgun” şeklinde kullanılmaktadır.

“Yavaş yavaş ve ince ince yağma” eylemi, “püsen püsen”, “püsen püsen”, “siyenlemek”, “tipsimek”, “epelemek”, “çiselemek”, “cisen cisen”, “çiçelemek”, “dişemek”, “döküştürmek”, “tiselemek”, “tiseme”, “tisemek”, “tisen tisen”, “kırçamak”, “ziğim ziğim” ifadeleriyle dile getirilmiştir.

Anadolu ağızlarında, “sağnak, şiddetli yağmur” şeklinde ifade edilen “boğanak” kelimesi Türkiye’nin batısından doğusuna çok geniş bir sahada kullanılmaktadır. Derleme Sözlüğü’nde de sıkça geçen bu kelime boğmak kökünden gelmektedir. Eski Türkçe’deki kullanımı şöyledir: [ET. boğ(u)n-ak (insanı boğan şey) > boğ-(a)nak] is.⁶¹

Aynı yağış türü, Anadolu ağızlarında “boran”, “çıpgın”, “çavgın”, “direkleme”, “çalgun”, “güldürümlü”, “davi”, “sağanah”, “sanak”, “zomzom”, “zopkun”, “guydu”, “sığanak”, “sığanek”, “sırıtmah”, “şarşar”, “şişli yağmur” şeklinde kullanılmaktadır.

Yağmurun “şiddetli, kuvvetli yağma” eylemi ise “atkuyruğu yağmak”, “çıvgın yağmak”, “kavüş kavüş” şeklinde ifade edilmektedir.

⁶⁰ Mustafa Toker, “Derleme Sözlüğü ve Mersin Ağız Sözlüğü’ne Tarsus Yöresinden Katkılar”, *Turkish Studies*, 6 (3), 2011, s. 1247.

⁶¹ Çağbayır, I, s. 642.

Anadolu ağızlarında “kısa süren, hafif yağmur” için “bulut geçeği”, “çiyen çiyen”, “geçinti”, “sepinti”, “alataras”, “göğdünoğlu yağmuru” ifadesi kullanılmaktadır. Yağmurun hafif yağması “sekmemek” ve “epelemek” kelimeleriyle dile getirilir.

“Yağmur birden yağmaya başlarsa”, “çavurgun” ve “çoban kurtaran” şeklinde ifade edilir.

Anadolu ağızlarında “sürekli yağan yağmur” için “çığsık”, “fışgın”, “yağadar”, “yağışlık” ifadeleri kullanılır. Eğer yağmur “hafif ve sürekli” yağıyorsa “gövdünloğlu yağmuru”, “keçedelen” şeklinde, “kuvvetli ve sürekli” yağıyorsa “selinti”, “takkalı yağmur”, “gargın” ifadesi kullanılmaktadır. Yağmur “birkaç gün yağıyorsa” Anadolu ağzında “kadıkaçıran” şeklinde ifade edilir

Anadolu ağızlarında “yağmurun hızlı yağması”, “gongaylı yağmur”, “şakırdamak”, “şıkırdım”, “şidirgi”, “şifan”, “zeyzan” şeklinde ifade edilmektedir. Yağmur “hızlı ve kısa süreli yağarsa”, “sazan” ifadesi kullanılmaktadır.

Yağmurun “az yağması”, “sepelemek” ve “sepen” ifadeleriyle, “çok yağması”, “şakırdamak”, “mevzi” yağması “direk dikilmek” şeklinde dile getirilmektedir.

Yağmur Damlalarının Büyüklük Küçüklük Durumuna Bağlı Olarak Kullanılan Adlar

Yağmur damlaları yeryüzüne farklı büyüklüklerde düşmektedir. Bu yağmur damlaları iri iri olabileceği gibi küçük damlalar halinde de yağabilmektedir. Yağmur damlalarının büyüklük küçüklük durumuna bağlı olarak 11 adlandırma tespit edilmiştir.

Anadolu ağızlarında “iri damlalı yağmur” için “akyamır”, “boyanak”, “börkenekli yağmur”, “doburcuk”, “kocabörüklü”, “siğircik”, “şapırdaklı yağmur”, “şapurdum”, “şılapon” ifadeleri kullanılmaktadır.

“Kabarcıklı” ifadesi ise hem “iri damlalı yağmur” hem de “sık ve küçük damlalarla yağan yağmur” anlamında kullanılır.

Anadolu ağzında “mercimek gibi taneli yağan yağmur” için “mercimekliyağmur” ifadesi kullanılmaktadır.

Yağmurun Düştüğü Zamana (Mevsim, Ay, Gün, Saat vb.) Bağlı Olarak Kullanılan Adlar

Yağmur, yeryüzüne düştüğü zamana göre; Nisan, Mayıs, Ekim aylarında ve bahar, yaz mevsimlerinde yağması şeklinde farklı adlandırılmaktadır.

Anadolu ağızlarında “yaprak açma zamanında tatlı ve yapışkan yağın sular” için “balyağar”, “Mayıs ayında yağın şiddetli yağmur” için “ciğit sellemesi”, “Ekim ayında yağın yağmur” için “darus”, “Sonbahar yağmuru” için “güzlek”, “İlkbaharda yağın hafif yağmur” için “kargeyen”, “İri taneli bahar yağmuru” için “kavuklu yağmur”, “Yaz yağmuru” için “kay” ifadeleri kullanılmaktadır.

Türkiye’de bahar mevsiminde yağın yağmurlar kırk ikindi yağmuru şeklinde ifade edilmektedir. “Kırk ikindi yağmuru, bahar mevsiminde bilhassa nisan ayı içinde kırkı doldurmak için bazan beş altı gün marttan ve bir o kadar da mayıs ayından alarak kırkı doldurmasıyla aralıksız bir biri ardınca tamam kırk gün yağın yağmurlar anlamına gelir.

Bu yağmurların, gün sekmeksizin birbiri ardınca kırk gün devamlı yağması, köylüsünü de şehirlisini de, fakirini de, zenginini de sevindirirdi. Herkes yılın mahsul durumunun haddinden fazla olacağına inanır ve Tanrılarına her fırsatta hamd ü senada bulunurlardı.”⁶²

Orta Anadolu için “Kırk İkinci” yağmurları çok önemlidir. Bu yağmurlar genellikle Nisan içinde başlayıp, her gün ikindi zamanı yani takriben saat 16.00’da düşmek üzere, 40 gün devam eder. Fakat kırk ikindi yağmurlarının, şiddetli fırtınalarla birlikte sağnaklar ve dolu afetleri şeklinde gelmesinin faydası kadar zararı da büyük olur.⁶³

Türkiye’de yağmurun yağdığı ay da farklı bir isimle adlandırılmaktadır. Havaalar Orak ayının (7.ay) 17.’sinden 24’e kadar yağarsa buna çürüklük ayı denir. Kapıdaki

⁶² İshak Sunguroğlu, “Harput’da Nisan Yağmurları”, *TFA*, 12 (251), Haziran 1970, s. 5647.

⁶³ Azmi Güleç, “İklim ve İklim Dair Atasözleri, Deyimler”, *TFA*, 12 (252), Temmuz 1970, s. 5677.

hayvan yiyecekleri çürür. Yıkanan çamaşırlarda dışarıya asılmaz. Çamaşırların koktuğu ve çürüdüğü söylenir.⁶⁴

Yağmurun Yağış Yönüne; Rüzgâr, Güneş, Sis İle Birlikte Oluşuna Bağlı Olarak Kullanılan Adlar

Yağmur yağış yönüne göre 22 farklı isimle adlandırılmıştır. Güneş varken, rüzgarla birlikte, sis arasında, bora ve fırtınayla yağan yağmurlara verilen isimler Anadolu’da farklı kullanılmaktadır.

Anadolu ağızlarında “güneşli havada yağan yağmur” kavramı “çakaldüğünü”, “çakal yağmuru”, “gün yağmuru”, “tilkidüğünü”, “otyağmuru” ifadeleriyle adlandırılmıştır.

“Rüzgarla karışık yağan yağmur” için “civarna”, “çıpkın”, “çıvgın”, “çolgın”, “fırıška”, “fışan”, “sepkın”, “siygin”, “siygin”, “sizinti”, “sulusepen”, “şıvgın”, “zığırdım”, “şıpkın” ifadeleri kullanılır.

Anadolu ağzında “sisli havada yağan yağmur” için “karaçilen”, “zapur”, “şimşek ve gökgürültüsüyle yağan yağmur” için “caranak” ifadesi kullanılır. Yağmurun geliş yönüyle ilgili de adlandırma yapılmıştır. “Kuzeybatıdan gelen yağmur” için “eyermalaz” denilmektedir.

Türkiye Sahasında Doluyla İlgili Kelimeler

Türkiye sahasında yağış türlerinden biri olan doluyla ilgili 47 farklı adlandırma yapılmıştır. Dolu yağış şekline, büyüklük ve küçüklüğüne göre her yerde değişik şekilde adlandırılmaktadır.

Anadolu’da “dolu”nun farklı telaffuzları mevcuttur. Dolu, “ak yağmur”, “bulguncuk”, “çifşiyik”, “danabüzen”, “gıcı”, “gırımsa”, “gorgut”, “halaç”, “halaz”, “hışır”, “hoşkokola”, “kırımsa”, “kırcı”, “kuzudişi”, “murt”, “pilli”, “sülçük” “şiklor”, “ümüklü”, “yarımla”, “zımsırık” şeklinde ifade edilmektedir.

⁶⁴ Süreyya Karadeniz, *Ordu İli Gökömer Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2000, s. 31.

Yapısına göre de farklı isimlerle adlandırılan dolunun “küçük taneli” olanı “çığşak”, “çıtırgu”, “gırcı”, “gugus”, “gügürcük”, “kırcı”, “kocakarı tarhanası”, “kürtyarması”, “otkabartan”, “mürdümük”, “sepkin”, “sivilcik”, “siyircik”, “yazgetiren”, “zımsızık”, “hışirik” şeklinde ifade edilir.

Anadolu ağızlarında “büyük dolu tanesi”, “korkut”, “otayaran”, “zırzumuk” kelimeleriyle dile getirilir. Aynı kelime bazen farklı anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan biri olan “zırzımık”, “iri taneli dolu” anlamına geldiği gibi “ufak dolu” olarak da anlamlandırılmıştır. “Hafif yağan dolu” için “kakala”, “fındık büyüklüğünde dolu” için “gırgat”, “tuz gibi ince dolu” için de “kırcı” ifadeleri kullanılmaktadır. Dolu yağması ise “kırçıl düşmek”, “kıcılamak” şeklinde ifade edilmektedir.

“Doluyla karışık yağan yağmur”, “zerzemik”, “sulusepen” ve “burşak” kelimeleriyle ifade edilmektedir.

Türkiye Sahasında Karla İlgili Kelimeler

Türkiye sahasında yağış türlerinden biri olan karla ilgili 51 farklı adlandırma yapılmıştır. Türkiye’de yağmur gibi kar da önemli yağış türlerinden biridir. Kar yağış şekline, büyüklük ve küçüklüğüne göre Anadolu’da değişik şekilde adlandırılmıştır.

Anadolu ağızlarında “kar” yağışı, “sepinti” ve “toloz” şeklinde telaffuz edilmektedir.

Anadolu’da “küçük taneli kar” için “eğiş”, “gilirik”, “kırcı” sıçandişi, “iri taneli kar” için “cabalak”, “patul”, “toz gibi yağan kar” için “puk”, “efek”, “tane tane yağan kar” için “büzen”, “ince ince yağan kar” için “püsen”, “gıcı”, “kırımsa”, “lapa lapa yağan kar” için “can darlığı kar”, “öğsüzyamalığı”, “öksüztakkası”, “yarma”, “tozak”, “kepek”, “buz tanesi biçiminde yağan kar” için “tolu”, “az miktarda yağan ilk kar” için “döşek”, “bulgur iriliğinde yağan kar” için “ebebulgur” ifadeleri kullanılmaktadır.

Kar eğer “sulu” yağırsa “kırcım”, “şıpkın” şeklinde, “sulu olmayan” şekilde yağırsa “yetim çemberi”, “sert” yağıyorsa “hışirik”, “hoşkokola”, “karyen”, “hırp”, “mart”, “mürdümük”, “dügölcek”, “kepek kar”, “yumuşak” yağırsa “hıp”, “kürtün”,

“hafif” yağarsa “gırımsa”, “yavaş yavaş” yağarsa “öksüzpalan”, “serpeleyerek” yağarsa “besen”, “kar fırtınası” ise “cıvarna” şeklinde ifade edilir.

Anadolu ağzında kar yağışı ay ve rüzgârla da adlandırılmaktadır. Martla yağın kar “kedikarı”, “rüzgarla karışık yağın kar”, “fışın” şeklinde ifade edilmektedir.

Kar yağış eylemi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Karın “ince ince yağması” “tozaklamak” , “püsenlemek” şeklinde, “hafif yağması” “tozalamak”, karın “beyazlatacak kadar yağması”, “uğralamak”, “seyrek yağması” sineklemek, “lapa lapa yağması” “küle küle”, “pala pala” ve “kara badullamak” şeklinde adlandırılır.

Türkiye Türkçesi Ağzlarında Karla Karışık Yağmur İçin Kullanılan Adlar

Yağmur karla birlikte yağabileceği gibi kar da yağmurla birlikte yağabilmektedir. Türkiye’nin farklı yerlerinde karla karışık yağmur için 31 farklı adlandırma yapılmıştır:

Türkçede yaygın olarak “yağmurla karışık kar” anlamında “sulusepken” kelimesiyle ifade edilen yağış türü, Anadolu ağzlarında “borana”, “büzem”, “çapraz”, “çelepe”, “ergün”, “karagiren”, “şilapla”, “şubara”, “zırzıbık”, “sulusepgen”⁶⁵ şeklinde ifade edilmektedir.

Anadolu’da “sulusepken” kelime anlamıyla kullanılan farklı adlandırmalar mevcuttur. Yağmurla karışık kar yağışı “ala çaprak”, “beşor”, “bişor”, “çımık”, “düg”, “pürsün”, “huşur”, “sepen”, “sepken/sepkin”⁶⁶, “siğgin”, “şapa”, “şifen”, “şilopa” , “gıcıtmaq” kelimeleriyle de ifade edilir.

Karın sulu yağması “şapalama” ve “şılgın” kelimeleriyle dile getirilir. Anadolu’da “kar yağmadan evvel yağın sulu kar taneleri”, “kardöşeği”, “bahar yağmuruyla yağın ince kar” ise “siğircik” şeklinde ifade edilmektedir.

“Lezgice bir kelime olan “marfagan” veya “marfatipay” kelimeleri bu iş için kullanılmakta olup “marf” yağmur, “gan “ ise adam anlamındadır.

⁶⁵ Biray, s. 769.

⁶⁶ Nergis Biray, “Denizli Ağzından Derleme Sözlüğü’ne Katkıları”, *Turkish Studies*, 4 (8), 2009, s. 769.

Bu kelimenin anlamı “yağmur payı” veya “yağıştaki pay” şeklinde de olabilir. Bu da yağmur törenleri için evlerden toplanan çeşitli yiyecek malzemelerinin yağmur yağdırmada bir pay sahibi olduğunu göstermektedir.”⁶⁷

Çok şiddetli yağan doluya “camış (oğlak-oğlak) gıran” denir. Hikâyeye göre, vaktiyle bir kocakarı varmış. Havalara çok güzel gittiği bir yıl mart ayında yaylaya çıkmış. Öyle bir dolu yağmış ki bütün camuşlar (mandalar) ve oğlaklar hep kırılmış. Kocakarı ellerini ovalayarak şunları söylemiş:

Martta merək (samanlık) yarı gerek

On bağ ot, o da az gerek

Martta meme, abrelde (nisanda) eme

Mart gıcına barmağım, dıngırdadı, (öldü, kırıldı) oğlağım.⁶⁸

IV. Türkiye’de Yağmur Törenleriyle İlgili Çalışmalar

a) Kitap ve Makaleler

Çalışmamız esnasında çok sayıda kaynak taranmıştır, incelenen kitaplar içinde en kapsamlı çalışma, Sabri Koz’un 2007 yılında Kitabevi’nden çıkan Yağmur Duası Kitabı’dır. Bu çalışmada, yağmur törenleri ile ilgili makaleler bulunmaktadır. Kitapta genel olarak inanç ve uygulamalarla ilgili makaleler mevcuttur. Bazı makalelerde yağmur törenleriyle ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir.⁶⁹

Yağmur törenlerindeki uygulamalardan biri kırk bir boğumlu asma çubuğa dua okunmasıdır. Isparta’da yapılan yağmur töreninde bu uygulamayla karşılaşmaktayız.⁷⁰

Türkiye’de çocuklar tarafından uygulanan yağmur törenleri farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Konya’da çocukların sergilediği yağmur törenine Kelis adı verilir.⁷¹

Ankara’nın Bayındır Köyü’ndeki benzer bir yağmur töreninde kırk bir bin tane taş toplandıktan sonra üzerine dua okunur ve suya bırakılmaktadır.⁷²

⁶⁷ Nevzat Gözaydın, “Dağıstan, İran ve Türkiye’de Yağmur Duasındaki Bazı Ortak Motifler Üzerine”, *Folklor Dünyasından*, (s. 107), Yargı Yay., Ankara 1991.

⁶⁸ Ayşe Zerman, *Bahçeçik Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 29.

⁶⁹ M. Sabri Koz, (Haz.), *Yağmur Duası Kitabı*, Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

⁷⁰ M. Halit Bayrı, “Isparta’da Yağmur Duası”, *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 8 (91-96), Birinci Teşrin Mart 1941-1942, s. 1285-1287.

⁷¹ M. Halit Bayrı, “Konya’da Yağmur Duası”, *Tanrıdağ*, sayı: 10 (İstanbul 1942), s. 8-9.

Türbeler yağmur törenleri için çok önemlidir. Kadirli’de yağmur yağmasını sağlamak için topluca Hasan Dede türbesine gidilir. İki rekât namaz kıldıktan sonra kurban kesilir ve yemek yapılır.⁷³

Süreli yayınlardaki Türkiye’nin genelinde uygulanan yağmur törenleriyle ilgili metinler neşredilmiştir. Savur’daki yağmur törenlerinde köydeki halk, imam eşliğinde yağmur duasının yapılacağı yere giderek uygulamanın gerektirdiği ritüelleri yerine getirmektedir.⁷⁴

Kastamonu’da yağmur yağması için yapılan uygulamada herhangi bir koyun kafasına dua okunarak suya bırakılmaktadır.⁷⁵

Yağmur törenleri için genellikle yüksek yerler tercih edilir. Ankara’daki yağmur duası töreninde de yüksek yerler veya mezarlıklar seçilir.⁷⁶

Acıpayamlı’nın “Türkiye’de Yağmur Duası” adlı makalesinde yağmur yağması için uygulanan ritüeller örneklerle birlikte açıklanmıştır.⁷⁷

Yağmur törenlerindeki uygulamalar yöreden yöreye değişmekte ve çok çeşitlilik göstermektedir. Bu uygulamalardan birinde yağmur yağması için ailenin ilk çocuğu suyla ıslatılarak yağmur yağışı sembolize edilmiştir. Gölpazarı’ndaki yağmur töreninde de yağmur yağması için ailenin ilk çocuğu ıslatılır.⁷⁸

Nevzat Gözaydın, yağmur duasıyla ilgili derleme çalışmasında Türkiye’deki yağmur törenlerinden farklı olarak Bulgaristan’ın Şumnu Kasabası’nda uygulanan ritüellere değinmiş, yağmur duaları esnasında diğer törenlerde olmayan farklı bir noktaya dikkat çekerek törenlerde kız çocuklarının sağ, erkek çocuklarının ise sol tarafta durduğunu ifade etmiştir.⁷⁹

Türkiye’de yapılan yağmur duaları eski Türkler’de yağmur yağması için yapılan uygulamaların dini hüviyet kazanmış şeklidir. İslâmiyetin etkisiyle şekillenen yağmur

⁷² Naki Tezel, “Ankara’nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası”, *Ülkü*, 11 (126), Aralık 1946, s. 10.

⁷³ Mustafa Uz, “Kadirli’de Yağmur Duaları: Taş Yazma”, *TFA*, 3 (65), Aralık 1954, s. 1039.

⁷⁴ O. S. Adal, “Savur’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (141), Nisan 1961, s. 2366.

⁷⁵ Mehmet Candan, “Kastamonu’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (140), Mart 1961, s. 2342.

⁷⁶ Rifat Turgay, “Ankara’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (143), Haziran 1961, s. 2415.

⁷⁷ Orhan Acıpayamlı, “Türkiye’de Yağmur Duası”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 22 (3,4), 1964, 221-250.

⁷⁸ Bekir Başoğlu, “Gölpazarında Kadınlar Yağmur Duası ve Lâkaplar”, *TFA*, 11 (217), Ağustos 1967, s. 4506.

⁷⁹ Nevzat Gözaydın, “Yağmur Duası Üzerine Derlemeler”, *TFA*, 14 (274), Mayıs 1972, s. 6312.

duası Hz. Muhammed tarafından da uygulanmıştır. M. Asım Köksal, çalışmasında yağmur duasının dini boyutuna değinmiştir.⁸⁰

Türkiye’deki yağmur dualarıyla ilgili en kapsamlı çalışma Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı tarafından yayımlanan makalelerdir. “Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları” adlı makalede yağmur duaları morfolojik ve fonksiyonel olarak incelenmiştir.⁸¹

Eski Türklerde yağmur yağdırmak için yada taşı kullanılmaktadır. Günümüzde toplanan taşların suya bırakılması bu uygulamanın bir yansımasıdır. Boyabat’taki uygulamada toplanan 70.000 taş, yağmur yağması için suya bırakılmaktadır.⁸²

İlhan Başgöz, Folklor Yazıları kitabında yer alan “Çömçe Gelin-Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma” adlı makalesinde yağmur törenleriyle ilgili bir sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmayı beş başlık altında toplamıştır.⁸³ Çalışma hazırlanırken bu sınıflandırma dikkate alınmış ve genişletilerek çalışmaya eklenmiştir. İncelenen çalışmalar genel halk inançları ve yağmur duaları üzerinde yoğunlaşırken İlhan Başgöz, Dilaver Düzgün, Esmâ Şimşek eserlerinde bu törenlerin dramatize edilmiş şekli üzerinde durmuştur.

Harput’taki eski Türk inançlarının ele alındığı çalışmada yağmur yağdırma törenleri ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Yağmur yağdırma ile ilgili çeşitli inanç ve uygulamalar örneklerle anlatılmıştır.⁸⁴

Giray Ercenk bildirisinde, Kumluca Tahtacılarının yağmur duası için yaptığı uygulamaları birkaç aşamada özetler. İlk aşamada kurban kesilmektedir. Yağmur duasının ikinci aşamasında yatır ziyareti yer almaktadır. Diğer bir aşamada Kırklar Semahına geçilmektedir. Dede saziyle yol gösterir. Sonra oradaki herkes ağır ağır semaha katılır.⁸⁵

⁸⁰ M. Asım Köksal, “İslâm’da Yağmur Duası”, *İslam Alemi*, Sayı: 1 (1975), s. 12-21.

⁸¹ Orhan Acıpayamlı, “Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları”, *1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 1-7), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

⁸² Bekir Başoğlu, “Boyabat’ta Yağmur Duası”, *Türk Folkloru*, Sayı: 24 (Temmuz 1981), s. 18-19.

⁸³ İlhan Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, *Folklor Yazıları*, (s. 13-23), Adam Yay., İstanbul 1986.

⁸⁴ Rıfat Araz, *Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 108, Ankara 1995.

⁸⁵ Giray Ercenk, “Kumluca Tahtacılarında Yağmur Duası”, *1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri 26-27 Nisan 1993*, (s. 45-51), Antalya Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995.

Türkiye’de yağmur yağması için yapılan törenlerde türbe ziyareti çok önemlidir. Erman Artun, makalesinde türbe ziyaretlerindeki uygulamaları değerlendirmiştir. Boğa Dede türbesinde, imamla birlikte türbenin etrafında yedi kez dönülür daha sonra boğa kesilerek ziyafet verilir.⁸⁶

Dilaver Düzgün, aynı zamanda doktora çalışması olan ve iki bölümden oluşan Erzurum Köy Seyirlik Oyunları kitabının birinci bölümünde Oyunların Kaynakları alt başlığında yağmur törenleri ile ilgili bilgi vermiş, ayrıca yağmur törenlerinde çok sık yer alan “kurbağa”nın kullanılma nedenleri üzerine açıklama yapmıştır.⁸⁷

Bu törende çocuklar kapı kapı gezerek yiyecek toplarlar, ev sahipleri tarafından başlarından aşağı su dökülmektedir. İçel’de yağmur yağması için çocuklar tarafından yapılan törene Bodi Bodi denmektedir.⁸⁸

Esmâ Şimşek, makalesinde yağmur törenlerini taklitle dayalı olduğu için köy seyirlik oyunları içinde değerlendirmiştir. Ağaçtan yapılan bir bebek, gelini temsil etmektedir. İnsanlar aynı zamanda çeşitli hayvanların kılığına girerek kapı kapı dolaşır. Ritüel kökenli yağmur törenlerinde taklit, istenilen sonucun gerçekleşmesi için vazgeçilmez bir unsurdur.⁸⁹

Bekir Şişman, makalesinde yağmur yağması için yapılan uygulamalardan biri olan kırk bir bin taşın toplanarak okunup çuvallara doldurulmasını ele almıştır. Yağmur törenlerinde taşların toplanması ritüeli çok sık uygulanmaktadır.⁹⁰

Abdülkadir İnan, “yada taşı” ile ilgili ayrıntılı bilgi vermiş, günümüzde uygulanan yağmur törenlerinin kökenini şamanizmle bağdaştırmıştır.⁹¹

Türkiye’de yapılan yağmur dualarına genellikle köydeki çocuklarla birlikte köy halkı katılmaktadır. Ortaköy’de yapılan yağmur duasında diğer törenlerden farklı olarak kadınların katılması uygun görülmez.⁹²

⁸⁶ Erman Artun, “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü”, *1. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri (13-16 Ağustos 1998)*, (s. 43-51), Ervak Yay., Ankara 1998.

⁸⁷ Dilaver Düzgün, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2294, Ankara 1999.

⁸⁸ Nilgün Çıplak, “İçel’de Yağmur Yağdırma Törenleri”, *Folklor/Edebiyat*, 8 (31), 2002, 93-103.

⁸⁹ Esmâ Şimşek, “Anadolu’da Yağmur Duasına Bağlı Olarak Oynanan Bir Oyun: “Çömçeli Gelin””, *Milli Folklor*, 8 (60), 2003, s. 86.

⁹⁰ Bekir Şişman, “Samsun’da İcra Edilen Bir Yağmur Duası Ritüeli ve Türk Kültür Tarihi Bağlamında Düşündürdükleri”, *Milli Folklor*, 8 (58), 2003, 86-92.

⁹¹ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, (6. Baskı), TTK, Ankara 2006.

⁹² Özlem Demren, “Yağmur Yağdırma Ritüeli Çerçevesinde Ortaköy “Yağmur Duası””, *Türkbilig*, Sayı: 12, 2006, 76-92.

Türkiye’de yağmur törenleriyle ilgili çalışmalar genellikle belli bir yöre üzerinde yoğunlaşmaktadır. Amasya yöresiyle ilgili bir çalışmada çocuklar tarafından hazırlanan ağaç parçası, temsili kadın olarak süslenir. Kepçe Hatun adındaki bu kukla kollarından tutularak ev ev gezdirilir.⁹³

Yağmur duaları genel olarak Allah’a yakın olacağı düşüncesiyle yüksek olan yerlerde yapılmaktadır. Yalman Dağı’ndaki bir uygulamada yetişkinler dualar eşliğinde dağa geldikten sonra cemaatle birlikte namaz kılarlar. Daha sonra yağmur duasının gerektirdiği gibi elleri toprağa bakacak şekilde dua ederler.⁹⁴

Çukurova yöresiyle ilgili bir çalışmada hem yetişkinlerin hem de çocukların yaptığı törenler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Adana ve Osmaniye’de yapılan farklı törenlere yer verilmiştir ayrıca genel olarak yağmurla ilgili inançlar açıklanmıştır.⁹⁵

Ağrı iliyle ilgili yapılan kapsamlı çalışmada, yağmur duasına çıkma zamanı, yağmurun yağmama nedenleri, çocuklar, kadınlar ve erkekler tarafından yapılan uygulamalar anlatılmıştır.⁹⁶

Çalışma için birçok makaleden yararlanılmıştır. Bu makalelerin bir kısmında inanç ve uygulamalar esas alınırken bir kısmında da verilen bilgiler değerlendirilmiştir.

b) Lisans Üstü Çalışmalar

Çalışma hazırlanırken 89 lisans tezi, 48 yüksek lisans tezi ve 7 doktora tezinden yararlanılmıştır. Çalışma ile ilgili şimdiye kadar doğrudan bir tez çalışması yapılmamıştır. Yağmur törenleri, inanç ve uygulamalara, genellikle tezlerin bir bölümünde değinilmiştir.

İncelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinde, lisans tezlerine göre yağmurla ilgili inanç ve uygulamalara daha ayrıntılı yer verilmiştir. Çeşitli yörelerle ilgili tezlerde, yağmur törenleri ile ilgili uygulamalar daha kapsamlı ele alınmıştır.

Araştırma sırasında karşılaşılan en kapsamlı çalışma Mahmut Doğrusöz’ün “Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar” adlı doktora tezidir. Konu

⁹³ Mehmet Avcı, “Amasya Yöresinde Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 317-320), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

⁹⁴ Musa Duman, “Yalman Dağı’nda Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 418-421), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

⁹⁵ Ayhan Karakaş, “Çukurova Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 498-506), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

⁹⁶ Nuri Taner, “Ağrı İli Çevresi İle Ozanlar Köyü’nde Yağmur Duasına Çıkma, Yağmur Duası İle İlgili Halk İnanmaları ve Bu İnanmaların Çevresinde Yapılan Uygulamalar”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 612-621), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

doğrudan yağmurla ilgili olmamakla birlikte, tezde Kayseri'deki suyla ilgili inanç ve uygulamalara değinilmiştir. Tez, Sularla İlgili İnanışlar Hakkında Genel Bilgiler, Kayseri ve Çevresindeki Suyla İlgili İnanç ve Uygulamalar, Kayseri'deki Su İle İlgili İnanış ve Uygulamaların Analiz ve Tipolojisi olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yağmur dualarında yapılan ritüellere üçüncü bölümün alt başlığında değinilmiştir.⁹⁷

Halk inançları üzerinde kapsamlı bir çalışma yapan Bekir Şişman'ın yüksek lisans tezi iki bölümden oluşmaktadır. Samsun'daki halk inançlarının değerlendirildiği ikinci bölümde yağmurla ilgili inanç ve uygulamalar açıklanarak bölgesel farklılıklar üzerinde durulmuştur.⁹⁸

Afşin-Elbistan Yöresindeki Halk İnançları üzerinde çalışan Ergün Ertekin'in yüksek lisans tezi dört bölümden oluşmaktadır. Yağmur törenleri, ikinci bölümde İnançlar ve Törenler başlığı altında incelenmiştir.⁹⁹

Yağmur törenleri dramatik gösteri niteliğinde olduğu için oyun kavramı bu törenlerde çok etkilidir. Nebi Özdemir'in Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarını değerlendirdiği doktora tezi iki bölümden oluşur. İlkel dönemden bugüne kadar insanların benzer şekilde oyun oynadığını belirtmiştir.¹⁰⁰

Mehmet Tursun'un Of'un Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı üzerine çalıştığı yüksek lisans tezi üç bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde Of'taki inanç, örf ve adetler üzerinde durulmuştur. Yağmur törenleri, tabiat olayları ile ilgili inançlar başlığı altında değerlendirilmiştir.¹⁰¹

Ergin Doymuş tarafından hazırlanan Kangal'da Örf, Adet ve İnançlar adlı yüksek lisans tezi üç bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde Kangal'daki inanç, örf ve adetler üzerinde durulmuştur. Yağmur törenleri, tabiat olayları ile ilgili inançlar başlığı altında incelenmiştir.¹⁰²

⁹⁷ Mahmut Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2005.

⁹⁸ Bekir Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, Samsun 1994.

⁹⁹ Ergün Ertekin, *Afşin-Elbistan Yöresinde Halk İnançları ve Tarihi Temelleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1997.

¹⁰⁰ Nebi Özdemir, *Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1997.

¹⁰¹ Mehmet Tursun, *Of'un Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 1998.

¹⁰² Ergin Doymuş, *Kangal'da Örf, Adet ve İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Haziran 1998.

Kayseri'ye bağlı Yahyalı ilçesi ve çevresinin halk inanışları üzerinde çalışan Ahmet Kaldırımçı'nın yüksek lisans tezi üç bölümden oluşur. Üçüncü bölüm, Yahyalı ve Çevresinin Halk İnançları başlığını taşır. Bu bölümün alt başlığında yağmur törenleriyle ilgili uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir.¹⁰³

Harun Çelen'in Bergama ve Çevresindeki halk inançlarını ele aldığı yüksek lisans tezi üç bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde, tabiat olaylarıyla ilgili inançlar alt başlığında yağmur törenlerine değinilmiştir.¹⁰⁴

Afyon ve Yöresi'nde eski Türk İnançları üzerine çalışan Erdal Aday'ın yüksek lisans tezi iki bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde yağmur dualarını bereket törenleri alt başlığında ele almıştır.¹⁰⁵

Fuat Naci Köse tarafından hazırlanan Burdur ve Yöresi'nde Eski Türk İnançları içerikli yüksek lisans tezi üç bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde yağmur dualarını bereket törenleri alt başlığında incelenmiştir.¹⁰⁶

Neriman Senem Akyol'un Adana halk kültürüyle ilgili yüksek lisans tezi iki bölümden oluşmaktadır. İkinci bölüm, Adana halk kültüründe kandiller, kutsal aylar, dini ve milli bayramlar, törenler başlığını taşımaktadır. Yağmur duasıyla ilgili uygulamalar bu başlık altında incelenmiştir.¹⁰⁷

Türkiye'de yağmur törenleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapıldığı gibi Türkiye dışında da yağmur törenleri, inanış ve uygulamaların ayrıntılı şekilde ele alındığı çalışmalar vardır.

Kerkük'te kavga yoluyla çalınan hayvanlar yağmur aşısı olarak kullanılmaktadır.¹⁰⁸ Kavga yoluyla hayvanların çalınma ritüeli Türkiye'de çok yaygın değildir.

Türkiye'de yağmur yağması için sırığa çocuk elbisesi giydirip gezdirme geleneği Romanya'da "Kaloyan" adı ile karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'dekinden farklı olarak

¹⁰³ Ahmet Kaldırımçı, *Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1998.

¹⁰⁴ Harun Çelen, *Bergama ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1998.

¹⁰⁵ Erdal Aday, *Afyon ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Haziran 2003.

¹⁰⁶ Fuat Naci Köse, *Burdur ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Afyon 2001.

¹⁰⁷ Neriman Senem Akyol, *Adana (Merkez) Halk Kültüründe Halk İnançları Bayramlar ve Törenler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi SBE, Adana 2006.

¹⁰⁸ Atâ Terzibaşı, "İrak Türkmenleri Arasında Yağmur Duası Törenleri ve Sosyolojik Değeri", *TFA*, 16, (314), Eylül 1975, s. 7427-7431.

bu uygulamada birbirine tutturulan iki değnek süslendikten sonra toprağa gömülürdü. Bebeği toprağa gömme sırasında cenaze töreniymiş gibi ağlanırdı.¹⁰⁹

Kosova’da, Türkiye’de çocukların ağaç dallarıyla süslenip ev ev gezme geleneği Demir Dodole adıyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, yağmur töreni esnasında çocukların birbirine taş atması Türkiye’deki törenlerde uygulanmamaktadır.¹¹⁰

Türkiye’de çocukların kapı kapı gezip yiyecek toplama geleneğinin benzeri ile Çuvaşlar’da, Dağıstan’da ve Kosova’da karşılaşmaktayız.¹¹¹

Kerkük’te taklitin esas olduğu bir uygulamada üzerine yırtık elbiseler giydirilen çocuğun yüzü karaya boyandıktan sonra eline haç şeklinde bir ağaç verilir. Türkiye’de bu pratiklerin benzerleri uygulanmaktadır.¹¹²

Türkiye dışındaki yağmurla ilgili uygulamalarda benzerliklerin yanı sıra farklılıklarla da karşılaşmaktayız. Ülkemizde kutsal kabul edilen türbelerde yağmurun yağması için yapılan çeşitli uygulamalardan biri de kurban kesilmesidir. Türkmenistan’da kutsal kabul edilen Burkut Ata’ya bizdeki uygulamalardan farklı olarak oğlak kurban edilmektedir.¹¹³

V. Türkiye’deki Çeşitli Dinler ve İnançlarda Yağmur

Türkiye’de varlığını devam ettiren birçok dini inanç mevcuttur. Yaygın olan dinlerde ve inançlarda, yağmur inancı ile ilgili çeşitli uygulamalarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla burada kısaca hem bu dinler ve inançlardan bahsedilecek hem de bu inançlarda yağmurla ilgili inançlara yer verilecektir.

Anadolu’da rastlanan dinlerden biri Yahudiliktir. Yahudilerin özellikle Akdeniz havzasına dağılımları Hellenistik dönemlere değin uzanır. Hristiyanlığın başlangıç dönemlerinde Anadolu’nun Konya, Efes, Antakya gibi şehirlerinde ve daha birçok yerlerinde Yahudi topluluklarının ve sinagoglarının varlığını Eski Ahit kayıtlarından öğrenmekteyiz.¹¹⁴

¹⁰⁹ Nevzat Gözaydın, “Romanya’da Yağmurla İlgili Âdetler”, *TFA*, 16 (320), Mart 1976, s. 7585-7586.

¹¹⁰ Tacida Hafız, “Kosova’da Yağmur Duaları”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV- Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 243-246), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

¹¹¹ Nevzat Gözaydın, “Dağıstan, İran ve Türkiye’de Yağmur Duasındaki Bazı Ortak Motifler Üzerine”, *Folklor Dünyasından*, Yargı Yay., Ankara 1991, s. 104-113.

¹¹² Ümit Tokathı, “Kerkük’te Yağmur Duası”, *Türk Kültürü*, Sayı: 360, 1993, 251-253.

¹¹³ Ahmet Gökçimen, “Türkmenistan’da Bir Yağmur İyesi “Burkut Ata””, *Bilig*, Sayı: 52, 2010, 69-78.

¹¹⁴ Derman Bayladı, *Dinler Kavşağı Anadolu*, Say Yay., İstanbul 1998, s. 86.

Yahudi bayramlarından biri olan ve kökeni tarıma dayanan Sukot Bayramı'nda Kudüs'teki tapınakta başhahamın kollarını yukarı kaldırarak sunağın üzerine su serpmesi, yağmur yağdırmaya yönelik bir uygulamadır.¹¹⁵

Bu uygulama esnasında çatlak dudaklı üç yaşında bir düve olarak betimlenen Ridya, yeryüzüne yağmurunkinden üç kat daha fazla su getirmekte olan Tehom'a "Kaynak sularının yukarı çıkmasına izin ver!" şeklinde emir verirken, aynısını sulardan da ister "Yağmurunun yere düşmesine izin ver!"¹¹⁶ şeklinde yağmurun yağması için istekte bulunur.

Yağmurun özellikleri Tevrat'ta şöyle sıralanmıştır:

a. Allah'ın kudretinin önemi vurgulanmaktadır. Allah istemedikçe hiçbir ot bitmez. Ona göre yağmur yağdırılmasıyla yeryüzü canlanmaktadır. İnsanların yağmurla ilgili gücünün yeterli olmayışı dile getirilmiştir.

"Ve henüz yerde bir kır fidanı yoktu ve bir kır otu henüz bitmemişti; çünkü RAB Allah, yerin üzerine yağmur yağdırmamıştı."¹¹⁷

"Çünkü ben yedi gün sonra, yeryüzü üzerine kırk gün kırk gece yağmur yağdıracağım."¹¹⁸

"Ve yeryüzü üzerine kırk gün kırk gece yağmur yağdı."¹¹⁹

"Ve enginin kaynakları ile göklerin pencereleri kapandılar ve göklerden yağmurun ardı kesildi."¹²⁰

"Bulutluz bir sabah gibi, güneş doğduğu zaman sabah nuru gibi olacaktır; onun parıltısı yağmurdan sonra yerden taze ot bittirir."¹²¹

"Ve Gileadda olan gariplerden Tişbeli İlya Ahaba dedi: Önünde durmakta olduğum İsrailin Allahı hay olan Rabbin hakkı için, benim sözüm olmadıkça bu yıllarda çiğ ve yağmur düşmeyecektir."¹²²

"O Allah ki, bulutlarla gökleri kaplar, yer için yağmur hazırlar, dağlarda ot bitirir."¹²³

¹¹⁵ Marcel Mauss, *Sosyoloji ve Antropoloji*, (Çev.: Özcan Doğan), Doğu Batı Yay., Ankara 2005, s. 68.

¹¹⁶ Robert Graves, Raphael Patai, *İbrani Mitleri Tekvin-Yaratılış Kitabı*, Say Yay., İstanbul 2009, s. 73.

¹¹⁷ Tekvin 2/5

¹¹⁸ Tekvin 7/4

¹¹⁹ Tekvin 7/12

¹²⁰ Tekvin 8/2

¹²¹ II. Samuel 23/4

¹²² I. Kırallar 17/1

“O ses verince göklerde sular çağlar ve yerin uçlarından buğular yükselir, yağmurlar için şimşekler yapar ve hazinelerinden yel çıkarır.”¹²⁴

“Milletlerin putları arasında yağmur yağdırabilen var mı? Ve gökler yağmur verebilirler mi? Ya Rab Allahımız, o sen değil misin?”¹²⁵

“Sesini bulutlara yükseltebilir misin ki, su bolluğu seni kaplasın?”¹²⁶

b. Hz. Musa’nın Allah’a yalvarması sonucunda yağmur yağmaktadır.

“Ve Musa Firavunun yanından, şchirden çıktı ve ellerini RABBE uzattı ve gök gürlemeleri ve dolu durdu ve yağmur yere dökülmedi. Ve Firavun yağmurun ve dolu ile gök gürlemelerinin durduğunu görünce yine suç etti ve kendisi ve kulları yüreklerini katılaştırdılar.”¹²⁷

c. Tevrat’ta birkaç yerde Allah’ın mükâfat olarak yağmur yağdırdığı belirtilir. Yağmurun olmadığı yerlerde kuraklık hâkimdir.

“Eğer kanunlarımda yürürseniz ve emirlerimi tutarsanız ve onları yaparsanız o zaman yağmurlarınızı vakitlerinde göndereceğim ve yer mahsulünü verecek.”¹²⁸

“O zaman buğdayını ve yeni şarabını ve zeytinyağını toplayasın diye diyarınızın yağmurunu, ilk yağmuru ve son yağmuru vaktinde vereceğim.”¹²⁹

“Ve günlerin sonunda vaki oldu ki, vadi kurudu, çünkü memlekette yağmur yoktu.”¹³⁰

d. Yağmur, Allah’ın mükâfatı olarak görüldüğü gibi bazen de ceza amacıyla yağdırılmaktadır.

“Ve Rabbin öfkesi size karşı alevlenmesin ve yağmur olmasın ve toprak mahsulünü vermesin diye gökleri kapamasın.”¹³¹

¹²³ Mezmurlar 147/8

¹²⁴ Yeramya 10/13

¹²⁵ Yeramya 14/22

¹²⁶ Eyüp 38/34

¹²⁷ Çıkış 9/33, 9/34

¹²⁸ Levilliler 26/3, 26/4

¹²⁹ Tesniye 11/14

¹³⁰ I. Kırallar 17/7

¹³¹ Tesniye 11/17

“Senin memleketinin yağmurunu vaktinde vermek ve elinin her işini mübarek kılmak için, RAB gökleri, kendi iyi hazinesini sana açacak ve çok milletlere ödünç vereceksin ve sen ödünç almayacaksın.”¹³²

“RAB senin diyarının yağmurunu toz ve kum edecek ve sen helak oluncaya kadar göklerden senin üzerine inecek.”¹³³

“Ve onu harap edeceğim; budanmayacak ve çapalanmayacak ve onda çalılarla dikenler bitecek ve üzerine yağmur yağdırmazınlar diye bulutlara da emredeceğim.”¹³⁴

“Ya Rab, seirden çıktığın zaman, edom kırından ilerlediğin zaman, yer titredi, gökler de damlattılar, evet bulutlar su damlattılar.”¹³⁵

“Ve ona veba ile ve kanla hükmedeceğim ve onun üzerine ve orduları üzerine ve yanında olan çok kavmların üzerine, coşkun yağmur ve iri dolu taneleri, ateş ve kükürt yağdıracağım.”¹³⁶

“Ve ben memleketin üzerine ve dağların üzerine ve buğdayın üzerine ve yeni şarabın üzerine ve yağın üzerine ve toprağın çıkardığı şeylerin üzerine ve insanın üzerine ve hayvanın üzerine ve ellerin bütün emeği üzerine kuraklığı çağırdım.”¹³⁷

“Ve vaki olacak ki, dünya aşiretlerinden kim orduların Rabbine, krala tapınmak için Yeruşalime çıkmazsa, onların üzerine yağmur olmayacak.”¹³⁸

“Daha orak vaktine üç ay varken sizden yağmuru da esirgedim ve bir şehrin üzerine yağdırdım, o bir şehrin üzerine yağdırmadım, bir tarlanın üzerine yağdı ve üzerine yağmayan tarla kurudu.”¹³⁹

e. Yağmur yağması için Allah’a yalvarılmaktadır. Allah’tan yağmur istendiği zaman gök gürlemesiyle birlikte yağmur yağar.

“Bugün buğday biçimi değil mi? Gök gürlemeleri ve yağmur göndersin diye Rabbe nida edeceğim ve kendinize kral istemekle yaptığınız kötülüğün Rabbin gözünde büyük olduğunu bilecek ve göreceksiniz. “Ve Samuel Rab’be nida etti ve RAB o gün

¹³² Tesniye 28/12

¹³³ Tesniye 28/24

¹³⁴ İşaya 5/6

¹³⁵ Hâkimler 5/4

¹³⁶ Hezekiel 38/22

¹³⁷ Haggay 1/11

¹³⁸ Zekarya 14/17

¹³⁹ Amos 4/7

gök gürlemeleri ve yağmur gönderdi ve bütün kavm Rabden ve Samuel'den çok korktular.”¹⁴⁰

“Yerin uçlarından buğular yükseltir, yağmur için şimşekler yapar.”¹⁴¹

f. Allah'ın bağışlayıcı özelliği vurgulanmaktadır, suçlarından vazgeçtikleri zaman Allah kavme yağmur gönderir.

“Sana karşı suç ettikleri için gökler kapanıp yağmur olmazsa ve bu yere doğru dua ederlerse ve ismini ikrar ederlerse ve onları alçalttığın zaman suçlarından dönerlerse o zaman gökte işit ve kullarının ve kavmin İsrailin suçunu bağışla ki, yürüyecekleri iyi yolu onlara öğretesin ve kavmına miras olarak verdiğin diyarına yağmur ver.”¹⁴²

g. Allah'ın kudreti o kadar büyüktür ki yağmur yağmasa da vadi suyla dolacak ve herkesin su ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

“Çünkü Rab şöyle diyor: Yel görmeyeceksiniz ve yağmur görmeyeceksiniz; fakat bu vadi su ile dolacak ve siz ve sürüleriniz ve hayvanlarınız içeceksiniz.”¹⁴³

h. Yağmur, bolluk ve berekettir, ekinlerin olması, toprağın mahsul vermesi için suya ihtiyaç vardır.

“Yeryüzüne yağmur verir ve tarlaların üzerine sular gönderir”¹⁴⁴

“O yağmuru ki, asüman döker ve insanın üzerine bol bol akıtır.”¹⁴⁵

“Ve toprağa ekeceğin tohumun yağmurunu ve toprak mahsulünün ekmeğini verecek ve o semiz ve bol olacak.”¹⁴⁶

“Çünkü yağmur ve kar nasıl göklerden iner ve oraya dönmezlerse, fakat yeri sular ve onu doğurtup ekini yerden bitirir.”¹⁴⁷

“Ve kendilerini ve dağımın tepesi çevresinde olan yerleri bereketli kılacağım ve yağmuru vaktinde yağdıracağım; bereket yağmurları olacak.”¹⁴⁸

¹⁴⁰ I. Samuel 12/17, 12/18

¹⁴¹ Mezmurlar 135/7

¹⁴² I. Kırallar 8/35, 8/36

¹⁴³ II. Kırallar 3/17

¹⁴⁴ Eyüp 5/10

¹⁴⁵ Eyüp 36/28

¹⁴⁶ İşaya 30/23

¹⁴⁷ İşaya 55/10

¹⁴⁸ Hezekiel 34/26

1. Yağmuru veren Allah'a karşı yüreklerinde korku yerine güçlü bir sevgi mevcuttur.

“Ve yüreklerinde: Yağmuru, ilk ve son yağmuru vaktinde veren, orak zamanının belli haftalarını bizim için koruyan Allahımız Rabden şimdi korkalım, demiyorlar.”¹⁴⁹

“Ve ey Sion oğulları, Allahınız Rab ile coşun ve sevinin; çünkü size ilk yağmuru tam ölçüsü ile veriyor ve size önce olduğu gibi yağmuru, ilk yağmuru ve son yağmuru yağıdırıyor.”¹⁵⁰

“Son yağmurlar vaktinde Rabden, şimşekler yaratan Rabden, yağmur dileyin ve onlara yağmur sağnakları, herkese tarlada ot verecektir.”¹⁵¹

Daniel'in kitabı, Tevrat'ta büyük peygamberler bölümünde yer almaktadır. “Deccal, başlayan kıyameti hızlandırmak insanı Tanrısından ayırmak ve geriye kalan inananları da aldatmak için gelmiştir. Her ne kadar İslami bilgilerde kendine yer edinse de Deccal adı Kuran-ı Kerim'de geçmez. Bu ad Daniel'in kitabında geçer. Deccal, yağmur yağıdırıp kurumuş otları yeşertir, bolluk yaratır.”¹⁵²

Türkiye'de Yahudi inancı gibi Hristiyanlık da oldukça yaygındır. “Türkiye'nin Hristiyanlık açısından önemi, Yahudilikle karşılaştırılamayacak kadar büyüktür. Çünkü Hristiyanlık, Filistin'de doğmakla birlikte gelişmesini Anadolu'da sürdürmüştür.”¹⁵³

Hristiyanların kutsal kitabı İncil'in bazı yerlerinde yağmura vurgu yapılmıştır. Toprak, Allah'ın yağmur yağıdırmasıyla bereketlenmiştir, başka bir yerde yağmur yağmaması için de dua edilmektedir.

“Yağmur yağıdı, seller geldi, yeller esti ve o eve çarptılar; ev yıkılmadı; çünkü kaya üzerine kurulmuştu.”¹⁵⁴

“Yağmur yağıdı, seller geldi, yeller esti ve o eve saldırdılar, ev yıkıldı ve onun yıkılması büyük oldu.”¹⁵⁵

“Çünkü çok defa üzerine düşen yağmuru içen ve kimler için tımar olunuyorsa, onlara faideli nebatat husule getiren toprak Allah tarafından bereket alır.”¹⁵⁶

¹⁴⁹ Yeramya 5/24

¹⁵⁰ Yoel 2/23

¹⁵¹ Zekarya 10/1

¹⁵² Fuzuli Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi I*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, s. 153.

¹⁵³ Baki Adam, Mehmet Katar, *Dinler Tarihi*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1151 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 610, Eskişehir 2004, s. 160.

¹⁵⁴ Matta 7/25

¹⁵⁵ Matta 7/27

“İmdi, ey kardeşler, Rabbin zuhuruna kadar sabredin. İşte, çiftçi ilk ve son yağmuru alıncaya kadar, yerin kıymetli mahsulü için sabrederek bekler.”¹⁵⁷

“İlyâ bizim gibi ihtirasları olan bir insandı ve yağmur yağmasın diye, hararetle dua etti ve yeryüzüne üç yıl altı ay yağmur yağmadı.”¹⁵⁸

Hristiyanlar tarafından da günümüzde yağmur yağdırmak için uygulamalar yapılmaktadır. Katolikler tarafından yağmur yağdırmak amacıyla Meryem Ana heykeli veya İsa heykeli suya daldırılmaktadır.¹⁵⁹

Taklit büyüğü olarak adlandırılan ve olması istenilen şeyin taklidini yaparak gerçekleşmesini sağlayan uygulama, dinsel ritüellerde de karşımıza çıkmaktadır.

Kuraklık olduğu zaman yapılan uygulamalardan birinde Gagauzlar papaz ile birlikte yağmur duasına çıkarlar. İnsanların ellerinde ikonalar, haçlar ilahiler okuyarak, dua ederek tarlaları dolaşırlar.¹⁶⁰

Türkiye’de en yaygın inanç sistemi İslâmiyet’tir. Kur’an-ı Kerim’de yağmurla ilgili çok sayıda ayet vardır. Yağmurun özellikleri Kur’an-ı Kerim’de şöyle sıralanmıştır:

a. Bazı ayetlerde, yağmurun rızık sağlamak için gökten indirildiği belirtilmiştir. İnsanların yaşamının daim olması için çeşitli ürünlere ihtiyacı vardır.

“O, yeri sizin için döşek, göğü de bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkarandır. Öyleyse siz de bile bile Allah’a ortaklar koşmayın.”¹⁶¹

“O, gökten su indirendir. İşte biz onunla her türlü bitkiyi çıkarıp onlardan yeşillik meydana getirir ve o yeşil bitkilerden, üst üste binmiş taneler, -hurma ağacının tomurcuğunda da aşağıya sarkmış salkımlar- üzüm bahçeleri, zeytin ve nar çıkarırız.”¹⁶²

“Bulutlardan inen yağmurla toprağın canlanıp çeşit çeşit meyvalar çıkardığına dikkati çeken yüce Allah, ölüleri de böyle çıkaracağını bildirmektedir.”¹⁶³

¹⁵⁶ İbranlere 6/7

¹⁵⁷ Yakub 5/7

¹⁵⁸ Yakub 5/17

¹⁵⁹ Ali Selçuk, *Mersin Yöresi Tahtacılarının Dini İnanç ve Uygulamaları Hakkında Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2003, s. 183.

¹⁶⁰ İrina İusiumbeli, “Gagauz Türklerinin Mitolojisi Üzerine Bir Deneme”, *Milli Folklor*, 9 (68), 2005, s. 212.

¹⁶¹ Bakara 22.

¹⁶² En’am 99.

¹⁶³ Süleyman Ateş, *Kur’an-ı Kerim Tefsiri*, Milliyet Yay., II, s. 998.

“Taneler, bitkiler, sarmaş dolaş bahçeler çıkaralım diye yağmur yüklü yoğun bulutlardan şarıl şarıl yağmur yağdırdık.”¹⁶⁴

“Görmüyor musun ki, Allah gökten su indirdi. Biz onunla türlü türlü ürünler çıkardık. Dağlardan da beyaz, kırmızı (birbirinden farklı) çeşitli renklerde yollar (katmanlar) var, simsiyah taşlar da var.”¹⁶⁵

“O, size ayetlerini gösteren, sizin için gökten bir rızık indirendir.”¹⁶⁶

“Gerçekten biz, yağmuru bol bol yağdırdık.”¹⁶⁷

“Geceyle gündüzün birbiri ardınca gelişinde, Allah’ın gökten rızık (sebebi olarak yağmur) indirip, onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde, rüzgârları evirip çevirmesinde aklını kullanan bir toplum için deliller vardır.”¹⁶⁸

“O, size ayetlerini gösteren, sizin için gökten rızık indirendir. Ancak O’na yönelen, düşünüp ibret alır.”¹⁶⁹

b. Yağmur yağışı bereketin sağlanması için çok önemlidir. Allah’ın kudretiyle ölü bir belde, yağmurla diriltilmektedir.

“O, rüzgarları rahmetinin önünde müjde olarak gönderendir. Nihayet rüzgarlar ağır bulutları yüklendiği vakit, onları ölü bir belde (yi diriltmek) için sevk ederiz de oraya su indiririz.”¹⁷⁰

“Allah, gökten su indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti. Şüphesiz bunda dinleyecek bir toplum için bir ibret vardır.”¹⁷¹

“Görmediler mi ki, biz yağmuru kupkuru yere gönderip onunla hayvanların ve kendilerinin yiyeceği ekinler çıkarırız”¹⁷²

“O, gökten bir ölçüye göre yağmur indirendir. Biz onunla ölü araziye canlandırdık. İşte, siz de böyle diriltileceksiniz.”¹⁷³

¹⁶⁴ Nebe’ 14, 15, 16.

¹⁶⁵ Fâtır 27.

¹⁶⁶ Mü’min 13.

¹⁶⁷ Abese 25.

¹⁶⁸ Câsiye 5.

¹⁶⁹ Mü’min 13.

¹⁷⁰ A’raf 57.

¹⁷¹ Nahl 65.

¹⁷² Secde 27.

¹⁷³ Zuhruf 11.

“Gökten de bereketli bir su indirip onunla kullar için rızık olarak bahçeler ve biçilecek taneler (ekinler), birbirine girmiş kat kat tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları bitirdik ve böylece onunla ölü bir beldeye hayat verdik. İşte (dirilip kabirlerden) çıkış da böyledir.”¹⁷⁴

“Şüphesiz, Allah’ın gökyüzünden indirip kendisiyle ölmüş toprağı dirilttiği yağmurda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında elbette düşünen bir topluluk için deliller vardır.”¹⁷⁵

Yağmur duaları esnasında sıkça okunan surelerden biri olan Kamer Suresinde, “Biz de göğün kapılarını dökülürcesine yağan bir yağmurla açtık. Yeryüzünü pınar pınar fişkırttık. Derken sular takdir edilmiş bir iş için birleşti.”¹⁷⁶ ifâdesi geçmektedir.

c. Bazı ayetlerde, yağmur yağışının Allah’ın lütfu olduğu dile getirilmiştir.

“Yüce Allah’tan gelen bir uyku Müslümanları sarıp huzura kavuşturduğu gibi Allah’ın indirdiği yağmur da Müslümanların temizlik yapmalarına, susuzluk endişelerinin gitmesine, kendilerine güven gelmesine, kaygan olan kumsal yerin de sertleşip ayaklarını rahatlıkla hareket ettirmelerine yardım etmiştir.”¹⁷⁷

“Allah’ın gökten yağmur indirdiği, böylece yeryüzünün yemyeşil olduğunu görmedin mi? Şüphesiz, çok lütufkârdır, hakkıyla haberdardır.”¹⁷⁸

“Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağırdıyordu.”¹⁷⁹

“Allah, rüzgârları gönderendir. Onlar da bulutları harekete geçirir. Allah, onları dilediği gibi (bazen) yayar ve (bazen) yoğunlaştırır. Nihayet yağmurun onların arasından çıktığını görürsün. Onu kullarından dilediklerine uğrattığı zaman bir de bakarsın sevinirler.”¹⁸⁰

d. Allah’ın bağışlayıcı özelliğiyle yağmur mükâfat olarak gönderilmiştir.

¹⁷⁴ Kâf 9, 10, 11.

¹⁷⁵ Bakara 164.

¹⁷⁶ Kamer 11, 12.

¹⁷⁷ Ateş, *Kur’ân-ı Kerim Tefsiri*, II, s. 1062.

¹⁷⁸ Hac 63.

¹⁷⁹ Enfâl 11.

¹⁸⁰ Rûm 48.

“Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O’na tövbe edin ki, üzerinize bol bol yağmur göndersin ve gücünüze güç katsın. Günahkârlar olarak yüz çevirmeyin.”¹⁸¹

e. Yağmur mükâfat olarak gönderildiği gibi kavmi cezalandırmak amacıyla da yağdırılmıştır. Allah’ın gücü yeryüzüne yağmur indirdiği gibi bunu tersine çevirerek kuraklığa sebep olmaya kâdirdir.

“Biz, gökten belli bir ölçüde su indirdik de (faydalanmanız için) onu yeryüzünde tuttuk. Bizim onu tamamen gidermeye de muhakkak gücümüz yeter.”¹⁸²

“Görmedin mi, Allah gökten su indirdi de onu yeryüzündeki kaynaklara ulaştırdı. Sonra onunla renkleri çeşit çeşit ekinler çıkarıyor. Sonra ekinler kuruyor da onları sapsarı kesilmiş görüyorsun. Sonra da Allah onları kurumuş çer çöp haline getirir. Şüphesiz ki bunda akıl sahipleri için bir öğüt vardır.”¹⁸³

“Görmez misin ki Allah, bulutları sevk eder. Sonra, onları kaynaştırıp üst üste yığar. Nihayet yağmurun, onların arasından yağdığını görürsün. O, gökten, oradaki dağ (gibi bulut)lardan dolu indirir de onu dilediğine isabet ettirir, dilediğinden de geri çevirir. Bu bulutların şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri alacak.”¹⁸⁴

f. Bazı ayetlerde Allah’ın kudretinden bahsedilerek, bütün canlıların rızıklarının verilmesinde Allah’ın gücü vurgulanmaktadır.

“Rüzgârları da aşılایıcı olarak gönderip yukarıdan su indirerek sizi onunla suladık. Onu toplayıp depolayan da siz değilsiniz.”¹⁸⁵

“Gökten yağmuru kim indirip de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti?”¹⁸⁶

“Allah, gökleri görebileceğiniz direkler olmaksızın yarattı. Yeryüzüne de, sizi sarsmasın diye sabit dağlar yerleştirdi ve orada her türlü canlıyı yaydı. Gökten de yağmur indirip orada her türden güzel ve faydalı bitki bitirdik.”¹⁸⁷

“Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru indirir, rahimlerdekini bilir.”¹⁸⁸

¹⁸¹ Hûd 52.

¹⁸² Mü’minun 18.

¹⁸³ Zümer 21.

¹⁸⁴ Nur 43.

¹⁸⁵ Hicr 22.

¹⁸⁶ Ankebut 63.

¹⁸⁷ Lokman 10.

“O, gökten su indirdi de dereler kendi ölçülerince dolup aktı ve sel üste çıkan köpüğü aldı götürdü.”¹⁸⁹

“Rabbim, yeryüzünü size beşik yapan, orada size yollar açan ve size gökten yağmur indirendir.”¹⁹⁰

“Allah gökten yağmuru, karı bir ölçü ile, yerin ihtiyacı kadar indirmektedir. Eğer ihtiyaçtan fazla indirse afet olur, yapmaz, yıkar. Fakat, ihtiyaç kadar indirilen su, tabiata hayat verir.”¹⁹¹

“Allah’ın varlığının delillerinden biri de şudur: Sen yeryüzünü boynu bükük (kupkuru) görürsün. Onun üzerine yağmuru indirdiğimiz zaman kıpırdar kabarır. Şüphesiz ki, onu diriltten, elbette ölüleri de diriltir. Şüphesiz O, her şeye gücü hakkıyla yetendir.”¹⁹²

“Korku ve ümit kaynağı olarak şimşeği size göstermesi, gökten yağmur indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesi, O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir.”¹⁹³

g. Dünya hayatının geçici olduğu anlatılmak istenmiş ve bu durum yağmur örneğiyle açıklanmıştır.

“Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur.”¹⁹⁴ ifâdesi ile ahiret hayatının önemi vurgulanarak dünya hayatının geçiciliğinden bahsedilmiştir.

h. Allah’ın bağışlayıcı özelliği vurgulanarak, Nuh kavminin üzerine ancak bu şekilde yağmur yağacağı ifade edilmiştir. Yağmur, insanların umutlarını kestiği bir zamanda gönderilmiştir. Bu, Allah’ın rahmetinin göstergesidir.

Yağmur duası için diğer önemli bir sure olan, Nûh Suresinde “(Bağışlama dileyin ki) üzerinize gökten bol bol yağmur indirsın.”¹⁹⁵ ifâdesi geçmektedir.

¹⁸⁸ Lokman 34.

¹⁸⁹ Ra’d 17.

¹⁹⁰ Tâhâ 53.

¹⁹¹ Ateş, *Kur’ân-ı Kerim Tefsiri*, V, 2364.

¹⁹² Fussilet 39.

¹⁹³ Rûm 24.

¹⁹⁴ Hadîd 20.

¹⁹⁵ Nûh 11.

“O, insanlar umutlarını kestikten sonra yağmuru indiren, rahmetini her tarafa yayandır. O, dost olandır, övülmeye layık olandır.”¹⁹⁶

Ad kavmi arasında yetişmiş olan Hûd, kavmin bolluk ve berekete kavuşması ve güçlü olması için Allah’a yönelmelerini söylemiştir.¹⁹⁷ Allah’ın bol yağmur göndermesi için kavmin tövbe etmesi gerekmektedir.

1. Yağmur yağdırma, yanlış yoldan doğru yola sapan kullar için bile bir imtihan aracı olarak düşünülmektedir. “Eğer yolda dosdoğru olurlarsa, mutlaka onlara bol yağmur yağdırırız ki bununla onları imtihan edelim. Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe yükselen bir azaba sokar.”¹⁹⁸

i. Bazı ayetlerde, Allah’ın kudretinden bahsedilerek insanların içtiği su gibi hayvanların yediği bitkilerin de O’nun gönderdiği yağmurlar sayesinde olduğu vurgulanmıştır. Yağmur yağışına, insanların olduğu kadar hayvanların da ihtiyacı vardır. Yağmurla sunulmuş bu ürünler, Allah’ın kudreti ile yok edilebilir.

“O, gökten sizin için su indirendir. İçilecek su ondandır. Hayvanlarınızı otlatığınız bitkiler de onunla meydana gelir.”¹⁹⁹

“Allah, önce su ile yeri sulayıp bitkileri yetiştiriyor, dünyayı hayvanların ve insanların yaşamasına uygun bir ortam yapıyor, sonra da yarattığı hayvanlara ve insanlara içiriyor. Suyu bitkiden sonra hayvan, en sonunda da insan içer.”²⁰⁰

“O, rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderendir. Ölü toprağı canlandırırım, yarattıklarımızdan birçok hayvanları ve insanları sulayalım diye gökten tertemiz bir su indirdik.”²⁰¹

İslami inanca göre yağmura ihtiyaç duyulduğu zaman yağmur duasına çıkılmalıdır. Yağmur yağması için dua dışında yapılan uygulamaların çoğu batıl inanç olarak kabul edilmektedir.²⁰²

“Yağmur yağmadığı zaman küçük taşların üzerine okuyup onları ırmağa atmak ve bu sayede yağmurun yağacağına itikat etmek batıl itikat olarak düşünülmektedir,

¹⁹⁶ Şûrâ 28.

¹⁹⁷ Ateş, *Kur’ân-ı Kerim Tefsiri*, III, 1288.

¹⁹⁸ Cin 16, 17.

¹⁹⁹ Nahl 10.

²⁰⁰ Ateş, *Kur’ân-ı Kerim Tefsiri*, IV, s. 1855.

²⁰¹ Fûrkan 48, 49.

²⁰² Adil Bebek, *Din ve Düşünce Açısından Dua*, Rağbet Yay., İstanbul 1998, s. 33.

bunun caiz olmadığı ifade edilmektedir. Yağmur fazla yağdığı zaman dinmesi için ateşe kına atmak veya sacayağı ayakları yukarı doğru olarak yağmurun altına koymak asılsız, batıl olan şeyler olarak kabul edilmektedir.”²⁰³

Yağmur yağması için yapılan uygulamalardan biri duadır. Yağmur duasıyla İslâmiyet’ten önce Araplarda da karşılaşılmaktadır. Hz. Muhammed’in (sav) dedesi ve amcası da yağmur duasında bulunmuştur.

Hz. Peygamberin (sav), dedesi de O’nun gibi yağmura ihtiyaç duyulan bir zamanda yağmur duasına çıkmıştır.

Kureyş’i kasıp kavuran kuraklık nedeniyle Kureyş’in ileri gelenleri, Hz. Peygamberimiz (sav), dedesi Abdülmuttalib birlikte yağmur duasına çıkmışlardır.

Abdülmuttalib kalabalığın arasında dikilerek şöyle dedi: “Ey ihtiyacı gideren, üzüntelere son veren! Sen bilensin. Sana hiçbir şey öğretilmemiştir. Cimri değil, çok cömertsin. Bunlar senin kulların ve Harem’in için yok olanlardır. Çektikleri kıtlık ve sıkıntıyı sana bildiriyorlar. Develerimiz ve koyunlarımız helâk oldu. Allahım, bolca yağmur yağdır.”

Dağdan ayrılmadan az sonra bardaktan boşanırcasına yağmur yağmış ve kurak vadiler suyla dolup taşmıştır.²⁰⁴

Peygamberimizin dedesi gibi amcası Ebu Talib de yağmur duasına çıkmıştır.

Mekke’de kıtlığın ortaya çıkması nedeni ile Ebu Talib’den yağmur duası istemişlerdir. Ebu Talib, üzerinden siyah bir bulut açılmış güneş gibi bir çocuğu alarak sırtını Kâbe’ye dayamış ve parmağı ile çocuğa dokunmuş. Gökyüzünde bir pare bulut bile olmadığı halde öteden beriden bulutlar peyda olmuş ve gittikçe çoğalarak bol bir yağmur yağmış.²⁰⁵

Peygamberimiz, suya ihtiyaç duyulan zamanlarda, çeşitli mucizeler göstererek bu sorunu gidermiş olsa da uzun süreli bir sonuç için yağmur duasına çıkmıştır. Hz. Muhammed (sav), çeşitli şekillerde yağmur duasını gerçekleştirmiştir.

²⁰³ Recep Aktaş, *İslam Dininin Yasak Ettiği Batıl İnançlar*, Adana 1965, s. 41-42.

²⁰⁴ İmam Suyûtî, s. 212.

²⁰⁵ Ahmed Davudoğlu, *Sahîhi Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Yay., İstanbul 1979, C. 5, s. 39-40.

1. Peygamberimizin yapmış olduğu yağmur dualarının ilki, Hicretin altıncı yılında, ramazan ayında, Cuma günü Mescitte ayakta hutbe irad ettiği sırada idi.

2. Hz. Âişe'den rivayete göre; halk yağmur kıtlığından, Peygamberimize (sav) şikâyetle bulundular. Bunun üzerine, Peygamberimiz (sav), bir minber kurulmasını emretti. Peygamberimiz (sav), halka, yağmur duasına çıkacakları bir gün tayin etti.

Peygamberimiz (sav), Cumadan başka bir günde, Medine'de yağmur duası yapmış, fakat bu dua sırasında kendisinin namaz kıldığı rivayet edilmemiştir.

3. Âbillahm oğullarının âzadlısı Ümeyr'in görüp bildiğine göre: Peygamberimiz (sav), Zevrâ' yakınında bulunan Ahcâr-el-Zeyt yanında ayakta dikilerek ellerini kaldırmış, yüzünü Kibleye dönüp yağmur duası yapmıştır.

4. Halk, kuraklık ve kıtlığa uğrayınca, Peygamberimiz (sav), başına siyah bir sarık sarmış, sarığın bir ucunu arkasına salmış, omuzuna da Arapvârî bir yay asmış olduğu halde Medine'den çıkıp Bakiul-Garkad'a kadar gitti. Ey Allah'ım! Bulutları akıntılı, bol ve iri damlalı ve İlâhi Arşının altından bize faydalı olacak biçimde bereketlenmiş olarak üzerimize boşalt!

5. Tebük gazası sırasında, Müslümanlar, sabaha çıktıkları zaman, yanlarında su bulunmadığından, susuzluktan, Peygamberimize (sav) şikâyetlendiler.

Abdullah b. Ebi Hadred der ki Resulullah Aleyhisselam'ın Kibleye dönüp dua ettiğini gördüm. Vallahi, semâda hiçbir bulut bulunmadığını da gördüm. Resulullah Aleyhisselam daha duasını bitirmemişti ki, bulunduğu yerden daha ayrılmadan, sema üzerimize suyu boşalttı. Yağmur duası namazı için Ezan okunmadığı gibi kamet de getirilmez.²⁰⁶

Hz. Muhammed (sav) susuzluğu gidermek için elindeki örtüyü aşağı yukarı sallayıp dua edince o gece yağmur yağar.²⁰⁷

Hz. Peygamber'den (sav) bize nakledilen yağmur duası şudur:

Allahumme eskinâ gaysen muğisen henien merien gadakan mucellelen seyhan âmmen tebeka. Allahumme eskînâ'l-gayse velâ tec'alnâ mine'l-kanitin. Allahumme inne bi'l-bilâdi ve'l-ibâdi ve'l-halki mine'l-lâ'va'i ve'd-danki mâ lâ-neşku illâ ileyke! Allahumme enbit lenâ'z-zer'a ve edirre lenâ'd-dar'a ve eskînâ min-berekâti's-semâ'i ve esbit lenâ min berekâti'l-ard. Allahumme innâ nesteğfiruke inneke kunte gaffâran fersili's-semâ'e aleynâ midrâra.

²⁰⁶ M. Asım Köksal, "İslâm'da Yağmur Duası", s. 12,14-16,18-19.

²⁰⁷ Metin And, *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası*, (3. Baskı), YKY, İstanbul 2010, s. 134.

Manası: Allahım, bize yardım eden, içimize sinen, ferahlık veren, bol, yararlı, her tarafı kaplayan, her tarafa akıp giden, her tarafı sulayan genel yaygın bir yağmur ihsan eyle. Tanrım, bizi yağmurla sula, bizi ümitlerini yitirmiş kimselerden eyleme. Allahım, kullarda, illerde ve diğer yaratıklarda öyle bir güçlük, öyle bir darlık var ki senden başkasına arz edemeyiz.

Ey yüce yaratıcımız, bizim için ekinleri bitir, bizim için memeleri sütle doldur, bizi göğün bereketlerinden sula, bize yeryüzünün bereketlerinden ihsan eyle. Ey cömert kerem sahibi tanrımız, biz senden mağrifet dileriz, şüphe yok ki sen çok bağışlayıcısın, bize gökten bol bol yağmurlar yağdır, ey bağışlayıcı, merhametli Rabbimiz!²⁰⁸

Türkiye’de yağmur duaları sırasında yöreden yöreye namaz rekât sayısı değişse de genellikle iki rekât namaz kılınmaktadır.

“Hanefi mezhebinin kurucusu Ebu Hanife’nin öğretisine göre, yağmur duası esnasında namaz kılınması veya hutbe okutulması gereksizdir, tövbe etmek ve günahların bağışlanmasını dilemek (istiğfar) yeterlidir. Ebu Hanife cemaatsiz olarak iki rekât namaz kılınmasına da izin vermektedir. Diğer İslam mezheplerinde ise iki rekâtlık bu namaz Hz. Muhammed’in tenbihlerinden (sünnet-i müekkede) sayılmaktadır.²⁰⁹

Yağmur duasına Bektaşî inancında da karşılaşmaktayız. Hacıbektaş yöresi Bektaşileri yağmur duası öncesinde kurban keserek hep birlikte yemek yerler. Kur’an-ı Kerim okuyarak dua ederler. Dua esnasında ellerin içi yere dışı göğe bakar. Bu duaların kabul olması için hep beraber “Amin!” denir. Amin dedikçe eller yere doğru hamle ettirilir. Böylece gökyüzünden yağmur boşanması dile getirilir. Burada ilahiler, nefesler okunarak, Allah’ın rızası kazanılmaya, arzu ve isteklerin kabul ettirilmesine çalışılır.²¹⁰

Alevi inancına göre yağmur duası için yapılan uygulamalar birkaç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada kurban kesimiyle karşılaşmaktayız. Pervanalar aracılığıyla yapılan çağrıya uyanlar güçlerinin yettiğince “birlik kurbanı” ve “dolu” için toplanan paraya katkıda bulunur. Bunun yanında, törene katılacak her ev bir adet horoz getirir. Kesilen bu kurbana Cebrail adı verilmektedir.

²⁰⁸ Süleyman Ateş, *Açıklamalı Büyük Duâ Mecmuası*, Kılıç Kitabevi, Ankara, s. 70-71.

²⁰⁹ Karakışla, s. 53.

²¹⁰ Hasan Yavuzer, *Hacıbektaş Yöresi Bektaşî İnançlarının Din Sosyolojisi Yönünden İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1993, s. 83-84.

Yağmur duasının ikinci aşamasında yatır ziyareti yer almaktadır. Erenlerin mezarlarının ziyareti sırasında mezarların üstündeki taşlar sol baştan başlanarak üçe tamamlanan öpüşlerle “Allah-Muhammed-Ali” denilerek dönülür. Buradan Kırklar Meydanı’na geçilir.

İnsanları paklayan Selmanı Pak, erkân suyunu getirir. Önce Dede’nin, sonra Mürebbinin ve Delilcinin üst üste getirilmiş iki başparmağına su döker. Alınan abdestten sonra Dede’nin Dolunun dağıtılması için izin vermesiyle ilk Dolu, Şemsinin eşi tarafından Dedeye, ikincisi Mürebbiye, üçüncü Dolu Deliciye verilir. Sonra, Dede’nin desturu ile halka dağıtılır. Bu üç kere tekrarlanır. Bu görevden sonra Dede duayı tekrarlar.

Diğer bir aşamada Kırklar Semahına geçilmektedir. Dede sazıyla yol gösterir. Sonra oradaki herkes ağır ağır semaha katılır. Semah sonrası herkesin yüzünün birbirine dönük olması önemlidir. Dedeye de sırt dönülmez. Semahtan sonra Sakkacı (Sucu) içme suyu dağıtır, tören son bulur.²¹¹

Nusayrilerin inancına göre yağmur yağması için yapılan uygulamalarda kurban kesimi çok önemlidir.

Hatay’ın Arsuz ilçesi Madenli beldesinde her yıl genellikle Ekim ayında veya bahar aylarında “Hasnı” (Adak) adı altında bereket duası yapılır. Bu uygulama yağmur duasını da içermektedir.

Nusayrilerde dişi hayvanı kesmek günah sayıldığı için, toplanan paralarla boğa veya koç alırlar. Geniş bir meydanda bütün köy halkı toplanır. Burada kurulan ocaklarda büyük kazanların içinde yemekler pişirilir. Bereket duasının özel yemeği “Hrisi” buğday ve haşlanmış etin karışımından oluşan yemektir.

Nusayrilerin en önemli dinsel ritüellerinden biri olan “toplular namaz” ritüeli yapılır. Toplu namaz sonrasında yapılan yemeklere dua okunur. Artan yemeklerin bir kısmı toprağa, bir kısmı da denize atılır. İnanca göre, “Hayır Günü” olarak adlandırılan bu ritüelde yapılan yemeklerden insan dışındaki tüm canlıların yemesi gereklidir.

²¹¹ Giray Ercenk, “Kumluca Tahtacılarında Yağmur Duası”, *1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri 26-27 Nisan 1993*, (s. 48-51), Antalya Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1995.

Hatay’ın Harbiye ilçesinde Nusayriler tarafından yapılan yağmur duasında bazı farklılıklar söz konusudur. Şıh önderliğinde sadece “inanç ve iman sahibi” erkekler bir evin bahçesinde toplanırlar. Fatiha sûresinden sonra yağmur duası okunur. Dua sonrasında istenirse kurban kesilir.²¹²

Türkiye’de yer alan Yezidilik inancında, Allah’a edilen dua arasında yağmur duasına da rastlamaktayız.

Yezidiler, Davet Nebi Bayramında, yemek yenildikten sonra kutsal sayılan ve güneşin doğduğu yöne yani doğuya yönelerek Allah’a dua ederler. Yapılan duada Allah’tan yağmur istenilerek bereket vermesi dlenir.²¹³

Türkiye’deki çeşitli din ve inançlarda yağmur unsuruyla çok sık karşılaşmaktayız. Kutsal kitaplardaki yağmur yağışı özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Tevrat ve Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın yağmur yağdırma nedenleri geniş olarak açıklanmış olsa da İncil’de yağmurla ilgili unsurlar az sayıdadır. Kutsal kitaplarda genel olarak yağmur yağışı açıklanırken Allah’ın kudreti vurgulanmış, yağmur bir kavme mükâfat olarak gönderilebileceği gibi ceza vermek amacıyla da engellenebilmiştir.

Türkiye’de yaygın olan dinlerden Hristiyanlıkta yağmurla ilgili uygulamalar sınırlı olmasına rağmen Yahudilikte yağmur yağdırma ritüeli özel bir bayram içinde değerlendirilmektedir. İslâmiyette çeşitli mezheplerde karşılaştığımız yağmur yağması için yapılan uygulamalar birbirinden farklıdır. Çeşitli dinlerde karşılaştığımız yağmurla ilgili uygulamalara kutsallık atfedilmektedir.

Bu uygulamalardan biri olan yağmur duası İslamiyetten önce Hz. Muhammed’in (sav) amcası ve dedesi tarafından gerçekleştirildiği gibi İslâmiyetten sonra da Hz. Muhammed (sav) tarafından kuraklığı engellemek maksadıyla farklı zamanlarda uygulanmaktadır.

²¹² Hüseyin Türk, “Yağmur Duası Ritüelleri Motif Bakımından Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Folklor/Edebiyat*, 8 (31), 2002, 76-77.

²¹³ Mehmet E. Şen, M. H. Ertan, Z. İsen, “Batman Fakira Köyünde Bayram Geleneği (Ezidi Pirlerinin Yaşadığı Köyde Yezdan Bayramı Kutlaması)”, *Yaşam Bilimleri*, 1 (1), 2012, s. 788.

BİRİNCİ BÖLÜM

TASNİF VE KÖKEN

1.1. YAĞMUR YAĞDIRMAK

1.1.1. İnsanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Dünyanın kuruluşundan itibaren insanlar tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır. Yaşamları toprağa bağlı olan insanlar için yağmur çok önemlidir. İnsanların hayatla mücadele edebilmesi için suya ihtiyaçları olduğu gibi toprağın verimli olması ve hayvanların beslenebilmesi için de suya ihtiyaç vardır.

İnsanlar, kuraklık olduğu zamanlarda, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu durumla başa çıkabilmek ve yağmur yağmasını sağlamak için çok çaba göstermişlerdir. İlkel toplumlardaki uygulamalar, günümüzdeki yaşam şartlarına göre değişmiştir. Ritüeller, insan varoluşunun neredeyse tüm alanlarında merkezi bir rol oynar. Ritüeller geçmiş, şimdi ve geleceği bağlarlar.¹ Mitolojik zaman anlayışı döngüsel zaman anlayışıdır. Ritüelde başlangıç zamanına dönülmektedir. Başlangıç zamanı objenin ilk ve en mükemmel olduğu andır.

“İlkel toplumlarda insanlar kendilerinin mitik olaylar neticesinde meydana geldiklerini düşünürler.”² Yaşanılan bu mitik olaylara değer verdikleri için olayların neden yaşanıldığını sorgular ve hayatın belli dönemlerinde tekrar uygularlar. “İlkel toplumlara mensup olanlar sadece mitik hadiseleri hatırlamakla kalmaz, bu hadiseleri zaman zaman yeniden yaşamakla kendilerini sorumlu tutarlar.”³

İlk insanlar, günümüzdeline benzer bir yaşamı her bakımdan sürdürmektedir. Kaya oyukları, ağaç gövdeleri, su kaynakları, yerlilerin “oyuk” dedikleri koy girişlerinde yaşamışlar, ilk çiftçiler bu oyuklardan gelmişlerdir.⁴

¹ Cristoph Wulf, *Tarihsel Kültürel Antropoloji*, (Çev.: Özgür Dünya Sarısoy), Dipnot Yay., Ankara 2009, s. 232.

² Bilge Seyidoğlu, *Mitoloji Üzerine Araştırmalar-Metinler ve Tahliller*, Dergah Yay., İstanbul 2005, s. 18-19.

³ Seyidoğlu, s. 19.

⁴ Bronislaw Malinowski, *İlkel Toplum*, Öteki Yay., Ankara 1999, s. 116.

Günümüzde, insanların hayatının her evresinde karşılaştıkları inanış ve uygulamalar arkaiktir. Hayatı, ilkelerin aksine incelemenden yaşayan modern insan, mitik kökenli inanış ve uygulamaları yaşamına sorgulamadan uygular.

Modern insan kendisini tarihin içinden gelmiş olarak düşünmesine rağmen bu tarihi bütünüyle bilmek ihtiyacını hissetmez.⁵

Çalışmanın inanışlar kısmında, insanlarla ilgili çeşitli örnekler yer almaktadır. Bu örneklerin çoğu ilkel toplumların inanışlarının günümüze yansımış şeklidir. Animizmde, tabiattaki her canlının ruhu olduğuna inanılır. İnsan vücudunun dünyadaki tüm canlılarla, cansız varlıklarla bağlantı kurması seyirme ile gerçekleşmektedir. Vücut azalarından olan gözün seğirmesi sonucu, yağmur yağacağına inanılmaktadır.

Gelecekle ilgili bilgi edinmek için fala başvurma geleneği eski bir uygulamadır. Geçmişten günümüze, kullanılan birçok farklı yöntemle, gelecekte olacağına inanılan olaylar için fala başvurulmuştur. “İnsan vücudunun bazı nahiye ve azalarında fiziki bir sihir ve adele hareketi olarak görülen “seyirme”lere toplumca, çok eski çağlardan beri, gelecekteki olaylara bir işaret manası verildiği bilinmektedir.”⁶

Türkiye’deki inanış örneklerinden biri olan sakalın kaşınmasıyla yağmur yağacağına düşünülmesi bolluk ve bereket olgusuyla bağlantılıdır. Bu nedenle yağmurla ilgili inanışlar içinde yer almaktadır.

Bebeğin tükürmesiyle yağmur yağacağına düşünülmesinin nedeni taklit büyüsü ile açıklanmaktadır. Bebeğin ağzından etrafa tükürük saçması yağmur yağışına benzer.

Yağmur törenlerinde insanlarla ilgili inanışların yanı sıra uygulamalara da rastlamaktayız. Yağmur yağması için yetişkinler tarafından gerçekleştirilen bir uygulamada kırk boğumlu asma çubuğa Yâsîn sûresi okunmaktadır. Bu uygulama için özellikle asma çubuk tercih edilir. Asma yaprağının kökeni mitolojiyle ilgilidir. “Anadolu tarihinde üzümün kutsanmadığı bir uygarlık yoktur. Halk arasında üzümün mitolojik bir temele bağlı olarak yetişmesi ve pek çok derde şifa olduğu düşüncesi uzun tecrübeler sonucu hafızalara yerleşmiştir.”⁷ Üzüm ve asma yaprağı, bolluk ve bereketin sembolüdür, kutsal kabul edilir.

⁵ Seyidoğlu, s. 18-19.

⁶ M. Kemal Özergin, “Eski Bir Seyirme-nâme”, *TFA*, 10 (211), Şubat 1967, s. 4331.

⁷ Ebru Şenocak, “Türk Halk Kültüründe ve Mitolojik Bağlamda Üzümün Yeri”, *Milli Folklor*, 10 (76), 2007, 166-167.

Yağmurun yağması ve bereketin artması için asma çubuğuna dua okunması ile temas büyüğü gerçekleşmiş olur. Yağmur törenleri sırasında kırk boğumlu asma çubuğa dua okunduğu gibi kırk tomurcuklu söğüt ağacına da dua okunmaktadır. Uygulanan bu pratikte söğüt ağacının kullanılmasının kökeni şamanizmle ilgili olabilir. Suyu kendisine çekme özelliği ve bu şekilde suyla olan teması ile dikkat çeken söğüt ağacı yapısındaki koruyuculuk ve kurtarıcılık unsurları ile mukaddes ağaçlar arasında sayılmaktadır. Kamlık mesleğine yeni giren namzedin eline verilen asa, söğüt ağacından yapılmıştır.⁸

Söğüt ağacıyla ilgili farklı uygulamalar mevcuttur. “Çuvaşlar, “Munkun” ya da “Paska (Paskalya)” gününde, köyün en yaşlı kişisi eşliğinde gençleri toplarlar, ellerinde söğüt dalıyla kapı kapı gezerler, evlerin önünden geçerken şöyle bağırlar: “Söğüt, söğüt, üç yumurta bir börek, eski inancımızı atmayız, yeni inancımızı düşünmeyiz.” Evlerden topladıkları yumurta ve börekleri kıra çıkıp yerler. Yemeden önce söğüt dallarını havaya doğru atarlar, kötülükleri köyden kovduklarını söylerler.”⁹ Çuvaşların gerçekleştirdiği bu tören, Türkiye’de çocuklar tarafından uygulanan yağmur törenlerini anımsatmaktadır.

“*Lykainos* tanrısının rahibi bir meşe dalını kutsadıktan sonra pınara atardı. Bu ayin çok eskidir ve yağmur duası kapsamında yer almaktadır.”¹⁰ Söğüt ağacı gibi meşe dalı da yağmur dualarında kullanılmaktadır, ancak bu uygulama günümüze yansımamıştır.

Su ile bağlantılı olan söğüt ağacı, koruyuculuk vasfından dolayı şamanizmden günümüze kadar önemini kaybetmemiş ve yağmur törenlerinde kullanılmış olabilir.

Başka bir uygulamada, mezardan çıkartılan kafatası suya atılmaktadır. Şamanlarda, kutsal ruhlardan yardım ve iyilik ummak için kesilen kafa, asa olarak kullanılır. Genç şamanın kafasının Yakutların ilk şamanı olan An Arğıl’ın oğlu *Kün Kegiş oyun* tarafından kesildiği ve *Kün Kegiş oyun*’un kafayı elindeki uzun asaya koyarak bütün dünyayı seyrettirdiğine inanılmaktadır.¹¹ Yağmur yağdırmak için kafatası kullanılarak Allah’tan merhamet istenmesi, şamanların kutsal ruhlardan yardım istemek için kafatası kullanmasını çağrıştırmaktadır.

⁸ Muallâ Murat Nuhoglu, *Türk Edebiyatında ve Halk İnançlarında Asa*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 1996, s. 138.

⁹ Pervin Ergun, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2004, s. 241.

¹⁰ Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, Kabalcı Yay., İstanbul 2009, s. 209.

¹¹ Murat Nuhoglu, s. 136-137.

“Hitay Devletinin Çince resmi tarihinin bir yerinde, bir çadır içine saklanmış bir insan kafatası ile bir domuz başının büyü için kullanıldığı kaydedilir. Çin kaynakları bu kafataslarına, beyaz atla boz öküz kurban edildiğini yazarlar. Bu adet XIII-XIV. Asırlardaki Moğol çağında yaşamıştır. Sihirbazlar, kafatası elde etmek için mezarları açarak ölü kafalarını alır ve bu suretle bir kafatası hırsızlığı ortaya çıkmıştır.”¹²

Mezardan çıkarılarak üzerine dua yazılan kafatasıyla ilgili uygulama geçmişin izlerini taşımaktadır. Eskiden sihirbazların mezarları açarak çıkardıkları ölü kafaları büyü amaçlı kullanılırken günümüzde yağmur yağdırma amacıyla kullanılmaktadır. Araç aynı olsa da işlev değişmiştir.

Yağmur yağması için okunan taşlar suya bırakıldığı gibi toprağa da gömülmektedir. Bunun nedeni, Şamanizme dayalı toprağa saçı sunma inancıyla ilgili olabilir. Eğer, toprağa bir hediye sunulursa toprağın da buna karşılık hasat vereceği inancı vardır. İnsanlar için yağmurun yağması ve ürünün verimli olması çok önemlidir. Şamanist inanca göre sadece kurban törenlerinde değil yaşamın her durumunda su, dağ, ağaç, toprak gibi her türlü nesneye saçı sunulmaktadır.

Yağmur yağması için birden fazla eşli kimsenin ayakkabısı ıslatılır. Buradaki ayakkabı semboldür. Ayakkabı, suya giren çok eşli adamı temsil etmektedir. “Bu özellik büsbütün yağmur yağmasını hızlandırıcı bir rol oynamaktadır. Çünkü çok karılı kimsenin çocuk ve bilhassa fazla çocuk yapabilme imkânı vardır. Suyu böyle bereketli bir insanın atılması yağmur duası bakımından çok önemli olmaktadır.”¹³ Yağmur yağması için yapılan uygulamaların genelinde bereketi temsil eden unsurlar kullanılmaktadır.

Yağmur yağması için birden fazla eşli kimselerin ayakkabıları ıslatıldığı gibi yeni evli çiftler de su ile ıslatılır. Evli çiftler çocuk sahibi olma özelliğinden dolayı yağmur törenlerinde ıslatılmaktadır. Çocuk bereket demektir, bu nedenle yağmurun yağması için yeni evliler suya atılmaktadır. Bazı törenlerde suyla ıslatılan kişiler suya verdikleri önemden dolayı üzerindeki kıyafetleri değiştirmeden kurumaya çalışır.

Türkiye’deki bu uygulamanın farklı bir şeklinde, Kuzey Irak Türkmen ve Kırmançlarında, yağmur duası için cemaat suyun başına gider ve burada şeyh suya

¹² Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi I*, (5. Baskı), TTK, Ankara 2010, s. 557.

¹³ Orhan Acıpayamlı, “Türkiye’de Yağmur Duası”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 22 (3,4), 1964, s. 231.

atılır. Zikr yapıp dua edilerek yapılan bu uygulama ile daha çok Erbil’de karşılaşılmaktadır.¹⁴

Çuvaşistan’ın Açça şehrinde yağmur duası nehrin kenarında kilisenin katılımıyla birlikte yapılır. Suyun içine diz boyuna kadar girildikten sonra iki yaşlı adam bir kazanı yarısu suyun içine girecek şekilde tutmaktadır. Bu sırada insanlar dua okur daha sonra orada bulunan herkes suya atlamaktadır.¹⁵

Türkiye’de yağmur yağması için uygulanan pratiklerden birinde yetişkinler suyla ıslatılır. Buna karşılık Avustralya’da su yerine kan kullanılmaktadır. Avustralya zencileri, baş ağrısı vb. ağrıların tedavisi için birbirinin kanını akıttıklarında bir damla kanı bile yere dökmemeye özen gösterirler, birbiri üzerine serperler. Yağmur yağdırma törenlerinde akıtılan kan, yağmuru taklit ederek kabile üyelerinin üzerine akıtılmaktadır.¹⁶ Taklit büyüsünün etkin olduğu bu uygulamada amaç aynı olmasına rağmen kullanılan araç değişmiştir, suyun yerini kan almıştır.

Yağmur yağması için uygulanan su ile ilgili pratikler doğumla ilgili uygulamalarda da karşımıza çıkmaktadır. Ailenin ilk çocuğunun suya atıldığı uygulamanın benzeri lohusalıkta da mevcuttur. Lohusa sütünün bol olması amacıyla lohusa eşi suya atılmaktadır.¹⁷ Lohusalıkta su ile ilgili değişik pratikler de vardır. “Suyun üzerinden atlatılan yüklü, çabuk doğum yapar. Çünkü su akıcıdır. Gebe kadın atlama vasıtasıyla suyla daha doğrusu suyun akıcılık kudretiyle temasa gelmiştir. Bu kudret gebeden çocuğuna intikal ederek doğumu tacil eder.”¹⁸

“Lohusa ile çocuğunu, gebelik ve lohusalık çağlarının kirlerinden arıtmak ve onları temiz bir vaziyette cemiyete sokmak gayesiyle yapılan pratiklerin adına kırklama denir. Kırklama pratiklerinin esasını su ile yıkanmak teşkil eder. Bazen suyun içine altın, küpe, gümüş, ustura, demir, yumurta, arpa, buğday, çakıl gibi maddelerden bir

¹⁴ Yaşar Kalafat, Ahmet Doğan, *Kuzey Irak’ta Karşılaştırmalı Türk Halk İnançları*, Ecdad Yay., Ankara 1995, s. 28.

¹⁵ Nevzat Gözaydın, “Çuvaşlarda Yağmur Duası”, *Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri 27-29 Ekim 1975 Konya*, (s. 45), Ankara 1976.

¹⁶ James G. Frazer, *Altın Dal-Dinin ve Folklorun Kökleri*, (Çev.: Mehmet H. Doğan), (2. Baskı), Payel Yay., İstanbul 2004, C. 1, s. 179.

¹⁷ Orhan Acıpayamlı, *Türkiye’de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 355, Ankara 1974, s. 67.

¹⁸ Acıpayamlı, *Türkiye’de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, s. 114.

veya birkaç tane konur.”¹⁹ Kırklama için suya konulan malzemeler suya sunulan saç olabilir.

Yağmur yağması için yedi yol ortasında kurulan sacın üzerinde ekmek yapılarak dağıtılır. Allah’tan daha cömert olduğunu düşünenlerin tavrı ile Allah’a öfke vererek yağmur yağdırması amaçlanır.

1.1.2. Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Geçimini hayvancılık ve tarımla sağlayan insanlar için hayvanlar çok önemlidir. Hayvanlara verilen önem, daha sonra kutsiyet kazanmıştır. “Hayvan davranışları bugün olduğu gibi, benzer nedenlerle ilk çağlarda da önemli olmuştur. Hünnerli avcı ve balıkçılar tahminlerini genellikle avlarının davranışlarını dikkate alarak yürütürler.”²⁰ Hayatını devam ettirebilmek için toprağa bağlı olarak yaşayan halk, ürünün verimli olabilmesi için hava durumuyla ilgili bilgilere sahip olmak ister. Bazı hayvanlar uğurlu bazıları ise uğursuz olarak tasavvur edilir. İnsanlar zamanla havanın durumuyla hayatta karşılaştığı bazı olgular arasında bağlantı kurar. Hayvanların hareketlerine bakılarak hava tahmini yapılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bazı hayvanlarla ilgili uygulamaların yağmurla bağlantılı olduğuna inanılmaktadır.

Yağmur törenlerinde hayvanlarla ilgili uygulamalar onların yakılması ya da ağaca asılması şeklinde olabilir. Bu uygulamalardaki hayvanlardan biri de akreptir. “Akrep, Anadolu’da çeşitli dokumalarda kullanılan bir motif olup düşmanlığı sembolize etmektedir.”²¹ Doğaya karşı düşmanlığı sembolize eden akrep yakılarak yağmurun yağışını engelleyen büyü ortadan kaldırılır. Karşılaştığımız örneklerden birinde, akrep öldürülerek ağaca asıldığı gibi diğer bir örnekte sadece ağaca asıldığından bahsedilmiştir. Başka bir örnekte öldürülen bir akrebin karnına, ucu yakılmış bir sopanın yanık kısmı batırılarak yağmur yağacağına inanılmaktadır. Burada ucu yakılmış sopa kullanılmasının nedeni ateş-su zıtlığıyla ilgilidir.

Günümüzde, hayvanların hareketleriyle ilgili inanışlar çeşitli şekilde yorumlanmaktadır. Bu hayvanlardan biri olan arı, mitolojik bir hayvandır. “Yunan

¹⁹ Acıpayamlı, *Türkiye’de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, s. 122.

²⁰ Erdiñç Demirören (drl.), *Hayvan Davranışları*, (1. Baskı), Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yay., İzmir 2002, s. 1.

²¹ Özhan Öztürk, *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, Phoenix Yay., Ankara 2009, s. 59.

mitolojisinde arılar tanrıların habercisi olarak görülmüştür. Arılar kralı olarak da adlandırılan baş tanrı Zeus balla beslenmektedir. Roma mitolojisindeki Mellona ise arılar tanrısı olarak kabul edilmektedir. Hitit mitolojisinde Fırtına Tanrısının kaybolan oğlu Telepinusun sadece arı tarafından geri getirilebilmesi arının gücüne olan inancı ifade etmektedir. İskandinav mitolojisinde tanrıların ölümsüzlüğü Ambrossia yemelerinden kaynaklanmaktadır.”²²

Mitolojide tanrıların habercisi olarak görülen arıların halk inanışına göre kovanlarına girmesi yağmur yağacağına işaretler. Arıların duyu organları çok güçlüdür. Antenleri atmosferdeki hızı ölçebilmektedir. Meteorolojideki bulguları dedektör gibi algılayabilirler.²³ Bu nedenle yağmurun yağacağını hissederler.

At, Türk kültüründe önemli yeri olan ve kutsal kabul edilen bir hayvandır. “Şamanist törenlerde at Şamanın gökyüzüne çıkacağı bineği ve kurbanlık hayvan olarak önem kazanmıştır. Bu kurban törenlerinde özellikle beyaz at kullanılırdı; çünkü siyah at daha çok Yer’e sunulurdu.”²⁴

Şamanın göğe yükselmesine yardım eden, Tanrı katına ulaşan at, mistik vasıf kazandığı için kutsal kabul edilmiştir. Eski Türk inancına göre kahramanın, öteki dünyada da atıyla birlikte olacağına inanıldığı için kahraman, en zor anında yanında olan, can yoldaşı atıyla beraber gömülmektedir. Tabiatla iç içe yaşayan halk, atın kulaklarını dikmesini yağmur yağacağı şeklinde yorumlamaktadır. Hayvanlar güçlü sezgileriyle doğayla ilgili olayları önceden hissetmektedir, at da bu hayvanlardan biri olabilir.

Yağmur yağması için yapılan bir uygulamada, at kafasına dua okunarak suya bırakılmaktadır. Türkler’in hayatında at, her zaman çok önemli olmuştur. “Türkler ilk ve orta çağlarda, göçebe medeniyetinde, etinden, sütünden, kılından, yük taşımasından ve hususiyle savaşlarda binilmesinden ettiği istifade dışında, onu destan, masal ve hikâyelerde yarattıkları kahramanların en yakını, ana ve babası telâkki eder.”²⁵ Şükrü Elçin, atların doğuşları ile ilgili tasnif yaparken sudan çıkan atları da bu sınıflandırmaya

²² <http://motalibal.com/mitolojidearivebal.html> 20.09.2013

²³ 01 Nisan 2014’te Ziraat Fakültesi Hayvan Yetiştirme Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Ferat Genç ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

²⁴ Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, Kabalcı Yay., Ankara 2000, s. 144-145.

²⁵ Şükrü Elçin, “Türk Destan, Masal ve Hikâyelerinde Atla İlgili İnanışlar”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* 2, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 525.

dâhil eder. Sudan çıktığına inanılan at, yağmur törenlerinde suya sunulan saçı niteliğinde olabilir.

Halk inanışları içinde uğursuz olarak kabul edilen hayvanlardan biri olan baykuşun yıkık, terk edilmiş yerlerde yuva yapması “ölüm kuşu” olarak bilinmesine neden olmuştur ve tıpkı köpek gibi ölüm habercisi olarak görülmektedir.²⁶ İran edebiyatında ise bu durumun aksine son derece uğurlu ve sevilen bir yaratık olarak bilinir.²⁷ Baykuşun farklı şekilde ötmesi yağmur yağacağına işaret sayılmaktadır. Kuşların sezgileri çok güçlüdür ve yağmur yağacağını önceden hissederler.

Yağmur törenlerinde eşekle ilgili inanış ve uygulamalarla çok sık karşılaşmaktadır. Eşek gelin etmek, eşekbaşı yıkamak bu uygulamalar arasında yer alır. Eşeğin devamlı kulak oynatması veya kuyruğunun aşağı doğru eğik olması yağmur yağacağına işarettir.

Eşekle ilgili inanç ve uygulamaların yağmur yağışıyla bağdaştırılması mitolojik kökeniyle açıklanabilir. Eşek, Yunan-Roma mitolojisinde Priapus’un sembolü olarak kabul edilmektedir. Priapus, “Yunan mitolojisinde çiftlik hayvanları, meyve bahçeleri ve erkek cinsel organının koruyucusu olan bereket tanrısının adı olup, Dionysos ile Apharodite’nin oğlu olduğuna inanılmaktadır.”²⁸

Mitolojide, eşeğin bereket tanrısının simgesi olması, yağmur törenlerinde eşekle ilgili uygulamaların menşeyini açıklamaktadır. Bereketin sembolü olan yağmur gibi eşek de bolluk ve bereketi temsil etmektedir.

Yağmurla ilgili inanış ve uygulamalar takvimle de ilintilidir. Eski Türkler tarafından kutsal kabul edilen fare, on iki hayvanlı Türk takvimindeki yıl isimlerinden biridir. Takvimin fare yılında, kışın uzun ve soğuk olacağı, yılın ortasında çok yağmur yağacağı belirtilmiştir.²⁹ Halk inanışlarına göre, fare çok gürültü yaparsa yağmur yağacağına işaret sayılmaktadır. Takvimde ilk sırada yer alan farenin, kulakları seslere karşı hassas olabilir bu nedenle yağmurun yağacağını hissederek ses çıkartabilirler.

²⁶ Erman Artun, *Türk Halkbilimi*, Kitabevi Yay., Ankara 2005, s. 171.

²⁷ Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul 2008, s. 213.

²⁸ Özhan Öztürk, *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, s. 805.

²⁹ Osman Turan, *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi*, İstanbul 1941, s. 91.

Kutsal kabul edilen hayvanlardan biri olan güvercin, eğer evin balkonuna ya da başka yerine yuva yaparsa, o ailenin zengin olacağına inanılmaktadır.³⁰ “Hz. Muhammed Medine’ye hicret ederken bir mağaraya sığınır. Bu mağaranın önüne bir güvercin yuva kurar. Gelen düşmanlar bu güvercinin yuvasını gördükten sonra mağaranın içine bakmazlar. Bu yüzden de güvercin peygamber kuşu olarak kabul edilir.”³¹ Güvercinin bulunduğu haneyi zengin etmesi, İslamiyette mübarek bir hayvan olarak kabul edilmesi, onun bereketin sembolü olan yağmurla ilişkisini açıklamaktadır.

Eski Türkler ve Çinliler tarafından kutsal kabul edilen hayvanlardan biri de horozdur. “Çin’de hiçbir zaman horoz yenmez ve bu hayvan Yeni Yılda öldürülmemelidir.”³² Altay mitolojisinde horozun göksel kaynaklı olduğuna inanılmaktadır. Günün ağarışını haber veren, kötü ruhları kovan ve barışı simgeleyen kuş biçimli koruyucu ruhtur.³³ Horoz, ötüşüyle insanlara gökle ilgili olguları haber verme özelliğine sahiptir. Tabiatla iç içe yaşayan insanlar hayvanları gözlemleyerek doğayla ilgili değişiklikleri yorumlamayı öğrenmişlerdir. Horozun ötüş şekline göre yağmur yağacağı düşünülmektedir.

Tatar Türklerinde yağmur yağması için farklı pratikler uygulanmaktadır. “Kuraklık olduğunda, horozları yakalayıp kanatlarının altındaki tüylerini de yolarlarmış. Bir efsaneye göre, horozların kanat altında bir tane haram tüy büyür ve bulut yaklaşmaya başladığında böyle bir tüyü olan horoz, çite konup kanadını çırparak gelen bulutu kaçıtır ve bu sebeple yağmur yağmazmış.”³⁴

Halk inanışlarına göre inek, ahır duvarını yaladığı zaman yağmur yağacaktır. İnekler mineral eksikliği nedeniyle duvarı yalarlar, ihtiyaçları olan minerali bu şekilde giderirler. Bu durumun yağmurla bağlantısını kurmak zordur.³⁵ İnek, doğurganlığın ve çoğalmanın sembolüdür. Birçok tasvirde ineğe beyaz bir dairenin eşlik ettiği görülür ki,

³⁰ Ali Çelik, “Afganistan’daki Hazara Türkleri İle Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi”, *Milli Folklor*, 7 (50), 2001, s. 177.

³¹ Çiğdem Mollaibrahimoğlu, *Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE, Trabzon 2008, s. 132.

³² Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, (2. Baskı), TTK Yay., Ankara 1987, s. 142.

³³ Esat Korkmaz, *Eski Türk İnançları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü*, Anahtar Kitaplar Yay., İstanbul 2008, s. 80.

³⁴ Çulpan Zaripova Çetin, *Tatar Türklerinin Gelenek ve Görenekleri*, Karadeniz Dergisi Yayınları No: 01, (1. Baskı), Ocak 2009, s. 29.

³⁵ 01 Nisan 2014’te Ziraat Fakültesi Hayvan Yetiştirme Anabilim Dalı öğretim elemanı Arş. Gör. Doğan TÜRKYILMAZ ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

bu dairenin Güneş mi yoksa Ay mı olduğu konusunda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Aslında Güneş, besleyicilik ve annelik kavramları birçok kültürde birbirine çok yakın kavramlardır. Nitekim Dogon dilinde Güneş'e verilen "nay" adı ana ve inek sözcükleri ile aynı kökenden gelme olup doğurganlık ve çoğalma kavramlarını içermektedir.³⁶

Yağmurun yağışını ineğin hareketleriyle ilişkilendirme inancı Tatar Türkleri'nde de mevcuttur. “Tatar Türklerinde halk arasında yaşayan bir inanca göre sürü eve dönerken önde kırmızı inek gelirse ertesi gün güneşli olacak, siyah inek gelirse hava bulutlu olacak demektir. Bu inanç, eski büyü töreni ile ilgilidir. En eski çağda yağmur dileği ile siyah renkte bir inek veya koyun, güneşli gün istendiği zaman da kırmızı inek veya beyaz koyun kurban edilmektedir.”³⁷

Hint mitolojisinde *Kasyapa (Kaşyapa)* başlangıçta var olan bir tanrının adı olup, kaplumbağa anlamına gelmekte ve evreni yaratan kozmik kaplumbağa ile ilgisi olduğu düşünülmektedir.³⁸ Halk inanışlarında, mitolojide yer alan kaplumbağanın ters dönmesi yağmur yağacağı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu şekilde düşünülmesi, kaplumbağanın Allah'a yalvarması sonucu ona merhamet edeceği inancıyla açıklanabilir.

Kaplumbağanın çok eski zamanlarda kabuğu gökyüzünün kubbesine, vücudunun alt kısmıysa yeryüzünün düz sathına benzetilirdi. Bu hayvan, kabuğun üzerindeki izlerden dolayı çok eski zamanlarda kehanet için kullanılmıştır.³⁹ Çin mitolojisine göre wu gui, ‘siyah kaplumbağa’ kadın erkek ilişkisinde bir arabulucudur ve “kaplumbağa” sözcüğü penis anlamında grafik bir anlatımdır.⁴⁰ Kaplumbağa, hayatın sembolüdür, yağmur törenlerinde kaplumbağa kullanılarak, hayatın devam etmesi için gereken suya ulaşılmış olur.

Törenlerindeki bazı uygulamalarda kaplumbağa ağaca asılmaktadır. Ağaca asılan kaplumbağa acı çeker, kaplumbağanın asılmasındaki amaç Allah'ın onun acı çekmesine merhamet ederek yağmur yağmasını sağlamaktır.

³⁶ <http://www.spiritualizm.com/birbilgi/bbsembollerEGF36.html> 23.09.2013

³⁷ Zariyova Çetin, s. 29.

³⁸ Özhan Öztürk, *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, s. 565.

³⁹ Eberhard, s. 161.

⁴⁰ Eberhard, s. 162.

Kaplumbağanın suya atılmasıyla yağmur yağacağına inanılır. Su, eski Türkler tarafından kutsal kabul edilmektedir. Yağmur yağması için kutsal sayılan suya saç sunulur. Kaplumbağa da sunulan bu saçlardan biri olabilir.

“Suya saygıyı ona yüksek değer veren (Oğuzlar) hatta Moğollarda ve günümüzde Türkiye’de halk inanışları içinde görmekteyiz. Birçok kavimlerde su kültü vardır. Hristiyanlıkta Yahya Peygamberin (Yuhanna) İsa’yı Şeria nehrinde vaftizi, bilâhare Hristiyanların vaftizin bozulmaması için yüzyıllarca yıkanmayı istemedikleri tarihen sabittir.”⁴¹ Kurbağa, tavuk, yılan gibi hayvanlar da suya sunulan saçlardan bazılarıdır. Saçı geleneğinin benzer bir uygulamasını Başkurtlar’ın gelinlerle ilgili âdetlerinde görmekteyiz. “Bir köye yeni gelen geline “hu köründürü” (su gösterme) denilen ve kadınlar tarafından bir merasim yaparlardı. Bu merasim gelin geldiği günün ertesi sabah yapılırdı. Köyün kadınları ve kızları toplanıp gelini köyün yakınındaki ırmağa veya göle götürürlerdi. İhtiyar bir kadın gelini suya, suyu geline gösterdikten sonra “ataylardan kalgan hu, ineylerden kalgan hu” (babalardan kalan su, analardan kalan su) diyerek bir şeyler söyler ve gelinin süslerinden bir gümüş para koparıp suya atardı.”⁴² Halk inanışlarının çeşitli alanlarında suya saç sunma geleneği ile karşılaşilmektedir.

Eski uygarlıklardan biri olan Mayaların inancına göre, kuraklık dönemlerinde genç kız ve delikanlılar, büyük yılanların ve canavarların yaşadığına inanılan ve kutsal saydıkları volkanik bir kuyuya atılırsa kuraklığın sona ereceğine inanırlardı.⁴³ Bu uygulama Türkiye’de suya sunulan saçının benzer bir örneğidir.

Kansız kurban, kan taşıyan kurban objesinin kanının akıtılmadan sunulması, başıboş bırakılması, süt, şarap, bira, rakı vb. alkollü/alkolsüz sıvıların; kimi bitkilerin; çeşitli yiyecek, içeceğin ya da eşyanın yine şu ya da bu biçimde doğaüstü tasarıma sunulması olgusunu içerir.⁴⁴

Halk inanışlarında karganın kismet belirleyici özelliği vardır. Ağrı çevresinde, evlenme çağına giren kızlar, Hıdırellez’de gillik\tuzlu ekmek yapıp görebilecekleri bir bacanın üstüne bir parçasını bırakırlar. Bir karga tarafından ekmeğin alınmasını bekleyen kızlar, karganın gidiş yönüne göre, evlenecekleri kişinin belli olacağına

⁴¹ Hikmet Tanyu, *Türklerin Dini Tarihçesi*, (1. Baskı), Türk Kültür Yay., İstanbul 1978, s. 23.

⁴² Abdülkadir İnan, “Türklerde Su Kültü İle İlgili Gelenekler”, *Makaleler ve İncelemeler*, (2. Baskı), (s. 492), Ankara 1987.

⁴³ Gürbüz Erginer, *Kurban-Kurbanın Kökenleri ve Anadolu’da Kanlı Kurban Ritüelleri*, (1. Baskı), YKY İstanbul 1997, s. 79.

⁴⁴ Erginer, s. 139-140.

inanırlar.⁴⁵ Başka bir inanca göre, kargaların bağırması yağmur yağacağına işaret sayılmaktadır. Karganın, kısmet ve bereketi belirleyici özelliği vardır.

Bereket getireceğine inanılan diğer bir uygulamada ise “Karınca Duası”, istenilen bir yere asılmaktadır. Yağmur, gökten gelen bir berekettir, karınca da yağmur gibi bereketin sembolüdür. Bu nedenle, karıncayla ilgili halk inanışları oldukça yaygındır.

Yağmurla ilgili inanışlarda doğurganlık, bereket ve çoğalmayı temsil eden hayvanların etkili olduğu görülmektedir. Bu hayvanlardan biri olan karıncanın, doğurganlıkta etkili olduğuna inanılmaktadır. Trabzon’un Şalpazarı Bölgesi’nde çocuğu olmayan kadınlar Sis Dağı’ndaki Hâl Evliyası’na giderler. Çocuğu olmayan gelin buraya gelince önce abdest alır, Allah rızası için namaz kılar, sonra mezarın yanında yere uzanarak yatar ve elini taşların altındaki deliklerden birine sokarak bir avuç toprak çıkartır. Eğer elindeki toprağın içinden böcek, karınca gibi bir şey çıkarsa bu çocuğu olacağına işaret sayılmaktadır.⁴⁶

Eski Türkler’de her bir boyun ongonu bulunmaktadır. Yakut Türkleri’ne göre her kabile bir hayvandan türemiştir. Kaz, kutsal sayılan hayvanlardan biridir. Bunun için de bu hayvanlar kesinlikle yenmezdi.⁴⁷ Kutsal sayılan hayvanlardan biri olan kaz, çok öterse yağmur yağacağına inanılmaktadır. Yağmur yağışında kutsal kabul edilen hayvanlarla ilgili inanışlar daha yaygındır.

Yağmurla ilgili inanışlarda gözlem çok önemlidir, hayvanların hareketlerine bakılarak hava durumu hakkında fikir yürütülür. “Yağmur ve hava hareketleri, hayvanlar üzerindeki yüksek ve düşük sıcaklık baskıları ile davranışları değiştirebilir. Sağanak yağmur ve hava hareketi, soğuk çevre koşullarında vücut ısının saklanması karşı etkili olduklarından zararlıdır. Hayvanlar bu gibi durumlarda barınak arayarak yağmur ve rüzgârdan kaçınırlar.”⁴⁸

⁴⁵ Yaşar Kalafat, *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*, (3. Baskı), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999, s. 163.

⁴⁶ Ali Çelik, *Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü*, Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yılına Armağan Dizisi, T. C Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay, Trabzon 1999, s. 290.

⁴⁷ Ögel, *Türk Mitolojisi I*, s. 33.

⁴⁸ Demirören, s. 101.

Halk arasında gözlemlenen hayvanlardan biri olan kedinin havaya bakarsa yağmur yağacağına, ateşe bakarsa havanın güneşli olacağına inanılır. Hava yağmuru, ateş ise güneşi sembolize etmektedir. Dinimizde işlere sağ ile başlamak mübarek kabul edilir. Kedinin sağ ayağını yalaması yağmur yağacağı şeklinde yorumlanır. Yağmur gibi bir işe sağ ile başlamak bereketi temsil eder.

Türkiye’de yağmur törenlerinde uygulanan pratiklerde kurbağa, yılan, kaplumbağa gibi çeşitli hayvanlara rastlamaktayız. Kedi ile ilgili birçok inanış olmasına rağmen pratiklerde kedi kullanılmamaktadır. Tayland’da ise yağmur dualarında özellikle kedinin seçilmesi dikkat çekicidir.

Dararai, “Thai Tradition & Festivals of Praying for Rain”⁴⁹ başlıklı yazısında Tayland’da gerçekleşen yağmur duaları hakkında bilgi vermiştir.

Tayland bir tarım ülkesi olduğu için kırsal kesimde yaşayan halkın birçok ürün yetiştirmesine rağmen, yaşam kaynağı pirinçtir. Bu nedenle onların kaderi özellikle ürünlerinin yetişmesi için yağmura bağlıdır. Tayland’da kuru, sıcak mevsimlerde yağmur duaları yapılmaktadır.

Yağmur duaları esnasında özellikle dişi bir kedi seçilir. Eski bir inanışa göre, dişi kedi yağmur yağdırmada etkilidir. Tören sırasında insanlar kediye ıslatarak, bağtırmaya çalışır.

Tayland’da geleneğe göre, güzel bir dişi kedi seçilip ince örülmüş bambu sepetine konularak taşınır. Rengârenk elbiseler giymiş çiftçiler yağmur töreninin yapılacağı yere giderken neşeli bir şekilde dans edip, şarkı söyleyerek, ürünlerinin yetişmesi için yağmur isteğinde bulunurlar. Bir evden diğerine geçerken tören geçişini duyan köylüler, geçit alayı kendi evlerine yaklaştığı zaman bir kova su hazırlayarak kedinin üzerine dökerler.

Türkiye’de yağmur törenlerinde kedi ile ilgili pratiklerle karşılaşmamamıza rağmen Tayland’da özellikle kedinin ön planda olduğunu görmekteyiz.

Tatar Türklerinde kedi kutsal kabul edilmekte ve evde özellikle kedi beslenilmektedir. Herhangi bir ev alınacakken eğer kedi evde huzursuzluk çıkarırsa o evin hayırlı olmayacağına inanılır ve evi almaktan vazgeçilir.

⁴⁹http://www.thaiwaysmagazine.com/thai_article/2404_thai_tradition_festivals/thai_tradition_festivals.html 12.12.2012

“Ev İyesi insanları huzursuz etmeye başlarsa evin temelinde de bakılmalıymış: orada kedi veya fare leşi olabilirmiş. Bu leş ortadan kaldırılmadan Ev İyesi evdekilere huzur vermezmiş.”⁵⁰

Türkmenistan Türkleri için kedi çok önemlidir, kediyi öldürmek büyük günah sayılır. Hatta şöyle söylenir: “Kediyi öldüren onun derisi dolusu altını sadaka verse Allah katında yine cezadan kurtulamaz.”⁵¹

Kediye, Tatar Türklerinde olduğu gibi Mısır’da da çok değer verilmiştir. “Peygamberimiz kediyi sevmiş ve öğmüştür. Ondan önce Mısırlılar kediye tapmış, kedi öldüreni cezalandırmışlardır. Kedi eski çağlarda Buğday danelerini yiyen farenin düşmanı olduğu için kutsallaşmıştır.”⁵²

Halk inanışlarında kelebeğin çok olması kuraklığa işaret sayılmaktadır. Bu durum bir önceki yılın bereketli olduğunu göstermektedir. O sene kelebeğe çok rastlanılması bir önceki yıl kelebeğin yaşamak için çok fazla bitki bulduğunun ve üremenin gerçekleştiğinin göstergesidir.⁵³

Yetişkinler tarafından yapılan yağmur törenlerinin çoğuna, çocuklar ve koyun, kuzu gibi hayvanlar da götürülmektedir. Yetişkinler, bu törenlerde koyunları ve kuzuları birbirinden ayırırlar. Buradaki amaç, birbirlerinden ayrılan hayvanların melemesini sağlamaktır. Aynı uygulama çocukları annelerinden ayırarak da gerçekleştirilmektedir. Yağmur törenleri sırasında çıkartılan bu sesler Allah’a bir yakarış, yalvarış şeklinde düşünülmüştür. Allah’ın yakarış şeklinde olan bu seslere acıyarak, yağmur yağdıracağına inanılmaktadır.

Yağmur yağması için gerçekleştirilen bir uygulama sırasında köpek kafasına dua okunarak suya atılmaktadır. Köpeğin uğursuz olduğuna dair inanışlar olsa da kutsal kabul edildiğine de inanılmaktadır. Türkiye’de köpek kafasının su ile olan bağlantısı Çin’de farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. “Kuzey Çin’de, kötü ruhları ısırmaları ve onları kovalamaları için 5. ayın 5. gününde kutlanan bayramda, kağıttan köpekler

⁵⁰ Çulpan Zaripova Çetin, “Tatar Türklerinde Mitolojik Varlıklarla İlgili Mitler ve İnanışlar (İyeler ve Yaratıklar)”, *Bilig*, sayı: 43, 2007, s.15.

⁵¹ Ekrem Özbay, *Türkmenistandan Anadolu’ya Örf Adet ve Halk İnançları*, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul 2007, s. 172.

⁵² Kerim Yund, “Türk Folklorunda Eski Uygarlıklardan Kalma Sanıklar (Fabıllar)-İnançlar”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I-Genel Konular*, (s. 307), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 77, Ankara 1986.

⁵³ 01 Nisan 2014’te Fen Fakültesi Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim elemanı Arş. Gör. Dr. Yahya TEPE ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

suya atılırdı.”⁵⁴ Köpeğin suya atılarak kötü ruhları engelleyeceği inancı ile yağmur törenlerinde kuraklığın gitmesi ve yağmurun, bereketin gelmesi için köpek kafasının suya bırakılması aynı menşeyden gelmektedir. “Mitoloji ve efsanelerde köpek kimi zaman “Barak” olarak geçmektedir. Barak adı verilen tüyleri çok ve uzun bu köpeği Sümerler kutsal olarak kabul etmişlerdir. Bu köpek çok hızlı koşar ve avı iyi yakalar. Şamanlar da Barak’a binerek göklere çıkarlardı.”⁵⁵ Kerberos, Yunan Mitolojisi’nde yer altı ölümler diyarı Hades’in kapısını koruyan üç kafalı köpektir.⁵⁶ Köpek, yer altı ile yeryüzü arasında haber taşımaktadır.

Kurbağa, yağmur törenlerinde sıklıkla karşılaştığımız hayvanlardan biridir. Yağmur törenlerinde taklit esas unsur olduğu için kurbağa tercih edilmektedir. Çocuklar tarafından gerçekleştirilen yağmur törenlerinde, bir kaba çamur ve su doldurulur. İçine bir kurbağa koyularak üzeri tülbentle sarılmaktadır. Bu kabı uzun bir tahtanın ortasına bağlayarak tahtayı başlarının üstüne kaldırıp ev ev dolaşırlar. Ev sahipleri kurbağaların üzerine su döker. Bu şekilde, kurbağanın suya ihtiyaç duyduğu gibi insanların da yağmura ihtiyaç duyduğu temsil edilmektedir.

Su, yağmur gibi tabiat nimetleri ile bağlı olarak mukaddesleştirilen efsanevi kurbağa tipi yavaş yavaş verimlilik ve bereket sembolüne dönüşmüştür.⁵⁷ Kurbağanın semavi olaylarla alakalı oluşu hakkındaki halk inançları yağmur ve rüzgâr çağırma merasimlerinde ona verimlilik timsali olarak müracaat etme ananesini meydana getirmiştir.⁵⁸

Kurbağalarla ilgili araştırmalar, onların çiftleşmesi ve yumurtlaması ile bağırması arasında bir ilgi olduğunu göstermiş aynı zamanda yağmurlu havalarla da bağlantılı olduğu belirtilmiştir.⁵⁹

Yağmur törenlerinde çocukların kapı kapı dolaşarak gezdirdikleri kuklalar “kepçe gelin” gibi isimlerle adlandırılmıştır. “Erzurum köylerinde henüz kurbağa görünümü kazanmamış olan küçük kurbağa yavrusuna kepçe adı verilmiştir. Yağmur törenlerinde

⁵⁴ Eberhard, s. 182-183.

⁵⁵ Mollaibrahimoğlu, s. 20.

⁵⁶ Özhan Öztürk, *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, s. 578.

⁵⁷ Memetkul Corayev, “Özbeklerin Rüzgâr İle İlgili Mitolojik Tasavvurları “Haydar Kültü”, *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-7 Kasım 1997*, (s. 111), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2000.

⁵⁸ Corayev, s. 112.

⁵⁹ İlhan Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, *Folklor Yazıları*, (s. 19), Adam Yay., İstanbul 1986.

yapma bebeğe verilen kepçe hatun adının bir mutfak eşyası olan kepçeden değil kurbağa yavrusuna verilen isimden kaynaklandığı söylenebilir.”⁶⁰

Yağmur törenlerinde kullanılan kurbağa ilkel dönemlerde totem olarak kabul edilmektedir. Kurbağanın bu etkisi günümüzde hala devam eder. Kurbağa, çok eskiden beri tarımla uğraşan Çin ve Hindistan gibi memleketlerde yağmur tanrısı olarak tanınıyor. Çinliler ya gerçek kurbağaya yahut tapınaklara konan kurbağa temsillerine tapınıyorlardı.⁶¹

Törenler esnasında hayvanların yakılma ritüeli ateş-su ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Ateş ve su birbirinin zıddı iki unsurdur, yağmur yağmıyorsa yağması için suyun tam zıddı ateş kullanılmaktadır. “Türkler ateşe temizleyici bir nesne gibi baktıkları halde Zerdüşt kâhinleri aksine, insan nefesinin mukaddes ateşi kirleteceğinden korktukları için ağızlarını ve burunlarını örterek ateşe yaklaşırlar.”⁶²

Antik çağda, ateşe şükranlarını sunmak üzere ocağın başında oturularak yemek yenir ve ateşe de ikram şeklinde yenilen şeylerden atılırdı.

“Eski Mısırlılar da ateş kutsaldı. Sümerlerde ve Hititlerde ateş kutsal tanınırmaktaydı. Ateşe adak sunulması, ateşe saçma saçmak, kesilen kurbanın kanını dökmek bir inanç halindeydi.”⁶³

Yağmur yağması için çeşitli hayvanların yakılmasının nedeni bir bakıma ateşe sunulan saçma niteliğindedir. “Türk-Moğol topluluklarının inançlarında çok kutsal sayılan ateşte de bir ruh olduğuna inanılmaktaydı. Ateşin, temizleyici, kötü ruhlardan ve hastalıklardan koruyucu bir unsur olduğu kabul edildiği için ona kurban sunulduğu ve saçma yapıldığı bilinmektedir.”⁶⁴ Moğollar’da ateşe birtakım merasimler yapılarak ve bu merasimlerde beyaz koyun kurban edildiği, dualar okunduğu bilinmektedir.⁶⁵

On iki hayvanlı Türk takviminde, aylardan biri de öküzdür. Bu takvimde ud yılı olarak geçen öküz yılında bol yağmurlardan ürünün çok olacağı, nehirlerin taşacağı,

⁶⁰ Dilaver Düzgün, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2294, Ankara 1999, s. 31.

⁶¹ Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, s. 18.

⁶² Fuzuli Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi 2*, Ötüken Yay., İstanbul 2007, s. 124.

⁶³ Hikmet Tanyu, “Türklerde Ateşle İlgili İnançlar”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 287), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

⁶⁴ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, s. 50.

⁶⁵ Ahmet Yaşar Ocak, *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri*, İletişim Yay., İstanbul 2010, s. 245.

kışın şiddetinden ağaçların zarar göreceğinden bahsedilmektedir.⁶⁶ Halk inanışlarında sığırlar gibi öküzlerin de duvarı yalaması yağmur yağacağı şeklinde yorumlanır.

İslâm dini tarafından kutsal sayılan hayvanlardan biri örümcektir. Örümceğin öldürülmesi günah sayılmaktadır. Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye göç ederken saklandığı mağaranın önüne örümcek yuva yapınca, Hz. Muhammed'in düşmanlardan gizlenmesini sağlamıştır. Halk inanışlarına göre kutsal sayılan örümcekler, ağ kurarlarsa yağmur yağar.

“Makedonya’da, gökkuşağı renklerinde bir böcek vardır ve yağmur yağacağı zaman bahçelerde görülür. Bu böceğin görülmesi halinde, yağmurun mutlak yağacağına inanılmaktadır.”⁶⁷

Türkiye’deki diğer bir halk inanışında, solucanlar toprağın üstüne çıkıp gezerlerse yağmur yağacağı şeklinde yorumlanır. Solucanlar vücut yüzeyiyle solunum yapar, havanın oksijenini kullanırlar. Toprak altına su girerse mecbur yukarı çıkarlar, aslında solucanların toprağın üstüne çıkıp gezmeleri yağmurun yağdığının bir göstergesidir.⁶⁸

Hayvancılık, geçim kaynağı olmasının yanı sıra eski Türkler için sosyal hayatta da oldukça önemli bir yer alır. On iki hayvanlı Türk takvimi’nde hayvancılığın etkisiyle yıllara verilen isimlerinden biri de tavuktur. Tavuk, doğurganlığı nedeniyle bereketi temsil etmektedir. Bu nedenle, yağmurla ilgili inanışlar arasında tavukla ilgili çok sayıda örnek mevcuttur. İnanışlardan birinde tavukların bitlenmesi yağmur yağacağı şeklinde yorumlanmaktadır. Bit, hayvanları çok zayıflatır, baharda bitler azalmaktadır, kışın artar. Bitler mutlak parazitlerdir, karnı doysa da gitmez, ölene kadar orda kalır.⁶⁹

Turna, Asya mitolojilerinde, zenginliği, serveti, refahı ya da uzun yaşamı, ölümsüzlüğü simgeleyen kuştur.⁷⁰ Gök Tanrı tasavvuru dışındaki ilâhlardan biri olarak hikmet sahibi ruhu temsil ettiği kabul edilmektedir. Koruyucu ruhları temsil eden

⁶⁶ Osman Turan, s. 92.

⁶⁷ Emine Hilal Ercan, “Balkanlarda Göküzü İle İlgili İnanışlar ve Halk Takvimi”, *Milli Folklor*, 9 (69), 2006, s. 76.

⁶⁸ 01 Nisan 2014’te Fen Fakültesi Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim elemanı Arş. Gör. Dr. Yahya TEPE ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

⁶⁹ 01 Nisan 2014’te Fen Fakültesi Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim elemanı Arş. Gör. Dr. Yahya TEPE ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

⁷⁰ Esat Korkmaz, *Eski Türk İnançları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü*, s. 151.

kuşlardan biri olan turnanın tüyleri uğur, bereket olarak kullanılmaktadır.⁷¹ Bu kuşun, bereketin sembolü olduğuna inanıldığı için yağmurun yağacağı düşünülmektedir.

Yağmur böceği yağmur olacağı sene pek çok olur. Yer altında yaşar, yağmur ve kar sularında boğulmamak için toprak üzerine çıktıklarından dolayı bu adı alırlar.⁷²

Yağmur kuşunun ötüşüyle yağmuru getireceğine inanılır. Yağmur kuşu küçük bir sulak alan kuşudur, bataklık kuşudur.⁷³

Yağmur törenlerinde kullanılan hayvanlardan biri de yılanıdır. “İlk çağ toplulukları yılanı tapmış ve sonraki yılların ilkelleri de bunu sürdürmüşlerdir. Bu durumun, yılanın toprak altında yaşaması ile ölü atalar arasında bir ilişki kurulduğu ve onların ruhlarını taşıdığı inancından ileri geldiği anlaşılmaktadır.”⁷⁴

Yağmur törenlerinde genellikle yılan yakılır. Uygulanan pratiklerde yılanla çok sık karşılaşmaktadır. Yılan bereket ve sağlığın sembolü olduğu için yağmur törenlerinde özellikle kullanılmaktadır. “Yağmur sularının bereketine, şifa vericiliğine inanıldığı gibi, yılanın da uğur, bereket, saadet ve sağlık getirdiğine inanılmaktadır.”⁷⁵

Yağmur yağması için ateş-su zıtlığının yanı sıra düz-ters bağlantısına da rastlanılmaktadır. Yılan öldükten sonra ters çevrilirse yağmur yağacağına inanılır. Yılanı tersine çevirmekteki amaç var olan durumun tersine çevrilmesinin arzu edilmesidir.

Türkiye’de yağmur törenlerinde kullanılan yılan, Amerika’nın yerli halkı Navaho’da da karşımıza çıkmaktadır. Ernest Bulows, Navaho tabularıyla⁷⁶ ilgili verdiği bilgilerde hiçbir neden yokken yılan öldürmenin kuraklığa neden olacağını belirtir.

Navaho’da yılanla ilgili başka bir inanç da yıldırım insanların sembolü olan yılanın kurak alana yağmur getirmesidir. Yılan, sembolü olduğu insanlar sayesinde yağmur yağmasına neden olurken, yağmur yağması için yılan yakılmasının yasak olduğunu görmekteyiz. Yılan, Navaho yerli halkı tarafından kutsal kabul edilmektedir.

⁷¹ Şükrü Elçin, “Türk Halk Edebiyatında “Turna” Motifi”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları 1*, (s. 64-65), Akçağ Yay., Ankara 1997.

⁷² http://tr.wikipedia.org/wiki/Ya%C4%9Fmur_b%C3%B6ce%C4%9Fi 30. 04. 2014

⁷³ 01 Nisan 2014’te Fen Fakültesi Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim elemanı Arş. Gör. Dr. Yahya TEPE ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

⁷⁴ Zeki Başar, *Halk Hekimliğinde ve Tıp Tarihinde Yılan*, Ankara 1978, s. 35.

⁷⁵ Fuat Yöndemli, “Yılan Motifi: Hekimliğin Milletlerarası Sembolü”, *Türk Kültürü*, sayı: 299, 1988, s. 178.

⁷⁶ http://navajocentral.org/navajotaboos/taboo_nature.html 13.12.2012

Yılanı birçok ulus ilah olarak kabul etmiştir. Bunun için yılan totem olmuştur. Türkler yıl adlarını hayvan adlarıyla andıkları gibi bunlardan birisi de yılan yılı idi. Sümerlerde yılan ilahı Min-gizida idi. Bu sağlık veren bir ilah olarak kabul ediliyordu.⁷⁷

“Eski Çin ve Uygur takviminde Nisan ayı yılan motifi ile gösterilmiştir. Nisan bol yağmurlarıyla bereket ayıdır. Yağmur sularının şifa vericiliğine inananlar olduğu gibi, yılanın uğur, mutluluk, sağlık getirdiğine inananlar da vardır.”⁷⁸

Ev iyesinin yılan donunda tasavvur edilmesi Azerbaycan’da evde yaşayan ve dokunmadıkça evdekilere zarar vermeyen yılanın olan inanç şeklinde korunmuştur. Azerbaycan’ın bazı yörelerinde ev yılanı adıyla bilinen büyük bir yılanın bir kasada süt koyulması âdeti vardır ki, inanca görevin bereketi, diriliği bu yılanla bağlıdır. Ayrıca yılanı öldürmenin felaket getireceği veya evden bereketin kesileceği inancı vardır.⁷⁹ Yağmur törenlerinde kullanılan hayvanların çoğunun Şamanizmle ilgili olduğunu söyleyebiliriz.

1.1.3. Tabiat Olayları ve Gök Cisimleriyle İlgili İnanışlar

İlkel insanlarda tabiat olayları ve gök cisimleriyle ilgili inanışlar oldukça yaygındır. Doğa hakkındaki düşüncelerin dayandığı sınıflamaların çok dikkatli gözlemlere dayandırılmış olduğu gerçeği antropologlar tarafından ortaya konmuştur. Kimi kabilelerde çevrelerindeki bitkiler ve hayvanlar yararlı ve zararlı olarak, ilkin iki ana öbeğe ayrılmış, daha sonra yararlı olanların geniş ve ayrıntılı bir dökümü yapılmıştır. Yararsız olanlar, kuş, kötü ot gibi genel adlar altında toplamıştır.⁸⁰

Eski Türkler, gök cisimleriyle ilgili birçok inanca sahiptir. İnsanlar, yol gösterici olan gök cisimlerine bakarak hayatlarını yönlendirmektedir. Bu gök cisimlerinden biri olan ay, Anadolu insanının yüreğinde sevilen, kutsallık taşıyan bir gök varlığıdır. Tarımla uğraşanlar için ay uğurlu kabul edilmektedir.⁸¹ Bu nedenle tarımla ilgili birçok inanç arasında ay yer almaktadır.

⁷⁷ Cahit Öztelli, “Eski İnançların Bugünkü İzleri”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV- Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 246), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

⁷⁸ Başar, *Halk Hekimliğinde ve Tıp Tarihinde Yılan*, s. 44.

⁷⁹ Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi 2*, s. 264.

⁸⁰ Bıçak, s. 45.

⁸¹ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, Derin Yay., İstanbul 2007, s. 44.

“Miti, yaşayan bir şey olarak kabul eden toplumların insanı, "şifreli" ve gizemli olmasına karşın "açık" bir dünyada yaşar. Dünya insanla "konuşur", bu dili anlamak için de mitleri bilmek ve simgeleri çözmek yeterlidir. İnsan, zamansallık, doğum, ölüm ve dirilme, cinsellik, verimlilik, yağmur, bitki örtüsü, vb. arasındaki gizemli bağımlılığı, Ay’la ilgili simgeler ve mitler aracılığıyla kavrar.”⁸²

Ay sarı renkliyse hava yağmurlu, kırmızı renkliyse hava rüzgârlı, donuk renkliyse hava bozuk, tam ise havanın iyi olacağı tahmin edilir.⁸³ Sarı renk Türk kültüründe kutsal kabul edilmiş, dünyanın merkezi sarıyla sembolize edilmiştir. Çin ve Garp Hristiyan medeniyetinde de sarı renk mukaddeslik sembolü olmuştur.⁸⁴ Ay, kutsal, bereketli kabul edilen sarı renkse yağmur yağacağına inanılmaktadır.

Yağmur dualarının çoğunda eller yeri gösterecek şekilde dua edilmektedir. Bu uygulamada yağmurun gökyüzünden toprağa düşmesi taklit edilerek yağmur yağacağına inanılmaktadır. Ayın uçlarının aşağıya dönük olması da yağmur yağışını sembolize etmektedir.

“Yıldızlarla ilgili inançlar gök varlıklarının birer tanrı, tanrıça olarak benimsendiği, kutlandığı dönemlerden kalmaz.”⁸⁵ “Yıldızlarla ilişkili en yaygın inanış, yeryüzünde her insanın bir yıldızı bulunduğu kanısıdır. Astroloji bilgi ve yöntemlerinin halk içinde yayılmaları bu inanışı oluşturmuş olmalıdır.”⁸⁶

Yağmur, ebemkuşağı gibi gök hareketlerinin ilkel toplumlardaki Yüce Tanrı’nın belirtileri olduğuna inanılmaktadır.⁸⁷ Gökkuşağı ayın etrafında olduğu zaman yağmur yağacağı düşünülmektedir.

Atmosferde gerçekleşen gökkuşağı, yıldız, gök gürültüsü gibi birçok gök hareketi ile ilgili inanışın kökeni ilkel dönemin izlerini taşımaktadır.

Lodos, kible, poyraz gibi rüzgârların esmesi yağmur yağacağının habercisidir. Tabiatla iç içe yaşayan ilkel insanlar doğayı gözlemlemiş ve yağmur yağışı gibi doğa olaylarını hava hareketlerine göre yorumlamıştır.

⁸² Mircea Eliade, *Mitlerin Özellikleri*, (Çev.: Sema Rifat), (2. Baskı), Om Yay., İstanbul 2001, s. 181.

⁸³ Artun, *Türk Halkbilimi*, s. 171.

⁸⁴ Cevad Hey’et, “Türklerin Tarihinde Renklerin Yeri”, *Nevruz ve Renkler*, (s. 60), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1996.

⁸⁵ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 81.

⁸⁶ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, (5. Baskı), Gerçek Yay., İstanbul 1999, s. 19.

⁸⁷ Sedat Veyis Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Gerçek Yay., İstanbul 1988, s. 73.

Güneşli havada yağmur yağması ile ilgili çeşitli inançlar vardır. “Öncelikle yaz aylarında, kırlarda, yaylalarda ortalık günlük güneşlikken birden bire yağmurun bastırıldığı olur. İşte bir yandan yağmur yağar, bir yandan da güneş pırıl pırıl ışınlarını ortalığa yayarsa buna şeytan düğün ediyor denir.”⁸⁸

Şeytanın düğün etmesi genellikle yaz aylarında olmaktadır. Bu durumlarda insanların ortalarda görünmemesi gerekmektedir. Yoksa şeytan düğün ederken cinlerin arasına karışanları cinler alır götürürmüş.⁸⁹

Güneşli havada yağmur yağdığı zaman, cennette meleklerin düğünü olduğuna inanılmaktadır. Melekler ile ilgili çeşitli inançlar, kültürümüze yansımıştır. Melekler, cinsiyetsiz varlıklardır, düğünlerinin olması mümkün olmamakla birlikte inanışlar arasında yer almaktadır.

1.2. YAĞMUR YAĞIŞINI KESMEK

Hayatlarını sürdürebilmek için yağmura ihtiyaç duyan insanlar, yağmurun fazla yağması durumunda zarar görebilir. Yağmur, sürekli olarak yağarsa toprağa ekin ekilemez. Ekilen ekinler fazla yağın yağmur nedeni ile çürür, zarar görürler. Günümüzde Türkiye dışındaki ülkelerde de fazla yağın yağmurun insanlara zararı olmuştur.⁹⁰ Bu nedenle, yağmurun kesilmesi istenildiğinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır.

1.2.1. Eşyalarla İlgili Uygulamalar

Yağmur fazla yağdığı zaman yağmuru dindirmek için demir kullanılmaktadır. Türk kültüründe demirin önemli bir yeri vardır, bu nedenle yağmuru dindirmek için kullanılan araçlar arasında demir yer almaktadır. “Demirciliğin merkezi Yenisey Kırğızları ile Güneybatı Altaylardaki Göktürk bölgeleridir. Kırğız, Yabaku, Kıpçak gibi bazı Türk boyları, aralarında bir şey üzerine yemin ettikleri zaman, demire saygı

⁸⁸ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 57.

⁸⁹ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 57.

⁹⁰ Irak Kerkük’te yağmur yağmaması üzerine yağmur duasına çıkılmıştır. Daha sonra yağmurun aralıksız yağması üzerine şehri sel suları kaplamıştır. <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2014/01/28/yagmur-duasi-ettiler-sel-basti> 14.02.2014

göstermek için kılıcı kınından çıkarırlar. Yanlamasına olarak önlerine korlar, kılıç üzerine yemin ederler.”⁹¹

Demire duyulan saygı günümüzde de devam etmektedir. Anadolu’da çeşitli uygulamalarda demir kullanılır. Lohusa kadınlar al basmasını önlemek amacıyla demirden bir eşyayı yanlarında bulundururlar. Buradaki uygulamada, demirin lohusa kadını koruyacağına inanılmaktadır.

Yağmur yağışını durdurmak için bir demir parçası dışarıya atılır, o zaman yağmur yağışının duracağına inanılır. “Demir, sağlamlık, dayanıklılık gibi özelliklerinden dolayı çoğu halk inanmalarında ve büyüsel işlemlerde kullanılan madendir.”⁹²

“Yıldırım da, yukarıdaki ataştan ve şimşekten düşer. Gök, demir, yer bakırdır derler. Yerdeki gök-demir de gökten inme olduğundan, onun damarı (cevheri), kendi cinsinden olan yıldırımını çeker. Bu yüzden, yağmurlu havada, şimşekler çakarken, kazma, balta gibi demirden olan nesneleri saklamak ve demirin damarından olan şimşeğe göstermemek gerekir.”⁹³

Türkiye dışında da yağmurun kesilmesi için demirle ilgili uygulamalar mevcuttur. Prizren’de yağmurun kesilmesi için baltanın keskin tarafı havaya doğru çevrilir. Vuçitırn’da ise ev kadınları eleğin tersine un eleyerek ve yemek odalarında ters şekilde kurulan sofralarda yemek yenerek durdurulacağına inanırlardı.⁹⁴

Türk kültüründe ekmek kutsal kabul edilmektedir. Tahıl, bereketli ve kutsaldır. Ekmekçilerin ve fırıncıların piri olarak Hz. Adem görülmektedir. Anlatılan efsanelere göre Hz. Adem, Kuds-i Mübarek ovasında buğday ekip biçtikten sonra bunları öğütüp ekmek yapmıştır.⁹⁵ Halk arasında bu kutsiyetin izleri devam etmektedir. Kültürümüzde ekmek, kutsal kabul edilirken, yağmur yağışını durdurmak için olumsuz bir şekilde kullanılmaktadır.

⁹¹ Hatice Çiğdem Kılıç, *Türk Kültüründe İnanç ve İnanışlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi SBE, Haziran 2003, s. 176.

⁹² Sedat Veyis Örnek, *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 1973, s. 22.

⁹³ M. Fahrettin Kırzioğlu, “Gök-Bulut-Ejderha”, *TFA*, 9 (181), Ağustos 1964, s. 3486.

⁹⁴ Tacida Hafız, “Kosova’da Yağmur Duaları”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 245-246), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

⁹⁵ Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi 2*, s. 114.

Başka bir uygulamada, tacirler mahsulün az olması amacıyla yağmur yağmaması için ekmekten insan resmi yaparak apteshanelere ve kabristanlara koyarlar. Ekmek kırıntılarını büyücülere okutarak camide mihraba serilmiş olan imamın seccadesi altına koyarlar. Tuzaklı Köyü’nde ise tuğlacı ve kiremitçiler yağmur yağmaması için dere kenarına okunmuş ekmek koyarlar. Ekmeğin lavaboya atılması, ekmekten insan resmi yapılarak kabristana ve lavaboya konulması, camilerde imamın seccadesinin altına koyulma nedenleri Allah’ı öfkelenendirerek var olan durumun tersine çevrilmesini sağlamaktır.

Ekşihamur ve ayran, güneşe konulursa yağmur yağışının duracağına inanılır. Uygulanan bu pratikte ayran, güneşe konularak bozulması sağlanır. Yağmur yağması için gerçekleştirilen uygulamalardan biri olan yağmur duası esnasında kıyafetlerin ters giyilmesi gibi yağmurun durması için de ekşihamur ve ayran güneşe koyularak durum tersine çevrilmektedir. Bu şekilde amaca ulaşılacağına inanılır.

Yağmur yağışını durdurmak için uygulanan pratiklerden birinde et kullanılmaktadır. Bir memleketteki kasaplar o memleketin ihtiyacından fazla hayvan keserlerse veya ölmüş hayvan etleri satarlarsa Allahın gazabına uğranılır ve o memlekete yağmur yağmaz. İnsanlar ihtiyaç olandan fazla et keserlerse, kesilen etler ziyan edilmiş olur. Bir şeyi ziyan etmek veya ölmüş hayvan eti kullanmak günah sayılmaktadır. Buradaki amaç Allah’ı öfkelenendirip yağışın kesilmesini sağlamaktır.

Türkiye’de yağmur yağışını kesmek için tuz ile ilgili uygulamalar oldukça yaygındır. İslâmi Türk kaynaklarına göre tuzu icat eden Halil İbrahim Peygamber’dir. İbrahim, Kâbe’yi bina edince Tanrı’nın rahmetini diledi. Tanrı, “Fakirleri giydir, açları doyur” dedi. Peygamber, bunu nasıl meydana getireceğini sordu. Tanrı, Kâbe binasından kalan toprakları dört bir tarafa savurmasını söyledi. İbrahim, öyle yaptı, Tanrı’nın emri ile tozların düştüğü yerde tuz oldu.⁹⁶

İnsan hayatının vazgeçilmezi olan tuz-ekmek, karşılığını toplum hayatında vefa, saygı olarak bulur. Toplum arasında sofrasını misafiriyle paylaşan kişiye karşı, o misafirin vefa borcu vardır, bu borç tuz-ekmek hakkı olarak isimlendirilmektedir. Tuz-ekmekle ilgili inanışlar günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Adana’da çocuk

⁹⁶ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, “Deyimler Tuz-Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine”, (2. Baskı), Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 458.

doğduktan sonra çocuğun ve annesinin al basmasından korunması için bir torbaya çivi, tuz ve ekmek konarak evden dışarı çıkılırken yanlarına alınır. Bu taşınan şeylerden korkup çekinen al karısının anneyi de bebeği de rahatsız etmeyeceğine inanılmaktadır.⁹⁷

Türkmenlerde de tuz kutsal kabul edilmektedir. Değerli misafirler daima duz-çörek “tuz-ekmek” ile karşılanır. Eve gelen misafire ilk uzatılan şey tuz ve ekmektir.⁹⁸

Yağmur yağarken anne ve babanın ilki olan bir çocuk eline bir avuç tuz ve ekmek alıp yağmurun önüne bırakır, şöyle der. “Bu duz eriyene geder yağış sen de kes” Şayet yağmur kesmezse, dodu dolandırılır. Bardaktan boşanırcasına devamlı yağmur yağdığında evin penceresinden dışarıya tuz serpilirse yağmur kesilir.

Yağmur yağışını durdurmak için kullanılan araçlardan biri iptir. Uygulanan pratiklerde ipe kırk tane kelin ismi sayılarak düğüm atılır, bazen bu düğüm sayısı kırk bir tane olur. Başka bir uygulamada, uzunca bir iplik alınır ve her defasında kelin adı söylenerek bir düğüm vurulur. Düğümler vurulurken dua okunur. Kırk kelin adı sayıldıktan yani kırk düğüm vurulup tamamlandıktan sonra iplik saklanmak üzere sandığa konursa yağmur kesilir.

Halk kültüründe üç, yedi, dokuz, kırk gibi formel sayılarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu sayıların günlük hayatımızda ve halk inancına yansımaları mitolojik kökenli olmasıyla ilgilidir. Yağmur yağmaması için gerçekleştirilen uygulamada ipe kırk adet düğüm atılarak işlemin kırk kez tekrarlanması da bununla bağlantılıdır.

“Büyücülükte sayıların rolü büyüktür. Öyle ki, büyüsel bir pratikte belli bir sayı adedinin yerine getirilmemesi başarısızlığın nedeni olarak ileri sürülür. Hemen hemen her batıl inancın ve büyüsel pratiğin bünyesinde yer alan değişik değerlerde sayılar vardır: örneğin “üç kere tükürmek”, “dört yol ağzına gömmek”, “yedi evden iplik toplamak”, “kırk gün yıkamak” gibi... Genellikle 3, 7, 9, 40, 41, 99 gibi sayılarda büyüsel ve mistik bir güç olduğuna inanılır.”⁹⁹

Büyüsel pratiklerde belli bir sayı adedi yerine getirilmediği takdirde başarısızlık olarak kabul ediliyorsa yağmur yağışını durdurmak için ipe kırk adet düğüm atılmazsa bu başarısızlık olarak görülebilir ve yağmurun yağmaya devam edeceğine inanılır.

⁹⁷ Zekiye Çağınlar, “Adana’da Tuzla İlgili İnançlar ve Uygulamalar”, (Ed. Emine Gürsoy Naskali, Mesut Şen), *Tuz Kitabı*, Kitabevi Yay., İstanbul 2004, s. 75-76.

⁹⁸ Ahmet Ata, “Türkmenlerde Tuzun Kutsallığı”, (Ed. Emine Gürsoy Naskali, Mesut Şen), *Tuz Kitabı*, (s. 87), Kitabevi Yay., İstanbul 2004.

⁹⁹ Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, s. 147-148.

Kırk sayısının büyük sayılar arasında en büyüleyicisi olduğunu düşünen Annemarie Schimmel, sayının Orta Doğu'da, özellikle İran ve Türkiye'de yaygın biçimde kullanıldığını belirtmiştir. Bu kadar kullanılmasının nedenini ayın geçtiği 28 nokta ile 12 burcun bileşimiyle açıklar.¹⁰⁰ Mitolojik ve dinî değerler taşıyan kırk sayısı, yüklendiği bu özel anlamlarla halk inançlarında etkin bir role sahip olmuştur.¹⁰¹

Türkiye'de yağmur yağışını engellemek için yapılan mitolojik kökenli ipe kırk kel isminin sayılarak düğüm atılması ritüeli İran'da da karşımıza çıkmaktadır. Doğu Anadolu'nun İran'a çok yakın yerlerinde ve İran'da derlenen törende, yağmur istendiği zaman, kırk kel adamın adı toplanmaktadır. Bir ipliğe kırk düğüm vurulurken, her düğümle birlikte kellerden birinin adı çağrılır. Sonra bu iplik bir çanakta yakılıyor, su ile karıştırılan kül, bir bacanın yağmur oluğundan aşağı dökülmektedir.¹⁰²

Halk meteorolojisinde, yağmurla ilgili uygulamalarda süpürge değişik şekillerde kullanılmaktadır. İmamın süpürgesi çalınıp Ceyhan nehrine atılırsa, yağmur yağacağına inanılır.¹⁰³ Süpürgenin su ile ıslatılarak yağmur yağdırma pratiğini eski çağlarda görmekteyiz. Malleus maleficarum, yağmur yağdırmak için süpürgesini bir su birikintisinde ıslattıktan sonra yağmuru aramak için göğe yükselen bir büyücüden bahseder.¹⁰⁴

“Yeni Gine'nin batısında büyük bir ada olan Halmahera'da (Gilolo), bir büyücü özel türden bir ağaç dalını suya daldırmak ve bununla çevreye su serpmek yoluyla yağmur yağdırır.”¹⁰⁵

“Rusya'da Dorpat yakınında bir köyde, yağmura çok gereksinim olduğunda üç adam eski bir kutsal korulukta köknar ağaçlarına tırmanırdı. Bunlardan biri, gök gürültüsünü taklit etmek için bir çekiçe bir kazana ya da küçük bir fiçıya vururdu; ikincisi şimşegi taklit etmek için yanar iki odun parçasını birbirine sürter, kıvılcımlar çıkartırdı; “yağmurcu” diye adlandırılan üçüncüyse bir demet ince dalla bir kovadan sular serperdi her yana.”¹⁰⁶

¹⁰⁰ Annemarie Schimmel, *Sayıların Gizemi*, Kabalcı Yay., İstanbul 2000, s. 265.

¹⁰¹ Ahmet Özgür Güvenç, “Kırk Sayısının Halk Edebiyatı Ürünlerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 41, 2009, s. 95.

¹⁰² Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, s. 13-14.

¹⁰³ Refiye Okuşluk Şenesen, “Çukurova Halk Kültüründe Süpürge İle İlgili İnanışlar ve Uygulamalar”, *Karadeniz*, Sayı: 9 (2011), s. 72.

¹⁰⁴ Marcel Mauss, *Sosyoloji ve Antropoloji*, (Çev.: Özcan Doğan), Doğu Batı Yay., Ankara 2005, s. 123.

¹⁰⁵ Frazer, C. 1, s. 14.

¹⁰⁶ Frazer, C. 1, s. 13-14.

Yağmur yağması için süpürgenin etrafında üç kez dönülerek yağmurun yağması amaçlanır. Kuzey Kafkasya ve Azerbaycan'da yaşamakta olan Türk kültürlü halklardan Avarlarda yağmur yağması için süpürgenin etrafında sağdan başlanılarak tavaf edilircesine üç defa dolanılır. Bunun yanı sıra, yağmurun durması için de süpürgenin tepe kısmı yakılır.¹⁰⁷ Yağmur yağdırmak için kullanılan süpürgenin, aynı zamanda yağmur yağışını engellediğine inanılmaktadır.

Türkiye'deki bir uygulamada iki eşli kişinin evinin süpürgesi yakılarak yağmur yağışı durdurulmaktadır. Farklı yerlerde benzer uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Uzun süren yağmurlar sonunda havaların açması için çocuklar evlerden ağaç süpürgesi çalarlar, bunların köy kenarında yakılması sonucu havaların açılacağına inanılır.¹⁰⁸ Başka bir uygulamada süpürge yakıldıktan sonra yine de yağmur dinmezse, dut ağacına süpürge asılır. Süpürgeye taş atılmaktadır. Ona taş atan kişinin, annesinin ilk evladı olması gerekir. Taş isabet ederse veya süpürge düşerse yağmur diner.¹⁰⁹

Süpürgeyle ilgili uygulamalar günlük hayatın bir parçası olarak halk kültürü içinde kendine yer bulmuştur. Doğumdan sonra, kırk basmasından korumak amacıyla çocuğun yanına ve lohusa kadının yastığının altına süpürge konulması, uygulanan pratiklerdendir.¹¹⁰

Evlenmek isteyen gençler ailelerinden çekindikleri için bu isteklerini aile büyüklerine söyleyemezler. Evlenme isteklerini çeşitli şekillerde belli ederler. Bunlardan biri süpürge üzerine oturmaktır.¹¹¹ Bitlis gibi bazı yörelerimizde, ilkbahar tam gelip havalar yeterince ısınmadan evvel, yumurta verimini artırmak için kümeslerde eski süpürge de yakılır.¹¹² Bu uygulamalarda bereket ve verimin artması için süpürge yakılmaktadır.

Yağmur yağdırmak için yetişkinler dua okuyarak suya taş koyarlar. Yağmur çok yağarsa yağışı durdurmak için suya konulan taşlar geri alınır. Çocukların gerçekleştirdiği bir uygulamada gökyüzüne taş atılarak yağmur durdurulmaya çalışılmaktadır. Taşın gökyüzüne atılmasının nedeni Allah'ı kızdırarak mevcut durumu tersine çevirmeye çalışmaktır.

¹⁰⁷ <http://www.yasarkalafat.info/index.php?l=newsdetails&w=1&yid=3> 20.05.2013

¹⁰⁸ H. Cemal Karataş, "Artvin ve Kars'ta Bazı İnanış ve Adetler", *TFA*, 11 (228), Temmuz 1968, s. 5012.

¹⁰⁹ Şenesen, s. 72.

¹¹⁰ Erman Artun, "Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm", *Halk Kültürü Araştırmaları*, (s. 251-252), Kitabevi Yay., İstanbul 2008.

¹¹¹ Artun, "Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm", s. 255.

¹¹² <http://www.yasarkalafat.info/index.php?l=newsdetails&w=1&yid=3> 20.05.2013

Çocuklarla ilgili diğer bir uygulamada annesinin ilki olan bir çocuk gidip herhangi bir mezardan bir taş çıkarır ve akan suya bırakır. Taşların yerine işaret koyar yağmurlar durunca tekrar taşı götürür ve yerine koyar.

1.2.2. Yağmayla İlgili Uygulamalar

Yağmur yağışını durdurmak için yağma geleneğiyle ilgili uygulamalara rastlanılmaktadır. Kültürümüzün bir parçası olan yağma geleneği günümüzde farklı şekillerde uygulanmaktadır.

Potlaç, karşıdaki tarafı, karşılık yapmaktan aciz bırakacak, israflı, debdebeli ve meydan okuyucu bir ziyafettir. Yağma şöleni potlacın azamî derecesidir. Şöleni yapan bey, davetlileri yedirip içirdikten, giydirip donattıktan ve borçlarını verdikten sonra hatununun koltuğuna girerek otağdan çıkardı.¹¹³

XI. yüzyılda, eski çağlardaki Potlaç'ın bir geleneği olarak, “kençliyü” denilen “yağma sofrası” yapıldı. Kaşgarlı bu kelimeyi şöyle açıklıyor: “kençliyü” bayramlarda ve hakanların düğünlerinde, yağma edilmek üzere, otuz arşın yüksekliğinde minare gibi yapılmış bir sofradır. Kaşgarlı Mahmut bu yağma sofrasını Karahanlılar sarayında veya Yağma boylarında görmüş olabilir.¹¹⁴ Kaşgarlı Mahmut'un XI. yüzyılda “kençliyü” denilen yağma sofralarından bahsetmesi yağma geleneğinin eski bir gelenek olduğunu göstermektedir.

Mitolojik bir Türk devlet geleneği, binlerce yıl öncesinden, burada kendisini göstermektedir. Belki de bir “Siret ül-mülük”, yani devleti idare edenlere, yol gösteren sembolik bir örnek idi. Bilindiği üzere Türkler’de toy ve şenlik, “orun ve ülüş”, yani “mevki” ve “yemek payı” ile bir disiplin içinde olurdu.¹¹⁵

Potlaçla ilgili uygulama Anadolu’da farklı bir geleneğe yansımıştır. Sünnet töreni esnasında çocuğa yardım eden kivre, sünnet töreninden sonra çocuğun hayatının önemli noktalarında ona yardım etmeye devam etmektedir.

Potlaç'ın başka bir şekli olan kivrelilik, Gaziantep köylerinde 50 yıl öncesine kadar Türkmenlerde önemle uygulanırdı. Sünnet sırasında çocuğu kolları ve bacakları arasına

¹¹³ Ziya Gökalp, *Türk Medeniyet Tarihi*, (1. Baskı), Elips Kitap, Ankara 2007, s. 147-148.

¹¹⁴ Abdülkadir İnan, “Han-ı Yağma” Deyiminin Kökeni”, *Makaleler ve İncelemeler*, (s. 646), Ankara 1987.

¹¹⁵ Bahaeddin Ögel, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, (4. Baskı), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2001, s. 353.

alan ve sünnetçiye yardımcı olan kivre, bu ilişkiyle verilen büyük ziyafetin masraflarına katılır, kivre ile çocuğun ailesi arasında yakın akrabalık derecesinde dostluk bağı kurulur, çocuk nişanlanırken, evlenirken kivre bir baba gibi külfetlere katlanır, çocuğun ailesi de kivrenin bu eylemine fazlasıyla karşılık verirdi.¹¹⁶

Osmanlı döneminde yeniçeriler arasında görülen çanak kapışma da aslında yağma törenlerinin farklı bir şeklidir. Yeniçerilere maaşları verilirken ya da başka sevinçli günlerde saray bahçesinde verilen ziyafetle çanaklar kapışılırdı. Buna bazı tarih kitaplarında “çorba kapmak” denilmektedir.

Türkiye’de düğünlerde de yağma geleneğiyle ilgili uygulamalar mevcuttur. Zile’de düğün evinde eşyalar yağma edilir. Ev sahibi karşı koyamaz. Yağma, davetlilerin hakkıdır. Geri de alınamaz.

Yine düğünlerde yemek yerken, baharda delikanlı ya da genç kızlar tarafından verilen kır yemeklerinde, son yemek ortaya gelince, bu yemekler tabağı ile kapılır ve kaçırlır. Çumra (Konya ilçesi) köylerinde dikkati çeken iki “Kapma” olayı bugün de sürmektedir. Gelin, oğlan evine geldiği zaman kapının önünde durunca, bir tavuğu damdan kalabalık üstüne atarlar. Kalabalık tavuğu kapmağa uğraşır. Buna “Tavuk kapma” denir. Geçmişin varlıklı günlerinde sultanların, hanların halka verdikleri büyük şöenlerin yerini bugün daha sade törenler almıştır.¹¹⁷

Düğünlerde eşyaların, yemeklerin yağma edilmesi gibi yağmur yağışını durdurmak için yapılan uygulamalarda da leblebi, kavun, karpuz gibi yiyecekler çocuklar tarafından yağma edilmektedir.

Çok yağmur yağıp mahsullere zarar vermeğe başlayınca halk Leblebeci Babaya başvurur. Baba, birkaç torba leblebi getirtirmiş. Çocukları, fakirleri, yetimleri toplayıp kendisi yüksek bir yere çıkmış, leblebiyi oradan avuç avuç serpmiş. Her serptikçe “Yağma, yağma!” diye haykırır, çocukları da haykırttırır ve yağmur hemen kesilirmiş.

Şimdi de çok yağmur yağdığı zamanlarda hayır sahiplerinden birisi çarşıdan kavun, karpuz yığınlarını alır, fakirlere ve çocuklara yağma ettirir.

İyi bir yıl geçiren bir köy, servet mallarına dönüştürebileceği bir geçim artışı elde eder; ve servet mallarını da prestij mallarına dönüştürebilir. Potlaçlarda yiyecekler ve

¹¹⁶ Cemil Cahit Güzelbey, “Potlaç Töreninin Gaziantep’teki İzleri”, *TFA*, 13 (264), Temmuz 1971, s. 6017.

¹¹⁷ Cahit Öztelli, “Yağma Geleneği”, *TFA*, 8 (167), Haziran 1963, s. 3080-3081.

servet ona gereksinim duyan diğer topluluklarca bölüşülür. Buna karşılık davet sahipleri ve köyleri prestij kazanır.¹¹⁸

Potlaç, dini, mitolojik ve şamanistik nitelikler taşır, çünkü potlaçların yükümlülüğünü üzerine alan şefler atalarını ve tanrıları temsil etmekte ve canlandırmaktadır.¹¹⁹

Karşı tarafa ihtişamlı bir ziyafet hazırlayarak onlara meydan okuyan ve yağmalayacak tarafı aciz bırakmak amacıyla yapılmış olan potlaç, atalardan gelen geleneği canlı tutmak için devam etmektedir.

1.2.3. Çocuklar Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar

Yağmur çok yağdığı zaman yağışı durdurmak için yetişkinler tarafından çeşitli uygulamalar yapıldığı gibi masum oldukları için dileklerinin kabul olacağına inanıldığından çocuklar tarafından da törenler yapılmaktadır.

“Tarihin ilk dönemlerinden bu güne kadar bütün insanlar benzer şekillerde oyun oynamışlar ve oynamaktadırlar. Oyun oynamak, toplumun bütün kesimleri veya üyeleri tarafından zevk almak amacıyla gerçekleştirilen gönüllü bir etkinliktir.”¹²⁰

Oyun, çocuklar tarafından eğlence amacıyla oynandığı gibi ihtiyaç duyulan zamanlarda da oynanmaktadır. Yağmur yağışını kesmek için çocukların katıldığı törenler belli bir amaca yöneliktir. Bu uygulamalardan biri yağışı bol olan Rize’de yapılmaktadır.

Yağmurun sürekli yağması mahsul için zararlı olduğundan, yağmurun durması için uygulanan pratiklerde saf, temiz olduğuna inanılan çocuklar tercih edilmektedir. Rize’de güneş duası olarak adlandırılan törenin adı babra bubrik’tir. Bir çalı süpürgesi çocuğa benzeyecek şekilde ağaç dallarıyla süslenerek bir çocuğun eline verilir. Bu çocuk yayla çaylarını teker teker dolaşırken yağmuru durdurmak için tekerleme söyler. Bu güneş duasının bir benzeri de Rize Çamlıhemşin’de yaylada çocuklar tarafından yapılmaktadır. Burada yapılan güneş duasının adı ebe bubrik’tir. Bu güneş duasında da bir çalı süpürgesi süslenerek yayla evleri birer birer dolaşılırken yağmurun durması için türkü söylenir.

¹¹⁸ Conrad Phillip Kottak, *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*, Ütopya Yay., Ankara 2008, s. 384.

¹¹⁹ Mauss, s. 277.

¹²⁰ Nebi Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, (1. Baskı), Akçağ Yay., Ankara 2006, I, s. 21.

Rize’de görülen güneş duasıyla Diyarbakır’da da karşılaşmaktayız. Ancak Diyarbakır’da yapılan tören diğerlerinden farklı olarak sadece tekerlemeden ibarettir. Gruplara ayrılarak sokaklara dağılan çocuklar yağmuru durdurmak için tekerlemeler söyler.

Yağan yağmuru kesmek için çocuklar tarafından yapılan başka bir pratik de dodu gezdirmektir. Bir sırığın ucuna haç şeklinde ağaç çakılarak, ağaca kız elbiseleri giydirilip başına renkli başörtüleri bağlanır. Bu sıırık bir bebek haline getirilir. Yapılan bu bebeğe dodu denilmektedir. Dodu bir yetimin eline verilerek ev ev gezdirilir. Bu işlemde yetim bir çocuğun tercih edilme nedeni masumiyetiyle ilgilidir. Yetim bir çocuğun duasının daha çabuk kabul olacağına inanılmaktadır.

Iğdır’da yapılan güneş duasında da bir sıırık ucundaki süpürge veya kepeceye kız bebek elbisesi giydirilir. Bu bebeğin başına renkli eşarplar bağlanılarak böylece dodu hazırlanmış olur.

Türkiye’de yağmur yağmasını dindirmek için uygulanan pratikler İran’da karşımıza çıkmaktadır. “İran Türkleri arasında “Gobi gobi”, Doğu Karadeniz’de yaşatılan Güneş Dualarını (Godu Goduları/ Kuçkuraları) hatırlatır. Gobular sürekli yağan yağmurun kesilmesi için uygulanmakta olan bir ritüel davranıştır.”¹²¹

¹²¹ Enver Uzun, *İran Türk Folkloru*, Trabzon 2007, s. 36-37.

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA ŞEKLİ

Türkiye’de uygulanan yağmur törenleri *Dua, Dramatik Gösteri, Kavga, Taşlar* ve *İstiskâ* olmak üzere beş ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır.

2.1. DUA

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de dua, dinî yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. İnsanın içindeki manevi duygular dua aracılığıyla Allah’a ulaşır. Duayla ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan sözlükte dua, “Yakarış, Tanrı’ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin”¹ şeklinde açıklanmıştır.

Kemal Polat’ın söylediği gibi dua, ibadetin özünü oluşturması yönüyle herhangi bir toplumun dini anlayış ve yaşantısı, kültür ve medeniyetinin tespitinde önemli bir rol oynar.²

Kuraklık olduğu zamanlarda, yağmur yağmasını sağlamak amacıyla yetişkinler tarafından gerçekleştirilen uygulamalardan biri yağmur duasıdır. Günümüzde, önde hoca, arkasında da köy halkının katıldığı yağmur törenleri sırasında okunan dualar, kökeni Şamanizme dayanan daha sonra İslâmi bir nitelik kazanmış sözler olabilir.

Yağmur törenleri esnasında Kur’an’dan çeşitli sûreler okunmaktadır. Nasr sûresi okunan dualar arasındadır. Adana’da Bulut Dede Türbesi’ne hem dilek tutma hem de yağmur yağdırma için özellikle perşembe gecesi gidilir. Bulut Dede’nin mezarında Nasr Duası okunur.³

¹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), TDK Yay., Ankara 2005, s. 573.

² Kemal Polat, “Kırgız Halk Dindarlığında Dua Fenomeni”, *Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyete Katkıları Sempozyumu-31 Mayıs-1 Haziran 2007*, (s. 428), Fakülte Kitabevi, Isparta 2007.

³ Erman Artun, “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü”, *1. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri (13-16 Ağustos 1998)*, (s. 47-49), Ervak Yay., Ankara 1998.

Kars'ın Esenkent ilçesinde köylü toplanır, imamı götürür. Kur'an okunur, cemaat bir Fatiha okur, Allah'a yalvarır. Yağmur duasından, yağmur muhakkak yağar.⁴

Yağmur yağması için uygulanan törenlerden biri at kafasına dua okunarak suya bırakılmasıdır. Isparta'nın Uluborlu ilçesinde ölmüş bir atın kafası yıkanır, alın kemiği üzerine Sure-i Kamer'den bir ayeti kerime yazılır. Yazılı olan bu kafa safiyetiyle tanınmış bir kimse tarafından temiz ve ayak değmemiş bir akarsuya konur.⁵

Kırk boğumlu asma çubuğa da dua okunmaktadır. Konya'da ilkbahar gelip hava biraz kurak gidecek olursa, hocalar gizlice kırk boğumlu bir çubuk bulur, bu çubuğun her bir gözüne Yâsin sûresi okurlar.⁶ Manisa'nın Turgutlu ilçesine bağlı Alahıdır köyünde de benzer bir uygulama mevcuttur. Hocalar kırk boğumlu bir bağ çubuğunun her boğumu için bir Yasin okurlar ve bunu bir yere ıslarlar. Şayet duadan sonra yağmur durmazsa bu ıslanan çubuk buradan çıkarılır.⁷

Isparta'da asma dallarından üzüm doğacak kırk bir boğum uzunca bir çubuğun üzerindeki boğumlardan her birine birer Yâsin suresi okutturulup üfletilir. Kırk bir Yâsin sûresi bitince çubuk yedi kat bükülerek bir ipile bağlanır ve bir sulu çukura konulur. Çukurdaki suyun çubuğun her tarafını örtmesi şarttır.⁸

Isparta'nın Uluborlu ilçesinde kırk boğumlu yaş bir asma çubuk tedarik edilir, bunun her bir boğumuna birer “Yasini şerif” okunur. Gene safiyetiyle tanınmış bir kimse tarafından temiz bir akarsuya konulur. Birkaç gün sabredilip yağmur beklenir.⁹

Kırklareli'nin Ahmetçe Köyü'nde, köylünün tamamının katılımıyla yapılan yağmur duası bittikten sonra tek parçadan oluşan kırk bir boğumlu ve her boğumuna Yasin-i Şerif okunmuş asma çubuğu, başta köy imamı olmak üzere 4-5 kişi tarafından köyün deresine gömülür.¹⁰

⁴ *Kars İlinin Somut Olmayan Kültürel Mirasının Haritalandırılması*, Kars 2011.

⁵ Sait, (), “Uluburlu'da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 11 (1 Eylül 1930), s. 16.

⁶ M. Halit Bayrı, “Konya'da Yağmur Duası”, *Tanrıdağ*, sayı: 10 (İstanbul 1942), s. 8.

⁷ Süleyman Eren, *Turgutlu Alahıdır Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979, s. 164.

⁸ M. Halit Bayrı, “Isparta'da Yağmur Duası”, *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 8 (91-96), Birinci Teşrin Mart 1941-1942, s. 1287.

⁹ Sait, (), s. 16.

¹⁰ Zekeriya Kurtulmuş, “Kırklareli Ahmetçe Köyü'nde Yağmur Duası”, *Folklor*, 6 (47), Nisan 2000, s. 70.

Yağmur törenlerindeki diğer bir uygulama da toplanan taşlara dua okunarak suya bırakılmasıdır. İzmir Bergama'nın bazı köylerinde yetmiş bin küçük taşa yetmiş bin defa Şura suresinin 28. ayeti okunur. Okunan bu taşlar bir dereye götürülüp suyun içine atılır. Taşların kurak arazilerden ve kurak derelerden alınmasına özen gösterilir. İnanca göre taşlar ıslanınca yağmur yağar.¹¹

Karabük'ün Safranbolu ilçesinde yağmur duası gününden önce nohut iriliğinde yetmiş bin tane taş yıkanıp okumaya hazırlanır. Bu taşlara Şûrâ Suresinin 28. ayeti tek tek okunur. Bazı kişiler her bir taşı eline alır okur, taşa doğru üfler ve dilinin ucunu taşa değdirerek ıslatır. Bu taşlar suda yağmur yağmıca kadar kalır.¹²

Samsun'da duanın yapılacağı günden en az bir hafta önce olmak üzere kırk bir bin adet küçük taş bir dere kenarından toplanır, bunlar dereye yıkanarak ve sayılarak çuvallara doldurulur. Bu taşların her birine Kur'an-ı Kerim'in Şûrâ sûresi 28. Ayeti okunur. Taşlara ayet okuma işinden sonra okunan her bir taş dil ile ıslatılır. Bu işlem taşların yağmura aracılık etmesi temennisiyle yapılır.¹³

Ankara'nın Mamak ilçesine bağlı Ortaköy'de, yağmur duası sırasında Kuran'dan okunan ayet, Şûrâ Suresi'nin 28. ayetidir. Taşlara dua okunduktan sonra taşlar torbaya konulur, bu torba akar bir suyun gözüne gömülür. Orada Peygamberimizin yağmur duası okunur ve sonra yemek yenir. Bu dua şöyledir:

“Allahım! Bize yardım eden, içimize sinen, ferahlık veren, bol yararlı, her tarafı kaplayan, her tarafa akıp giden, her tarafı sulayan, genel, yaygın bir yağmur ihsan eyle. Allahım! Bizi yağmurla sula, bizi ümitlerini yitirmiş kimselerden eyleme. Allahım! Kullarda, illerde ve diğer yaratıklarda öyle bir güçlük, öyle bir darlık var ki senden başkasına arz edemeyiz. Ekinlerimizi bitir, göğün bereketlerini indir.” Sonra Allah'ın izniyle yağmur yağacaktır.¹⁴

Çorum'da yağmur yağması için yüz adet taş toplanır ve her bir taşa sureler (3 İhlâs-1 Fâtiha) okunarak bir torbada toplanır. Toplanan bu taşlar ise o köyde veya yakın

¹¹ Harun Çelen, *Bergama ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1998, s. 74.

¹² Uğur Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 2004, s. 77-78.

¹³ Bekir Şişman, “Samsun'da İcra Edilen Bir Yağmur Duası Ritüeli ve Türk Kültür Tarihi Bağlamında Düşündürdükleri”, *Milli Folklor*, 8 (58), 2003, s. 87.

¹⁴ Özlem Demren, “Yağmur Yağdırma Ritüeli Çerçevesinde Ortaköy “Yağmur Duası””, *Türkbilig*, Sayı: 12, 2006, s. 85.

bir yerde akan bir su akıntısına gömülür. Taşların suya gömülme amacı yağmurun yağmasına çağrışım yapmak içindir.¹⁵

Kırklareli’de toplanan yetmiş bin adet taş köyde okumasını bilen kişilerce Kur’an-ı Kerim’de mevcut olan bir cümlelik ayet (Şura sûresi, 28. ayet) bu taşlara tek tek okunur. Okunup dil ile ıslatılan yetmiş bin taş köylünün tamamının katılımıyla yapılan yağmur duasından sonra çuval içinde dereye gömülür.¹⁶

Genel olarak yağmur törenlerinde Nasr sûresi, Kamer sûresi, Yasin sûresi, Şura sûresinin 28. ayeti okunmaktadır. Nasr, yardım demektir. Nasr sûresinde Allah’ın bağışlayıcı özelliği, Kamer sûresinde Kur’an’ı yalanlayanların uyarılması, Yasin sûresinde Allah’ın birliği ve kudretini gösteren deliller, Şura sûresinin 28. ayetinde ise Allah’ın insanların umutlarını kestikten sonra yağmuru indirerek rahmetini her tarafa yayması vurgulanmaktadır.

Türkiye’de Yağmurla İlgili Uygulamaların Haritası

Türkiye’de yağmurla ilgili çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Yukarıdaki haritada yağmur yağması ve yağmaması için gerçekleştirilen her bir uygulama x işareti konularak gösterilmiştir. Derlenen malzemeden elde edilen bulgulara göre yağmur töreni en fazla Erzurum’da gerçekleştirilmektedir. En az uygulama ise, Zonguldak,

¹⁵ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, (Haz. M. Öcal Oğuz, Tuğçe Işıksan), Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yay., Ankara 2006, s. 48-49.

¹⁶ Kurtulmuş, s. 69.

Çanakkale, Uşak, Eskişehir, Antalya, Van, Bitlis ve Şırnak'ta yapılmaktadır. Türkiye'de 15 ilde hiçbir uygulamaya rastlanılmamıştır. Ancak elde edilen bulgular derlenmiş malzemenin tespit edildiği için derleme yapıldığı esnada haritadaki çoğu il, ilçe durumundadır. Bu nedenle şu an il olan yerler boş gözükmemektedir.

2.1.1. Yağmur Duasının Yapılış Şekli

Ellerin Ters Çevrilmesi

İlkeller, tabiat olaylarının akışını değiştirmek için ellerinden bir şey gelmediği zamanlarda büyüye başvururlar. Taklit büyüü ile arzu ettikleri şeyin taklidini yaparak gerçekleşmesini sağlarlar. Dua esnasında ellerin ters çevrilip parmakların aşağı doğru tutulması yağmurun yağışını simgelemektedir. Yetişkinler tarafından gerçekleştirilen bu eylem aslında ilkelerin herhangi bir isteğinin gerçekleşmesi için uyguladıkları taklit unsuruyla bağlantılıdır. İnsanlar ihtiyaç duydukları zaman tabiat olaylarını değiştirmek amacıyla taklitle yönelirler.

Taklit unsurunun temelinde benzerlik ilkesi hâkimdir. Sempatî kavramının diğer bir ifadesi olan benzerlik yasası, benzer benzeri yaratır, benzer benzeri etkiler ilkesi üzerine kuruludur.¹⁷ Yağmur törenlerinde yağmur yağışını sembolize etmek için benzerlik yasasına uygun olarak eller ters çevrilerek avuç içleri toprağı göstermektedir.

Günümüzde de kuraklığın devam ettiği, yağmur yağmadığı zamanlarda insanlar yağmur için aslında kökeni ilkellere dayanan bir uygulamaya dini işlevler yüklemişlerdir. Türkiye'deki yağmur törenlerinin bir kısmında dua esnasında eller ters çevrilirken bir kısmında bu ritüel uygulanmamaktadır.

¹⁷ Marcel Mauss, *Sosyoloji ve Antropoloji*, (Çev.: Özcan Doğan), Doğu Batı Yay., Ankara 2005, s. 118.

Elbiseyi Ters Giyme

Türkiye’de yetişkinlerin katıldığı yağmur törenlerinde çoğunlukla tören başlamadan önce elbiseler ters giyilmektedir. Yağmur yağdırmak için elbiseyi ters giyme geleneği ilkelerde uygulanan aktif büyüyle ilgilidir. “Doğa olaylarını etkileyerek iradesi altına almaya yönelen ve saldırgan bir özellik taşıyan büyüye aktif büyü denmektedir.”¹⁸

“Yağmur duasına çıkan Şamanlar, şöyle derlerdi: “Tenggerenin kindiği yerde; yerding kindiği, tenggerede.” Yani, “Göğün göbeği yerde; yerin göbeği gökte”. Bundan da anlaşılıyor ki, “Yerle göğün göbeklerine bağlı gibi” düşünülüyordu.”¹⁹

Şamanlar doğa olaylarını istedikleri gibi değiştirmede etkin bir rol oynamaktadır. “Bazı Sibiryâ topluluklarında, şaman, avı kolaylaştırmak ya da sürülerin yaşam koşullarını iyileştirmek için iklim üzerinde etkili olmakla, rüzgâr estirmekle ya da kar yağdırmakla yükümlü kılınır.”²⁰

Yağmur yağdırmak için uygulanan ritüeller farklılık göstermektedir. Bazı yerlerde kadınlar iç çamaşırlarını, erkekler de ceketlerini ters giymektedir. Ters çevrilen ceketin cepleri açık olacağından, Allah’ın rahmet dolduracağına inanılır.

“Hemen hemen bütün toplumlarda rastlanılan yaygın büyü çeşidi “taklit yoluyla istenilen sonucu meydana getirme; benzer işlemlerle istenilen şeyi ya da olayı öne alma, böylece o olayın yakın bir gelecekte gerçekleşmesini zorlama denemesidir. Bunu yaparken ‘benzer benzeri yaratır’ ilkesinden hareket edilmiş olur.”²¹

İlkeler tarafından avcılık sürecini hızlandırmak için yapılan vurulmuş av resimleriyle, kurak geçen günleri tersine çevirmek için elbiseyi ters giyme geleneği benzer amacı taşımaktadır. Yapılan eylem ile istenilen durum taklit büyüü yardımıyla sonuca ulaşmaktadır.

¹⁸ Sedat Veyis Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Gerçek Yay., İstanbul 1988, s. 146.

¹⁹ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi II*, Ankara 1995, s. 252-253.

²⁰ Michel Perrin, *Şamanizm*, (Çev.: Bülent Arıbaş), İletişim Yay., İstanbul 2008, s. 74.

²¹ Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, s. 143.

Elbiseyi ters giymenin İslâmdan önce de Araplarda mevcut olduğu bilinmektedir. Seydişehir halkı yağmur duasında ellerinin tersiyle dua eder ve çocukların pabuçlarını ters giydirmektedir.²²

Yağmur törenini idare eden şamanlar başlarını açıp saçlarını dağınık hale getirerek ve göklere bakarak birtakım sözler söylerler. Hz. Peygamber üzerindeki elbiseyi ters giyerek iki rekât namaz kıldıktan sonra yağmur yağdırmak için dua eder. Şamanların başlarını açıp saçlarını çözmeleri, İslâmda elbiseyi ters yüz edip giyme şeklinde uygulanmaktadır.²³

2.1.2. Yağmur Duasına Çıkma Zamanı

Türkiye’de yağmur duaları yağmura ihtiyaç duyulan ama yağmurun yağmadığı zamanlarda gerçekleştirilir. Türkiye genelinde derlenmiş malzemeye göre yağmur duasına, farklı zamanlarda çıkılmaktadır:

Yaz mevsiminde²⁴, Yaz aylarında²⁵, Mayıs ve Haziran aylarında (Çeltikdüzü (Artvin-Yusufeli) Köyü)²⁶, (Çorum/Oğuzlar)²⁷, (Erzurum)²⁸, Nisan, Mayıs, Haziran aylarında (Sarıoğlan Yöresi)²⁹, Haziran, Temmuz ayları (Gözebaşı Köyü)³⁰, Nisan, Mayıs ayları (Mevlütü (Akşehir-Konya) Köyü)³¹, Mayıs ayı (Tokat)³²; Cuma günü (Turgutlu Alahıdır Köyü)³³, (Gediz (Kütahya))³⁴, (Teve)³⁵, (Gündüzbey)³⁶, (Ürgüp)³⁷,

²² Abdülkadir İnan, “Türlü Törenlerde Ters Giyme Adeti”, *Makaleler ve İncelemeler*, (2. Baskı), Ankara 1987, s. 387.

²³ Zeki Başar, *Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, Ankara 1972, s. 210.

²⁴ <http://kiriklikoyu.forumonline.biz/t325-yamur-gelini-oyunu-dodo-dodo-yagmur-oyunu> 18.02.2011

²⁵ Mürsel Köse, “Godu-Godu=(Kepçe Gelin)”, *TFA*, 9 (187), Şubat 1965, s. 3650-3652.

²⁶ Nuray Demirel, “Çeltikdüzü (Artvin-Yusufeli) Köyü Seyirlik Oyunları”, *Milli Folklor*, 2 (16), 1992, 48-49.

²⁷ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 41-43.

²⁸ Dilaver Düzgün, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2294, Ankara 1999, s. 76-77.

²⁹ Mustafa Caner, *Sarıoğlan Yöresi Alevî Bektaşî İnançlarının Tesbit ve Değerlendirmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1996, s. 45-46.

³⁰ Kemal Öztürk, *Gözebaşı Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 144.

³¹ Süleyman Yıldızbaş, *Mevlütü (Akşehir-Konya) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1981, s. 91-92.

³² Halis Turgut Cinlioğlu, “Tokat’ta Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (138), Ocak 1961, s. 2304.

³³ Süleyman Eren, *Turgutlu Alahıdır Köyü Folklorundan Örnekler*, s. 164.

³⁴ İsa Çelik, *Gediz (Kütahya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1987, s. 101.

³⁵ Ali Rıza Balaman, “Teve’de Yağmur Duası”, *TFA*, 15 (292), Kasım 1973, 6799-6801.

³⁶ Ahmet Şentürk, “Gündüzbey’de Yağmur Duası”, *TFA*, 14 (276), Temmuz 1972, s. 6361.

³⁷ Mahir Özsağdıç, “Ürgüp’te Yağmur Duası”, *TFA*, 9 (193), Ağustos 1965, 3815-3816.

(Soma),³⁸ (Ankara)³⁹, (Safranbolu)⁴⁰, (Batı Trakya),⁴¹ Perşembe ve Cuma günleri (Kadirli)⁴², Haziran-Temmuz ayı özellikle Cuma günü (Çorum/Laçın)⁴³.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere Türkiye’de yağmur duası için çoğunlukla mayıs, haziran ayları ve Cuma günü tercih edilmektedir. Bazen kış ortasında da yağmur duasına çıkılmaktadır.⁴⁴

2.1.3. Duaların Yapıldığı Yerler

Türkiye’de yağmur dualarının kabul olması için duanın yapıldığı yer önemlidir. Kutsal olduğuna inanılan değişik yerlerde yağmur duası yapılmaktadır. Dağ, yağmur duaları için seçilen mekânlardan biridir. Dua için genellikle dağ gibi yüksek mekânların tercih edilme nedeni Allah’a yakın olma düşüncesiyle ilgilidir.

“Duaların yüksekçe bir yerde, türbe ve yatacın bulunduğu alanlarda yapılması; eski Türk inançlarındaki dağ kültü ve atalar ruhunun ‘koruyuculuk ve kurtarıcılık’ unsurlarına sığınma anlamını taşımaktadır.”⁴⁵

Eski Türkler isteklerinin gerçekleşmesi için yüksek tepelere çıkar ve Tanrı’ya saçı sunarlardı. Bu dağ kültü ile ilgili olabilir. “Eski Türklerde Gök-Tanrı inancı yaygındı ve bu mekânlar göğe daha yakın oldukları için yani Tanrı katına yakın oldukları için kutsal

³⁸ Şerif Necati, “Soma’da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, sayı: 108 (Birinci teşrin 1940), s. 298-299. (Bu malumat 1929 senesi İkinciteşrininde millet mekteplerine devam eden halktan ve bilhassa kadınlardan toplanmıştır.)

³⁹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları V-VI*, Lalezar Kitabevi, Ankara 2008, s. 160.

⁴⁰ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 82.

⁴¹ Abdürrahim Dede, *Batı Trakya Türk Folkloru*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 275, Ankara 1978, s. 129.

⁴² Mustafa Uz, “Kadirli’de Yağmur Duaları: Taş Yazma”, *TFA*, 3 (65), Aralık 1954, s. 1039.

⁴³ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 35.

⁴⁴ <http://kizilcasogut.bel.tr/haber/kasabamizda-yagmur-duasi-yapildi-178.html> 13.02.2014 (Uşak’ın Kızılsöğüt Beldesi’nde kış mevsiminin yağışsız geçmesi sonucunda müftünün önderliğinde kasaba halkıyla birlikte Pazar günü yağmur duasına çıkılmıştır.)

<http://www.medyafaresi.com/haber/INEGOLDE-CUMA-NAMAZINDA-YAGMUR-DUASI-OKUDULAR-BIR-SAAAT-SONRA-YAGIS--BASLADI-178254.html> 15.02.2014 (Kış mevsimi olmasına rağmen yağmur yağmaması nedeniyle Bursa’nın İnegöl İlçesi’nde Cuma namazından önce yağmur duası yapılmıştır. İmam önderliğinde gerçekleştirilen yağmur duasından bir saat sonra yağmur yağmıştır.)

⁴⁵ Fuat Naci Köse, *Burdur ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Afyon 2001, s. 117-118.

sayılma ihtimalleri de yüksektir. Büyük insanların kabirleri hep dağ başlarına yapılmış.⁴⁶

Türkiye dışındaki ülkelerde de yağmur duası için yüksek yere çıkma inancı mevcuttur. Nahçıvan'ın Keleki kasabasında en yüksek yerinde yağmur vermesi için dua edilmektedir.⁴⁷ Türkmenistan'da yağmurun çok az olduğu yıllarda, Türkmenler ileri gelen birini yanlarına alarak bulundukları yerin en yüksek tepesine veya dağına çıkarlar. Önder olan (din adamı) kişi manzum bir şekilde etkileyici sözlerle içli bir dua eder. Duanın son cümlelerini hepsi bir ağızdan tekrarlar. Bu, çok gür sesle söylenir ve tâ bulutlar gelinceye bazen yağmur yağıncaya kadar duaya devam ederler.⁴⁸ Yüksek ve açıklık bir yer yağmur duası için özellikle tercih edilmektedir.

Günümüzde yağmur duası için yüksek yerlerin tercih edilmesine ısrarla uyulmadığı görülmektedir. Yağmur duası için yatırların olduğu yerler tercih edilen mekânlar arasındadır. Yatırların tercih edilme nedeni atalar kültürüyle ilgilidir. Atanın öldükten sonra üstün güçlere sahip olarak insanlara yardım edeceğine inanılır. Yatırların bulunduğu türbenin taşı, su ile yıkanmaktadır. Bu uygulama türbelere sunulan saç inancıyla ilgili olabilir.

Kayseri'nin Sarioğlan Yöresi Karpınar köyünde yağmur duası köyün kuzeyinde bulunan türbede, Burunören köyünde, yağmur duası ziyaret adı verilen bir yerde, Karaköyü'nde, yağmur duası, Tekke türbesinde yapılmaktadır. Yerli kuyu köyünde de, yağmur duası ziyaret tepesinde uygulanır.⁴⁹

Azatlı Kasabası'nda bayanlar kendi aralarında köy içinde kutsal kabul edilen, Hamza Dede adlı ziyaret yerinde yağmur duası yaparlar.⁵⁰ Kırşehir-Sulhanlı Köyü'nde Ziyaret Tepe'sine yağmur duası için çıkılmaktadır.⁵¹

⁴⁶ Bekir Şişman, "İslâmiyet Öncesi Türk İnanç ve Ritüellerinin Samsun Yöresi'ndeki İzleri", *Türk Kültürü*, Sayı: 401 (1996), s. 573.

⁴⁷ Yaşar Kalafat, "Keleki'de Dört Gün Üç Gece ve Nahçıvan Halk İnançları", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı: 104 (Ekim 1996), s. 11.

⁴⁸ Özbay, s. 159.

⁴⁹ Caner, s. 45-46.

⁵⁰ Bayram Polat, "Türk Kültüründe Yağmur Duası (Azatlı Kasabası Örneği)", *Dini Araştırmalar*, 9 (27), 2007, s. 280.

⁵¹ Hayrettin İvgin, "Kırşehir-Sulhanlı Köyünde Yağmur Duası Merasimleri", *Türk Folkloru*, Sayı: 37 (Ağustos 1982), s. 5.

Kutsal mekânlardan biri olarak kabul edilen türbeler Türkiye'nin farklı yerlerinde yağmur duası için tercih edilmektedir. Derlenmiş malzemeden elde edilen türbe isimleri alfabetik olarak verilmiştir:

Abdullah Keramettin: Çiftlik kasabasının 4 km. doğusunda bulunan bu türbe, kare şeklinde olup yığma taştan yapılmış üzeri çatı ile örtülü bir ev görünümündedir. Türbe ilk planda yağmur duasının yapıldığı bir yer olarak bilinmektedir. Kasaba halkı kurak mevsimlerde bu türbeye gitmektedir.⁵²

Ağtepe: Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Kırşak köyüne 10 km. uzaklıkta ve yaklaşık 1000 m. yükseklikte Ağtepe adında bir tepe vardır. Ağtepe ziyaretine bölge halkı genellikle havalar kurak gittiği zaman yağmur duası için gitmektedir.⁵³

Ağıl Dede: Afyon ili, Dazkırı ilçesine bağlı Sarıkavak köyünde Maymun Dağı'nda, Çatal Tepe'de 5-6 ardıc ağacının bulunduğu kutsal mekândaki ağaçlardan biri diğerlerine göre daha fazla ilgi görmektedir. Yağmur duasına çıkıldığında kazanların konacağı yer bile hazırdır. Yağmur duasına çoluk çocuk herkes, bütün çevre köyler katılır, adak kurbanları kesilir.⁵⁴

Ahmet Dede-Karacadağ Ziyareti: İlbeyli yöresinde, Herekli ile Apaköy arasındaki Karacadağ adı verilen dağın zirvesindedir. Apaköy, Herekli, Kahyalı, Damlacık, Bostancık ve Hayırbey köyleri başta olmak üzere bir çok diğer çevre köyler yağmur duası için burayı ziyaret ederler.⁵⁵

Akbaba Ziyareti: Köprüköy bucağına bağlı Kesingor komu sırtında yayla semtindedir. Komun kuzeybatısına düşen ve yüksekçe bir yer olan Akbaba kayalığının doğu eteğindedir. Kurak senelerde yağmur duası ve Hacet namazı için bu yere gelinir.⁵⁶

Akbıyık Tekkesi Türbesi: Türbe Bursa-İnegöl Tekke köyündedir. Türbede Ahmet Şemseddin yaşamaktadır. Akbıyık'ın mezarı köy mezarlığının dışında iken köylü tarafından mezarlığın içine taşındıktan sonra köye uzun zaman yağmur yağmaz.

⁵² Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, A. Vahap Taştan, *Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 1996, s. 59-60.

⁵³ Ahmet Gökbel, "Yıldızeli İlçesinin İnanç Coğrafyası ve Bu Yörede Yaşayan Alevilerde "Yer-Su" İnançının İzleri", *Folklor/Edebiyat*, 8 (30), 2002, s. 90.

⁵⁴ Pervin Ergun, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2004, s. 791.

⁵⁵ Kadir Pürlü, *Sivas'ta İlbeyli Türkmenleri*, Sivas Belediyesi Kültür Yay., Sivas 2002, II, s. 959.

⁵⁶ Zeki Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, Ankara 1972, s. 164.

Bunun üzerine kemikleri tekrar ilk mezarının bulunduğu yere götürülür ve yağmurun yağmağa başladığı görülür.⁵⁷

Alaca Dede: Bergama’da kuraklık zamanında Alaca Dede’ye gidilir, yağmura ait halk şarkılarıyla birlikte dua edilir ve yağmur beklenirdi.⁵⁸

Allahü Ekber Ziyareti: Akşar (Kosor) bucağı sınırları içinde, Akşar yaylasında ve Kars ilinin Sarıkamış ilçesine bağlı köylerinin yayla ile sınır birliği yaptıkları bir yerdedir. Havalarda kurak gittiği zaman civarda bulunan kırk köyün ayrı ayrı veya gruplar halinde yağmur duasına çıktıkları geleneksel bir yerdir.⁵⁹

Amarat Türbesi: Özvatan ilçesinde bulunmaktadır. Köye yakın bir tepede, bir ağacın altında birkaç mezarın mevcut olduğu görülmektedir. Yağmur duası yapılmaktadır.⁶⁰

Aptal Dağı: Yozgat’ın Çayıralan ilçesinin Güvencik köyü yakınındadır. Bu dağda bir mezar bulunmaktadır. Bölge halkı yağmur duası için buraya çıkarlar.⁶¹

Arap Baba: Sivas’ın Hafik ilçesinin Hanzar (Çukurbelen) köyündedir. Havalarda kurak gittiği yıllarda yağmur duası için çıkılır, kurban kesilir ve dua edilir.⁶²

Arap Dede: İlbeyli yöresinde, Gazibey köyünde aynı adla anılan tepenin üzerindedir. Burayı, Güney, Çongar, Hanlı, Gazibey ve birçok çevre köyler ziyaret ederler.⁶³

Asar Dedesi (Hisar): Muğla-Milas Karacahisar köyünde, köyün doğusunda Hisar Dağı’nın eteğinde “Asar Dede”sinin mezarı bulunmaktadır. Eskiden Karacahisarlılar buraya yağmur duasına çıkarlardı. Burada adaklar kesilip, dualar okunur.⁶⁴

Ayrı Dede: Üzerlik köyünün kuzeybatısında yattığına inanılmakta olup, kurak mevsimlerde burada yağmur duası yapılmaktadır.⁶⁵

⁵⁷ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Ulucanlar*, Berikan Yay., Ankara 2011, s. 208-209.

⁵⁸ Hilmi Ziya Ülken, “Anadolu Örf ve Adetlerinde Eski Kültürlerin İzleri”, *Ankara Üniversitesi İFD*, Sayı: 17, 1969, s. 20.

⁵⁹ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 206.

⁶⁰ Günay, vd., s. 53.

⁶¹ Ergun, s. 838.

⁶² Ergun, s. 465-466.

⁶³ Pürlü, s. 958.

⁶⁴ Ergun, s. 606.

⁶⁵ Günay, vd., s. 61.

Cecen Ziyareti: Merkeze bağlı Ballıtaş sınırında, civardaki sıra dağların en yükseği olan Gegan tepesindedir. Kurak yıllarda yağmur duası için ziyaretin bulunduğu yere gidilir.⁶⁶

Çamlık Ziyareti: Çat ilçesine bağlı Zazalar (Yaylasuyu) köyü sınırında 3.5 km. güneybatısındadır. Köylüler tarafından topluca ziyaret işi, kurak yıllarda yağmur duası vesilesiyle yapılır. Gelenler Çamlıtepenin üst kısmındaki mezarı da ziyaret ederler. Yağmur duası için bazen de köyün güneyinde bulunan Kaletepesine gidilir, tepenin en üst kısmındaki yerde bulunan yatırı şehit olan mezarda ziyaret olunur.⁶⁷

Çarpi Ziyareti: Karayazı ilçe merkezine bağlı Turnagöl köyünün Gölçimen komundadır. Komun 2 km. uzağında Karayazı'dan gidişte Halyaz yolunun solundaki Çarpi mevkiindedir. Köylüler yağmur duası için bu ziyaret yerine giderler.⁶⁸

Çoban Dede Ziyareti: Dumlu bucağına bağlı Köse Mehmet köyü sınırı içindedir. Kendi adını taşıyan dağların kuzeye bakan yamacındadır. Kurak yıllarda köylülerce yağmur duasına çıkmak arzu edilince tercihen buraya gelinir.⁶⁹

Davullu Dede: İlbeyli yöresinde, Karalar köyü ve Deliliyas beldesi arasında "Davullu" adı verilen tepenin üzerindedir. Başta Karalar köyü olmak üzere, birçok çevre köyler yağmur duası için burayı ziyaret ederler.⁷⁰

Dazlak Ziyareti: Narman ilçe merkezine bağlı Dazlak köyü sınırında ve köyün kuzey-batısına düşen Dazlak tepesi üstündedir. Tepe köyün 10 km. kadar uzağındadır. Burası özellikle Telli ve Dazlak köylerinin yağmur duasına çıktıkları bir ziyaret yerinden ibarettir.⁷¹

Dede: Muğla-Milas'ta Beçin Kalesi'nde pınar çalısından büyümüş bir pınar ağacı vardır. Yağmur duası ve her tür dilek için kaleye çıkılır, dualar edilir, adak kurbanları kesilir, ağaca çaput bağlanır.⁷²

Dedemin Türbesi: Çorum'un Çalica köyünde yağmur duası her sene nisan ve mayıs ayları arasında yapılır. Çalica köyünde yapılan yağmur duası genellikle köyde

⁶⁶ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 132.

⁶⁷ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 136-137.

⁶⁸ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 187-188.

⁶⁹ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 115.

⁷⁰ Pürlü, s. 959.

⁷¹ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 197.

⁷² Ergun, s. 792.

bulunan türbenin yakınındaki boş alanda yapılmaktadır. Bu türbeye “Dedenin Türbesi” denilmektedir.

Yağmur duasının yapılacağı gün bütün köy halkı imamın önderliğinde yağmur duasının yapılacağı alana gider. Burada erkekler Allah rızası için iki rekat namaz kılar. Kadınlar kendi arasında erkekler kendi arasında toplanır. Bu sırada imam duasını okur. Duanın sonunda Allah’ın rahmetini yeryüzüne yağdırması beklenir.⁷³

Dede Ağaç: Karaman-Yollarbaşı Kasabası ve çevre köylerde tanınan kutsal bir mekân olarak ziyaret edilen “Dede Ağaç”, yalnız ağaçlara güzel bir örnektir. Her tür dilek için gidilen “Dede Ağaç” yağmur dualarının topluca yapıldığı bir yerdir. Yağmur duası için çıkıldığında kurbanlar (genellikle koyun) kesilir, yemekler pişirilir. Topluca yenerek dualar edilir.⁷⁴

Demirşeyh Türbesi: Türbe Çorum’un Demirşeyh ilçesindedir. Yöre halkı yağmur duası için türbeye gelmektedir. Yağmur duasında kurban kesilip yemek yapılır ve fakirlere yemek dağıtılır.⁷⁵

Durak Abdal Yatırı (Killik Köyü Yatırı): Çorum ilinin Alaca ilçesine bağlı Killik köyündedir. Killik köyüne uzaklığı 5 km olup köyün güneyindedir. Mahsul için yağmur duasına çıkanlar Durak Abdal yatırını ziyaret ederler.⁷⁶

Ebce Sultan: Develi’nin 15 km. güneydoğusunda yer alan Ebce köyünde türbe ve mescidi ile bir bütün teşkil eden yapının köyün kurucusu olan Ebce Sultan’a ait olduğu belirtilmektedir. Türbe özellikle yağmur duasının yapıldığı bir yer olarak bilinmektedir.⁷⁷

Eren Bey Yatırı/Çivril: Çivril ilçesinin Gümüşsu kasabasında (Homa) Horzum Oluğu-Çatal Oluk’un “Karyağdı” mevkiinde, tepe üzerindedir. Yatır; yağmur duası, adak, kurban, dua, dilek için ziyaret edilir.⁷⁸

Erenler Ağacı ve Isılık Suyu: Konya-Doğanhisar-Ayaslar Kasabasındadır. Ağaç 200 yaşının üzerindedir. Halkın gözünde kutsallık kazanan ağacın yanına yağmur duasına ve dilek dilemeye çıkılır. Çoğu zaman yağmurun hemen yağdığı görülür.⁷⁹

⁷³ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 47.

⁷⁴ Ergun, s. 787.

⁷⁵ 2004 Yılında Çorum’da Halk İnançları ve Türbeler, (Haz. M. Öcal Oğuz, Bengisu Kolcu), Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yay., Ankara 2006, s. 40-41.

⁷⁶ Ergun, s. 504.

⁷⁷ Günay, vd., s. 46.

⁷⁸ Ergun, s. 847.

Erenler Tepesi: Aydın-Sultanhisar-Atça-Demirhan köyündedir. Köyün yaklaşık 3 km güneyinde bir tepe üzerinde meşe çalılıkları vardır. Burada eski bir mezar da vardır. Buraya halk genellikle yağmur duası için çıkar.⁸⁰

Et Yemez Dede: Hatay'ın Tanışma köyünde bir tepenin üzerindedir, yağmur duası için elbiseler ters giyinilerek ve papuçlar koltuk altında çıkılır. Duadan sonra muhakkak yağmur yağar.⁸¹

Evliya: Felahiye'ye bağlı Acırlı köyünde beş tane ziyaret yeri bulunmaktadır. Evliya isimli türbede yağmur duası yapılır.⁸²

Evliya Şam (Çam): Tepeköy'ün karşısındaki tepe üzerindedir. Orada yağmur duasına çıkılır. Üç gün üst üste gidilir, kurbanlar kesilip pilav pişirilir yenilir, dualar edilir.⁸³

Garip Baba Türbesi: Çorum merkeze bağlı Palabıyık köyünde her yıl Mayısın 15'inden Haziran'ın 15'i veya Haziran'ın sonuna kadar yağmur duası yapılır. Yöre halkı bir araya toplanır, köyün girişinde bulunan Garip Baba Türbesi'ne gidilir ve burada köyün imamı Kuran okur, dualar edilir.⁸⁴

Gümülek Dağı Ziyareti: Adana'nın Tufanbeyli İlçesi'nde Gümülek Tepesi'nde, şehit mezarlığı vardır. Halk, kurak aylarda yağmur duası için şehit mezarlığına ve yanındaki mağaraya giderek ziyaret eder ve kurban keser.⁸⁵

Hacı Veli Han Ocağı: Azerbaycan'ın Ağcakend ilinin Zeyve köyünün etrafında bulunan Goradağ adlı dağın eteğinde bulunan bir çalı ağacıdır. Yağmur yağdırmak için bu ağaç ziyaret edilir.⁸⁶

Halil Dede Yatırı: Aydın-Kuyucak-Başaran-Çiftlik köyündedir. Türbe, her türlü dua ve yağmur duası için ziyaret edilir.⁸⁷

⁷⁹ Ergun, s. 455.

⁸⁰ Ergun, s. 456.

⁸¹ Edip Kızıldağı, "Hatay'da Halk İlaçları ve İnançları", *TFA*, 14 (275), Haziran 1972, s. 6330.

⁸² Günay, vd., s. 48.

⁸³ Ergun, s. 524.

⁸⁴ *2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar*, s. 46.

⁸⁵ Erman Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 47), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Adana 2000.

⁸⁶ Ergun, s. 636-637.

⁸⁷ Ergun, s. 613.

Hasan Şeyh Türbesi: Kastamonu ili Daday ilçesi Hasan Şeyh köyündedir. Şeyhe hürmeten türbe ziyaret edilir. Yağmur duası buradan yapılır.⁸⁸

Hamza Sultan: Büyük Toraman kasabasının kuzeyindeki dağın tepesinde bulunan Hamza Sultanın kimliği hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu mezar daha çok yağmur duası maksadıyla ziyaret edilmektedir. Yağmur yağmadığı zamanlarda köyün erkekleri koç, koyun vb. hayvanları götürerek burada kurban keser, namaz kılar ve dua ederler.⁸⁹

Hızır-İlyas Türbesi: Develi'nin güneyinde, mezarlığa hâkim bir tepe üzerindedir. Yağmur yağmadığı zamanlar halk gelip bu türbenin yanında kurban kesip, dua eder.⁹⁰

Horasan Baba Ziyareti: Olur ilçesine bağlı köylerle Ardanuç ilçesine bağlı köylerin sınırlarında, Sarıbaba dağlarının arkasındaki düzlükten sonra başlayan Pancarlı Gedik dağlarının en yüksek tepesi üstündedir. Bu yer, niyet tutanlar, adak yapanlar, bayılmalılar ve yağmur duasına çıkanlar tarafından ziyaret olunmaktadır.⁹¹

Hüsam Dede Türbesi: Çorum'un Dodurga ilçesine bağlı Hüsam Dede Tekke köyünde her yıl nisan-mayıs aylarında Yağmur Duası günü yapılmaktadır. Dualar Hüsam Dede Türbe'sinde yapılmaktadır. Bazı büyükler duaya çıkmadan önce oruç tutar.⁹²

Kara Şeyh: Kayapınar ilçesinin Karaşeyh köyü camisinde bulunmaktadır. Yağmur duası burada yapılmaktadır. Yağmur duası için bir oğlak veya kuzu kesilip, pilav pişirilir ve yemekten sonra da dua edilir.⁹³

Karacabey Tekkesi: Yağmur duası yapılan yerlerden biridir.⁹⁴

Kartal Baba Ziyareti: İlbeyli yöresinde Kartalca köyündedir. Kartalca köyü halkı tarafından yağmur duası için ziyaret edilir.⁹⁵

⁸⁸ Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Ulucanlar*, s. 264.

⁸⁹ Günay, vd., s. 54.

⁹⁰ Günay, vd., s. 42.

⁹¹ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 200.

⁹² 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 36.

⁹³ Günay, vd., s. 47-48.

⁹⁴ Günay, vd., s. 71.

⁹⁵ Pürlü, s. 959.

Karaoğlan Ziyareti: Olur ilçe merkezine bağlı Yukarı Karacasu (Peneskirt) köyünün kuzeydoğusuna düşen yüksek ve sivri Evigen dağının tepesindedir. Bu yer niyet tutanlar, adak yapanlar ve yağmur duasına çıkanlar tarafından ziyaret edilir.⁹⁶

Karapınar Ziyareti: Pasinler (Hasankale) ilçe merkezine bağlı Pertek köyü sınırında, köyün güneyinde ve 1800 m. uzağında düz bir yamaç üzerindedir. Yağmur duasına çıkanlar bu ziyarete gelirler.⁹⁷

Kavaktepe Ziyareti: İspir ilçesine bağlı Yağlı köyü sınırlarındadır. Tereklikaya'nın doğusuna düşen tepenin üstündeki bir mezardan ibarettir. Yağmur duası için gidilmekte, bayılmalılar ve sıkıntısı olanlar tarafından ziyaret edilmektedir.⁹⁸

Kerbelâ: Tekeler köyünde Kerbelâ denilen bir taşlı alan vardır. Buraya yağmur duası etmeye gidilir.⁹⁹

Kırkgöz Ziyareti: İlbeyli yöresinde, Sarıdemir Köyü'nün altında Yılanlı mevkiindedir. Buradaki Kırkgöz adı verilen doğal su kaynağına "her duadan sonra bir taş atmak suretiyle, toplam 70.000 taş atılır. Bu şekilde taşlar okunup okunup kırkgöze atıldıktan sonra yağmur duası yapılır.¹⁰⁰

Kırklar Ziyareti: Tekman ilçe merkezine bağlı Çevirme köyü sınırları içinde, Hacıömer-Tekman şosesinin sağ tarafına düşen belli bir yerdeki mezarlıktan ibarettir. Yağmur duası için toplu olarak Kırklara gidiliyor, binlerce taş okunduktan sonra ziyaretin yakınından geçen ve Aras nehrinin bir kolunu teşkil eden çaya atılır.¹⁰¹

Kızıl Baba Ziyareti: Karayazı ilçe merkezine bağlı Çayırbeyi (Deliki) köyü sınırları içinde köyün kuzeyine düşen ve eteğinde Bakırgöl bulunan Kızıltepenin en yüksek yerindedir. Yağmur duası için tepenin eteğinde bulunan Bakırgöl yakınlarına gidilir.¹⁰²

Kızlar Ereni: Milâs-Akkovanlık köyünde Beypınar'a giderken Akkovanlık'a 2 km mesafede Pınar ağacı var. Burda yağmur duasına çıkarlar.¹⁰³

⁹⁶ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 200.

⁹⁷ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 170.

⁹⁸ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 180.

⁹⁹ İsmet Alpaslan, *Demirci Efsaneleri*, İzmir 2006, s. 109.

¹⁰⁰ Pürlü, s. 958.

¹⁰¹ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 212.

¹⁰² Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 189-190.

¹⁰³ Ergun, s. 694.

Kızlardağı Ziyareti: Horasan ilçesine ve aynı bir muhtarlığa bağlı olan Çığırkom ve Yazılıtaş köylerinin sınırları içerisinde, batıya düşen Kızlardağı'nın doğu tarafında, Şalharap komu yakınında, Kızlardağı ile Devesırtı tepeleri arasındaki düzlükte ve Çığırkom'dan 10 km. kadar uzaktadır. Yağmur duasından başka, türlü niyetler, birçok hastalıklar ve özellikle sar'a ve benzeri hastalıklar için ziyaret olunur.¹⁰⁴

Kovacık Köyündeki Dede: Burdur'un Bucak ilçesinin Kovacık Köyü Dedesi'ne havalanın kurak gittiği ve mahsulün kuraklıktan birkaç gün sonra yağmur yağacağına inanılır.¹⁰⁵

Kuzuçam Baba Ziyareti: Horasan ilçe merkezine bağlı Muratbağ (Maslahat) köyü sınırında ve Katranlı dere semtindedir. Kurak yıllarda köylüler yağmur duası için toplu halde bu ziyaretin bulunduğu yere gelirlermiş.¹⁰⁶

Kuzuçam Baba Ziyareti: Bu ziyaret yeri Narman ilçesinin Otlutepe, Koyunören, Çimenli köyleri ile Horasan ilçesine bağlı Maslahat köyü arasındadır. Mezarlar çoklukla yaz aylarında ve yağmur duası için ziyaret edilmektedir.¹⁰⁷

Küçük Dede: Konya ili Güneysınır ilçesine bağlı Ağaçoba köyündedir. Ağaçoba, Güneysınır'a 18 km mesafede bir dağ köyüdür. Küçük Dede denilen ardıç ağacının "Cenab-ı Hak tarafından dikildiğine" inanılmaktadır. Dibi taşlarla dolu bu ağaca rahmet (yağmur) duasına çıkılır. Yağmur duasına çıkılınca mutlaka yağmur yağarmış.¹⁰⁸

Mikdat Dede Türbesi: Talas ilçesinin Sakatutan köyünde bulunan türbe, Horasan erenlerinden olduğu kabul edilen Mikdat Dede isimli zata aittir. Halkın yağmur duası için başvurduğu bir yer olma özelliğini devam ettirmektedir.¹⁰⁹

Nöbet Baba: Çorum'un Boğazkale ilçesinde her mayıs ayının ikinci pazar günü Geleneksel 116. Nöbet Baba Yağmur Duası Kaynaşma ve Barış Etkinlikleri yapılır. Evcî Belediyesi'nce Aygar dağı zirvesindeki Nöbeti Baba Tepesi'nde düzenlenen etkinliklerde, imam öncülüğünde yağmur duası yapılır. Geleneksel olarak her yıl

¹⁰⁴ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 153.

¹⁰⁵ Dursun Şahin, *Burdur Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 184.

¹⁰⁶ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 152.

¹⁰⁷ Başar, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, s. 198.

¹⁰⁸ Ergun, s. 745.

¹⁰⁹ Günay, vd., s. 64-65.

düzenlenen etkinlikte küsler barıştırılır, yağmurun az yağdığı yıllarda yağmur duası, yağmurun çok yağdığı yıllarda şükür duası yapılır.¹¹⁰

Omuzu Gürzlü: Sürtme Köyü sınırları içerisinde, Evliya dağının eteklerindeki yatlardan biridir. Çiftçiler yağmur duası maksadıyla gelirler.¹¹¹

Part Dede: Konya'nın Meram ilçesine bağlı Karadığın Deresi (Karanderesi) adı verilen köyün sınırları içindedir. Köyün Konya merkeze olan uzaklığı yaklaşık 20 km'dir. Tepe köyden 3-4 km daha ileridedir. Bu tepeye yağmur duası ve adak kurbanları için çıkılmaktadır.¹¹²

Paşa Sultan Türbesi: Türbe, Çankırı ili Orta ilçesi Sem yaylasındadır. Halk yağmur duası için buraya gider.¹¹³

Pirahmet: Bünyan'a bağlı Pirahmet köyünde mermer bir mezarı bulunmaktadır. Burada yağmur duasının yapıldığı ve her seferinde yağmurun yağdığı ifade edilmektedir.¹¹⁴

Sakar Dede: (Emirdağ) Dedenin mezarı Başkonak köyünün Hacı Mustafa Eryılmaz Mahallesi'nin batısında, Sakartepe'nin üzerinde ulu bir ağacın altındadır. Yağmur duasına çıkan köylüler yatırı ziyaret ederler.¹¹⁵

Salmanlı Tolu: Hırkaköy ziyaret yerleri açısından zengin bir yerleşim birimidir. Yağmur duası için Salmanlı mevkiine çıkılıp, kadın ve erkeklerin iştirakiyle kurban kesilir ve dua edilir.¹¹⁶

Samağır: Bünyan'ın Samağır köyündeki bir tepede, kesme taştan yapılmış, kubbeli bir türbe bulunmaktadır. Yağmur duası halen burada yapılmaktadır.¹¹⁷

Sanır Kavak Ziyareti: İlbeyli yöresinde, Yanalak ve Damılı köyleri arasındadır. Başta Damılı, Akkuzulu ve Ynalak olmak üzere birçok diğer çevre köyler tarafından ziyaret edilir.¹¹⁸

¹¹⁰ 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 31.

¹¹¹ Günay, vd., s. 51.

¹¹² Ergun, s. 799.

¹¹³ Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Ulucanlar*, s. 288.

¹¹⁴ Günay, vd., s. 39.

¹¹⁵ Ergun, s. 453.

¹¹⁶ Günay, vd., s. 21.

¹¹⁷ Günay, vd., s. 40.

¹¹⁸ Pürlü, s. 959.

Sarıklıdere Türbesi (Çankırı): Çankırı ili Paşaköy sınırları içindedir. Köyün doğusundadır. Çevre köylerin yağmur duaları bile burada yapılır.¹¹⁹

Sinan Dede: Yüksekçe bir tepenin üzerinde bulunan mezarının yanında ağaç ve pınarlar var. Yağmur duası vs. için yöre halkı hep buraya çıkıp kurban keser.¹²⁰

Sürücüoğlu Ziyareti: Kozan'ın Bucak köyünün Karayanıklı Mahallesi'nin batısında Sürücüoğlu Tepesi vardır. Eşkiyalar Sürücüoğlunu öldürünce halk onu bir tepeye gömer. Havalanın kurak gittiği zamanlar iyi kalpli birisi bu tepeye çıkar, iki rekat namaz kılar sonra mezardan alınan toprak bir kapta ıslatılırsa yağmur yağacağına inanılır.¹²¹

Şeyh Hamza Dede Türbesi: Şeyh Hamza Dede Türbesi, Çorum'un Şeyh Hamza köyünün girişinde bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Yöre halkı, türbeye kuraklık zamanlarında yağmur duası için gelir.¹²²

Şeyh Kumalı: Kızılören köyünde bulunmaktadır. Köy halkı yağmur duası için bu türbeye gelir, yemekler yapılarak kurbanlar kesilir ve yağmur yağması için topluca dua edilir.¹²³

Teslim Abdal Türbesi: Teslim Abdal Türbesi Çorum'un Teslim köyünün girişinde bulunmaktadır. Kuraklık zamanlarında yağmur duası için türbe ziyaret edilir.¹²⁴

Topçam Tekkesi (Tokat): Bu Topçam Tekkesinin çam ağaçlarının kutsal olduğuna inanılır. Ağaçları kimse kesmez. Yağmur yağmadığı zamanlarda tekkeye gidilir, orada kurban kesilerek eti fakirlere yedirilir.¹²⁵

Topuz Dede: Manisa ilinin Sarıgöl ilçesiyle Emcelli köyü ve Selimiye köyü hudutlarının kesiştiği noktada ortadan ikiye ayrılmış bir dağ vardır. Dağın tepesinde, tam ikiye ayrılmış tepelerden birinde, yarın uç noktasında kurumuş bir ağaç, onun biraz

¹¹⁹ Ergun, s. 842.

¹²⁰ Ergun, s. 597.

¹²¹ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 46.

¹²² 2004 Yılında Çorum'da Halk İnançları ve Türbeler, s. 96-97.

¹²³ Günay, vd., s. 53.

¹²⁴ 2004 Yılında Çorum'da Halk İnançları ve Türbeler, s. 103.

¹²⁵ Ergun, s. 833.

ötesinde de dilek ağacı bulunmaktadır. Kuru ağacın dibinde Topuz Dede'nin yattığına inanılır. Manisa'da yağmur duası için çevre köyler Topuz Dede'yi ziyaret etmektedir.¹²⁶

Ulu Ceviz: Denizli'nin Acıpayam ilçesine bağlı Alâaddin Kasabası'ndadır. Kasabanın kenarındaki çayın kıyısındaki ağacın olduğu yere genellikle altıncı ayda çıkılır. Yağmur duası yapılır.¹²⁷

Üçoğlan Yaylası Ziyareti: Kozan'ın Üçoğlan Yaylası'nın kuzeyinde üzerinde bir iki ulu ağacın bulunduğu taştan oluşmuş bir tepe vardır. Bu dağda eskiden evliyalar varmış. Havalanın kurak gittiği zamanlar tepeye çıkılır, Allah rızası için kurbanlar kesilir, namaz kılınır, yağmur duası edilir.¹²⁸

Vahit Paşa Türbesi: Vahit Paşa Türbesi, Çorum'un Karakaya köyünde yüksek bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. Kuraklık zamanlarında yöre halkı türbeye gelerek yağmur duasında bulunulur.¹²⁹

Yağmur Dede: Erikli Köyü'nde "Yağmur Dede" olarak anılan evliyanın mezarı bulunmaktadır. "Yağmur Dede" yatırına yağmur duası için ziyaretler yapılmaktadır.¹³⁰

Yağmurcu Dede: Hatay'ın Erzin ilçesinin Gökdere köyünün doğusunda büyük bir taş bulunmaktadır. Mezarı kaybolmuş, sadece büyük bir taş kalmıştır. Bu mezarlıkta Yağmurcu Dede adında bir evliya kişinin yattığı söylenmektedir. Yağmurcu Dede'nin mezarına gidilerek oradan iki üç tane taş alınır, bir beze sarılarak suya atılırsa hemen yağmur yağarmış.¹³¹

Yerdaş: Bünyan ilçesinin Büyük Tuzhisar kasaba sınırları içinde, Yerdaş mevkiinde Hz. Ali'nin atının ayağının izi olduğuna inanılan oyuk taşlar bulunmaktadır. Yağmur duası bu mevkide yapılır.¹³²

Zeden Dağı: Çıldır'da yağmur duası için çıkılan Zeden Dağı'nın tepesinde kurban kesilir.¹³³

¹²⁶ Ergun, s. 760.

¹²⁷ Ergun, s. 807.

¹²⁸ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 46.

¹²⁹ 2004 Yılında Çorum'da Halk İnançları ve Türbeler, s. 105-106.

¹³⁰ Bekir Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, Haziran 1994, s. 92.

¹³¹ Ali Berat Alptekin, "Hatay/Erzin'de Anlatılmakta Olan Yağmurcu Dede Efsanesi ve Türk Dünyasındaki Benzerleri", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 9, 2000, 25-27.

¹³² Günay, vd., s. 36.

Ziyaret Tepesi: Ziyaret Tepesi Kırşehir’e bağlı Ulupınar kasabasında Yunus Emre’nin mezarının bulunduğu tepedir. Buraya çevre köyler toplanarak yağmur duasına çıkar.¹³⁴

Bursa’nın çeşitli köylerinde yağmur yağması için ziyaret edilen mekânlar mevcuttur: Ana Sultan, Ardıç Dede, Barak Dede, Baykuş Dedesi, Çırpılı Dede, Dikmen Dedesi, Dört Çatal Dedesi, Ebe Ana, Arap Dede, Esat Dede, Eski Danişment Dedesi, Girencik Dedesi, Gözcü Mahmut, Hatice Sultan, Harmanalan Dedesi, Hıdrellez Dedesi, Köçekler Dedesi, Sofu Dede, Şahin Dede, Süleyman Bey Yatırı, Ürküden Dede, Yenice Mahallesi Dedesi.¹³⁵

Kızdap ve Zopran köyleri Keltepe eteklerinde kuruludur. Burada da yağmur duası için çevre köylüleri üç yatıra gelirler. Yağmur Duası yapılan bu üç yatır:

Keltepe doruklarında bulunan Uzun Ali,

Keltepe eteklerinde bulunan Küre

Keltepe doruğu ile etekleri ortasında orman içinde bulunan Çobandere yatır ve türbeleridir.

Bulak köyünde yağmur duası ile ilgili olarak: 1. Karşı Erenler, 2. Çıkrınçık Erenleri, 3. Akyol Erenleri vardır.

Yazıköy’de “Madan Dede”, “Gezen Dede” ve “Yatan Dede” birbiriyle ilintili yatırlardır. Bu üç türbe de yağmur duasında sıra ile ziyaret edilir.

Safranbolu’da da yağmur duasına çıkılacağı zamanlar “Hocalar” üç veliyi ziyaret edip-ttirip Hıdırlıkta yağmur duası seronomisi yaparlar.

Safranbolu’nun kutsal adedilen ve yağmur duasında ziyaret edilip dua okunan üç yatırı, velisi şunlardır:

Yıldız Baba

Hasan Dede

Adsız Türbe¹³⁶

¹³³ Yaşar Kalafat, *Kuzey Azerbaycan-Doğu Anadolu ve Kuzey Irak’da Eski Türk Dini İzleri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998, s. 172.

¹³⁴ Ergun, s. 871.

¹³⁵ Mustafa Cemiloğlu, *Bursa Dağ Köylerinde Türkmen Kültürü*, Uludağ Üniversitesi Yay., Bursa 2002, s. 122-161.

¹³⁶ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 61-79.

Yağmur duası için şehitlerin bulunduğu mezarlık etrafında da toplanılmaktadır. Toplum tarafından şehitlerin kutsal olduğu düşüncesiyle dualarının kabul olması için şehit mezarlığı etrafında dua edilmektedir. Bu ziyaret yerlerinin taşlarına bazen çullar bağlanılarak çeşitli dilekler dilenir ve dileklerin kesinlikle gerçekleşeceğine inanılmaktadır.

Konya'nın Yunak ilçesinde dualar genellikle mezarlıkların yanı başı veya hafif yayla tipi yerlerde yapılır. Duanın yapılacağı yer herkes tarafından bilindiği için, öğle namazında çıkılarak kararlaştırılan yere gidilir.¹³⁷

Yağmur duası için su kenarları da tercih edilen yerler arasındadır. Benzer benzeri yaratır ilkesinden hareketle yağmur istemek için yağmuru çağrıştıran suyun olduğu yerler seçilir. İslâmiyetten önce Türklerde görülen su kültürüyle ilgili çeşitli uygulamalar günümüze su kenarlarında uygulanan yağmur törenleri şeklinde yansımıştır.

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde geçmişin izleri görülmektedir. Sivas'ın Divriği ilçesinde yağmur duası için kadın, erkek, çoluk çocuktan ibaret olan kalabalık çoğu zaman kasabanın malı, davarını da önlerine katarak, hocanın ve büyüklerin önderliğinde bir akarsu kenarına doğru hareket ederler.¹³⁸

Konya'nın Sarıoğlan yöresinde bulunan Karaözü kasabasında, yağmur duası tohum pınarı adı verilen kutsal yerde yapılmaktadır.¹³⁹ Tokat'ta ise yağmur duasına katılacak kişiler şehrin batı tarafında ve üç saat uzaklıkta suyu çok iyi olan "Marul çayı" başında toplanmaktadır.¹⁴⁰

Türkiye'de yağmur törenleri için dağlık ve yüksek yerlerin aksine düzlük mekânlar da tercih edilmektedir. Sivas'ta büyük bir kalabalık Yukarıtekkeye yağmur duasına çıkar. Oradaki geniş düzlükte yüzler kıbleye olmak üzere durularak törene başlanır.¹⁴¹

¹³⁷ Hasan Gündoğdu, *Yunak (Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1976, s. 25-26.

¹³⁸ Ayşe Boraz, *Divriği Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 37.

¹³⁹ Caner, s. 45.

¹⁴⁰ Cinlioğlu, s. 2304.

¹⁴¹ Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Folkloru*, Sivas Halkevi Neşriyatından No: IX, Sivas 1943, II, s. 50.

Konya'nın Argıthan ilçesinde yağmur töreni için harman yerine kurulan sofralara ihtiyarlar, gençler, çocuklar ayrı ayrı oturup pilavları yerler ve dua ederler.¹⁴² Kırıkkale'nin Delice Hacıobası köyüne kıştan sonra üç ay yağmur yağmayınca erkenden köyün güneyindeki düzlüğe çıkılarak yağmur törenine başlanır.¹⁴³ Çorum'da ise yağmur duaları genellikle kırdan, şehrin hocaları tarafından yapılmaktadır.¹⁴⁴ Yağmur törenlerine çok sayıda kişi katılmaktadır, bu kalabalık grubun rahat bir şekilde ritüeli gerçekleştirebilmesi için düzlük alanlar tercih edilmiş olabilir.

Günümüzde ise son zamanlarda Cuma ve bayram namazlarından sonra camilerde imamlar öncülüğünde, katılanlarla birlikte yağmur duası yapılmaktadır. Manisa'nın Alahıdır Köyü'nde halk yağmur duası için eski köy camisinin bulunduğu yere gitmektedir.¹⁴⁵

2.1.4. Yağmur Duasına Katılanlar

Günümüzde yağmur duasına genellikle imam eşliğinde yetişkin erkekler, arkalarında ise onları takip eden çocuklar katılmaktadır. Çocukların katılma nedeni, masum oldukları için dualarının çabuk kabul olacağına inanılmasıdır.

Yağmur duasına bazı yerlerde yaşlı kadınlar da katılırken bazı yerlerde kadınların törene katılmasına izin verilmez. Kadınların törene katılmasına izin verilmemesinin nedeni mitolojik kökenlidir. Kutsal ve olağanüstü unsurların hâkim olduğu mitlere saygı gösterilir. Birçok kabilede kadınların ve çocukların önünde mitler anlatılmaz.¹⁴⁶ Türkiye'de nadir de olsa sadece kadınların katıldığı törenler de vardır. Azatlı Kasabası'nda yağmur duasına sadece kadınlar katılmaktadır.

Yağmur duası için yetişkinler tarafından yanlarında buzağılar ve kuzular da götürülmektedir. Kuzular, buzağılar annelerinden ayrılarak bağırırtılıp gök gürültüsü sesi taklit edilir. İlkelerde görülen taklit büyüsü bu uygulamaya yansımıştır. Uygulanan

¹⁴² Necati Demir, *Argıthan (İlgın) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 85-86.

¹⁴³ Gülâli Aydınoğlu, "Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası", *TFA*, 11 (226) , Mayıs 1968, s. 4743-4744.

¹⁴⁴ Fadime Uysal, *Çorum Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1986, s. 152.

¹⁴⁵ Eren, s. 164.

¹⁴⁶ Bilge Seyidoğlu, *Mitoloji Üzerine Araştırmalar-Metinler ve Tahliller*, Dergah Yay., İstanbul 2005, s. 17.

pratikle yağmur yağması amaçlanmaktadır. Ayrıca, kuzuların, buzağuların çıkardığı sesin Allah'ı öfkelenendirip yağmur yağdıracağına inanılır. Annesinden ayrılan kuzunun süte ihtiyaç duyması gibi toprağın da suya ihtiyaç duyduğu düşünülür.

Bazen yağmur duası esnasında kadınlar ve erkekler bir arada dua etmez. Konya'nın Yunak ilçesinde duasının yapılacağı yerde kadınlar ayrı, erkekler ayrı yerde otururlar.¹⁴⁷

Günümüzde yağmur törenlerini yöneten hocaların bu görevini eskiden şamanlar yürütmekteydi. Yağmur yağdırmak için doğa olaylarını değiştiren şamanların uyguladıkları pratikler aktif büyü örneğidir. “Yağmur duasına imamın önderlik etmesi Şamanizm'deki Kam'ların yerini günümüz toplumunda imamların aldığını göstermektedir.”¹⁴⁸

Büyücülerin bazıları sihirli bir taş parçası üzerine birkaç damla su serper. Bazıları da yaş bir odun parçasını tutuşturup, bundan çıkan dumanların gökteki siyah yağmur bulutlarını oluşturduğunu iddia ederek, kabile halkını inandırmaya çalışırlardı. Büyücülerin içinde, yağmur yağdıran ruhların gözdesi sayılan kuşları öldürmeye çalışanlar, kurbağa taklidi yapanlar da vardı. Böylece ruhların ürkerek yağmur yağdırmak zorunda kalacaklarına inanırlardı.¹⁴⁹

Yağmur töreni için yapılan merasimde kamlar raks eder, dualarını okur sonra da yada taşını kullanır.¹⁵⁰ Bu şekilde yağmur yağmaktadır. Şamanlar, sadece yağmur duasına çıkmakla kalmayıp aynı zamanda fal bakarak da yağmur yağdırabilirlerdi. “Altay Şamanları yayla fala bakarlar ve yağmur yağdırırlardı. Ya-bıla kamnadı (Tub.) deyimi, “yay ile fala baktı, yağmur yağdırdı” anlamına geliyordu. Eski Çağatay edebiyatında da İlm-i yay, “fala bakmak ve yağmur yağdırmak” anlamını karşılayan bir deyim idi.”¹⁵¹

¹⁴⁷ Gündoğdu, s. 25.

¹⁴⁸ Fuat Naci Köse, *Burdur ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Afyon 2001, s. 117.

¹⁴⁹ Cemal Anadol, *Tarihten Günümüze Kadar Doğu ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları Büyü (Sihir-Tılsım-Cin Çarpması)*, Bilge Karınca, İstanbul 2006, s. 198.

¹⁵⁰ Yusuf Ziya Yörükân, *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*, (Haz. Turhan Yörükân), Ötüken Yay., İstanbul 2009, s. 72.

¹⁵¹ Ögel, *Türk Mitolojisi I*, s. 323.

Diğer bir fal şekli ise kurban edilen hayvanların iç organlarının incelenmesidir. Kurban edilen bir koyunun bağırsaklarına bakıldığında renkleri (siyah, koyu mavi, kırmızı), yerleşim şekilleri (sağ tarafta, sol tarafta, ortada) önemli ipuçları vermektedir. Bağırsakların sol tarafı eğri ise yağmur yağmayacaktır.¹⁵²

Türkiye dışındaki ülkelerde yağmur dualarına katılanlarla Türkiye’deki uygulamalara katılanlar benzerlik gösterir. Bulgaristan’ın Şumnu taraflarında çocukların duasının kabul olacağına inanıldığı için yağmur duasına çocuklarla birlikte çıkılır. On iki yaşına kadar olan kız çocuklar namaz kılıp dua eden cemaatin sağ tarafında, erkek çocuklar ise bu cemaatin sol tarafında toplu olarak bulunurlar. İmamı takiben cemaat “Amin” dedikten sonra kız çocuklar hep bir ağızdan ve onları takiben de erkek çocuklar aynı şekilde bağırarak “Amin” derler.¹⁵³

Kırgızlarda görülen bir uygulamada, şamanların gelecekte haber vermesi gibi bir kişi de yağmur yağışıyla ilgili bilgi vermektedir. Kırgızlar yağmur duası ile ilgili bilgileri her sene belli bir günde getirtilen bir adamdan öğrenirler. Bahsedilen adam sar’a tutmuş bir kimse gibi yere düşer, bayılır. Bu halde iken yeni senede olacak olaylar sorulur. O da senenin bolluk mu yoksa kıtlık mı, yağmurlu mu yoksa kuraklık mı, yeni senede neler olaksa haber verir.¹⁵⁴

2.1.5. Sosyal Uygulamalar

2.1.5.1. Kurban Kesme

Türkiye’de yağmur törenlerindeki uygulamalardan biri kurban kesmektir. Kurban kesilip kan akıtıldığı zaman Allah’ın memnun edilerek yeryüzünü yağmurla mükâfatlandıracağına inanılmaktadır. Kurban kesme ritüeli İslamiyetten önce eski Türkler’de de uygulanmaktadır.

¹⁵² Giovanni Scognamiglio, Arif Arslan, *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*, (2. Baskı), Karizma Yay., İstanbul 2000, s. 55.

¹⁵³ Nevzat Gözaydın, “Yağmur Duası Üzerine Derlemeler”, *TFA*, 14 (274), Mayıs 1972, s. 6312.

¹⁵⁴ Hikmet Tanyu, *İslâmlıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları No: 148, Ankara 1980, s. 92.

Karaçaylılar da yağmur için “Yalnız Ağaç”dan yardım isterler. Uzun zaman yağmur yağmayıp, kuraklık olursa, kutsal ağacın yanında kurbanlıklar kesip, ağacın çevresinde dans ederek ondan yağmur yağdırmasını dilerler.¹⁵⁵

Türkiye’de yağmur duası öncesinde genellikle kurban kesilmektedir. Kesilen kurban eti pişirilerek hep birlikte yenilir. Pişirilen kurban etinin köye götürülmesi hoş karşılanmaz bu şekilde yağmurun dinmeyeceğine inanılır. Kurban kesimi için para toplanılması yağmur duasına katılanlar arasında dayanışmayı, birlik ve beraberliği sağlaması açısından önemlidir. Karaözü kasabasında, yağmur duası öncesinde kesilecek kurban için para toplanır. Adaklar varsa onlar da kurban olarak kesilmektedir.¹⁵⁶ Yağmur törenleri için kurban edilecek hayvanın alımında kesinlikle pazarlık yapılmamasına önem gösterilir.

Yağmur törenleri için çeşitli hayvanlar kurban edilmektedir. Koyun, sığır, boğa, horoz gibi hayvanlar kesilen kurbanlar arasındadır. Yağmur töreninde kesilen hayvanların dişi olmamasına dikkat edilmektedir. Dişi olan hayvanlardan özellikle ineklerin kısır olması tercih edilmektedir. Dişi hayvanlar doğurgandır, bereketi temsil eder, rahmet olarak kabul edilen yağmurun yağması için bereketi temsil eden hayvanların kurban edilmesi uygun görülmez.

Çorum’un Ortaköy ilçesinde her yıl nisan-mayıs aylarında yağmur duası için cemaat genellikle aralarında para toplayarak kurban etmek için bir boğa satın alırlar ve kurban ederler. Boğa kesildikten sonra etinden pilav yapılır ve hep birlikte yenir.¹⁵⁷

Adana, Misis, Yakapınar kasabasında yılın kurak gittiği zamanlarda yağmur duasına çıkılır. Topluluk boğa önde imamla birlikte dua ederek, tekbir getirerek ziyaretin etrafını üç veya yedi kez döner. Kasap sonra boğayı keser. Etin bir kısmıyla kazanda pilav pişer, bir kısmıyla da ayrı ayrı götürülen odunlarla kebab pişirilir. Topluca yenir.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Yılmaz Göksoy, “Tarihimizde Ağaç ve Yozgat Yöresindeki Ulu Ağaçların Öyküleri”, *Milli Folklor*, 2 (16), 1992, s. 43.

¹⁵⁶ Mustafa Caner, *Sarioğlan Yöresi Alevî Bektaşî İnançlarının Tesbit ve Değerlendirmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1996, s. 45-46.

¹⁵⁷ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 40.

¹⁵⁸ Artun, “Adana’da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin”, s. 44-45.

Kırıkkale'nin Delice-Hacıobası Köyü'nün varlıklı ailelerinden yağmur töreni için beş tane kurbanlık keçi alınmıştır.¹⁵⁹ Ardahan'da yağmur töreni için dört sığırla üç koyun kurban edilmiştir.¹⁶⁰

Türkiye'de genellikle yağmur duasından önce kurban kesilmesine rağmen bazı yerlerde yağmur duasından sonra da kurban kesimi gerçekleşmektedir. Yusufeli'de yağmur duasının yapılacağı günün sabahı kurbanlarla birlikte, nerede dua edilecekse oraya doğru yola çıkılır. Ziyafet Tepesi denilen yerde namazdan sonra dua yapılır ve duadan sonra da kurbanlar kesilir. Hemen orada etler pişirilir ve hep birlikte yenir.¹⁶¹

Aynı şekilde Nevşehir'in Avanos ilçesinde de yağmur duası tamamladıktan sonra kurban kesilir. Kesilen kurban etiyle bulgur pilavı pişirilir.¹⁶² Türkiye'de yağmur törenlerindeki uygulamalardan biri olan kurban kesiminin kökeni geçmişe dayanır.

Eski uygarlıklarda bolluk ve bereket getirmesi amacıyla Tanrıya kurban sunulması oldukça yaygın bir uygulamadır. “Eski Mısır'da domuz, Selene denilen ay tanrısına kurban edilir, dolunay süresince de eti yenir. Bu süre dışında yenmez, kargışlanır. Selene'nin bir ekin, bolluk tanrıçası olmasına bakılırsa domuz kurban etmenin, tarımla ekinle ilgili bir yanı var demektir.”¹⁶³

Günümüzde yağmur törenlerinde kesilen kurbanlar, eski Türklerin tanrıya sundukları saçı niteliğindedir. Tanrıdan istediklerinin gerçekleşmesi için kanlı kurban sunarlar. “Kanlı kurban, kimi toplumlarca yaşatıcı gücü, canı oluşturduğuna, taşıdığına inanılan insan ya da bu biçimde doğaüstü tasarım adına akıtılması olayını kapsamaktadır. Kanın akıtılması olayı kan taşıyan kurban objesinin kesilmesiyle olabileceği gibi herhangi bir yerinin kesilmesi, küçük bir parçanın koparılması gibi işlemlerle de gerçekleştirilebilmektedir.”¹⁶⁴

“Kanlı kurbanların en önemlisi at olup, ikinci sırayı koyun almaktadır. Bilhassa eski Türkler'de koyun cinsi ile ilgili olarak kurban olarak seçilen en makbul hayvan dağ

¹⁵⁹ Aydınoğlu, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, s. 5685-5686.

¹⁶⁰ M. Adil Özder, “Ardahan'da Yağmur Duası”, *TFA*, 14 (283), Şubat 1973, s. 6563.

¹⁶¹ Nevzat Gözaydın, “Yağmur Duası Üzerine Derlemeler”, *TFA*, 14 (274), Mayıs 1972, s. 6312.

¹⁶² Yahya Temiz, (*Avanos*) *Çalış Folklorundan Örnekler ve Aşık Aşıroğlu*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1985, s. 85.

¹⁶³ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, Derin Yay., İstanbul 2007, s. 126.

¹⁶⁴ Erginer, s. 139.

koyunu ovis ammon'dur. Onun bulunamadığı yerlerde değişmez kurban hayvanı olarak koç tercih edilirdi.”¹⁶⁵

Türkiye’de yağmur yağması için uygulanan ritüellerden biri olan kurban kesme “tasattık” ifadesiyle de adlandırılmaktadır. “Yağmur Duası-Tasattık (duaların kabul olması için kesilen kurban) Kurban kesip, suya kanını akıtıp, kurbanın altından geçerek Allah’tan dilediği dileğidir. Kazak halkının bu tam anlamıyla Allah’a sığınması, boyun eğmesi, yalvarmasıdır.”¹⁶⁶

Osmanlıca-Türkçe lügâtte, tasadduk تصدق sadaka olarak verme, verilme şeklinde açıklanmıştır.¹⁶⁷ Allah rızası için fakirlere verilen mal, para anlamında kullanılan sadaka, yağmur yağması için kesilen kurban etiyle yapılan pilavın törene katılanlar arasında dağıtılma amacıyla benzerlik göstermektedir.

Athena kurban töreninde, öküz öldürülmektedir. Bu kurban töreni Haziranın sonunda ya da Temmuzun başlarında yapılırdı, bu kurban geleneği toprağı etkileyen kuraklığa ve kıraçlığa bir son vermek için başlatılmıştır.¹⁶⁸ Türkiye dışındaki ülkelerde de toprağın bereketli olması, yağmurun yağması için kurban kesilmektedir. “Gine’de, Büyük Bassam’da, her yıl iyi bir hasat almak için öküz kurban edilir. Kurbanın etkili olabilmesi için öküzlerin ağlaması gerekir. Köydeki kadınlardan biri, hayvanların çevresinde dolaşarak üzerlerine, özellikle de gözlerine manyok yiyeceğı ya da hurma şarabı atar. Öküzlerin gözlerinden yaş dökülmeye başalayınca herkes, “Öküz ağlıyor! Öküz ağlıyor! diye şarkı söyleyerek dans eder. Öküzler kesilir ve etleri başkanlar tarafından yenir.”¹⁶⁹

Kırgızlar yağmur yağmadığı zamanlarda, her evden yedi ekmek, birer koyun ve kazan alıp subaşına gelirler. Bu törene erkek, kadın, çoluk çocuk hepsi katılır. Kurban kesmeden önce orada bulunan herkes kibleye doğru bakarak:

¹⁶⁵ Abdulhalûk M. Çay, *Türk Millî Kültüründe Hayvan Motifleri-I- (Koyun ve Keçi Etrafında Oluşan Gelenekler)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 108, Ankara 1990, s. 53-54.

¹⁶⁶ Ergun, s. 679.

¹⁶⁷ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (19. Baskı), Aydın Kitabevi, Ankara 2002, s. 1036.

¹⁶⁸ James G. Frazer, *Altın Dal-Dinin ve Folklorun Kökleri*, (Çev.: Mehmet H. Doğan), Payel Yay., İstanbul 2004, II, s. 41.

¹⁶⁹ Frazer, II, s. 43-44.

Kuday calgay kör! Kuday yardım et!
 Kuday bere kör! Kuday ver!
 Aylanayın camgırındı ber! Kurban olayım yağmurunu ver!
 şeklinde dua ederler.¹⁷⁰

İslamiyetten önce Allah'ın kavimleri cezalandırması üzerine yağmur yağmadığında kurban kesilmektedir. Âd kavminin Hûd Peygamber'i tastik etmemesi üzerine Allah, onlara azap verdi. "Pınarlarının suyunu kesti. Davarları kırıldı. Üç yıl yağmur yağmadı. Çok büyük kıtlık oldu. Hakk Teâlâ'yı tanıyanlar, Şam'da ve Hicazda oturan kavimlerdi ki, her ne zaman yağmur yağmasa Mekke'ye varıp kurban keserlerdi. Nitekim yağmur yağmasa veya düşman eline esir düşseler, ya da zulüm görseler Mekke'ye gelirlerdi ve orada kurbanlar armağan edip dilekte bulunurlardı."¹⁷¹

2.1.5.2. Yemek Yeme

Büyük törenlerin ardından ziyafet verilmesi kültürümüzün bir parçasıdır. Birlikte yemek yenilmesi insanlar arasında paylaşım ve dayanışma gibi ortak duyguların pekişmesinde etkili olmaktadır. Yağmur duasının ardından da dua yapılacak yere getirilen yiyeceklerle birlikte topluca yemek yenilir.

Yemek yenilecek yer için özellikle su kenarları, çeşmeler tercih edilmektedir. Dua sonrasında kesilen kurbanlığın etiyle pilav yapılır. Ayrıca yağmur duasına çıkmadan önce yağmur duası sonrası ziyafet için evlerden buğday, arpa, yağ, bulgur, pekmez toplanır ve bisküvi, şeker, fıstık alınır.

Türkiye'de yağmur törenlerindeki yemek yeme ritüeli farklı isimlerle adlandırılmıştır. Konya'nın Yunak ilçesinde *yemek yedirme (dökme) âdeti* vardır. Dökülecek yemek için yardımlar toplanır. Bu yardımlar genellikle kuzu, para, bulgur, ekmek, yağ şeklinde olur. Bu arada dua yemeğinin tatlısı da alınmaktadır.¹⁷²

¹⁷⁰ Mayramgül Dıykanbayeva, *Kırgız Atalar Kültü ve Kırgız Atalar Kültünün Yaşayan Kültüre Etkileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 2009, s. 36.

¹⁷¹ Ebû Cafer Muhammed Bin Cerir'üt-Taberi, *Tarih-i Taberî*, (Ter. M. Faruk Gürtunca), Sağlam Yay., İstanbul, I, s. 154.

¹⁷² Gündoğdu, s. 25.

Teve’de yağmur duası için köyün ileri gelenleri (Muhtar, Heyet Üyeleri, İmam gibi) köy odasında oturup bir *döküm* listesi hazırlarlar. Teve’de döküm baş ev, ikinci boy ev ve üçüncü boy ev olmak üzere üç boy üzerinden yapılır. Listede dökümü yapılan evlerden toplanan paralarla dua töreninde Tanrı adına kesilecek kurbanlar satın alınır.¹⁷³

Konya’nın Mevlütlü köyü’nde aş *dökme âdeti* vardır. Önce dökülecek aş için yardımlar toplanır. Bunun için köyden üç beş kişi ev ev dolaşarak buğday, arpa, koyun, yağ, bulgur, para vs. ne verirlerse toplarlar. Arpa, buğday satılır. Bisküvi, şeker, fıstık alınarak yemek için helva yaptırılır.¹⁷⁴

“Bu yemekler yerine bazen de “çerez” yani şeker, fıstık dağıtılır. Bu çerez dağıtma işlemi genellikle çocuklara yapılır. Şeker-fıstık havaya atılır ve yere düşen bu çerezler çocuklar tarafından yerden toplanır.”¹⁷⁵

Yağmur törenlerinden sonra verilen ziyafet törenleri, eski Türklerin çeşitli toylardan sonra düzenledikleri yemek ziyafetlerini hatırlatmaktadır. Han’ın oğlunun doğumundan sonra herkes güçlerine göre armağan ve kurban getirir. 400 at 4.000 koyun kesilerek 30 gün gece ve gündüz şenlik yapılmaktadır.¹⁷⁶ Yağmur törenlerinde de kesilen kurban etiyle pişirilen pilav, törene katılanlarla birlikte yenilir.

Türk kültüründe, yemek ziyafetleri genel olarak düğün aşısı, sünnet aşısı, oğulun doğuşu aşısı ve eşi dostu, arkadaşı, yakın veya kardeşlerin çağrıldığı sohbet aşısı olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁷⁷ Yağmur törenlerinde düzenlenen yemek ziyafetini de yağmur aşısı olarak bu sınıflandırmaya dâhil edebiliriz.

Türkiye’de cenaze sonrası veya herhangi bir kutlama gibi çeşitli nedenlerle verilen yemekler de yağmur törenlerindeki gibi topluca yenilmektedir.

¹⁷³ Ali Rıza Balaman, “Teve’de Yağmur Duası”, *TFA*, 15 (292), Kasım 1973, s. 6799-6801.

¹⁷⁴ Süleyman Yıldızbaş, *Mevlütü (Akşehir-Konya) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1981, s. 91.

¹⁷⁵ Gündoğdu, s. 26.

¹⁷⁶ Bahaeddin Ögel, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, (4. Baskı), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2001, s. 277-278.

¹⁷⁷ Ögel, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, s. 283.

2.2. DRAMATİK GÖSTERİ

Yetişkinler tarafından uygulanan yağmur dualarının yanı sıra çocukların da gerçekleştirdiği yağmur törenleri vardır. Türkiye'nin farklı yerlerinde uygulanan bu törenler değişik isimlerle adlandırılmaktadır:

Törenin adı	Derlemenin yayımlandığı yıl	Derlendiği yer			Kaynakça
		İl	İlçe	Köy	
Adine		Afyonkarahisar			Benderli, 1980: 88-89
Barbarik		Erzurum	Pasinler	Uzunark köyü	Düzgün, 1999: 77
Bıbilik		Erzurum	Merkez-Köşk	Hınıs-Karaköprü köyleri	Düzgün, 1999: 77
Bibilik		Erzurum			Başar, 1972: 208
Bıbırnık		Erzurum	Tortum	Dikmen köyü	Düzgün, 1999: 77
Bişek Gelin		Bilecik	Söğüt		Alptekin: 144
Bişşek Gelin		İçel	Silifke		Alptekin, 2007: 103
Bodi		Osmaniye			Artun, 2000: 50
Bodi Bodi		Adana			Artun, 2000: 49
Bodi Bodi		Adana	Kozan		Yalman (Yalgın), 1993: 231
Bodi Bodi		Hatay	Erzin	Gökdere	Alptekin, 2000: 25
Bodi Bodi		İçel	Erdemli	Tömük Kasabası	Çıplak, 2002: 99-100
Bodi Bostan		Adana	Kadirli	Harkaçtı Köyü	Özhan, 1997: 217-218
Bolbadik		Erzurum	İspir	Aşağıözbağ	Düzgün, 1999: 76-77
Buka Barane		Ağrı			Kutlay, 1972: 126
Bukka Baranı		Ardahan			Kalafat, 2011: 21
[Bukılber]		Diyarbakır	Ergani		Uçak, 2007: 90
[Çandır Baba]		Sivas	Divriği		Boraz, 1978: 36-37
Çandır Baba		Sivas	Divriği	Güneyevler/Kayaburun Köyleri	Türk, 1999: 7-8
Çımçe Gelin		Bitlis			Ergun, 2004: 604
[Çiçi Mamo]		Erzincan	Kemaliye	Harmankaya Köyü	Somuncu, 1999: 201
Çiğdem Eğlencesi		Çorum			Uysal, 1986: 157-158

Çomça-Bişek Gelin Oyunu			Silifke	Kırtıl/Korucuk Köyleri	Alptekin, 1977: 155
Çomçacık Oyunu		İçel	Silifke		Yüzbaşıoğlu, 1995: 12
Çomçalı Gelin		Adana	Kadirli	Aşağıçıyanlı	Elçin, 1968: 4718
[Çomçalı Gelin]		Kilis		Kilis'in köyleri	Saygılı, 2002: 48
Çomçalı Gelin		Adana			Artun, 2000: 47
Çömçe Gelin		Kilis ve Gaziantep			Türk Dil Kurumu, 1952: 57
Çömçe Gelin		Gaziantep			Güzelbey, 1969: 26
[Çömçe Gelin]		Şanlıurfa			Atakurt, 1951: 65
Çömçe Gelin		Kilis			Abdülkadir, 1930: 14
Çömçe Gelin		Karaman			And, 2007: 287
[Çömçeli Gelin]		Malatya	Darende	Karabacak Köyü	Can, 1976: 101
Çömçeli Gelin		Adana			Artun, 2000: 48
[Çömçe Kadın]		Hatay			Yener, 1975: 7236
Çömeç Gelin		Diyarbakır			Beysanoğlu, 1974: 7040
Çullu		Çankırı			Abdülkadir, 1930: 14
Çullu Kadın		Çankırı			Türk Dil Kurumu, 1952: 58
Dandik		Erzurum	Şenkaya	Beykaynak köyü	Düzgün, 1999: 77
Dedule		Tekirdağ			Artun, 1997: 34
Dıtlı Gelin		Artvin	Merkez	Sarıbudak köyü	Düzgün, 1999: 77
Dodi		Ardahan	Çıldır		Korkmaz, 1985: 111
Dodo		Erzurum	Çat	Bardakçı köyü	Düzgün, 1999: 77
Dodu		İçel	Mersin Mut Mut	Kuzucubelen köyü Göksu beldesine bağlı Köprübaşı mahallesi Kumaçukuru köyü	Çıplak, 2002: 98-99
Dodu		İçel	Erdemli	Sıraç Köyü	Selvi, 1969: 5291
Dodu		Van	Erciş		Albayrak, 2006: 104-105
Dodu		Kars	Tuzluca	Kağın	Aydın, 1970: 120-121
Dodu Gezdirme		Ağrı			Alpaslan, 1982: 289-291
Dudu		Erzurum	Horasan	Mollamelik köyü	Düzgün, 1999: 77
Dütdürüz		Erzurum	Şenkaya		Düzgün, 1999: 77

Ebegöde/Bettam	1996	Karabük	Safranbolu	Hacılarobası	Ergun, 2004: 775
Ebe Görde		Karabük	Safranbolu		Yıldırım, 1979: 98
[Gelin]		Konya	Yunak		Gündoğdu, 1976: 26
Gelin Gök		Muğla	Milas	Kazıklı Köyü	And, 2007: 215
Gelin Gök		Gaziantep			Ozbaş, 1958: 53
Gode Gode		Zonguldak			Özdemir, 1997: 797
Gode Gode		Karabük	Safranbolu		Yaver, 1934: 27-28
[Gode Gode]		Karabük	Safranbolu	Arcak	Barlas, 2004: 65
Gode Gode		Karabük	Safranbolu	Çerçen	Ergun, 2004: 523
Godgodu Bezemek		Ardahan	Göle		Şirin, 1980: 170
Godu Godu		Sivas	Kangal	Kangal'ın bazı köyleri	Doymuş, 1998: 100
Godu Godu		Kars			Köse, 1965: 3650-3652
[Göde Göde]		Sinop	Boyabat		Başoğlu, 1981: 19
Göde-Göde		Samsun, Sinop			Boratav, 1984: 141
[Gödü]		Yozgat	Akdağmaden	Melikli, İbrahimağa Çiftliği, Çulhanlı	Yüksel, 1965: 3720
Guşgugura		Gümüşhane	Torul	Torul'un köyleri	Öztürk, 2005: 458
Guşgugura		Gümüşhane	Torul		Çavuşoğlu, 1970: 72
[Halla Potik]		Tunceli	Pertek		Bamyacı, 1978: 135-136
Hemeçik		Erzurum	Olta	Topkaynak köyü	Düzgün, 1999: 77
[Hodu]		Yozgat			Rayman, 2003: 90
[Hucrik]		Erzincan			Abdülkadir, 1930: 14
Juvara		Çorum			Kalafat, 2011: 36
Kelis		Konya			Bayrı, 1942: 9
[Kemçik Gelin]		Sivas	İlbeyli Yöresi		Pürlü, 2002: 956
[Kepçe gelin]		Sivas	Zara		Örnek, 1966: 98
Kepçe		Erzurum	Pasinler		Abdülkadir, 1930: 13
[Kepçecik]		Balıkesir			Özdem, 2003: 230
Kepçecik		Balıkesir		Balıkesir'in köyleri	Akay, 1942: 151-152
Kepçecik		Balıkesir			Balkır, 1935: 55-56
Kepçe Gelin		Kars	Kağızman		Aydın, 1970: 97
Kepçegelin		Giresun	Şebinkarahisar		Okutan, 1969: 365-

					367
Kepçe Gelin/Kodu		Kars			Kırzioğlu, 1982: 277
Kepçe Hatun		Amasya			Avcı, 2007: 318
Kepçe Hatun		Erzurum	Pasinler	Kavuşturan köyü	Düzgün, 1999: 77
Kepçe Kadın		Erzurum	Pasinler		Türk Dil Kurumu, 1952: 57-58
Kepçe Kadın		Erzurum	Hasankale		Abdülkadir, 1930: 13
Kepçen Gelin		Balıkesir	Dursunbey		Bıldır Olu, 2010: 243
Kıtkıdı		İçel	Orhaneli	Belenoluk Mahallesi	Selçuk, 2003: 182
[Kodı]	1967	Ardahan		Sulakyurt	Özder, 1973: 6563
Kürek Hanım		Kayseri	Yahyalı	Burhaniye	Düzgün, 1999: 77
Mılla Potik		Elazığ			Başaran, 1993: 66-67
[Mırmındık]		Erzurum	Narman	Narman köyü	Burç, 1976: 6
Mırmındık		Erzurum	Narman	Başkaleköyü	Düzgün, 1999: 77
Mırmındılık		Erzurum	Aşkale	Merdiven Köyü	Küleri, 1972: 183
Mırmındırık		Erzurum	Ilıca	Kavaklıdere köyü	Düzgün, 1999: 77
Millo Potik		Elazığ			Kalafat, 2011: 140
Modu		Malatya	Darendede	Günpınar, Yeniköy, Karşıyaka, Mengelis	Uslu, 2004: 94
Molla Potik		Elazığ	Harput		Araz, 1995: 146
Moyda		Erzurum	Tortum	Merkeze bağlı Ortadüzü köyü, Uzundere ilçesine bağlı Dikyar köyü	Düzgün, 1999: 77
[Mörmüncek]		Erzurum	Tortum		Kardeş, 1961: 35-36
[Parduç]		Sivas	Gölova	Yukarı Baru	Varış, 2007: 644
Pelebuk		Şanlıurfa			Özdemir, 2006: 274-275
[Potuganamı]		Elazığ	Merkez	Hal Köyü	Erdentuğ, 1975: 81
[Pötücek]		Malatya	Yeşilyurt	Gündüzbey	Şentürk, 1972: 6361
Su Bupilik		Artvin	Yusufeli	Çeltikdüzü	Demirel, 1992: 49
Su Gelini	1943	Denizli	Çal	Mahmutgazi Köyü	Tuğrul, 1973: 6579-6580
[Süpürge]		Ardahan	Posof	Posof Köyü	Aydinoğlu,

Bezeme]					1968: 5037
Tısdan		Erzurum	Aşkale	Koşapınar köyü	Düzgün, 1999: 77
Tomas Oyunu		İçel	Silifke	Kırtıl/Korucuk Köyleri	Alptekin, 1977: 156-157
Tumbuduk/ Püstüçük		İçel	Mersin Mut Tarsus	Kızılkaya köyü Meydan mahallesi Kaburgediği köyü	Çıplak, 2002: 100
Tumbuduk, Püstüçük		Tokat			Yardımcı, 1985: 19
Udu		Kayseri	Bünyan		Akbaş, 1992: 27-28
Yağmur Duası		İzmir	Beydağ	Adagüre Köyü	Kuşdemir, 2013: 31
Yağmur Gelini		Kayseri	Yahyalı ilçe merkezine bağlı Gözbaşı mevkii		Kaldırımcı, 1998: 82
Yağmur Gelini		Konya	Karapınar		Gündüz, 1988: 139-140
Yağmur Gelini		Erzurum	Tekman	Çevirme köyü	Düzgün, 1999: 77
Yağmur Gelini		Nevşehir	Ürgüp		Özsağdıç, 1965: 3816
[Yağmur Gelini]		Ağrı			Alpaslan, 1982: 289
Yağmur Gelini		Uşak	Eşme	Takmak	Kılıç, 2011: 500
Yağmur Gelini		Osmaniye			Artun, 2000: 50
Yağmur Gelin Oyunu	1992	Kayseri			Çolak, 2009: 238
Yağmur Kızı		Edirne	İpsala		Başgöz, 1986: 15
Yelli Yelemeç		Antalya	Alanya		Gönüllü, 1992: 29

Türkiye’de farklı isimlerle adlandırılan yağmur törenleri aynı amaç için uygulanmaktadır. Çocuklar tarafından gerçekleştirilen törenler Dionysos için yapılan bolluk törenlerinin kalıntısı olan köy seyirlik oyunları ile ilgilidir.

Mitolojide yağmur yağışını, bolluk ve bereketi temsil eden Tanrılar vardır. “Dionysos, ilkbahar kutlamalarının, maskeli baloların, tiyatro ile bağcılığın, şarabın ve kendinden geçme, vecdin tanrısıdır. Dionysos doğanın kendisi, bir ana tanrıça değil de, insana doğayla birleşmeyi sağlayan bir araç gibidir.”¹⁷⁸ Günümüzde yağmur için uygulanan törenler de insanlarla doğa arasındaki bağlantıyı sağlayan bir vasıta

¹⁷⁸ Mehmet Karaosmanoğlu, *Mitoloji ve Ege’nin Tanrıları*, Erzurum 2005, s. 102.

görevindedir. “Dionysos hiç şüphesiz dramanın tanrısıdır. Aristoteles’e göre, trajedi onun övgülerindeki ilahilerden çıkmıştır.”¹⁷⁹

Yetişkinlerin gerçekleştirdiği yağmur duaları dini bir özellik taşısa da çocukların uyguladığı törenler tiyatral bir gösteri niteliğindedir. Yağmur törenlerini gösteri niteliğinde olduğu için köy-seyirlik oyunları içinde değerlendirmekteyiz. “Köy oyunları genellikle güldürü niteliğinde olmakla, şarkı ve dansla karışık olarak, eğlence amacı ile oynanmakla beraber, oyun çıkarmanın, kökendeki dinsel işlevini anımsatan bir ciddiliği, bir saygınlığı vardır.”¹⁸⁰

Yağmur törenleri belli bir amacı hedeflerken aynı zamanda da eğlendirme özelliğine sahiptir. Çocukların bulunduğu ortamda eğlence kaçınılmazdır. Uygulama sırasında çocuklar söyledikleri tekerlemelerle ve ritüellerle eğlenirken, kendilerine verilen sorumluluğun da farkındadırlar, töreni eksiksiz bir şekilde tamamlamaya çalışırlar.

“Köy seyirlik oyunları, daha çok köy çevrelerinde, yılın belirli günlerindeki bazı törenlerle düğünlerde ve genellikle kış aylarında düzenlenen sıra gecelerinde sergilenir.”¹⁸¹ Yağmur törenleri de suya ihtiyaç duyulan belli bir zamanda gerçekleştirilmektedir. Köy-seyirlik oyunlarının temelinde taklit unsuru vardır. Taklitin ortaya çıkması ilkel döneme kadar uzanmaktadır. “İlk insan, duygu ve düşüncelerini ifade için tabiat ve hayvan sesleri ile jest ve mimiklerden faydalanarak “taklid”i meydana getirdi. Taklid, zaman içinde “temsili”i doğurdu.”¹⁸² Köy seyirlik oyunlarının temelindeki taklit unsuru yağmur töreninde de etkilidir. Taklidin temsili doğurmasının en güncel kanıtlarından biri aslında çocuklar tarafından gerçekleştirilen yağmur törenleridir. Yağmur yağması için çocuklar tarafından yapılan işlemler temsil niteliğindedir.

Özdemir Nutku, ilk oyunun ateşin etrafında dans eden avcılar sayesinde ortaya çıktığını ifade eder. Ateşin çevresinde yapılan taklitler ve dansla ortaya çıkan oyun,

¹⁷⁹ Yılmaz Arıkan, *Açıklamalı Tiyatro Sözlüğü ve Kılavuzu*, Pozitif Yay., İstanbul 2011, s. 102.

¹⁸⁰ Sevda Şener, “Tiyatronun Kaynağına İlişkin Kuramlar”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi Dramatik Köylü Oyunları Özel Sayısı*, Sayı: 6, 1975, s. 23.

¹⁸¹ Dilaver Düzgün, “Geleneksel Türk Tiyatrosu”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, C. 15, s. 493.

¹⁸² Şükrü Elçin, *Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu)*, (3. Baskı), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Seri: IV, Ankara 1991, s. 31.

avcılarının öldürdükleri hayvanın ruhunu kovmak içindir. Bu ilkel oyunlarda oyuncular önceleri, ellerini çırparak ya da ayaklarını yere vurarak bir tartım buluyorlardı. Sonradan bu oyuna ezgiler ve belli anlamlara gelen sesler eklenmiştir. Böylece, yağmur duaları, bolluk törenleri ve ölüp-dirilme oyunları ortaya çıkmıştır.¹⁸³

Bazı törenlerde çocuklar süsledikleri yapma bebekleri çubuğun ortasına bağlayarak kapı kapı dolaştırırlar ve çeşitli tekerlemeler söylerler. Çocukların + şeklinde yaparak süsledikleri bebekler, şaman adaylarının kayın ağacından iki tane asa kullanmasıyla benzerlik göstermektedir.¹⁸⁴ Yağmur yağması için çocuklar tarafından yapılan bebek, her evin önünde ıslatılır. Böylece yağmur yağışı sembolize edilmektedir. Türkiye’de yapma bebekler gibi süpürgeler de süslenerek çocuklar tarafından dolaştırılır. Çocuklar sopaları çeşitli bitkilerle de süsleyerek kapı kapı gezdirirler.

Anadolu’da oynanan Çömçeli Gelin oyununda her şeyden önce bir taklit vardır. Ağaçtan/kepçeden yapılan bebekle bir gelin canlandırılır. Osmaniye’de ise, çocuklardan biri tilki kılığına girer ki, bu da seyirlik oyunlarının önemli bir unsurunu teşkil eder. Bu tür oyunlarda sadece insanlar değil, yeri geldiğinde hayvanlar ve eşyalar da taklit edilir.¹⁸⁵

Ağaçtan yapılan bebek ile gelin canlandırılmasının nedeni gelinin doğurganlık özelliğinden kaynaklanır. Toprağın mahsulü doğurması gibi gelin de doğurgandır ve bereketi temsil eder. “Toprak ana her zaman yüklüdür. Tıpkı bir gelin gibi her zaman doğuma hazırdır. Toprak ana, taşıdığı tohumu yeryüzüne çıkarabilmesi için doğum sancıları çekmektedir. Ona yardım edecek ebe ise yağmurdur.”¹⁸⁶

Yağmur törenleri sırasında çocukların kullandığı kuklalar Şamanlar tarafından da kullanılmıştır. Hastaları iyileştirmek için kullanılan kuklalar yerini yağmur törenlerinde çocuklar tarafından kullanılan kuklalara bırakmıştır. “Kukla, Orta Asya kültürünün bir kalıntısıdır. Orta Asya’da bakışlar hastaları sağaltırken kukla kullanırlardı. Altaylı

¹⁸³ Özdemir Nutku, *Dünya Tiyatrosu Tarihi-Başlangıcından 19. Yüzyıla Kadar*, (4. Baskı), Mitos-Boyut Yay., İstanbul 2011, I, s. 17.

¹⁸⁴ Muallâ Murat Nuhoglu, *Türk Edebiyatında ve Halk İnançlarında Asa*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 1996, s. 137.

¹⁸⁵ Esma Şimşek, “Anadolu’da Yağmur Duasına Bağlı Olarak Oynanan Bir Oyun: “Çömçeli Gelin””, *Milli Folklor*, 8 (60), 2003, s. 86.

¹⁸⁶ Kadir Keçebaş, “Çömçeli Gelin Tekerlemesinin Düşündürdükleri”, *Erciyes*, 3 (36), 1981, s. 15.

tözlerinin çoğu bebeklerdi. Bugün Anadolu’da yağmur yağdırmak için Kepçe Kadın, Çomça, Çullu Kadın vs. adlar altında ilkel bebekler, kuklalar kullanılmaktadır.”¹⁸⁷

İslamiyette de çocuklar tarafından oynanan bebeklere karşı çıkılmamıştır. Resim ve heykele karşı olan İslâm, kız çocuklarının bebekle oynamasını hoş görmüş, bunu puta taparlık saymamıştır. Bu iznin gerekçesi bebek oyununun bir işlevinin kız çocuğunda annelik duygusunu geliştirmesidir.¹⁸⁸ Çocuklar tarafından oynanan bebek, yağmur törenlerinde kapı kapı gezdirilmektedir.

Türkiye’de yağmur yağması için çocukların sııklara bebek elbiseleri giydirip kapı kapı dolaştırdıkları yapma bebeğin yanı sıra seçilen bir çocuk ağaç dallarıyla örtünerek ev ev dolaştırılmaktadır. Uygulanan bu ritüelle Romanya’da karşılaşmaktayız.

“Eskiden gerek yağmurun yağmasını ve gerekse şiddetli ve istenilenden fazla yağan yağmurun bir an önce dinmesini sağlamak için bir oyun hazırlanırdı ve oynanırdı. Bu oyunun adı “Paparuda” idi. Yağmura ihtiyacın fazla olduğu zamanlarda yağmur yağmazsa, çocuklardan biri önce çırlıçıplak soyunur, sonra çeşitli ağaçların bol yapraklı küçük dallarıyla tepeden tırnağa kadar örtülür ve bu dallar çocuğun vücuduna ustalıkla bağlanırdı. Köydeki evlerin hepsini teker teker dolaşırlardı. Evlerin pencerelerinden çocukların üstüne bol bol su dökülür.”¹⁸⁹

Türkiye’de yağmur yağması için sıığa çocuk elbisesi giydirip gezdirme geleneği Romanya’da “Kaloyan” adı ile uygulanmaktadır. Türkiye’dekinden farklı olarak birbirine tutturulan iki değnek, renkli kumaş artıklarıyla süslenir, bezenir ve sonra toprağa gömülürdü. Bebeği toprağa gömme sırasında cenaze töreni varmış gibi ağlanır. Yağmur çok yağarsa “Kaloyan” topraktan çıkarılır.¹⁹⁰

Kosova’da kuraklık olduğu zaman “Demir Dodole” adını taşıyan bir çocuğun vücudu ağaç dallarıyla sarılarak şehrin caddelerinde dolaşırlar.¹⁹¹ Yağmur yağmadığı zaman Dağıstan’da da Türkiye’dekine benzer uygulamalar yapılmaktadır. Yağmur yağması için elbiseleri çıkarılmış ve ağaç dallarıyla örtülmüş bir adam veya çocuk arkalarındaki gençlerle birlikte konvoy halinde evleri tek tek dolaşırlar. Bu adama bazı

¹⁸⁷ Metin And, *Oyun ve Bugü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, YKY, İstanbul 2007, s. 234-235.

¹⁸⁸ And, *Oyun ve Bugü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 56.

¹⁸⁹ Nevzat Gözaydın, “Romanya’da Yağmurla İlgili Âdetler”, *TFA*, 16 (320), Mart 1976, s. 7585.

¹⁹⁰ Gözaydın, “Romanya’da Yağmurla İlgili Âdetler”, s. 7585.

¹⁹¹ Tacida Hafız, “Kosova’da Yağmur Duaları”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 245), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

bölgelerde “peşabay” dendiği gibi, Aşağı Stal, Orta Stal köylerinde “gudu” veya “gudi” de denmektedir.¹⁹²

Yağmur yağması için sergilenen dramatik gösterilerin farklı bir şekilde çocuklar birbirine taş atarlar. Memasani kasabasında yağmur yağması için yapılan pratiklerde farklı bir uygulama yapılmaktadır. Köyün çocukları bir araya gelerek her biri eline iki tane taş alır ve şunları söyleyerek birbirlerine atarlar: “Hadorse ay hadorse, Hadorse ay hadorse, Allah sen ver yağmuru, Aileler iyi yaşasın.” Çocuklar uğradıkları her evden aldıklarını satarak hurma alırlar. Hurmalardan birisinin çekirdekleri çıkartılarak içine küçük bir taş saklanır. İçine taş saklanılan hurma hangi çocuğa gelirse, o çocuğu suçlu sayarak dövmek isterler. Eğer üç güne kadar yağmur yağmazsa, bu sefer kefillik eden çocuk dövülür.¹⁹³

Çocukların ya da ellerindeki kuklanın kapı kapı dolaştırmasının kökeni avcılık kültürüne bağlanabilir. “Önceleri avın verimli geçmesi için sihir ve büyü yapan ilk insan avını ev ev gezdirerek av veriminin bol olmasını diliyordu.”¹⁹⁴

Aynı zamanda çocukların yağmur törenlerinde kapı kapı dolaşarak yiyecek toplaması şaman adaylarının erginlik törenini gerçekleştirmek için kapı kapı dolaşmalarını anımsatmaktadır. “Buret’ler resmen Budist sayıldıkları halde şamanizm geleneklerine çok bağlı kalan Moğol boylarından biridir. Bunlarda şamanlığa istidat gösteren adama şaman (bö) olması teklif olunur. Teklif kabul edilirse şaman namzedi komşularından biriyle oba oba, ev ev dolaşıp sadaka toplar.”¹⁹⁵

Türkiye’de yağmur yağdırma törenlerindeki çocukların ellerindeki kuklayı ev ev gezdirme geleneği Türkistan’da benzer bir uygulamayla karşımıza çıkmaktadır. Türkistan’da çocuklar yerine kadınlar köy sokaklarını dolaşarak şarkı söylerler ve her evin önüne geldiklerinde ev sahibi ihtiyar kukla-bebeğin üstünden su döker ve türlü yiyecekler verir. Türkistan’ın Sürhanderya etraflarında düzenlenen yağmur çağırma

¹⁹² Nevzat Gözaydın, “Dağıstan, İran ve Türkiye’de Yağmur Duasındaki Bazı Ortak Motifler Üzerine”, *Folklor Dünyasından*, Yargı Yay., Ankara 1991, s. 105.

¹⁹³ Gözaydın, “Dağıstan, İran ve Türkiye’de Yağmur Duasındaki Bazı Ortak Motifler Üzerine”, s. 110-111.

¹⁹⁴ Erman Artun, “Ritüel Kökenli Çukurova Tören ve Köy Seyirlik Oyunlarında “Canlandırma, Hayvan Benzetmeceleri ve Semboller””, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 153), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Adana 2000.

¹⁹⁵ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, (6. Baskı), TTK Yay., Ankara 2006, s. 78.

törenlerine ise erkekler de iştirak ederler. Törene katılan erkeklerden birine kadın elbisesi giydirilir ve ev ev dolaştırılır. Ev sahibi kadın kılığındaki erkeğin üstünden su döker ve törene katılanlara türlü yiyecekler verir.¹⁹⁶

Çocuklar tarafından gerçekleştirilen dramatik gösterilerin varyantlarına Türkiye dışındaki ülkelerde de rastlamaktayız. Almanya’da Holstein’in bazı bölgelerinde tarlada biçilmeden bırakılan son demete kadın giysileri giydirilir, buna Tahıl-ana denir. Son arabayla eve getirilir, baştan aşağı suyla ıslatılır.¹⁹⁷

Türkiye’de değişik şekillerde adlandırılan yağmur törenlerinin benzer şekli Türkmenistan’da da mevcuttur, Burkut Ata bu törenlerden biridir. “Türkmenistan’da Tanrı’nın yağmur vermesi için, Burkut Ata diye bilinen efsanevi bir ulu kişiden Tanrıya aracı olması için yakarılmaktadır. Türkmenistan’daki Burkut ile Anadolu’daki Çömçe Gelin ve Godi Godi’nin fonksiyonu aynıdır.”¹⁹⁸

Burkut Baba, Türkmen halk inançlarında elindeki asayla bulutları bir yerden diğer yere kovmakla yağmur yağdıran ve dolayısıyla yağışın sahibi olarak geçer. Yağmur yağdırmak veya yağmuru yönlendirmek fonksiyonunu Orta Asya’nın diğer halklarında kadın varlıklar yerine getirmektedir.¹⁹⁹ Özbekistan’daki bir uygulamada, kuraklık zamanında “Devreşane” töreni yapılır. Bu törene göre din adamları önderliğinde birkaç kişi ev ev dolaşarak para, çay, ekmek gibi şeyler toplanır. Toplanan para ile hayvan satın alınarak çoğu kez su yakınında kesilir, eti pişirilir. Yapılan yemeğin bir kısmı suya bırakılır, diğer toplanan yiyecek ise göğe sunulur, dua okunur. Ayrıca orada bulunanlara bu esnada su serpilir, böylece yağmur yağacağına inanılır.²⁰⁰

Bu uygulamanın benzeri ile Kuzey Afrika’da karşılaşmaktayız. “Yağmur Gelini” adı verilen bu törenlerde yapma bebek ev ev gezdirilirdi. Her evden bebeğin başına su

¹⁹⁶ Çağatay Koçar, “Türkistan Halk Edebiyatında Yağmur Çağırma Törenleri”, *Türkistan İle İlgili Makaleler*, (s. 239-240), Kültür Bakanlığı, Ankara 1991.

¹⁹⁷ James G. Frazer, *Altın Dal-Dinin ve Folklorun Kökleri*, (Çev.: Mehmet H. Doğan), (2. Baskı), Payel Yay., İstanbul 2004, I, s. 326-329.

¹⁹⁸ Yaşar Kalafat, “Erzurum’da Anadolu Türk Halk Sufizmi-Zazalar, Kırmancılar ve Türkmenler”, *Kadri Eroğlan Hacı Bektaş Veli Armağanı*, (s. 51), Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, Ankara 1997.

¹⁹⁹ Fuzuli Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi 2*, Ötüken Yay., İstanbul 2007, s. 92.

²⁰⁰ Selami Çınar, *Özbekistan Türklerinin Dini Tarihi ve Halk İnanışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 1995, s. 71.

dökülürdü. Bu bebeğe “Tsagunja” adı verilmektedir. Bu sözcük Arapçada “kepçe”, İran’da ise kurbağa anlamına gelmektedir.²⁰¹

Azerbaycan folklorunda “Kodu Kodu” töreni de baharın başlamasına işarettir. Kodu, Güneşin remzidir. Güneşin rengine uygun düşen kırmızı kumaştan yapılan gelincik, Kodu olarak adlandırılmaktadır. Kodunun tezatlı fonksiyonları vardır. Bir yandan Güneş’i çağırır ve durmadan yağan yağmuru dindirir, öte yandan ise yağmuru çağırır.²⁰²

Bazı uygulamalarda çocuklar yüzlerini boyayarak yağmur törenlerine katılırlar. Yağmur törenlerinde çocuklar yüzlerini genellikle “kara” renge boyarlar. Avrupa’da birçok seyirlik köylü oyunlarında yüzünü karaya boyamış bir Arap bulunduğu gibi, bu Osmanlı şenliklerinde oynanmış olan Morisco danslarında da görülür. Bunun sebebi yüzünü karaya boyayan ister demirci, ister baca temizleyicisi, ister soytarı, ister şeytan, ister Mağribi veya Mağribi Kralı olsun, bunun kişiliğinde bolluk görüntüsü olduğu düşünülmektedir. Kerkük’te yağmur kesilmesini müteakip, çocuklar “Göse Geldi” oyunu oynarlar. Üzerine yırtık elbiseler giydirilen bir çocuğun yüzü karaya boyanır; eline de paçavralarla örtülü haç şeklinde bir ağaç verilir. Başörtüsü takılan ve üzerine insan suratı çizilen bu ağaca “Çemçe Kız” denir.²⁰³

Kuzey Irak’ta, kösenin yüzü siyaha boyanıyor. Çocuklar köseyi ev ev dolaştırıyorlar. Evlerden Köse’ye para verilir. Bununla bulgur ve mercimek alınır. Pişirilen her eve bir kepçe verilir. Bu uygulama Erbil ve Kerkük’te yaygındır. Köse dolaştırılırken “köse geldi, Allahtan Yağmur geldi” diye tekerleme yapılır.²⁰⁴

Kara ayrıca benzetme yoluyla kara yağmur bulutlarını çekerek yağmur yağdırmak için başvuru bir yoldur.²⁰⁵

Türkiye’de sergilenen birçok köy-seyirlik oyunda yağmur yağışı sembolize edilmektedir. Törenlerde karşılaşılan motiflerden biri olan kız kaçırma Anadolu’da birçok seyirlik oyunda çeşitli şekillerde canlandırılmaktadır. Burdur köylerine Efe ve Kadı oyununda Gürcü kızı kaçırlır, Gürcü kızın kaçırılması seyircilerde üzüntü yaratır,

²⁰¹ İlhan Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, *Folklor Yazıları*, (s. 17), Adam Yay., İstanbul 1986.

²⁰² Gazanfer Paşayev, *Irak Türkmen Folkloru*, Kerkük Vakfı, İstanbul 1998, s. 79.

²⁰³ Ümit Tokath, “Kerkük’te Yağmur Duası”, *Türk Kültürü*, Sayı: 360, 1993, 251-252.

²⁰⁴ Kalafat, Doğan, *Kuzey Irak’ta Karşılaştırmalı Türk Halk İnançları*, s. 29.

²⁰⁵ Metin And, *Dionisos ve Anadolu Köylüsü*, Elif Yay., İstanbul 1962, s. 42-43.

kızın elinde beşik taşıyan annesi kızını kaçırdığı için ağlar, kız bulunup geri getirilince genel bir sevinç olur.²⁰⁶

Bu oyunda kız kaçırılma motifi, mitolojide kızını kaçıran Demeter'in kızını ile buluştuğu zaman yağın yağmuru hatırlatmaktadır. "Mitologyada toprak ve buğday Tanrıçası Demeter'in kızını Persephone/Kore kaçırlır. Yaslı Demeter karalar giyinmiş, elinde meşaleyle kızını arar. Kız kaçırdıktan sonra tarlalarda sap bitmez, saban işe yaramaz olur, insanlar açlıktan kırılır. Hades, Kore'ye nar yedirir, böylece onu yeraltına bağlar. Toprak ürünleri gibi yılın üçte birini yani kışı yer altında geçirir, yarısında yeryüzünde annesiyle buluşur. Kızın, annesine kavuşmasında yağmur yağmaya, ekin bitmeye başlar."²⁰⁷

Anadolu'nun dramatik halk oyunlarından Saya'ya "Çoban Oyunu" da denilmektedir. Çoğunlukla "Koç katımı mevsimi" demek olan kasım ayında veya şubat ayının ilk haftalarında oynanır. Kasım ayında çobanlar, yıllık ödeneklerinden başka, koyun sahiplerinden armağan almak için bu oyunu düzenler. Şubat ayında, yılın bereketli ve yağmurlu geçmesi için de düzenlenmektedir.²⁰⁸

Yağmur yağdırma törenlerinde saf, temiz oldukları için dualarının çabuk kabul olacağına inanıldığından çocuklar tercih edilir. Bu nedenle, yağmur törenlerinde çocukların katıldığı uygulamalarla çok sık karşılaşmaktadır. Bu törenler genellikle Çömçe Gelin, Yağmur Gelini isimleriyle adlandırılmaktadır. Yağmur berekettir, gökten toprağa inen rahmet olarak düşünülür. Toplum tarafından gelin, bereket ve doğurganlığın sembolü olarak tasavvur edilir. Bu nedenle yağmur yağması için gelin imgesi kullanılmaktadır.

"Çocukların kendi yaptıkları yağmur törenlerindeki bebeklerle ilgili olarak kullandıkları gode, göde, dodu, bodi gibi sözcüklerin kaynağı Joakimov tarafından Orta Asya kaynaklı olarak kabul edilmektedir.

²⁰⁶ Metin And, *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*, (1. Baskı), Gerçek Yay., İstanbul 1970, s. 24.

²⁰⁷ And, *Oyun ve Bugü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 192-193.

²⁰⁸ Mehmet Önder, "Seyirlik Köy Oyunlarının Kaynaklarına Doğru", *Türk Kültürü*, Sayı: 365, 1993, s. 566.

Abdülkadir İnan, Orta Asya’da, doğayı idare eden yapma bebek kültürünün var olduğunu söyler. Orhan Acıpayamlı’ya göre, Türkiye yağmur törenlerinin başlangıç yerini, Orta Asya Türk kültüründe görmek yanılgısız bir sonuç olacaktır.²⁰⁹

Yağmur yağmadığı zamanlarda çocuklar tarafından “Dodi” gezdirilir. Dodi’nin şamanizm inancına göre yağmur tanrısı olduğuna inanılmaktadır.²¹⁰

Yağmur yağması için çocuklar toplanarak uzun bir değneği bostan korkuluğu biçimine sokup giydirirler. Buna “su gelini” denir. Bu gelin pınarda ıslatılır. Yapma bebeğin suya atılmasının nedeni temsili olarak yağmur yağışını canlandırma isteğidir. Denizli’de su gelini, kurbağa adı yerine kullanılmaktadır.²¹¹ Kurbağanın yağmur törenlerindeki işlevi nedeniyle tören, su gelini olarak adlandırılmıştır.

Yağmur Gelini, Yağmurcuk, Godo Godo, Kepçe Gelin, Çömçe Gelin gibi isimler verilen ritüellerde bir çocuğun her tarafı geniş yapraklı bitkilerle veya yeşil ağaç dallarıyla kapatılır. Çocuklar ellerindeki sopaya şembelek otu bağlayarak diğer uygulamalarda olduğu gibi ev ev gezdirirler. Aynı şekilde benzer bir uygulamada, çocuklar tarafından kabalak otu kullanılmaktadır. Uzun bir ağacın baş kısmı süslenerek de yağmur törenlerinde kullanılmaktadır. Çocuklar geniş lahana yaprağı gibi çıkan otlardan gode gode yaparak, kap kapı gezdirirlerdi. Bu esnada yağmur yağması için çeşitli tekerlemeler söylenirdi.

Halk edebiyatında farklı türler içerisinde kendine yer bulan tekerlemeler değişik şekillerde tasnif edilmiştir. Ali Duymaz’ın çalışmasında tekerlemeler, Belirli Bir Oyun, Tören veya Metne Bağlı Tekerlemeler başlığı altında, Çocuk Oyunları Tekerlemeleri, Tören ve İnanç Tekerlemeleri, Halk Edebiyatı Türlerine Bağlı Tekerlemeler, Seyirlik Oyunlar ve Halk Sporlarına Bağlı Tekerlemeler²¹² olarak dört grupta incelenmiştir. Yağmur Duasına Bağlı Törenler, Tören Tekerlemelerinin alt başlığı olan Toplumu İlgilendiren Törenler içerisinde değerlendirilmiştir.

²⁰⁹ Orhan Acıpayamlı, “Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 5), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

²¹⁰ Mürsel Köse, “Godu Godu (=Kepçe Gelin)”, *TFA*, 9 (187), s. 3651.

²¹¹ İlhan Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, *Folklor Yazıları*, (s. 16), Adam Yay., İstanbul 1986.

²¹² Ali Duymaz, *İrfanı Arzulayan Sözler-Tekerlemeler*, Akçağ Yay., Ankara, s. 26-27.

Çocuklar tarafından uygulanan yağmur törenleri esnasında dileğin gerçekleşmesini hızlandırıcı nitelikte olduğuna inanıldığı için hem eğlendirici hem de eğitici amaca yönelik tekerlemeler söylenmektedir. Geçmişte yağmur yağması için yapılan ritüeller günümüzde bereket duası olarak uygulanmaktadır. Törenlerde çocuklar, Bodi, Godgodu, Kodı, Godu, Udu, Dodu, Gode, Kodu, Modu gibi isimlerle adlandırılan kuklaları gezdirirken tekerlemeler söylerler.

Yağmur törenlerindeki bu kuklalar araştırmacılar tarafından farklı şekilde yorumlanmıştır. Abdülkadir İnan ve Ahmet Caferoğlu bu yapma bebekleri Türklerin güneş tanrısını, ilahları, kız ruhlarını temsil etmek üzere yapmış oldukları kuklalara benzetmektedir. Orhan Acıpayamlı ise kuklaların Tanrısal bir gücü değil, insanı temsil ettiğini savunmuştur. Türkiye’deki yağmur törenlerinde yapma bebeklerin, çocukların ıslanmaması için onların yerini aldığını belirtmektedir.²¹³ Türkiye’deki uygulamalarda kuklalar çocukların yerine kullanılsa bile, bu kuklaların önceden Tanrısal bir gücü temsil ettiği düşüncesini değiştirmez.

İlhan Başgöz bu törenlerin en önemlisinin törene adını veren yağmur gelini olduğunu ifade eder. Bu bebeğe verilen adlardan çömçe veya kepçenin büyük ağaç kaşığı olmadığını kurbağa anlamında kullanıldığını dile getirir. Bu törenlerin en ilkel biçiminde kurbağanın taşındığını, daha sonra kurbağanın yerini onu simgeleyen çocuğun veya yapma bebeğin aldığını belirtmektedir.²¹⁴ Orhan Acıpayamlı yağmur törenlerinde gezdirilen kuklanın başlangıç yerinin Orta Asya Türk kökenli olduğunu ifade eder.²¹⁵ Mürsel Köse, Godu’nun Türklerin yağmur tanrısı olduğunu daha sonra kukla haline dönüştüğünü belirtmektedir.²¹⁶

Törenlerde gezdirilen kuklaların farklı isimlerle adlandırılmasının nedeni törenlerin uygulandığı yere göre şekil kazanmasıdır, varyantlaşan bir tören başka yerde farklı bir şekilde uygulanır. Yağmur törenlerinde gezdirilen bu kuklaların, Şamanizmin günümüze yansıyan şekli olduğunu söyleyebiliriz.

²¹³ Orhan Acıpayamlı, “Türkiye’de Yağmur Duası”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 22 (3. 4), 1964, s. 245.

²¹⁴ Başgöz, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, s. 15.

²¹⁵ Orhan Acıpayamlı, “Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 5), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

²¹⁶ Mürsel Köse, “Godu-Godu=(Kepçe Gelin)”, *TFA*, 9 (187), Şubat 1965, s. 3650-3652.

Kırsal yaşamda hayatını sürdüren halkın, geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılıkla ilgili unsurların tekerlemelerde önemli bir yeri vardır. Tekerlemelerde yağ, buğday, un, bulgur, bal, hamur, ambar gibi genellikle kırsal hayatın izlerini taşıyan ve bolluk, bereket getireceği düşünülen ürünlerin isimleri geçmektedir. Kırsal hayatta yaşayan insanlar için toprak çok önemli bir geçim kaynağıdır. Yağmur yağması için söylenen tekerlemelerde toprak ve toprakla ilintili balta, kürek vb. araç isimlerinin geçmesi doğaldır. Tekerlemelerde büyükbaş hayvan adı yerine küçükbaş hayvan olan koyunun daha sık geçmesi koyunun çift doğurganlık özelliğinden dolayı bereketi temsil etmesiyle açıklanabilir.

Bodi bodi neye
 Bodi bir kaşıcık suya
 Bodi yağmur kızı **yağ** ister
Balta, kürek, bel ister
 İç **koyun** kurban ister
 Ver Allah'ım ver
 Sulu sulu yağmur (Adana)

Yağmur törenlerinde çocukların söylediği tekerlemelerde kuraklık ve kıtlıkla ilgili ifadeler bulunur. Çocuklar kapı kapı dolaştıklarında yiyecek verenlerin “altın başlı bir oğlu” vermeyenin “yağır başlı bir kızı olsun” şeklinde tekerlemeler söylerler. Burada altın başlı oğlan bolluk ve bereketin, yağır yani kirli, pis başlı bir kız ise kıtlığı temsil eder.

Tekerlemeler içerisinde yöresel ifadeler de geçmektedir. Afyonkarahisar’a özgü “Adine Pilavı” temel malzemesi bulgurdan oluşan bir yemek olup bereketi temsil eder. Toplumlar kendi kültürlerinin yarattığı gelenek ve görenekleri yaşatırlar. Sivas’a ait bir oyundaki tekerlemelerde “Çandır Baba” ifadesi geçer. Sivas’ın bir köyü olan Çandır, daha sonra çocuklar tarafından yapılan yağmur töreninde “Çandır Baba” adıyla gelenekselleşmiştir. Yağmur törenlerinde genellikle gelin ifadesi kullanılır, baba kelimesi ilk kez karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde, Erzurum’un Yaylımlı köyü Bizans döneminde Mırmındık olarak bilinmektedir. Erzurum’da Mırmındık adıyla uygulanan yağmur törenin adı bu köyün izlerini taşır.

Ataerkil toplumlarda soyun devamını sağlaması nedeniyle erkek çocuğa çok önem verilmektedir. Aile bireylerinin önem verdiği ilk çocuk erkeğe bu daha da değerlidir. Çocuklar tarafından uygulanan yağmur törenlerindeki tekerlemelerde “Ben anamın ilkiyim” ifadesi sıklıkla dile getirilmektedir. Soyun devamını sağlayacak erkek çocuk bereketi sembolize eder. İlk çocuk doğurganlığın başlangıcı olduğu için bununla özdeşim kurulur. Tekerlemelerde bu şekilde söylendiğinde yağmur yağacağına inanılır.

Türkiye’deki yağmur törenlerinde en sık rastlanılan tekerleme:

“Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Ver Allahım ver

Sicim gibi yağmur” dur.

Sayıcı az kelimeyle ifade edilen tekerlemeler çocukların hafızasında daha çabuk kalarak çocuklar tarafından daha az hatalı söylenmektedir. Tören esnasında söylenen bu tekerleme, temenniye açık bir şekilde dile getirmesi bakımından önemlidir.

Yağmur törenlerinde söylenen tekerlemelerde yöresel ifadelerin yanı sıra dini motiflere de yer verilmiştir.

“Yek Ali, yek Ömer

Peygamber döşeğindeler” tekerlemesi çocuklar tarafından söylenmektedir. Tekerlemeler dini hüviyet kazandığında duaların daha çabuk kabul olacağı düşünülmüş olabilir. Ayrıca yetişkinler tören esnasında Hz. Muhammed’in yağmur töreninde söylediği duayı da okumaktadır.

Yağmur törenleri sonunda söylenen tekerlemelerin yanı sıra çocukların ev ev gezerken başlarından aşağı su döküldüğü sırada veya çocukların bahşiş vermeyenlere söylediği tekerlemeler de mevcuttur.

“Gode gode göl olsun

Evin önü sel olsun

Veren şöyle olsun vermiyen böyle olsun” şeklinde söylenen sözlerle, çocuklar tarafından tören esnasında bahşiş vermeyen ev sahiplerine serzenişte bulunulur.

Türkiye’deki yağmur törenlerine çocuklar genellikle kızılı erkekli şekilde katılırlar ve birlikte tekerleme söylerler. Ancak İçel’in Silifke/Kırtıl Korucuk köyünde yağmur törenine sadece erkek çocukları katılmaktadır. Bu oyuna “Tomas” denilir. Bu oyun esnasında söylenen tekerleme ev sahibiyle çocuk arasında geçen diyalogdan

oluşmaktadır. Ev sahibinin sorduğu sorulara doğru cevap veren çocuklar çeşitli yiyeceklerle ödüllendirilmektedir.

Yağmur törenlerinde çocuklar tarafından söylenen tekerlemelerin yanı sıra yetişkinlerin söylediği tekerlemeler de vardır. Bu tekerlemelerin yanı sıra nazım ve nesir şeklinde olan dualar da bulunmaktadır. Nazım halinde olanlar kaside ve musammat şeklindedir.

Yağmur törenlerinde yağmur yağması için söylenen tekerlemelerin yanı sıra yağmaması için söylenen tekerlemeler de mevcuttur. Bu tekerlemelerde de bereket sembolü olan kaşık, yağ, yumurta, tekne, güneş gibi motifler kullanılmaktadır. Kapı kapı dolaşılırken istekleri ev sahipleri tarafından karşılanırsa onların bereket sembolü olan oğullarının, istekler geri çevrilirse kuraklık, kıtlık sembolü olan kör, topal kızlarının olması dilenir. Tekerlemelerde yağmur yağması için yağmur dilenirken yağmurun çok yağdığı zamanlarda da Allah'tan güneş istenilir.

Ebe bubrik ne ister

Kaşuk kaşuk yağ ister

Foldan **yumurta** ister

Tekneden kaymak ister

Verenun **ogli** olsun

Vermeyenin **kor, topal kızı** olsun.

Ebe pubrik ne ister,

Allah'dan **güneş** ister. (Rize/Çamlıhemşin)

Tekerlemelerde kullanılan kelimelerle ahenk sağlanmaya çalışılır, bu şekilde çocukların hafızasında tekerlemeler daha çabuk kalmaktadır. Tekerlemelerde ahenk sağlanırken kullanılan kelimeler anlamlı olabileceği gibi anlamsız kelime veya seslerden de oluşabilir.

Yağmur törenlerinde söylenen tekerlemeler genellikle mani şeklinde yazılmıştır, ancak kafiye ve hece olarak bozuk olanları da vardır. Tekerlemelerin geneli 7 heceli olsa da bazıları bozuk yapıdadır. Bazı tekerlemelerde redif kafiyeeye dönüşmüştür. Tekerlemelerin genelinde hece ve mısra sayısı dağınıktır, belli bir düzen yoktur.

Tekerlemelerin çoğu kalıplaşmış bir ilk mısra ile başlamaktadır. Törenlerde söylenen tekerlemeler iki mısralı olabildiği gibi mısra sayısı çok olan tekerlemeler de mevcuttur.

Bodi bodi neye
Bodi bir kaşıcık suya
Bodi yağmur kızı yağ ister
Balta, kürek, bel ister
İç koyun kurban ister
Ver Allah'ım ver
Sulu sulu yağmur (Adana)

Yukarıdaki örnekte düzenli bir yapı mevcut değildir. Tekerleme yedi dizelidir. Hece sayısı bakımından kusurludur. Tekerlemedeki duraklar belli bir düzen içerisinde değildir. Nazım bakımından düzenli olmasa da ahenk olarak bir uyum mevcuttur. Ses ve kelime tekrarları çocukların öğrenimini hızlandırmaktadır. Tekerlemelerde, mısra geçişlerinde kolaylık sağlayan kalıp ifadeler bulunmaktadır.

Tekerlemelerden de anlaşıldığı gibi törenlerde farklı unsurlar kullanılmaktadır. Ağaç, ilkelere bu yana büyüsel ve dinsel hayatta önemli yer tutmuş, kutsal sayılmıştır.²¹⁷ Ağaç kutsal kabul edildiği için çocuklar tarafından yapılan törenlerde kullanılmaktadır.

Yağmur törenlerinde adı geçen kepçe farklı uygulamalarda da karşımıza çıkmaktadır. “‘Kepçe ile su içen kadın, kız doğurur.’ Burada kepçe, kadının cinsel organını andırdığı için, kepçeden içilen su da, şekil benzerliğini yani cinsiyeti etkileyecektir. Bu inanmadaki “su”yun görevi, kepçenin sembolize ettiği şekli, yani cinsiyeti, anneye, dolayısıyla çocuğa geçirmektedir.”²¹⁸

Yağmur yağdırma törenleri sırasında araç olarak süpürge kullanılması da oldukça yaygın bir uygulamadır. Süpürge bezeme yöreden yöreye farklı isimler ile adlandırılmaktadır. Törenler Kemçik Gelin, Su Bupilik, Bibilik, Buka Barane,

²¹⁷ Mevlüt Özhan, “Türkiye’de Maske Geleneği”, *II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyum Bildirileri 16-18 Aralık 1998*, (s. 167), Kültür Bakanlığı Yayınları: 2413, Ankara 2000.

²¹⁸ Sedat Veyis Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Sayı: 174, 1966, s. 59.

Goggodu, Kodı gibi isimlerle adlandırılmıştır. Kürtçe, Bukka; gelin Baran; yağmur demektir.²¹⁹

Bu süpürgeye bir değnek geçirilerek gövdesine entari, başına da başlık giydirilerek süslenir. Çocuklar tarafından gezdirilen süpürge ve ev ev gezerken söylenen tekerlemeyle yağmurun yağacağına inanılmaktadır.

Yağmur törenlerinde yapma bebek, süpürge gibi yağmur yağmasını sağlayacağına inanılan imgeler kullanılır. Bunların dışında, kuklaların yerini çocukların aldığı törenler de bulunmaktadır.

Çocuklar tarafından oynanan oyunlardan biri yağmuru davet anlamına gelen “Kelis” oyunudur. Bu oyunda çocuklar herhangi bir evden büyük bir tencere alırlar, aralarından biri bu tencereyi başına giyer. Diğer çocuklar başında tencere olan çocuğun etrafında toplanarak ev ev dolaşırlar. Çocuklar geldikleri evlerin önünde yağmur yağması için dua ederler, bu sırada ev sahipleri başında tencere olan çocuğu suyla ıslatırlar.

Tencere kullanılmasının nedeni evlerden atılan suyun çocuğun başını ıslatmamasına bağlanmaktadır. Tencere, bereket sembolü olduğu için yağmur törenleri esnasında çocuklar tarafından kullanılmış olabilir.

Diğer bir uygulamada yeşil yapraklardan yapılmış bir elbise giyen bir kız veya erkek çocuk evlerin önüne gelerek dans ederler. Bu sırada ev halkı çocuğun üzerine su döker. Çocuklara giydirilen elbisenin yeşil yapraklardan oluşmasının nedeni yeşilin doğayı, canlılığı temsil etmesinden dolayıdır.

Yağmur yağması için yapılan uygulamalardan biri çocuklar tarafından oynanan “Göse Geldi” oyunudur. Bu oyunda, üzerine yırtık elbiseler giydirilen bir çocuğun yüzü karaya boyanır, elinde haç şeklinde bir ağaç taşır. Başörtüsü takılan ve üzerine insan suratı çizilen bu ağaca “Çemçe Kız” denir.

Çocukların oynadığı başka bir oyun da çiğdem eğlencesidir. Bu oyunda toplanan çiğdemler demet haline getirilir. Kırdan oyun oynandıktan sonra dönüş yolculuğu başlar. Bu esnada yağmur yağması çocukları rahatsız etmez. Çiğdem eğlencesi tam olarak

²¹⁹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnanmaları*, Berikan Yay., Ankara 2011, s. 21.

çocuklar tarafından yapılan bir yağmur töreni olmasa da yağmur yağışı esnasında söylenen sözler yağmuru destekler niteliktedir.

Yağmur törenine verilen farklı adlardan biri pipiruda'dır. Kıpçaklılar pipiruda töreninde aralarından birini (genellikle öksüz olanı) gelin seçerlerdi. Gelin, ince elbiseler giyerdi, başına çiçeklerden yapılmış taç konulur, bir eline kovayla su, diğerine otlardan yapılmış buket verilirdi. Bu grup, gelinle birlikte, köy evlerini teker teker dolaşıp türkü söyler, oynardı. Gelin olan kız, buketini suya batırarak ev sakinlerine ve gruba su serperdi.

XIX. yüzyılda pipiruda gezerken kızlar, dolaştıkları her evden bir torba içine toprak biriktirirlerdi. Toprakta çamur, ondan da Germanço denilen kukla yaparlardı. XX. yüzyılda ise, pipiruda gezmeye çıkmadan önce ya çamurdan, ya da otlardan Germanço denilen kukla yaparak bu kuklayla birlikte gezerlerdi.

Ertesi gün, gruptaki bir kızın evinde toplanarak Germanço'ya cenaze töreni düzenlerlerdi. Toplanan erzaklardan kadınlar yemek yapar, o esnada da kızlar Germanço'yu gömmeye giderlerdi. Germanço'yu bir su veya çeşme kıyısına gömerken veya suya atarken herkes ağlar ve şu sözleri söylerdi: "Germanço, Germanço; biz sana ağlıyoruz, sen de Allah'a söyle, yalvar versin bize yağmurcuk".²²⁰

Çocukların düzenlediği bir başka yağmur yağdırma töreni ise, tumbuduk ya da püsücük adı verilen törendir. Bu törende çocukların birisinin yüzü kedi gibi boyanıp arkasına da kuyruk takarak onu kedi kılığına sokarlar. Kedi kılığına sokulan çocukla diğer çocuklar ev ev dolaşırlar. Kedi kılığındaki çocuk kapı açıldığı anda hareketlerini kediye benzeterek ev sahibinin üzerine atlayarak yağ, un, şeker ister.

Türkiye'de kedi yağmur törenleri sırasında kullanılmamasına rağmen Tayland'daki yağmur törenleri sırasında özellikle kedi tercih edilmektedir.

Türkiye'nin genelinde yağmur törenlerinde çoğunlukla kız ve erkek çocukları birlikte yer alırlar. Ancak Silifke'de oynanan Tomas Oyunu'nda sadece erkek çocukları oyuna katılırlar.

Tomas olacak çocuğa kara kıldan bir elbise giydirilir. Başına kıldan yapılmış bir torba geçirilir. Çocuğun yüzü siyaha boyanarak, ağzına soğandan dişler takılır,

²²⁰İrina Malacılı, *Kıpçak Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2002, s. 228-229.

vücudunun farklı yerlerine çanlar takılır. Böylece tomas yapılmış olur. Tomas oyununda yağmur yağması için çocukların yüzü siyaha boyanarak, ağzına soğandan büyük dişler takılıp korkunç bir hale getirilmek istenir. Buradaki amaç kara iyelerini korkutmaya çalışmaktır.

Aynı şekilde çocuğun vücudunun farklı yerlerine çanların takılması, bazı yörelerde güneş tutulduğu zaman çocukların teneke çalarak ses çıkarmasını çağrıştırmaktadır. Güneşin parlaklığına kara iyelerin engel olduğu düşünülerek çıkarılan ses ile kara iyeler korkutulur.

Tomas oyununda çocuğun vücuduna takılan çanlar, çocuk dolaştıkça ses çıkartır. Böylece yağmur yağmasını engelleyen kara iyeler korkutularak uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. Metin And, benzer bir uygulamanın İran'ın Fars Bölgesi'nde de olduğunu ifade eder. “Yağmur yağması için birine keçe bir kapanak (kepenek) giydirebilirler. Yün sakal takarlar, yüzüne otlar sürüp un ile sıvarlar, başına da iki boynuz takarlar. Buna Kuse Gelin denilir.”²²¹

Türkiye’de benzer bir uygulama Köse Gelin ismiyle adlandırılmaktadır. Buradaki tek fark Türkiye’de çocukların ev ev gezdirdikleri Köse Gelin, İran’da Kuse Gelin adıyla yaşam şartlarına bağlı olarak çadır çadır gezdirilmektedir. Irak’ta aynı uygulama Çemleçe Kız adıyla uygulanmaktadır. Büyük bir çemçe, kukla haline getirilerek dolaştırılır.²²² Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Derleme Sözlüğü’nde çömçe balığı Manisa’nın Sancaklıboz ve İğdecik köylerinde, Sivas’ın Şarkışla ilçesinde, Kırşehir’de, Niğde’nin Bor ilçesinde kurbağa yavrusu²²³ olarak geçmektedir. Burada kullanılan çömçe, kurbağa anlamındadır. Yağmur törenlerinde kurbağanın işlevi nedeniyle törenlerin çömçe adıyla birlikte kullanılmasının nedenini açıklar.

Dağıstan’da bu törene katılanlar aralarından birini seçerek onu geli diye adlandırılan bir şekle sokarlar. Bu kişinin her tarafı hurma ağacının yapraklarıyla süslenerek başına bir şapka yerleştirilir. Ev ev dolaştırılan geli girdiği evi elindeki süpürgeyle süpürmeye başlar. Ev sahibi geli’ye ve onunla birlikte gelenlere buğday,

²²¹ And, *Oyun ve Bugün-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 324.

²²² Nermin Neftçi, *Kerkük’te Bulduklaım*, (2. Baskı), Kerkük Vakfı, İstanbul 2003, s. 27.

²²³ *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2009, II, s. 1285.

yağ, peynir hatta para verirler. Ev sahipleri ne verirse versin, geli onları kabul etmek zorundadır.²²⁴

Havanın kurak gittiği zamanlarda Osmaniye’de çocuklar bir gece toplanarak bodi hazırlıklarına başlarlar. Bu törende herhangi bir çocuğu tilki kılığına sokarlar. Tilkiyi kapı kapı dolaştırırlar. Tilki her kapıya uzun sapı kabaktan sivri burnuyla ev sahibi açana kadar vurur. Ev sahibi tilkinin başına bir tas su döker.

Hayvan kılığına girme arkaik av kültürüdür. Bununla verimlilik canlandırılır, verimlilik dlenir.²²⁵

Kökeni Şamanizme dayalı inanışlara bağlı olarak günümüzde ateş ile ilgili uygulamalar yapılmaktadır. Kuraklığın giderilmesi ve ürünün bereketli olması için yapılan uygulamalardan biri “hasır yakma” törenidir.

“Yalvaç’ta hasır yakma töreni her sene yapılır. Böylece “gelmiş-geçmişlerin” hatırlanması ve rahmetle anılması, bir yönden gerçekleşmiş olur. Bu sayede kuraklık olmazmış, bereketlilik devam etmiş.”²²⁶

Dramatik gösteri niteliğinde olan ve köy seyirlik oyunları içerisinde değerlendirebileceğimiz yağmur törenleri eski törenlerin günümüze yansımış şeklidir.

2.3. KAVGA

Yağmur törenlerinin uygulanış şekillerinden biri de kavgadır. Yağmur yağdırma törenlerinin ardından yapılan ziyafet olan “yağmur aş” için gerekli malzemeler zorla, baskıyla elde edilmektedir. Genellikle kadınlar tarafından uygulanan bu törende kavgla ile elde edilen hayvan, çalınıp, kesilerek “yağmur aş” yapılır ve köylüye ziyafet verilir.

Kuraklık uzadığı zaman, genellikle kadınlar, yakın köylerden birine gidip, köylünün hayvanlarını kaçırlar. Malları kaçırılan köylü kadınları, hırsızların peşine düşer, yetişirlerse aralarında, mallarını kurtarmak için bir kavgla olur. Tören, İran, Irak

²²⁴ Nevzat Gözaydın, “Dağıstan, İran ve Türkiye’de Yağmur Duasındaki Bazı Ortak Motifler Üzerine”, *Folklor Dünyasından*, (s. 109), Yargı Yay., Ankara 1991.

²²⁵ Artun, “Ritüel Kökenli Çukurova Tören ve Köy Seyirlik Oyunlarında “Canlandırma, Hayvan Benzetmeceleri ve Semboller””, s. 156.

²²⁶ A. Tütabi Tütüncü, “Yalvaç’ta Ateşle İlgili Tören ve İnanışlar”, *TFA*, 17 (342), Ocak 1978, s. 8208.

ve Doğu ve Güney Anadolu'da görülmektedir.²²⁷ Türkiye'de bu uygulama çok sık uygulanmamaktadır.

Kerkük ilinin Dakuk bucağına bağlı köylerde Nahr Kırma adı verilen törende bazı kadınlar toplanıp, ellerine geçirdikleri sopa ve değnekle komşu köylerden birine saldırarak, oradan zorla bir ineği almak isterler. O köyün kadınları da bunlara karşı koyarak ineği kurtarmağa çalışırlar. Kavgayı kazanan saldırganlar, beraberlerinde getirdikleri ineği köylerinde keserek yağış aşısı yaparlar. İneği kesilen kişinin mağdur olmaması için köy halkı para toplayarak ineğin kıymetini kendisine öderler.

Musul vilayetine bağlı Telâfer ilçesinde eskiden bazı kadınlar, erkek elbisesi giyip, silah kuşanarak kasabanın etrafına çıkarlardı. Kırdan rastladıkları bir kişiyi silahından tecrid ederek zorla parasını alırlardı. Karşılaştıkları çobanın da koyunlarını yine zorla alıp götürürlerdi.²²⁸

Türkiye'de genellikle yağmur töreninden sonra verilen ziyafet için toplanan malzemeler belli bir dayanışma içinde yürütülmektedir. Yağmur aşısı için kavga yoluyla malzemeleri elde etme uygulaması yaygın değildir.

2.4. TAŞLAR

Türkiye'deki yağmur törenlerinde taşla ilgili uygulamalar oldukça yaygındır. Taşın günümüzdeki önemi mitolojik kökeniyle ilgilidir. Altay Yaratılış mitinde, Tanrı Kuday taşın üzerine oturarak kâinatı yaratmıştır. Yaratılış esnasında nasıl bir taş varsa kâinatın sonunda da yine bir taş vardır. Dünyanın sonu geldiğinde denizler yarılacak ve dokuz çatallı kara taş görünecektir.²²⁹ Mitolojide kutsal kabul edilen ve çeşitli işlevselliği olan taş, bugün de önemini korumaktadır.

Yada taşının yanı sıra yağmur yağdırmak için yetişkinler tarafından toplanıp dua okunarak suya bırakılan taşlar da okunan dualar vasıtası ile kutsal kabul edilmektedir.

²²⁷ Başgöz, "Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma", s. 13.

²²⁸ Atâ Terzibaşı, "Irak Türkmenleri Arasında Yağmur Duası Törenleri ve Sosyolojik Değeri", *TFA*, 16 (314), Eylül 1975, s. 7429-7430.

²²⁹ Seyidoğlu, s. 49.

2.4.1. Yada Taşı

Yağmur yağması için uygulanan ritüellerde yada taşının çok önemli bir yeri vardır. Yada taşı, “Eski Türk budunlarının, yağmur ve kar yağdırdığına, yel estirdiğine inandıkları kutsal ve büyüsel taş”²³⁰’tır. Yada sözü asıl Farsçadır ve sihirbaz anlamına gelmektedir.²³¹

Yağmur törenlerinde kullanılan yada taşı farklı isimlerle adlandırılmıştır. Yada taşını, Yakutça (Sata), Altayca (Cada), Kıpçak grubuna dair lehçelerde (Cay), Başkurtlar (Yay Taşı)²³², Türkistan sahasında (Yada, Cada, Sata, Dâda taş veya Kara taş)²³³, Farslar (Seng-i Yeda ve Seng-i Yat)²³⁴, Araplar (Hacer-ül-mattar)²³⁵, Kazaklar “jay-tas”, Özbekler, Altaylar, Moğollar “yada”, Sahalar “saga”²³⁶, Kırgızlar (cay taş)²³⁷ şeklinde adlandırmaktadır.

Yada taşları farklı renklere sahip olabilmektedir. Genellikle siyaha çalan toprak rengine olup üzerinde kırmızı noktalar vardır. Beyaz olup üzerlerinde kırmızı noktalar olanlara da rastlanmıştır. Büyüklükleri bir kuş yumurtası kadardır.²³⁸

Yada taşı her zaman aynı güçte olmayabilir. Taşın üç sene kullanıldıktan sonra yavaş yavaş gücü geçmeye başlar. Bu taşların en iyileri, kendi kendine kuş veya hayvan şekli almış olanlarıdır. Bu taşların kullanılmadıkları zaman, su içine konup muhafaza edilmektedir.²³⁹

Başkurtlar arasında yağmur yağdırmaya yarayan taşlara “Yay Taşı” denilmektedir. Bu taşlardan biri olan Hıyır Menan Bızaw Taşı, Gafur ilçesindeki taşlardandır. Onlar yerinden oynatılırsa yağmur yağacağına inanılır.

²³⁰ Örnek, *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, s. 67.

²³¹ Lev Nikolayeviç Gumilev, “Eski Türk Dini”, (Akt. Harun Güngör), *Türk Kültürü*, Sayı: 377 (1994), s. 530.

²³² Ali Berat Alptekin, *Efsane ve Motifleri Üzerine*, s. 200.

²³³ Koçar, s. 238.

²³⁴ A. Süheyl Ünver, “Yağmur Taşı Hakkında”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, IV (7), 1952, s. 80.

²³⁵ İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, s. 161.

²³⁶ Dıykanbayeva, s. 48.

²³⁷ K. K. Yudahin, *Kırgız Sözlüğü*, (Çev.: Abdullah Taymas), İstanbul 1948, II, s. 715.

²³⁸ Ergun Candan, *Türklerin Kültür Kökenleri*, Sınır Ötesi Yay., İstanbul 2004, s. 465.

²³⁹ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi II*, Ankara 1995, s. 275.

Diğer bir taş olan Et Taşı ise Şülgen mağarasının önünde bulunmaktadır. Eğer o taşa yüz defa kamçıyla vurulursa köpek ulumaya başlarmış. Ardından da ılık ılık yağmur yağmaya başlarmış.²⁴⁰

Yada taşı bazen caycılar ölmeden önce onlar tarafından gömülür bazen de yağmur yağdırmak için sallanır.

Eski bir Kırgız inancına göre, caycılar ölmeden önce “cay taşlarını” yere gömerlerdi. Caycının cay taşı yere gömülmediği zaman adamın karnı yarılarına kadar durmadan yağmur yağırdı. Bu nedenle bazen caycıyı, gömmeden yakarlardı.²⁴¹

Karluk ülkelerinde Türkler, yağmur yağdırmak için taşlardan taşıyabildikleri kadar ülkelerine götürürler. Yağmur yağdırmak istedikleri zaman taşı azıcık sallarlar ve yağmur yağar. Kar ve dolu yağdırmak isterlerse biraz daha fazla sallarlar, kar ve dolu yağar.²⁴²

2.4.1.1. Yada Taşının Menşei

Yağmur törenlerinde kullanılan yada taşı kutsal kabul edilmektedir, “taşlara sihir atfedilmesi bu taşların vaktiyle tanrılar tarafından kullanılmış olmasından ileri gelmektedir.”²⁴³

Yetişkinler tarafından yağmur törenlerinde kullanılan taşlarla ilgili uygulamaların benzerleriyle Şamanizmde karşılaşmaktayız. Yada taşı başta yağmur yağdırmak olmak üzere çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır.

“Türk şamanizminin en yaygın geleneklerinden biri yağmur, dolu yağdırma ve fırtına çıkarma yahut bunları durdurma kuvvetine malik bir taşın bulunduğu ve bu taşın Türklerin büyük atalarından miras olarak kaldığına inanılmaktadır. Bu taşa Türkler “yada, cada” yahut “yat” taşı demişlerdir. Yat yahut yada (cada) eski Türklerde en mühim savaş silahlarından biri sayılmıştır.”²⁴⁴

²⁴⁰ Ali Berat Alptekin, *Efsane ve Motifleri Üzerine*, Akçağ Yay., Ankara 2012, s. 200.

²⁴¹ Dıykanbayeva, s. 49.

²⁴² Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Ankara 1985, s. 136-137.

²⁴³ Seyidoğlu, s. 49.

²⁴⁴ Abdülkadir İnan, “Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları”, *Ankara Üniversitesi İFD*, sayı: IV, 1952, 26-27.

Yada taşının menşei hakkında farklı bilgiler vardır. Yada taşıyla ilgili ilk bilgilere Çin kaynaklarında rastlamaktayız. Burada Türklerin büyük atalarının So sülalesinden olduğu ve yetmiş kardeşten birincisi olan Nişibu'nun yağmur yağdırma gibi tabiatüstü özelliklerinden bahsedilmektedir.²⁴⁵

Mu'cem-ül-Buldan adlı eserin “çin” maddesinde de geçen Türklerdeki bu sihri âdet hakkındaki en eski malûmatı (Hicri 301-331) seneleri arasında Türk memleketlerini gezmiş olan “Ebu Dülef Müs'ir İbni Mühelhel” in seyahatnamesinde bulmaktayız. “Kimak” Türklerinden bahs ederken, onların her istedikleri zaman yağmur yağdırmaya yarayan bir nevi taşları olduğunu söylemektedir.²⁴⁶

Yada taşı ile ilgili ayrıntılı bilgiyi X. yy'da İbn-ül-Fakih tarafından yazılan eserde görmekteyiz. Onun verdiği bilgiye göre Horasan sınırları içinde bulunan Türkler arasında yağmur ve kar yağdıran adamlar vardır.²⁴⁷

Yada taşı ile ilgili ilk bilgilere Çin kaynaklarında rastlamış olmamız taşın kökeninin Orta Asya olduğunu destekler niteliktedir. Hikmet Tanyu da taşlarla ilgili inançların kökeninin Orta Asya'daki eski Türk inançlarıyla ilgili olduğunu belirtmiş, yada taşını buna örnek olarak göstermiştir.²⁴⁸

Yada taşı ile ilgili bilgilere Hz. Nuh zamanında da rastlamaktayız. Tufan sonrası dünya Hz. Nuh'un oğulları arasında paylaştırılırken Yafes, yağmur yağdırmak için Tanrı'dan efsun istemiştir. Daha sonra bu efsunu taşa yazmıştır.

Yağmur yağdırmak için kullanılan bu taş, sonradan yada taşı ve benzeri isimler ile aynı işlevde kullanılmıştır.

Nuh tufanının sona ermesinden sonra dünya Nuh'un oğulları arasında bölünmüştür, Yafes'e hisse olarak Çin'e kadar Türklerin, İslâvların Yecüc ve Mecüc'ün ülkeleri verilmiştir, Yafes okuduğu zaman yağmur yağdıracak olan bir afsunu öğretmesi için Tanrıya dua etmiştir. Yafes bu afsunu öğrenince bunu bir taşa yazmıştır; bu taşı da unutmamak için boynuna asmıştır. Ne zaman yağmur istese bu afsunla yağmur

²⁴⁵ İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, s. 160.

²⁴⁶ M. Fuat Köprülü, “Eski Türklerde Dini Sihri Bir Anane: Yat veya Yağmur Taşı”, *Dâr-ül-fünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1925, s. 4.

²⁴⁷ İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, s. 161.

²⁴⁸ Hikmet Tanyu, *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987, s. 182.

yağacaktır. Daha sonra taş onun soyundan gelen Oğuz, Kalaç ve Hazarlara verilmiştir. Bu taşın veraseti üzerinde kavga etmişlerdir. Taş sonunda Oğuzların elinde kalmıştır ve belli bir günde bu taşın hangi kavmin olacağı üzerinde kur'a çekmeye karar verirler. O zaman Oğuzlar, tamtamına ona benzeyen bir taş aldılar ve afsunu bunun üzerine yazdılar ve reisleri bunu onun boynuna astı. Belli edilen günde kur'a, zamanında çekildi ve taş Kalaçlara düştü. Yafes'in orjinal taşı Oğuzda kaldığı halde Kalaç bu sahte taşla oyalandı.²⁴⁹

2.4.1.2. Yada Taşının Kullanım Şekli

Yada taşı farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Bu yeşil taş hayvan kanı sürerek veya o taşı güneş ışınlarına tutarak ya da suya batırarak rüzgâr estirmek suretiyle bulutları bir araya toplayarak yağmur yağdırılmaktadır.²⁵⁰ Yağmur yağdırmak için yada taşının tercih edilmesi bu taş atfedilen kutsallık özelliğinden kaynaklanmaktadır.

Yağmur yağdırmak için kullanılan taşların kutsal sayılması fetişizm inancı ile ilgilidir. “Fetişizm, doğada bulunan (taş, deri, pençe, boynuz vb.) birtakım nesnelerin ya da maddelerin kutsal sayılması (içlerinde büyüsel güç bulunduğuna inanılması), bunların nazardan sakınma, büyü yapma, uğur getireceğine inanma gibi amaçlarla kullanılması nedeniyledir.”²⁵¹

Fetişizm inancı ile taşlara atfedilen bu kutsiyet İslâmiyetin etkisiyle daha farklı bir şekil almıştır. Taşların sahip olduğu büyüsel güç yerini yağmur yağdırmak için yetişkinler tarafından taş okunan duaya bırakmıştır.

Yada taşı yağmur yağdırmanın yanı sıra büyücülükte de kullanılmaktadır. “Yeni Gine’de Rossel adasında “kutsal taşlar” büyücülükte önemli rol oynarlar. Yerlilerin yaba dedikleri kutsal alanlarda bir taş bulunur. Taşın ve alanın temiz tutulması gerekir. Böylece bolluk, yağmur ve sağlık elde edilir.”²⁵²

²⁴⁹ John Andrew Boyle, “Ortaçağ’da Türk ve Moğol Şamanizmi”, (Çev.: Orhan Şaik Gökyay), *TFA*, 15 (297), Nisan 1974, s. 6945.

²⁵⁰ Koçar, s. 237.

²⁵¹ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, s. 59.

²⁵² Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, s. 101.

Yada taşının özelliklerinden biri de hastalıkları iyileştirmede kullanılmasıdır.²⁵³ Yada taşı savaşta zafer kazanmak ve yağın yağmur ile düşmanı mağlup etmek için de kullanılmaktadır. Yada taşının savaşta taktik aracı olarak kullanıldığı hakkında en eski kaydı bize Ebü'l-Abbas vermektedir. Hz. İsmail'in ordusuna putperest Türkler yada taşıyla dolu fırtınası yağdırmıştır. Dolu taneleri kime çarpmışsa onu sakatlamış ya da telef etmiştir.²⁵⁴

Altay Destanı olan Maaday Kara'da destanın kahramanı Kögüdey Mergen annesiyle babasını ölümler diyarından kurtarmak için mücadele eder. Destanlarda kahramanların fırtına koparma motifi burada da karşımıza çıkmaktadır. Kögüdey Mergen sağ cebinden çıkardığı taş ile ayın gözünü, sol cebinden çıkardığı taşla güneşin gözünü körelterek Altaylar'da kara bir fırtına kopmasını sağlamıştır.²⁵⁵

Yada taşı on üçüncü yüzyılda Moğollar tarafından da biliniyordu. Batı-Moğolistan'ın bir kabilesi olan Naymanlar tarafından Cengiz Han'a karşı savaş sırasında kullanılmış ancak rüzgârın yön değiştirmesiyle tipi düşmanın yüzüne döndü. Yine Moğollar tarafından Bataklık savaşı denilen savaşta (1365) şiddetli bir yağmurla Timur'un yenilmesini sağlamak için kullanılmıştır.²⁵⁶

Türkler kılıçlarına, kemerlerine, yüzüklerine, bıçak saplarına bu taşlardan süsler yapar, beyazından yapılan yüzük yıldırımdan, susuzluktan, gök gürlemesinden korunmaya yaramaktadır.²⁵⁷ Kuraklığın giderilmesi amacı ile yağmur yağması için kullanılan yada taşının başka amaçlarla da kullanıldığını görmekteyiz. Yağmur yağdırma, kuraklığın önlenmesinde kullanıldığı gibi savaşta düşmanı yenmek için savaş taktiği olarak da kullanılmaktadır.

Yada taşı yangın söndürme aracı olarak da kullanılmıştır. Kaşgarlı Mahmut, Yağma ülkesinde kendisinin de bulunduğu bir sırada yada taşıyla her yanı saran bir

²⁵³ Hz. Nuhun oğlu Yafes'in, boynunda taşıdığı yağmur yağdırmaya yarayan muskanın hasta iyileştirici özelliği de bulunmaktadır. Hasta olan biri, suya konulan muskanın suyunu içince iyileşmektedir. V. V. Bartola, *Raboti po Istočnikovedejiya*, Bilim Yayınevi, Moskova 1973, s. 42.

²⁵⁴ Boyle, s. 6946.

²⁵⁵ Emine Gürsoy-Naskali, (Haz.), *Altay Destanı-Maaday Kara*, YKY, İstanbul 1999, s. 162.

²⁵⁶ Boyle, s. 6947.

²⁵⁷ Ahmet Talat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Hızl. Cemal Kurnaz), H Yay., İstanbul 2009, s. 488.

yangını söndürmek için kar yağdırıldığından ve yangının söndüğünden bahsetmektedir.²⁵⁸

Yağmur yağdırmak için kullanılan yada taşının uygulanış şekillerinden biri, herhangi bir beze sarılarak yangına atılmasıdır. “Suya konulursa yağmur yağar, bir beze sarılıp da yangına atılırsa yangın derhal söner. Bu taşın sihri ile kar ve dolu yağdırmak yahut kötü havayı iyi havaya çevirmek mümkündür.”²⁵⁹

Yada taşı havanın çok sıcak olduğu zamanlarda atların yelelerine asılarak serinletici amaç için kullanılmaktadır. “Altay dağlarının, buzullu bölgelerinde bulunan bir taştır. Altaylar yada taşlarını, kuru ve sıcak yerlerde saklarlar. Yazın çok sıcaklarda, bunalan atlarını serinletmek için, taşı atlarının yelelerine asarlar.”²⁶⁰ Yada taşı başta yağmur yağdırmak olmak üzere çeşitli uygulamalarda kullanılmaktadır.

Yada taşı yağmur yağdırma özelliğinin dışında insanlara zarar verebilen bir güce de sahiptir.

“Taş kaybolduğu zaman, kim onu ilk görürse başına bir felaket gelir, hasta olur veya ölür diye bilinirdi. Bundan ötürü yada taşının sahibi onu itinayla saklar, ölmeden önce de kendisi yere gömerdi.”²⁶¹

2.4.1.3. Taşın Yapısı ve Bulunduğu Yerler

Yada taşının yapısı ve bulunduğu yerler farklılık göstermektedir. Yakutlara göre bu taş, at, inek, ayı, kurt gibi hayvanların içinde bulunmaktadır. En kuvvetli taş, kurdun karnından çıkarılan taştır. Yakutlar, Sata taşının canlı bir cisim olduğuna inanırlar. Bu taş, insan kafasına benzer, yüzü, gözü, kulağı, ağzı çok açık görülür. Taş, kadın veya bir yabancınnın eli veya gözü dokunursa ölür, kuvvetini kaybeder.²⁶²

Yada taşı genellikle ineklerin ve atların midesinde, domuzların kafasında bulunur, en iyi olanları midedekilerdir.²⁶³ Yağmur taşı geviş getiren hayvanların

²⁵⁸ Mahmûd el- Kâşgarî, *Dîvânü Lugâti't Türk*, Kabalcı Yay., İstanbul 2007, s. 673.

²⁵⁹ Ziya Gökalp, *Türk Tôresi*, Toker Yay., İstanbul 2010, s. 45.

²⁶⁰ Ögel, *Türk Mitolojisi II*, s. 275.

²⁶¹ Aynakulova, s. 130.

²⁶² İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, s. 163.

²⁶³ Jean-Paul Roux, *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*, (Çev.: Aykut Kazancıgil-Lale Arslan), Kabalcı Yay., İstanbul 2000, s. 162.

sindirim organlarında bulunabilir. Geviş getiren hayvanlar, kendilerini güneşin sıcağına karşı korumak için ağızlarında bir taş tutarlar.²⁶⁴

Kırgız Sözlüğü'nde cay taşı, halk inanışına göre koyun işkembesinde bulunan ve yağmur yağmasını sağlayan küçük taştır.²⁶⁵ Genel olarak yada taşının içinde bulunduğu hayvanlar at, inek, koyun, ayı, kurt, domuzdur.

Yada taşı hayvanların içinde bulunmasının yanı sıra El-Birunî'ye göre Türk ülkesinde Karluklar ve Peçenekler arasındaki bir kayada bulunmaktadır.²⁶⁶ Yada taşının Çin'in doğu sınırlarında bulunan madenlerden çıktığı da düşünülmektedir. Çin sınırındaki sürhab adlı kırmızı kanatlı büyük bir su kuşunun mahsulü olduğuna da inanılmaktadır.²⁶⁷ “Bu kuş bahar günlerinde suları sığ olan göllerde yuva yapar. O kuş, Mısır diyarında da çok olup semmur derler. Tüyü ile gemilere ziyaret yaparlar. Amma o taşın ahvalini bilmezlermiş.”²⁶⁸

Bu kuş Çin ve İran'da yağmurlar yağıp seller aktıktan sonra su birikintileri üzerine yuvasını kurar. Bu birikinti su kuruduktan sonra bu kurumuş suyun ve bu yuvanın altı, iki arşın kadar kazılır. Ve büyük bir yumurta şeklinde boz renkli taş çıkarılır ki bu taşın üzerinde beyaz ve kırmızı benekler vardır. Bunun en iyisi yumuşaklığı fazla olanıdır. Hükümdar yazın sefer ettiği zaman sıcaktan ve yollarda tozdan vesaireden rahatsız olacak olursa veya herhangi bir surette suya ve havanın soğukluğuna ihtiyaç husule gelirse muhafazasına memur olan kimse bu taşı çıkarır.²⁶⁹

Kazvini “Asar-ül-büldan” adlı eserinde Amu-Derya nehrinin döküldüğü gölden kavuna benzer birçok sihri taşların çıkarıldığını belirtmektedir. Bu taşlar, “yahudu taşı” olarak adlandırılmaktadır.²⁷⁰

Yada taşının yapısı ve bulunduğu yerler değiştiği gibi renkleri de çeşitlilik göstermektedir. Yada taşının kalınlığı ve rengi değişmekle birlikte sarı, kırmızı, mavi, yeşil, kahverengi renkli olanları vardır.²⁷¹

²⁶⁴ Boyle, s. 6947.

²⁶⁵ Yudahin, *Kırgız Sözlüğü*, s. 715.

²⁶⁶ Gülnisa Aynakulova, “Türk Kültüründe Yada Taşı”, *60. Yılında İlim ve Fikir Adamı Prof. Dr. Kazım Yaşar Kopraman'a Armağan*, (Haz. E. Semih Yalçın), (s. 77), Berikan Yay., Ankara 2003.

²⁶⁷ Faruk Sümer, “Eski Türklerde Yağmur ve Kar Yağdırma Âdeti”, *Resimli Tarih Mecmuası*, 4 (44), 1953, s. 2535.

²⁶⁸ Ünver, s. 79.

²⁶⁹ Şerefeddin Yaltkaya, “Yat, yahut Yağmur taşı”, *Gündüz*, 1 (3), 15 Haziran 1936, s. 68-69.

²⁷⁰ Caferoğlu, “Türklerde Sihiri Taş Telakkisi”, s. 1-2.

Yada taşının kullanım zamanı değişiklik göstermektedir. “Türklere göre yat törenini kışın yapmamak gerekir, çünkü bu işlem bitki ve hayvanlara zarar verir ve yazın da ona sık sık başvurmamak gerekir, yoksa bir sürü kurt ve böceğin ortaya çıkmasına neden olur.”²⁷²

2.4.1.4. Yada Taşı Merasimi Öncesi Uygulamalar

Yada taşı merasimi öncesinde başta abdest almak olmak üzere çeşitli uygulamalar yapılmaktadır.

Eğer birisi yada merasimini yapmak isterse her şeyden önce abdest alması gerekmektedir. Sonra ırmak kıyısına giderek kuytu bir yere oturup önce 111 kere Fatiha suresini sonra 111 kere İhlas suresini okur. Bunların hepsini tamamladıktan sonra, Adem Peygamberden başlayıp bütün peygamberlere, evliya ve fakihlere dua edilir, sonra iki rekat namaz kılınır. Önce Fatiha suresini ve sonunda Kevser sûresi 21 kere okunur, ihlas suresini okurken son hareketinde Mikail’in şerefine 21 kere dua edilir. Sonra abdest alınır ve tekrar iki kere dua hareketi yapılmaktadır.²⁷³

2.4.2. Diğer Taşlar

Okunmuş Taşları Suya Bırakma

Yağmur yağması için uygulanan yöntemlerde etkisi olan yada taşı, günümüze farklı bir kullanım şekliyle yansımıştır. Toplanan küçük küçük taşlar üzerlerine dua okunduktan sonra suya bırakılmaktadır. Yada taşının su ile olan bağlantısı günümüzde taşların suya bırakılması ile devam etmektedir.

“Türk şamanizminin en yaygın geleneklerinden biri yağmur, dolu yağdırma ve fırtına çıkarma yahut bunları durdurma kuvvetine malik bir taşın bulunduğu ve bu taşın Türklerin büyük atalarından miras olarak kaldığına inanmaktadır. Bu taşta Türkler

²⁷¹ Jean-Paul Roux, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, Kabalcı Yay., İstanbul 2002, s. 100.

²⁷² Günnur Yücekal Ermetin, *Mevlevî Usul ve Adabında Eski Türk Dininin İzleri Mevlevilikte Şamanizm İzleri*, Töre Yayın Grubu ve Ön-Türk Uygarlığı Araştırmaları Merkezi, İstanbul, s. 209.

²⁷³ Aynakulova, s. 135.

“yada, cada” yahut “yat” taşı demişlerdir. Yat yahut yada (cada) eski Türklerde en mühim savaş silahlarından biri sayılmıştır.”²⁷⁴

Yağmur yağdırmak için taş ile ilgili uygulamalara çok sık rastlanılmaktadır. Toplanan taşlar okunarak torbalara doldurulur ve suya bırakılır. Irak’ta tören sırasında yetmiş bin çakıl taşı toplatılır, üzerine belirli bir âyet okunarak suya atılır.²⁷⁵

Bu taşların miktarı sabit değildir, değişkendir. “Yağmur duası için toplanan taşların miktarı, değişik şekillerde ifade edilmektedir. Genellikle kırk, kırk bin, yetmiş bin gibi sayılar verilmektedir.

Toplanan taşları suya koymak için üç kişi vazfe almakta ve üç gün içinde yağmur yağacağına inanılmaktadır. Bu durumda 3, 40, 70 veya 40.000, 70.000 gibi belirli mitolojik ve efsanevi motifleri ifade eden sayıların verilmesi de dikkat çekicidir.”²⁷⁶

Yağmur yağdırmak için toplanan taşların suya bırakılma nedeni aslında su iyesine sunulan saç niteliğindedir. Yapılan bu uygulama ile yağmur yağacağına inanılmaktadır. Taşların suya bırakılma sebebi animizm ile bağlantılı olabilir.

“Animizm esas olarak ve en basit şekliyle bütün varlıkların, canlı cansız her şeyin bir ruhunun olduğuna inanmaktır. Animizm Türk mitolojisinde söz konusu olan Yer-Su inançlarının başka bir ifade tarzıdır.”²⁷⁷

“İbadetle ilgili inanma, uygulama ve pratiklerde taşların önemli bir yeri vardır. Gerek yapıları, gerekse biçimleri bakımından ilgiyi çeken taşlar ve kayalar birtakım doğaüstü kudretlerle nitelenmiştir. Taşlar ve kayalar ya kült araçları ya da doğrudan doğruya ibadet edilen, kurban sunulan, yardım dilenilen birer kutsal obje olmuştur.”²⁷⁸

Temas büyü’sünün çıkış noktasını Frazer şöyle açıklamaktadır: “Bir zamanlar birbirine bağlı olan parçaların–hatta sonradan birbirlerinden ayrılmış olsalar bile–birindeki değişiklik, ötekini de etkileyen sempatik bir bağlantı içindedir. Temas

²⁷⁴ Abdülkadir İnan, “Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları”, *Ankara Üniversitesi İFD*, Sayı: IV (1952), 26-27.

²⁷⁵ Terzibaşı, s. 7427.

²⁷⁶ Ahmet Buran, “Fırat Havzasında Yağmur Duası ve “Yada Taşı””, *Fırat Havzası II. Folklor ve Etnografya Sempozyumu: 5-7 Kasım 1987 Elazığ*, (s. 69), Elazığ 1989.

²⁷⁷ Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, s. 58.

²⁷⁸ Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, s. 101.

büyüsünün en çok bilinen ve en yaygın olan örneği bir insanla, o insandan ayrılmış olan parçanın arasındaki büyüsel sempati uygulamasıdır.”²⁷⁹

Orhan Acıpayamlı, büyüü benzetimsel sihir ve geçen sihir olarak iki grupta incelemiştir.²⁸⁰ Sedat Veyis Örnek’in kullandığı temas büyüü ifadesi, Acıpayamlı’nın geçen sihir ifadesini, taklit büyüü ise benzetimsel sihir ifadesini karşılamaktadır.

İnsanlarda uygulanan temas büyüü doğa ile de bütünleşmiştir. Su ve toprak birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak düşünülmektedir. Bu iki parçanın birbirinden ayrılmış olduğu zamanlarda bile yağmur yağması için suya bırakılan taş vasıtası ile su ve taş yeniden bütünleşir ve temas büyüü işlevini gerçekleştirmiş olur.

“Suya batma, ilk biçime geri dönüşü, yeniden yaradılışı, doğumu simgeler; çünkü suya batma, biçimlerin biçimlerini kaybediştir ve varoluş öncesindeki ayrışmamış olanla yeniden bütünleşmektir. Suyula temas etmek her zaman yenilenmeyi temsil eder; çünkü eriyip giden daha sonra “yeniden doğacaktır”.”²⁸¹

“Suyun içine batarak yenilenme inancı, eski dönemde, tanrı heykellerinin neden suya batırıldığını açıklamaktadır. Kutsal banyo töreni, büyük bereket ve tarım tanrıçaları tapımında sık sık uygulanırdı. Tanrıçanın güçleri böylece yeniden bir araya gelmektedir ve iyi bir hasat ve bereketli bir ürün sağlanmaktadır.”²⁸²

“Baharda suya girme geleneği Azerbaycan’da “Succeddim” adını taşımaktadır. Bunun Eski Türk kağanlarının suya girmeleri ve Başkurtların üzerlerine su dökmeleriyle bir bağı vardır.

Bazı Türkçe konuşan halklarda gölün (suyun) bakirelere bile çocuk verdiğine inanılır. Suyun çocuk verdiğine dair inanç Azerbaycan Türk masallarında da vardır.”²⁸³

²⁷⁹ Örnek, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, s. 143-144.

²⁸⁰ Orhan Acıpayamlı, “Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 6-7), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

²⁸¹ Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, Kabalcı Yay., İstanbul 2009, s. 196.

²⁸² Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 202.

²⁸³ M. A. Seyidov, “Eski Türk Kitabelerindeki Yer-Sub Meselesi”, (Çev.: S. Gömeç), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, sayı: 29’dan Ayrı Basım, Ekol Yay., Ankara 1997, s. 260-261.

Yağmur yağmasını ve bereketli ürün olmasını sağlayan suya batma ritüelinin günümüzde de geçerliliğini sürdürdüğünü görmekteyiz. Su, arınmanın ve bereketin sembolü olduğu için yağmur yağdırma törenlerinde su ile temas özellikle tercih edilmektedir.

“Suya daldırmanın, arınma ve yenilenme aracı olarak görülmesinden oluşan dinsel simge, Hristiyanlık tarafından kabul edilmiş ve pek çok dinsel değerle zenginleştirilmiştir. Hristiyanlık’ta vaftiz en önemli ruhsal arınma aracıdır, çünkü vaftiz suyuna batma, İsa’nın gömülmesini temsil eder.”²⁸⁴ Dini uygulamalarda karşılaştığımız suya daldırma ritüeli yağmur yağdırma törenlerine kaynaklık etmektedir.

2.5. İSTİSKÂ

Arapça “saky” kökünden türemiş olan kelime “su isteme, yağmur duasına çıkma”²⁸⁵ anlamına gelmektedir. Yağmur yağması için Allah'a dua etmeyi ifade etmektedir.

Kur’an-ı Kerim’de Hz. Musa’nın kavmi için su istemesi “Hani, Musa kavmi için su dilemişti. Biz de, “Asanı kayaya vur” demiştik, böylece kayadan on iki pınar fışkırmış, her boy kendi su alacağı pınarı bilmişti, “Allah’ın rızından yiye, için. Yalnız, yeryüzünde bozgunculuk yaparak fesat çıkarmayın” demiştik.”²⁸⁶ şeklinde ifade edilmektedir.

Başka bir ayette, “Biz onları iki kabile halinde topluluklara ayırdık. (Tih sahrasında susuzluktan sıkılan) kavmi Musa’dan su istediğinde biz ona, “Asanı taş’a vur” diye vahyettik. (Vurunca) taştan on iki pınar fışkırdı. Herkes (kendi) su içeceği yeri bildi. Üzerlerine bulutu da gölgelik yaptık ve onlara kudret helvası ve bıldırcın indirdik. “Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin iyi ve temiz olanlarından yiye” (dedik). Onlar bize zulmetmediler, fakat kendi nefislerine zulmediyorlardı.”²⁸⁷ ifadesi geçmektedir.

²⁸⁴ Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 203.

²⁸⁵ Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türkî*, (Haz. Paşa Yavuzarslan), Ankara 2010, s. 538.

²⁸⁶ Bakara 60.

²⁸⁷ A’râf 160.

2.5.1. İstiskâ İcra Şekli

Yağmur duası icra şekli yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Bazen cami içinde bazen de şehir dışına çıkılarak yağmur duası yapılır. Halkı yağmur duasına davet amacıyla bazen hutbe okunur ve iki rekât namaz kılınır bazen de hutbe okunmadan sadece namaz kılınır.²⁸⁸

İmam-ı A'zam'a göre istiskadan maksat yalnız duadır, istiğfardır, bunda cemaatle namaz sünnet değildir, bilakis caizdir, insanlar isterlerse ayrı ayrı namaz kılabilirler. Üç gün birbiri peşine istiska duasına çıkılması güzel görülmüştür. Yağmur yağması için eski elbiseler giyilir, öncesinde fakirlere sadakalar verilir, haksız yere alınmış şeyler varsa sahiplerine geri verilir, çocuklar annelerinden ehli hayvanlar da yavrularından uzaklaştırılırlar.²⁸⁹

“Kibleye karşı durulup imam ayakta el kaldırarak dua eder, cemaat de oturarak amin der.”²⁹⁰

Yağmur namazı sırasında kamet getirilmez, bayram namazında olduğu gibi tekbir alınır. İmam birinci rekâtta “Kâf”, ikinci rekatta ise, “Nuh veya Kamer suresini” okur. Ya da birinci rekâtta “A’la”, ikinci rekatta “el-Gaşiye” surelerini okur. İmam namazdan sonra iki hutbe okur, minbere çıkılmaz. Hutbede nasihat edilmez; dua ve istiğfar edilir. Sonra imam sırtını cemaate doğru döner ve kibleye doğru yönelir, dua eder. Eller yüze doğru çevrilir.²⁹¹

2.5.2. İstiskâ İcra Zamanı

İstiskâda duadan önce namazı sünnet kabul eden mezhepler, namazın hutbeden önce mi yoksa sonra mı kılınacağı konusunda farklı görüşler ileri sürmektedir. Maliki mezhebine, Hanefiler'den İmam Muhammed'e, Şâfiî ve Hanbeli mezheplerinde tercih edilen görüşe göre önce namaz kılınır, bir kısım Hanbeli ve Şâfiî fakihlere göre ise önce hutbe okunur.

²⁸⁸ Mustafa Baktır, “İstiskâ”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, C. 23, s. 382.

²⁸⁹ Ömer Nasûhi Bilmen, *Büyük İslam İlmihali*, (Dzl. Mehmet Talü), Çelik Yay., İstanbul, s. 222.

²⁹⁰ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1953, II, s. 101.

²⁹¹ M. Cemal Sofuoğlu, *İslam Dini İnanç-İbadet-Ahlak Esasları*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları: 9, İzmir 1997, s. 294.

Sadece istiğfar ve dua ile yapılacak istiskâ için herhangi bir vakit tercihi ya da kısıtlaması söz konusu değildir.

Malikiler, bu namazın ancak kuşluk ile zeval vakti arasında kılınabileceğini ileri sürerken çoğunluğa göre bunun için belli bir zaman söz konusu değildir.²⁹²

İslamiyet'te yağmur yağması için uygulanan istiskâ ile Yahudilikte de karşılaşmaktayız. “Ortodoks Yahudilerde Yahudi dini takviminin kutsal günlerinden olan Sukkot’un (çardaklar bayramı) sekizinci günü sabahı belirli bazı ifadelerin okunması şeklinde icra edilir.”²⁹³

²⁹² Baktır, s. 382.

²⁹³ Baktır, s. 382.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAĞMURUN EDEBİYAT VE GÜZEL SANATLARA YANSIMASI

Hayatın devam etmesi için gerekli olan yağmurun, yağmaması durumunda karşılaşılan sıkıntılar, zorluklar ve yağmur yağması için verilen mücadele çeşitli alanlara yansımıştır. Yağmurla ilgili beklentiler edebiyatın farklı alanlarında kendine yer bulmuştur. Yağmurla ilgili unsurlar, *Halk Edebiyatı*, *Modern Şiir*, *Divan Şiiri*, *Güzel Sanatlar* ve *Sinema* olmak üzere beş ana başlık altında incelenmiştir.

3.1. HALK EDEBİYATINDA YAĞMUR

3.1.1. Destanlarda

Destanlar türlerine göre iki şekilde sınıflandırılmıştır. Milletlerin yazılı kültürlerinin olmadığı dönemler İslamiyet öncesi ve İslami dönem olarak ikiye ayrılmaktadır. Yazılı kültürün etkili olduğu dönemin destana yansması ikinci türü oluşturmaktadır. Destanlarda yağmur ile ilgili pratikler genellikle savaş esnasında mevsim değiştirilmesi şeklinde uygulanmaktadır. “Manas destanında “yada (cada) taşı” vasıtasıyla mevsimin değiştirilmesi motifi, destanın bir çok yerinde karşımıza çıkmaktadır. Hem Kırgızlar hem de Kalmuklar bu silahı karşılıklı olarak kullanmaktadır. Destanın muhtelif kısımlarında karşılaştığımız bu motif; Anadolu Türkleri arasında yerini “yağmur duası”na bırakmış gibidir. “Yada taşı” geleneğindeki gayri islami unsurlar, yerini islami bir havaya terk etmiştir.”²⁹⁴

Kalmuklarla yapılan savaş esnasında, Yolay, atını çok hızlı sürmesine rağmen Manas ona yaklaştığı sırada yada taşını suya atar. Gökyüzünde birden kara bulut peyda olarak, fırtına kopar. Daha sonra, Yolay’ın yada taşı sıcak yazı kışa çevirir.²⁹⁵

Bu destanda Alman-Bet’in doğması ile korkan Müslüman Kırgızlar, yerlerini yurtlarını bırakır ve etrafa dağılırlar. Bunu bir fırsat bilen Oyratlar, onların bıraktıkları yurtları elde etmek için savaş hazırlıklarına koyulurlar. Oyratların ilk akını Sol-yüz reisi Kara Nogay Yamgırçı (Yağmurcu) üzerine yapılır. Yağmurcu daha ziyade cada/yada

²⁹⁴ Ali Berat Alptekin, “Manas Destanındaki Gelenek ve Göreneklerle İlgili Hususlar”, *Türk Kültürü*, sayı: 363, 1993, s. 437.

²⁹⁵ Abdülkadir İnan, (Çev.:), *Manas Destanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1992, s. 11.

taşı ile yağmur yağdıran sihirbazlara denirdi. Bir meslek ifade eden bu deyim, sonradan bir kişi adı da olmuştu.²⁹⁶

Destanın başka bir bölümünde Manas, Akkula fazla yağlı olduğu için atını beğenmemektedir. Onun biraz zayıflamasını temin etmek için havanın soğumasını ister. Bu dileğini Almambet'e anlattı, o da Kalmukça afsunlar, dualar, Çince büyüler okuyup suya yada taşını atar. Hava birden bire bozuldu, dağ başlarını sis, gökyüzünü kara bulut kapladı, şimşek çakıp gök gürültüsü ile dolu karışık yağmur yağmaya başlar.

Arık hayvanların ölümüne, semiz hayvanların arıklanmasına sebep olan bu hava birçok yarış atlarının da ölümüne sebep olur. Manas'ın Akkulası ise tam bir yarış atı olarak hazırlanmıştır.²⁹⁷

Almambet, Sarıala atına binip kaleye yaklaşırken cada taşıyla havayı değiştirerek, gündüzü gece gibi karanlığa çevirir. Kalmuk askeri kar fırtınası içinde kalır.²⁹⁸

Semetey ile Bakay, Isıkgöl ve çevresini temaşa ederken Konurbay'ın büyücü alpi Kırım oğlu Muradıl, yada taşını suya atarak afsunu mırıldanır. Bütün gökyüzünü kara bulut kapladıktan sonra korkunç bir yağmur yağmaya başlar, derken kar fırtınası kopar.²⁹⁹

Kırgız Destanlarından biri olan Er Eşim Destanı'nda, Kalmuk'un Kırgızlara saldırısı esnasında yada taşı aracılığı ile yağmur yağdırdığını görmekteyiz.

Kalmukların Acaan'ı,

Yada taşı yakarışçılara dua okutup,

Yada taşını suya bağlarlar.

Gökyüzünü bulutlarla doldurarak,

Etrafını örttürür,

Bardak boşaltırcasına,

²⁹⁶ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi I*, (5. Baskı), Ankara 2010, s. 301.

²⁹⁷ İnan, *Manas Destanı*, s. 62.

²⁹⁸ İnan, *Manas Destanı*, s. 82.

²⁹⁹ İnan, *Manas Destanı*, s. 157.

Gökten dolu yağdırır.³⁰⁰

Destanın başka bir yerinde yine yada taşının adı geçmektedir.

Yeri sisle kuşatmış,

Yada taşı büyüsünü yaparak.³⁰¹

Destan’da, Er Eşim tarafından yakalanan yada taşı yakarışçılarından bahsedilmektedir.

Yakalanan yada taşı yakarışçılarının

Kalçalarını dizginlerle kırbaçlarlar.³⁰²

Özbek Destanı olan Melike Ayyar Destanı’nda, Avazhan ve avcılar kalenderden suya zehir katıldığını öğrenince üzürlüler. Arkadaşlarının susuz kaldığını gören Şakalender evliyalardan su dilemiştir. Bunun üzerine Hak yaradandan, bir çeşme akmıştır. Bu seraptan tüm susayan beyler içmiştir.³⁰³

Uygur Destanı olan Göç Destanı’nda kayanın Uygurlardan alınıp Çin’e götürülmesi sonucunda memlekette kuraklık başlar. Yulun Tegin Çinlilerle birçok harplerde bulunmuştur. Nihayet buna son vermek için oğlu “Gali Tegin” Çin hükümdar ailesine mensup “Kiu-lien” adlı kızı almaya karar verir. Bunun üzerine Tegin’i bularak bu evliliğin karşılığı olarak “Kutlu Dağ”ın kendilerine verilmesini ister. Tegin razı olur. Kayanın etrafını odunlarla doldurup ateş verirler, kayayı iyice kızdırdıktan sonra üzerine keskin sirke dökerek parçalarlar. Sonra o parçaları arabalara koyarak Çin’e götürürler. Bundan yedi gün sonra Tegin ölür. Irmaklar, göller kurumuş ve toprak mahsul vermez.³⁰⁴

Destanlarda taşlarla ilgili uygulamaların yağmur yağdırma ve kuraklığa neden olma gibi iki farklı işlevi mevcuttur. Savaşta karşı tarafı mağlub etmek için yağmur yağdırılır. Bunun yanı sıra Göç Destanı’nda Uygurlardan alınarak Çin’e götürülen taş sonrasında kuraklıkla mücadele edilmiştir.

³⁰⁰ A. Akmatallyev, M. Mukasov, Gülbara Orozova, (Haz.), *Kırgız Destanları 2*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 65.

³⁰¹ Akmatallyev, s. 73.

³⁰² Akmatallyev, s. 79.

³⁰³ Dilek Yücel, (Haz.), *Özbek Destanları 2-Melike Ayyar Destanı*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 133-135.

³⁰⁴ Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara 2004, s. 84-85.

Gılgamış Destanı'nda, Fırat kıyısında kurulmuş olan Şurruşal kenti halkının gürültüsünden Tanrılar rahatsız olur ve o kent halkını cezalandırmaya karar verirler. Halkı yok etmeden önce Ea, Utnapiştım'i bir rüya ile uyarır. Tanrıların sözlerini karnış evine fısıldar ve ona nasıl kurtulacağını anlatır. Kendisine bir tekne yapacaktır. Utnapiştım, kendisine öğretildiği gibi bütün yaratıkların tohumunu, ailesini, akrabalarını, yabanıl ve evcilleşmiş hayvanları, zanaatçıları tekneye alır. Her tarafı sınıksız kapatır. Gece bastırınca, tufan başlar, bütün insanlar yok olurlar. Altı gün altı gece sonra sel felaketi sona erer, hava sakinleşir.³⁰⁵

3.1.2. Efsanelerde

Efsanelerde yağmur yağdırma gibi olağanüstü özelliklere sahip kişiler mevcuttur. Göktürklerin Kurttan Türeyiş Efsanesi'nde, Göktürklerin ataları, Hunların kuzeyinde bulunan Sou ülkesinden çıkmıştır. Onların kabilelerinin reisine A Pang-pu denirdi. Onun, on yedi tane büyük ve küçük kardeşi vardı. Büyük kardeşlerinden birinin adı İ-ci Ni-su-tu idi. Bu çocuk kurttan doğmuştur.

Tabiatüstü bir kudrete ve özelliklere sahip olan İ-ci Ni-su-tu yağmurun yağması ve rüzgârın esmesi hususunda emirler verir.³⁰⁶

Karyağdı Efsanesi'nde, hamile olan kızın canı temmuz ayında kar yemek ister. O havada kar bulmanın imkânı yoktur. Kız, ellerini göğse kaldırır, Allah'a niyazda bulunur:

“Allah'ım şimdi bir kar yağdırırsan da avuç avuç yesem”. Aradan fazla zaman geçmez; o sıcak hava kaybolmuş, kar yağmaya başlamıştır. Kar yiyen kız bir süre sonra hastalanır, babasının bedduası üzerine Hakk'ın rahmetine kavuşur.³⁰⁷

Başka bir efsanede, Kocakızlar sülalesinden olduğuna inanılan kadın yedi çocuğu ile birlikte taş kesilmiştir. Aynı taş yağmur taşı olarak da kullanılmaktadır.

Kocakızlar sülalesinden kayış palaska ve tas, Çalıklar sülalesinden tavşanayağı alınır. Küçük çocuklar ve kuzularla koyunlar da buraya getirilir. Çocukların anasından, kuzuların da koyunlardan ayrı yere konulması ile ağlamaları ve melemeleri sağlanır.

³⁰⁵ Bilge Seyidoğlu, “Sel Mitleri”, *Milli Folklor*, 10 (76), 2007, 26-27.

³⁰⁶ Ögel, *Türk Mitolojisi I*, s. 27.

³⁰⁷ Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*, Akçağ Yay., Ankara 2008, s. 152-153.

Kocakızlar sülalesinden iki kadın, taşı önce yere konulan deri palaskanın üstüne yatırır, sonra da “Hadi Kızım” diyerek kaldırırlar. Taş, tasa doldurulan su ile ve tavşanayağından yararlanılarak ısıtılıp yıkanır. Bu işlemten sonra yağmur yağar.³⁰⁸

Kocakızlar sülalesinden olan kadın ve yedi çocuğunun birlikte taş kesildiği yerde yağmur duası yapılmaktadır.

Dünya'nın yok olacağı görüşü (pralaya) büyük bir olasılıkla daha Veda'ların zamanlarında bile biliniyordu. Mahabharata'ya ve Puranalar'a göre ufuk alev alacak, gökyüzünde yedi ya da on iki güneş belirecek ve bunlar denizleri kurutacak, Yer'i yakacak. Ateş Samvartaka (kozmetik yangın Ateşi) Evren'i tümüyle yok edecek. Sonra, bir tufan yağmuru on iki yıl süreyle hiç durmadan yağacak ve yer sular altında kalacak, insanlık da yok olacaktır.³⁰⁹

3.1.3. Masallarda

Masallardaki kahramanların olağanüstü özellikleri arasında hava şartlarını değiştirmeye ilgili uygulamalar bulunmaktadır.

“Kara-Atlı Han” adlı bir Altay masalında, Göktürklerdeki dişi kurt yerine çocuğu, tesadüfen kurtulan kendi annesi büyütür. Bu çocuk tıpkı Oğuz-Han gibi, bir günlük iken konuşur ve yedi günlük olunca da kalkar, yürür ve ayrıca savaşa gider. “Kar yağdırma ve rüzgâr estirme” de bu çocuğun güçleri içinde gösterilmektedir. Çocuk bir nara atınca karlar yağar. Ayrıca sıcak ve kara rüzgârlar eser.³¹⁰

3.1.4. Menkıbelerde

Yağmur yağması için gerçekleştirilen uygulamalardan biri olan mezardan kafatası çıkarıp suya atma motifi menkıbelerde de karşımıza çıkmaktadır.

Zamanın birinde Harput ve dolaylarında uzun bir süre yağmur yağmamış, kıtlık yaşanabileceği kaygısıyla halk yağmur duasına çıksa da bir türlü beklenen yağmur yağmamıştır. İşte tam bu sırada Arap Baba türbesinin yakınındaki evlerden birinde

³⁰⁸ Mustafa Cemiloğlu, *Bursa Dağ Köylerinde Türkmen Kültürü*, Uludağ Üniversitesi Yay., Bursa 2002, s. 118.

³⁰⁹ Mircea Eliade, *Mitlerin Özellikleri*, (Çev.: Sema Rıfat), (2. Baskı), Om Yay., İstanbul 2001, s. 82-83.

³¹⁰ Ögel, *Türk Mitolojisi I*, s. 311-313.

Oturan Selvi Nine rüyasında, Arap Baba'nın başını kesip bir dereye atarsa yağmurun yağacağını görmüş. Rüyanın birkaç kez tekrarlanması üzerine korkan Selvi Nine rüyasını konu komşuya anlatmayayım derken bütün Harput'a yayılmış. Kuraklık karşısında çaresiz kalan ahali Selvi Nine'ye rüyasında denileni yapması için baskı yapınca yaşlı kadın çaresiz Arap Baba'nın türbesine gitmiş ve cesedin başını keserek dereye atmış. Bunun üzerine yağmurlar başlamış, halk kuraklıktan kurtulmuş ancak aralıksız yağın ve uzun bir süre dinmek bilmeyen yağmurlar rahmet olmaktan çıkıp felakete dönüşmüş. Derken bir gece Selvi Nine bu defa rüyasında Arap Baba'nın kendisini görmüş. Arap Baba tarafından "Benim başımı attığın yerden alıp yerine koy; yoksa yağmurlar dinmez, halin haraptır" şeklinde uyarılan kadın, ertesi sabah korkuyla uyandığında hemen dere kenarına gidip kesik başı bulunduğu yerden alıp sandukadaki yerine koymuş. Ardından yağmurlar dinmiş ve her şey eski haline dönmüş.³¹¹

Ahmet Yesevî ile ilgili bir menkıbede, Mâverâü'nnehr ve Türkistan'da Yesevi adlı hükümdar av meraklısıydı, Türkistan dağlarında avlanmakla vakit geçirirdi. Karacuk dağında avlanmak istediği halde, dağın çok girintili çıkıntılı olması onu bu emelden mahrum etti. Bunun üzerine bu dağı ortadan kaldırmak istedi. Türkistan evliyası hükümdarın bu niyazını kabul etti. Üç güne kadar dağın ortadan kalkması gerekirken bütün uğraşlar sonuçsuz kalmıştır.

Ahmet Yesevi, babasının ma'bedindeki sofrayı açarak meydana çıkma zamanının gelmiş olduğunu göstermektedir. Hemen sofrayı alarak Yesi şehrine gelir. Sofrasında olan bir tane ekmeği niyaz gösterdi, kabul edip Fatiha okudular. Bu ekmeği, meclistekilere böldü, hepsine yetti.

Hoca Ahmed, babasının hırkası içinde du'asının neticesini bekliyordu. Birdenbire gökyüzünden seller boşandı, her yer suya boğuldu. Şeyhlerin seccadeleri dalgalar üzerinde yüzmeye başladı. Bunun üzerine bağrışıp niyaz ettiler. Hoca Ahmed, hırkadan başını çıkardı ve hemen fırtına kesilerek güneş açılmıştır.³¹²

Tarihte bilinen ilk Türk mutasavvıf olan Ahmet Yesevi, menkıbesinde yağmur yağdırarak Karacuk dağını ortadan kaldırmıştır.

³¹¹ Emrah Yavuz, *Harput Halk Kültüründe Ziyaret ve Ziyaret Yerleri Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2005, s. 56.

³¹² M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, (9. Baskı), Akçağ Yay., Ankara 2003, s. 59-60.

Mevlânâ hazretlerinin rivayet ettiğine göre, bir şehirde yağmur duasına çıkılmıştır. Tam yedi gün oruçlar tutulup, kurbanlar kesilip, namazlar kılınmasına rağmen yağmur yağmaz. Şefaatte bulunması için Bistam'dan gelmiş bir derviş bulurlar. İki gözü Bayezid'in [Bistâmi] mübarek yüzünü gören ve onları şefaatchi yapan dervişin duasıyla birkaç gün gece gündüz yağmur yağar.³¹³

Dostlardan bazıları, ikiyüzlülerin dervişler aleyhinde bulunduğunu Mevlânâ'nın huzurunda anlattılar. Mevlânâ şöyle buyurdu: Nuh-i Neci, Tanrı tarafından gerçekleşen işaretle gemisini tamamlamasının ardından zavallı Kenan da babasının peygambeliğini kabul etmeyen kâfirlerle birlikte onunla alay etmeye koyuldu ve hepsi birden “Kupkuru sahrada bu geminin ne gereği var? Bu ne işe yarar?” dediler.

Müfessirler, bu geminin orada iki yıl kaldığını ve herkesin gelip bu gemide apdest bozduğunu, hatta geminin pislikle tamamen dolduğunu söylerler. Nuh hazretlei buna engel olmuyor, Tanrı'ya karşı ağlayıp sızlıyordu.

Nihayet Tanrı, onlara böyle öldürücü bir hastalık verdi ki, o hastalığın insan pisliğinden başka ilacı yoktu. Bunun üzerine halk birbirinden utandığı için gizli gizli oraya gidip pislikleri yerlerdi. Böylece gemide pislikten hiçbir eser kalmadı.

Sonra, “Zalimlerin dediklerinden çok yüce olan Tanrı” tam kırk gün büyük bir yağmur yağdırdı.³¹⁴

Fahreddin Dîvdest, Mevlânâ hazretleri için Hakayık-i Sülemi adlı kitabı yazmıştır. Bitirip kendisine götürdüğünde Mevlânâ hazretleri feracesini ona verir. Fahreddin Dîvdest yazdığı kitaba karşılık sadece bunu mu verecek diye aklından geçirmiştir. Mevlânâ hazretleri, kalbinden geçenleri sezip bir hikâye anlatmıştır. Fahreddin Dîvdest de utanarak ağlayıp tövbe eder. Mevlânâ'nın ölümünün ardından Konya'da birdenbire şiddetli bir kurak oldu ve hiç yağmur yağmadı. Halk yağmur duasına çıkmaktan aciz kaldı. Şehrin büyükleri ve ileri gelenleri bu feraceyi Fahreddin Dîvdest'ten isterler. Bunu alıp yağmur duası için sahraya çıktılar. Bunun üzerine yüce Tanrı o kadar yağmur yağdırdı ki dünyanın bütün susuzları suya kandılar.³¹⁵

³¹³ Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, (Çev.: Tahsin Yazıcı), Kabalcı Yay., İstanbul 2006, s. 390.

³¹⁴ Ahmed Eflâkî, s. 408.

³¹⁵ Ahmed Eflâkî, s. 459.

Konya şehrinde bir süre su kıtlığı oldu. Yağmur hiç yağmadı. Şehrin bilginleri, şeyhleri ve emirleri bütün halkla birlikte su istemek için şehirden dışarı yağmur duasına çıktılar, kurbanlar kestiler, ağlayıp sızladılar, fakat duaları kabul edilmedi. Devrin aydın gönüllülerinden bir cemaat, bunun çözümünü Çelebi Hüsameddin hazretlerine gidip onun Mesih'in nefesi gibi olan nefesini ve duasını istemekte gördüler.

Çelebi Hüsameddin, Türbe'ye geldi candan bir niyazla namaz kıldı. Mübarek başını açarak yağmur isteğinde bulundu. Derhal iri iri bulutlar toplanıp gökte görüldü ve şiddetli bir yağmur yağmaya başladı.³¹⁶

Çelebi Emir Arif hazretleri Ladik şehrini şerefleştirmişti. Birkaç gün o ülkenin büyükleriyle eğlendiler. Sonra birdenbire bir kıtlık oldu. Hiç yağmur yağmadı. Şehrin halkı hep birlikte yağmur duasına çıktı; fakat yağmur yine yağmadı. Şehrin bütün ahalisi düşündü. Çelebi hazretlerinin aleyhinde taşkınlıklar gösterip ona “Mutlaka bu şehirden çıkıp gitmen gerekir. Yüce Tanrı kahretmiş yağmur göndermiyor.” dediler.

Tavas Kalesi'nin emiri olan ve candan müritlerden sayılan biricik Emir Şücaeddin İlyas'ın bağına girdiler. Ariflere yaraşır eğlencelerle meşgul oldular. Çelebi birdenbire kalktı, bir tepe üzerinde mübarek başını açtı, kibleye karşı rükûya vardı ve büyük bir huşu içinde münacatla meşgul oldu. Bir saat sonra “Yarabbi, dostların başına yağmur yağdır” diye bir nara attı.

Hemen o anda göğün her tarafında büyük bulutlar görüldü, şimşekler çaktı, gök gürültüsü insanlarda akıl bırakmadı. Anlatılmayacak derecede yağmur yağdı.³¹⁷

3.1.5. Anonim Halk Şiirinde

Tekerleme

Çocuklar tarafından yapılan yağmur törenlerinde, tekerlemeler söylenmektedir. Bu türle alakalı örnekler ilgili bölüme eklenmiştir.

Bilmece

Hayatımızın her anında karşılaştığımız bilmecelerde, yağmurla ilgili çeşitli örneklere rastlamaktayız.

³¹⁶ Ahmed Eflâkî, s. 562.

³¹⁷ Ahmed Eflâkî, s. 642.

Elsiz ayaksız
Kuyu eşir³¹⁸(Yağmur)

Uzun uzun kamişler
Bügün bize gelibler*
Onca heley tebipler*
Khurda khemir olublar*³¹⁹ (Yağmur)

Uzun uzun dervişler
Akşam bize gelmişler
Bir horoncuk tepmişler
Bir yemecik yemiyler
Kemencesiz gitmişler³²⁰ (Yağmur)

Eve gittim çe ora gittim çe³²¹ (Yağmur)

Elsiz ayaksız kuyu kaar³²² (Yağmur)

Uzun uzun dervişler
Hak yolundan gelmişler
Bizim evin üstünde
Ne horon etmişler³²³(Yağmur)

³¹⁸ Deniz Balcıoğlu, “Halk Bilmeceleri”, *TFA*, 4 (93), Nisan 1957, s. 1486.

* Gelmişler

* O kadar halay çekmişler

* Ufak hamur olmuşlar

³¹⁹ Suphi Saatçi, *Kerkük Çocuk Folkloru*, Fuzuli Yay., İstanbul 1984, s. 92.

³²⁰ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, Derin Yay., İstanbul 2007, s. 234.

³²¹ Muzaffer Batur, “Edirne’den Derlemeler: Sinanköy Bilmeceleri”, *TFA*, 6 (136), Kasım 1960, s. 2272.

³²² Mevlüt Özhan, *Türkiye’de Çocuk Oyunları Kültürü*, (1. Baskı), Ankara 1997, s. 74.

Şıp benim alnıma, şıp senin alnına. (Yağmur)

Daldan dala limbirt göle. (Yağmur)

Dal ucunda gümüş düğme. (Yağmur)

Gökte iplendi yerde diplendi.³²⁴ (Yağmur)

Nar tanesi, nur tanesi, gökyüzünde bir tanesi. (Yağmur)

Dam ardında şırıldak. (Yağmur)

Bulut benim eğerim, istediğime binerim; tarlalara, bağlara sağnak olur, inerim.
(Yağmur)

Dam altında şıp şıp dam ardında şıp şıp. (Yağmur)

Gökten iner çocuklar, başında kalpacıklar. (Yağmur)

Gökte biter, yere batar. (Yağmur)

Benim bir dedem var, mezarını kendi kazar. (Yağmur)

Elsiz, ayaksız kuyu kazar. (Yağmur)³²⁵

Dam üstünde pat pat eder. (Yağmur)

Altın arabana gümüş tarabana lebbi şeker, nohut döker. (Yağmur)

Benim bir oğlum var, hırsıyla her yeri deler. (Yağmur)

Uzun uzun dervişler, akşam bize gelmişler, oynamışlar, gülmüşler, yine kalkıp
gitmişler. (Yağmur)

Küçük küçük toplar, yerlerde hoplar; topraklara kan döker, gelen giden onu öper.
(Yağmur)

³²³ İlhan Turan, “Rize ve Çevresinin Coğrafi Özelliklerinin Halk Kültürüne Etkileri”, *1. Rize Sempozyumu 16-18 Kasım 2006*, (s. 688), Rize Valiliği, Rize 2007.

³²⁴ İlhan Başgöz, *Türk Bilmeceleri II*, Kültür Bakanlığı Yayınları/1471, Ankara 1993, s. 559.

³²⁵ Başgöz, *Türk Bilmeceleri II*, s. 560.

Üstümüzden inceler düşer, sana da düşer, bana da düşer. (Yağmur)

Dağdan gelir, taştan gelir, başı yularsız aslan gelir. (Yağmur)

Ev altında at tepişir.³²⁶ (Yağmur)

Dam ardında takur tukur, sandım kızlar çulfa dokur, bizim sıçan müezzin olmuş,
camilerde ezan okur. (Yağmur)

Ev ardında, cim cort.³²⁷ (Yağmur)

Hazreti Ali'nin düvesi, gökten iner boğası.³²⁸ (Yağmur)

Ufacık taşlar, dünyayı taşlar. (Yağmur)

Küçük küçük toplar

Yerlerde hoplar

Topraklara kan döker

Gelen giden onu öper (Yağmur)

Gökten iplendi, yerde bitlendi³²⁹ (Yağmur)

Dam üstünde pat pat eder. (Yağmur)

Ev üstünde şıp şıp, ev altında şıp şıp. (Yağmur)

Gökten iner çocuklar,

Başında kalpacıklar.³³⁰ (Yağmur)

³²⁶ Başgöz, *Türk Bilmeceleri II*, s. 561.

³²⁷ Başgöz, *Türk Bilmeceleri II*, s. 562.

³²⁸ Hamit Koşay, *Ankara Budun Bilgisi*, Ankara 1935, s. 82.

³²⁹ M. Mustafa Çaldağ, "Beşikdüzü ve Yöresinden Bilmeceler II", *TFA*, 8 (180), Temmuz 1964, s. 3460.

³³⁰ Hamamizade İhsan, *Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler III-Bilmeceler*, İstanbul 1930, s. 73.

Anam bulut, babam rüzgâr!
 Olmadığım zamanlar,
 Köylüler beni arar,
 Çok olduğum zaman da,
 Bana lânet ederler. (Yağmur)
 Dam üstünde takur tukur,
 Sandım kızlar halı dokur. (Yağmur)
 Eve gittim çe,
 Oraya gittim çe. (Yağmur)
 Evin önünde şık şık
 Evin arkasında şık şık. (Yağmur)
 Gökten iner çocuklar!
 Başında kalpakcıklar. (Yağmur)
 Gökten iplendi,
 Yere bitlendi. (Yağmur)
 Havada iplenir,
 Yerde kirlenir. (Yağmur)
 Hazret-i Ali'nin düvesi,
 Gökten iner boğası! (Yağmur)
 İplik iplik dökülür,
 Yere düşer sökülür,
 Dinlemez gönül hatır,
 O herkesi ıslatır. (Yağmur)
 Kendi eşer,
 Mezarına düşer. (Yağmur)

Rengi yoktur, sesi var,
 Buluttan anası var,
 Ne sararır ne solar,
 Türlü kaplara dolar. (Yağmur)
 Şıp benim alnıma,
 Şıp senin alnına. (Yağmur)
 Ufacık çamlar,
 Sakızı damlar. (Yağmur)
 Uzun uzun dervişler,
 Bizim bağa gelmişler,
 Ağlamışlar, gülmüşler (Yağmur)
 Uzun uzun kamışlar,
 Akşam bize gelmişler,
 Çalmışlar, çağırmışlar,
 Sonra koyup gitmişler. (Yağmur)
 Üstümüzden inceler düşer,
 Sana da düşer, bana da düşer. (Yağmur)
 Ağlarken göz kırpar! (Yağmur)
 Gökten yere yağar,
 Yerden göğe ağıar. (Yağmur, buhar)
 Yere kızar, göğe çıkar
 Gökte durmaz, yere düşer.³³¹ (Buhar, yağmur)

³³¹ Amil Çelebioğlu, Yusuf Ziya Öksüz (Haz.), *Türk Bilmeceleer Hazinesi*, Ülker Yay., İstanbul 1979, s. 75.

Uzun uzun dervişler,
 Akşam bize gelmişler,
 Tepinmişler durmuşlar,
 Çekilmişler gitmişler.³³² (Yağmur, dolu)

Süt Kazan

Halk Edebiyatının bu türüne dua aydımı da denilmektedir; çünkü uzun müddet yağmur yağmadığı zaman bir grup ev ev dolaşır, birisi aydımı söyler ve “eşek” dedikleri biri de evlerden bahşiş toplar:

Süt gazan ..â.. süt gazan
 Süt gazana ne gerek
 Çıgım çıgım biz gerek
 Aş bişirdim düşürdim
 Yetim oğlan çağırdım
 Bir eşecik getirdim
 Doyurmanı gitmerin
 Bir haltacık getirdim
 Doldurmanı gitmerin
 Berenin oğlu bolsun
 Bermediğin gızı bolsun
 Allah!
 Gut guti’nı gördin mi?
 Gut’a salam berdin mi?
 Şu ay doğandan beri
 Yağın garasın gördin mi?³³³

³³² Çelebioğlu, s. 76.

Türk halk şiirinde böyle bir türe rastlanılmamakla birlikte Türkmen halk edebiyatında “aydım” olarak adlandırılan tür aslında bizdeki şarkı, türküye tekabül etmektedir. Manzume, rediflerindeki “süt kazan” ifadesinden dolayı bu şekilde adlandırılmıştır.³³⁴ Farklı bir adlandırılma olarak düşünüldüğü için bu bölüme eklenmiştir.

3.1.6. Atasözleri ve Deyimlerde

Halk kültürünün bir parçası olan atasözleri ve deyimlerde havaya dair, yağmur, dolu ve kar ile ilgili çeşitli deyim ve atasözleri mevcuttur.

Havaya Dair Atasözleri ve Deyimler

Cemre yağışlı ise, yıl yağışlı, hasat bereketli.

Ülkerde yağarsa kuyu doldurur.

Karakış yağar, zemheri ayaz giderse, kızım halhalını gümüşten yaptırırım.

Kış dumanlı, yazın yağmurlu olsun.

Zemheride yağmur yağacağına yılan yağsın.

Mart kuruluk, Nisan yağmurluk.

Mart yağar, Nisan öğünür.

Nisan yağar, insan öğünür.

Martta yağmasın, Nisanda durmasın.

Mart ile Mayısta yağmur yağarsa sabanını gümüşlet!

Martta kuruluk, Nisanda yağmurluk.³³⁵

Martta yağmaz, Nisanda dinmezse sabanlar altun olur.

Mart ile Mayısta yağmur yağarsa öğ kileyi, yağmazsa başına gey kileyi.

³³³ Yusuf Azmun, “Türkmen Halk Edebiyatı”, *Reşid Rahmet Arat İçin*, (s. 66), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 19, Ankara 1966.

³³⁴ 19 Nisan 2014’te Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ahmet GÖKÇİMEN ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

³³⁵ Azmi Güleç, “İklim ve İklima Dair Atasözleri, Deyimler”, *TFA*, 12 (252), Temmuz 1970, s. 5677.

Martta sıçan siymezse, Nisanda yağmur dinmezse, çiftçiliğe baha biçilmez.

Mart ile Mayıs arasında yağmur yağarsa öğ sabanı, yağmazsa sat sabanı.

Mart ile Nisan ağlarsa rençber güler.

Nisan yağmuru altun araba, gümüş tekerlek.

Nisan ayının yağmuru, kundura ununun hamuru.

Nisan yağmuru biçtim derdi ikiye biçtim.

Nisan yağmurunun her damlası bir buğday danesidir.

Yağmurlu Nisan, rüzgarlı Mayıs.

Nisan yağar, Mayıs çiseler o zaman dolar keseler.

Baharın yağışı, arttırır sağışı.

Artık geldi yaz, ne fazla yağsın ne de az.

Yağmur'a Dair Atasözleri ve Deyimler

Rençberin anbarı, yağmurla dolar.

Başladı kış ikindi, çoban kepenek dikindi.

Eser eser yağmazsa vay rençberin haline.

Yağmur yağmadan sele gider, her hacet için ele gider.

Gökten yağar, yerde biter.

Yağmurun hayırlısı; bağın bayırlısı.

Gece yağar gündüz açar, o yılımızın hoşluğundan; Gündüz yağar gece açar o yılımızın puşluğundan.

Yağmur gibi bereketli ol.

Yağışlı ay, çoğaldı pay.

Hava boyunca ağlar, helşir ekinler bağlar.

Yağmuru yel, insanı el azdırır.

Yağmur gününde ağmalı, güneş gününde çavmalıdır.

Yağmur gününde bıçak kınında gerek.
 Kork zağardan, çok yağıardan.
 Yağmurlu havanın uykusu, yelli havanın kuytusı.
 Vakitsiz yağan yağmur, ihtiyarlıkta gelen servete benzer.
 Çiftçi yağmur ister, tuğlacı kurak, ikisinin de muradını veren Hak.
 Geçmir yağmura kepenek olup çapınma.
 Gök ağlamayınca, yer gülmez.
 Gök gürlemeden yağmur yağmaz.
 Gök gürlemeyince, çiftçi Allah Allah demez.
 Yağar diğircik, ıslanmaz dağarcık.
 Ekin yağıştan, mal doğuştan belli olur.
 Yağmurla kar bereket; yeter ki olsun bereket.
 Az yağmurdan çamur olmaz; özsüz buğdaydan hamur olmaz.
 Yılımız yağmurlu, elimiz hamurlu.
 Bir damla yağmur düşmedi, ekmek fırında pişmedi.
 Yağ yağışla, süt sağışla.
 Yağar yağar dinme bilmez, çiftçi artık gülme bilmez.
 Yağmur yağdı engine çıkarın ağanın dengine.
 Bereketin kökü fazla yağışla, israf etme yoksullara bağışla.
 Yağmur serpeledi, kar tepeledi.
 Kurbağanın bile gözü yağmurdadır.
 Yağmur siniyor, ara sıra diniyor.
 Yağmurun yavaşı öşürcü kızdırır.
 Yağmur donar kar olur, o da bize kâr olur.
 Yağar yağar sel olur, sel çoğalır göl olur.

Yağmur yağarsa, ineği sat, öküzü al; yağmur yağmazsa, öküzü sat deveyi al.

Yağmur yağarsa tarladakinden, yağmazsa anbardakinden kazanılır.³³⁶

Nisan yağmuru yere düşer ot, insana hayvana düşer et olur.

Martla Nisan ağlarsa rençber güler.

Nisan ağlar, Mayıs gülerse çiftçi sevinir.

Mart'ta yağmazsa, Nisan'da dinmezse sabanlar altın olur.

Mart'ta sıçan siğmezse, Nisan'da yağmur dinmezse, ekinim saz, koyunum yüz, gelinim kız olur.

Yılın eksliğini Nisan yetirir, Nisan'ın eksliğini yıl yetiremez.

Mart'la Mayıs arasında yağmur yağarsa öv sabanı, yağmazsa sat sabanı.³³⁷

Kırk yıl yağmur yağsa mermere geçmez.³³⁸

Yaz yağmuru bulut geçintisidir.³³⁹

Karla İlgili Atasözleri ve Deyimler

Kar toprağın örtüsü; kurak çiftçinin törpüsü.

Kar susuzu kandıramaz; kavurga karın doyurmaz.

Fazla kar bereketin müjdecisidir.

Bir kar iki yağmur verirse olur hamur.

Karlı sene nurlu sene.

Kar gibi ak, gül gibi pak.

Kar toprağın mayasıdır.

Kar yağar, bereket artar.

Kar çiftçinin yorganıdır.

³³⁶ Güleç, s. 5678-5679.

³³⁷ Nail Tan, "Türk Folklorunda Nisan Yağmuru Motifi", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 470-471), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

³³⁸ Metin And, *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası*, (3. Baskı), YKY, İstanbul 2010, s. 50.

³³⁹ Fehim Çaylı, *İlgın Folkloru*, Konya 1945, s. 216.

Dağına göre kar yağar.

Kar izi kapatır, toz gözü kapatır.

Kar ne kadar çok yağarsa, yaza kalmaz.

Doluya Dair Atasözleri ve Deyimler

Dolu düştü düze, zararı değdi bize.

Dolu düştü dağa, muhtaç olduk yağa.

Dolu düştü ekine, çiftçi uğrar hekime.

Düşüyor iri dolu, içi zehirle dolu.

Fazla yağar dolu çiftçi olur deli.³⁴⁰

Üçleme Savları

Üçleme Savları, üç ayrı düşüncenin bir araya gelmesinden oluşan atasözleridir. Yağmur ile ilgili söylenmiş üçleme savları mevcuttur.

Ağustos'ta oğul veren arıdan, yağmurdan sonra ekilen darıdan, kocasından sonra kalkan karıdan hayır gelmez.

Gece yağar gündüz açılırsa yıl düzgünlüğü,

Gündüz yağar gece açılırsa yıl bozgunluğu,

Adam söyler, karı dinlerse ev düzgünlüğü,

Karı söyler, adam dinlerse ev bozgunluğu.³⁴¹

Yağmur gece yağar, gündüz durursa (kul azgını), yani ürünün çok olacağına ve kulların azacağına.

Yağmur gündüz yağar, gece durursa (yıl azgını) yani, o yılın ürününün bereketsiz olacağına, hüküm verilir.³⁴²

³⁴⁰ Güleç, s. 5679.

³⁴¹ İlknur Can, *Bayram Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1982, s. 22.

³⁴² Ali Rıza Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yayınları/256, İstanbul 1993, s. 522.

3.2. MODERN ŞİİRDE YAĞMUR

Yağmurla ilgili beklentiler, dilekler modern şiire de konu olmuştur. Hayatın aynası vazifesini gören şiirler insanların arzu ve isteklerini yansıtmaktadır.

YAĞMUR DİLEĞİ

Yağ yağmur, yağ!

Bir serinlik çöksün içime.

Anadolu benzeri, kurak gönlüm

Yağ, yağ ki girsin başka biçime.

Fakir kalbi gibi cömert ol,

İnsanoğlunun halinden anla.

Boşan dört bir yana sağnak sağnak,

Yoksa ne çıkar yağmışsın damla damla.

Toprak ağızını açmış, dalların boynu bükük,

Her şey “yağmur” diye kapanmış secdeye.

Hem yalnız değil, ılık bir rüzgarla,

Ilık bir rüzgarla gel bizim ülkeye.

Gebe olduğu belli üstümdeki bulutun,

Ama rüzgar var korkarım değişsin yolu.

Fakirin yılda bir tutar derler dileği,

O da: yağmur isteyince yağarmış dolu.³⁴³

³⁴³ Ömer Tanrıkulu, “Yağmur Dileği”, *Ülkü*, 2 (20), Ağustos 1948, s. 11.

YAĞMURU ÖZLEYİŞ

Gel artık yağmur,
Bereket buğulu yağmur,
Saadet kokulu yağmur,
Gel!

Boşan olanca bolluğunla,
Dökül üzerime
Ve kokusunu yanık toprağın
Üfle içime..
Ekinde tarlan susuz,
Bahçem susuz, bağım susuz;
Her yer çatlak çatlak,
Anam toprağım susuz,
Gel!
Gözlerim hep özleminle uykusuz
Gel artık yağmur,
Gel!³⁴⁴

YAĞMUR DUASI

Sevda türküleri söyler
Toprağı öper bulut

³⁴⁴ Süleyman Ece, “Yağmuru Özleyiş”, *Ülkü*, 2 (14), Şubat 1948, s. 22.

Nisanda kırk ikindiler nazlanır

Yağmurdur, doludur, göz yaşı

Coşar bu mevsim

Toprağı öper bulut

Ruhum bir kararır bir şavkır

Sevinçtir, üzüncü bazı, haber iletir teller

Güneş merhabasın kesmesin isterim

Gök yüzüne kalkmış eller

Eğilir,

Toprağı öper bulut

Güz yazdan yaşanır

Yaşlı, genç, kimi çocuk

Yemenisinde göz yaşı anamın

Gök yüzüne dua için kalkan eller

Ağittir, yakarış

Sevdadır, türkü bir umut

Gök gürültüsü sonra,

Toprağı öper bulut³⁴⁵

KOCAKARI İLE ÖMER

Mehmet Âkif Ersoy, “Safahat” da yetimin âhını yağmur duası benzetmesi ile açıklamaktadır.

³⁴⁵ R. Sami Hamamcıoğlu, “Yağmur Duası”, *Türk Dili*, Sayı: 488 (1992), s. 107.

Şu nevhalar ki çıkar tâ bulutların içine,
 Ömer! Savâik-i tel'in olur, iner tepene!
 Yetimin âhını yağmur duası zannetme:
 O sayha ra'd-ı kazâdır ki gönderir ademe!³⁴⁶

ANADOLU GERÇEĞİ

Yalınayaklarınla koştun mu tarla tarla...
 Duydun mu çıplak toprağın, çıplak insanın yasını?
 Ağlayan kadınlarla, ihtiyarlarla..
 Yaşadın mı bir yağmur duasını?

Bozbulanık ırmaklarda çimdin mi?
 Kulak verdin mi yürekten kavala, saza?
 Bir ipek seccade üstünde gibi, huzurla...
 Durdun mu toprakta namaza?

Bilir misin köylerde akşam olunca
 Çekilir el-ayak ortalıktan..
 Bir hüzünlü ay doğar karanlığa sapsarı.
 Başlar bir ağıt gibi sulardan, kapılardan
 Kurbağa feryatları, köpek ulumaları..

³⁴⁶ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, Akçağ Yay., Ankara 2007, s. 124.

Geceleri süt kokan, gübre kokan evlerin
 Topraktır hep damları, duvarlarıysa kerpiç.
 Seferberlik yıllarını dinlerken ürpererek
 Tandır başlarında uyudun mu hiç?

Kış günleri trenlerle geçtin mi uzak köylerden
 Gördün mü dehşetini tipinin, karın?
 Çektin mi hiç acısını istasyonlarda
 Tandır ekmeği satan, yumurta satan
 Yarı çıplak çocukların?

Kılığın kıyafetin sarmadı beni
 Söylediğin türküler bizim türkümüz değil
 Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını
 Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden
 Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş
 İnsanlar, selamını esirgemedi
 Savuş git içimizden.³⁴⁷

YAĞMUR DUASI

Gidişinden bu yana
 bu kente hiç yağmur yağmadı

³⁴⁷ Yavuz Bülent Bakiler, *Harman*, (9. Baskı), Türk Edebiyat Vakfı, İstanbul 2006, s. 39-40.

Unuttum kaç mevsim geçti
Camdan bakmadım,
Sıcak ekmeğiyle sokakta geçen,
Zeytin gözlü çocuğa,
Kuş seslerini duymadım,
Leylaklar göç etti buralardan.
Unuttum sevgi dolu bakışların tümünü
Ben, bıraktığın mevsimde kaldım.

Kışlar geldi geçti,
Üşüdüm,
Yazlar bunalttı;
Sonbaharlarda döküldüm.
Bir kere olsun bahar gelmedi bu şehre,
Kapkara bulutlar dolaştı başımda
Yağmadı
Düşlerim içimde yeşermedi sabahlarda

Çocukların kağıda kırmızı karlar çizdiği gibi
renkli yağmurlar bekliyorum.
Simsiyah bulutlardan kopup
gözlerinin önünde
beni sıırıslıkla yapacak

Bir daha bahar gelirse bu şehre,
 bir daha gök gürüldeyse...
 Şemsiyesiz yürüyüp
 yırtık pabuçlarımdan
 giren suyun,
 Çocuksu düşlerimi
 iliklerine kadar ıslanacağı
 yağmur duasındayım ben.

Nisan da olsa ay
 tam ıslatmasa da beni
 çölle dönmüş yüreğime
 yağ hadi!³⁴⁸

YAĞMUR DUASI

Ben geldim geleli açmadı gökler,
 Ya ben bulutları anlamıyorum,
 Ya bulutlar benden bir şeyler bekler.
 Hayat bir ölümdür, aşk bir uçurum...
 Ben geldim geleli açmadı gökler.

Bir yağmur bilirim, bir de kaldırım
 Biri damla damla alnıma düşer;
 Diğerinde durur göğe bakarım.

³⁴⁸ Nesrin Özyaycı, “Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 677-678), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

Ne şehir, ne deniz kokan gemiler
Bir yağmur bilirim, bir de kaldırım.

Nedense aldanmış ilk gece annem,
Afsunlu bir gömlek giydirmiş bana.
İşte vuramadı gökler bana gem,
Dinmedi içimde kopan fırtına.
Nedense aldanmış ilk gece annem.

Biri çıkmış gibi boş bir mezardan,
Ortalıkta ölüm sessizliği var.
Bana ne geldiyse geldi yukardan,
Bana ne yaptıysa yaptı bulutlar,
Biri çıkmış gibi boş bir mezardan.

İyi ki bilmiyor kalabalıklar
Yağmura bakmayı cam arkasından,
İnsandan insana şükür ki fark var;
Biri cennetse, birine zindan
İyi ki bilmiyor kalabalıklar.

Yağmur duasına çıksaydık dostlar,
Bulutlar yarılr, hava açardı.
Şimdi ne ihtimal, ne de imkan var.
Göğe hükmetmekten kolay ne vardı,
Yağmur duasına çıksaydık dostlar!

Ben geldim geleli açmadı gökler;
 Ya ben bulutları anlamıyorum,
 Ya bulutlar benden bir şeyler bekler.
 Hayat bir ölümdür, aşk bir uçurum;
 Ben geldim geleli açmadı gökler.³⁴⁹

YAĞMUR DUASI

Görünmez ellerin sağdığı bulut,
 Yağmur ki Allaha bağlanan umut,
 Ellerini göğe kaldır açık tut:
 Tarlada çamur teknede hamur
 Ver Allahım ver sellice yağmur!

Ve bağrını toprak, avuçlarını el
 Açıyor göklere; yağmur tek emel.
 Ağlanmaz götürse yavruyu bir sel:
 Tarlada çamur teknede hamur
 Ver Allahım ver sellice yağmur!

Çatlak dudaklarını ıslatmıyor kan,
 Toprakta yangın var, toprakta volkan.
 Allaha gönderilen elçi: Kurban.
 Tarlada çamur teknede hamur
 Ver Allahım ver sellice yağmur!³⁵⁰

³⁴⁹ Sezai Karakoç, *Gün Doğmadan-şiiirler*, (9. Baskı), Diriliş Yay., İstanbul 2010, s. 10-12.

ÇÖMÇE GELİN I

Sokaklar boyunca çeşmeler kurdum
 Gürül gürül gücüm aktı damarlarına
 Kuru çatlak toprakta açlık ve umut
 Yeşil bir özlem gibi yöneliyor tanrıya
 Oysa tükenmiş çeşmelerde su
 Yanık bir ekmek gibi yağız yüzlerin
 Ezik isyanı kımıldar damarlarında
 Seslenirken çocuklar tarlalarda
 Çömçe gelin nar ister
 Tarlaya yağmur ister

Bir esmer bulut uğruna eller
 Bir tutam ıslak toprak kokusuna havada
 Bulut ve toprakta yoğunlaşır yaşamak
 Gâvur bir çalım sarı kuru otlarda
 Çaresiz açılır tanrıya eller
 Seslenirken çocuklar tarlalarda
 Ver Allahım ver
 Yağmur ile sel

Belki düşer belki düşmez yağmur toprağa
 Geçir parmaklarını geçir toprağa
 Sökülsün tırnaklar diren ha diren

³⁵⁰ Niyazi Akıncioğlu, “Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 674), Kitabevi Yay, İstanbul 2007.

Fıskırır su gibi kanı toprağın
Seslenirken çocuklar tarlalarda

Çömçe gelin nar ister
Tarlaya yağmur ister
Ver Allahım ver
Yağmur ile sel³⁵¹

ÇÖMÇE GELİN II

Şimdi bir yumruk gibidir çömçe gelin
Bin yıllık yazgıyı bozmak için sıkılmış
Gidip gelip takılıyorduk silip yeni baştan başlıyoruz
Dikenler batıyor ellerimize
Dikenli tellerde güller düşünmek
Susup yeni baştan başlıyoruz

Tutup meşaleler yakıyoruz karanlıkta
Bazı sözcüklerden korkuyoruz
Yumruk mu aşk mı ne bu
Saksılar köklere dar geliyor
Aşk dedikse açlığıydı bir yerlerde sancılar
Korkular bir yönüydü yaşamımızın
Korkular korkular korkular
Tanrıyı bir kez daha kurşuna diziyorlar
Bu savaş hep böyle sürüyor bu kavga hep böyle

³⁵¹ Aydın Hatipoğlu, *Çömçe Gelin-Gebe-Hoyrat*, Çınar Yay., İstanbul 1999, s. 6-7.

Bir büyük aldatmacanın son kozunu oynuyoruz
 Ölü bir el karanlıkta gevşiyor
 Çömçe gelin pis kentlerde çarmıha geriliyor

Bir çoğul kişidir çömçe gelin
 Adımıza geriliyor çarmıha
 Ellerin de anlam bulup çocukların
 Adımıza yöneliyor Allaha³⁵²

YAĞMUR

Kış gelince evim akar
 Döşsek yorgan yerden kalkar
 Yavrularım bana bakar
 Harap ettin evi yağmur

Sanki evde kaz yüzüyor
 Adam canından beziyor
 Anam komşuda geziyor
 Harap ettin evi yağmur

Kazma kürk hem de yaba
 Çorak attım kaba kaba
 Yemek gelir mi kardeş tada
 Harap ettin evi yağmur

³⁵² Hatipoğlu, s. 8-9.

Gece saat dörtte kalktım

Ceketi sırtıma attım

Lambayı acele yaktım

Harap ettin evi yağmur

Tavayı tencereyi koyduk

Ev soğuktu bizde donduk

Rafı acele soyduk

Harap ettin evi yağmur

Çıktım damın başlarına

Baktım damın yaşlarına

Bu da geldi başlarıma

Harap ettin evi yağmur³⁵³

3.3. DİVAN ŞİİRİNDE YAĞMUR

Edebiyatın tüm alanlarında olduğu gibi divan şiirinde de yağmur ile ilgili örneklerle karşılaşmaktayız.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Eşkin ol seng-dil aldukça bu mihnet-zedenün

Zâhir oldı bana hâşiyeti seng-i yadanun³⁵⁴

Sevgili taş yürekli olduğu için, âşıkların sürekli göz yaşı dökmesi, yada taşının yağmur yağdırıcı özelliği ile açıklanmıştır.

³⁵³ Hakverdi Bulut, *Sarıklı'nın Yerel Folklor Derlemeleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1993, s. 8-9.

³⁵⁴ Ali Fuat Bilkan, *Nabi Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1997, II, s. 774.

Mâverâü'n-nehir'de yağmur duasına çıktıkları vakit meşâyih-i kirâm zevi'l-ihtirâmdan (316-317) Ebû Sa'îd Ebû'l-Hayr hazretlerinin işbu rubâ'isini okurlar, bununla Rabbi Teâlâ'ya münâc ederler buyurdu. Rubâ'î budur:

Yâ Rabb! Sebeb-i hayât-ı hayavân bifirist

Ve'z hân-ı kerem nimet elvân bifirist

Ez behr-i leb-i teşne-i hâyvân-ı nebât

Ez dâye-i ebr-i şîr bârân bifirist.

Yani, “Yarabbi senin yarattığın hayvanın hayatına sebep olanı gönder.

Yarabbi senin keremin sofrasından türlü türlü ni‘metler gönder.

Yarabbi bitki ve hayvanlarının susamış olan dudakları için bulut tâyesinden yağmur sütlerini gönder.”³⁵⁵

3.4. ROMANLARDA YAĞMUR

Sanat, insanlık tarihi ile başlamaktadır. İnsan, yalnızca yaşama güdüsünün tutsağı olduğu, zekâsının emeklediği çağlarda bile, güzel sanatlarla uğraşmıştır.³⁵⁶

Güzel sanatlar, çok yaygın ve umumî bir sınıflandırmaya göre mimarî, heykel, resim, müzik ve edebiyattan oluşan beş ana bölümde düşünülmüştür.³⁵⁷

Bu sanat dallarını kapsayan güzel sanatlarda halk kültürünün bir parçası olan yağmur kavramı ile karşılaşmaktadır. Roman konularının çoğu hayatın izlerini taşır. Kırsal hayatta yaşayan insanlar için çok önemli olan su ve susuzluk olgusu romanlarda kendine hayat bulur.

Yağmur Duası romanında, uzun süredir köye yağmur yağmaması üzerine şeyhin oğlu olan imamla beraber köy halkı yüksek bir tepeye çıkarak yağmur duasına çıkarlar.³⁵⁸

³⁵⁵ Emin Efendi, *Osmanlı Hayatından Kesitler-Menâkıb-ı Kethüdâzâde El-Hac Mehmed Ârif Efendi*, (Haz. Hasan Gürkan, Hür Mahmut Yücer), (2. Baskı), İnsan Yay., İstanbul 2009, s. 426.

³⁵⁶ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/481/5634.pdf> 06.05.2013

³⁵⁷ Orhan Okay, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergah Yay., İstanbul 1998, s. 15.

³⁵⁸ Refik Erduran, *Yağmur Duası*, 1974, s. 48.

Kasabanın ileri gelenlerinden Ali Rıza Bey ile avukat yeğeni Rahmi Bey üzerine kurulu olan Yağmur Beklerken romanında, kasabadaki kuraklık sorununa değinilmiştir. Yağmurun, Cumhuriyet sonrası kurulan İsmet İnönü başkanlığındaki Cumhuriyet Halk Fırkasına karşı olarak kurulmak istenen Serbest Cumhuriyet Fırkasından bile daha önemli olduğu düşünülmektedir. Pancarlar kasabanın her şeyidir. Yağmurun yağmasını beklerler, yağmur artık hiçbir zaman yağmayacak gibidir. Bunun üzerine Yağmur duasına çıkılmasına karar verilir. Ulu Câmi’de, Rasih Hoca Cuma’dan sonra cemaatı ertesi gün yağmur duasına çağırır. Dua öncesi kazanlar ateşe konularak, sofralar kurularak hazırlıklar yapılır. Eller yere dönük şekilde dua edilir. Duadan bir iki dakika sonra da yağmur damlaları düşmeye başlar.³⁵⁹

Necati Cumalı’nın, Yağmurlarla Topraklar romanında İzmir’in Urla ilçesinde sık sık kuraklık yaşanmaktadır. Yine bir Nisan ayında yağmur yağmaz. İlçeye atanan Çarşı Camisi imamı, ekicileri yağmur duasına çıkmaları gerektiğine inandırmaya çalışır. Ama hocanın bir yıl önce geldiği yerdeki gibi kasaba halkı hocanın her dediğine inanmamaktadır. Fakat hoca gene de arkasına takacak üç beş kişi bulur, onlarla Üç Değirmenler tepesine çıkıp şeytan taşlar.³⁶⁰

3.5. SİNEMADA YAĞMUR

Hayatın devam edebilmesi için ihtiyaç duyulan yağmur, topluma mutluluk ve huzur verir. Yağmur yağmadığı zaman toplum içerisinde huzursuzluk başlar. Günlük hayatta karşılaşılan sıkıntı ve sorunlar filmlerin konusuna yansımıştır. Çeşitli Türk filmlerinde, yaşanan bu sıkıntıların giderilmesi için yağmur duasına çıkılmaktadır.

Üç Kağıtçı filminde, Almanya’da çalışmakta olan Rıfkı’nın, babasının ölümü üzerine miras ile ilgili işlemleri gerçekleştirmek için köye dönerken yağmur duasına çıkmakta olan bir grup köylüyle ve onları yönlendiren Arif Efendi’yle konuştuğu sahnede yağmur duası pratiği parodileştirilmiştir.

Dua törenini yöneten kişi olan imam beyaz sarık takar. Ancak, bu sahnede grubun önünde yürüyen Arif Efendi, beyaz sarık yerine siyah renkli fotr şapka giymiştir. Burada başlığın kendisi de rengi de değiştirilmiştir. Dönüştürülen bir diğer nokta da

³⁵⁹ Tarık Buğra, *Yağmur Beklerken*, (5. Baskı), İletişim Yay., İstanbul 2008, s. 79-81.

³⁶⁰ Necati Cumalı, *Yağmurlarla Topraklar*, (7. Baskı), Cumhuriyet Kitapları Yay., İstanbul 2007, s. 366-367.

yağmur yağması için duada bulunulacak kişidir. Geleneksel yağmur duasında imam, duaya çıkan grubun rehberi olarak cemaatle birlikte dileklerinin gerçekleşmesi için Tanrı'ya dua etmektedir. Ancak filmde Arif Efendi duaya rehberlik edecek kişi değil, duayı, dileği, gerçekleştirecek kişi konumundadır.³⁶¹

Açlık filminde, köyde kuraklık başlayınca köylüler çareyi yağmur duasına başvurmakta bulurlar. Tüm köy film boyunca beş kez yağmur duasına çıkar. Köyün imamı önde, erkekler onun arkasında, en arkada da kadınlar ve çocuklar köyün yüksek bir tepesine kayaların üzerine çıkarlar. Ellerini bir havaya doğru dua eder gibi kaldırır avuçlarını yukarıya doğru açarlar, bir tam tersi avuç içleri yere gelecek şekilde aşağıya doğru indirirler. Bu davranışın temeli yağmurun yağışının taklit edilerek ruhların kandırılmak istenmesine dayanır.³⁶²

Adak filminde kuraklık olunca köy yağmur duasına çıkar. Köyün en yaşlı saygın dedesi en önde, onun arkasında imam, en arkada da köylüler dizilmiştir. En önde duran dedenin önünde rahle üzerinde büyük bir kılıç vardır. Dede kılıcı eline alır ve havaya kaldırır, gezdirir. “Allah-ü Ekber” diye bağırlar. Dağa çıkarlar, yüksek bir tepede dururlar. İmam Arapça dualar okur.³⁶³

1956 yılında Mardin/Midyat'ta geçen Hükümet Kadın filminde su sıkıntısı çeken halk yağmur duasına çıkar. Yağmur duasına Müslüman, Yezidi ve Süryani halk aynı anda üç farklı grup şeklinde katılırlar. Trafik kazası sonucu ölen belediye başkanının yerine eşi geçer. Kate, ölen eşinin son dileği olan su borularını ilçeye getirtmeyi başarak köyü su sıkıntısından kurtarmaktadır.

2013 yapımı Hükümet Kadın II filminde, ilk film kadar ayrıntılı olmasa da imam eşliğinde kalabalık bir grup yağmur duasına çıkmaktadır.

³⁶¹ Ömer Faruk Yekdeş, ““Üçkağıtçı” Filminde ‘Yağmur Duası’ ve ‘Üfürme’ nin Parodisi”, *Milli Folklor*, 10 (75), 2007, s. 47.

³⁶² Özgür Velioğlu, *70'li Yıllar Türk Sineması Köy Filmlerine Türklerin İslâmiyet Öncesi Dini İnançlarının ve İslâmiyet İnancının Yansımaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi SBE, Kocaeli 2004, s. 84.

³⁶³ Velioğlu, s. 89.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE SAHASINDA TESPİT EDİLEN YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR

4.1. YAĞMURLA İLGİLİ İNANIŞLAR

4.1.1. Yağmur Yağmasıyla İlgili İnanışlar

4.1.1.1. İnsanlarla İlgili İnanışlar

Bebegin tükürmesi yağmurun yağacağına işaret sayılır.¹

Küçük çocuklar devamlı tükürürse yağmur yağar.²

Yaşını doldurmamış çocuk tükürürse yağmur yağar.³

Sakal kaşındığı zaman yağmur yağarmış.⁴

İnsanın sağ kulağının kaşınması bir gün sonra havanın açacağını, sol kulağının kaşınması ise yağmur yağacağını bildirir.⁵ Sağ kulağın kaşınması yağmurun yağacağına, sol kulağın kaşınması havanın kurak gideceğine işarettir.⁶

Çükle oynayınca sepken yağar.⁷

¹ Ali Göreci, “Görece İlçesi Derekuşçulu Köyü İnanmaları”, *TFA*, 13 (270), Ocak 1972, s. 6188; Hayrettin Günay, “Giresun Yöresinde Bazı İnanışlar”, *Giresun Kültür Sempozyumu 30-31 Mayıs 1998*, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 2, (s. 432), İstanbul 1998.

² Şükür Görmüş, “Maçka’dan İnanışlar”, *TFA*, 12 (250), Mayıs 1970, s. 5628; Ali Çelik, “Trabzon Yöresinde Bazı İnanmalar”, *Milli Folklor*, 5 (39), 1998, s. 35.

³ Bekir Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, Haziran 1994, s. 126.

⁴ Mücahit Küleri, *Merdiven Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 183.

⁵ Arif Zor, *Tirebolu Folkloru*, Atatürk Üniversitesi SBE, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Erzurum 1986, s. 83.

⁶ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 71.

⁷ Talat Mümtaz, “Kastamonuda Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 34 (15 Mart 1934), s. 286.

Bir insanın kirpiği seğirirse yağmur yağacak demektir.

Romatizmalı insanların romatizmalı organları ağrımaya başlarsa yağmur yağar.⁸

Gözün seğirmesi konuk geleceğine ya da yağmur yağacağına işarettir.⁹

Aynı adı taşıyan iki kişinin (adaşın) arasında yapılacak duanın hemen kabul olacağı inancı vardır.¹⁰

4.1.1.2. Hayvanlarla İlgili İnanışlar

Angut Kuşu

Angut kuşlarının ayaklarını hızla yere vurup anormal şekilde ötmeleri yağmur yağacağına işarettir.¹¹

Arı

Arılar kovana giriyor ve çıkmıyorlarsa ya da kovandan uzaklaşmıyorlarsa yağmur yağar.¹²

Arılar kovanlarından uzaklaşırsa yağmur yağar.

Arılar sabah sürüler halinde bağlara yayılırsa yağmur yağar.

Arılar çoğaldığında yağmur yağar.¹³

Arıların aniden kovanlarına dönmesi yağmur yağacağına işaret olarak kabul edilir.¹⁴

⁸ Nail Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 257), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

⁹ Hayrettin Günay, s. 434.

¹⁰ Nuri Taner, “Ağrı İli Çevresi İle Ozanlar Köyü’nde Yağmur Duasına Çıkma, Yağmur Duası İle İlgili Halk İnanmaları ve Bu İnanmaların Çevresinde Yapılan Uygulamalar”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 616), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

¹¹ A. Sefa Odabaşı, *Geçmişten Günümüze Konya Kültürü*, Selçuklu Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları No: 13, Konya, s. 98.

¹² Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 261.

¹³ Erman Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yay., Tekirdağ 1998, s. 75.

¹⁴ Sadettin Fındıkçı, *Kayseri İli Yahyalı İlçesi Gesteliç Köyü ve Çevre Değişik Köylerindeki Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Erzurum 1983, s. 18.

At

At kulaklarını diktiğinde yağmurun yağacağına inanılır.¹⁵

Balık

Balıklar sudan dışarı zıplarlarsa yağmur yağar.¹⁶

Kurbağa, balık, yağmurların çok olacağına işarettir.¹⁷

Yunus balıklarının genellikle su yüzünde görünmesi yağmur yağacağına işarettir.¹⁸

Baykuş

Eğer baykuş “guuk, guuk” diyerek uzun uzun öterse hava kötü olacak demektir. Şayet “kukumav, kukumav” diyerek öterse hava iyi olacak demektir.¹⁹

Baykuşun ötmesi yağmurun yağmasına delâlet eder.²⁰

Baykuş akşamdan öterse kuraklığa, horoz akşamdan öterse yağışa delalettir.²¹

Baykuş farklı öterse yağmur yağar.²²

Baykuşlar ince ince öterse yağmur yağar.²³

Çakal

Çakallar ulumaya başlayınca hava açacak, gün güneş olacak demektir.(Başka bir inanca göre yağmur yağarmış).²⁴

Eşek

Eşeğin kuyruğu aşağıya doğru eğik olursa yağmur yağacağına inanılır.²⁵

¹⁵ Neriman Senem Akyol, *Adana (Merkez) Halk Kültüründe Halk İnançları Bayramlar ve Törenler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi SBE, Adana 2006, s. 24.

¹⁶ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 261.

¹⁷ Semra Madırlı, *Erzurum Ortuzu Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1973, s. 89.

¹⁸ Odabaşı, s. 99.

¹⁹ İbrahim Şenyıldız, *Aşağıdemirci Köyü (Biga) Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 98.

²⁰ Serpil Sındı, *Akhisar Halk Edebiyatı ve Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1988, s. 96.

²¹ Emine Aksu, *Samsun Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1998, s. 73.

²² Hatice Çiğdem Kılıç, *Türk Kültüründe İnanç ve İnanışlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi SBE, Haziran 2003, s. 333.

²³ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 261.

²⁴ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, Derin Yay., İstanbul 2007, s. 172.

Eşeklerin devamlı kulak oynatmaları yağmur yağacağına işarettir.²⁶

Fare

Fareler çok gürültü yapıyorlarsa yağmur yağar.²⁷

Güvercin

Güvercinlerin güvercinliğine sık sık girmeleri yağmurun yağacağına işarettir.²⁸

Horoz

Horoz hava açıkken öterse havanın yağacağına, kapalıyken öterse açacağına işarettir.

Horoz gündüz öterse yağmur yağar.²⁹

Horozlar gece yarısından sonra öterse yağmur yağar.

Horozlar akşamdan öterse yağmur yağar.³⁰

Horozların vaktinden evvel ötmesi yağmurun yağacağına işarettir.³¹

Horoz öttüğünde yağmur yağar.³²

Kaplumbağa

Kaplumbağa ters dönerse yağmur yağarmış.³³

Kaplumbağanın ayağının yere basmadığı zaman yağmur yağacağına inanılır.³⁴

Kurak mevsimlerde, kaplumbağanın ters çevrilmesiyle yağmur yağacağına inanılır.³⁵

²⁵ Dindar Yılmaz, *Karaman Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 143.

²⁶ Odabaşı, s. 98.

²⁷ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261; Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 75.

²⁸ Odabaşı, s. 98-99.

²⁹ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 122; Aksu, s. 87.

³⁰ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 260; Berna Olgunsoy, *Balıkesir Yöresinden Derlenmiş Bitki ve Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi SBE, Balıkesir 2007, s. 108.

³¹ Odabaşı, s. 99.

³² Erman Artun, *Türk Halkbilimi*, Kitabevi, Ankara 2005, s. 248.

³³ İlknur Can, *Bayram Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1982, s. 23; Selahattin Özcan, *Tokat İli Pazar Yöresi Gelenek, Görenek ve İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi SBE, Balıkesir 1996, s. 110.

³⁴ Perihan Kılıçoğlu, *Mezitli Kasabası (İçel) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1986, s. 112.

Kaplumbağa ters çevrilirse kurtulmak için Allah'tan yardım ister ve yağmur yağmasına neden olur.³⁶

Karga

Kargaların bağırması, hep beraber dolanmaları havanın yağacağına işarettir.³⁷

Gargaların havada telaşlı bir şekilde uçuşmalarıyla, o bölgede şiddetli yağmur yağacağına inanılır.

Kapalı havalarda; kargalar, havada telaşlı telaşlı uçuşmaya başlamasıyla yağmur yağacağına inanılır.³⁸

Kargalar toplu halde ve ses çıkararak uçarlarsa, yağmurun yağacağına veya havanın bulutlu olacağına inanılır.³⁹

Kargalar grup halinde güneyden kuzeye doğru giderse yağmur yağar.⁴⁰

Karınca

Karıncaların hepsi yuvadan dışarı çıkarlarsa yağmur yağar.⁴¹

Karıncaların gizlenmesi yağmur yağacağına delalettir.⁴²

Karıncaların telaşla yuvalarına çekilmesi yağmurun yağmasına işarettir.⁴³

Karıncalar yuvalarından kaçarsa çok yağmur yağar.⁴⁴

Karıncalar hazırlık yapıyor, dışarıdan yuvalarına taşıyorsa yağmur yağacaktır.⁴⁵

Karıncalar, toprak üzerine çok fazla çıkarlarsa yağmur yağacağına inanılır.⁴⁶

³⁵ Özcan, s. 115.

³⁶ Abdullah Kılıç, "Isparta Yöresi Halk İnançları", *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri 23-28 Ekim 2000 Ürgüp/Nevşehir*, (s. 420), Evrak Yay., Ankara 2001.

³⁷ Yadigar Şahin, *Doğankent Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2000, s. 53.

³⁸ Özcan, s. 111.

³⁹ Yaşar Kalafat-Betül Güngör, *Türk Kültürlü Halklarda Türk Tatar Halk İnançları*, Berikan Yay., Ankara 2011, s. 99.

⁴⁰ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261.

⁴¹ Abdullah Şahin, *Başdere (Ermenek/Konya) Kasabası Masalları ve Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 73.

⁴² Hacer Sezgin, *Çanakkale (Çardak) Nahiyesi Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1986, s. 121.

⁴³ Şerife Gelmez, *Serik ve Anamur Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1986, s. 43; Özcan, s. 112.

⁴⁴ Salih Nezihi, "İstanbul'da Halk İnanmaları", *TFA*, 6 (142), Mayıs 1961, s. 2383; Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261.

⁴⁵ İsmet Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, Ankara 1982, s. 287.

Bir evde çok karınca görülürse yağmur yağacağına inanılır.⁴⁷

Kaz

Kazlar çok öterse yağmur yağar.

Kazlar gagalarını tüylerinin altına sokarlarsa yağmur yağar.⁴⁸

Kedi

Ocak başında yalanan kedi havaya bakarsa yağmur yağacağına, ateşe bakarsa havanın güneşli olacağına inanılır.⁴⁹

Kedi kuru ağacı tırmalarsa hava yağar.⁵⁰

Kedi ayağına tükürüp yüzünü yıkadıktan sonra ateşe bakarsa hava açık olur, kapıya bakarsa yağar.⁵¹

Kedinin yüzünü yıkaması, havanın yağacağı, ya da bulutlanacağı, güneş olmayacağı biçiminde yorumlanır.⁵²

Kedi güneşe karşı oturup sırtını yalarsa yağmur yağar, arkasını yalarsa hava açılır.⁵³

Kedi sağ ayağını yalarsa yağmur yağacağına inanılır.⁵⁴

Kedi, ön ayaklarını yalar, yüzünü siler ve kibleye bakarsa yağmur yağar.

Kedi, durduğu yeri tırmalarsa yağmur yağar.

⁴⁶ Nuran Çetin, *Adıyaman İli ve Çevresindeki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2007, s. 42.

⁴⁷ Hayrettin Günay, s. 434.

⁴⁸ Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 75.

⁴⁹ Yaşar Keskin, *Tirebolu Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 81.

⁵⁰ Zor, s. 84.

⁵¹ Fahriye Yıldırım, *Çamlıhemşin Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1988, s. 98. (Metinde tükürleyip ifadesi kullanılmıştır)

⁵² Salih Yılmaz, “Akçaabat’ın Akçaköy’ünde İnanmalar -I-”, *TFA*, 18 (344), Mart 1978, s. 8256.

(Kedinin yüzünü yıkaması, ön ayağını diliyle ıslatarak yüzüne sürmesidir. Kedi, tıpkı insanın yüzünü, gözünü yıkaması gibi, ayağını yüzünde gezdirir. Bunu görenler “Kedi yüzünü yıkayı, ayam bozacak” derler. Buna göre de gerekli ön hazırlıklar yapılır. Yağmurdan zarar görebilecek ekinler içeriye alınır. Örtülür. Tütünler hemen damlarına alınır. Yağmurda yapılamayacak işler öncelikle yapılır.

Her yerde olduğu gibi, Akçaköy’de de yağmur mevsiminde istenir. Onun için uzun bir kuraklık ortasında kedinin yüzünü yıkaması sevinçle karşılanır. Herkes kediyi zevkle seyredir. O kadar ki ona iyi yemekle yağ, süt bile verilir. Ama ekinlerin tam kuruyup da kaldırılacağı zaman kedi yüzünü yıkadı mı, ona engel olmaya bile çalışılır. “Pisit, pisit” diye kovalanır, peşine düşülür.)

⁵³ Ruhi Sadi, (), *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 21-22 (15 Mayıs 1933), s. 209.

⁵⁴ Fuat Naci Köse, *Burdur ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Afyon 2001, s. 156.

Kedi sağ ayağını yalarsa yağmur yağar.⁵⁵

Kedi yalanınca yağmur yağar.⁵⁶

Kedi çimen yiyorsa bu sene çok kurak geçecek demektir.⁵⁷

Keçi

Geçinin kuyruğunu bacaklarının arasına almasıyla yağmur yağacağına inanılır.⁵⁸

Keçiler silkinir ve kuyruklarını titretirse yağmur yağacağına inanılır.⁵⁹

Keçiler kuyruğunu sarkıtırsa yağmur yağar.⁶⁰

Keçinin kuyruğunun zamansız olarak dikilmesinden yağmur yağacağına inanılır.⁶¹

Kelebek

Kelebeğin çok olması kuraklığa işaret sayılır.⁶²

Keklik

Keklik çok öterse yağmur çok yağarmış.⁶³

Kırlangıç

Kırlangıçlar yüksek uçarsa yağmur yağar.⁶⁴

Kırlangıç engin uçarsa yağmur yağar.⁶⁵

Kırlangıçlar alçaktan uçarlarsa yağmur yağar.⁶⁶

Koyun, Kuzu

Koyun ve keçiler topluca yatarlarsa yağmur yağacak demektir.⁶⁷

⁵⁵ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisiinde Hava Tahmini", s. 260.

⁵⁶ Erman Artun, "Tekirdağ'da Adet ve İnanışlar", *Halk Kültürü Araştırmaları*, (s. 308), Kitabevi Yay., İstanbul 2008.

⁵⁷ 01 Nisan 2014'te Fen Fakültesi Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim elemanı Arş. Gör. Dr. Yahya TEPE ile araştırmacı tarafından yapılan sözlü görüşme notlarından alınmıştır.

⁵⁸ Cihangir Aydın, *Hakkari Çukurova Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 146.

⁵⁹ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisiinde Hava Tahmini", s. 261, Ankara 1976; Fuat Naci Köse, s. 156.

⁶⁰ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisiinde Hava Tahmini", s. 261.

⁶¹ Fındıkcı, s. 18.

⁶² Fuat Naci Köse, s. 156.

⁶³ Abdullah Şahin, s. 73.

⁶⁴ Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 75.

⁶⁵ Ayhan Karakaş, "Çukurova Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri", *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 504), Kitabevi Yay, İstanbul 2007.

⁶⁶ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisiinde Hava Tahmini", s. 261; Aksu, s. 156.

Kuzular koyunların arkasından melemmezse yağmur yağmaz.⁶⁸

Koyunların olağanüstü sıçramaları ve birbirine tos vurmaları yağmur yağacağına işarettir.⁶⁹

Kurbağa

Kurbağalar akşama doğru toplu halde ötmeye başlarsa yakın günlerde yağmur yağacağına işarettir.⁷⁰

Kurbağalar toplu halde vıraklarsa yağmur yağacak denir.⁷¹

Mayıs ayı içinde yağmurla beraber küçük kurbağaların yağmasını iyiye yormazlar. O yılın zor bir yıl olacağı inancı vardır.⁷²

Kurbağaların çok ses çıkarması yağmurun yağmasına işarettir.⁷³

Dere kenarında kurbağalar çok öterse yağmur yağacağına inanılır.⁷⁴

Kurbağa öterse yağmurun yağacağına inanılır.⁷⁵

Adı Belirtilmeyen Kuşlar

Kuşlar fazla ötmeye başlarsa yağmur yağar.⁷⁶

Tilkilerin ve kuşların normal dışı ulumaları yağmur yağacağına işarettir.⁷⁷

Leylek

Leylek geliminde (Mart-Nisan) havanın yağmurlu ve rüzgârlı olacağı, ancak bunun uzun sürmeyeceği ve bir günde eski haline döneceği kabul edilir.⁷⁸

⁶⁷ Gülseven Demirdağı, *Mut (İçel) Kasabası Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1989, s. 83.

⁶⁸ Osman Balkır, *Balıkesirde Halk İnanmaları*, Balıkesir 1935, s. 11.

⁶⁹ Odabaşı, s. 98.

⁷⁰ Ahmet Açıcı, *Acarmantaş Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 85; Zor, s. 84; Yadigar Şahin, s. 53.

⁷¹ Fatma Bildir Olu, *Dursunbey Yöresi Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Ürünleri*, Dursunbey Belediyesi Yay., İstanbul 2010, s. 245.

⁷² Süreyya Karadeniz, *Ordu İli Gökömer Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2000, s. 31.

⁷³ Gelmez, s. 43.

⁷⁴ Özcan, s. 111.

⁷⁵ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261; Akyol, s. 24.

⁷⁶ Abdullah Şahin, s. 73.

⁷⁷ Odabaşı, s. 98.

⁷⁸ Fuat Naci Köse, s. 156.

Ördek

Ördekler neşeyle suya girer çıkarsa yağmur yağar.⁷⁹

Örümcek

Örümcekler ağlarını kurup işlerlerse yağmur yağar.⁸⁰

Salyangoz

Uzun kurak yaz aylarında bir salyangozun yağmur için duvarlara tırmanırken çıkardığı yakarış sesine insan kalbinin dayanamayacağı kadar hazin olduğu ifade edilir.⁸¹

Serçeler toplu halde oynayıp ötüşürlerse yağmur yağar.⁸²

Sığır

Sığırlar ayaklarını geriye doğru salladılar mı yağmur çok yağar.⁸³

Bir yere bağlı olan öküzlerin başlarını kaldırıp burunlarını yalamaları yağmur yağacağına işarettir.⁸⁴

Öküzlerin duvarı yalaması yağmur yağacağının delaleti kabul edilir.⁸⁵

İnek ahır duvarını yalarsa yağmur yağar.⁸⁶

Sığırcık Kuşu

Sığırcık kuşları ağaçların tepesinde toplanırsa yağmur yağar.⁸⁷

Sinek

Yaz günlerinde sinekler insana fazla musallat olur, ısırırlarsa, yağmur yağar.⁸⁸

Sinekler acı ısırınca yağmur yağar.⁸⁹

⁷⁹ Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 75.

⁸⁰ Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 75.

⁸¹ Yaşar Kalafat-Necdet Yaşar Bayatlı, *Türk Kültürlü Halklarda Alışlar-Kargışlar*, Berikan Yay., Ankara 2011, s. 32.

⁸² Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisi Hava Tahmini", s. 261.

⁸³ Fahriye Yıldırım, s. 98. (Metinde tükürleyip ifadesi kullanılmıştır)

⁸⁴ Odabaşı, s. 98; Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 75.

⁸⁵ Ali Abbas Çınar, *Muğla ve Çevresi Sözlü Kültürü ve Toplumsal Değerleri*, Muğla Belediyesi Yay., Muğla 2007, s. 199.

⁸⁶ Karakaş, s. 504.

⁸⁷ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisi Hava Tahmini", s. 261.

⁸⁸ Zor, s. 86; Aksu, s. 88; Yadigar Şahin, s. 53.

Çevrede sineklerin çoğalması, sık sık insanlara bulaşmaları, çok ısırılmaları, çok acıtmaları gibi durumlar havanın bozacağına ya da yağacağına delil sayılır.⁹⁰

Yazın sinekler kapalı yerlere hücum ederlerse yağmur yağar.

Sinekler alçaktan uçarsa yağmur yağar.⁹¹

Sinekler grup halinde uçarsa yağmur yağar.⁹²

Solucan

Soğulcanlar meydana çıkar, sürünürse yağmur yağar.⁹³

Solucanlar toprağın üstüne çıkıp gezerlerse yağmur yağar.

Solucanlar toprağı yukarı doğru itip başlarını deliğın ucuna getirirlerse yağmur yağar.⁹⁴

Solucanlar yerden çok çıkarsa yağmur yağacağına inanılır.⁹⁵

Tarla Kuşu

Tepeli tarla kuşu yerden kalkıp kazık tepesine konar ve öterse yağmur yağar.⁹⁶

Tavuk

Tavuklar tüylerini temizledikleri gün yağmur yağarmış⁹⁷

Tavuklar kaşındığı zaman yağmur yağarmış.⁹⁸

Tavuğun bitlenmesi yağmur yağacağına delalet eder.⁹⁹

Tavukların bir yere çöküp tüylerini gagalamaya başlaması havanın yağacağına delalet eder.¹⁰⁰

⁸⁹ Fahriye Yıldırım, s. 98. (Metinde tükürleyip ifadesi kullanılmıştır)

⁹⁰ Salih Yılmaz, "Akçaabat'ın Akçaköy'ünde İnanmalar -I-", s. 8256.

⁹¹ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261.

⁹² Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 76.

⁹³ Balkır, *Balıkesirde Halk İnanmaları*, s. 11.

⁹⁴ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261.

⁹⁵ Hayrettin Günay, s. 434.

⁹⁶ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 261.

⁹⁷ Şükür Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 205.

⁹⁸ Küleri, s. 183.

⁹⁹ Ayşe Zerman, *Bahçeçik Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 29.

¹⁰⁰ Zor, s. 84.

Tavukların bitlenmesi, gagalarının ucuyla bedenlerini gagalamalarıdır. Bu gagalamalar ya gerçekten bittten ya da türlü kaşıntılardan olabilir. Tavuk eğer yağmur istenmeyen bir mevsimde bitlenirse yağmur yağmaması için onlara engel olmaya çalışılır.¹⁰¹

Tavuklar erken tünemek isterlerse yağmur yağar.

Tavuklar toprakta yuvarlanırlarsa yağmur yağar.¹⁰²

Tavuklar barınmak için yer arıyorsa yağmur yağacaktır.¹⁰³

Bir yerde toplanan tavukların toz içinde kalmaları yağmur yağacağına işarettir.¹⁰⁴

Tavuklar bitlenir yerde sürünürse yağmur yağar.¹⁰⁵

Teke

Tekenin daşşığı terlerse çoban, fırtınalı yağmurun geleceğini kestirir ve koyunları toplayarak mağaraya koşar.¹⁰⁶

Tekeler gırışmaya başladığı zaman yağmur yağacağına inanılır.¹⁰⁷

Tilki

Tilkilerin ve kuşların normal dışı ulumaları yağmur yağacağına işarettir.¹⁰⁸

Turna

Turna kuşu denize doğru uçarsa yağmur yağar. Eğer dağa doğru uçarsa hava açar.¹⁰⁹

¹⁰¹ Salih Yılmaz, “Akçaabat’ın Akçaköy’ünde İnanmalar -I-”, s. 8257.

¹⁰² Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 260.

¹⁰³ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 287.

¹⁰⁴ Odabaşı, s. 99.

¹⁰⁵ Fındıkçı, s. 18.

¹⁰⁶ Turgut Öcal, *Iğdır Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 254.

¹⁰⁷ Mehmet Karanlık, *Kıralan (Karaisalı-Adana) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1981, s. 84.

¹⁰⁸ Odabaşı, s. 98.

¹⁰⁹ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 80.

Yağmur Böceği

Yağmur böceği: (gelin böceği) Yağmur olacağı sene pek çok olur. Aslında gelin imiş. Güveyi namaz kılarken hakka yalvarmış da Allah kanatlandırmış, uçu vermiş. Güveyi aramış da gelini bulamamış. Elimize koruz, severiz uçururuz.¹¹⁰

Yağmur Kuşu

Ötüşüyle yağmuru, kötü havayı ya da ölümü getireceğine inanılır.¹¹¹

Yusuf Kuşu

Yusuf kuşu öttüğünde hava yağmurlu ise havanın açılacağına, açık ise yağmurlu ve fırtınalı olacağına inanılır.¹¹²

Adı Belirtilmeyen Hayvanlar

Dağda yayılan hayvanlar, arkalarını birbirlerine dayarlarsa, o sene kar ve yağmurun bol olacağına inanılır.¹¹³

Her sene hava hayvanın üsdüne cöredir. Buna cöre ya bereçetli yağışlıh ya da gurah gıtlıh olur.¹¹⁴

Hayvanların çok otlaması yağmur yağacağına işarettir.¹¹⁵

4.1.1.3. Tabiat Olayları ve Gök Cisimleriyle İlgili İnanışlar

Akarsu

Bir akarsuyun normalin üstünde ses çıkarması yağmur yağacağını gösterir.¹¹⁶

Ay

Doğan ayın donuk görünmesi yağmur yağacağına işarettir.¹¹⁷

¹¹⁰ Hamit Koşay, *Ankara Budun Bilgisi*, Ankara 1935, s. 172.

¹¹¹ Sedat Veyis Örnek, *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 1973, s. 67.

¹¹² Haşim Keskin, *Isparta ve Civarında Yaşayan Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta 1998, s. 73.

¹¹³ Dindar Yılmaz, s. 143.

¹¹⁴ Nimet Geçmen, *Ocak Köyü (Erzurum) Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1981, s. 133.

¹¹⁵ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 126.

¹¹⁶ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 265.

¹¹⁷ Zekeriya Çavuşoğlu, *Erzurum ve Torul Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 69.

Ayın harmanı varsa yağmur yağar.

Ay sarı renkli ise yağmur, kırmızı ise rüzgârlık, donuk ise bozulacak, tam ise iyi olacaktır.¹¹⁸

Ayın etrafındaki kırmızı halka; havanın yağacağına işarettir.¹¹⁹

Ayın ağzı aşağıya doğru oldu mu o ay hava yağışlı olurmuş.¹²⁰

Güz mevsiminde Perşembe akşamları, ayın ağzı kibleye doğru oldu mu, kış çetin geçecektir. Ayın çevresinde bir bulut sisi dolaştı mı, kış bol yağmurlu, gün batısı kızıl oldu mu, kış ayları soğuk ama yağmursuz geçecektir.¹²¹

Doğan ayın donuk görünmesi yağmur yağacağına alamettir.¹²²

Yeni ayda ayın iki ucu yukarı doğru olursa hava kurak geçer, aşağı doğru olursa yağışlı olur.¹²³

Yeni ayda ayın iki ucu aşağı doğru olursa hava kurak, yan ve yukarı doğru olursa hava yağışlı olur.¹²⁴

Hilal şeklindeki ayın uçları yukarı bakarsa havaların kurak gideceğine, aşağı bakarsa yağışlı gideceğine inanılır.¹²⁵

Ayın ağzı kuzeye doğru olursa kış yağışlı, kuzeye doğru olursa kurak yıl gelir.¹²⁶

Ayın hale biçiminde görülmesiyle yağış, bolluk ve bereket geleceğine inanılmaktadır.¹²⁷

Ay, kutsal kitaplarda vahy olunup bildirilen ilâhi bir konudur. Yeni doğan ay'ın sivri uçları yukarı doğru ise bir aylık zaman kurak geçer, aşağı bakarsa yağmurlu geçer,

¹¹⁸ Ulvi Çakır, *Tekirdağ Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 32.

¹¹⁹ İsmail Baydı, *Bursa Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1977, s. 44.

¹²⁰ Kenan Özmen, *Söğütlü Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1973, s. 377.

¹²¹ Hörü Savran, *Antalya Yöresi Yörükleri'nin Gelenek ve Görenekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1993, s. 44.

¹²² Hüseyin Baydemir, *Göztepe Köyü Folkloru ve Etnografyasından Seçmeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1994, s. 39.

¹²³ Aksu, s. 73; Atanas Manov, *Gagauzlar (Hristiyan Türkler)*, (Çev.: M. Türker Acaroğlu), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları X, Ankara 2001, s. 67.

¹²⁴ Aksu, s. 87.

¹²⁵ Faika İsamettin, "Ay Hakkında İnanmalar -III- BURSA'DA", *TFA*, 4 (80), Mart 1956, s. 2276; Zor, s. 86; Aksu, s. 89.

¹²⁶ Demirdağı, s. 82.

¹²⁷ Halil Esen, *Bağkonak Kasabası Folklor ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1991, s. 79.

ayın renginden rüzgâr durumları belirtilmiştir, kısaca rasat aracı olarak günümüze kadar gelmiş bulunmaktadır.¹²⁸

Ayın etrafındaki hâle, yağmur veya kar yağacağına delâlet eder.¹²⁹

Ay hilal halinde iken uçları Kibleye doğru ise o ayda yağmur yağacağı, iyilik görüleceği, hilal halinde ayın uçları yukarı doğru ise o ayın pek hayırlı geçmeyeceği sanılır.¹³⁰

Ay hilal halinde iken ilk görüldüğünde uçları cenuba dönük ise o ay içinde havanın yağmurlu, ayın uçları şimale dönük ise kurak olacağı itikadı Muğla'da umumidir.¹³¹

Ay hilal biçiminde iken iki ucu aşağı olursa o ay yağmurlu, yukarı olursa kurak olur.¹³²

Doğan ayın donuk görünmesi yağmur yağacağına âlamet sayılır.¹³³

Ay hilal şeklinde ilk görüldüğü zaman uçları güneye dönük ise, o ay içinde havanın yağmurlu olacağını gösterir.

Ay harmanlanırsa (ay ağılı, hale) havanın bozacağına, kışsa kar, diğer mevsimlerde ise yağmur yağacağına inanılır.¹³⁴

Ayın etrafında halka şeklinde kırmızı, sarı, gri renkle karışık daireler görülürse, yazın kurak geçeceği, kışın bol yağışlı olacağı tahmin edilir.

Ay sarı renkliyse hava yağmurlu, kırmızı renkliyse hava rüzgarlı, donuk renkliyse hava bozuk, tam ise havanın iyi olacağı tahmin edilir.¹³⁵

Bulut

Bulutlar yukarı doğru yani kuzey yakaya doğru giderse hava kapanır yağmur yağar, aşağı doğru yani güney yakaya giderse açılır derler.¹³⁶

¹²⁸ İ. Hakkı Soyyanmaz, "Ay İle İlgili İnanışlar", *TFA*, 14 (274), Mayıs 1972, s. 6300.

¹²⁹ Veysel Arseven, "Toplumsal Folklor Üzerine Kırşehir'de İnanmalar I", *TFA*, 4 (79), Şubat 1956, s. 1257.

¹³⁰ Süleyman Sami Böcuoğlu, "Ay Hakkında İnanmalar Isparta'da -VIII-", *TFA*, 4 (83), Haziran 1956, s. 1325.

¹³¹ M. Cavit Aker, "Ay Hakkında İnanmalar -IX- Muğla'da", *TFA*, 4 (84), Temmuz 1956, s. 1341.

¹³² Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 47.

¹³³ Zeki Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, Ankara 1972, s. 208.

¹³⁴ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 250.

¹³⁵ Artun, *Türk Halkbilimi*, s. 171.

Havada siyah bulutlar çok olursa tolu yağacağına inanılır.¹³⁷

Akşamleyin güneş batarken, bulutlar kızarırsa sabahleyin havanın yağışlı olmasına işaretmiş.¹³⁸

Havada kara bulutlar gezerse yağmur yağarmış.¹³⁹

Gökte ikindiye doğru kırmızı bulut gözüürse yağmur yağar.¹⁴⁰

Dolu bırakacak bulut dalga dalga gelir dar bir çevreye düşürmüş.¹⁴¹

Kible sağından gelen bulut, yağmur bırakmış.

Sabah güneş doğarken bulutlar kızarırsa, o gün yağmur yağarmış.¹⁴²

Akşamleyin bulutlar kızarırsa sabahleyin yağmur yağmaz.¹⁴³

Karaman'ın kuzeyinde bulunan Karadağ'ın üzerinde bulut bulunursa, yağmur yağacağına inanılır.¹⁴⁴

Dursunbey'deki palamut dağının üstünü bulut kaplarsa yağmur gelecek denir.¹⁴⁵

Bulutlar, güneyden kuzeye doğru hareket ediyorsa yağmur yağacak, aksi istikamete doğru oynuyorlarsa yağmur yağmayacak demektir.

Akşamleyin bulutların kızarması kuraklığa, duman rengini alması ise yağmura delalet eder.¹⁴⁶

Akşam bulutlar kızarırsa ertesi gün yağmur yağmaz.¹⁴⁷

Havada akça bulutlar birikince, dolu yağar; kıtlık olur.¹⁴⁸

¹³⁶ Abdullah Şahin, s. 84.

¹³⁷ Erol Bozdoğan, *Koçyurdu (Endel) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 137.

¹³⁸ Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, s. 205.

¹³⁹ Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, s. 205; Ali Abbas Çınar, s. 199.

¹⁴⁰ Gülsüm Sarıoğlu, *Alaca Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 169.

¹⁴¹ Özmen, s. 377.

¹⁴² Özmen, s. 377.

¹⁴³ Umran Tanalp, *Güzelova (Tufanç) Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 185.

¹⁴⁴ Dindar Yılmaz, s. 143.

¹⁴⁵ Bildir Olu, s. 273.

¹⁴⁶ Zerman, s. 29.

¹⁴⁷ Geçmen, s. 133.

¹⁴⁸ M. Fahrettin Kırzioğlu, "Gök-Bulut-Ejderha", *TFA*, 9 (181), Ağustos 1964, s. 3488.

Sabah namaz vaktinde deniz tarafından bulutlar gelirse ve güney tarafındaki dağların üzerinde bulutlar birikmişse o gün yağmur yağacak demektir.¹⁴⁹

Yazın kara buluttan yağmur yağar.

Havadaki bulutlardan birine 1-2 dakika bakınız. Büyüyor ve siyahlaşıyorsa yağmur yağar.

İlkbaharda doğudaki bulutlardan hafifinin ve sinsi şimşek parıltılarının görünmesi yakın bir yağmura işaret eder.¹⁵⁰

Öğle vakti bulut görülürse gece yağmur beklenir.¹⁵¹

Güneş renkli bulutlar yağmur getirir.¹⁵²

Duman

Yerden duman çıkarsa yağmur yağarmış.¹⁵³

Güneş batarken hava dumanlı bir görünüş alırsa, ertesi gün hava bulutlu ve yağmurlu geçecektir.¹⁵⁴

Güneşli bir günde dereden duman ya da sis kalkarsa o gün yağmur yağar.¹⁵⁵

Sabah vakitlerinde derelerden duman, sis kalkarsa, o gün hava yağar.¹⁵⁶

Gök Gürlemesi

Mart dokuzunda gök gürlerse mahsul bol olur.¹⁵⁷

Gök gürlediği zaman az yağmur yağarmış.¹⁵⁸

İlkbaharda gök gürlemesi ilk defa güneyden duyulur ise, havalar yağışlı gidecek demektir.¹⁵⁹

Gök gürlerken çimende yuvarlanılırsa o sene çok yağmur yağar.¹⁶⁰

¹⁴⁹ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 126.

¹⁵⁰ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 252.

¹⁵¹ Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 74.

¹⁵² Artun, *Türk Halkbilimi*, Kitabevi, s. 171.

¹⁵³ Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, s. 205.

¹⁵⁴ Madırlı, s. 89.

¹⁵⁵ Yadigar Şahin, s. 53.

¹⁵⁶ Zor, s. 86.

¹⁵⁷ Şaban Abuşoğlu, *Divriği Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 37.

¹⁵⁸ Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, s. 205.

¹⁵⁹ Zerman, s. 29.

Hıdrelleze kırk gün kala hava gürlerse o yıl yağışlı geçer. Eğer altmış gün kala gürlerse kurak geçer.¹⁶¹

Gök gürlerken patates ekersen yağmur yağar.¹⁶²

Gök Kuşağı

Gökkuşağı ayın etrafında görülürse lodos ve yağmur beklenir.¹⁶³

Gök kuşağı meydan gelirse yağmur yağmaz.¹⁶⁴

Gökkuşağı dereye inerse, yağmur yağar.¹⁶⁵

Gökkuşağı hava açıkken oluşursa havanın yağacağına kaplıyken oluşursa havanın açacağına işaretir.¹⁶⁶

Gökkuşağı doğuda olursa çok yağmur yağar.

Gökkuşağının gri rengi alta gelirse yıl yağmurlu olur.

Sabahleyin görünen gökkuşağı yağmurun devam edeceğini, akşama doğru görüneni yağmurun geçtiğini gösterir.¹⁶⁷

Kasım ayında gök kuşağı görülürse o sene insanlar çok sıkıntı çeker. Kış çok şiddetli geçer ve rüzgârlar yağmur bulutları getirir. Yağmur çok yağar.¹⁶⁸

Gökyüzü

Gök, yıldızsız, bulutlu ve gündüzden sıcaksa yağışlı olacağına işaretir.¹⁶⁹

Gökyüzünde ne tarafta kılı olursa o tarafta yağmur yağar.¹⁷⁰

Kıble tarafı kara bulutlarla kaplı ise, biraz sonra yağmur yağacak demektir.

Parçalı bulutlu havada, güneş sıcaklığı birdenbire yükselirse, “kızdırdı, yağacak” denir ve biraz sonra yağmur yağar.

¹⁶⁰ Talat Mümtaz, s. 286.

¹⁶¹ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 122.

¹⁶² Kalafat, Güngör, *Türk Kültürlü Halklarda Türk Tatar Halk İnançları*, s. 120.

¹⁶³ Çakır, s. 32.

¹⁶⁴ Tanalp, s. 185; Bozdoğan, s. 137.

¹⁶⁵ Zor, s. 85; Yedigir Şahin, s. 53.

¹⁶⁶ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 122; Aksu, s. 87.

¹⁶⁷ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 252.

¹⁶⁸ Şeref Boyraz, *Fal Kitabı Melhemeler ve Türk Halk Kültürü*, Kitabevi Yay., İstanbul 2006, s. 145.

¹⁶⁹ Çakır, s. 31.

¹⁷⁰ Burhan Kaçar, *Tokat Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1975, s. 82.

Sabahleyin güneş doğduğunda, gökyüzü ve bulutlar kızarırsa, büyük bir ihtimalle yağmur yağacaktır.¹⁷¹

Günler

Hava cumadan açarsa, en kısa zamanda tekrar yağar.¹⁷²

Cuma ve bayram günleri yağmur yağacağına inanılır.¹⁷³

Güneş

Güneşin bir an için çok sıcak yapması yağmurun yağacağına işaretmış.¹⁷⁴

Gün kulaklanırsa, yani güneş kızıl bir renkte doğarsa, yağmur yağar.¹⁷⁵

Bulutlu günlerde güneş yakarsa, haddinden fazla yakarsa, ardından çok sürmeden yağmur yağar.¹⁷⁶

Gün kulaklanırsa, güneş alev gibi doğarsa, o gün yağmur yağar.¹⁷⁷

Güneşte ve ayda ağıl görülürse yakında yağmur yağacağına işarettir. Şöyle ki: Güneş ve ay doğarken ağıl çevirirse, yağmurun çok devam edeceğine, Güneş ve ay gün ortasında ve gece yarısında ağıl çevirirse, yağmurların orta derecede olacağına, Gün ve ay batarken ağıl çevirirse, yağmurların hafif ve önemsiz olacağına hüküm olunur.¹⁷⁸

Güneş doğarken gökyüzünün kırmızı görünmesi yağmur yağacağına işarettir.¹⁷⁹

Güneş tutulması şubatta gerçekleşirse gökten çekirge yağar ve ekili arazilere zarar verir. O yıl yağmur yağmaz ve kuraklık olur.¹⁸⁰

Hava

Hava çok açıksa yağmur beklenir.¹⁸¹

Hava aşırı derecede sıcak olursa yağmur yağacağına inanılır.¹⁸²

¹⁷¹ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 287.

¹⁷² Zor, s. 85; Aksu, s. 88.

¹⁷³ Görmüş, "Maçka'dan İnanışlar", s. 5628.

¹⁷⁴ Özmen, s. 377.

¹⁷⁵ Yadigar Şahin, s. 53.

¹⁷⁶ Zor, s. 85.

¹⁷⁷ Zor, s. 85; Aksu, s. 88.

¹⁷⁸ Ali Rıza Yalman(Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları I*, (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yayınları/256, Ankara 1993, s. 56.

¹⁷⁹ Odabaşı, s. 98.

¹⁸⁰ Boyraz, s. 128.

¹⁸¹ Çakır, s. 32.

Mevsim

Kış

Kışın hava ılık oldu mu kar yağarmış.¹⁸³

Kuşburnu ve cinav (yabanı meyveleri) çok olunca kış ağır geçermiş. Çok kar yağarmış.¹⁸⁴

Şubatta doğu taraflarında gök kızarırsa o yıl bol yağmur yağar.¹⁸⁵

Ocak ayında yıldırım düşerse o yıl yağmur çok yağar.

Şubatta yıldırım düşerse o yıl yağmur çok yağar ve nehirler taşar.¹⁸⁶

Ocak ayında şiddetli ve çok yağmur yağarsa o sene ot, ekin ve kâr çok olur.

Şubatta şiddetli ve çok yağmur yağarsa o sene nimet bol olur.¹⁸⁷

Aralıkta şiddetli ve çok yağmur yağarsa bu halkın mutlu ve huzurlu olmasını sağlar.¹⁸⁸

Yaz

Yazın yağın yağmur uzun sürmez. Bunun için de şöyle denilir: “Yaz gününün yağışı herif garının dögüşü”.

Yaz aylarında bir insanın gündüz uykusu gelirse, yağmur yağar.¹⁸⁹

On sekiz ağustos günü ikindi vaktinde göğe bakılır. Eğer gökte bulut var ise ekimin ilk on gününde yağmur yağacak demektir.¹⁹⁰

Haziranda şiddetli ve çok yağmur yağarsa o yıl çok hastalık olur.

Temmuz ayında şiddetli ve çok yağmur yağarsa meyveye afet gelir.

Ağustosta şiddetli ve çok yağmuryağarsa nehirler taşar ve seller her yeri kaplar.¹⁹¹

¹⁸² Sezgin, s. 120.

¹⁸³ Özmen, s. 378.

¹⁸⁴ Kemal Öztürk, *Gözebaşı Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 151.

¹⁸⁵ Boyraz, s. 147.

¹⁸⁶ Boyraz, s. 157.

¹⁸⁷ Boyraz, s. 160.

¹⁸⁸ Boyraz, s. 161.

¹⁸⁹ Zor, s. 86.

¹⁹⁰ Boyraz, s. 126.

¹⁹¹ Boyraz, s. 161.

Son Bahar

Eylül ayında ilk kar Yokuşbaşına (yer adı) yağarsa kış yoktur. Kar, Karagöl'e (yer adı) yağarsa kışın çok olacağına işarettir.

Eğer ki kar Karagöl'den önce Yokuşbaşına yağarsa bu hadiseye çobanlar kendi arasında "kış kulun attı" derler.

Eylül ayındaki yağmur sonlarında kırağı yağarsa kışın uzun ve sert olacağına inanılır.¹⁹²

Eylül ayında gökten ateş düşerse her türlü hastalık ortaya çıkar ve insanlara sıkıntı çektirir. Yağmur yağmaz ve nehirler susuz kalır.¹⁹³

Eylül ayında şiddetli ve çok yağmur yağarsa bağ, bahçede her türlü meyve ve sebze iyi yetişir.

Ekimde şiddetli ve çok yağmur yağarsa o yıl uğurludur.

Kasım ayında şiddetli ve çok yağmur yağarsa hırsızlar ve haramiler hüsrana uğrar, her yerde öldürülürler.¹⁹⁴

İlk Bahar

Mayıs ayındaki yağmurlarla yapraklara çamur yağarsa gıtlık, darlık, bal yağarsa da bolluk arını alır.¹⁹⁵

Mart'ın biri ile on ikisi arasındaki günler yılın on iki ayıyla eşleştirilir. O tarihler arasında hangi gün yağmur yağarsa, o yıl, o güne mukabil gelen ay yağışlı geçer.¹⁹⁶

Mart ayında doğuda şimşek çakarsa o yıl yağmur çok yağar.¹⁹⁷

Mart ayında gök gürlerse o yıl halk sağlık, mutluluk ve emniyet içinde yaşar. Yağmur bol yağar ve dolayısıyla ot, ekin ve her türlü bitki iyi yetişir.¹⁹⁸

İlkbahar ve yaz aylarında bunaltıcı sıcakların arkasından yağmur yağacağına inanılır.¹⁹⁹

¹⁹² Karadeniz, s. 28-29.

¹⁹³ Boyraz, s. 160.

¹⁹⁴ Boyraz, s. 161.

¹⁹⁵ Karadeniz, s. 28-29.

¹⁹⁶ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 122; Aksu, s. 87.

¹⁹⁷ Boyraz, s. 145.

¹⁹⁸ Boyraz, s. 153.

Nisanın yedisinde yağmur yağar. Eğer bugün yağmur yağmazsa o yıl çok fena kuraklık olur.²⁰⁰

Mart ayında şiddetli ve çok yağmur yağarsa o yıl huzur ve rahat yerindedir.²⁰¹

Nisanda şiddetli ve çok yağmur yağarsa o yıl ticaret ehlinin durumu çok iyidir.²⁰²

Mart ayında havadan kurbağa ve böcek yağarsa çok yağmur yağar.²⁰³

Rüzgar

Poyraz

Yağmurun önünün de poyraz, sonunun da poyraz olduğuna inanılır. Poyraz estiği zaman yağmur yağacağına inanılır.

Eğer yağmurdan evvel üç gün poyraz eserse, üç gün de yağmur yağacağına inanılır.²⁰⁴

Kible

Kible karardığı zaman yağmur yağar.²⁰⁵

Kible tarafından hava bozduğu zaman yağmur yağarmış.²⁰⁶

Akşam üzeri kible yanı kızarırsa yağmur yağar.²⁰⁷

Lodos

Lodos rüzgarı yağış getirir.²⁰⁸

Kaba yel eserse yağmur gelecek denir. Lodos'a kaba yel denir.²⁰⁹

Doğu Yeli

Doğu yeli estiği zaman yağmur yağacağına inanılır.²¹⁰

¹⁹⁹ Özcan, s. 111.

²⁰⁰ Boyraz, s. 124.

²⁰¹ Boyraz, s. 160.

²⁰² Boyraz, s. 160.

²⁰³ Boyraz, s. 164.

²⁰⁴ Bozdoğan, s. 137.

²⁰⁵ Sıtkı Burç, *Ilıca Şeker Fabrikası İşçileri ve Ailelerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1976, s. 4.

²⁰⁶ Küleri, s. 183.

²⁰⁷ Demirdağı, s. 82.

²⁰⁸ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 252.

²⁰⁹ Bıldır Olu, s. 273.

Toprak

Toprağın buharlaşması yakında yağmur yağacağına işarettir.²¹¹

Yıldırım

Yağmur yağarken evin yıldırımdan korunması için, ocak başında ve eşikte durulmaz.²¹² (Bahçecik Köyü)

Şimşek kırmızı renge daha çok isabet ettiği için yağmurlu günlerde kırmızı elbise giyilmemelidir.²¹³ (Samsun)

Yağmurda kalan kimse üzerinde bıçak, silah bulundurmamalıdır, yıldırım çarpar.

Yağmur yağarken Ahlat ağacı altında durulmaz, yıldırım çarpacağına inanılır.²¹⁴ (Kökez, Elmacık Köyü)

Yağmur yağarken ağaç altında oturulmaz, yıldırım çarpar.²¹⁵ (Kırşehir)

Yağmur yağarken ocağın başında oturulursa eve bacadan yıldırım düşer.²¹⁶ (Kastamonu)

Yağmur yağarken bir insan at, eşek, yılan gibi hayvanların yanında ise yıldırım çarpmaz.²¹⁷ (Kırşehir)

Yıldız

Yıldızlar parlaklığını kaybederse don beklenir.

Yıldızlar fazla ışık verirse yağmur yağar.²¹⁸

Samanyolu ilkbaharda oluşursa yaz ayları kurak geçer, oluşmazsa yağışlı geçer.²¹⁹

Samanyolunun yönü kibleye dönerse yağmura işarettir.²²⁰

²¹⁰ İrfan Can, *Karabacak Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1976, s. 100.

²¹¹ Osman Gürsoy, “Mesudiye’de Yorum, İnanç ve Anlamlar”, *TFA*, 13 (253), Ağustos 1970, s. 5713; Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 265.

²¹² Zerman, s. 29.

²¹³ Aksu, s. 88.

²¹⁴ Nedim Orta, “Kökez ve Elmacık Köyü İnanmaları”, *TFA*, 7 (150), Ocak 1962, s. 2627.

²¹⁵ Arseven, “Toplumsal Folklor Üzerine Kırşehir’de İnanmalar I”, s. 1257.

²¹⁶ Talat Mümtaz, s. 286.

²¹⁷ Veysel Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar II”, *TFA*, 4 (81), Nisan 1956, s. 2295.

²¹⁸ Çakır, s. 32; Artun, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, s. 74.

²¹⁹ Aksu, s. 73.

²²⁰ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 252.

Yıldızlar bulanık gözüklürse yağmur yağacak demektir.²²¹

4.1.1.4. Bitkilerle İlgili İnanışlar

Çam ağaçlarında kozalağın çok olması o sene kışın çok sert olacağına işaret eder.²²²

Ağaç yaprakları aşağı doğru sarkarsa yağmur yağar.²²³

Yonca dallarının ve yapraklarının dikleşmesi yağmur yağacağını gösterir.

Sarmaşık çiçeklerinin kapanması yağmur yağacağını gösterir.

Ağaç yapraklarının aşağı doğru sarkması yağmur yağacağını gösterir.

Çiğdem, lale, papatya çiçeklerinin yapraklarını kapatması yağmur yağacağını gösterir.

Kuzukulağı bitkisinin yapraklarının kalkması yağmur yağacağını gösterir.

Çuha çiçeğinin yapraklarının kapanması yağmur yağacağını gösterir.²²⁴

4.1.1.5. Eşyalarla İlgili İnanışlar

Ekmek pişirilen sacın üzerinde kıvılcım dağılırsa, kurak, toplanırsa, yağmur yağar.

Harman vakti gemin* üzerinde su içilmez, yağmur yağar.²²⁵

4.1.1.6. Yağmurla İlgili İnanışlar

Cinayetden sonra yağmur yağmazsa Allah'ın gazaba geldiğine inanılır.²²⁶

Gelinin düğünü yapılırken yağmur yağarsa gelinin gözyaşı dökeceğine inanılır.

²²¹ Demirdağı, s. 83.

²²² Zor, s. 84.

²²³ Nezihi, s. 2383.

²²⁴ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 258.

* Atı yönlendirmek için ağzına takılan demir araçtır.

²²⁵ Ramazan Korkmaz, *Çıldır Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1985, s. 111.

²²⁶ Ali Üstün, *Yunak ve Çevresi Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 59.

Yağmurlu günde kız istenirse gelinin uğurlu olacağına inanılır.²²⁷

Düğünde yağmur yağarsa gelinin gözü yaşlıymış denir. Uğur ve bereket sayılır.²²⁸

Harmanda düven sürülürken, düven süren, düvenin üzerinde su içmemeli. Şayet su içerse mahsul zamanı yağmur yağar, mahsul zarar görür.²²⁹

Yağmurlu havada bir ağacın altında saklanmanın iyi olmayacağına inanılır.²³⁰

Gelinin evleneceği gün bol yağmur yağması, onun yuvasının bereketli olacağına veya çok çocuğu olacağına inanılır.²³¹

Bir ölünün ardından bolca yağmur yağarsa Allah rahmed etti bu adam günahsız gitti diye söylerler.²³²

Kandil gecesi ölenin üstüne yağmur yağarsa, o kişi Allah'ın sevgili kullarından sayılır.²³³

Gelinin geleceği gün yağmur yağarsa, gelinin bereket getireceğine inanılır.²³⁴

Gelin giderken yağmur yağarsa gözü yaşlı olur.²³⁵

Gavur beddamında ateş yakılıp üzerinden atlanır ve gâvurlar taş gibi, Türkler kuş gibi denilirse o zaman onların bayramı yağmurlu gider.²³⁶

Süt kazanının dibini bekar erkek veya kız kazırsa, düğününde kar yahut fırtına olur.²³⁷

İlkbahar yağmuru yağarken bacaları sil ki bin bereket içeri girsin.²³⁸

²²⁷ Gelmez, s. 40.

²²⁸ Bekir Başoğlu, "Boyabat Yöresinde Atasözleri, Deyimler, Öğütler ve İnanışlar", *Türk Folkloru*, Sayı: 34 (Mayıs 1982), s. 19.

²²⁹ Durmuş Kahraman, *Gökçe Höyük Köyü (Seydişehir- Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 86.

²³⁰ İrfan Can, s. 101.

²³¹ M. Orhan Turan, *Pamukçu Köyü (Balıkesir) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 69.

²³² Abdullah Şahin, s. 84.

²³³ Mahmut Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2005, s. 74.

²³⁴ Dindar Yılmaz, s. 144; Sezgin, s. 120.

²³⁵ Gündüz Artan, "Sındırgı'da Çeşitli İnanışlar", *TFA*, 11 (225), Nisan 1968, s. 4712.

²³⁶ Talat Mümtaz, s. 286.

²³⁷ Hamdi Koçak, *Kayseri İli Tomarza İlçesi ve Çevre Köyleri Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Kayseri 1981, s. 91.

²³⁸ Recep Şirin, *Göle Folklor ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 176.

Yazın yağacak yağmurun az yağacağına inanılır.

Yağmurlu havada ağaç altında durulmaz, yıldırım düşeceğine inanılır.²³⁹

Yazın yağacak yağmurun az yağacağına inanılır.

Yağmurlu havada ağaç altında durulmaz, yıldırım düşeceğine inanılır.²⁴⁰

Yağmur yağarken, taş dibinde ağaç altında oturulmaz, yıldırım çarpar.²⁴¹

Yağmurlu havada bir ağacın altında saklanmanın iyi olmadığına inanılır.²⁴²

Erzurum'da kırk ikindiler normal olursa, yani mayısın başından başlamak üzere kırk gün devam etmek üzere her ikindi vakti yağmur yağarsa, mahsulün bol ve alış-verişin çok olacağına inanılır.²⁴³

4.1.2. Yağmurun Yağmamasıyla İlgili İnanışlar

Gablambağa ters çevrilir de yatırsa yağmır yağmaz deller.²⁴⁴

Kırlangıçlar yüksekten uçarlarsa yağmur yağmaz.²⁴⁵

Yazın kurtlar ulursa yamur yağmaz.²⁴⁶

Kuzular koyunların arkasından melemmezse yağmur yağmaz.²⁴⁷

Örümcekler ağlarını örmekte iseler yağmur yağmaz.²⁴⁸

Sinekler batıdan doğuya doğru uçarlarsa yağmur yağmaz.²⁴⁹

Tavuklar sessizce yuvalarından çıkmışlarsa yağmur yağmaz.²⁵⁰

Yarasalar geç vakte kadar uçarsa yağmur yağmaz.²⁵¹

²³⁹ Bozdoğan, s. 137.

²⁴⁰ Bozdoğan, s. 137.

²⁴¹ Arseven, "Kırşehir'de İnanmalar II", s. 2295.

²⁴² Mehmet Akarsu, *Kavaklıdere Köyü (Alucra) Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 48.

²⁴³ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 209.

²⁴⁴ Abdullah Şahin, s. 84.

²⁴⁵ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

²⁴⁶ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

²⁴⁷ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

²⁴⁸ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

²⁴⁹ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

²⁵⁰ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

²⁵¹ Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 262.

4.1.3. Güneşli Yağmurlu Havayla İlgili İnanışlar

Pertev Naili Boratav, yağmur yağarken güneşin parlamasını dört başlık altında toplamıştır. “1. Cennette, ya da gökyüzünde geçen olayların belirtileri. 2. Yeryüzünde olup biten şeyler. 3. Uğurlu, kutlu, bereketli olayların belirtisi. 4. Uğursuz, mutsuz olayların belirtisi.”²⁵²

Literatür çalışmasında karşılaşılan, güneşli hava ile ilgili inanış unsurları başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. Cennet, melek ve hayvanlarla ilgili inanışlar belirtilirken, Oğuz Tansel’in makalesinde yer alan bulgulardan yararlanılmıştır.

Cennet, Melek, Periyle İlgili İnanışlar

Yağmur yağarken güneş çıkarsa meleklerin düğünü olurmuş.²⁵³

Güneşli havada yağmur yağdığında melekler düğün edermiş.²⁵⁴

Güneşli bir havada yağmur yağması “cennette düğün” olduğuna delalet eder.²⁵⁵

Hava güneşli iken yağmur yağarsa melekler düğün ederdir.²⁵⁶

Bir yandan yağmur yağar, bir yandan da güneş pırıl pırıl ışınlarını ortalığa yayarsa buna şeytan düğün ediyor derler.²⁵⁷

Cennette huri kızları düğün yapar.

Peri kızlarının düğünü olurmuş.

Cennet kızları halı dokuyorlar.

Cennetten gelin çıkarmış.

Cennetten melekler gelirmiş.

Gökte melekler düğün yaparmış.

Öksüz kızın düğünü olurmuş, hem güler hem ağlarmış.

Melekler çamaşır yıkıyor.

²⁵² Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, (5. Baskı), Gerçek Yay., İstanbul 1999, s. 45.

²⁵³ Özmen, s. 373.

²⁵⁴ Ensar Manav, *Erzurum Umudum Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1981, s. 107.

²⁵⁵ Zerman, s. 33.

²⁵⁶ Geçmen, s. 133.

²⁵⁷ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 57.

Cennet süpürülüyor.

Cenneti melekler süpürüyor.

Melekler oyun oynuyor.

Cennette düğün oluyor.

Cennette düğün olur, çayırlar büyür, saçlarını açarlarmış.

Cennette Müslümanlar yerleşiyor.²⁵⁸

Hayvanlarla İlgili İnanışlar

Güneşli bir havada yağmur yağarsa çakalların düğün ettiğine inanılır.²⁵⁹

Yağmurlu bir havada güneş çıkarsa kurt doğurmuş.²⁶⁰

Güneşli havada yağmur yağması, kurt doğurması ile yorumlanır.²⁶¹

Güneşli havada yağmurun yağması kurdun doğurması şeklinde yorumlanır.²⁶²

Güneşli bir havada yağmur yağarsa, kurt yavruladığına inanılır.²⁶³

Güneşli havada yağmur yağarsa dağda gurt doğuruyor demektir.²⁶⁴

Erzurum'da yaşayan bir inanca göre bulutsuz ve güneşli havada yağmur yağarsa kurdun yavruladığı anlamına gelir.²⁶⁵

Tilki doğuracak.

Tilki düğün ediyor.

Tilki kızını gelin ediyor.

Dağda geyik doğuruyor.

Geyik doğum yaparken nur doğar.

²⁵⁸ Oğuz Tansel, "Güneşli Yağmurla İlgili Halk İnançları", *Folklor/Edebiyat*, 9 (33), 2003, s. 135.

²⁵⁹ Yaşar Keskin, s. 81.

²⁶⁰ Özmen, s. 373.

²⁶¹ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 209.

²⁶² Çavuşoğlu, s. 69; Baydemir, s. 39.

²⁶³ Öcal, s. 258.

²⁶⁴ Seyit Küçükbezirci, *Konya Halkbilimi Folklor Güldestesi*, T.C Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları No: 115, Konya 2009, s. 246.

²⁶⁵ Yaşar Kalafat, "Sözlü Kültürümüzde Bursa ve Yöresi Örnekleriyle Kurt-I-", *Bursa Halk Kültürü II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı II -20-22 Ekim 2005 Bursa*, (s. 418), Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Kültür Sanat Kurulu Yayınları No: 8, Bursa 2005.

Ayı ile kurdun düğünü var.

Horoz evleniyor.

Yılanlar Şahmeran'ın yasını çeker.

Yılanlar Şahmeran'ın doğum törenini yaparlar.

Şeytan ve Cehennemle İlgili İnanışlar

Cennette şeytanlar evleniyor.

Cehennemde şeytan ve kızlarının düğünü oluyor.

Cehennemde şeytan yakıyorlar.

Şeytan kızını evlendiriyor.

Şeytanlar bayram yapıyor.

Melek ve Gökle İlgili İnanışlar

Cennette peygamberlerin ve meleklerin düğünü oluyor.

Gökten Cebrail yere indi.

Gökte peygamberin düğünü var.

O sene ölenlerin çoğu cehenneme gidermiş.²⁶⁶

Gökte Melekler, ata biner gibi bulutlara binerek, onları dolaştırır ve idare ederler. Yağmur yağdırma buyruğunu Tanrıdan alan melekler, ellerindeki şimşekle bulutları kamçılarlar. Bulutlar da aşağı inip, denizlerden sünger gibi suyu emerek doyup dolarlar. Sonra ağır ağır göğe çekilirler. Yer ile gök arasında çok zulumat vardır, ki azan insanlara taş, ataş, hışım(âfet) yağdırır.

Bulutlar, gökteki ataşın kızgınlığını giderir, serinletirler. Gök gürültüsü/gürlemesi, meleklerin vurduğu şimşek kamçılarından canı acıyan bulutların homurtusundan çıkar. Bazen büyük-melek öfkelenip bağırınca, öteki melekler kamçılarını hızlı hızlı vurup, canı acıyan bulutların bu sırada ağlayıp höngürdemesinden, gökte gürültü şiddetlenir. Böyle zamanlarda, vuruşta ölçüyü kaçıran meleklerin kamçısı, buludu yararak şimşek gibi bize görünür. İşte bu sırada, bulutların ağlamasından dökülen yaşlar, yeryüzüne

²⁶⁶ Tansel, s. 135-136.

yağmur olarak yağar; kışın da bu yaşlar düşerken donarak kar biçiminde iner. Yağmur ile karın hikmeti budur.²⁶⁷

Gökyüzü de yedi kattır. Yıldızlar birer çivi gibi çakılmıştır. Allah bu göklerin üzerindedir. Melekler atlarını koşturduğu zaman gök gürler. Yağmuru da Allah yağdırır.²⁶⁸

4.1.4. Karla İlgili İnanışlar

At yan yattığı zaman kar yağacak demektir.²⁶⁹

Kedi denize doğru yalanırsa kışın kar yağar.²⁷⁰

Koçlar sürüye bırakıldığı zaman, koçlara karşı önce bir kara koyun gelirse, kışın iyi geçeceğine, kışın geç ve karın az yağacağına, beyaz bir koyun karşı gelirse, kışın çetin geçeceğine ve karın çok yağacağına inanırlar.²⁷¹

Ayın etrafındaki hâle, yağmur veya kar yağacağına delâlet eder.²⁷²

Ay harmanlanırsa (ay ağılı, hale) havanın bozacağına, kışsa kar, diğer mevsimlerde ise yağmur yağacağına inanılır.²⁷³

Tencere, tava dibi sıyıranın düğününde kar yağar.²⁷⁴

Güz mevsiminde hikaye ve masal anlatılmaz, anlatılırsa “Erken kar yağar” denir.²⁷⁵

Kışın soba ve ocağın külü topaklanırsa çok kar yağar.²⁷⁶

Kazanın dibindeki yemeği yiyen gencin düğününde kar yağarmış.²⁷⁷

²⁶⁷ Kırzioğlu, “Gök-Bulut-Ejderha”, s. 3486.

²⁶⁸ Muzaffer Uyguner, “Kandıra’da Halkbilgisi İncelemeleri”, *TFA*, 3 (59), Haziran 1954, s. 932.

²⁶⁹ Gündüz Artan, “Dualar, İlenmeler, İnanışlar”, *TFA*, 9 (197), Aralık 1965, s. 3926.

²⁷⁰ Yılmaz Elmas-Ayla Satın, “Çirakman Köyünün Folkloru”, *TFA*, 9 (184), Kasım 1964, s. 3579.

²⁷¹ Kamber Yücekaya, *Malatya-Akçadağ Kürecik Bucağı Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 50.

²⁷² Arseven, “Toplumsal Folklor Üzerine Kırşehir’de İnanmalar I”, s. 1257.

²⁷³ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 250.

²⁷⁴ Mehmet Kurt, *Geçmişten Günümüze Mudurnu*, Mudurnu Köylerine Hizmet Götürme Vakfı, Bolu 1994, s. 95.

²⁷⁵ İbrahim Alaeddinoğlu, *Hınıs Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 21.

²⁷⁶ Elmas- Satın, s. 3579.

²⁷⁷ Ocal, s. 258.

Yemek yedikten sonra sahanı sıyıırırsan düğününde kar yağar çok sevap kazanırsın.²⁷⁸

Yemek pişen kabın dibini kazıyıp yiye bekarların düğünlerinde kar veya yağmur yağarmış.²⁷⁹

Kazanın dibinde kalan yemeği sıyrarak yiye kişinin düğününde yağmur veya kar yağacağına inanılır. Onun için bekarlar kazan dibi yemezler.²⁸⁰

Düğününde kar yağın bir kişinin kazan dibi yediğine inanılır. Bu yüzden bekarlara kazan dibi yedirilmez.²⁸¹

Gelinin alındığı gün hava kar veya yağmurluysa damadın kazan dibi yediğine inanılır. Bu yüzden bekarlara kazan dibi yedirilmez.²⁸²

Evlenmemiş bir insan süt kazanının dibini yerse, düğününde kar yağar.²⁸³

Koyun fazla otlarsa kar yağacak demektir.²⁸⁴

Kışın kara karga “gak” diye ötüyorsa kar yağar.

Kışın kargalar kavak veya söğüt ağacı tepesinde dururlarsa kar yağar.

Kışın at yan yattığı zaman kar yağacak demektir.²⁸⁵

²⁷⁸ Kaçar, s. 83.

²⁷⁹ Manav, s. 107.

²⁸⁰ Yaşar Keskin, s. 82.

²⁸¹ Aksu, s. 80.

²⁸² Meryem Erol, *Taşova Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2002, s. 31.

²⁸³ Zor, s. 85; Aksu, s. 89.

²⁸⁴ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 126.

²⁸⁵ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 262-263.

4.2. YAĞMURLA İLGİLİ UYGULAMALAR

4.2.1. Yağmur Yağmasıyla İlgili Uygulamalar

4.2.1.1. Çocuklar Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar

Adine

Afyonkarahisar’da; mevsiminde yağmayan yağmuru yağdırması için Allah’a yakarış niteliğinde olan “Yağmur Duası”na çıkılır. Yağmur Duası aynı mahallede oturan on-on altı yaşlarında bulunan çocuklar yaparlar.

Maksat, yağmur duasıyla beraber evlerden yiyecek toplamak ve toplanan yiyeceklerle “Adine Pilavı” pişirmektir.

Bunun için çocuklar bir araya gelerek Adine yapmaya karar verirler. İçlerinden ikisi, havlu veya benzeri bir bezin dört ucundan tutarak, kapı kapı dolaşmaya başlarlar. Bu havlunun içine toplanan yiyecekler koyulur. Çocuklar çaldıkları her evin kapısında yağmur duasını söylemeye başlarlar:

“Teknede hamur

Bahçede çamur

Ver Allahım ver

Gani gani yağmur ver.”

Ev sahibi bu duaya Amin diyerek, havlunun içine bir miktar bulgur, mercimek, yağ, tuz, yakacak, odun gibi şeyler koyar. Ödünç olarak tencere, tabak, kaşık verildiği de görülür. İstediklerini elde eden çocuklar,

“Amin Yarabbi

Amiiin:

dedikten sonra, hep beraber şu duayı söylemeye başlarlar:

“Hey adine adine

Şalgam börek dadine

Bir halka

İki halka

Evinen damınan

Kabe'ye kalka kalka.”

Bütün mahalleyi gezen çocuklar, daha sonra çarşıya inerler. Bakkal ve kasaplara aynı duayı söyleyerek istediklerini alırlar. Çarşıda söylenen tekerleme ise şöyledir:

“Teknede hamur

Bahçede çamur

Bir kaşık yağdan

Bir kaşık tuzdan

Biraz da ondan

Ver Allahım ver

Gani gani yağmur ver.”

Toplanan yiyecekler, herhangi birinin evinde veya boş bir alanda ateş yakılarak “Adine Pilavı” pişirilmeye başlanır. Pilav pişirildikten sonra çocuklar evlerinden tabak ve kaşık getirerek, hisselerini alırlar.

Bu pilavdan yemek sevaptır. Bu arada kendilerine bir şey vermiyen ev sahiplerine, çocuklar da Adine pilavı vermezler. Bazen artan pilav camilerde bulunan kuşlara verilir. Bu hadiseden sonra çok defa şehre yağmur yağdığı görülmüştür, halk da buna inanmıştır.²⁸⁶ (Afyonkarahisar)

[Adine]

Afyonkarahisar çevresinde yağmur yağması için, çocuklar havluların ucundan tutarak kapı kapı dolaşırlar ve her kapıda aşağıdaki tekerlemeyi okurlar:

Teknede hamur,

Bahçede çamur,

Ver Allah'ım ver,

Gani gani yağmur ver

²⁸⁶ Haluk Benderli, *Afyonkarahisar Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 88-89.

Tekerlemeyi işiten ev sahibi “Amin” diyerek açılan havluya, bulgur, mercimek, yağ, tuz, yakacak v.s.leri kor. Çocuklar toplanan bu yiyecekten “adine” adı verilen bir pilav yapmaktadırlar. Bunu şu tekerlemede daha iyi görmekteyiz.

Hey adine adine,
Şalgam börek dadine,
Bir halka,

İki halka,
Evinen damınan,
Kâbe’ye kalka kalka.

Pilav yenildikten sonra artanı kuşlara verilir.²⁸⁷ (Afyonkarahisar)

Baran Bük

Çocuklardan birinin elleri ve yüzü boyanır. Daha sonra üzerine eski elbiseler geçirilerek korkuluk haline getirilir. Bütün çocuklar korkuluk çocuk en önde olmak üzere mahalledeki evleri topluca dolaşırlar. Evlerden toplanan pirinç, bulgur, şeker, yağ vb. gıda maddelerinden yemek yapılır ve çeşmenin başında topluca yenir.²⁸⁸

Yağmur yağdırma törenlerine katılan çocuklar, yanlarında, ağaç kepçesinden, ya da ağaçlardan yaptıkları bezlerle örtülü kuklaları, kabalak otunu ya da çalı çırpıyı, sele içine koydukları kurbağayı, ya da üzeri yapraklarla örtülmüş çıplak bir çocuğu taşırlar.

Her evin kapısına geldikçe, çocuklar;
Gode gode göl olsun,
Evin önü sel olsun,
Arpa, buğday çok olsun,
Gökten rahmet, yerden bereket,

²⁸⁷ Ali Berat Alptekin, “Yağmur Duası”, s. 144.

²⁸⁸ Nebi Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, Akçağ Yay., Ankara 2006, II, s. 275.

Bir değim un, bir değim su ya da bunun benzeri bir başka mani söylerler. Bunun üzerine, evlerden çocukların, bilhassa, yapma bebek, çalı çırpı, kurbağa ya da çıplak çocuğun üzerine su dökülür.²⁸⁹

[Bibilik]

Bibilik gezdirilir. Bunun için bir süpürgeye ağaçtan kol ve bacak yapılır. Çocuk elbisesi giydirilir.

Analarının ilki biri kız, diğeri erkek olan iki çocuk bibiliğin kollarından tutarlar. Arkalarında çeşitli yaşlardaki köy çocukları olduğu halde ev ev gezdirilen bibilik uğradığı her evden uzaklaşırken arkasından su serpilir. Toplanan yağ ve yumurta bir dere kenarında pişirilerek yenir. Ve (Ver Allahım ver bir sulu yağmur) diye bağırılırsa yağmur yağar.²⁹⁰ (Erzurum)

[Bişek Gelin]

Söğüt ve çevresinde ise bişek gelin daha değişik yapılmaktadır. Dokuz ile on beş yaşları arasındaki çocuklar bir çuval alarak dua yapılacak yere giderler. Çuvalın içersine giren bir çocuk arkadaşlarının sırtında ev ev dolaştırılarak aşağıdaki tekerlemeyi okurlar:

Yağmurcu geldi yağ isteriz,

Gökten rahmet isteriz,

Yerden bereket isteriz,

Yerde çamur,

Teknede hamur,

Ver Allahı'm ver

Dereler tepeler sel olsun,

Ambarlar dolu olsun.

²⁸⁹ Orhan Acıpayamlı, "Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 4), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

²⁹⁰ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

Bu tekerlemeden sonra ev sahibi çuvalın içerisindeki çocuğun üzerine bir kova su döker. Daha sonra da, yağ, ekmek, şeker v.s verir. Çuvalın içerisindeki çocuk ıslandıkça değiştirilir, yerine başka bir arkadaşı girer. Toplanan yiyecekler önce fakirlere dağıtılır. Geriye kalanları ise o anda toplulukta bulunan çocuklar tarafından yenilir.²⁹¹ (Söğüt)

Bişşek Gelin

Köyün çocukları “Bişşek Gelin” yaparlar. Evden eve dolaşırlar. Bu sırada “Verin çocukların hakkını yesinler bakını bakını” şeklinde bir tekerleme söylerler.²⁹² (Silifke)

[Bodi]

Yağmur duasına katılan bütün çocuklar önce bodi adı verilen bir büyük kukla yaparlar, çocuklar eski yamalı elbiseler giyerler, üzerlerine yeşil yapraklı ağaç dalları sararlar, bodi bodi diye bağırarak bütün köyü gezerler evlerin önünde şu türküyü söylerler:

Bodi bodi neye

Bodi bir kaşıcık suya

Bodi yağmur kızı yağ ister

Balta, kürek, bel ister

İç koyun kurban ister

Ver Allah'ım ver

Sulu sulu yağmur²⁹³ (Adana)

[Bodi Bodi]

Kurak zamanlarda çocuklar bir bebek yaparlar ve kapı kapı dolaşarak yaptıkları bebeği her evin kapısı önünde iyice ıslatırlar ve bazı evlerden bulgur, un, ekmek gibi hediyeler alırlar. Bu âdet Kozan'da da vardır. Bu sırada çocukların okudukları meşhur dua şudur:

²⁹¹ Ali Berat Alptekin, “Yağmur Duası”, *Görgü Ansiklopedisi Geleneklerimiz ve Göreneklerimiz*, Tercüman Yay., s. 144.

²⁹² Mehmet Alptekin, *Silifke'de Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi SBE, Niğde 2007, s. 103.

²⁹³ Erman Artun, “Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin”, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 49), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Adana 2000.

Bodi.. Bodi..

Neden oldu..

Bir kaşıcık sudan odu..

Madrabazın kuyusuna...

Çiftçilerin tarlasına...

Koç koyun kurban ister.

Allahtan rahmet iste...

Ver Allahım ver... Sulu sulu yağmur.²⁹⁴

Bodi Bodi

Erdemli ilçesine bağlı Tömük kasabasında bu törene “bodi bodi” adı verilmekte ve çocuklardan birisine değil de yetişkin bir kişiye eski kıyafetler giydirilmektedir. Başına bir el leğeni geçirilen ayrıca başının üstünde birkaç harnıp (keçiboynuzu) dalı tutulan bu kişi, köyün bütün çocuklarıyla beraber ev ev gezdirilir. Dolaşma sırasında yine;

“Bodi bodi nerden oldu

Bir kaşıcak sudan oldu

Verin bodinin hakkını

Gitsin bakını bakını

Çor çor çomçacı

Çomçacıya ne gerek

Bir kaşık ayran gerek

(...)

Göğden rahmet

Yerden bereket

Diyelim bir Allah Allah...”

²⁹⁴ Ali Rıza Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yayınları/256, İstanbul 1993, s. 231.

şeklinde bir türkü söylenir.²⁹⁵ (İçel)

Bodi Bodi

Köylüler ve çocuklar yağmur yağması için “bodi bodi” yaparlarmış.

Bodi ne ister

Allah’tan yağmur ister

Ver Allah’ım ver

Sicim gibi yağmur

Teknede hamur

Kalmadı çamur

Ver Allah’ım ver

Sicim gibi yağmur²⁹⁶ (Hatay/Erzin/Gökdere köyü)

Bodi Bostan

Adana İli Kadirli İlçesi Harkaçtığı Köyü’nde “Bodi Bostan” oyununda sopanın ucuna yapma bebek yapılır ve akşam köy gezilmeye başlanır. Gezilirken,

“Bodi bodi bostan bodi

Anam babam neden doğdu

Bir kaşıcık sudan doğdu

Verin bodinin hakkını

Kırk gün yağmur elli gün çamur

Ver Allahım bir yağmur

Tuz verenin oğlu

Yağ verenin kızı olur.” denir. Su, yapma bebeğin üzerine dökülür.²⁹⁷ (Adana/ Kadirli/ Harkaçtığı Köyü)

Bodi bostan oyunu, Kadirli’nin Harkaçtığı köyünde, çocukların oynadığı bir oyundur. Bodi bostan oyunu yaz aylarında oynanır. Sebebi şudur: Güya oyun oynandığı zaman yağmur yağarmış.

²⁹⁵ Nilgün Çıplak, “İçel’de Yağmur Yağdırma Törenleri”, *Folklor/Edebiyat*, 8 (31), 2002, 99-100.

²⁹⁶ Ali Berat Alptekin, “Hatay/Erzin’de Anlatılmakta Olan Yağmurcu Dede Efsanesi ve Türk Dünyasındaki Benzerleri”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 9, 2000, s. 25.

²⁹⁷ Mevlüt Özhan, “Çocuk Oyunlarında Dramatik Unsurlar”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 3-Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence*, (s. 217-218), Ankara 1997.

Havaların kurak gittiği aylarda, çocuklar sabahtan sözleşirler. Bir ağaçtan mamul kepçenin, baş tarafına yakın yere, paralel 50 cm. uzunluğunda sırık bağlanır. Aynı zamanda kepçenin baş kısmına bir tül bağlayıp geriye kalan kısmına biraz bezle iyice sarılır. Kepçe bir yapma bebek halini alır.

Akşam olduğu zaman, köyde bulunan çocukların hepsi toplanır. Herkes evlerinden, heybe, torba getirirler. Böylece köyün bir tarafından başlar. Hep bir ağızdan şu sözleri söyleyerek ev ev gezerler:

“Bodi bodi bostan bodi

Anam babam neden doğdu

Bir kaşıcak sudan doğdu

Verin bodinin hakkını

Kırk gün yağmur elli gün çamur

Ver, Allah bir yağmur ver

Tuz verenin oğlu

Yağ verenin kızı olur.”

Her eve varmalarında ev sahibi, çocukların haberi olmadan üzerlerine su serper. Ayrıca, bebeğe benzeyen kepçeye gelin derler. Geline de bir miktar su dökerler. Daha sonra çocuklara, tuz, bulgur, yağ, un verirler.

Böylece çocuklar bütün köyü gezip muayyen bir yerde toplanırlar. Toplandıkları yere ateş yakıp ıslak yerlerini kuruturlar. Daha sonra topladıkları nebat ve yiyeceklerle ekmek yapıp yemek pişirirler ve hepsi toplanıp yerler. Pişirilen yemekler bitmezse, paylaşıp dağılırlar. Bodi bostan oyunu 1951 yılına kadar oynanırdı, fakat şimdi tergenmiş vaziyettedir.²⁹⁸ (Kadirli/ Harkaçtığı Köyü)

²⁹⁸ Mustafa Uz, “Bodi Bostan Oyunu”, *TFA*, 3 (52), Kasım 1953, s. 831.

[Bolbadik]

Yağmurların yağmadığı Mayıs-Haziran aylarında on üç-on beş yaşlarındaki çocuklar bir araya gelerek bir süpürge elbise giydirip gelin gibi süslerler. Bu yapma bebeği uzun bir çubuğa bağlarlar. Çubuğu iki çocuk tutarak önde giderler. Diğer çocuklar da arkadan takip ederler. Böylece bütün evler dolaşılır. Her evin önüne geldiklerinde şunları söylerler:

Bolbadigim bol ister

Gaşıh gaşıh yağ ister

Verenin bir güzel oğli olsun

Vermiyenin topal mopal bir gızı olsun

Tarlasını sel bassın

Önünde durulan evin hanımı çıkar, yağmur gelinine ve çocuklara su serper. Çocuklara evden yağ, bulgur, yumurta gibi yiyecekler verir. Çocuklar hep bir ağızdan bağırırlar:

Tarlada çamur

Teknede hamur

Ver Allahım ver

Bir suli yağmur

Evleri sırayla dolaşan çocuklar bir araya gelerek topladıkları yiyecekleri pişirip yerler, eğlenirler.²⁹⁹ (Erzurum/İspir/Aşağıözbağ köyü)

Buka Barane (Yağmur Gelini)

Oyun 5-10 yaşları arasındaki erkek ve kız çocuklar tarafından yazın yağmurun yağmadığı zamanlarda yapılan bir oyundur. Çocuklar dağ süpürgesinin ortasından bir çubuk geçirir ve süpürge ucu kısmına gelinin duvağı olarak bez parçaları asarlar. İki çocuk çubuğun uçlarından tutarak ev ev dolaşmaya başlarlar. Dolaşırken kürtçe olarak şu dua söylenir. “Yağmur gelini, yağmur gelini, yağmur sana gelin getirdik, yağmur

²⁹⁹ Dilaver Düzgün, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2294, Ankara 1999, s. 76-77.

yağ, yağmur yağ” her evin önüne gidildiğinde ev sahipleri çocukların üstüne kova ile su döker ve çocuklara hediye olarak para, şeker verilir. Çocuklar bütün evleri dolaştıktan sonra hediyelerini bölüşür ve dağılırlar. Bu oyunun adı Buka Barane (Yağmur Gelini)’ dir.³⁰⁰(Ağrı)

[Bukka Baranı]

Ardahan Avşarların’da Yağmur Duası için “Süpürge Gelini” veya “Yağmur Gelini” hazırlanıp gezdirilir. Bunun Kürtçe ismi “Bukka Baranı”dır. Bukka; gelin Baran; yağmur demektir. Bu gelini aralarında alay oluşturan çocuk yaşlardaki gençler ev ev, kapı kapı dolaştırırlar ve evlerin çocuklara bazı yiyecekler ve para verilir. Çocukların üzerine bilhassa süpürge gelinin üzerine su serpilir.³⁰¹

[Bukılber]

Bir küreğe (+) olacak şeklinde bir çubuk bağlanıp ona kadın elbisesi giydirilerek gelin yapılırdı. Yaşlı dul bir kadının önderliğinde toplanan köyün gençleri ve çocukları bu gelini kapı kapı dolaştırırlardı. Dolaştıklarında koro halinde:

Çemçe gelin ne ister
Allahtan yağmur ister
Bir çemçe bulgur ister
Bir kaşık da yağ ister
Yek Ali, yek Ömer
Peygamber döşeğindeler
Âmin!” duası söylerlerdi.

Gittikleri her kapıda “Bukılber e, baran ger e” derlerdi. Ev hanımı da Bukılber’in başına bir tas su döker, dul kadının torbasına bulgur, çorba un, tuz vb. yiyecek şeyler koyardı. Böylece bütün mahalleler gezildikten sonra toplanan yiyeceklerin bir kısmı yemek yapılır hep beraber yenirdi. Diğer yiyecekler dul kadına bırakılırdı. Böylece hem çocuklar sevindirilmiş olur, hem de dul kadına yiyecek temin edilmiş olurdu.³⁰² (Diyarbakır/Ergani)

³⁰⁰ Ayhan Kutlay, *Ağrı Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 126.

³⁰¹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnanmaları*, Berikan Yay., Ankara 2011, s. 21.

³⁰² Salih Uçak, *Ergani’de Eski Türk İnançlarının İzleri ve Halk Hekimliği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi SBE, Kütahya 2007, s. 90.

Çandır Baba

Törene sadece 5-12 yaşlarındaki çocuklar katılmaktadır. Tören “Çandır Baba” diye isimlendirilmektedir. Törene katılan çocuklar uzun bir ağacın baş tarafını rengarenk eski bezlerle sararlar. Çocuklardan biri eline barkaç, biri de çuval alır. Köydeki tüm evleri dolaşırlar ve her evden bulgur, yağ, şeker gibi hediyeler alırlar. Her evde bu hediyeler verildikten sonra çocukların üzerine bir kova su dökülür. Çocuklar evleri dolaşırken “Teknede hamur, tarlada çamur, ver Allahım ver, sicim gibi yağmur” şeklindeki tekerlemeyi yüksek sesle okurlar. Hediyeler toplandıktan sonra, tüm çocuklar önceden belirlenen bir evde toplanırlar. Gidilen evdeki kadın toplanan hediyelerden pilav pişirerek çocuklara ikram eder. Yemekler yendikten sonra, çocuklar bir halka şeklinde toplanarak “Allahım yağmur, Allahım yağmur”, “Allahım bize acı” diye yağmur yağması için dua ederler. Böylece tören biter, çocuklar evlerine dönerler.³⁰³ (Divriği/Güneyevler ve Kayaburun köyleri)

[Çandır Baba]

Divriği’de yağmur yağmadığı, kuraklığın son haddine vardığı zamanlarda haç şeklinde tahta birbirine çakılır, üzerine eski elbiseler ve başına fes giydirilir. Bütün çocuklar toplanarak sıra olurlar ve içlerinden biri en önde durarak hazırlanmış olan “çandır baba” yı taşır. Bu çocuk kafilesi kapı kapı dolaşır ve bulgur, yağ toplar. Bu arada şu tekerleme söylenir.

Çandır baba ne gerek

Bir sürü yağmur gerek

Gökten rahmet gerek

Yerden bereket gerek.

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah ver

Bir sürü yağmur.

³⁰³ Hüseyin Türk, *Divriği’de Yağmur Duası Törenleri*, Hatay Folklor Araştırmaları Derneği Yayın No: 21, Ankara 1999, s. 7-8.

Bu işlemler tamamlandıktan sonra malzemelerle ocaklar kurulur, kazanlar konulur ve pilav pişirilir, hep birlikte güle eğlene yenir.

Büyükler, bu merasimden sonra çoğu zaman yağmurun yağdığını söylüyorlar.³⁰⁴
(Divriği)

Çımçe Gelin

Çımçe gelini çoçoğlar yaperler. Bahar geldiği zaman eyer yağmur yağmese, bahar gurağ geçerse çoçoğlar toplanırlar, çalçaput toplerler bitene vala iki tane ince uzun ağaç bulurlar. Bu çal çaputı bu ağaçların yerine sererler, bebeg yaperler, yalandan yüz müz yaperler, tam bebeğe benzetirler, ellerine laylon torbeler alırlar. Ev ev gezelle, eşşa istelle. Eşşa isteyan zaman çımçe gelini söylelle.

Çımçe çımçe çım üste

Çımçe gelin çım üste

Eşşa veren oğli ole

Vermeyenin gızı ole³⁰⁵ (Bitlis)

Yırtık ve eski püskü giyinen yetim ve kimsesiz bir çocuğun üzerini ağaç dallarıyla sararak mahallelerde gezerler ve “yağ, yağ, yağ” diye bağırırlar ve diğer çocuklar da âmin derlermiş. Herkes evinden dua günü sarf edilmek üzere yağ verir ve kabakla ağaç dallarına sarılmış çocuğun üzerine su serperlermiş.

Yağmur az yağarsa çok yağsın diye anasının ilki olan bir çocuğu yağmur altında gezdirirler ve (tekne de hamur-bahçede çamur- ver Allahım ver-sicim gibi yağmur) diye bağırırlarmış.³⁰⁶ (Soma)

[Çiçi Mamo]

Bir sırığın ucuna eski bez parçalarını saran çocuklar;

Çiçi mamo kaşık kaşık,

Bal küpünden bal isterük,

³⁰⁴ Ayşe Boraz, *Divriği Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 36-37.

³⁰⁵ Pervin Ergun, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2004, s. 604.

³⁰⁶ Şerif Necati, “Soma’da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, sayı: 108 (Birinci teşrin 1940), s. 298. (Bu malumat 1929 senesi İkinci teşrininde millet mekteplerine devam eden halktan ve bilhassa kadınlardan toplanmıştır.)

Yağ küpünden yağ isterük,

Allahtan bir sulu yağmur isterük.

diye söyledikleri ezgi ile tüm köy evlerini dolaşırlardı. Ev sahipleri, neşeli çocuklar grubunu kapıda karşılayıp önde bayrak gibi taşınan sırık ucundaki bezlere (çiçi mamı'ya) su dökerler, yağ, yumurta, un, tuz, bulgur, pekmez ceviz türü hediyeler verirlerdi.

Arkasından tekne de hamur/tarlada çamur/ver Allahım ver/bir sulu yağmur diye hep bir ağızdan yeni ezgiyi söyler dilekte bulunurlardı.³⁰⁷ (Harmankaya Köyü)

Çiğdem Eğlencesi

Çorum'da, baharda bir(lik) çiğdem in gözükmesi ile çocukları bir neşe sarar. Önce çocuk gurubu içinde bu işi becerebileceği tahmin edilen küçük yapılı başarılı bir çocuk seçilir. Bu tip çocuklara cimbüçük denir. Bu çocuğun öncülüğünde hep birlikte köyün en yaşlı kadınına gidilir. Çocukların kimi kadının boynuna sarılıp, buruşuk yüzlerini öper. Kimi kınalı saçlarını tutar, kimi de eteğini çeker. Bizi çiğdeme götür diye yalvarırlar.

Yaşlı kadın:

Durun biyo, gavur kıranlar diye bağırır.

Yaşlı kadın ertesi gün hava açık olursa çiğdeme gideceklerini söyler. Azıklar hazırlanır, sert ağaçtan kazgıçlar yapılır, çocuklar sabahı ipe çeker sabah yaşlı kadının evinin önünde toplanılır. Biraz sonra gürültü ve şamata ile yola çıkılır. Kısa bir yolculuktan sonra çiğdemlerle bezenmiş kıra varılır. Azık çıkıları açılır, sofr a kurulur, gülüşe oynaşa iştahlı bir sabah yemeği yenilir. Daha sonra herkes kazığını alarak etrafa dağılır, çiğdemler kazılır. Beyaz ve sarı çiğdemler ayrı ayrı destelenir. Sarı çiğdemlerin karagöz denilen kıymetli cinsleri aranır, bulundukça da ayrı demet yapılır. Bir saat kadar bu iş sürdükten sonra bir süre de kırd a çeşitli oyunlar oynanır. Öğleye doğru büyükçe dikenli bir çalı tedarik edilir, dikenlere çiğdemler sokularak kocaman bir çiğdem ağacı yapılır. Erzak toplamak, akşam yemeği hazırlığı yapmak için ikindiden

³⁰⁷ İsmail Somuncu, *Fırat'ın Beri Yanı Abrenk Tarihi, Kültürü ve Folkloruyla Abrenk (Harmankaya) Köyü*, Ortıpa Yay., Yalova 1999, s. 201.

önce eve dönmek gerekir, yola koyulurlar. Giderken yağmur başlarsa bu onların keyfini hiç kaçırmaz. Bilakis:

Yağmur yağ

Ekin bit

Tarlada çamur

Teknede hamur

Öküzlere ömür

Ver Allahım

Sellice suluca

Yağmur.

Diye bağırıarak gayet neşeli bir şekilde yollarına devam ederler. Köye geldikten sonra çiğdem ağacı en uzun boylu birisinin eline verilir ve gurubun önüne düşürülür. Köydeki bütün evler bir bir dolaşılır. Kapılar açılır açılmaz hep bir ağızdan,

Çiğdem çiğdem çiçeği

Alaca bulaca saçağı

Dedem Allah köçeği

Dam üstünde boyunduruk

Dura dura yorulduk

Verenin karataşaklı oğlu olsun

Vermeyenin karakedisi ölsün

Kıymadan, yağdan, bulgurdan

diye tekerleme söylenir. Buna çiğdem türküsü denir. Giderken de çiğdem tutamlarından birer parça bırakılır. Her evden munasip miktarda yağ, bulgur, ekmek, yarma, kıyma, pirinç, yumurta gibi şeyler verilir. Toplanan malzeme gene o yaşlı kadının evine getirilir. Akşam: kıymalı bulgur aşı, pirinç pilavı pişirilir. Ekşi pekmez şerbeti ile iştahlı bir akşam yemeği daha yenilir. Güneş batmağa başlayınca:

Yezler mühürlenmeden

Cinler çıkmadan

Tavuk pinine

Herkes evine, diyerek dağılır.³⁰⁸(Çorum)

Çomça-Bişek Gelin Oyunu

Kız çocukları tarafından yağmur ve bereket için oynanan bu oyun Tomasa çok benzer. Ayrıca gündüz oynanır. Çomça ve bişek gelin şekline sokulur. Ev ev dolaştırılır. Yiyecekler toplanır, topluca pişirilir ve yenir. Bu oyunda da birçok tekerlemeler söylenilmiş, şimdi ise unutulmuş. Üç gün devam eden çomça gelin yapılırken iki evlinin damının şörtleği (oluğu) çalınır, suya ıslanır. Yağmur çok yağarsa şörtleğin olduğu yer ev sahibine söylenir. Ev sahibi de şörtleğini oradan alır. Böylece yağmur diner. Bazen şörtlek yerine çadır direği de çalınırmış.³⁰⁹ (Silifke/Kırtıl Korucuk Köyleri)

Bişek, yayık yaymaya yarayan bir alettir. Yağmur yağmadığı vakit veya gecikince bu alet (bişek) gelin şeklinde süslenir. Bişegin yerini Kars bölgesinde eski bir süpürge veya büyük bir tahta kepçe almaktadır. Gelin, ister canlı olsun, ister cansız olsun güzelce süslenir. Süslendikten sonra ağzı laf yapan bir genç bişek gelini alarak sokağa çıkar. Artık mahallede, köyde ne kadar çocuk varsa bu merasime dahil olmak için adeta yarışır.³¹⁰

Çomçacık Oyunu

Çocuklar toplanır. Ellerine yumurta için sepet, un için dağarcık, su dökmek için de bir çomça alırlar.

En başta ebeleri olduğu halde yola çıkarlar. Giderken şu tekerlemeyi söylerler:

Bodu bodu neden öldü

Bir kaşıkçık sudan öldü,

Virin bodunun hakkını

³⁰⁸ Fadime Uysal, *Çorum Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1986, s. 157-158.

³⁰⁹ Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1977, s. 155.

³¹⁰ Ali Berat Alptekin, "Yağmur Duası", s. 143.

Vermezseniz bodunun hakkını

Gider bakını bakını.

Yol içinde yongalar

Yel estikçe tengeler

Demir başlı yengeler

Ver Allah, Allah.

Bu son cümleyle beraber, çocuklar bitbirlerine vurarak şakalaşırlar. Ardından bir eve varınca, eve çomça ile su ister. Ev sahibi suyu bütün çocukların üstüne serper. Kimi evden un, kimi evden yağ, kiminden yumurta verirler. Sonunda toplanan şeyler pişirilerek, yenilir, dua edilir.³¹¹

Çomça Gelin Oyunu

Yağmura ihtiyaç olduğu günlerde, çocuklar, çomça (ağaç kepçe) ya ağaçtan birer kol bağlarlar. Entari giydirirler, duvakla süsleyip gelin ederler. İçlerinden iki büyük çocuk, çomçalı gelini kollarından tutup yürümeye başlar. Diğer çocuklar onları takip ederler. Her evin önüne gelince, durup, koro halinde şu dördlüğü söylerler:

Çomçalı gelin çom ister

Allah'tan yağmur ister

Yağ verenin oğlu olur,

Bulgur verenin kızı olur.

Ev sahibi çocuklara yağ ve bulgur verir. Ev halkından bir başkası, çocukların üstlerine helke (kova) ile su döker.

Çocuklar aynı şekilde bütün evleri dolaşırlar. Topladıkları malzeme ile bulgur pilavı pişirip yerler. Böylece oyun sona ermiş olur.³¹²

³¹¹ M. Eflatun Yüzbaşıoğlu, "Silifke Yöresinde Çocuk Oyunları", *İçel Kültürü*, Sayı: 38 (Mart 1995), s. 12.

³¹² Şükrü Elçin, "Çomçalı Gelin", *TFA*, 11 (225), Nisan 1968, s. 4718.

[Çomçalı Gelin]

Kilis'in köylerinde, genellikle yağmura ihtiyaç duyulduğu zamanlarda bu oyun sergilenir. Bu, yağmur dileme amacıyla sergilenen bir oyundur.

Bu oyunda çocuklar, öncelikle biri uzun, diğeri kısa iki değneği birbirine çakarak artı şeklinde bir şekil ortaya çıkarırlar. Bu artı şeklindeki değneklere elbise giydirmek koşuluyla gelini oluşturmuş olurlar.

Daha sonra çocuklardan biri uzun değneğin alt ucundan tutmak koşuluyla önde gider, diğerleri de onu takip ederler. Bu çocuklar gittikleri her evden tekerleme eşliğinde istekte bulunurlar. Tekerleme şöyledir:

Çomçalı gelin çom isder,

Bir gaşşıcık yağ isder,

Yağ olmazsa bal olsun,

Çomçalı gelin sağ olsun.

Ev sahibi bunun üzerine istedikleri malzemeyi çocuklara verir. Daha sonra da bu çocukların üzerine bir miktar su serper.

Çocuklar topladıkları malzemeyi harman yerine götürürler. Orada ya köfte yoğurur ya da iç katar, hep birlikte bunu yerler.³¹³ (Kilis)

[Çomçe Gelin]

Anadolu'nun birçok bölgesinde "Çomçe Gelin" "Kepçe Kadın" yahut "Gelin Gogk" denilen oyunlar oynanıyor. Kuraklık zamanında çocuklar toplanır yağmur yağdırmak için bir büyük tahta kepçe çocuk gibi giydirilir ve bir ağacın ortasına bağlanır, iki ucundan iki çocuk tutar, böylece çocuklar ev ev gezerek:

Çomçe gelin ne ister

Çomçe gelin su ister

Ver Allahım ver

Yağmur ile sel

³¹³ Murat Saygılı, *Kilis Folkloru (Örnekler)*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2002, s. 48.

Koç koyun kurban
 Göbekli harman
 Yaz yağmuru yalancı
 Gavur kızı dilenci
 Ver Allahım ver
 Yağmur ile sel
 Koç koyun kurban
 Göbekli harman

Diye türkü söylerler. Her evden bir kadın çıkarak “Kepçe Gelin”in başına su döker ve çocuklara birşeyler verir.³¹⁴

Çömçe Gelin

İlkbahar kurak gittiği ve yağmura çok ihtiyaç duyulduğu zaman, eski bir geleneğe uyularak, çocuklar tarafından yapılan bir törendir. Çocuklar, iki değneği haç şeklinde birbirine bağlar ve bunun üzerine elbise geçirerek “çömçe gelin”i yaparlar. Sonra bunu kollarından tutarak bir ağızdan söyledikleri ezgili tekerleme ile kapı kapı gezdirirler. Her kapıda ev sahibi çömçe gelin’in başına bir tas su döker. Bu törenin yapılmasıyla yağmur yağacağına inanılır. Çömçe gelin tekerlemesi şudur:

Çömçe gelin ne ister?
 Bir kaşıcık su ister,
 Ver Allahım ver,
 Yağmuruna seyir! (veya: yağmur ile sel)
 Göbekli harman,
 Dertlere derman,
 Hastaya şifa!³¹⁵ (Gaziantep)

³¹⁴ Nurhan Karadağ, *Köy Seyirlik Oyunları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay, Ankara 1978, s. 82.

³¹⁵ Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, Ankara 1952, C. 6, s. 57.

Haç biçiminde birleştirilmiş iki ağaca bir çocuk entarisi geçirilir. Üst tarafı insan başı gibi bağlanır. 10-15 yaşları arasında kalabalık bir çocuk grubu Çömçe Gelin ellerinde kapı kapı dolaşır her kapının önünde şu gülbek çekilir:

Çömçe Gelin ne ister? Bir kaşıcık (kaşıkcık) su ister. Ver Allahım ver, yağmur ile sel, göbekli harman, dertlere derman, gök öküz sana kurban. Ev sahipleri Çömçe Gelin'in üstüne birer tas su döker.³¹⁶ (Gaziantep)

[Çömçe Gelin]

Urfa'da insan şeklinde birbirine çatılmış iki ağaç parçasına eski püskü giydirilip kapı kapı gezdirilirken hep bir ağızdan Çömçe gelin ne ister.. Allahtan rahmet ister.. Göbekli harman ister.. Koç koyun kurban ister.. Ver Allahım ver.. Bir yağmurnan bir Seeel deye bağırırlar. Evlerden Çömçegelinin üzerine tasla kovayla su dökülür.³¹⁷ (Urfa)

Çömçe Gelin

“Kepçe Kadın” merasimine Kilis'te “Çömçe Gelin” diyorlar. Bir değneğe süpürge yahut “Çömçe” bağlar, ona entari giydirip kömürden kaş, göz, ağız yaparlar. Kırk-otuz kadar çocuk toplanıp kapı kapı dolaşır ve

“Çömçe gelin ne ister

Çömçe Gelin su ister...” diye türküler çağırıp her evden aş isterler.³¹⁸ (Kilis)

[Çömçe Gelin]

Karaman'da Çömçe Gelin uygulamasında nisan yağmurlarının başladığı sırada çocuklar haç biçiminde iki çitayı bahçe korkuluğu gibi dizerler ve önde Çömçe Gelin'i tutan, arkadan diğer çocuklar olmak üzere sokakta koşarlarken şunu söylerler:

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Bahçede çamur

Ver Allahım ver

³¹⁶ Cemil Cahit Güzelbey, “Gaziantep'te Nisan Ayı ve Yağmur Duaları”, *Folklor*, Sayı: 2 (Haziran 1969), s. 26.

³¹⁷ Mithat Atakurt, *Urfa Folklorundan Bir Demet*, Ankara 1951, s. 65.

³¹⁸ Abdülkadir [İnan], *Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler IV-Birinci İlmi Seyahate Dair Rapor*, İstanbul 1930, s. 14.

Sicim gibi yağmur

Bir kapı önüne geldiklerinde hep bir ağızdan:

Çömçeli gelin ne ister

Bir kaşık bulgur ister

Çömçeli gelin ne ister

Bir kaşıcık yağ ister dörtlüğünü ev sahibi istediklerini verinceye kadar söylerler.³¹⁹(Karaman)

Çömçeli Gelin

Yağmur yağdırmak için, buluşa ermemiş çocuklar, çömçeli gelin (ağaç kepçe) yaparlar ve ev ev gezerler. “Çömçeli gelin çöm ister, Allah’dan yamur ister” derler. Verilen yiyecek malzemesiyle mezarlıkta yemek yapar ve yerler.³²⁰ (Karabacak Köyü)

[Çömçeli Gelin]

Yağmur yağması için akşam ezanından sonra mahallenin bütün çocukları toplanarak tahta bir çömçeden gelin yaparlar. Ağaç çömçeye ağaçtan kol yapılır. Üzerine bir kız çocuğu elbisesi giydirilir. Başına örtü bağlanır. Çömçeli Gelini büyük bir çocuk eline alır. Ev ev bütün mahalleyi dolaşarak yağ, bulgur toplarlar. Her evin önünde şu türküyü söylerler:

Hot bodi bodi

Anan baban neden öldü

Bir kaşıcık sudan öldü

Tarlalar yarık yarık

Çiftçilerin beli bükük

Yerden bereket

Gökten Yağmur

Ver Allah’ım ver

³¹⁹ Metin And, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, YKY, İstanbul 2007, s. 287.

³²⁰ İrfan Can, s. 101.

Sicim gibi, sulu sulu yağmur

Ev sahibi kapıyı açınca elinde gelini taşıyan çocuk ev sahibine şöyle seslenir:

Çömçeli gelin çöm ister

Bir kaşıcık yağ ister

Yağ verenin oğlu olsun

Bulgur verenin kızı olsun

Ver Allah'ım ver

Sulu sulu yağmur

Başım yağmur ister

Ayağım çamur ister

Çocuklar her bir ağızdan bu türküyü tekrarlarlar. Ev sahibi evden getirdiği bir kova veya bir tas suyu çömçe geline ve çocuklara serptikten sonra yağ veya bulgur verir.

Havalar kurak gidince eski elbiselerden bostan korkuluğu gibi bir şey yapılır, çocuklardan biri bu bostan hoyuğunu (korkuluk) elinde tutarak en önde yürür. Köyün çocukları arkasından yürüyerek hep bir ağızdan şu türküyü söylerler:

Çömçeli gelin çöm ister

Bir kaşıcık yağ ister

Yağ olmazsa bal olsun

Yağmurumuz bol olsun

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah'ım ver

Sulu sulu yağmur.

Köyün evleri tek tek dolaşılır. Evlerden yağ, bulgur, tuz, biber vb. toplanır. Ev sahibi çömçeli gelini taşıyan çocuğa bir maşrapa su döker. Bütün çocuklar “Bodi, bodi” diye bağırır.³²¹ (Adana)

[Çömçeli Gelin]

Ağaçtan gelin şeklinde bir şey yapılır ve üzeri süslenir. Çocuklar torbalara un, bulgur, tuz ve yağ gibi şeyler koyarak sırtlarına alırlar. Ayrıca ağaçtan yapıp üzeri süslenen gelinin de ellerinden tutarlar ve ev ev gezerek şu dörtlüğü söylerler:

Çömçeli gelin çok istiyor,
Bir kaşıcak un istiyor.
Göğden rahmet istiyor,
Yerden bereket istiyor.³²²

Çömçe Kadın

Kuraklığın olduğu zamanlar çocuklar bir araya toplanırlar. Bir çömçenin (kepçe) üst yanına bir çomak bağlayarak ona iki kol yaparlar ve çömçeyi kadın gibi giydirebilirler. İki çocuk çömçeyi iki kolundan tutup kapı kapı dolaştırırlar. Çocuklar, her evin avlusuna girerken topluca aşağıdaki çömçe kadın şarkısını söylerler:

Çömçe kadın ne ister
Ver Allah'ım ver
Gökten bir rahmet ister
Bir çingiraklı sel.

Evde bulunanlar ellerindeki su kabağıyla çömçe kadının üstüne su dökerler ve çocuklara taze meyve veya kuru yemiş verirler.³²³ (Hatay)

[Çömçe Kadın]

Çocuklar bir çömçenin (tahta kepçenin) üst yanına bir çomak bağlayarak ona iki kol yaparlar ve çömçeyi kadın gibi giydirebilirler. İki çocuk birer kolundan tutup kapı kapı dolaşırlar. Her evin avlusuna girerken, bir ağızdan yüksek sesle ve ezgi ile şu yakarışı okurlar:

Çömçe kadın ne ister
Ver Allah'ım ver.

³²¹ Artun, “Adana’da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin”, s. 47-49.

³²² Ahmet Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları sayı: 158, Ankara 1998, s. 129-130.

³²³ Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, II, s. 273.

Gökten bir rahmet ister,
Bir çingıraklı sel.

Evdekiler, Hatay’da maşrapa yerine kullanılan bir çeşit sukabağı ile bir doluyu çömçe kadının başına dökerler. Uğranılan evler arasında çocuklara taze meyve kuru yemiş dağıtanlar da bulunur.³²⁴ (Hatay)

Çömeç Gelin

Yağmur yağışını sağlamak üzere yerleşmiş bir gelenek de “Çömeç Gelin” göreneğidir. Büyük tahta çemçe (kepçe)’lerden birine, yana açılmış iki kol biçimi vermek üzere, bir tahta parçası sıkıca bağlanır. Üzerine entari, başına bezler sarılmak suretiyle büyükçe bir bebek şekli verilmeye çalışılır. Bu bebeğin her kolundan bir çocuk tutar, kapı kapı dolaşarak aşağıdaki sihirli olduğuna inanılan sözleri bağırarak söylerler:

Çömeç gelin ne ister
Allah’tan yağmur ister
Bir çemçe bulgur ister
Bir kaşık da yağ ister
Ya Ali, ya Ömer
Ser döşega peygamber
Amiiiin

Evin sahibi kadın, çocuklara bir kepçe bulgur ve bir kaşık yağ verir, bebeğin de başına bir kova su döker.

YAĞ YAĞ YAĞMUR

Bu arada yağmur yağmaya başlarsa, bu büyük bir sevinç vesilesi olur. Bu defa çocuklar sokaklara dökülerek, yağmurun bol bol ve sürekli yağması için aşağıdaki sihirli tekerlemeyi hep bir ağızdan söylerler:

Yağ, yağ, yağmur
Teknede hamur
Tarlada çamur

³²⁴ Cemil Yener, “Hatay’dan Gelenekler, Tekerlemeler”, *TFA*, 16 (307), Şubat 1975, s. 7236.

Ver Allahım, ver

Sellice yağmur

Amiiin³²⁵ (Diyarbakır)

Çullu

Erzurum vilayetinde (Kepçe Kadın) denilen şeye Çankırı vilâyetinde “Çullu” diyorlar. Çocuklar bir surat yapıp deyneğe bağlar ve

Çullu Çullu Çul gelir

Rahmetimiz bol gelir

Yer yarıldı yaş ister

Ufacık çocuklar aş ister diye kapı kapı dolaşır ve yumurta toplarlar. (Çankırı)³²⁶

Çullu Kadın

Yağmur yağmadığı zamanlarda, çocuklar, küçük bir kadın şekli yapar, deyneğe bağlar ve:

Çullu çullu çul gelir

Rahmetimiz bol gelir

Yer yarıldı yaş ister

Ufacık çocuklar aş ister!

Tekerlemesiyle kapı kapı dolaşarak yumurta toplarlar.³²⁷ (Çankırı)

Dedule

Yağmur yağdırma ritüelidir. Bir öksüz kızın vücudu dal ve yapraklarla sarılır. Üzerine su dökülür. Topluluk bütün köyü ev ev gezer, hediye toplar.³²⁸ (Tekirdağ)

³²⁵ Şevket Beysanoğlu, “Diyarbakır’da Kuraklıkla İlgili Adet ve İnanmalar”, *TFA*, 15 (300), Temmuz 1974, s. 7040.

³²⁶ Abdülkadir [İnan], s. 14.

³²⁷ Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, s. 58.

³²⁸ Erman Artun, “Tekirdağ Köy Seyirlik Oyunları”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 3-Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence*, (s. 34), Ankara 1997.

Dodi

Yağmur yağmadığı zaman “dodi” bezenir. Dodi, komik kıyafetiyle latifeler yaparak köyü dolaşır, un, yağ, şeker toplar ve yine köyün genç kızlarıyla helva yaparak köye dağıtır.³²⁹ (Çıldır)

Dodo Dodo

Bu oyun 7-13 yaşları arasındaki çocuklar arasında oynanır. Yaz mevsiminde uzun süren kuraklıktan sonra yağan yağmur sırasında veya yağmurdan hemen sonra oynanır. Oyun oynayacak çocuklar bir yerde toplanarak ellerine birer sopa veya odundan yapılmış bebeğe benzer korkuluk alırlar ucuna rengarenk bezler bağlanır.

Dodo dodo yağ ister

Kaşık kaşık bal ister.

Allahtan yağmur ister

Nakaratı ile mahallede bulunan bütün evler tek tek dolaşılır. Mahalle sakinleri çocuklara bulgur, salça, yağ, yumurta verirler. Toplanan malzemeler mahallenin hatırı sayılır hanımlarından birine götürülerek pişirmesi istenir. Pişirilen pilav sokağın bir köşesinde oyunu oynayan çocuklar tarafından topluca yenir. Günümüze kadar uzanan bu oyunda artık çocuklar para ve hemen tüketilebilecekleri şeyleri toplamak için uğraşırlar.³³⁰

Dodu

Merkez ilçe Mersin’in Kuzucubelen köyünde, Mut ilçesine bağlı Göksu beldesinin Köprübaşı mahallesinde, yine aynı ilçeye bağlı Kumaçukuru köyünde çocuklar, ağaçtan yapılmış büyükçe bir kepçeyi ya da yayık tokmağını alır, üzerine ağaçtan bir kol yaparak bunu insan gibi giydirip kuşatırlar. Akşam güneş battıktan sonra “dodu” adı verilen bu kukla ile bütün köyü dolaşıp her evden yağ, un, şeker, küncü (susam) gibi yiyecek toplarlar. Bu dolaşma sırasında her evin kapısına geldiklerinde hep bir ağızdan;

³²⁹ Ramazan Korkmaz, s. 111.

³³⁰ <http://kiriklikoyu.forumonline.biz/t325-yamur-gelini-oyunu-dodo-dodo-yagmur-oyunu> 18.02.2011

“Dodu dodu neden oldu

Bir kaşıcak sudan oldu

Verin dodunun hakkını

Gitsin bakını bakını”

türküsünü söylerler.

İçel’in Mut ilçesine bağlı Çömelek köyünde ise söz konusu kukla, yayık tokmağının üzerine kırmızı bir bez örtülüp gelin başı gibi süslenmesiyle yapılır. “Yağmur gelini” adı verilen bu kuklanın bütün köyü dolaştırılması sırasında;

“Yağmur gelin yağ ister

Kaşşık kaşşık bal ister

Göbeklice harman ister

Ayacığım çamur ister

Ver Allahım ver da

Sulu sulu yağmur”

türküsi söylenir. Her evin önüne gelindiğinde ev sahibi, yağmur gelininin üzerine bir tas su döker, sonra çocuklara yiyecek ya da para verir. Toplanan yiyecekler, çocuklar tarafından yenir, paralar paylaşılır.³³¹ (İçel)

Dodu

Mersin’in Buluklu, Çağlarca ve Çapar köyleri ile Mut ilçesine bağlı Çukurbağ köyünde, Silifke ilçesinin Yenibahçe köyünde kuklanın yerini çocuklardan birisi alır. Söz konusu yerleşim birimlerinde çocuklar, bir araya gelir ve içlerinden kendi isteğiyle ortaya çıkan birisine eski ve bol bir kıyafet giydirebilirler. Daha sonra bu çocuğu ev ev gezdirirler. Her evin önüne vardıklarında hep birlikte,

“Dodu dodu neden oldu

Bir kaşıcak sudan oldu

Verin dodunun hakkını

Gitsin bakını bakını

Göğden rahmet

³³¹ Çıplak, s. 98-99.

Yerden bereket
 Diyelim bir Allah Allah...”
 sözlerini söylerler. Bazı yerlerde bunun yanı sıra;
 Ekin ekim evlek evlek
 Yedi bitti hacı leylek
 Kalanları kamış gibi
 Bitmeyen gümüş gibi
 Verin dodunun hakkını
 Gitsin bakını bakını³³² (İçel)

[Dodu]

Yağmur yağmadığı zamanlarda köyde yağmur duasına çıkılır. Bir kimse başının üstüne el ileğeni giyer. Üzerine de bir naylon alır. İşte bu adama “Dodu” denir. Dodu bütün evleri dolaşır. Vardığı evlerde çan çalarlar, dodu dodu diye bağırırlar.

Çanları boynuna takar, dama çıkar, oradan bir ipe bağladığı çingili ocaklıktan sarkıtır ve:

Dodu dodu neden oldu
 Bir kaşıcık sudan oldu
 Verin dodunun hakkını
 Gitsin ardına bakını bakını

Diye bağırır. Bacadan sarkıtılan çingilin içine ev sahibi ne verirse onu katar. Dodu’nun üstüne soğuk su döker, o da başını sallar, bu sırada boynundaki çanlar çalar. Böylece bütün köyü dolaşır.

Topladıkları yiyecekleri bir yerde pişirerek hep beraber yerler.³³³ (Sıraç Köyü)

Dodu

Dodu, bezenmiş geline verilen addır. Bir süpürge başına yaklaşık bir metre uzunluğunda ağaç bağlanır. Bu, çeşitli renk ve büyüklükte bez, ip, kumaş vb. şeylerle süslenir. Yüzüne de kırmızı eşarp örtülür. Buna "Dodu" adı verilir. Dodu çoğunlukla

³³² Çıplak, s. 99.

³³³ Himmet Selvi, “Sıraç Köyünde Yağmur Duası”, *TFA*, 12 (238), Mayıs 1969, s. 5291. (Anlatan: Ahmet Yılmaz. Sıraç Köyü İlkokulu. Sınıf: V. Yaşı:13)

öğleye doğru veya öğle üzeri gezdirilir. Dodunun bezenmesi bittikten sonra; ortaya yaşlı, köyü iyi tanıyan ve konuşkan bir kadın ile çevresini saran çocuklar, sıra ile köyün evlerini dolaşmaya başlarlar. Bazı köylerde, herhangi bir evin ilk çocuğuna, tahta bir kepçenin başını renkli eşarplarla bağlamak suretiyle de yaptırırlar. Doduyu gezdirenler

uğradıkları her evden; un, yağ, şeker, yumurta, para ve tavuk gibi hediyeler alırlar. Bazı ev sahibi veya evden bir kişi, maşrapa ile dodunun başına su dökerek: "Bu su gibi yağmur yağsın." der. Evler arasından ve sokaklardan geçerken, doduyu gezdirenler birlikte şu dörtlüğü söylerler:

Dodu dodu gördünüz mü?

Doduya selâm verdiniz mi?

Dodu kapıdan geçende,

Sulu yağmur gördünüz mü?³³⁴ (Erciş)

Dodu Gezdirme

Yağmur yağması için yapılan uygulamaların en yaygınıdır. Dodu, bezenmiş geline verilen addır. Bir süpürge'nin başına yaklaşık bir metre uzunluğunda ağaç bağlanır. Bu, çeşitli renk ve büyüklükte bez, ip, kumaş vb. şeylerle süslenir. Yüzüne de kırmızı eşarp örtülür. İşte buna "Dodu" adı verilir.

Doduyu gezdirenler uğradıkları her evden; un, yağ, şeker, yumurta, para ve tavuk gibi hediyeler alırlar. Bazı ev sahibi veya evden bir kişi, maşrapa ile dodunun başına su dökerek:

"Bir su gibi yağmur yağsın..." der.

Evler arasından ve sokaklardan geçerken, doduyu gezdirenler birlikte şu dörtlüğü söylerler:

Dodu dodu gördünüz mü

Doduya selâm verdiniz mi?

Dodu kapıdan geçende,

Sulu yağmur gördünüz mü?

Ayrı köylerde değişik söylendiği de olur.

Dodu dodu gördünüz mü

Doduya selâm verdiniz mi?

³³⁴Erol Albayrak, *Erciş'te Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi SBE, Niğde 2006, s. 104-105.

Yağış-yağmur isterseniz,
Doğu zekatını verdiniz mi?
Kafileye önderlik yapan tek başına dodu tekerlemesini söyleyerek dikkatlaeri çekmiş olur.

Dodu ben seni gezdiririm.
Allah'tan bir sulu yağmur isterim.
Ben doduyu gezdirende,
Nezirsiz gezdirilmez.
Bu dilekleri Allah kabul ede.
Doduyu gezdirene selâm ver.
Selâm vermezseniz zekât verin.
Hava üstünde bulut kalktı,
Bulut üstünde yetmişiki peygamber var.
Dodu gezdirene gülünmez.
Allah'tan dilek diler.
Dilekleri kabul olur.
Bakın dodu ne ister,
Bir kaşık yağ ister.
Verenin oğlu; vermeyenin kızı olsun.³³⁵ (Ağrı)

Ebegöde/Bettam

Yağmur duası esnasında Ebegöde ve Bettam denilen törenler yapılır. Çocuklar:

Ebegöde ne gerek
Bir maşrapa su gerek
Evimizin önü göl olsun
Sucuk gibi sel olsun
Arpa da buğday bol olsun
Teknede hamur
Tarlada çamur bol olsun

³³⁵ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 289-291.

Ver Allah'ım ver

Sellice yağmur diyerek yaşlı bir adamı eşeğe ters bindirip ev ev gezip yiyecek toplarlar. Yaşlı adamın kafasına içi oyulmuş bal kabağı geçirilir. Bu kabağa, yanan çırallar iliştilir. Bu törene “Bettam” denir. Bu şekilde yapılan yağmur duasından sonra mutlaka yağmur yağarmış.³³⁶ (Karabük/Safranbolu/Hacılarobası)

[Gelin]

Çocuklar huridir, onların duası daha makbûldür şeklinde onlara da bunun için izin verilir. Bu duadan aldıkları zevk kadar hiçbir şeyden zevk almayan çocuklar, kendi aralarında toplanırlar. “Amin” yapalım derler. Bu “amin” diye yağmur duasına derler. Elleri bir-iki metre uzunluğunda, diğeri yarım metre uzunluğunda iki çubuk alırlar ve bir korkuluk olacak şekilde, küçüğü büyüğünün ortasından bağlarlar. Ve buna bir ceket, fistan, atlet veya bir bezle insana benzetmek suretiyle giydirirler. Aynı zamanda bu “korku”luğa “gelin” adı da verilir. En önde bir tanesi bu korkuluğu elinde tutar. Arkasından da birçok çocuk elleri açık vaziyette, amin sedalarıyla kapı kapı dolaşmaya başlarlar. Her geldikleri evin önünde koro halinde:

“Teknede hamur

Bahçede çamur

Ver Allah'ım

Sicim gibi yağmur” diye bağırırlar.

Bu sırada içerde evin kızı, gelini veya kadını bir tasa su doldurur ve en öndeki çocuğun elinde bulunan korkuluğa suyu serper. Korkuluğa suyu serpen kimse, oradaki çocuklara hitaben “Yağmurunuz bu su gibi bol olsun” der ve arkasından yardımını verir. (Yardımlar genellikle bulgur, yağ, soğan, tuz, yoğurt, yufka, ekmek v.b gibi yardımlardır) Çocuklar uzaklaşırken de arkalarından su serperler. Çocuklar topladıkları erzaklarını ya bir evde veya açık bir yerde biriktirirler. Sacayağının üzerine kurulan tencerede bir anne çocuklara yemekleri pişirir. Pişen yemeği annede onlarla beraber yer. Birlikte dua ederler ve sonra dağılırlar.³³⁷ (Konya/ Yunak)

³³⁶ Ergun, s. 775.

³³⁷ Hasan Gündoğdu, *Yunak (Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1976, s. 26.

Eski zamanlarda kuraklık dönemlerinde çocuklar iki çubuğu (+) biçiminde bağlar, ona eski bir gömlek giydirip ev ev dolaştırırlarmış. Çomçalı gelin üzerine su dökülünce “bodi bodi” diye bağırırmış.³³⁸ (Adana)

Gelin Gök

Yağmur duası için çocuklar tarafından düzenlenen tören birbirinden ayrı iki bölgede birkaç gün ara ile ayrı şekilde gerçekleşir. Yaşları sekizle on beş arasında bir grup çocuk tarafından düzenlenen birinci şekil şudur:

Kilis'in Kazıklı köyünde oynanan Gelin Gök'ta yağmur yağmadığı geceler çocuklar bir çömçe gelin yaparlar, iki çocuk çömçe gelini kollarından tutarak kapı kapı dolaşırlar, köftelik malzeme toplarlar, kimi evden bir şey verilmez, çocukların ve çömçe gelinin üstüne su atılır. Gelin Gök, Oğuzeli'nin Uruş, Tilabşar (Gündoğan), Yenice köylerinde de oynanır ve tekerlemesi daha gelişiktir:

Gelin Gök Gelin Gök

Bulgur yağ vermeyenin çörteni yok

Vermeyen olursa çörteni taşlanır, topluca yenir, artıklar dama atılır.

Kilis'in Karnebi, Cengin, Bektaşoğlu, Zalha köylerinde adı Çömçeli Gelin'dir. Gaziantep'te adı Çömçeli Gelin'dir.³³⁹

Gelin Gök

Gelin gök oynanır buna Antep köylerinde (çömçe gelin) derler. Bir ağaç üzerine bir gelin şekli yapılır, bu iki adam tarafından taşınarak birçok gençler ev ev ve köy köy “Gelin gök, gök” diye bağıra bağıra dolaşırlar, bazı evlerden oğlak, bulgur, un, yağ gibi şeyler toplar, vermeyen evin damının çörtenini çeker, götürür kuyuya atarlar, toplanan şeyler de yemek yapılarak yenir.³⁴⁰ (Gaziantep)

Gode Gode

Köyün çocukları bir araya gelerek “gode gode” oyununu oynarlar. Uzunca bir sırk yeşilliklerle donatılır ve bu yeşilliklerin üzerine de yumurta vb. asılır. Önde “gode

³³⁸ Artun, “Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin”, s. 49.

³³⁹ And, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 215.

³⁴⁰ Ömer Özbaş, *Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar*, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları Sayı: 8, Gaziantep 1958, s. 53.

gode sırtını” taşıyan çocuk olmak üzere bütün çocuklar, yağmur altında köydeki evleri aşağıdaki sözleri topluca söyleyerek dolaşırlar:

Gode gode kul olsun

Harmanları sel olsun

Arpa buğday bol olsun

Alleh dedem Allah hu

Gökten bir badman (bakır kova, bakraç) su

Yumurta, yağ, kıyma vb. hediyelerin alınmasından sonra aşağıdaki sözler söylenir:

Teknede hamur

Arabada çamur

Ver Allah’ım ver

Bir hayırlı yağmur³⁴¹ (Zonguldak)

[Gode Gode]

Gode-gode Safranboluda yağmuru davet maksadile çocuklar tarafından ev ev dolaşarak söylenen deyişlemedir ki buna gode-gode çağırış denir. Gode-gode çağırıcılar, en irisi on üçten yukarı, en ufağı sekizden aşağı yaşta olmamak şartile 8-10 kişilik çocuk kafilesinden ibarettir.

“Kabalak yaprağı” denilen, duvar diplerinde, viraneliklerde yetişen kabak yaprağı benzeri enli yapraklı nebatı uzunca sııkların üstüne iplerle bağlayarak ellerine alan mahalle çocukları kendi mahallelerinin haricine çıkmamak şartile her evin kapısı önünde hep bir ağızdan bu türkülerini söyleyerek para, dut kurusu, ceviz, elma veya armut kurusu (tavşut), erik kurusu (üryani) gibi yemişler toplarlar. En önde bulunan çocuk en büyük cinsten kabalak yaprağı takılı uzun sırtı yukarıya dikilerek kafileye yol göstermekle mükellef olur. Bunun boynunda bir de torba asılıdır ki alınan bahşış bu torbaya konulur. Gode godeciler evin önüne gelince bir halka olurlar. Öncü halkanın

³⁴¹Nebi Özdemir, *Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1997, s. 797; Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, II, s. 267.

ortasına geçerek elindeki sırığı en yakın pencereye uzatır. Deyişin başlaması için de bir işaret yapar, hep birden başlarlar:

Gode-gode göl olsun
 Evin önü sel olsun
 Arpa buğday çok olsun
 Gökten rahmet yerden bereket
 Bi değim un bi değim su

Yağ yağ yağmur
 Bit bit buğday
 Tarlada çamur
 Teknede hamur
 Ver Allahım yağmur

Değmende oluk taşacak
 Gurbalar içeriye geçecek
 Godecuğum bahşiş verüse
 Rahmet gökten yağacak
 Ver Allahım rahmet

Biraz durulur. Pencerelerden biri açılıp kabalak yapraklarının üzerine bir maşrapa su döküldükten sonra yavaşça kapı açılarak aralığından bir kısım (avuç) dut kurusu, yahut erik, her ne ise öncünün eline verilir. Çocuklar yine hep bir ağızdan ve teşekkür kabilinden:

Gode gode göl olsun
 Gade bahşışın bol olsun
 Evinde derlik yol olsun

Gökten rahmet yerden bereket

Bi değim un bi değim su. diye çağırırlar.

Her evin kapısı önünde aynı hal tekrar edildikten sonra toplanan yemişi pay etmek üzere تنها bir yere giderek bir sana bir bana diye öleşirler ve herkes evine dağılır. Bazı bahşış vermiyen evlere karşı çocuklar sitem ve serzinşlerde de bulunurlar.

Gode gode göl olsun

Evin önü sel olsun

Veren şöyle olsun vermiyen

böyle olsun

Yahut:

Bugün rahmet günüdür

Yüküm buğday yüküdür

Bize de bahşış vermiyen

Sansar ile tilkidür.

derler. Çok zaman evi taşıdıkları vakidir ki, bu hal çocukların başlarına fazla su döküldüğü vakit olur. Su dökmek rahmetin de böylece yağmasını temenni etmek demekse de bazıları çocukların fazla bağırma ve çağırmalarından rahatsız olarak suyu bir koğa ile boca etmelerinden taşlanırlar.³⁴²

[Gode Gode]

Yağmur duasına çıkılacağı önceden kararlaştırıldıktan sonra dua sabahı köyün kız oğlan çocukları toplanıp kapı kapı dolaşıp evlerden bir şeyler isterler. Bu çocuklar ellerindeki sopalara bağlayıp şemsiye gibi tuttıkları ŞEMBELEK denen otu taşırlar ve her evin kapısına geldiklerinde hep beraber:

“Gode gode olsun

Yağmurumuz bol olsun

Sele sephen olsun

Allah yağmur versin

³⁴² Sadi Yaver, “Gode-Gode ve Albayrak”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 38 (15 Temmuz 1934), s. 27-28.

Arpa buğday bol olsun”

Diye bağırlar. Ev sahibi de onlara yumurta ile beraber ekmek ve çerez türü şeyler verir. Çocuklar bu yumurtaları pişirip yanlarına alırlar. Ayrıca bu yumurtalardan birkaç tanesi pişirilmez çiğ olarak çocukların yanında türbeye götürülür ve türbelerin taşlarına atılıp kırılır.³⁴³(Safranbolu)

Gode Gode

Yağmur yağmadığı zaman köyün içinde geniş lahana yaprağı gibi çıkan otlardan gode gode yapılırdı. Köyün mahalle çocukları toplanarak evlerden “Gode gode göl olsun, arpası buğday sel olsun, arabada çamur, teknede hamur, ver Allahım bi yağmur” diye bağırlar. Çoğu zaman anında yağmur yağmıştır.³⁴⁴ (Karabük/Safranbolu/Çerçen Köyü)

Godgodu Bezemek

Kuraklık, boşu boşuna akan birkaç çay ve bir ırmağa rağmen Göle’linin baş belasıdır. Çalışır çabalar... Bir kuraklık gelir bütün kazandıklarını bir parça samana veririr. Kuraklık olduğunda nedense basit bir emekle boşa giden suları tarlalara, çayırlara akıtmak yerine hep dolambaçlı yolları olmayacak şeyleri yapar Göle’li işte bunlardan birkaçı:

Yağmur yağmıyanda, yağış yağması için bir süpürge bezener. Buna “godgodu”diyeller. Süpürge’nin başından bir sopa geçirip kol yaparlar ve bunu gelin gibi süslerler. Uşahlar bunu gapı gapı gezdirer mahnısını çağırırlar:

Godgoduyu gördün mü?

Godya selam verdin mi?

Godu burdan keçende bir sulu yağmur

Bir sulu yağmur gördün mü?

Godu Allah’tan ne istiyor?

Bir sulu yağmur

Yağsın yağsın sel olsun

³⁴³ Uğuroğlu Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 2004, s. 65.

³⁴⁴ Ergun, s. 523.

Sel olmazsa göl olsun

Anbarlar dolu dolu

Guyular bolu bolu

Ver Allah'ım ver

Bir sulu yağmur.

Bele mahnı çağra çağra gapı gapı gezeller. Yağ, pendir, un, şeker gibi şeyler toplarlar. Evlerden üzerlerine su serpeller. Goducular “Verenin oğlu olsun./ Vermiyenin gızı olsun./ Tandıra tüşsün./ Pişsin.” diyerek erzak toplarlar. Bunları “pişirdi.... yiyeller.”

Yerli köylerinde buna “kepçe hatun” derler ve türküsünü de ona göre söylerler.³⁴⁵
(Göle)

[Godu Godu]

Köyün çocukları, düz bir sopanın ortasına madımak süpürgesi geçirirler. Bu süpürge'nin başına bir tülbent veya bez bağlayarak bebek yapıp sopanın ortasına dik duracak bir şekilde bağlanılır. Bebeğe benzetilen bu süpürgeye godu-godu denilmektedir. Godu-godu gezecek olan genellikle erkek çocuklarıdır. Bebek yapılmış süpürge'nin bağlı olduğu sopanın iki ucundan birer kişi tutar. Diğerleri arkadan yürüyerek köyün her evinin önüne gidilir. Hep bir ağızdan şunlar söylenir;

Godu-godu yu sordunuz mu?

Godu-godu'ya selam verdiniz mi?

Godu-godu kapınızdan geçende

Sulu bir yağmur gördünüz mü?

Orada bulunanlar hep bir ağızdan “gördük, gördük” diye cevap verirler.

Godu geldi doduya,

Selam verdi orduya

Yağ veren hatun olsun,

Un veren gotur (Uyuz) olsunı amin..

³⁴⁵ Şirin, s. 170.

Godu-godu yu sordunuz mu?

Godu'ya selam verdin mi?

Godu-godu kapıdan geçerken

Eline bir yumurta verdin mi?

Bu dörtlükten sonra:

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah'im ver

Sicim gibi yağmur.

Diye de bağırırlar. Bu dörtlükler her evin önünde en az üç defa tekrarlanır. Bu süre zarfında her evden mutlaka bir kişi kapıya çıkıp onlara yağ, bulgur, yumurta ve ekmek verir. Bazıları da bunların yerine yarenlik olması için başlarından aşağı su döker. Kimisi de yağmurun yağması için süpürge den yapılan bu bebeklere su dökerler.³⁴⁶ (Kangal)

[Godu-Godu]

Çoğunlukla yaz aylarında havalar uzun müddet kurak gidip, yağmura fazlaca ihtiyaç duyulunca, kadınlar hemen çocuklara; “hele haydın, bir Godu-Godu gezdirin de rahmet yağsın” gibi sözlerle onları kışkırtırlar.

Bugün artık Godu'yu, keçeden değil, çok daha kolay bir yoldan, çoğunlukla eski bir süpürge den yapmaktadırlar. Bazen de iri tahta kepçelerden yaparlar. (bu yüzden ona kepçe gelin diyenler de var) Düşey tutulan bir süpürge nin üst kısmından, yere paralel olacak şekilde bir sopa geçirilir. Süpürge Godu'nun gövdesi, sopa da kolları gibi olur. Sonra buna eski püsküden, entarimsi bir şey giydirebilirler. 12 yaşından aşağı kız, oğlan birkaç çocuk bir araya gelerek aralarında iş bölümü yaparlar. İki tanesi Godu-Godu'yu taşır. Ötekiler de onlarla birlikte dolaşır ve ellerinde kap veya torbalar bulundururlar.

Başlarlar mahalle ya da köyü, bir baştan öbür başa dek, kapı kapı dolaşmaya. Gittikçe artan bir kalabalıkla çevrenin bütün çocukları da onların arasına katılırlar. Çocuklar için bu çok ilginç bir eğlence halini alır.

³⁴⁶ Ergin Doymuş, *Kangal'da Örf, Adet ve İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Haziran 1998, s. 100.

Bir kapının önüne geldiklerinde, Godu-Godu'yu taşıyanlar, kapının birkaç adım ötesinde dururlar. Bir diğer çocuk kapıyı çalar. Kapı açılır açılmaz, Godu'yu tutan çocuklar, içerde gözüken kimseye karşı tek tek veya ikisi birden ses sese katarak ve bir makam ile şu tekerlemeyi okurlar:

Godu-Godu'yu gördün mü?

Godu'ya selâm verdin mi?

Godu kapıdan geçende,

(veya, “Godu kapınıza gelende”)

Başına bir su döktün mü?

Bu arada bütün ev halkı kapıya koşmuştur. Kimisi bu tekerlemeyi sonuna dek dinler, kimisi de sabırsızlanarak gerisin geri içeri koşup, eline bir tas, külek(=kova) vb. gibi artık ne geçirirse, onu su doldurup gelir.

Tekerlemenin okunması biter bitmez, geleneğe göre suyu Godu'nun başına dökmeleri gerekirken, işi heneğe(=şakaya) boğar çoğunu Godu'yu taşıyan çocukların başından aşağı atarlar. Orada bulunan ve etraftan seyredenler bu tablo karşısında gülüşürler. Tepeden tırnağa ıslanmış olan aynı çocuklar, bu sefer de:

Kepçe gelin ne ister?

(=veya: “Godu-Godu ne ister”)

Kaşık kaşık yağ ister

Allahtan yağmır ister

Ver Allahım ver, bir sulu yağmır.

Ve yine bunun da arkasından:

Yağ yağ yağmır

Tarlada çamır

Teknede hamır

Ver Allahım ver

Bir sulu yağmır!

Diye Tanrıdan niyazda bulunurlar. Bundan sonra sıra çocukları sevindirmeğe gelmiştir. Artık her evin kendi varlık ve iktidar derecesine göre gönüllerinden ne koparsa, çocukların kap ve torbalarına: yağ, un, yumurta, şeker, pekmez, mercimek, erişte, bulgur, kavut, kurut (tarhana), meyve, boncuk vb. gibi şeyler koyarlar. Çocuklar sonra bunları ya aralarında pay ederler ya da bir evde toplanarak, ocak yakıp, toplananları pişirir, pişmeyecekleri de bölüşür, yerler.

Yukarıda açıklanan sahneler her kapının önünde türlü muzipliklerle tekrarlanarak uğramadık kapı bırakılmaz. Böylece yağmur yağacağına inanılır.³⁴⁷ (Kars ve yöresi)

[Göde Göde]

Semt, mahalle ya da köy çocukları kendi çevrelerinde toplanırlar. Bir kaba, çamur ve su doldurulur. İçine bir kurbağa koyarlar ve üzerini tülbentle sararlar. Bu kabı uzun bir tahtanın ortasına bağlarlar. Tahtayı başlarının üstüne kaldırıp ev ev dolaşırlar. Her evin önüne geldiklerinde tüm çocuklar yüksek sesle:

Göde göde ne gelir?

Harmanlar dolu gelir

Teknede hamur,

Tarlada çamur,

Ver Allah'ım ver

Selli sulu yağmur

Diye bağırırlar. Bu sesleri duyanlar, pencere ve balkonlardan ellerindeki bakraç ve maşrapalarıyla, kapta bulunan kurbağa üstüne su serperler. Çocuklar hep bir ağızdan bu sefer de şöyle bağırırlar:

Açlıktan hep bayıldık

Susuzluktan kırıldık

Bir dikene kuyulduk

Amin.. Amin.. Amin

Ayağımızı yer yaktı

Başımızı gün yaktı

Ver Allah'ım ver

Selli sulu yağmur

Yer yer, yer olsun

³⁴⁷ Mürsel Köse, "Godu-Godu=(Kepçe Gelin)", *TFA*, 9 (187), Şubat 1965, s. 3650-3652.

Gök gök, gök olsun
 Arpa buğday bol olsun
 Amin.. Amin.. Amin
 Yerden bereket
 Gökten ırakmet,
 Ver Allah'ım ver
 Selli sulu yağmur

Her evden yağ, pirinç, bulgur, keşkek, kıyma, et, tuz soğan, biber ve ekmek gibi yiyecekler alırlar. Dolu yağar diye yumurta verilmez, bilmeyip veren olursa alınmaz.

Türbe ana baba günü gibi kalabalıktır. Yemekler pişerken kız veya erkek olsun, anasından ilk doğan çocuklar hemen yakalanır, falakaya yatırılıp iyice dövülür. Onların ağlaması Allah'a niyaz ve yağmur isteme yalvarışıdır. Ağlayan çocukların gözyaşlarından yağmur beklenmektedir.³⁴⁸ (Boyabat)

Göde-Göde

Kimi yerlerde kukla yerine, acayip kıyafete bürünmüş bir çocuk gezdirilir, evlerden dökülen su ile bu çocuk ıslatılır. Çocuklar topladıkları erzakla bir sofraya hazırlayıp toplu olarak yemek yerler. Balıkesir'de, Kepçecik adı verilen ve kukla kılığına giren çocuğun, anasının ilki olması şarttır. Samsun ve Sinop bölgelerinde bu törene göde-göde denir.³⁴⁹

[Gödü]

Orta Anadolu'da Akdağmadeni köylerinden Melikli, İbrahimağa Çiftliği ve Çulhanlı'da yağmur beklenen mevsimde tarlalar, dereleler, tepeler sıcaktan, susuzluktan yanar kavrulur. O zaman çiftçi bir şeyin özlemini çeker, hareketleri ağır, suratı asıktır. Tanrıdan ister onu "Tanrım yağmur ver" der. Yağmur duasına çıkar bütün köylü. Küçükler de varır bunun farkına. Onlar da çıkarlar yağmur duasına. Bu onlar için ciddi bir şeyden ziyade oyundur, eğlencedir. Her çocuk evinden bir iki çaput ne bulursa getirirler. Bir değnek üzerine gelin yaparlar, üzerine de eski bir giysi takarlar.

³⁴⁸ Bekir Başoğlu, "Boyabat'ta Yağmur Duası", *Türk Folkloru*, Sayı: 24 (Temmuz 1981), s. 19.

³⁴⁹ Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, s. 141.

Bu korkuluklara benzer, fakat süslüdür, üzeri çiçekli ve boyalıdır. Gelini büyük bir çocuk olarak, öne geçer. Diğerleri de arkasına düşerek mahalle mahalle, ev ev dolaşırlar. Şu yağmur duasını bir tekerleme halinde topluca tekrarlarlar:

Ya ya yağmur

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allahım ver

Selli süllü bi yağmur,

Veya

Gödü gödü gördün mü

Gödüye selam verdin ni

Gödü Allah'tan ne ister

Gödü Allah'tan yağmur ister

Versin versin sel olsun

Ambarlar dolu olsun

Bir dökenin oğlu

İki dökenin kızı olsun

Ya ya yağmur

Teknede hamur

Her evden tasla, teneke ile geline su döktürürler. Kadınlar, “İnşallah yağar” derler, dua ederler. Gelin ıslanıp, çocuklar yorulunca gelini yüksek bir yere dikerler.

Yağdı yağmur

Çaktı şimşek

Dağdan tepeden

Akacak şimdik

diyerek onun etrafında oynarlar. Gelinin kurumasından önce yağmurun yağacağına inanırlar, eğer yağmazsa gelini taşlarlar, onu parçalarlar ve dağılırlar.³⁵⁰

Guşgugura

Torul ilçesinin köylerinde guşgugura adı verilen gelenekte çocuklar, bir bezin içi saman doldurarak, sırığa geçirerek, önde sıırı taşıyan iki kişi arkada tüm çocuk gurubu, köyün evlerini tek tek dolaşarak şu tekerlemeyi söylerler:

“Guşgugura ne istersin?/Allah’ımdan yağmur isterim/ Keyvanelerden yağlan yumurta”

Ev sahipleri çocuklara yumurta, ekmek, yağ verirken, evden başka birisi çocukları ve içi saman dolu bebeği ıslatır. Toplanan yiyeceklerle bir dere kenarına gidilir, ateş yakılarak yapılan, tereyağlı yumurta törene katılanlar tarafından yenir. Ardından içi saman dolu bebek figürü ateşte yakılır ve bazı tekerlemeler eşliğinde dereye atılır.³⁵¹

Guşgugura

Genellikle bir gurup mahalle gencinin önderliğinde çoluk çocuk hep birlik olarak küçük bir merasimle yapılır. Elbise giydirilmiş bir korkuluğa ölmüş insan kuru kafası takılır. Bu korkuluğa mahalli dilde GUŞGUGURA denir. Guşgugurayı iki kişi tutarak ev ev dolaştırır. Diğer çocuklar da onları takip eder. Hep bir ağızdan:

“Guşgugura ne istersin?”

“Allahtan yağmur isterim.”

Keyvanelerden yağla yumurta isterim.

Diye bağırırlar. Her ev sahibi yiyecek vermeden bu topluluğu bacaya çıkarak bir güzelce ıslatır, ardından da yiyeceklerini verir. Bütün evler dolaşıldığında Guşgugura bir ırmak ya da gölün içine atılarak birkaç gün suda bekletilir. Toplanan yiyecekler de suyun kenarında hep beraber yenir.³⁵² (Erzurum/Torul)

³⁵⁰ Avni Yüksel, “Çocukların Yağmur Duası”, *TFA*, 9 (189), Nisan 1965, s. 3720.

³⁵¹ Özhan Öztürk, *Karadeniz Ansiklopedik Sözlük*, Heyamola Yay., İstanbul 2005, C. 1, s. 458.

³⁵² Çavuşoğlu, s. 72.

[Halla Potik]

Yağmur yağmadığı zaman, yani havalar kurak gittiği zaman bir kukla yapılarak, komşular gezilir.

Halla potik ne ister,

Allah'dan yağmur ister,

Petekten bulgur ister.

diyilerek komşulardan bulgur ve kavurma toplanılır. Toplanan malzemeler bir su gözesi üzerinde kurulan kazanda yemek yapılır, fakirlere yedirilir.³⁵³ (Pertek)

[Hodu]

Çocukların günahsız olduklarına inanıldığı için genellikle onlara dua okumada etkin olmaları istenir. İki rekat namaz kılınır. İmam ayakta durur, cemaat oturur. Namaz bittikten sonra özellikle çocuklar hep bir ağızdan şu duaları söyler:

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allahım ver

Selli süllü bir yağmur

Hadı hodu neden oldu

Bir kaşık sudan oldu

Verin hodunun hakkını

Gitsin ardına bakını bakını

Gökten isteriz rahmet

Yerden isteriz bereket

Diyelim hep bir ağızdan Allah Allah

³⁵³ İbrahim Nami Bamyacı, *Pertek Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 135-136.

Ben anamın ilkiyim
 Derelerde tilkiyim
 Gök kuzu kurban
 Göbeklice harman
 Ver Allahım ver
 Selli süllü bir yağmur³⁵⁴ (Yozgat)

[Hucrik]

Çocuklar bir sırık ucuna paçavralar bağlar, her kapıya gelip “Hucrik geldi kapıya..” diye bir türkü söyler ve yumurta isterler. Kadınlar da onlara ve paçavralarına su serper ve yumurta filân verip çocukları sevindirirler.³⁵⁵ (Erzincan)

Juvara

Çorum Abhazların’da yağmur duası için kız veya gelin görünümü verilmiş bir korkuluk yapılır, bunun adı Juvara’dır. Bunun iki kişi aralarına alır ev ev dolaşılır;

Bizim kız su istiyor,

Ekmek istiyor,

Un bulgur istiyor denir, üzerlerine evlerden su dökülür, toplanılan şeyler birlikte afiyetle yenilir.³⁵⁶

Kelis

Kuraklık sıralarında hava bulutlanarak biraz çisenti olursa, her mahallenin çocukları toplanıp “Kelis” oynarlar. “Kelis” yağmuru davet oyunu demektir. Çocuklar herhangi bir evden büyük bir tencere alırlar, aralarından biri bu tencereyi başına giyer. Öbür çocuklar başında tencere olan çocuğun etrafında toplanarak evden eve dolaşırlar, her evin kapısı önünde durdukça çocuklar bir ağızdan:

Yağmur yağmur yağ ister

Kaşık kaşık bal ister

³⁵⁴ Hayrettin Rayman, “Yozgat Yöresinde Bazı Şamanik ve Kozmogonik İnançlar”, *Milli Folklor*, 8 (60), 2003, s. 90.

³⁵⁵ Abdülkadir [İnan], s. 14.

³⁵⁶ Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnanmaları*, s. 36.

Analar ekmek ister

Çocuklar güdük ister

Gökden rahmet

Yerden bereket

tarzında bir türküyü hususî bir beste ile okurlar. Bazı mahallenin çocukları da:

Ekin ekdim kamış gibi

Ucu çıkdı gümüş gibi

Arabada çamur

Teknede hamur

Ver Allahım ver

Hayırlı bir yağmur.

Diye haykırırlar. Evlerde çocukların sesini işiden kadınlar, pencerelerden başına tencere giymiş olan çocuğun üstüne bir desti su boşaltırlar, sora çocuklara kapıdan bulgur, yağ, yumurta verirler. Bu suretle toplanan yağ ve bulgurla çocuklar kendilerince münasib görülen bir yerde başa giyilen tencerenin içinde pilav pişirerek hem kendileri yerler, hem de gelip geçene dağıtırlar.³⁵⁷ (Konya)

[Kemçik Gelin]

Bir süpürge'nin tutamak yerine yakın bir noktasından, enine doğru olmak üzere bir değnek geçirilir. Bu durumda değneğin iki ucu, Kemçik Gelin'in kollarını, süpürge, gövdesini, süpürge'nin tutulduğu yer ise, başını oluşturur. Sıra, Kemçik Gelin'in süslenmesine gelmiştir. Gövdesine bir entari, başına ise, çaputtan bir başlık yapılarak, tıpkı gelin süsler gibi renkli çaputlarla iyice süslenir. Kemçik Gelin'in süslenmesi, genellikle yaşlı bir kadın tarafından yapılır.

Bu şekilde hazırlanan Kemçik Gelin'in kollarını oluşturan değneğin uçlarından iki çocuk tutar; diğer çocuklar ise onların arkasına sıralanır. Çocuklar bu şekilde köyü ev ev gezerek şu tekerlemeyi söylerler:

Kemçik gelin ne ister

Kaşık kaşık yağ ister

Yağ olmazsa bal olsun

³⁵⁷ Mehmed Halit Bayrı, "Konya'da Yağmur Duası", *Tanrıdağ*, Sayı: 10 (İstanbul 1942), s. 9.

Evdekiler sağ olsun

Verenin oğlu kızı çoğ olsun

Vermeyenin kel bir kızı olsun!

Ziyaret edilen her evin kadını, çocuklara yağ ve bulgur verdikten sonra, Kemçik Gelin'in başına da bir kap su aktarır. Kepçik Geline, bu şekilde köyün bütün evleri gezdirilir ve uğradığı her evde tepesine bir kap su dökülür. Bu gelenek uygulandıktan sonra yağmur yağacağına inanılır.³⁵⁸ (Sivas)

Kepçe

Kepçe üstüne çaput sarılarak bir bebek yapılır. Çocuklar bu bebeği ellerinde ağırdan ağırdan sallayarak kap kapı dolaştırıp, tekerleme söylerler.

Kepçe gelin ne ister

Kşık kaşık yağ ister

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allahım ver

Bir sulu yağmur³⁵⁹ (Sivas)

[Kepçecik]

Mahallelerde kadınların yol göstermesiyle çocuklar “Kepçecik” yaparlar. Kepçecik, anasının ilki olan bir çocuğun kolları içeride olduğu halde eski bir hasırla sarılması, belinden bir iple bağlanarak yedilecek kadar uzunlukta bir parça bırakılması ve başına da bir tencere giydirilmesiyle yapılır. Çocuğun başına konan tencere, dökülecek suların başı ıslatmaması ve bir hastalığa fırsat verilmemesi içindir. Her vardıkları yerde “Kepçecik”in başına su dökülür ve “Kepçecik” su döküldükçe silkinir. “Kepçecik”in başına su dökülürken ve sokaklarda dolaşılırken çocuklar hep bir ağızdan ve özel bir ezgiyle şu tekerlemeleri söylerler:

³⁵⁸ Kadir Pürlü, *Sivas'ta İlbeyli Türkmenleri*, Sivas Belediyesi Kültür Yay., Sivas 2002, II, s. 956.

³⁵⁹ Sedat Veyis Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Sayı: 174, 1966, s. 98.

Anasının ilki
 Babasının tilki
 Ver Allahım ver
 Sellice yağmur

Altın araba
 Gmüş tekerlek
 Ver Allahım ver
 Bir sürü yağmur

Teknede hamur
 Tarlada çamur
 Ver Allahım ver
 Sellice yağmur
 Ekinler öldü
 Sarardı, soldu
 Ver Allahım ver
 Bir sürü yağmur”³⁶⁰ (Balıkesir)

Kepçecik

“Kepçe başı” denen bir çocuk “Kepçeciği” yedeğine alır; mahalle çocukların arkasında olduğu halde ev ev dolaşırlar. Her vardıkları evde (Kepçeciğin) başına su dökülür ve (Kepçecik) su döküldükçe silkinir. Evlerden yağ, un, bulgur, para vesaire verilir.

Kepçeciğin başına su dökülürken ve sokaklarda dolaşılırken çocuklar hep bir ağızdan ve özel bir gade (Makam, Ahenk) ile şunları söylerler:

³⁶⁰ Filiz Özdem, (Ed.), *Bitek Kent: Balıkesir*, YKY, İstanbul 2003, s. 230.

Anasının ilki
 Babasının ilki
 Ver Allahım ver
 Sellice yağmur

Altın Araba
 Gümüş Tekerlek
 Ver Allahım ver
 Bir sürü Yağmur

Teknede Hamur
 Arabada Çamur
 Ver Allahım ver
 Sellice Yağmur

Ekinler öldü
 Sarardı, soldu
 Ver Allahım ver
 Bir sürü Yağmur

Böylece bütün evleri dolaşırlar ve yiyecek üzerinde birçok şeyler toplarlar. Topladıkları yiyecekleri pişirip bir yatır başında yerler.³⁶¹ (Balıkesir)

[Kepçecik]

Anasının ilki olan bir çocuk kolları içerde olduğu halde eski bir hasırla sarılır. Belinden bir iple bağlanarak yedilecek kadar uzunlukta bir parça bırakılır ve başına bir tencere giydirilir. “Tencere, baştan dökülecek suların başı ıslatmaması ve bir hastalığa

³⁶¹ İ. Hakkı Akay, *Balıkesir Halkiyatı*, Balıkesir Halkevi Yayınlarından Sayı: 24, Balıkesir 1942, C. 1, s. 151-152.

yer verilmemesi içindir.” “Kepçe Başı” denen bir çocuk “kepçecik”i yedeğine alır; mahalle çocukları arkasında olduğu halde ev ev dolaşırlar. Her vardıkları evde “kepçecik”in başına su dökülür ve “kepçecik” su döküldükçe silkinir. Evlerden yağ, tuz, un, bulgur, para ve saire verilir.

“Kepçecik” in başına su dökülürken ve sokaklarda dolaşılırken çocuklar hep bir ağızdan ve özel bir gade “makam, ahenk” ile şunları söylerler:

Anasının ilki

Babasının tilki

Ver allahım ver

Sellice yağmur

Altın araba

Gümüş tekerlek

Ver allahım ver

Bir sürü yağmur

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver allahım ver

Sellice yağmur

Ekinler öldü

Sarardı, soldu

Ver allahım ver

Bir sürü yağmur³⁶² (Balıkesir)

³⁶² Osman Balkır, *Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar*, Balıkesir 1935, s. 55-56.

[Kepçe Gelin]

Yağmursuzluk zamanlarında çocuklar ellerine bir ağaç kepçe ve uzun değnek alırlar. Kepçeyi, değneğin ortasına kafası hizasından bağlayarak ona bir urba giydirebilirler ve onu bir yapma bebek şekline sokarlar. İki çocuk değneğin başlarından tutarak gezdirirler.

Başka bir çocuk da urbasını arkasından tamamen çıkararak boylu boyunca bir fistan veya aba giyer. Başına, içerisi ot doldurulmuş bir kalbur veya sele alır, bu da kepçegelinin önüne düşerek köyde veya mahallede kapı kapı dolanırlar.

Bir kapı önüne varıldığı zaman çocuklar hep bir ağızdan yüksek sesle ve hususi bir kayda ile şu sözleri söylemeğe ve ellerindeki kepçegelinin bir ileri bir geri sallamağa başlarlar:

Kepçegelin ne ister

Kaşık, kaşık yağ ister

Gökten çok rahmet ister

Yerden bereket ister

Ver Allahım ver, bir sürü yağmur.

Diye bağırırlar. Bu sırada ev sahibi elinde bir tas su, biraz yağ veyahut un, bulgur, yumurta vesaire gibi şeylerle çocukların bulunduğu yere gelir.

Suyu, başında kalbur veya sele olan çocuğun kafasından aşağı boşaltır. Su boşalırken çocuklar gene hep bir ağızdan:

Teknede hamur

Tarlada çamur

Başımızda kalbur

Ver Allahım ver

Beş gün, beş gece yağmur

Diye bağırırlar. Başına su dökülen çocuk ta durmadan bunların önünde döner ve yağmur yağdırma taklidi yapar. Öbür çocuklar da kepçegelinin bunun altına tutarak yağmurdan istifade ettirmiş olurlar.

Çocuklar, bu hal ve gidişle bütün evleri dolaştıktan sonra topladıkları yiyecekleri alarak bir bacada, bir harmanda veya bir dam altında birikerek orada bir ocak yakarlar ve ocağın üzerine bir sac ve bir kazan korlar.

Topladıkları bulgurlarla güzel bir pilav, yumurta ve unla bir kaygana, bir kete veya bir çörek yaparlar. Pişen yemek ortaya getirilir, çocuklar bölük bölük olarak birkaç sofraya ayrılırlar, güle, oynaya yemeklerini yerler.³⁶³ (Şebinkarahisar)

[Kepçe Gelin]

Kepçe gelin bir süpürge'nin başına vala bağlanarak ona gelin süsü verilir. Sonra büyükler süpürgeyi kollarından tutarak kapı kapı dolaştırırlar. Bazıları da kepçe gelini (süpürgeyi) dolaştıran adamların arkalarından kap taşırlar.

Gelini kollarından tutanlarından birisi:

Kepçe gelin ne ister

Kaşık, kaşık yağ ister

Yağ olmazsa un ister

Bir sulu yağmur ister

diyerek, ev hanımlarına – Burada hiç sulu yağmur gördünüz mü diye sorar ev hanımları da- Allah çoluk çocuğun yüzüne baksın- bir sulu yağmur ver diyerek peynir, yağ, un v.s. gibi şeyleri vererek gelini kapı kapı dolaştıran kimseleri memnun ederler.

Peynir, yağ ve un verilirken kepçe gelinin başına kepçeyle su dökerler, onun için kepçe gelin denilmiştir.

Bu yiyecek maddeleri toplandıktan sonra, gezenlerin arasında pay edilir. Ve yağmur beklenir.

Şayet yine yağmur yağmazsa o zaman zengin aileler sabah namazından evvel bir dağa çıkarak iki rekat namaz kılar, dualar okur ve kurban keserler. Buna YAĞMUR AÇMA denilir.

Eğer yağmur çok yağarsa ellerinden bir şey gelmediği için bu yağmur devresine kırk ikindiler diyerek kendilerini avuturlar.³⁶⁴ (Kağızman)

³⁶³ Hasan Tahsin Okutan, *Coğrafya (Şebinkarahisar) 1938-1948, 1949*, s. 365-367.

[Kepçe Gelin/Kodu]

Çocuklardan en az iki kişinin tuttuğu bir sırık ortasına dikine bağlanan bir eski süpürge veya sakağul (kapı süpürmeğe yarar sert çalıdan süpürge) üzerine, kadın elbisesi giydirilerek “Kepçe Gelin” veya “Kodu/Godu” adı verilir. Köy veya mahalledeki kapıların önüne varılır, evlerden “yağ, un, şeker” gibi nesneler toplanırken, önüne varılan evlerden üzerlerine parç veya su serpilir. Yaygın tekerleme şöyledir:

“Kodu kodu (veya: Kepçe-Gelin) ne ister?

Allah’tan yağmur ister

Teknede hamur, tarlada çamur

Ver Allahım ver, bir sulu-yağmur!”(Kars)³⁶⁵

[Kepçe Hatun]

Duaya çıkılacağı günden birkaç gün evvel çocuklar tarafından bir ağaç parçasına gömlek geçirilerek temsili olarak bir kadın yapılır ve “kepçe hatun” adı altında kollarından tutularak evlerden un, tuz, yağ, şeker, ekmek vs. toplanır. Bu toplanan erzak bir haneye götürülür ve orada pişirilerek “helva, pilav veya değişik yiyecekler hazırlanarak” çocuklara yedirilir. Çocuklar “kepçe hatunu” taşırlarken hep bir ağızdan:

“Kepçe hatun ne ister, Allah’tan yağmur ister, yağsın yağsın göl olsun. Ver Allah’ım ver hayırlı yağmur” sözleri ile hane sahibinden “Teyze! Biz geldik” der ve o evden erzak isterler.³⁶⁶ (Amasya)

Kepçe Kadın

Çocuklar toplanıp bir değneğin ortasına süpürge yahut kepçe bağlarlar. Buna bir paçavra parçası örtüp kadın şekli verirler. Değneğin iki başından iki çocuk tutup her evin kapısı önüne gelir, şu tekerlemeyi söylerler:

Kepçe kadın gelüptür

Dış kapıda duruptur

³⁶⁴ Süleyman Aydın, *Kağızman Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 97.

³⁶⁵ M. Fahrettin Kırzioğlu, “Köktürklerin En Batı Kolu Khazarlarda Yabancı Cesediyle Yağmur Yağdırtma Geleneği”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 277), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

³⁶⁶ Mehmet Avcı, “Amasya Yöresinde Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 318), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

Sarı ineğin yağını

Kara tavuğun yumurtasını

Teknede hamur

Kapuda çamur

Ver Allahım yağmur

Ev sahibi kadın, bir tas su alıp, çocukların başına ve “kepçe kadın” a serper. Birkaç yumurta, yağ daha bazı yiyecekler verip çocukları sevindirir. Bu törenle yağmur yağması sağlanmış olur.³⁶⁷ (Erzurum)

[Kepçe Kadın]

Yağmur yağmaz, kuraklık olursa çocuklar toplanıp bir değneğin ortasına süpürge yahut “Kepçe” bağlarlar. Buna bir paçavra parçası örtüp kadın sureti verirler, değneği iki başından iki kadın tutup her evin kapısı önüne gelir ve:

Kepçe kadın gelüptür

Dış kapuda duruptur

Sarı ineğin yağını

Kara tavuğun yumurtasını

Teknede hamur

Kapuda çamur

Ver Allahım yağmur

diyorlar. Ev sahibi kadın bir tas su alıp çocukların başına ve “Kepçe Kadın” a serper. Birkaç yumurta ve yağ verip çocukları sevindirir.³⁶⁸ (Erzurum)

Kepçe Kadın

“Kepçe Kadın” denilen şey çocuklar ve kadınlar işidir. Süpürge den bir kadın sureti yapıp kapı kapı dolaşır, yumurta, yağ ve ekmek isterler. “Teknede hamur, kapıda çamur ver Allahım yağmur!” diye bir türkü söylerler.³⁶⁹ (Hasankale)

³⁶⁷ Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, s. 57-58.

³⁶⁸ Abdülkadir [İnan], s. 13.

Kepçen Gelin

Yağmur yağması için “kepçen gelin” yapılırdı. Anasının ilki olan bir çocuk seçilir o yapılırdı. Üstüne bir ferace giydirilirdi, beline bir bağcık bağlarlardı. Arkadaşları, bir sürü çocuk toplanır. Arkasından giderler. Bir evin kapısına varınca:

“Kepçen gelin, kepçen gelin! Yerden bereket, göğden ırakmet, amin” derlerdi. O ev sahibi de çıkar üstünden su serperdi. Yumurta, yağ, yiyecek bir şeyler verir. Oradan diğer kapıya geçilirdi. Çocuklar hep bir ağızdan; “Yağ yağ yağmur, teknede hamur, ver Allah’ım ver, sicim gibi yağmur” derlerdi.³⁷⁰ (Dursunbey Yöresi)

Kıtkıdı

Perşembe günü köyün bütün çocukları toplanır. Güneş battıktan sonra yerleşim birimindeki bütün evlere gidilerek un, yağ, yumurta, susam, tuz istenir. Ev sahibi çocukların istediklerini verdikten sonra onların üzerine su serper. Ev sahibi çocuklara su serptikten sonra onlara: Kıtkıdı yağmur kıtkıdı diye bağırırlar. Aynı akşam birkaç kadın çocukların topladığı yiyecek malzemesinden kömbe yaparlar. Çocuklar kömbeyi yedikten sonra evlerine dönerler.³⁷¹(Belenoluk Mahallesi)

[Kodı]

Çocuklar, “Süpürgeyi bezerler, çocuk gibi yaparlar. Buna “Kodı” derler. Her renkte elbisesi olur. Kız-erkek birlikte kapı kapı gezdirirler. Arada bir de hep bir ağızdan:

Kodı-kodıyı gördün mi

Kodı’ya selâm verdin mi

Kadı Allahdan ne ister

Bir sulı yağmur ister

Yağış yağsın göl olsun

Ambarımız dol olsun

Kuyular sileli olsun

³⁶⁹ Abdülkadir [İnan], s. 13.

³⁷⁰ Bildir Olu, s. 243.

³⁷¹ Ali Selçuk, *Mersin Yöresi Tahtacılarının Dini İnanç ve Uygulamaları Hakkında Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2003, s. 182.

Dolaştıkları evler, çocuklara un, yağ verir, kodı'ya da su serperler. Çocuklar, topladıklarını birlikte yerler.”³⁷²(Ardahan)

Mılla Potik

Yörenin o devirlerdeki çocukları ufak boyda bir bostan korkuluğu yaparak yapmış oldukları bu bostan korkuluğuna “mılla potik” adını verirlerdi. İki çocuk aralarına alarak ve kollarından tutmak suretiyle, diğer çocuklarla birlikte, sokak sokak gezerek aşağıdaki mısraları yüksek bir sesle söylemeye başlardı.

Ver Allahım ver

Ver Allahım ver

İki dağın arasına

Cümlemizin tarlasına

Ver Allahım ver

Ver Allahım ver.

Bu mısraları söylerlerken, eğer tanıdıkları bir evin önüne gelecek olurlardıysa, söyledikleri mısraları değiştirerek bu defa şu mısraları söylemeye başlardı:

Mılla potik ne ister

Allahtan yağmur ister

Çiniden kavurma ister

Külden de bulgur ister.

Çocuklar ev sahibine seslerini duyurunca, evin sahibi olan hanım bir üsgürenin içerisine biraz bulgur veya kavurma veyahut da yağ bırakarak çocuklara verirdi.

Bazen de, eğer beklenen yağmur yağmazsa bölgede kuraklık olurduysa, bir tasa suyu doldurarak mılla potiğin üzerine serperdi.³⁷³ (Elazığ)

³⁷² M. Adil Özder, “Ardahan’da Yağmur Duası”, *TFA*, 14 (283), Şubat 1973, s. 6563.

³⁷³ Hanifi Başaran, *50 Yıl Öncesinin Elazığ Çocuk Oyunları*, Ankara 1993, s. 66-67.

[Mırmındık]

Köyün 13, 14 yaşındaki çocukları bir araya toplanır. Süpürgeyi bir sopaya bağliyerek Mırmındık yaparlar. Sonra iki çocuk sopanın uçlarından tutar diğer çocuklar bunların peşinden kapı kapı dolaşarak şöyle derler.

Mırmındığım mır ister

Kaşık kaşık yağ ister

Sarı ineğin yağından

Gollik tavuğun yumurtasından

Ver ALLAH'IM ver bir sulu yağmur.

Evin hanımı veya kızı çıkar. Önce Mırmındığe ve sonra çocukların üstüne bir tas su serper. Hazırladığı bir kaşık yağla bir yumurtayı çocuklara verir.

Çocuklar köyün bütün evlerini dolaşarak yağ ve yumurta toplarlar. Sonradan hep birlikte Herfene ederek yerler, çeşitli oyunlar yaparlar.

Bu oyun yağmur yağması için tüm köy halkının hoşuna gider, ellerinden geldiğinde çocuklara yardım ederler.³⁷⁴ (İlca)

Mırmındılık

Yağmur yağmadığı sene çocuklar “Mırmındılık” dolaştırırlar. Çocuklar Mırmındılığı kapı kapı dolaştırırken hep bir ağızdan:

Mırmındılığım ne ister

Gaşıh gaşıh yağ ister

Kepçe kepçe bal ister.

Köy halkı çocuklara yumurta şeker verir sonra üzerlerine su serperler. Sonra çocuklar sokaklarda gezerek:

Yağ Yağ yağmur,

Teynede hamur,

Ver Allahım ver bir süri yağmur.³⁷⁵ (Merdiven Köyü)

³⁷⁴ Burç, s. 6.

Millo Potik

Elazığ'da Çömçe Gelin, Millo Potik adını alır. Millo, molların yerel telaffuz şeklidir. Yağmur duasına çıkacak olan gençler, evlerden topladıkları yiyeceklerle birlikte yörenin en yüksek yeri olan Harput Kalesi'ne giderler. Orada yaktıkları ateşin etrafında halka oluştururlar. Yağmur duasını garip giysili birisi yaptırır. Cemaat toplu halde onun dediklerini tekrarlar ve amin derler.³⁷⁶

Modu

Yağmur yağması için modu adı verilen bir kukla yapılır. Bu moduyu çocuklar ev ev gezdirerek: Modu modu neden oldu; bir kaşık yağ ile bir kaşık bulgurdan oldu; verenin bir oğlu olsun, vermeyenin bir kızı olsun, onu da Allah elinden alsın diyerek toplanan yağ ve bulgur evlerden uzak bir yerde pişirilerek yenir.³⁷⁷ (Darende)

Molla Patik

Yörede mevsim itibarıyla kuraklığın başgösterdiği günlerde, mahallenin çocukları bir araya gelerek Molla Patik adını verdikleri ağaç, ip ve paçavralardan hazırlanan insan suretini kapı kapı, mahalle mahalle dolaştırırlar. Bu sırada;

Molla Potik ne ister

Allah'tan yağmur ister

Tenekeden gavurma ister

Külden bulgur ister

Çiniden yağ ister

Molla Potik ne ister

Allah'dan yağmur ister

Gökten rahmet ister

Yerden bereket ister

³⁷⁵ Küleri, s. 183.

³⁷⁶ Yaşar Kalafat, *Türk Kültür Coğrafyasında Halk Kültüründen Millî Stratejiye-1*, Berikan Yay., Ankara 2011, s. 140.

³⁷⁷ Şükrü Uslu, "Darende ve Çevresinde Halk İnançları", *Millî Folklor*, 8 (61), 2004, s. 94.

Külden bulgur ister

Tenekeden gavurma ister

Çiniden yağ ister

Tekerlemesini hep bir ağızdan söyleyerek, evlerden bulgur, kavurma ve yağ toplayarak bir akarsuyun kenarında veya bir havuz başında toplanırlar. Burada topladıkları gıda maddelerini hep birlikte pişirip yedikten sonra Molla Potik'lerini sulayarak akarsuya veya havuza atarlar. Birbirlerini sulayan çocuklar, yaptıkları hal, hareket ve davranışlarla yağmurun yağacağına inanırlar.³⁷⁸ (Harput)

Molla Potik

Molla Potik yetişkinlerin teşvikiyle çocuklar tarafından yapılır. Grup halinde evleri gezen çocukların toplamış oldukları malzemeler ile pilav pişirilir ve bu pilav yenildikten sonra yapılan dua sonucunda yağmurun yağdığı görülmektedir.³⁷⁹ (Harput)

[Mörmüncek]

Kuraklıkta çocuklar, oyuncak bebek yapıp bir çubuğun ortasına bağlarlar ve kapı kapı gezdirerek:

Teknede hamur

Tarlada çamur

Başımızda halbur

Ver Allah'ım ver

Bir sulu yağmur.

Veya:

Mörmünceğim mör isder

Gaşlıh gaşlıh yağ isder

Sarı ineğin yağınnan

³⁷⁸ Rıfat Araz, *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 108, Ankara 1995, s. 146.

³⁷⁹ Nida Aygüneş, *Harput Beldesinin Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2013, s. 45.

Gara tavuğun yumurtasınan

Ver Allah'ım ver bir suli yağmur.

Tekerlemelerini sevinçle ve bağırarak söylerler. Ev sahibi de çocukların ellerine bir şey verir ve oyuncak bebeğin başına da su serper. Bu yaptıkları bir nevi yağmur duasıdır.³⁸⁰ (Tortum)

[Parduç]

Biraz büyükçe olanımız elinde bir bayrak taşır gibi fırınların temizliğinde kullanılan “parduç” dediğimiz karalara bulanmış bir bez parçası üzerine ceket giydirilmiş, baş tarafı insan kafasına benzetilen uzunca bir sopayı taşırdı. Diğer çocuklar da omuzlarda birer heybe köyde hane hane dolaşırdık. Gittiğimiz evlerde kadınlar kapıyı açar, bizler tekerlemler okurduk. Her ev kendi imkânlarına göre heybelerimize bulgur ve tereyağını verdikten sonra parduçumuza su serperlerdi. Bu dolaşmalarımızda şu tekerlemeyi söylerdik.

Teknede hamur

Bahçede çamur

Ver Allah'ım ver

Bir sulu yağmur³⁸¹

Pelebuk

Bu tören genellikle kuraklığın hüküm sürdüğü yaz mevsimin son günlerinde ve akşamüstü icra edilir. Kız ve erkek çocuklar, kuraklık günlerinden birinde bir araya toplanarak kukla yaparlar. Kuklanın iskeleti, uzun bir sopanın üst bölümüne kısa bir çubuğun yan olarak çakılmasıyla elde edilir. Bu iskeletin üzerine eski giysiler geçirilir. Bu kuklayı 1 metre uzunluğunda bir değneğin ucuna asarlar. Bütün çocuklar, “pelebuk ne istersin?; bir tas su ve bulgur istersin” sözlerini söyleyerek köydeki evleri tek tek dolaşırlar. Bazen de aşağıdaki sözler topluca söylenir:

Çömçe Gelin nar ister

³⁸⁰ Mehmet Kardeş, *Tortum'da Halk İnanmaları Adetler ve Taşlamalar*, İstanbul 1961, s. 35-36.

³⁸¹ Mehmet Varış, “Sel Olmasın Göl Olsun Yukarı Baru'da Yağmur Duası”, (Haz. M. Sabri Koz), *Yağmur Duası Kitabı*, (s. 644), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

Allah'tan rahmet ister

Bi koyun kurban ister

Balıklara yem ister

Ver Alah'ım ver

Bi yağmırdan bi sel.

Ev sahipleri bu kuklanın üzerine bir tas su döküp çocuklara yağ, bulgur vb. gıda maddeleri verirler. Çocuklar dolaştırdıkları bu kuklayı daha sonra bolluk ve bereket sembolü Balıklı Göl'e atarlar.³⁸²

[Potuganamu]

Uzun zaman yağmur yağmadığı zaman yetim ve kimsesiz çocuklar bir ağaca elbise giydirek insan şekline sokarlar. Bunu sokaklarda gezdirirler. Ağacın adı "potuganamu" dur. Bunu gezdirirken hep bir ağızdan:

Potuganamu ne ister

Allahtan yağmur ister

Küpten bulgur ister

Çiniden yağ ister

Teranelerini çağırırlar. Her ev, bu ağaç başından bir üsküre (tas) su döker ve bir miktar yağ veya bulgur verir. Çocukların hepsi bir yerde toplanıp bunu pişirirler.³⁸³ (Elazığ/Hal Köyü)

[Pötücek]

Yaşları 11-12 den yukarı olmayan çocuklar bir araya gelir. Bunlardan biri ucuna renkli bir bez parçası asılı sıırı en önde taşıırken diğerleri onu takip edip bir ağızdan:

Pöt pöt pötücek,

Pötüceğe ne gerek?

Yağmur ile su gerek!

³⁸² Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, II, s. 274-275.

³⁸³ Nermin Erdentuğ, *Hal Köyü'nün Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 48, Ankara 1975, s. 81.

diye bağırlardı. Köyün her yanına birkaç kere gider gelirlerdi. Bazan havanın derhal kararıp yağmur yağdığı olurdu. O zaman halk “Allah çağaların (çocukların) yüzüne baktı da rahmetini esirgemedi” derdi.³⁸⁴ (Gündüzbey)

[Su Bupilik]

Bu oyun kurak geçen Mayıs ve Haziran ayında oynanır. Bu oyuna sadece çocuklar katılır. Uzun bir süpürge'nin ortasından çubuk geçirilir. Süpürgeye elbise giydirilir. Başına leçek örtülür. Giydirilmiş olan bu kuklaya “Su bupilik” adı verilir. İki çocuk su bupiliği kollarından tutar, diğer çocuklar bunları takip eder. Gezerken sürekli şu tekerleme söylenir:

Teknede hamur, tarlada çamur

Ver Allahım ver bir suli yağmur

Evlerin kapısını çalarlar. Kapıyı açan kişiler ilk önce bir tas suyu su bupiliğin başına döker. Sonra evden pirinç, yağ, un, bulgur ve yiyecek verir. Çocuklar bütün evleri gezip yiyecekleri topladıktan sonra “Harafana” yaparlar.³⁸⁵ (Artvin/Yusufeli/Çeltikdüzü)

Su Gelini

Mahmutgazi köyünde kuraklık baş gösterince çocuklar da kendilerine göre bir tören düzenlerler. 12-13 yaşına kadar olan çocuklar toplanarak uzun bir değneği bostan korkuluğu biçimine sokup giydirirler.

Buna “su gelini” denir. Bu gelin pınarda ıslatılır. Bir çocuk onu elinde bayrak gibi tutup öne geçer. Arkasında öteki çocuklar yer alır. Böylece oluşan topluluk yürüyüşe başlar. Her evin önüne varılınca hep bir ağızdan:

Su gelini su ister

Göbekli harman ister

Gökten rahmat (rahmet) ister

Yerden bereket ister

³⁸⁴ Ahmet Şentürk, “Gündüzbey’de Yağmur Duası”, *TFA*, 14 (276), Temmuz 1972, s. 6361.

³⁸⁵ Nuray Demirel, “Çeltikdüzü (Artvin-Yusufeli) Köyü Seyirlik Oyunları”, *Milli Folklor*, 2 (16), 1992, s. 49.

Ver Allahım sellice yağmur

diye bağırlar. Evlerden çıkan kadınlar, gelinin ve çocukların üstüne su serperler. Çocuklara yağ, yumurta, bulgur, tuz verirler.

Çocuklar topladıkları şeyleri köydeki yaşlıca bir kadına götürürler. O kadın, bulguru pilav yapar, yumurtaları da yağda pişirir. Bu arada yemekler pişerken çocuklar aptest alıp Mahmutgazi türbesine giderler. Önce türbenin çevresinde dolaşıp dört köşesini dilleriyle yalarlar. Sonra içeri girip kabrin dört köşesini de yalarlar. Daha sonra içlerinden büyüğü imam olur, hep birlikte kendi yetilerine göre namaz kılarlar ve: “Tanrı yağmur versin” diye dua ederler. Bu iş bitince de bütün çocuklar koşup evlerinden ekmek alarak pilavı ve yumurtayı yemeye giderler.

Bu gibi törenler yurdumuzun birçok bölgelerinde az değişik biçimlerde yapıldığına göre kökünün eskilere ve derinlere doğru uzandığı düşünülebilir. Gerçekten atalarımız eski yurtları olan Orta Asya’da bulundukları süre içinde dahi kuraklıktan, susuzluktan sıkıntı çekmişlerdir. Belki bu gelenekler ta o zamanlar oluşmuştur.³⁸⁶ (Mahmutgazi Köyü)

[Süpürge Bezeme]

Posof köylerinde, yazın yağmur yağmadığı yıllarda çocuklar, süpürge bezetirler, 5-10 çocuk birlik olup bir süpürgeyi alı-yeşilli poşularla süslerler. Süpürgenin boynuna kol gibi bir değnek bağlarlar. Bağlanan değneğin iki ucundan iki çocuk tutar. İki çocuk da toplayacakları yağ ve unu koymak için kap alırlar. Bezeli süpürgeyi taşıyanlar önde kapları olan çocuklar onun gerisinde, diğer çocuklar arkada olmak üzere evleri gezmeye başlarlar. Her gittikleri evin önünde hep bir ağızdan:

Anbarları dolu dolu,

Haroları bolu (bol) bolu

Hayvanları sürü sürü

Evleri bereket dolu

Allahtan bolca yağmur dile,

Aminn!

³⁸⁶ Mehmet Tuğrul, “Mahmutgazi Köyünde Yağmur Duası”, *TFA*, 14 (284), Mart 1973, s. 6579-6580.

Diye söylerler. Bunu 2-3 kez tekrar ederler, her kapıda. Evin kadını çocuklara yağ ve un verir. Bir maşrabaya da su doldurarak:

Allah böyle yağmur yağdırsın, diyerek süpürgeye ve çocukların üzerine suyu serper.

Böylece her evi gezen çocuklar, sonrası bir evde toplanırlar. Topladıkları un ve yağı, yağlı çörek, yemek yaptırıp yerler ve yağmur yağacağına inanırlar.³⁸⁷

Tomas Oyunu

Erkek çocuklar arasında yağmur yağması için oynanan bir oyundur. Bu oyunu ancak erkek çocuklar oynarlar. Yalnız Tomas olacak kişi, toması çeken kişi değişik olabilir. Tomas olacak şahsa kara kıldan bir elbise giydirilir. Başına kıldan yapılmış bir torba geçirilir. Yüzü siyaha boyanır. Ağzına soğandan büyük dişler yapılır, boğazına ip bağlanır, vücudunun çeşitli yerlerine çanlar takılır. Eline iki iğ veya çuvaldız, tığ verilir. Böylece tomas yapılmış olur. Toması bir kişi çeker, ondan ileriye kimse geçemez. Tomas hiç konuşmaz ancak çamları çalar. Üzerine yırtık bir elbise giyen çekici köyün çocuklarını toplayarak ellerine torba ve helke verir. Ev ev dolaşılır, bu oyun üç gün sürer. Tomas evin önüne geldiğinde ev sahibi üzerine sessizce su dökebilirse, o eve bir daha uğranılmaz.

Çocuklar oyun oynanırken şöyle bağırlar:

Gökten rahmet

Yerden bereket

Koca öküze kuvvet

Diğelim Allah Allah

Veren versin

Vermeyen derisini tuzlasın”

Evin kapısına gelindiğinde çekici toması salar. Tomasta evin ortasına varıp yatar. Çanları çalmağa başlar. Çekici ve çocuklar eve girmezler. Bu arada yukardaki tekerlemeyi çocuklar söylerler.

³⁸⁷ Gülâli Aydınoglu, “Süpürge Bezetme”, *TFA*, 11 (229), Ağustos 1968, s. 5037.

Tomasın çekicisi ise şu tekerlemeyi söyler:

Saya saya sekiz aya

Koç katarlar dokuz aya

Bü.. dedim meledi

Kuyrucağına buladı

Saya da geldi duydun mu?

Benim geleceğimi bildin mi?

Selam verdim aldın mı?

Benim geleceğimi bildin mi?

Selam kimin selamı

Peygamber'in selamı

Koyunumuzun yüzü yetti

Kuzumuzun tüyü bitti”

Buna karşılık evin sahibi çekiciye sorar:

Devenin piri kim? Çekici:

Veysel Karani Hazretleri (Bütün çocuklar aynı tekerlemeyi söyler)

Öküzün piri kim? Çekici:

Adem (a.s) der.

Davarın piri kim? Çekici:

Musa(a.s) der.

Eğer sorulan sorulara doğru cevap alınırsa ev sahibi kızına (yoksa başkasına) işaret ederek “bu çocukları memnun ediniz” der.

Torba ve helkelere, un, bulgur, nohut, soğan, yağ, tuz, biber, pekmez, bal gibi yiyecekler doldurulur. Gece yapılan bu işlerden sonra gündüz de tarlalarda, kırlarda, harman yerlerinde toplanarak şöyle bağırırlar:

Ayağım çamur ister

Boğazım hamur ister

Ver Allah'ım ver

Göbekli göbekli harman ver

Tomas oyununda toplanan yiyecekler topluca pişirilir. Yenir, artanı ise fakirlere dağıtılır.³⁸⁸ (Silifke/Kırtıl Korucuk Köyleri)

Tumbuduk, Püsücük

Çocukların düzenlediği bir başka yağmur yağdırma töreni ise, “tumbuduk” ya da “püsücük” adı verilen törendir. Mersin’in Kızılkaya köyünde, Mut’un Meydan mahallesinde ve Tarsus ilçesinin Kaburgediği köyünde yapılan bu törende çocuklar, içlerinden birisinin yüzünü kedi gibi boyayıp arkasına da kuyruk takarak onu kedi kılığına sokarlar ve akşam bununla köyü dolaşmaya çıkarlar. Kedi kılığına giren çocuk, kapı açılır açılmaz ev sahibinin üzerine atılır; hareketlerini ve konuşmasını kediye benzeterek ev sahibinden yağ, un, şeker ya da küncü (susam) ister. Ev sahibi istenileni verdikten sonra çocuklar hep bir ağızdan “Allah bereket versin. Allah bol yağmur versin” diye bağırır.³⁸⁹ (İçel)

Yağmur yağmadığı ve halkın yağmur yağmasını arzu ettiği günlerde mahallenin çocukları toplanır ve mahallenin en başındaki evin önünden başlayarak hep bir ağızdan:

Göğden göğden göğdüren

Göğden yağmur indiren

Ver Allah'ım ver

İmamın evini sele ver

diye bağırarak başlatırlar. Geldikleri her evin önünde ilk üç dizeyi söyleyip dördüncü dizeyi ise imam sözünü kaldırarak kimin evinin önünde bağırıyorsa onun adını söylerler. Bu dörtlükten sonra:

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah'ım ver

Sel sulu yağmur

³⁸⁸ Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 156-158.

³⁸⁹ Çıplak, s. 100.

diye de bağırlar. Her evin önünden en az üç defa hep bir ağızdan koro biçiminde bağırlar. Bu süre içinde evden mutlaka bir kişi kapıya çıkıp onlara yağ ve bulgur verir.

En sonunda, toplanan yiyeceklerle birlikte yaşlı, dul ve yoksul bir kadının evine gidilir. Orada, bu kadın getirilen yağ ve bulgurla pilav pişirir. Her çocuğun yanında evinden getirdiği kaşık vardır. Pilav neşe içinde hep birlikte yenir. Artan yağ ve bulgur ise pilavı pişiren dul kadına bırakılır.

Tokat ilçe merkezinde de aynen Zile'deki gibi yapılır. Tek fark, pilavın yakınlarda bulunan bir tekke ya da yataının yanında pişirilmesidir.

Tokat'ın Çamağzı köyünde durum biraz daha farklıdır. Köydeki herhangi bir evin özellikle yardıma muhtaç bir ailenin ilk çocuğu köyün çocukları ile toplaşır. Büyük bir kalbur içine et doldurulup bu ilk çocuğa tepsinin üstünde taşıtılır. Her evin önüne gelindiğinde:

Derelerde tilkiyim

Ben anamın ilkiyim

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah'im ver

Bir sulu yağmur

diye hep bir ağızdan bağırlar. Bağırırken kalbura kova ile su dökülür. Çocuk da kendi eksenini etrafında dönerek kalburun delikleri arasından akan su ile yağmur altında kalmışçasına ıslanır. Sonra o evden bir kişi çıkıp onlara yumurta, ekmek ve yağ verir. Her ev ayrı ayrı dolaşıldığından yüzlerce yumurta, ekmek ve o nisbette de yağ birikir. Yumurtaların bir kısmı ıslanma payı olarak, daha doğrusu yardım kabilinden kalburu taşıyan çocuğa verilir. Artanı ile köyün yanındaki türbeye gidilir ve orada bekleyen yaşlı bir kişi tarafından çocuklara pilav pişirilip yedirilir.

Temelinde yağmur istemek için duanın yanısıra yoksula yardım fikri de yatan bu güzel gelenek devam etmektedir.³⁹⁰ (Tokat)

Udu

Çocuklar, yağmur yağdığı zamanlarda “udu” adını verdikleri basit bir insan maketi yaparlar. Artı işareti şeklinde iki tahta parçası birbirine bağlanır ve üzerine eski

³⁹⁰ Mehmet Yardımcı, “Tokat ve Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri”, *Türk Folkloru*, Sayı: 75 (Ekim 1985), s. 19.

elbiseler ve çabut parçaları giydirilir. Başına da bir şapka konur. İki çocuk bu maketin kollarından tutar. Diğer çocuklar da yanlarında ve arkalarında olmak üzere koşmaya başlarlar. Koşarken Udu Tekerlemesini söylerler:

Udu udu gördün mü

Uduya selâm verdin mi

Udu kapıdan geçerken

Sulu bir yağmur verdin mi

Ekincinin tarlasına

Koramaz'ın kuyusuna

Ver Allah'im ver

Bir dolu yağmur

Yağmur yağarken çocukların şöyle tekerlemeler söyledikleri de görülür:

Yağ yağ yağmur

Teknede çamur

Ver Allahım ver

Sulu sulu yağmur

Veyâ

Yağmur ysgıyor

Seller akıyor

Arap kızı camdan bakıyor³⁹¹ (Bünyan)

³⁹¹ S. Burhanettin Akbaş, "Bünyan Folklorundan Çeşitli Örnekler", *Erciyes*, Sayı: 177, (Eylül 1992), s. 27-28; Burhanettin Akbaş, *Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası*, Bizim Gençlik Yay., Kayseri 1994, s. 223.

Yağmur Duası

Adagüre Köyünde uzun süre yağmur yağmadığında köy halkının minik üyeleri yağmur duası yapmaya karar verirler. Minikler bu işlemi gerçekleştirmek için toplanırlar. Öncelikle yeşil yapraklı bir çalı bulurlar, içlerinden biri bunu tutmak ve taşımak için görevlendirilir. Bir başkası da elinde içi boş bir poşet tutmayı kabul eder. Sonra çocuklar her evi “Amin Allah, amin, yağmur ver Allah yağmur” diyerek ziyaret ederler. Ev sahipleri de minikleri ödüllendirmek amaçlı onların poşetlerine birkaç yumurta, bisküvi, ekmek, üzüm, ceviz, incir koyarlar. Hediye alan çocuklar mutluluktan ses tonlarını daha da artırarak yollarına devam ederler. Tüm evler gezildikten sonra da poşetlerindekiyle minik bir piknik yaparlar.³⁹² (Adagüre Köyü)

Yağmur Gelini

Yağmur için yörede yağmur gelini yapılmaktadır. Bu daha çok yaylalarda yapılmaktadır. Günahsız olarak bilinen ufak çocuklardan seçilir. Hatta çocuğun eksik ve yetim olması daha iyidir. Çocuğun üzerine bir bez parçası sarılır. Çocuk evlerin veya çadırların önünde dualarla dolandırılır.

Önünde durulan çadır veya evin sahibi çocuğun üzerinden bir bakraç su döker. Bu şekilde bütün oba veya mahalle gezilir. Önünde durulan yerlerde çocuğa bir şeyler verilir. Bu verilenler özellikle un, bulgur ve şeker gibi gıda maddeleridir.³⁹³ (Yahyalı)

Yağmur Gelini oyunu ilkbahar mevsiminde yağmur yağmadığı zaman çocuklar tarafından oynanır. Beş ile on beş yaşlarındaki köy çocukları toplanırlar. İçlerinden bir kıza uzun beyaz bir elbise giydirirler. Kolları açık dursun diye çocuğun omuzuna 1.5 metre uzunluğunda bir sopa bağlanır. Beyaz elbisenin kolları sopaya geçirilir. Yağmur Gelini önde diğer çocuklar arkada köylü gezmeye başlarlar. Gezerken şu sözleri koro halinde söylerler:

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Bahçede çamur

Ver Allah'ım ver

Sicim gibi yağmur

³⁹² Doğan Kuşdemir, *Adagüre Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2013, s. 31.

³⁹³ Ahmet Kaldırım, *Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1998, s. 82.

Her evin önüne vardıklarında da:

Yağmur yağmur yar ister

Tekne tekne bal ister

Allah'tan korkan

Bir sürü yağmur ister

Derler. Ev sahibi Yağmur Gelini'nin üzerine bir tas su döker, hediyesini verir.

Kızılca köydeki Yağmur Gelini'nde özellikle annenin ilk kızına elbise giydirilip üzerine su dökülür. Böylece kadınla toprak arasında bağlantı kurulur.

Bazı yörelerimizde duasının daha iyi kabul edileceği, Tanrı katında sevgisi çok olduğu düşüncesiyle öksüz çocuk önde gezer ve onun üzerine su dökülür.

Gezmeler sırasında söylenen tekerlemeler de bir yerde ilkel insanın tanrıya yakarışı gibidir.

Gode gode göl olsun

Evin önü sel olsun

Arpa buğday çok olsun

Gökten rahmet yerden bereket

Bi deyim un bi deyim su

Değirmende oluk taşacak

Gurbağlar içeriye geçecek

Godeciciğim gökten yağacak

Rahimet gökten yağacak

Ver Allahım rahmet

Gode gode göl olsun

Gode bahşişin bol olsun

Evinde derlik yol olsun

Gökten rahmet yerden bereket

Bi deyim un bi deyim su³⁹⁴

³⁹⁴ Mevlüt Özhan, *Türkiye'de Çocuk Oyunları Kültürü*, (1. Baskı), Ankara 1997, s. 208-209.

[Yağmur Gelini]

Kars ve yöresinde “Kodu veya kepçe gelin”, Kosovada “Demir Dodole”, Karapınar ve yöresinde Yağmur Gelini” adı verilen gelenek de halkın yağmur yağması için bir yalvarış şeklidir.

Halk arasında “Yağmur Gelini” adını taşıyan kişi, o ailenin ilk, öksüz ve masum veya fakir çocuklardan seçilir. Çocuğun başına bir al (kırmızı) bez atılır. Yağmur gelini ve etrafındaki meraklılarla kalabalık büyür. Topluluk aşağıdaki tekerlemeyi söyleyerek ev ev dolaşır:

“Anamın iklisiyim,
Babamın çitçisiyim,
Yağ yağ yağmur,
Teknede hamır,
Tarlada çamır,
Vir Allah’ım vir,
Sicim gibi yağmır.”

Evlerde yağmur gelini üzerine tas veya helkelerle su dökülür. Çocuk üşür, titrer, canı yanar ve ağlar.

Evlerden “yağ, yumurta, un, peynir ve para” gibi hediyeler verilir. Toplanan yumurta yağda kırılarak topluca yenir. Diğer yiyecekler ve hediyeler yağmur gelinine verilip sevindirilir.

İnanışa göre, yağmur gelinine “dökülen su; yağmurun simgesi, hediyeler ise; yağmur yağdıktan sonra onun getireceği bereket” anlamına gelir.³⁹⁵

[Yağmur Gelini]

Yağmur gelini, bülüğa ermiş öksüz veya fakir kızlardan olur. Yağmur gelininin yanında bir de arkadaşı vardır. Beraberce bütün mahalleyi gezip kapıları çalarlar ve şu tekerlemeyi söylerler:

Yağmur gelini yağ ister,
Bir batmancık bal ister,
Koyun kuzu ot ister

³⁹⁵ İbrahim Gündüz, *Karapınar Folkloru*, Karapınar’lılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayın No: 1, Konya 1988, s. 139-140.

Öksüzler ekmek ister,
 Teknede hamur,
 Tarlada çamur,
 Ver Allahım ver,
 Bir sulu yağmur.”

Bu tekerlemeyi duyan ev sahibi dışarı çıkar. Evinden aldığı bir testi suyu yağmur gelininin başından aşağı döker. Yalnız suyun altına kalbur konur. Bu kalburu yağmur gelininin arkadaşı elinde gezdirmekte ve her dökülen suyun altına tutmaktadır. Su kalburun üzerinden dökülür. (Dökülen suyun yağmur tanelerine benzemesi için olacak). Suyu döken yağmur gelininin istediği yağı, yoksa bulgur ve unu verir. Yağmur gelini de öbür kapıya gider. Böylece bir mahalleyi dolaşır.³⁹⁶ (Ürgüp)

[Yağmur Gelini]

Yağmur Gelini yağmurların yağmadığı zamanlarda yapılan bir törendir. Kurthasanlı köyüne özge bir töredir. Bu köyde pek yağmur duasına çıkılmaz.

Köyün en ihtiyar kadını, anasının ilk çocuğunu tutar. Çocuklar genellikle erkeklerden seçilir. Bu çocuk yağmur gelinidir. İhtiyar, çocuğu çırılçıplak soyar. Başına köyün bütün çocuklarını toplar. Bunlar yarım ay şeklinde bir düzene girerler. Ortada ihtiyar ve yağmur gelini durur. Topluluk köyü ev ev dolaşır. Her evden yağmur gelininin başına elekten bir tas su dökerler. Biraz yağ ve yumurta verirler. Topluluk yine aynı düzen içinde başka bir eve gider.

Ve hep bir ağızdan:
 Ekinimiz gür olsun
 Sarpınımız un olsun
 Bizim yüzümüz gülsün

Yağ yağ yağmur Teknede hamur
 Arabada çamur Ver Allahım
 Sicim gibi yağmur
 Yağmur yağmur

³⁹⁶ Mahir Özsağdıç, “Ürgüp’te Yağmur Duası”, *TFA*, 9 (193), Ağustos 1965, s. 3816.

Tekerlemesini söylerler. Bütün köy evleri gezilip bitince, köy meydanına bir ateş yakılır. Yağlar ve yumurtalar bir kazanda pişirilir. Çocuklar oturur, orada yumurtaları yerler. Sonra hep beraber Allaha şükür ve dua ederler.³⁹⁷ (Kurthasanlı Köyü)

Yağmur yağmayınca, yağmur gelini yapılır. Annesinin ilk çocuğu bir don bir gömlekle kapı kapı dolaşır, vardığı kapıya bir testi su döker. O zaman yağmur yağar.³⁹⁸ (Kırşehir)

[Yağmur Gelini]

Bir çocuk eşeğe bindirilerek eline bir süpürge verilir. Süpürgenin başı gelin gibi bezenmiş, tülbentlerle ve renkli bezlerle bağlanmıştır. Ev ev dolaşarak, “yağmur gelini, yağmur gelini...” sözleri topluca ve yüksek sesle tekrarlanır. Gidilen yerde o ev hakkında bir çocuk, yahut bir kadın, yağmur yağması için maşrapa, sürahi, kova gibi kaplarla süpürgenin başına su döker.³⁹⁹ (Ağrı)

[Yağmur Gelini]

Köydeki erkek çocuklardan birisine kendirden yapılan eski bir çuval giydirilir, bir kız çocuğuna da eski yıllardaki yöresel gelinlik giydirilerek yağmur gelini yapılır. Yağmur gelini, çuval giydirilen erkek çocuğu ve köyün diğer çocukları, köyün bütün evlerine tek tek giderek,

Yağmur gelini yağ ister

Bulgur ister tuz ister

Yerden bereket

Gökten rahmet

Amin Allah'ım amin

Tekerlemesi eşliğinde bulgur, tuz ve yağ toplarlar. Çocuklara bulgur ve yağ veren ev sahipleri eski çuval giymiş olan çocuğun üzerine su döker.⁴⁰⁰ (Uşak)

[Yağmur Gelini]

³⁹⁷ Hikmet Su, “Kurthasanlı Köyünde Yağmur Gelini ve Aydaş Aşı”, *TFA*, 18 (352), Kasım 1978, s. 8495.

³⁹⁸ Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar II”, s. 2295.

³⁹⁹ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 289.

⁴⁰⁰ Sami Kılıç, “Uşak ve Çevresinde Yağmur Yağdırma Uygulamaları (Takmak Köyü Örneği)”, *Turkish Studies*, 6 (1), 2011, s. 500.

Bir veya birkaç mahallenin kız ve oğlan çocukları bir araya toplanarak içlerinden birinin başına büyük bir pösteki örter yahut bir kalbur koyarlar. Örtülen pösteki üzerine yufka pişirilen geniş bir saç ve saçın üstüne de oklava ve bir parça yağ koyarak “Yağmur gelini [Çömçe gelin, Çullu kadın, Fatma kadın]” yaparlar. Gelinin ilk çıktığı evden tepesine bir testi su aktarılır. Saçın kenarlarından etrafa dökülen suyun altında çocuk döner, kabile ile yola çıkarlar. Ev ev gezer, kapı kapı dolaşırlar. Bu dolaşma sırasında “Teknede hamur, kapılarda çamur, ver Allahım ver, bir hızlı yağmur” veya çoğlu çoğlu lengerek, gökten bir yağmur gerek, dere tepe sel olsun, ekincikler bol olsun, hu diyelim hû, iki bin kazan su” tekerlemesi hep bir ağızdan bir düziye söylenilir. Çocuklara evlerden verilen yağ, bulgur, yumurta, ekmek v.s. gibi şeyler yağmur gelininin başında taşıdığı saçın üstüne konulur. Bu suretle bir iki saat bağıra çağıra gezen ve bir hayli yiyecek toplıyan çocuklar ilk çıktıkları eve dönerler. Evde, topladıkları yiyeceklerle “Adak aşı” pişirilir. Sofralar kurulur, şenlik içinde bu yemekler yenilir.⁴⁰¹

Yağmur Gelini

13-15 yaşlarındaki çocuklar bir araya gelerek bir süpürgeye elbise giydirip gelin gibi süslerler. Bu yapma bebek, uzun bir çubuğa bağlanır. Çubuğu tutan iki çocuk önde yürürler, diğer çocuklar da arkadan onları takip ederler. Böylece bütün evler dolaşılır. Her evin önüne geldiklerinde çocuklar şunları söylerler:

Bolbadiğim bol ister

Kaşık kaşık yağ ister

Verenin bir güzel oğlu olsun

Vermeyenin topal mopal bir kızı olsun

Tarlasını sel bassın

Önünde beklenen evin hanımı çıkar, yağmur gelinine ve çocuklara su serper. Çocuklara evden yağ, bulgur, yumurta gibi yiyecekler verir Çocuklar hep bir ağızdan bağırırlar:

Tarlada çamur

⁴⁰¹ M. Şakir Ülkütaşır, *Türkiye Etnoğrafya ve Folklor Sözlüğü üzerine bir kalem tecrübesi*, İstanbul 1937, s. 24.

Teknede hamur

Ver Allah'ım ver

Bir sulu yağmur

Evleri sırayla dolaşan çocuklar bir araya gelerek topladıkları yiyecekleri pişirip yerler, eğlenirler.⁴⁰²

Kurak zamanlarda Osmaniye'de çocuklar bir gece toplanarak bodi hazırlıklarına başlarlar. Bir çocuğu tilki kılığına sokarlar. Tilkiyi kapı kapı dolaştırırlar. Her evin önüne geldiklerinde şu türküyü söylerler.

Bodi bodi!

Neden oldu?

Bir kaşıcık sudan oldu

Tilki, tilki ne ister?

Bir avuccuk un ister

Verenin bir oğlu oldu,

Vermeyenin bir kızı oldu,

Onu da Allah elinden aldı

Gökte bereket

Yerde bereket

Ver Allah'ım ver

Sellice rahmet

Tilki her kapıya uzun sapşı kabaktan sivri burnuyla ev sahibi açana kadar vurur. Ev sahibi tilkinin başına bir tas su döker.⁴⁰³ (Adana)

⁴⁰² Dilaver Düzgün, "Törensel Nitelikli Köy Seyirlik Oyunlarının Kaynakları", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, XVIII, s. 313.

⁴⁰³ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 50.

Adana’da Karalar aşiretinde çocuklardan biri çırlıçıplak soyularak vücudu görünmeyecek şekilde ağaç dallarıyla üzeri örtülür. Bu çocuk, arkadaşları tarafından ev ev dolaştırılır. Görenler çocuğun üstüne su döker.⁴⁰⁴ (Adana)

Yağmur Gelin Oyunu

Çocukların kurak mevsimlerde oynadığı bir oyundur. Oyuna kız ve erkek bütün çocuklar katılabilir. Oyuncular çömçe veya ağaç dallarından yaptıkları insan iskeletine bir kadın elbisesi (entari) giydirebilir ve bir başörtüsü örterler. Hazırlanan çömçeli gelin ev ev gezdirilerek şu tekerleme söylenir:

Çömçeli gelin çöm ister

Allahtan yağmur ister

Yağ verenin oğlu olur

Bulgur verenin kızı olur

Ev sahibi çocuklara yağ, bulgur, ekmek vesaire verir. Çocuklar bütün evleri dolaşırlar. Topladıkları malzemeyle pilav pişirip hep birlikte yerler.⁴⁰⁵ (Kayseri)

Yelli Gelemeç

Alanya’nın merkezinde, yağmur yağmadığı zamanlar, mahalledeki çocuklar, kızlı erkekli bir grup oluşturarak, Yelli gelemeç oyunu oynarlar. Böylece yağmur yağacağına inanırlar. Bunlar da “Yelli yelemeç, Bulgur bulamaç, verenin altın başlı bir oğlu olsun, vermeyenin yağır başlı bir kızı olsun” diye söyleyerek yukarıdaki gibi, mahalledeki evleri tek tek dolaşarak, yiyecek toplarlar ve topladıkları bu yiyecekleri bir yerde yedikten sonra, yağmur yağması için dua ederler.⁴⁰⁶ (Alanya)

⁴⁰⁴ Artun, “Adana’da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çömçeli Gelin”, s. 51.

⁴⁰⁵ Faruk Çolak, *Geleneksel Kayseri Çocuk Oyunları ve Halkbilimsel İncelemesi*, (1. Baskı), Kömen Yay., Konya 2009, s. 238.

⁴⁰⁶ Ali Rıza Gönüllü, “Alanya’dan Derlenen “Yelli Yelemeç Oyunu””, *Erciyes*, sayı: 178 (Ekim 1992), s. 29.

[]

Bir çubuğa, yatay ikinci çubuk çakılmış, uzunca bir (T) harfi şekline getirilmiştir. Sonra buna önceden hazırlanan eski elbiseler giydirilip bir çocuk görüntüsü verilmiştir. Çocuklardan birisi bunu, diğer birisi su dolu kova ile tas, bir diğeri un eleği, dördüncüsü ise eline bir torba alıp mahallenin ilk evinden başlayarak ezgi ile şunları söylemişlerdir:

Gökten Allah göndere

Gökten yağmur indire

Tekneler hamur istiyor

Fırınlara somun istiyor

Ver Allah'ım ver

Bir suluca yağmur

Tarlada çamur

Fırında hamur

Bir suluca yağmur

Elinde bir kova su bulunan çocuk, başına elek tutulmuş yapma çocuğun üzerinden tas tas su aktarmaktadır.

Diğer tören âdet ve gelenekleri yukarıda anlatılan şekildedir. Değişiklik, yapma çocuk ve ezgi ile söylenen parçadadır. Yapma çocuğun yerini yaşı on kadar olan bir çocuk almıştır. Ayağında sadece bir kilot bulunmaktadır. Diğer bir özelliği de, bunun ailenin ilk çocuğu oluşudur. Söylenen parçanın başlangıcı şudur:

Ben anamın ilkiyim

Dereelerde dilkiyim

Ver Allah'ım ver

Bir suluca yağmur⁴⁰⁷

⁴⁰⁷ M. Suphi Yaman, "Tokat Folkloru-Çocuk Folklorunda Yağmur Duası", *Türk Folkloru*, Sayı: 13 (Ağustos 1980), s. 23.

[]

Çocuklar:

Çalı çalı ne gezer,

Göğde bi(r) rahmet gezer

Yer altında karınca

Ben kâbiye varınca,

Kâbedeki yiğitler,

Sıran sıran söğütler

Teknede hamur!

Arabada çamur!

Tad kızın kıcına yağmur!

Vir Allahım vir!

Sulu sulu yağmur, yoh! yoh!

Kimi yağ, kimi bulgur, kimi duz verir; kimi tezek, kimi kıyma, kimi pirinç, kimi soğan verir. Getirirler bi dul kadına verirler. Dul kadın bişirir, çocuklar yer. Pilav artarsa südün gelsin, gür olsun deyi emziklilere verirler.⁴⁰⁸ (Ankara)

[]

Çocuklar ellerine bir değnek alıp onun ortasına süpürge bağlar ve ona bir elbise giydirip kadın (kukla) sureti verirler. Bu değneği iki başından iki çocuk tutup kapı kapı gezer, şarkı söylerler. (Trabzon)⁴⁰⁹

[]

Yeşil yapraklardan yapılmış bir elbise giyen bir kız veya oğlan çocuk her evin önünde dansederken ev halkı onun başına su serperdi. Koyun ve koçların çiftleştirildiği günde beline ziller bağlanmış bir oğlan konuşmadan köyün sokaklarında danseder ve sessizce her evin önünde durunca akşama yapılacak ziyafet için ona yiyecek verilirdi.

⁴⁰⁸ Koşay, s. 198.

⁴⁰⁹ Abdülkadir [İnan], s. 13.

Yağmur mevsiminin sonunda ellerinde yanar meşalelerle oğlanlar kemençenin eşliğinde evlerin önünde oynayıp şarkı söyler, bazen de güneşi temsilen ellerindeki meşaleleri evlerin kapısından içeri atarlardı.⁴¹⁰

[]

Bazı seneler havalar çok kurak gider. Büyükler daha yağmur duasına çıkmadan, küçük çocuklar (9-15 yaşındakiler) hemen 8-10 kişilik grup teşkil ederek “Yağmur Duasına” çıkarlar. Bir keten çuvalı alarak istenen yere toplanırlar. Burada “Yağmurcu Başı”, kaç çocuk varsa o kadar numara yazar. İlk numara kime çıkarsa ilk defa keten çuvalın içine o girer. “Yağmurcu Başı” yağmur duası bitinceye kadar idare eder. Kur’ada zayıf ve hastalıklı arkadaşlarını çıkarır. Eline bir değnek alarak her vardıkları kapıya bu değnekle vurur. Ev sahibi çıkınca hep bir ağızdan:

Yağmurcu geldi yağ isteriz

Gökten rahmet isteriz

Yerden bereket isteriz

Yerde çamur

Teknede hamur

Ver Allahım ver

Sellice yağmur

Dereler tepeler sel olsun

Anbarcıklar dolu olsun

denir. Ev sahibi bir kova su getirir. Çuvalın içindeki çocuğun tepesine yüksek bir yerden döker. Çuvalın içindeki çıplak çocuk su dökülürken hoplar, zıplar. Bu anda diğer çocuklar yukardaki duayı söylerler. Ev sahibi yumurtası varsa yumurta verir. Yoksa yağ, ekmek, pekmez veya şeker verir. Buradan çıktıktan sonra başka bir kapıya varırlar. Orada da aynı sözler söylenir, aynı hareketler yapılır. Çocuklar ellerindeki kaplara verilen maddeleri koyarlar. Çuvalın içindeki çocuk üşüdükçe sıra numarası kimde ise o girer. Grup kalabalık ise kendilerine yetecek yiyecek maddesini toplayıncaya kadar

⁴¹⁰ Raphaella Lewis, *Osmanlı Türkiyesinde Gündelik Hayat -(âdetler ve gelenekler)*, (Çev.: Mefkûre Poroy), Doğan Kardeş Yay., İstanbul 1973, s. 180.

gezerler. Bazı zengin aileler para da verir. Her evden çıkarken ev sahibi “Allah duanızı kabul etsin” der.

Çocuklar, sabahtan, öğleden sonraya münasip bir aileye (çocukların ailesinden birine) varırlar. Toplamış oldukları yumurtaları pişirivermesini isterler. Kabul ederse toplamış oldukları maddeleri oraya taşırlar. Yakacak odununu da çocuklar getirirler. O aile de çocukların toplamış oldukları yumurtaları pişirir; yağ, şeker, undan helva karıverir. Bunlardan eksiklikler varsa çocuklar tamamlar.

Akşamleyin o ailede çocuklar toplanır. Pişen yemeklerden “Yağmurcu Başı” aşçı hakkını ayırır. Ondan sonra kendileri afiyetle yemeklerini yerler. O akşam o evde ahenk yaparlar.⁴¹¹ (Borcak)

[]

Çocuklar içlerinde anasının ilk çocuğu olanlardan seçilir. Bu çocuklardan bir tanesine bir arkadaşlarını seçerler. Daha doğrusu bu çocuğu büyükler daha evvelden belirtilir, anasının ilk yavrusu olan bu çocuğa sade bir elbise giydirilir. Başında içinde yedi çeşit ot bulunan bir sele taşıyan bu çocuk önde olmak üzere yürüyüşe katılan çocuklar hep bir ağızdan:

Ben anamın ilkiyim.

Derelerde tilkiyim.

Tarlada çamur.

Teknede hamur.

Ver Allahım ver.

Bir sulu yağmur.

Tekerlemesini okurlar. (Eğer belirtilen günde camilerde yapılırsa çocuklar bu tekerlemeyi camide söylerler.) Bu tekerlemeden sonra içinde ot bulunan seleyi başı üzerinde taşıyan çocuğun baş üzerinden bir kova su boşaltırlar. Gene hep bir ağızdan amin ederler.

⁴¹¹ Mehmet Bahçeci, “Borcak’ta Yağmur Duası (1)”, *TFA*, 5 (117), Nisan 1959, s. 1883.

Bu işlem her evin önünde tekrarlanır ve evlerden çeşitli yiyecekler toplanır. Bu yiyecekler asıl dua yerinde bir mahalle büyüğünün öncülüğüyle dağılıp yenilir. Yemek sonunda dua tekrarlanır.⁴¹²(Tokat)

[]

Orta Anadolu'nun her tarafında görülen kuraklık yüzünden, bütün bölgede yağmur duası yapmak adet halini almıştır.

Yağmur duasına çıkmadan önce bölgeye ait bazı yiyecek maddeleri toplanır. Kesilecek koçlar, tekeler, çepiçler bir araya getirilir.

Seydiharun Camii önüne gidilerek dua edilir. Arkasından çocuklar Pınarbaşı'na giderler ve kazan kurarlar. Yemekler pişerken çocuklar da ilâbada yapraklarını dizerek bir çocuğun her tarafını yeşile donatırlar, sokak sokak, kapı kapı dolaşır kendilerine has bir deyişle:

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allahım ver urkan gibi yağmur

Yağmur yağar yağ ister

Kaşık kaşık bal ister

Kuzuluca kurban ister

Ver Allahım yağmur çok ver

diye bağrışırlar. Evlerden bir şeyler toplarlar. Hediye veren herkes, ilâbadalara bürünmüş çocuğun tepesinden bir testi su döker. Bundan sonra büyük, küçük Seydiharun Camiine akın eder. Dualar edilir aminler çekilir.⁴¹³ (Konya/Seydişehir)

[]

Yağmur yağınca bir süpürgeyi bir ağacın ortasına bağlayarak sopanın iki ucundan da çocuklar tutarak yağmurun yağmasını temenni eden şarkılar söylerler. Daha sonra ev

⁴¹² Kaçar, s. 82.

⁴¹³ Kadir Altuncu, *Seydişehir (Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1973, s. 10.

ev dolaşan çocuklar her evin önüne geldiklerinde o ev halkı çocukların üzerine su dökerek onlara bulgur, yağ ve soğan verirler. Daha sonra çocuklar topladıkları bu malzemeyi iyi yemek yapan bir eve götürerek orada pilav yaptırırlar. O akşam mahalle halkı büyükleri o evde toplanarak pilav yerler ve yağmurun yağması için dua ederler. İnançlarına göre, bu pilava konulan malzemeler helal ise mutlaka yağmur yağar.⁴¹⁴

[]

Çocuklar kırlara çıkarlar. Tarla tarla gezerek, orada bu vesileyle söylenen çağrılarını okurlar. Sonra köy içine dönerler. Ev ev gezerler. Bu sefer kırlarda söylediklerini her kapıda tekrarlarlar. Söyledikleri bir nevi dualardır. İnsanlar ne kadar da günahkâr olsalar, Allahın bağışlayıcı ve merhametli olduğunu dile getirirler. Bu dualar genelde şu mısralarla biterler:

Tarlada çamur

Kersende hamur

Ver Allahım yağmur

Ev sahipleri, çocukların üstlerine evvela su atarlar. Sonra kendilerine yumurta, yağ, bulgur, hoşaf vs. verirler. Bütün evler böyle gezildiğinde, topladıkları yiyecekleri kendilerini seven yaşlı bir kadına götürürler. O da onların getirdiklerini bir güzel hazırlayarak, onları güzelce doyurur.⁴¹⁵

[]

Kuraklık hissedilir dereceye gelince çocuklar toplaşp yağmur duasına çıkmaya karar verirler. Toplanan çocuklar bir Eşek getirirler: tedarik ettikleri bazı şeylerle onu süsler; başına “Pullu kıvrak” örterler. Yemeniler ve alaca bulaca ipek örtülerle hayvan iyice süslenir; baş tarafına Gelin teli korlar ve yüzünü tuhaf bir şekilde boyarlar. Çocuk kalabalığı süslü eşiği ortalarına alıp hareket eder: mahalle mahalle dolaşp kapıları çalarak önünde durdukları evlere karşı aşağıdaki sözleri hep bir ağızdan söylerler, her kapıda tekrarlarlar:

Eşek gelin olur mu?

⁴¹⁴ Bekir Sıtkı Şekerci, *Sivas İli Divriği İlçesindeki Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Erzurum 1983, s. 22.

⁴¹⁵ Ahmet Tacemen, *Halk Bilimi Verileri Zemininde Türk Kimliği*, Niğde Üniversitesi Yayınları No: 3, Niğde 1998, s. 496.

Yer yağmursuz durur mu?

Yer yarılmış yaş ister,

Ufacıklar aş ister.

Yağmur yağ, ekin bit.

Tarlada çamur

Teknede hamur

Öküzlere ömür

Ver Allahım ver

Sellice, sulluca

Bin yağmur.

Bu sözler birkaç kere tekrarlandıktan sonra hangi evin önünde duruyorlarsa oranın kapısı açılır, evdekilerden biri elinde tuttuğu içi su dolu tası çocukların ortasındaki eşeğin üzeri istikametinde havaya doğru savurarak suyu serpercesine döker ve içeri girip kapıyı kapar. Kafiye yine hareket eder, her durdukları kapının önünde nöbet nöbet aynı şey tekrarlanır. Süslü eşekli kafiye böylece bir hayli dolaştıktan sonra tören biter, yani yağmur duası yerine getirilmiş sayılır.⁴¹⁶

[]

Yağmur yağması için aş kurulur özellikle çocuklara yemek verilir. Ailenin en büyük çocuğu (anasının ilki) başına bir sele koyar. Bu selenin içinde ot ve kurbağa olur. Bu seledede bulunan kurbağayı arkadaşlarıyla ev ev gezdirir. Gittiği evler arkadaşlarına aş için malzeme verirken ona da (selenin üzerine) su serperler. Arkadaşları o zaman:

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Ver Allahım ver

Sicim gibi yağmur

dörtlüğünü tekrarlarlar. Toplanan bu malzemeler ile dindar bir evin sahibi yemek yapar. Yemek olarak pilav (bulgur), üzüm kompostosu, helva, sütlü yapılır. Yapılan bu

⁴¹⁶ Ferruh Arsınar, *Türk Çocuk Oyunlarından Örnekler*, İstanbul 1955, s. 14-15.

yemekler çocuklara dağıtılır ve dua edilir. Böylece yağmurun yağacağına inanılır.⁴¹⁷
(Amasya/Taşova)

[]

Kahrat köyünde Ekim-dikim ve yağmur mevsiminin yağışsız ve kurak geçtiği yıllarda, yağmur duası yapılması kararlaştırılır. Köyden maddi durumu iyi ve önde gelen, saygınlığı olan kişiler, yaş ve olgunluk bakımından diğer çocuklardan daha büyük ve olgun ve aynı zamanda önderlik kabiliyeti olan bir erkek çocuğa bir miktar para verirler. Bu çocuk arkadaşlarını toplar, aldığı paranın bir kısmını dağıtır. Çocuklar aralarında iş bölümü yaparlar. Bu arada küçük çocuklar da onlara katılır. Yaşça büyük beş altı erkek çocuk kurbağa yakalamakla görevlendirilir. Yağmur duasının en eğlenceli bölümü bu şekilde başlar. Büyük çocuklar yanlarında kız ve erkek çocuklarla birlikte, bütün fidanı sulamakta kullanılan havuzlara giderler. Önder olan çocuğun dirayetiyle, kurbağanın yakalanacağı havuz seçilir. Kurbağa yeşil, iri ve erkek olmalıdır. Kurbağa yakalanırken küçük çocuklar aralarında oyun oynarlar.

Kurbağa yakalamaya giderken önder olan çocuk evinden bir bez parçası ve uzun bir sıruk almıştır. Kurbağa seçimini, bu çocuk yapar. Yakalanan kurbağa beze sarılır, sıriğin ucuna bağlanır. Bu sıriği önder çocuk taşır ve ilk olarak onun evine gidilir. Çocuklar hep bir ağızdan şu tekerlemeyi söylerler:

Yağmur, yağmur yağ ister,

Arpa, buğday, bal ister,

Verenin evine altın düşsün,

Vermeyenin evine bozyürük yılan düşsün.

Önder çocuğun babası kapıya çıkar ve oğluna para verir. Annesi; yumurta, çerez ve kumaş verir. Yumurta, çerezler ve para daha önceden hazırlanan torbaya konulur.

Köydeki evler sırayla dolaşılır ve her evin önünde aynı tekerleme tekrar edilir. Evleri dolaşma bitip, yeterli malzeme toplandıktan sonra, bütün çocuklar köy merasında

⁴¹⁷ Erol, s. 34.

bulunan “Dede” diye adlandırılan ziyaret yerine giderler. Çocuklar “Dede”ye giderlerken, önünden geçtikleri her ev halkı tarafından ıslatılırlar.⁴¹⁸

[]

Mahalle çocukları yağmur yağması için, dağdan yakaladıkları ve ellerinde taşıdıkları bir yılanla kapı kapı gezip, “yakacak vermeyeni, bu yılan sokacak” diyerek dolaşıp, yedi adet ottan yapılmış eski süpürge toplarardı. Bu süpürgelerin üzerinde yılan canlı olarak yakılırsa yağmurun yağacağına inanılırdı; çocuklar bunu eğlence havası içinde yaparlardı. Bu şekildeki bir yağmur duası, 1950’li yılların sonunda, Battal Gazi türbesinin orada, rahmetli meşhur Demirci Hoca tarafından yapılmıştır. Duadan sonra halk evlerine gelirken, yağmur yağmaya başlamış, ortalık sel sele gitmiştir.⁴¹⁹

[]

Köy çocukları bir araya gelerek toplanır. Kendilerine ağaçtan bir kılıç yaparak, kılıcı ellerine alır ve sokak sokak dolaşarak şöyle bağırlar. “Kapı kapı Haydar”ın evinin önü” diyerek sokaklarda dolaşırlar.

Halk da çocuklara testi verir. Çocuklarda yukarıda söylenen sözleri tekrarlayarak testiye kırarlar. Bu arada pencereden çocukların üzerine su dökülür. Dökülen suyla beraber, o sene yörede yağmurun çok yağacağına inanılır.⁴²⁰ (Eruh ve Pervari Yöresi)

[]

Yapma bebeğin yerini, kabalak otu alır. Burada, kuklanın bitkiye çevrildiğini görmekteyiz. Kabalak otuna su dökülmekle kukla ıslanmış olmaktadır. Demek oluyor ki burada da sihrin taklit olayı yürürlükte.⁴²¹

[]

Kütahya’nın bir köyünde, erkeklerle çocuklar yerine, genç kızlar duaya çıkmaktadır. Her kız yatıra bir mum diker ve dualar yatırın başında yapılır.⁴²²

⁴¹⁸ Metin Ekici, “Tire Yöresi Yağmur Duası Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, *Milli Folklor*, 7 (56), 2002, 47-48.

⁴¹⁹ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 79.

⁴²⁰ Bayram Erdemci, *Eruh ve Pervari Yöresinde Kutsal Mekan Anlayışı ve Yaygın Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE, Van 2010, s. 56.

⁴²¹ Orhan Acıpayamlı, “Türkiye’de Yağmur Duası”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 22 (3,4), 1964, s. 246.

⁴²² Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, s. 140.

4.2.1.2. Yetişkinler Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar

4.2.1.2.1. Dini Niteliği Öne Çıkan Uygulamalar

Yağmurun yağmadığı, kuraklığın baş gösterdiği dönemlerde yağmur duasına çıkılmaktadır. Duanın yapılış şekli bakımından bölgesel farklılıklar görülmektedir.

Birbirlerine yakın olmaları hasebiyle Demircisu ve Kızıloğlak Köyü halkı yağmur duasına birlikte çıkarlar. Kızıloğlak Köyü sınırları içerisinde bulunan Dua Tepesi'nde birlikte, bir hoca nezaretinde dua ederler. Daha sonra beraberlerinde getirdikleri yiyecekleri Cennet Pınarı denilen çeşmenin yanında topluca yerler.

Karakavuk Köyü'nde ise yağmur duası için komşu köy olan Erikli Köyü sınırları içerisinde bulunan Yağmur Dede türbesine gidilir. Bir hoca nezaretinde topluca dua edilir. Dua edilirken ellerin ters çevrilip parmakların aşağı doğru tutulması yağmuru çağrıştırmaktadır.⁴²³ (Samsun)

Tuzaklı Köyü'nde ise yağmur yağmadığı vakitler Tuzaklı ve Üçpınar köyleri arasında yer alan 2-3 yüzyıllık bir çınar ağacının altında topluca dua edilir.⁴²⁴ (Samsun)

Yağmur duası yağmur yağmadığı kuraklık olduğu zamanlarda yapılmaktadır. Bu aylar Nisan-Mayıs ve Haziran aylarıdır. Yer olarak da kutsal sayılan yer ve mekânlarda köy hocasının önderliğinde köylünün katılımıyla gerçekleşmektedir. Yağmur duası yöre köylerinde teferruatta bazı farklılıklar arz etmektedir.

Karaözü kasabasında, yağmur duası tohum pınarı adı verilen kutsal yerde yapılmaktadır. Yemek yapmak için, yemeğin malzemelerini köylü getirir. Para toplanarak kurban kesilir. Adaklar varsa onlar da kurban olarak kesilmektedir. Yemek olarak etli pilav yapılır. Köylü tarafından topluca yenir. Yağmur Duasına kadınlar da katılmaktadır. Duada “Gökten hareket yerden bereket ya nebi Allah sensin” denerek topluca “Allah Allah” diye çağrılmaktadır. Eller topluca aşağıya doğru sarkıtılmaktadır. Yağmurla ilgili şu tekerleme söylenir. Martta sıçan sinmese, Nisan da yağsa dinmese, öğünürse Mayıs öğünse.

⁴²³ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 124.

⁴²⁴ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 125.

Karpınar köyünde, yağmur duası köyün kuzeyinde bulunan türbede yapılmaktadır. Yemek yapmak için köyden üç dört haneden yemek malzemesi alınır. Kurban kesilir. Yaşlı kadınlar yemek yapar. Yağmur duasından önce kayalar üzerinde topluca yemek yenir. Yemek yapmak ve yörenin temizliği için yaşlı kadınlar yağmur duasına katılmaktadırlar. Hasan Şahin eskiden köyde dua bilen Fadigül, yağmur duası yapılan türbede dua ederlerdi, demektedir. Köyde şu anda yaşamayan sağır Ahmet diye birinin getirip diktiği taşın kibleye çevrildiğinde yağmur yağdığını köylüler anlatmaktadır.

Burunören köyünde, yağmur duası ziyaret adı verilen bir yerde yapılmaktadır. Yemek malzemesi köylüler tarafından ortaklaşa tedarik edilir. Kurban kesilir. Yemek yapmasını bilen erkekler tarafından etli pilav pişirilir. Topluca yenir, kadınlar yağmur duasına katılmazlar. Yörede yağmurun çok yağması normal karşılanır.

Karaköyü'nde, yağmur duası, Tekke türbesinde yapılmaktadır. Yapılacak yemeğin malzemesi ortaklaşa köylüler tarafından verilir. Yemeği erkekler pişirir. Yağmur duasına kadınlar da katılır.

Yerli kuyu köyünde, yağmur duası ziyaret tepesinde yapılmaktadır. Burada kurban kesilir. Yine köy halkı tarafından tedarik edilen malzeme ile etli pilav yapılır ve yenilir. Köy hocası dua eder. Bu köyde yağmur duasına kadınlar katılmazlar.⁴²⁵ (Sarioğlan Yöresi)

Su ve yağmur Türklerde, hayatın ve bereketin kaynağıdır. Tatar aşireti veya bölge halkı yağmur duasına çıkmadan önce 3 gün oruç tutar ve tövbe eder. Allah'a dua edilir ve elbiseler ters giyilir. Çocuklar ve kadınlar bu törenlere katılırlar. Kadınlar tarafından yemekler yapılır ve yapılan bu yemekler mezarlık çevresinde yenir. Yağmur duasına şeyhler ve hocalar başkanlık eder.⁴²⁶ (Şırnak)

Genellikle bir hocanın başkanlığında küçük çocukların da katıldığı kalabalık bir grup ki bu kalabalığın içine buzağılar ve kuzular da alınır- şehrin dışında yüksekçe bir yere çıkar. Bu bir ziyaret yerinin (genelde Eshab-ül Keyf) yakınında, ya da halkımızca ululanmış diğer bir yüksek tepede de olabilir. İki rekât namaz kılındıktan sonra, hoca

⁴²⁵ Mustafa Caner, *Sarioğlan Yöresi Alevî Bektaşî İnançlarının Tesbit ve Değerlendirmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1996, s. 45-46.

⁴²⁶ Halit Gürocak, *Şırnak'taki Tatar Aşiretinin Halk İnanışları ve Şırnak İli'nin Günümüz İnanç Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2001, s. 33.

vaaz eder, dualar edilir. Tören esnasında elbiseler ters giyilir, eller, parmaklar yeri gösterip tekrar havaya kaldırılır.

Ellerin bu hareketi yağmurun gökten yere inişini sembolize eder ayrıca kalabalıkla getirilen buzağı ve kuzular bağırılır, çocuklar ağlatılır. Böylelikle de toprağın da tıpkı sütten yoksun kalmış yavrular gibi suyu dilediği ifade edilir. İnanılır ki Allah onların yüzü suyu hürmetine acır da yağmur yağdırır.⁴²⁷ (Afşin/Elbistan)

Kuraklık zamanlarında cemaatle veya cemaatsiz iki rekât nafîle namaz kılındıktan sonra sadakalar verilir, günahlara tevbelar edilir, haksız yere alınmış şeyler sahiplerine geri verilir; çoluk çocuk, yürüyemez ihtiyarlar da dahil olduğu halde ardı ardınca üç gün yaya olarak sahraya çıkılır. Birbirinden ayrılmış koyun ve kuzuların yanık yanık meleşmeleri, feryat ve figanları arasında, temiz fakat yamalı ve sökükle elbiseler içinde boyunlar bükük, gözler yaşlı olarak kibleye dönülür, imam da ayakta durur, cemaat oturur. İmam ellerini kaldırarak dua eder, cemaat de göz yaşları ile amin! Der. Allahu Teâlâ çok merhametlidir, gönülden kopan duaları kabul ve rahmetini bol bol ihsan eder.⁴²⁸

Azlağa köyü çevresinde yaşayan halk, tepe üzerindeki eski Laz (Ohvame) ibadethanesi önünde toplaşır. Hocalar ve iyi ahlakıyla tanınmış kimseler dualar okurlar. Halk amin der. Yağmurun yağması beklenir.⁴²⁹

Arcaklı kadınlar evde abdest alıp ellerinde birer su dolu ibrik ile önce Sivri'ye sonra, Değirmenbaşı Türbesine, son olarak da Evliya yanı Türbelerine giderler.

Türbelerin başına geldiklerinde önce iki rekât namaz kılıp türbenin taşını getirdikleri su ile yıkarlar. Türbelerin taşları çocuklarca yumurtalar kırılıp, yumurtaya bulanmış olduğundan yıkayarak temizlerler. Türbe taşı yıkanınca hep bir ağızdan “Allahım bize yağmur ver, Allahım bize yağmur ver, Allahım bize yağmur ver” diye üç kez bağırırlar. Bu arada anasının “ilki” olan bir kız veya oğlan çocuğunun başından aşağıya su döküp yıkarlar.⁴³⁰ (Safranbolu)

⁴²⁷ Ergün Ertekin, *Afşin-Elbistan Yöresinde Halk İnançları ve Tarihi Temelleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1997, s. 107.

⁴²⁸ M. Âsım Köksal, *Gençlere Din Kılavuzu*, Köksal Yay., İstanbul 1999, s. 129.

⁴²⁹ Muhammed Vanilî-Ali Tandilava, *Lazların Tarihi*, (1. Baskı), (Çev.: Hayri Hayrioğlu), Ant Yay., İstanbul 1992, s. 152.

⁴³⁰ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 65.

Misis'te yılın kurak geçtiği zamanlarda yağmur duasına çıkmak için karar alındığında, törende kesilecek boğa için köylü aralarında para toplar. Yağmur duasına çıkacak topluluk sabah toplanır. Herkes yanına kap kacak, çatal, kaşık, kazan ve miktar odun alır. Topluluk tamamlanınca başlarında imam, Boğa Dede ziyaretine giderler. Abdest alıp iki rekât namaz kılarlar. Namazdan sonra yağmur duası başlar. Topluluk, boğa ve önde imamla birlikte dua ederek tekbir getirir ve Boğa Dede'nin olduğu varsayılan mezarın etrafında yedi kez döner. Yedinci seferin sonunda boğa yatırılır. Tekbir getirilerek boğa kesilir, etin bir kısmıyla kazanda bulgur pilavı pişirilir, geri kalanı kebab yapılır yenir, köye getirilmez.

Bulut Dede Türbesi'ne hem dilek tutma hem de yağmur yağdırma için gidilir. Özellikle perşembe gecesı gidilir. Bulut Dede'nin mezarında Nasr Duası okunur. Ağaçlara oyuncak salıncaklar yapılarak, bu salıncaklarda oyuncak bebekler sallanır. Bebekler sallanırken şu sözler tekrarlanır:

Allahım bize rızkımızı ver

Yağmur yağdır

Bize sulu sulu yağmuru

Vermekten eksik olma

Tosun Dede daha sağılığında kuraklık olduğunda köylülere “Toplanın, para toplayıp dana kesin. Allah’a dua edin” dermiş. Köylüler Tosun Dede'nin dediğini yapınca yağmur yağarmış. Öldüğünde türbesi yapılmış. Her kuraklık olduğunda Tosun Dede'ye gidip dua edilir.

Tosun Dede'ye yalnızca yağmur dilemek için kurban adanır. Dua ederken duada Tosun Dede'nin adı geçer. Kaynak kişiler bir kez yağmur duasına katıldıklarında danayı kestikten sonra daha yemeklerini pişiremeden yağmur yağdığını söylüyorlar.⁴³¹ (Adana)

Kavurucu sıcakların mahsülleri kuruttuğunu, susuzluğun toprakları savurduğunu gören halk, Allah'tan yağmur istemektedir. Halk arasında ulu sayılan yüksek tepe (Ali Tepe), İlbizlik, Meke Tepe ve Üzecek Dağı veya halk arasında; dede yatır diye bilinen

⁴³¹ Erman Artun, “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü”, *1. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi Bildirileri (13-16 Ağustos 1998)*, (s. 47-49), Ervak Yay., Ankara 1998.

“sınangılı” yerler ile akarsu ve göl kıyılarına “Rahmet Duasına” çıkılır. Yörede “Hacata Çakma” gibi isimle de anılır.

Belirtilen günde araba sahipleri arabalarını getirirler. Arabası olmayanlar, kadın ve çocuklar bu arabalara binerler. Konvoylar halinde “sahraya” gidilir. Arabalardan inildikten sonra kurbanlar kesilir. Kurbanların kesilmesinden sonra halk, dua yerinde toplanır. Görevli imam rahmet duasına uygun bir “hutbe” okur. Hutbeden sonra bir bütün olarak dua’ya iştirak edebilmek için küskün ve dargınlar barıştırılır. Hemen “istiğfar” (tövbe) edilir. Tövbeden sonra halk “safa” geçer. Halk imama uyarak iki rekât “yağmur duası” namazı kılar.⁴³²

Ümitsiz bir kuraklık yaşandığında köydeki yaşlılar toplanarak yağmur yağması için yağmur duasına çıkmaya karar verirler.

Erkekler, kadınlar ve çocuklar uzun bir kuyruk halinde yürüyerek, yağmur dualarının yapıldığı derenin kenarında bulunan türbeye (Derebaba) doğru yürürler. Yürürken de ağıt havasında olunduğundan ses çıkarmazlar. İçlerinden dualar okurlar.

Türbeye gelindiğinde ilk olarak getirilen veya satın alınan kurbanlar kesilir. Kurban kesildikten sonra, yetişkin erkekler bir araya toplanarak bir halka oluşturur ve yağmur yağdırması için ellerini gökyüzüne doğru açarak Allaha yalvarırlar. Bu arada, kadınlar ve çocuklar da bu halkanın dışında toplanarak duaya katılırlar. Tören sırasında yüksek sesle söylenen sözler şunlardır: “Allahım yağmur ver”, “Mahsulümüze yardım et büyüsün”, “Bizlere acı”, “Emeğimizi boşa çıkartma”, “Günahsız çocuklara acı yarabbi” vb. Bu duaları herkes bir ağızdan ve yüksek sesle söyledikten sonra, kesilen kurbanın etleri parçalara ayrılarak kazanlara doldurulur.⁴³³ (Divriği)

Yusufeli’de herkes maddi varlığına göre bir kurban getirir, tek başına kurban getirmeğe gücü yetmeyenler bir akşam öncesinden aralarında para toplayarak ortaklaşa bir kurban alırlar. Yağmur duasının yapılacağı günün sabahı kurbanlarla birlikte, nerede dua edilecekse oraya doğru yola çıkılır. O taraflarda “Ziyafet Tepesi” denilen ve üstünde bir şehitin yattığına inanılan tepeye çıkılır. Daha tepeye yaklaşmadan şapkalar ve ceketler çıkarılır ters çevrilerek giyilir; çocuklar ve kurbanlar bağırılmağa başlanılır. Yolda herkes devamlı olarak dua eder ve bildiği sureleri okur. O tepeye çıkılınca iki

⁴³² İbrahim Gündüz, s. 138-139.

⁴³³ Türk, *Divriği’de Yağmur Duası Törenleri*, s. 7.

rekât namaz kılınır. Namazdan sonra dua yapılır ve duadan sonra da kurbanlar kesilir. Hemen orada etler pişirilir ve hep birlikte yenir.⁴³⁴

Yağmur duasının hazırlık aşamasında duanın etkisini arttırmak için halkın büyük çoğunluğu, yağmur duasına çıkmadan önce en az bir gün oruç tutmaya gayret eder.

Bayanlar da kendi aralarında köy içinde kutsal kabul edilen, Hamza Dede adlı ziyaret yerinde yağmur duası yaparlar. Bazı bölgelerde kadınların yağmur duasına erkeklerle birlikte katıldıklarının bilinmesine rağmen Azatlı'da çoğu zaman kadınların yağmur duasına erkeklerle birlikte katılması uygun görülmez.⁴³⁵ (Azatlı Kasabası)

Yağmur duası, Cuma günü veya herkesin evde olduğu bir gün olsun diye Cumartesi veya Pazar günü yapılır. “Yağmur Duası” ritüeline sabahtan başlanır. Kurbanlar kesilir ve köy meydanına kazanlar kurulur. Bir grup kişi kurbanları temizleyip, eti ve bulgur pilavını pişirirken; çoluk çocuk da çevreden 70.000 küçük taş toplar. Sonra bu taşlar sayılır ve bir torbaya doldurulur. Öğlen namazından sonra erkekler, çoluk çocuk köyün yanındaki dağa çıkarlar (kadınlar çıkmazlar). Burada herhangi bir yatır ya da ziyaret yeri yoktur. Sadece yüksek ve açıklık bir yere çıkmak önemlidir. Herkes ceketini ters giyer, şapkasını ters takar, eller yere dönük şekilde tutulur, başlar öne eğilir. Hoca Kuran'dan ayetlerle duasını yapar. Bu sırada herkes yüksek sesle “Âmin” der. Hoca dua okuyup toplanan taşların üzerine de üfler. Dua bitince hoca iki rekat namaz kıldırır.⁴³⁶ (Ankara/Mamak/Ortaköy)

Dua yapılacak yere şehrin koyun ve kuzu sürüleri ile sokak çocukları toplanarak götürülür. Koyunlar bir tarlanın içine ve kuzularla çocuklar da diğer tarlanın içerisine ayırt edildikten sonra hocalar duaya başlarlar. Duanın muhtelif kısımlarında hoca efendi halkla beraber elini yukarı kaldırır ve acıklı bir sesle Tanrıdan merhamet ve yağmur diler ve birlikte feryad ederler.⁴³⁷ (Çorum)

Yağmur duası yılın kurak geçtiği aylarda yapılır. Bu törene Bergama ve dolay köylerinden iki hoca ile epeyce ziyaretçi çağrılmıştır. Törenin yapılabilmesi için halk

⁴³⁴ Nevzat Gözaydın, “Yağmur Duası Üzerine Derlemeler”, *TFA*, 14 (274), Mayıs 1972, s. 6312.

⁴³⁵ Bayram Polat, “Türk Kültüründe Yağmur Duası (Azatlı Kasabası Örneği)”, *Dini Araştırmalar*, 9 (27), 2007, s. 280.

⁴³⁶ Özlem Demren, “Yağmur Yağdırma Ritüeli Çerçevesinde Ortaköy “Yağmur Duası””, *Türkbilig*, Sayı: 12 (2006), s. 85.

⁴³⁷ Hayri Karamuk, “Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler”, *Çorumlu*, Sayı: 28 (Ağustos 1941), s. 6.

aralarında dört kuzu, ekmek yapmak için on ölçek kadar buğday, 80 lira para ile daha başka yiyecek maddeleri toplamıştır. Bu suretle sayıları beş yüze yaklaşan ziyaretçi ve köy halkı keşkek, pirinç pilavı, nohutlu et ve hoşafı ağırlanmış, mevlüdden sonra “Dedetaşı” yakınında yağmur duasına çıkmıştır. Otuz yıl önce bu gibi törenlerin ardından gençler cirit oyunu oynamış. “Fakat köyler arasında yarışmalar yapılırken insan ölümüne sebep oluyor” diye hükümet bu oyunu yasak etmiş.⁴³⁸ (Sindel Köyü)

Yeşilköy sınırları içerisinde bulunan “Pamuk sekisi” denilen yerde bulunan pınarın başında toplanırlar. Yanlarında getirdikleri bir iki tane davarı keserek namaz kılarlar. Namazın akabinde hoca dua ederek Allah’dan yağmur vermesi istenir.⁴³⁹

Köy imamı, ihtiyarlar ve ileri gelenler kurak yıllarda yağmur duasını kararlaştırır ve bütün köylüye duyurur. Yağmur duasına çıkacakları güne kadar hayır için ailelerin verdiği kurbanlar, bulgur, odun ve tuz toplanır. Duaya çıkılacağı günün sabahı erkekler camiye gider; tövbe istiğfar edip sekiz rekat namaz kılarlar. Ondan sonra insan, hayvan hep birlikte Hasanoğlu Deresine varılınca, önceden okunan taşların üzerine tekrar okunur ve dille ıslatılır. Bu iş bitince elbiseler ters çevrilir; ellerin parmakları aşağıya indirilir; başlar açılır; ayaklar yalınayak olarak imamın duası dinlenir. Halk duaya “Amin” lerle iştirâk eder. Toplanan taşlar “Allah Allah” sesleriyle dereye atılır. Sonra Yatırın yanında namaz kılınır; kurbanlar kesilir; pilavlar pişer; yenir; içilir; artan ekmekler yetimlere, dullara verilir.⁴⁴⁰ (Hasanoğlu Köyü)

Çorum’da her yıl nisan ve mayıs aylarında kurak olduğu mevsimlerde Yağmur Duası yapılmaktadır. Birinci gün, civardaki beş köyle birlikte sahra denilen toplanma bölgelerinde insanlar bir araya gelir. Burada herkes birbirinden helallik diler, küskünler varsa barışır. Bütün köy hocaları bir araya gelerek yağmur duasını yaparlar.

İkinci gün, kalabalık tekrar camilerde toplanır, vaaz, nasihat edilir ve bu sefer farklı bir türbeye gidilir. Orada da dualar ve ilahiler okunur. Okunan ilahi örnek olarak şöyledir:

Dağlar, taşlar, uçan kuşlar

Bize rahmet Ey Hüda. Amin.

⁴³⁸ İbrahim Yasa, *Sindel Köyü’nün Toplumsal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara 1960, s. 96.

⁴³⁹ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 130.

⁴⁴⁰ İbrahim Yasa, *Hasanoğlu Köyü’nün İktisadi Yapısı*, Ankara 1955, s. 218.

Ağlayalım, yalvaralım

Rabbimizden bize Rahmet

Ey Hüda. Amin

Ağlayı ağlayı geldik

Bizi boş gönderme ya Rab

Bize el eman. Amin.

Sen ganisin biz fakiriz

Bize Rahmet ey Hüda. Amin.

Üçüncü gün, her köy kendi aralarında kurban keser ve “hayır aşı” denilen bu yemek, dualar eşliğinde fakirlere dağıtılır ve birlikte yenir. Üçüncü gün yerine getirilen uygulama bir şükür duası niteliğindedir. Yağmur yağsa da yağmasa da yerine getirilir. Böylece Allah’ın hoşnutluğunun kazanıldığına ve dileklerin gerçekleşeceğine inanılır.⁴⁴¹

Ziyaret Tepe’ye yağmur duasına çıkılacağı gün, sabahtan tekbirler getirilerek vasıtalardan çıkılabileceği yere kadar gidilir. Oradan sonra Yunus Emre kabrine doğru yaya olarak çıkılır. Yürüyüş esnasında yüksek sesle tekbir getirilir. Yunus Emre’nin kabrine gelmiş olurlar, burada herkes yedi ihlasla iki rekât namaz kılar. Dua anında eller öne uzatılır, elin iç kısmı yere doğru sanki yağmur yağıyormuş gibi parmaklar aşağıya bükülür. Öndeki imam, Kuran’dan ayetler okur, oradakilerin hepsi bir ağızdan “Amin!” der.⁴⁴² (Kırşehir-Sulhanlı Köyü)

Kıtlık bolluğa, yağışsızlık yağışa dönüşün diye elbiseler ters giyinilir. Kovalarla havaya su serpilir. Çöle dönmüş tepenin üstünde kurbanlar kesilir, kazanlar kurulur.⁴⁴³

Mardin yöresi Türkmenlerinde yağmur duası için mutlaka dağların tepesine çıkılır. Bu türden yüksek yerlerin Allah’a daha yakın oldukları inancı vardır. Yağmur

⁴⁴¹ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, (Haz. M. Öcal Oğuz, Tuğçe Işıkmann), Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yay., Ankara 2006, s. 44-45.

⁴⁴² Hayrettin İvgin, “Kırşehir-Sulhanlı Köyünde Yağmur Duası Merasimleri”, *Türk Folkloru*, Sayı: 37 (Ağustos 1982), s. 5.

⁴⁴³ Nedim Şahhüseyinoğlu, *Anadolu Halk Kültüründe İnanç Motifleri*, (1. Baskı), İtalik Yay., Ankara 2000, s. 27.

duası esnasında kadınlar iç çamaşırlarını, erkekler ceketlerini ters giyerler. İnanca göre ters çevrilen ceketin cepleri açık olacağından, Allah buralara rahmet dolduracaktır. Duaya katılanlar ellerini aşağıya doğru ters istikamette tutarlar. Hoca namaz sonrasında okuyup dua ettikçe cemaat toplu halde “Allah Teala Hu Azim” der.⁴⁴⁴

Bir gün büyük bir kalabalık Yukarıtekkeye yağmur duasına çıkar. Oradaki geniş düzlükte yüzler kibleye olmak üzere durulur. Ve yağmur duası başlar. Bu esnada bütün ellerin avuç içleri yere bakar. Parmaklar açıktır. Bu, tanrıdan istenilen yağmurun çabucak gönderilmesine alamettir. Çok geçmeden yağmur yağar.⁴⁴⁵ (Sivas)

Yağmur yağmadığı zamanlar açlık felaketinden kurtulmak için köylü yağmur duasına çıkar, buna “Musalla” derler.

Bütün köylü halkı baş açık yalın ayak önceden kararlaştırılan yere toplanır. Bu toplantıya hayvanlar da karıştırılır. En önde hayvan yavruları, onun arkasına çocuklar, onun arkasında erkekler ve en arkaya da yalın ayak ve uzun çarşaf giyen kadınlar dizilir. Topluluk mezarlığa doğru sessiz olarak yürür. Yalnız annelerinden ayrılan hayvan yavruları bağırırlar. Mezarlığa vardıktan sonra hoca, milleti, sıralar halinde dizer. İki rekat namaz kılınır. Yağmurun yağması için dualar edilir. İmamlar için mersiyeler okunur, KURAN okunur ve mezarlığa fatiha verildikten sonra, bütün millet sesli olarak dualar okuya okuya yağmurun yağması istenen tarlalar dolaşılır. Dolaşma bittikten sonra herkes evine gider.⁴⁴⁶ (Tuzluca)

Bütün köylü mahşer yeri gibi harman yerine toplanmışlardır. Camiden getirilen kürsü orta yere kurulmuştur. Hocalar, hafızlar Kur'an okuyup dua etmeye başlarlar. Bütün millet dua eder ağlaşırlar. Öbür tarafta çocuklar şunları söylemeye başlarlar:

Dedem gamıştan gelir

Gırmızı gümüşten gelir

Sındım suyun içmeye

Ganatlandım uçmaya

Ganat gapısı açıldı

⁴⁴⁴ Yaşar Kalafat, *Türk Dünyası Karşılaştırmalı Türkmen Halk İnançları Sosyal Antropoloji Araştırmaları*, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay., Ankara 2000, s. 142.

⁴⁴⁵ Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Folkloru*, Sivas Halkevi Neşriyatından No: IX, Sivas 1943, II, s. 50.

⁴⁴⁶ Abdullah Adım, *Tuzluca Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 121.

Peygamberler saçıldı

Omiin omiiiiiin.

Cennette var bir elma

Dadı şekerden galma

Cennette var bir üzüm

Allah'a cizim cizim

Ondan içen devrişler

Garaca garaca yanmışlar

Hak yolunda durmuşlar

Hak yolunda ölmüşler

Ömiin omiiiiiin

Gökteki yıldız

Etrafı dümdüz

Allah isteriz

Hemgece hem gündüz

Yağmur isteriz

Omiin omiiiiiin

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Arabada çamur

Çok ver Allah yağmur

Sicim gibi yağmur

Omiin omiiiiiin diye ağlayarak söylerler.

Daha sonra büyük dua edilir, herkes ağlar. Harman yerine kurulan sofralara ayrı ayrı ihtiyarlar, gençler, çocuklar ayrı ayrı oturup pilavları yerler ve dua ederler. Yalnız şunuda belirtelim yağmur duasına karar verildikten sonra düğün, eğlence, kahve gibi yerler kapatılır ve hiçbir kötülük yapılmamaya çalışılır. Yağmur duası da bu şekilde yapılmış olur.⁴⁴⁷ (Argıthan (İlgın))

Yağmur duası kuraklık yıllarında yapılır. Kuraklığın çok şiddetli olduğu zaman köylülerden ileri gelenler yağmur duası yapılmasını kararlaştırırlar. Dua yapılacağı yakın köylere de duyurulur.

Yağmur duası 3 gün yapılır. Şayet yağmur ilk günde yağarsa 1. günde bırakılabilir ki bu çok olmuştur. Köylüler arasında yemeklik toplanır ve dua mahallinde yemekler yapılır.

Yağmur duasının üçüncü günü Cuma gününe getirilir. Bu mahalli olarak eski köy camisinin bulunduğu yere gidilir. Duaya çıkılmazdan önce bütün hayvanların yavruları analarından ayrılır, herkes eski elbiselerini giyerler. Duadan üç gün öncesinden başlanmak üzere başlanarak oruç tutulur.

Dua yapılacağı zaman hayvanlar da oraya götürülür. Hoca önde dua yapar halk amin der, hayvanlar bağırsırlar acıklı bir manzara meydana gelir. Duadan sonra yemekler yenir ve dağılır. Anlatılanlara göre daha dua bitmeden çok defa yağmur yağdığı olmuştur. O an yağmasa bile o hafta içersinde muhakkak yağmıştır.⁴⁴⁸ (Turgutlu Alahıdır Köyü)

Kuraklık gittiği senelerde, köyün muhtarı ve ileri gelenleri toplanır. Köy namına iki üç sığır alınır. Köy halkından bulgur yağ toplanır. Bir Perşembe günü tüm köy halkı çoluk çocuk arabalara bindirilir. O yörenin en yüksek dağı olan (Devre) dağına çıkılır.

Devre dağındaki ziyaretlerin yanına arabalardan çadır kurulur. Abdest alınır. Önce namaz kılınır. Sonra hoca dua ederken herkes Amin der. Peşine kurbanlar kesilir, pilavlar pişirilir. Bu sırada koyun kuzu birbirine katılır. Elbiseler ters giyilir. Tikeler

⁴⁴⁷ Necati Demir, *Argıthan (İlgın) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 85-86.

⁴⁴⁸ Süleyman Eren, *Turgutlu Alahıdır Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 164.

pişer pilavla beraber bolca yenir. Küskünler barışır. Kızlar oğlanlar ziyarette niyetlerini yaparlar. Ziyaretin taşlarına, otlarına çullar bağlanır çeşitli niyetler yapılır. Bu niyetlerin muhakkak yerine geleceği kanaatine varılır. O gün akşama kadar çeşitli eğlenceler tertip edilir. Çeşitli oyunlar oynanır.

Gün aşarken arabalar koşulur, herkes birbirini geçmek için yarış yapar. Gün aşarken köye varılır.⁴⁴⁹ (Ilıca)

Havaların kurak gittiği mevsimlerde (genellikle ilkbahar) ekinler sararır. Mahsülün kıt olacağından korktukları için her köy halkı ayrı mezarlık, ziyaretgâh gibi kutsal bildikleri bir yere gidip kurban keserler. Yemekler yenilir, içilir ve sonunda hep birlikte dua ederler. Duanın bitiminden sonra köyler halkı tekrar evlerine dönerler.⁴⁵⁰ (Narlı)

Kuraklık uzun sürer, yağmur yağmayacak olursa, yağmur duasına çıkmaya karar verilir, bunun için çevreye haber salınır. Birkaç gün öncesinden sayıları bin ile yirmi bin arasında değişen taş toplanıp okunur, çuvallara doldurulur. Kadın, erkek, çoluk çocuktan ibaret olan kalabalık çoğu zaman kasabanın malı, davarını da önlerine katarak, hocanın ve büyüklerin önderliğinde bir akarsu kenarına doğru hareket ederler. Duaya başlamadan önce, hak yiyen, zina yapan, hırsızlık edenlerin cemaati terk etmeleri söylenir. Ceketler ve kasketler ters giyildikten sonra avuç içleri ve parmaklar yere dönük şekilde dua edilir, namaz kılınır, dua sırasında çocukların ağlamalarına, hayvanların meleme ve böğürmelerine çok önem verilir. Duadan sonra okunmuş taşlar, ıslatılır ya suyun içine atılır veya torba ile suyun kenarına bırakılır. Beraberlerinde getirdikleri kurbanlar kesilir, etlerinden yapılan yemekler yendikten sonra dağılır.⁴⁵¹ (Divriği)

Kuraklık zamanlarında halk çeşitli usullerle yağmur yağdırmaya çalışmıştır. Son zamanlarda İslami bir nitelik alarak camilerde olmaya dönüşmüştür. Cuma ve bayram namazlarından sonra imamlar dua okur, cemaat amin der. Kolları ileri, avuç içleri aşağı gelecek şekilde uzatırlar. Parmaklarını yağmur yağıyormuş gibi oynatırlar. Tekkelerde fes giyilir. Eskiden başka usuller de yapılmış.

⁴⁴⁹ Burç, s. 6.

⁴⁵⁰ Mehmet Kaynar, *Narlı Nahiyesi Köylerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 31.

⁴⁵¹ Boraz, s. 37.

Yağmur duasına çıkılırken küsler barıştırılır. Barışmazlarsa o çevreden geçici olarak kovulurlar. Herkes kendi durumuna göre yiyecek içecek hazırlar. Gidilmesi gereken yere çevrenin halkı sabah erkenden gider. Kurbanlar kesilir. Yemekler hazırlanırken halk kendi arasında sohbet eder. Çocuklar oyun oynarlar, kalabalık olan topluluğun öğleye doğru bir sessizlik kaplar. Herkes üzgün bir görünüm arzeder. Öğle namazından sonra dualar okunur, su içilmeden yemekler yenir. Bu ziyaretler susuz yerde olduğundan yemeği yiyenler derhal su bulunan taraflara koşarlar. Böylece yağmurun yağacağına inanılır. Yağmur yağmadığı zaman aralarına “Pis” lerin girdiğine inanılır.

Ziyaret yeri olarak susuz yüksek yerlerin seçilmesi Türklerin İslam öncesi dinlerinin kalıntısıdır. Türkler eskiden beri yüksek yerleri kutsal saymışlardır.⁴⁵² (Silifke/ Kırtıl Korucuk Köyü)

Çiftçi bir memleket olan Konya’da yağmur olmadığı zaman ekinler olmaz ve mahsül kaldırmayınca açlık baş gösterir.

Peygamberimizin yaptığı yağmur duasının yanında, her bölgenin kendisine has adetlerinden birisi olan yemek yedirme (dökme) adeti vardır. Yumak’taki yağmur duası hazırlıkları şöyle yapılır.

Halk arasında yağmur yağmadı, bu sene açlıktan kırılacağız, yağmur duasına çıkalım diye birkaç kişi fikir ortaya atar. Eğer kabul edilirse hazırlıklara başlanır. Tabi bu yağmur duası genellikle nisan ve mayıs aylarında olur. Yağmur duası haberi önceden herkese duyurulur. Bu haber camide ve köy odasında hususi söylenir.

Dökülecek yemek için yardımlar toplanır. Bu toplama işine belli adamlar tayin edilmiştir. Bu yardımlar ekseriyetle kuzu, para, bulgur, ekmek, yağ şeklinde olur. Bu arada dua yemeğinin tatlısı v.s. de alınır.

Kazanlar toplanır ve duanın yapılacağı yere götürülür. Dualar genellikle mezarlıkların yanı başı veya hafif yayla tipi yerlerde yapılır. Duanın yapılacağı yer herkes tarafından bilindiği için, öğle namazından çıkar ahali doğruca kararlaştırılan yere giderler. Yağmur duasına köyün genci, ihtiyarı, kadın, kız hepsi iştirak eder. Duanın yapılacağı yerde kadınlar ayrı, erkekler ayrı yerde otururlar. Yemek yapacak olanlar,

⁴⁵² Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 153.

yemekleri pişirmeye başlarlar. Orada bulunan topluluğun en önüne köyün imamı geçer. Hocanın önünde kalınca bir kütük vardır. Hoca duaya yönünü kibleye çevirerek başlar. Arkasında halk sıralanmıştır. Cemaatin elleri havada amin sedalarıyla Allah’a yalvarırlar. Bu esnada ağlayarak yalvarmanın Allah indinde o duanın kabulünü kolaylaştıracağı inancı hakim olduğundan, genellikle sakin ağlayışlarla yalvarmalar yapılır. Bu gözyaşları yağın yağmura benzetilir. Dua bitirilir. Yemekler hazırdır. Kırdaki kurulan birkaç sini(sofra) da gruplara dağıtılır. İhtiyarlara, gençlere ve çocuklara ayrı ayrı yemekler verilir. Yemekler sevinç içinde afiyetle yenildikten sonra, yarı yanık dumanlar içindeki ocak külleri söndürülmeden, duanın sonucu yağmurun yağacağına inanmış olarak herkes köye doğru dağılır. Tabi bu arada söndürülmeyen ateşte yağacak yağmurun onu söndürecek inancı vardır. O gün veya birkaç gün sonra yağmur yağar. O zaman dualar kabul edilmiştir inancı yayılır. Eğer yağmur yağmazsa birkaç defa daha aynı duaya çıkarlar.

Bu yemekler yerine bazen de “çerez” yani şeker, fıstık dağıtılır. Bu çerez dağıtma işlemi genellikle çocuklara yapılır. Şeker-fıstık havaya atılır ve yere düşen bu çerezler çocuklar tarafından yerden toplanır.⁴⁵³ (Konya/Yunak)

Ziraat için yağmurun önemi malumdur. Haziran-Temmuz aylarında gerek ekinlerin gerekse otların yağışa ihtiyacı büyüktür. Yağmurun yağmaması halinde otlar ve ekinler kurur. Buna bağlı olarak mahsul azalır. Hayvanlar için kış tedariki de zorlaşır. Kısaca kıtlık baş gösterir. Bu bakımdan belirtilen aylarda yağmur yağması istenilir. Yağmadığı takdirde hele hele tabii afet sayılan dolu yağması halinde mutlak surette yağmur duasına çıkılır.

Yağmur duasına çıkış, her türlü kötü davranış ve günahların affettirilmesi, pişmanlık tövbe yakarış ve yalvarışın ifadesidir. Yapılan bu yakarış ve duadan sonra yağmur yağması beklenir. Tesadüfen yağmur yağarsa duanın kabul olunduğuna inanılır. Yağmur duası şu şekilde yapılır:

Tüm köy halkı yedisinden yetmişine kadar şehitlerin bulunduğu bir mezarlık etrafında toplanılır. Hoca cemaate iki rekât Allah rızası için “Hacet namazı” kıldırır. Namazın sonunda birlikte dua yapılır. Yağmurun yağması veya dolunun yağmaması için Allaha yalvarılır.

⁴⁵³ Gündoğdu, s. 25-26.

Aynı mezarlık civarında köyün koyun sürüsü ile kuzu sürüsü birbirlerini görerek yakınlığa getirilir. Kuzu ve koyun sürüsü meleşir. Bu meleşmede hayvanların dahi yağmur için yalvardığının ifadesi kabul edilir. Koyun kuzu bu şekilde bir müddet meleştirildikten sonra koyun kuzu sürüsü birbirine karıştırılır. Kuzular annelerini bulup emerler.

Herkes Allah rızası için keseceği kurbanı sürüden ayırarak köye getirir keserler. Aile efradı kurban etinden yedikten sonra fakirlere kurban eti dağılır. Herkes et yemeği baştan olmak kaydıyla yemek hazırlar. Köy meydanında toplanırlar. Erkekler bu meydanda birlikte yemek yerler. Yemekten sonra yemek duası ondan sonra da bir yağmur duası ile noktalanır.⁴⁵⁴ (Gözebaşı Köyü)

Çiftçi bir memleket olan Konyada rahmet (yağmur) olmadığı zaman ekinler olmaz ve kıtlık baş gösterir.

Peygamber efendimizin yaptığı yağmur duası yanında, her bölgenin kendisine has adetlerinden birisi olan aş dökme adeti vardır. Mevlütlü köyündeki yağmur duası şöyle yapılır.

Yağışların olmaması üzerine, köyden birkaç kişi yağmur duasına çıkalım diye fikir ortaya atar. Eğer yağmur duasına çıkmağa karar verilirse hazırlıklara başlanır. Tabi bu yağmur duası genellikle Nisan ve Mayıs aylarında, üç gün süreyle olur.

Önce dökülecek aş için yardımlar toplanır. Bunun için köyden üç beş kişi ev ev dolaşarak buğday, arpa, koyun, yağ, bulgur, para vs. ne verirlerse toplarlar. Arpa, buğday satılır. Bisküvi, şeker, fıstık alınır, yemek için helva yaptırılır.

Yağmur duasına çıkmak için kararlaştırılan gün sabah, erkenden cami yanında köyün bütün erkekleri çoluk çocuk toplanır. Kadınlar, kızlar katılmazlar. Sadece son gün yaşlı kadınlar yemek yapmak için dua mahalline gelirler.

Cami yanına toplanan kalabalık, hocanın önderliğinde yola düşer. Hoca dua okur. Arkadan çocuklar sesli, büyükler sessiz olarak amin diyerek köyün yüksekçe bir yerine çıkılır. Hoca orada iki rekât hacet namazı kıldırır. Namazdan sonra ayağa kalkılır. Hoca cübbeyi ters giyer. Yine kibleye yönelmiş vaziyette, hoca ve cemaat avuç içlerini aşağı doğru sarkıtırlar. Hoca duaya başlar. Cemaat devamlı amin sesleriyle Allah'a yalvarır.

⁴⁵⁴ Kemal Öztürk, s. 144.

Dua bittikten sonra şeker, fıstık, bisküvi gibi kuru yemişler, oradaki çoluk çocuk herkese dağıtılır. Öğle olmadan birinci gün duası sona erer, halk dağılır. İkinci gün, birinci günkü gibi aynı şekilde devam edip sona erer.

Yağmur duasının son günü, önceki günlerde olduğu gibi cami yanında toplanılır. Hoca önde, köy halkı arkada dua ve amin sesleriyle eski mahalle varılır. Burada dua yapılırken, bir kenarda da köyün yaşlı kadınları kazanlarla, köyden toplanmış olan bulgur ve etleri pişirirler. Dua bittikten sonra aşlar dökülür. Sevinç içerisinde yemekler yenir. Yemeğin yenmesinden sonra hoca önde, halk çoluk çocuk arkada, köyün ucundaki kuyulara gidilir. Burada, hoca tarafından önceden ayetler yazılarak hazırlanmış olan at kellesi, kuyunun birinin içine sarkıtılıp bırakılır. Bütün bu işler öğle olmadan tamamlanır ve millet köye döner. Böylece yağmur duası sona erer. Bundan sonra artık iş Allah'a kalmıştır.⁴⁵⁵ (Mevlütü (Akşehir-Konya) Köyü)

Kuraklık olduğunda yöre halkı üç gün oruç tutar. Çocuklar analarından ayrılıp emzirilmez, bu yolla çocuklar ağlatılır. Kuzular da koyunlardan ayrılarak melettirilir. Yağmur yağana kadar her farz namazın arkasından eller aşağıya dönük olarak topluca yağmur duası okunur. Toplu dua edilecek gün ve yer belirlenir. O gün köyün erkekleri mahzun ve perişan bir durumda ceketlerini ters giyerek, baş açık (şapkasız) ayaklar çorapsız ve babuçsuz (yalınayak) olarak dua edilecek yere giderler. Orada topluca iki rekat nafil namaz kılınıp yağmur duası edilir.⁴⁵⁶ (Sarısipahiler Köyü)

Yerin ileri gelenleri bir yere toplanır ve ilahi söylerler. Dinleyenler âmin derler. Hem âmin der hem de ellerini ters çevirirler. Aynı topluluk ile yatırlara gidilir ve onlardan yardım istenir.

Bu arada şu mısralar söylenir:

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver Allah'ım ver

⁴⁵⁵ Süleyman Yıldızbaş, *Mevlütü (Akşehir-Konya) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1981, s. 91-92.

⁴⁵⁶ Musa Çimen, *Sarısipahiler Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2000, s. 66.

Bize bol yağmur.⁴⁵⁷ (Balıkesir)

Köylü toplanır, imamı götürür. Kur'an okunur, cemaat bir fatiha okur, Allah'a yalvarır. Yağmur duasından, yağmur muhakkak yağar. (Merkez-Esenkent) Bu yağmur duasından sonra yedi gün yağmur yağdığı bilinir. Eşeklere çocukları bindirirler, eşeklerin kafasına su dökerler. (Merkez-Gelirli)

Kadın erkek, çoluk çocuk yaylaya çıkılır, namaz kılınır, hoca dua eder, kurbanlar kesilir, bir iki saat sonra yağmur yağar. (Kars-Merkez)

Bir çayın başına gidilip taş toplanır, hoca dua okur, taşlar çuvala doldurulur, ağzı bağlanır. Yağmur yağmadığında, kurban kesilip dağıtıldığında mutlaka yağmur yağar. Yağmur yağması için kadınlar çocukların üzerine su serper. (Merkez-Başgedikler)⁴⁵⁸

Öğle namazını müteakip erkek cemaati bir araya toplanır. Yüksekçe bir yere gidilir. Orada imam yağmur duasını tamamladıktan sonra kurban kesilir. Kesilen kurban etiyle bulgur pilavı bişirilir. Duada bulunan halk pilavı beraberce yerler. Yemekten sonra akli dengesi bozuk olan birinin tepesine gözer tutularak bir testi su aktarılır. Şayet o anda bulut belirir veya hava bulutlanırsa yağmur yağacağına inanılır.⁴⁵⁹ (Avanos (Çalış))

Yağmur yağması için, yağmur duvasına çıkılır. Üşcün aş, susuz namaz gılınır duva edilir. Yağmur yağması için yeddi çövdən yeddi çel toplanır duva edilir. Çocuklara amin dedirilir.⁴⁶⁰ (Erzurum/Ocak Köyü)

Yağmur duaları ekseriya kırdı, şehrin hocaları tarafından yapılır. Dua yapılacak yere şehrin koyun ve kuzu sürüleri ile sokak çocukları toplanarak götürülür. Koyunlar bir tarlanın içine ve kuzularla çocuklar da diğer tarlanın içerisine ayırt edildikten sonra hocalar duaya başlarlar. Duanın muhtelif kısımlarında hoca efendi halkla beraber elini yukarı kaldırır ve acıklı bir sesle Tanrıdan merhamet ve yağmur diler, birlikte feryat ederler. Bu ses koyunların bağrımlarını sağlar. Annelerinin feryat ettiğini duyan

⁴⁵⁷ Kadri Hoşgör, *Balıkesir Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1993, s. 54.

⁴⁵⁸ *Kars İlinin Somut Olmayan Kültürel Mirasının Haritalandırılması*, Kars 2011.

⁴⁵⁹ Yahya Temiz, *(Avanos) Çalış Folklorundan Örnekler ve Aşık Aşıroğlu*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1985, s. 85.

⁴⁶⁰ Geçmen, s. 133.

kuzular uzun uzun melerler ve çocuklar da sokaktaki bağrıışmalarını tekrar ederler. Bu sırada kurbanlar kesilir ve eti fakirlere dağıtılır.⁴⁶¹ (Çorum)

Diğer bölgelerde olduğu gibi Gedizde de kuraklık olduğu zaman genellikle Cuma günü namazdan sonra yağmur duasına çıkılır.

Yağmur duası için önceden gün ve yapılacak yer tespit edilir. Genellikle ziyaret yerlerinde yapılır. Kadınlar sabahtan kesilen hayvan etlerini pişirip, yufka yaparlar. Yemekler hazırlanır. Köylü orada toplanır yenilip içilir.

Yapılan yağmur duasında eller ters çevrilir ve giyecekler ters giyilir. Ayrıca duadan sonra çocuklar birbirlerini suyla ıslatırlar.⁴⁶² (Kütahya/Gediz)

Köyün insanların topluca katıldığı yağmur duaları, genellikle bir hoca önderliğinde yapılır. Kurbanlar kesilir, yemekler yenir. Mezarlıktan ilk ölen kişilerin toprağından toprak alınır, mendilin arasına koyulur. Besmele çekilip, yağmur yağması için dualar edilerek Kars çayına atılır. Yağmur yağması için cenaze taşıyan tabutları götürür suya koyarlar. Yağmur duasına çıkılırken taşlara dua okunur, çuvala doldurulup, akan çaya bırakılır. Köydeki ziyarete çıkılıp, türbeden toprak getirirler, ateşe dökülür.⁴⁶³ (Kars)

Tokat'ta bazı yıllar kuraklık olur. Mayıs ayında duaya çıkmak kararı verilir. Duaya çıkılmadan bir gün önce duadan sonra yenilecek koyunlar ve diğer lazım olan şeyler dua yerine gönderilir. Duaya hacı, hoca, çoluk, çocuk, zengin, fakir herkes katılır. Yağmur duasına çıkılması çok defa Perşembe gününe tesadüf ettirilir. Sabahleyin, erkenden atına, eşiğine binen halk yola düzülür, atı, eşiği olmayanlar da yaya giderler. Herkes şehrin batı tarafında ve üç saat uzaklıkta suyu çok iyi olan "Marul çayı" başında toplanır. Buraya "Kurban tepesi" derler. İşte burada öğle namazı kılındıktan sonra duaya başlanır ve Kuran-ı Ker'im okunur.⁴⁶⁴ (Tokat)

Yağmur duası için türbeler önünde toplanılması tercih olunur. Bu sebeple çok defa birkaç saatlik yerlere kadar yürünerek gidilir. Türbede yatan velinin ruhaniyetinden fayda beklenir veliye yalvarılarak Allahtan af ve mağfiret için tavassutu istenir.

⁴⁶¹ Uysal, s. 152.

⁴⁶² İsa Çelik, *Gediz (Kütahya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1987, s. 101.

⁴⁶³ *Kars İlinin Somut Olmayan Kültürel Mirasının Haritalandırılması*, s. 72.

⁴⁶⁴ Halis Turgut Cinlioğlu, "Tokat'ta Yağmur Duası", *TFA*, 6 (138), Ocak 1961, s. 2304.

Yağmur duasına çıkılması için bir gün önceden hazırlık yapılır, çocuklar o gece mektepte yatırılır, gece yarısı kaldırılarak “Allah bize ver rahmet Amin” tarzında hep bir ağızdan yüksek sesle dua okunarak dua yerine götürülür. Dua yerinde başka başka noktalardan ateşler yakılır, hafızlar Kur’an okurlar, vakit gelince cemaatle namaz kılınır. Sonra herkes birbiriyle helalleşir, tövbeler edilir. Dış elbiseler ters giyilir, başlar açılır. İmam veya hoca yüksek sesle duaya başlar, eller her duada olduğu gibi ileri uzatılırsa da eller ve parmak uçları yere çevrilir. Herkes ayakta Allahtan af diler. Duaya çıkılırken süt emen buzağılar ve kuzular analarından ayrılır. Yaradana karşı işlenen günahlar önünde nedamet gösterilir, göz yaşları dökülür, amin feryadı göklere yükselirken bir taraftan da hayvanlar da bağırlar.

Yağmur duasına çıkılırken çok kere birkaç köy halkı birleşir. Çünkü kalabalıkla yapılan duanın daha çok tesiri olduğu söylenir.⁴⁶⁵ (Kastamonu)

Yağmur, Allahın rahmetidir. Cenabı Hakkın hikmetidir, yağmuru Allah verir. Yağmur yağmadığı, kuraklık tehlikesi baş gösterdiği zaman Savurda halk yağmur duasına çıkar, çobanlar da sürülerle halka katılır. Yağmur duasına çıkılırken herkes eski elbiselerinin ters yüzünü giyer. Duaya çıkılacağı zaman kasabada dellallar dolaşır, yağmur duasına çıkılacağından herkes haber almış olur, dua için hazırlık yapar.

Yağmur duasına gidilirken, kasabadaki halk gibi imamlar da elbiselerini ters giyerler, müftü de çobanlarla beraber hayvan sürülerinin önünde veya arkasında yürür. Yağmur duasına gidilirken önce kasabanın mezarlığına uğranır, fakat bir velinin türbesinde veya kabri önünde dua etmek âdeti yoktur. Çünkü “Allahla kulun arasına girilmez.” denir. Bu sebeple rahmetinden kullarını mahrum bırakmaması doğrudan doğruya Tanrıdan istenir.

Yağmur duasına gidenler arasında Kuran-ı Kerimi okuyabilenlerin çok sayıda olmasına dikkat edilir. Duadan sonra az bile olsa herhalde yağmur yağar. Çünkü birçok günahsız kimseler ve dilsiz hayvanlar duaya çıkmıştır.⁴⁶⁶ (Savur)

Ankara’da yağmur duasına herkes çıkar, duaya toplu olarak gidilir. Dua yeri yüksek tepeler yahut mezarlıktır. Yağmur duasına kuşluk vaktinden biraz önce çıkılır.

Yağmuru Allah verir, yağmur duasına çıkmak demek, Allahın rahmetini dilemek demektir. Duada “Ya Rabbi, Peygamberimiz efendimiz, enbiyalar, evliyalar, habibler,

⁴⁶⁵ Mehmet Candan, “Kastamonu’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (140), Mart 1961, s. 2342.

⁴⁶⁶ O. S. Adal, “Savur’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (141), Nisan 1961, s. 2366.

dilsiz hayvanlar, günahsız ve masum insanlar hürmetine bizi rahmetinden mahrum etme.” denilir. Yağmur duasını hocalar yapar, duadan sonra herhalde yağmur yağar. Bu tecrübe ise sabittir.⁴⁶⁷ (Ankara)

İlk gün yağmur duasına çıkılırken hoca, köyden yanına büyük kimseleri almadı; birkaç çocukla duaya gitti, ziyarette dua etti, ağladı, o gün yağmur yağmadı. Ertesi günü, koyun-kuzu ve sabi çocukları aldılar. Çıktık yağmur duasına yine Ziyaret dağına. Çocuklar az, büyükler çoktu. Giderken su, ekmek, kazan ve kurbanlık hayvanlar götürmüştük. Hoca, koyun sürüsü ziyaretin bir tarafında, kuzular öbür tarafta, biraz uzaklarda duracak dedi. Gökyüzü açıktı. Götürdüğümüz dört sığırla üç koyunu orada kurban ettiler. Dua yaptı hoca. Duada ayakta durmuştuk, ellerimiz de aşağı asıktı. Bizimle beraber çocuklar da amin dedi. Az sonra hoca işaret verdi, koyunlar, kuzular birer yandan geldi, kuzular meleşti. O anda kible tarafından küçük bir bulut çıktı. Kurbanlar kesilene kadar bulut büyüdü, sonra da bol yağmur yağdı.

Seferberlikte 1914-18 savaşı Sahara dağından Aradahan’a, Ruslar üzerine hücumda Ardahan-Sarzep (Salakyurt) arasında bizden çok şehit düşenler olmuş. Bazı-bir, o şehitlerin yattığı yere de yağmur duası için giderler. Bazı kazalardan kurtulanlar da adak kurbanlarını Ziyaret-tepe’de keserler. Adak için niyet ederler, rüyaya yatarlar; ertesi günü de Ziyaret’e çıkar kurban keserler. Kadınlar da gider o Ziyaret’e.⁴⁶⁸ (Ardahan)

Mahmutgazi köyünde kuraklık sezgisi belirince yağmur duası yapılır. Eskiden dua için köyün hemen arkasında bulunan Çökelez dağının tepesine çıkılmış. Yahut köyün mezarlığı içindeki Mahmutgazi türbesinin yanında bu dua yapılmış. Sonraları bu iş, köyün en büyük kısmı olan Işıklar mahallesindeki caminin avlusunda yapılagelmiştir.

Yağmur duasına çıkılmasına köyün ileri gelen adamları karar verirler. Bu kararı köyün korucusu halka duyurur. Köyün çeşitli yerlerinde ünleyerek dua gününü ve o güne kadar üç gün oruç tutmak gerektiğini bildirir. Köy halkından birkaç kişi çıkıp ev ev dolaşarak herkesin gönlünden ne kopuyorsa (tavuk, davar, yağ, bulgur, tuz gibi) toplarlar. Yemek pişirmede usta olan kadınlar bu toplanan gençlerle kazanlar dolusu etli pilav pişirirler. Bütün köy halkı, caminin avlusunda toplanırlar. Erkekler camide öğle namazını kılarlar. Halk onar on beşer kişilik kümelere ayrılıp büyük siniler çevresine oturarak yemek

⁴⁶⁷ Rifat Turgay, “Ankara’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (143), Haziran 1961, s. 2415.

⁴⁶⁸ Özder, “Ardahan’da Yağmur Duası”, s. 6563.

yerler. Artan pilav yoksullara dağıtılır. Sonra herkes kendi başına iki rekât hacet namazı kılar. Daha sonra imam, cami avlusunda yüksek sesle:

Yüz kere tövbe istiğfar, yüz kere salavat, yüz kere ihlas! der.

Orada bulunanlar imamın dediklerini söyler ve okurlar. Bu iş bittikten sonra, orada kaç tane hoca varsa birer birer ortaya çıkıp dua ederler. Halk da avuç içleri yere çevrilmek üzere iki ellerini yukarı kaldırıp “amin!” derler. Avuç içlerinin yere çevrilmesi, yağmurun gökten yere dökülmesi dileğini belirlemek içindir.

Derleme yapılan tarihten birkaç yıl önce köyde kuraklık başladığı halde erkekler yağmur duasına çıkma kararı almamışlar. Bunun üzerine kadınlar davranıp evlerden dövülmüş buğdayla pekmez toplamışlar. Bununla cami avlusunda bir kazan aşure pişirip toplanan halka ve çocuklara yedirmişler. Sonra iki rekât hacet namazı kılıp:

-Ey Yarabbi, rahmet ver! Bağını, bahçeni, tarlanı kendin sula! Dili ağzı söylemez mallar yüzü suyuna, sabi çocuklar yüzü suyuna, iyiler yüzü suyuna, huriler melekler yüzü suyuna, erenler evliyalar yüzü suyuna, kırklar yediler yüzü suyuna yağmur ver Allahım! diye dua etmişler. Köyde bu olay bir yenilik sayılıyor.⁴⁶⁹ (Mahmutgazi Köyü)

Teveliler, yaşamlarını sürdürmek için, Tanrı’dan ürünün bağımlı olduğu değişkenlerden biri olan yağmuru istemektedirler. Bu isteğin bir görev olarak düzenli yapılması ve yaygınlığı, yağmur duasını dini bir tören şekline dönüştürmüştür.

Çoğunlukla, köy yaşlılarının bir arada bulunduğu Cuma namazında, namaz öncesi ya da namaz sonrasında kuraklıktan, susuzluktan yanmakta olan ekinlerin durumundan söz edilerek yağmur ihtiyacı üzerinde durulur. Yağmur duasına çıkmaya karar veren erkekler, önce duanın gününü saptar; sonra imam aracılığıyla karar Cami’de hazır bulunanlara duyurulur.

Köyün ileri gelenleri (Muhtar, Heyet Üyeleri, İmam gibi) köy odasında oturup bir “döküm” listesi hazırlarlar. Teve’de döküm üç boy üzerinden yapılır: Baş ev, ikinci boy ev ve üçüncü boy ev olmak üzere. Listede dökümü yapılan evlerden toplanan paralarla dua töreninde Tanrı adına kesilecek kurbanlar satın alınır. Örneğin, tanık olduğumuz duada bir kısır inek, iki dana satın alındı. Kurban satın almada pazarlık yapılmaz.

⁴⁶⁹ Tuğrul, s. 6579.

“Kurban için satılık malım var” diyenin malına, bir grup, günün koşullarına göre bedel koyar, mal sahibi de “verdim” der.

Yedi bin taşın okunup hazır edilmesinden ve kurbanların satın alınmasından sonra, duadan bir gün önce, köy imamı aracılığıyla Cami hoparlöründen: “Komşular, yarın sabah yağmur duasına çıkılacaktır. Duyan duymayanlara haber versin.” şeklinde dua köylüye duyurulur. Duaya, genç kızlar, kadınlar ve yürüyemeyecek kadar hasta ve yaşlı olanlar hariç, herkes katılmak zorundadır. Katılmayanlar hem kınanır hem de: “O, duayla yağmur yağacağına inanmadığı için aramıza katılmadı. Allah inancı olmayana yağmur verir mi? Yağmur zaten o ve onlar gibilerin yüzünden yağmaz, vb...” sözlerle kolaylıkla itham edilir. Bu tür ithamlara hedef olmamak ve köy grubu tarafından kınanıp, horlanmamak için, bu işe inanmayanlar da duaya katılmaktadırlar.

Yağmur duası günü, Cami’de sabah namazında bulunan köy erkekleri, namazdan sonra köy yakınındaki mezarlığı ve türbe, yatır gibi iki “ziyaret”i dolanır, gelirler. Amaç, biraz oyalanarak duaya katılacak kalabalığın, davarı sürüye, hayvanları sığıra salmasına fırsat vermek; çocukların uyanıp hazırlanmalarını beklemektir. Güneşin doğup biraz yükselmesiyle Cami önünde toplanan kalabalık, imamın duasına “Aaamiin” diye bağırarak cevap verirler. Gürültüyü duyan aile reisi, “grup dua yürüyüşüne hazırdır” diyerek acele boy abdestini alıp karısına ya da kızına “çıkın”ını (azık torbası) hazırlamasını buyurur. Çıkına, dağda kurban etiyle pişirilecek pilav için, bulgur, yağ, tuz ve ekmek konur. Duaya katılan her aile böyle bir çıkın hazırlamak zorundadır. Duaya katılacakların hazır oldukları anlaşıncı, başta köy imamı, iki yanında dua okumada ona eşlik edecek sesi dua okumaya uygun olanlar, onların arkasında orta yaşlılar ve gençler, en arkada da kızlı oğlanlı bebeler (çocuklar) toplu halde yürüyüşe geçilir. Yürüyüşün hedefi, yörenin en yüksek yeri olan ve köyden on kilometre uzaktaki Hıdır Dağı Tepesi’dir. Bazı yaşlılar gruba eşekleriyle katılırlar, bu arada yürümekten yorulan küçük çocuklar da sırayla eşeklilerin kucaklarına verilir. Yol üzerindeki Abdullah Deresi’nden geçerken, torbadaki yedi bin taş, duayla suya dökülerek ıslatılır. Duaların arkası hiç kesilmez, eller aşağıya doğru yağmurun toprağa düşmesini kolaylaştırırcasına bir taklitle, “Aaamiin” diye bağırılır. Taşları ıslatma işi biter bitmez, birinin: “Bir ‘ilkidin’ yakalayın, laan...” sözü üzerine ailenin ilk doğan erkek çocuğu kolpaça yakalanıp elbisesiyle suya atılıp ıslatılır. Bağırma çağırma arasında hızını alamayanlar, birden fazla ilkidini yakalayıp sırayla suda ıslatırlar. Islananlar,

elbiselerinin suyunu sıkmadan kurumak zorundadırlar; çünkü, suyu hoş karşılamak gerekmektedir.

Dağın en yüksek tepesine varıncaya kadar, “ziyaret” sanılan her taş yığını başına toplanan kalabalık, dua okur; “Aamiin” çığırırlar. Bir “ziyaret”ten diğerine yürürken de, imam ve onun yorulduğu yerde eşlik edenler şu dizeleri tekrarlarlar:

İmam:

Ya İlahi İsmi Azam (Hazreti Muhammed)

Hürmetine El Aman,

Rahmetini Bizlere Eyle İhsan (ver), Ya Rahman...

Topluluk: Aamiin..

İmam:

Ya İlahi, Boynu Bükük Otları Hürmetine El Aman,

Rahmetini Bizlere Eyle İhsan, Ya Rahman..

Topluluk: Aamin..

İmam:

Ya İlahi, Amin Çığırın Sübyan (günahsız)

Çocuklar Hürmetine El Aman..

Topluluk: Aamiin..

“Amin” sesini yeteri güçte bağırmayanları ikaz anlamında: “Komşular, gururu, kibiri bırakalım. Amin çığıralım. Amanın ekinler elden gidiyo..” diyerek zaman zaman seslenilir.

Bir buçuk saatlik ilk yürüyüşten sonra, içme suyu olan bir düzlükte, mola verilir. Burada yağmur duası yemeği için; ocaklar yakılır, kazanlar kurulur, abdestler yenilenip duayla kurbanlar kesilir. Yere serilen bir “pala” (yün kilim) üzerine her aile reisinin getirdiği bulgurlar boşaltılır; büyücek bir kaba yağlar doldurulur, tuzlar bir araya getirilir. Kesilen kurbanların etleri parçalar halinde, kaynayan kazana atılıp pişirilir. Bu arada suya atılan “ilkidin”lerin ıslak yerlerinin ocak başında kurutulmasına ve gösterilmeden alınan birkaç parça etin közlenmesine (kor üzerinde pişirilmesine) göz

yumudur. Ocak başında etin haşlanıp, bulgur pilavının pişmesine yardım edecek olan hizmetliler, Muhtar tarafından seçilir ve geri kalanlar daha yükseklere çıkarak -Allaha daha yakın olmak için- yakarmaya devam ederler. Dağın doruğuna ulaşıldığında, mola verilip önce, öğle namazı ve sonra Allah rızası için iki rekât yağmur namazı kılınır. Temiz havada yürümekten ve dağ kekiği kokusundan acıkanlar, birbirlerine, kazan başında kalanların şu anda etin yumuşak yerlerini közleyip közleyip nasıl da yediklerini anlatırlar; amin çağırma sırası geldiğinde, hemen sözü kesip “Aamiin” diye bağırlar.

Yemeğe kavuşma ve iniş kolaylığı nedeniyle dönüşte, bilerek ya da bilmeyerek büyüklerin önüne geçen çocuklar, terslenip geride kalmaları salık verilir. Bazı yaşlılar: “Bizim zamanımızda, biz çocukken..” diye başlayan konuşmalarla zamane çocuklarının saygısızlığından, yeni neslin inanç zayıflığından, bundan önceki yağmur duasında nasıl yağmur yağdırdıklarından söz ederler. Konuşmalarda: “Akıl arttı, bereket kalktı. Gönülden iman eden yok ki, yağmuru alıp gidelim..” gibi serzenişler de yer alır.

Hıdır Dağı Tepesi’nden yemek pişirilen yere doğru yaklaşıldığında, taze etin ve tereyağında pişirilmiş bulgur pilavının kokusunu alanların adımları sıklaşır, amin çağırımlar biraz daha güçlenir. Kara, büyük çamaşır kazanlarında et suyuyla pişen bulgur pilavı, hazır vaziyette, duadan dönen grubu beklemektedir. Her aile reisi, heybesinden çıkarttığı iki kapla, kazan başında, sıraya girer; payedici, önce etleri eşit oranla üleştirir (payeder), sonra pilavı verir. Et ve pilav hisselerini alanlar, öbek öbek yere oturup yemeye başlarlar. Bazı gruplar, yanlarında getirdikleri soğan ya da ayrıntı pilavlarına katık ederler. Her grup yeterince karnını doyurur ve artanını da evdekilere götürmek üzere heybesine koyar. Birden fazla et hissesi alıp yiyeceklere anıştırmalı (imalı) sözler atılır, şakalaşılır. Bu arada, yapay (sunî) bir telaş da yaratılmaya çalışılır. “Amanın komşular, ekmeğinizi çabuk yiyin, yağmur geliyor.. Çocukları hayvanlara bindirip önden yollayın, kazanları sel basmadan toplayalım.. Çabuk tez olalım..” gibi. Bu yaratılmak istenen telaştan çocuklar fazlasıyla etkilenip sağa-sola koşuşmaya başlarlar; kimi yemek yemeyi hızlandırırken, kimileri kaplarını yıkayıp toplamaya başlarlar; ne buluttan ne de yağmurdan henüz bir haber vardır. Yaşlılar üzgün ama umutlu: “Bundan önceki duada kazanları toplamadan mübarek rahmet başlamıştı. Bebeleri kurtaralım diye hayvanlara zor bindirmiştik. Allahım hikmetinden sorgu olunmaz; bakarsın birden başlayıverir..” diyerek bundan önceki duayı anarlar. Bir yandan da imamı göstererek: “İş yok!.. Yeterince çağırıp, bağırp, ağlamadı. Eski

hocaların ağlamaktan gözleri erik gibi şişer, yağmuru almadan gitmezlerdi” gibi yakınırırlar. Öğle sonu, ikindi vakti, grup aynı duaları tekrarlıya tekrarlıya köye döner.⁴⁷⁰ (Teve)

Evliya Çelebi’nin hayranlıkla anlattığı manzarayı meydana getiren Derme suyu bundan 30 yıl önce beton kanala alınmıştır. Daha evvel Kapılık denilen yerde yapılan bir bentle su, şimdiki beton kanalın geçtiği yerde bulunan toprak kanala akıtılırdı. Böylece Derme, hem sulama vazifesi görür hem de halkın içme suyu ihtiyacını karşılardı.

Çiftçinin yağmura muhtaç olduğu Nisan ve Mayıs aylarında havalar kurak gidince “Yazı” denilen ve bugün Adana, Malatya Demiryolunun kuzeyince kalan susuz arazideki ova köylüleri bir araya gelerek Derme bendini parçalamaya karar verirler. Bir gece yarısı baltalarla delik deşik edilen bentten büyük bir gürültüyle boşalan su, Beylerderesi’ne ulaşan çaya akıtılınca çiftçiler bayırlardan, tepelerden geldikleri yerlere çekilirdi.

Olay bahçe sahipleri tarafından geceleyin öğrenilince üzüntüye sebep olurdu. Suyun dereye akıtılmasında çiftliklerin bir faydaları olmadığı halde sırf yağmur yağması için giriştikleri bu hareket yılda birkaç kere tekrarlanırdı.

Ertesi gün bent yeniden tamir edilir, yere kazıklar çakılır, kazıkların önüne tahta dizilir, önüne hasır parçaları bırakılarak atılan kum ve çakıllarla şişkinlik elde edilirdi.

Gündüzbeyde Dermenin suladığı alan dışında üzüm bağı ve otlaklar da bulunduğu havalar kurak gidince halk sıkıntıya düşerdi. Cuma günleri dualar yapılır, her yerde yağmurdan bahsedilirdi.⁴⁷¹ (Gündüzbey)

Yağmur dualarında mollalar ve duaya iştirak edenler elbiselerini ters giymektedir. Halbuki yağmur duasında (istiska’da) görülen bu âdetin islâmiyetle yayıldığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber bu âdetin, yani bazı hallerde elbiseyi ters giymenin islâmdan öncede Araplarda mevcut olduğu bilinmektedir.

Bir Seydişehirli vatandaşın işitildiğine göre buranın ahalisi yağmur duasında “ellerinin tersiyle dua ederler ve çocukların papuçlarını ters giydirebilirler”miş.⁴⁷²

⁴⁷⁰ Ali Rıza Balaman, “Teve’de Yağmur Duası”, *TFA*, 15 (292), Kasım 1973, s. 6799-6801.

⁴⁷¹ Şentürk, s. 6361.

Yağmur duası, Acun'un her yerinde ve türlü şekillerde yapılan bir halk kültürüdür. Fakat, her yerde şekli değişiktir. En yakın iki kent arasındaki değişiklikten tutun da, her tirübünün, klanın, boyun ve milletin kendisine has yağmur duası özellikleri vardır.

Seramonilerin, tatbik şekli değişik olmasına rağmen gaye hepsinde birdir. Bir yere, yağmur en ihtiyaçlı ve elzem olduğu halde yağmamakta ve o çevrenin halkı, kendi inançlarına göre, kendi tanrılarından yağmur dilemektedirler.

Ürgüp'te de, Acunun her yerinde olduğu gibi, yağmur duası ile ilgili bir sürü adetler ve seramoniler vardır.

Cuma camisinde hoca cemaate “Bu gün yağmur duasına çıkılacak, kimse dağılmasın” der. Namaz kılındıktan sonra cemaatle birlikte dere kenarına gidilir. Çocuklar ve kadınlar da onları takip ederek dere kenarına gelirler. Hoca başa geçer, dua edilir, namaz kılınır, muska yazılır ve bu muska suya gömülür.

Yine, kasabanın önünden geçmekte olan dere kenarına gidilir. Cemaat evvelki seramonide olduğu gibi kalabalıktır. Derenin bir kenarına kuzular, diğer kenarına da anaları getirilir. Kuzular analarını karşılarında görüp te onlara erişemedikleri için, anaları da yavrularını koklayamadıkları için, bağırmaya, melemeye başlarlar, başlarında bulunan çobanları ise birbirlerine gitmelerine ve emişmelerine mani olurlar. Hoca yine başa geçer. Dua edip “yarabbi bizim yüzümüze bakıp yağmur vermiyorsun, bari şu ağızsız, dilsiz hayvanların yüzüne bak da yağmur ver, onları otsuz, kuzularını sütsüz bırakma” derler. Muska yazarlar, dereye gömerler.⁴⁷³ (Ürgüp)

Bir gün evvel her evden un toplanır. Kimisi bir şinik, kimisi bir kabak kimisi bir sahan herkes varlığına göre un verir. Ertesi sabah mahallenin meydanında ocaklar yanar, bir iki kadın, toplanan unlarla hamur yoğurur. Bir ikisi yaslağaç başına oturur. Birkaçı da ocak başına yufka saçlarının başına geçer. Yufkalar bir taraftan yapılır, bir taraftan da pişirilir. Pişen yufkalar, gelen geçen çoluk çocuğa dağıtılır. Yufkalar yenir. Herkes getirdiği Kur'andan dualar okur. Annesinin ilk dölü (ilk doğan çocuğu) kim ise o ıslatılır. Mahalle ilklerin hepsi ıslatılır.

⁴⁷² Abdülkadir İnan, “Türlü Törenlerde Ters Giyme Adeti”, *TFA*, 5 (116), Mart 1959, s. 1861.

⁴⁷³ Özsağdıç, s. 3815-3816.

Bir ilk doğan çocuğu aldılar. Kol ve bacaklarından kaldırarak kuyunun başına getirip yatırdılar. Üzerine sıcak soğuk demeden kuyudan çekilen suları döktüler. İyice ıslattılar. İnanişâ göre iş ve ameliyeler yapıldıktan sonra ikindiye doğru hava bulutlanır. Millet daha sokakta iken yağmur yağmaya başlar.⁴⁷⁴ (Gölpazarı)

Delice Hacıobası köyüne kıştan sonra 3 ay yağmur yağmadı. Köylülerin elleri koynunda, başları önünde, ağızlarını bıçak açmıyordu. Kara kara düşünüyorlardı. Duvar diplerinde, cami önünde ve küllük başlarında dolaşıyorlardı.

Ektikleri ilkbahar ürünleri bitmediği gibi, sonbaharda ekilen buğdaylar da sararmağa, kurumağa başlamıştı. Yerler kuraklıktan yarılıyordu.

Böylece hazırlıklar tamamlandı. Herkeste bir sevinç ve ümit vardı. Perşembe günü çevre köylerden de araba ve traktörlerle geldiler. Erkenden köyün güneyindeki düzlüğe çıkıldı. Yerlere sergiler, kilimler serildi. Bir tarafta da kurbanlar kesildi. Kazanlar kuruldu. Kavurma ve bulgur pilavı pişmeğe başladı.

Hocalar, Hacılar ve ak sakallı dedeler önde, kibleye dönerek birlikte duaya başladılar. Herkesin eli, parmaklar açık vaziyette, aşağı doğru tutuktu. Yağmur duası okundukça tümümüz yağmur şeklinde ellerimizi silkeliyorduk. Öğle namazı vakti yaklaştı. Namazı birlikte kıldık. Sofralar kuruldu. Yemekler yenildi. Kalan yemekler yetim, fakir, yoksul ve hastalara dağıtıldı.

Yağmur duası bittiğinde köye gelindi. O ara gökte siyah siyah yağmur bulutları kümeleri belirmeğe başladı. Ertesi gün sağnak halinde yağmur yağdı. Kuruyan bitkilere, tarlalara yeniden hayat geldi. Kırırlar yeşillenmeye, buğday başakları uzamaya, sebzeler büyümeye başladı. Herkes:

Allahtan ümit kesilmez. Hikmeti ve rahmeti çoktur. Duamızı kabul etti, diye seviniyordu.⁴⁷⁵ (Delice-Hacıobası Köyü)

Kuraklığın uzadığı aylarda halk ve hoca yağmur duasına çıkarlar. Bir meydanda, etraftan toplanan buğday, pekmez v.s. ile Aşure çorbası kaynatılır. O bir yanda pişe dursun, hoca dualar okur, elleri yere dönük olan halk da (yağmur yere düşsün diye)

⁴⁷⁴ Muzaffer Batur, “Gölpazarında Kadınlar Yağmur Duası ve Lâkaplar”, *TFA*, 11 (217), Ağustos 1967, s. 4506.

⁴⁷⁵ Gülâli Aydınoğlu, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, *TFA*, 11 (226), Mayıs 1968, s. 4743-4744.

amin, diye bağıır. Duadan sonra herkes çorbadan tadar, birkaç kişi sağa sola su serpiştirir, birkaç kişi de yağ, yağ diye bağırarak yağ satar. İş biraz da şakaya getirilerek herkes birbirini ıslatır. Dua bu hava içinde biter. Çocukluğumda bizzat hazır bulunmuş olduğum böyle bir yağmur duasının sonunda bulutların toplanıp yağmur yağdığına şahit olmuşumdur. Bir daha da böyle bir dua yapıldığını bilmem.⁴⁷⁶ (İzmir)

Orta Anadolu bölgesine kışın hiç kar düşmemiş, ilkbahar da kurak geçmişti. Büyük bir kuraklık her tarafı yakıp kavurmaya başlamıştı. İlkbaharda ekilenler bitmediği gibi, sonbaharda ekilen ekinler de sararıp solmaya başlamıştı. Bu durum tüm köylü çiftçileri endişelendirmiş, üzmüştür. Modern tarım ve sulama tesislerinden yoksun, ilkel bir tarımsal düzen uygulayan çiftçiler her yerde “yağmur duası”na çıkmaya başladılar. Tüm yaşamını ektiği 30-40 dönümlük tarlaya bağlayan Hacıobası köyünde de yağmur duasına çıkılmasına karar verildi. Gerçi köyün 2 km. doğusunda Delice ayı deli deli, ağlaya ağlaya akıyordu ama Hacıobası Köylüleri o aydan yararlanmasını bilmiyor, Delice akıyor, onlar da bakıyor, sonunda yine Allahtan rahmet diliyorlardı.

Geçen yıllardan çok farklı ve değişik yapılan yağmur duasına bir hafta hazırlık yapıldı. Köyün varlıklı ailelerinden 5 tane kurbanlık keçi alındı. Evlerden bulgur, yağ ve ekmek toplandı. Geçen yıldan kalan kabaklar kırılarak atıldı. Eski kabakların mevsimi geçtiği için saklandıka rahmet (yağmur) düşmeyeceğine inanıyorlardı. Dua’dan 3 gün önce, 3 gün oruç tutuldu. Yağmur duasına çıkılacağı günde herkesin eski elbise giyeceği tüm köylüye salık verildi. Ayrıca, Delice Müftülüğüne, Delice Kazası, Alılı, Coğul ve Yaylayurt köyleri halkına da duaya çıkılacağı gün salık verilerek gelmeleri istenildi.

“Yağmur Duası” yapılacağı gün erkenden köylü camide toplandı. Camiden sonra hep birlikte tekbir getire getire yola çıkıldı. Mezarlığa gelindiğinde dua edildi ve yağmur duasının yapılacağı “Damlacanın Depesi” ne çıkıldı. Kurbanlar kesilerek kazanlar kuruldu, kurban eti ve bulgur pilavları pişmeğe başladı. Köyün tüm çocukları, buzağı ve kuzuları da oraya getirildi. Buzağı, kuzu ve ocuk sesleri birbirine karışır da Allah onların yüzü suyu hürmetine belki hayırlı bol bir yağmur yağdırır inancıyla.

ğle namazı kılındıktan sonra herkes iki rekât namaz kıldı ve Mft Abdurrahman zkul’dan başlamak üzere hocaların hepsi sırasıyla dua ettirdiler. Tüm halk, ocuklar

⁴⁷⁶ Rıza Yetişen, “İnançlar, Bilgiler, Tekerlemeler”, *TFA*, 18 (353), Aralık 1978, s. 8517.

“Amin” dediler. Geçen yıllarda ve birçok yerlerde olduğunun aksi bu yıl ellerin parmakları yukarı olmak üzere dua ettirildi. Dua bittikten sonra yemekler (Bulgur pilavı, kurban eti) yendi ve herkeste bir ümit geri köye gelindi. Yağmur duası böylece 3 gün devam etti ve dördüncü gün Allahın emri ile doyasıya yağmur yağdı.⁴⁷⁷ (Delice-Hacıobası Köyü)

Anadolunun her tarafında olduğu gibi Dursunbeyde de vaktiyle yağmursuz ve kurak geçen mevsimlerde yağmur duasına çıkmak âdeti vardı. Sabah namazından çıkan halk önde hocalar olmak üzere kabile halinde kasabanın şimalinde “Dua taşı” denilen yere gider ve bütün sürüler de orada toplanırdı. İmamlar, müezzinler Kur’an okur, sonra dua edilerek Allah’tan rahmet istenir, bu esnada halk, kollarını göğe doğru kaldırmış, fakat ellerini yere doğru açmış olduğu halde “Amin!” diye haykırırdı. Yağmur duasına bu suretle üç gün devam edilir, Hakkın inayeti beklenirdi. Dua edilirken dua yerinde toplanmış olan sürüleri teşkil eden hayvanlar da bağırır, halkın sesine karışan hayvan sesleri acıklı bir feryat halinde yükselirdi. Üç gün duaya rağmen yağmur yağmadığı takdirde, yine bir sabah namazdan çıkan halk, Dua taşı mevkiine gelir, yerden yirmi bin taş toplanırdı. Bu taşlardan her birine bir “Kulhüvallah” okunduktan sonra taşlar temiz torbalara doldurularak suya salınırdı. Bu merasime kadınlarla çocuklar da iştirak eder, ağlayan kadınların, yalvaran erkeklerin, ve Amin diyen çocukların sesleri, müessir bir ahenkle etrafı doldurur, herkes gönlü mütevekkil, boynu bükük bir halde evine dönerdi. Bundan sonra çok az bile olsa herhalde yağmur yağdığı halk arasında rivayet edilmektedir.⁴⁷⁸ (Dursunbey Kasabası)

Yağmur duaları memleketin namazgâh ve musalla mevkilerinde sabah namazını müteakip ve ekseriyetle Cuma günleri yapılmış. O gün her camiin imamı sabah namazını eda ettikten sonra cemaatiyle beraber dua mahalline giderek toplanırlarmış. Duada en ziyade masum çocuklar ve bilhassa (kısarak, merkep, inek) gibi hayvan yavruları hazır bulundurulmuş. Bu suretle hocalar duaya başlar ve bir tanesi cübbesini tersine giyerek menbere yahut musalla taşı üzerine çıkarak hutbe okurmuş. Herkes parmaklarının uçları yere müteveccih olarak ellerini sarkıtırlar ve çocukları “âmin, âmin” diye bağırırlarmış. Duada başlar açık olduğu gibi herkeste dua mahalline eski

⁴⁷⁷ Aydınoglu, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, s. 5685-5686.

⁴⁷⁸ Ragıp Beyceli, “Dursunbey Kasabasına Ait Birkaç Not”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 106 (Ağustos 1940), s. 251-252.

elbiselerle gelirmiş. O gün, evvelce toplanan hayırlarla kazanlar kaynar ve pişirilen keşkek, pilavlar herkese dağıtılır ve dualı pilavdan nasip alabilmek için halk ve bilhassa kadınlarla çocuklar ellerinde çanaklarla dua mahalline koşuşurlarmış. Birkaç defa duaya çıkıldığı halde yine yağmur yağmazsa o zaman mektep çocukları başlarında hocaları olduğu halde ilahiler ve aminlerle dere kenarlarından küçük taşlar toplarlar ve taşlar okunduktan sonra bir çuval içine konarak cami havuzlarına vazedilirmiş. Yaşlı ve sözü geçer kadınlar mahallelerden topladıkları hayırlarla (un, yağ) bir evliya türbesinin başında lokma dökerler ve fakirlerle yoldan geçen yolculara dağıtırlarmış. Bu âdet rumlarda da varmış. Çok defa rumlar ve bilhassa kadınları evliya türbelerinde lokma yaparlar ve yağmur için dua ederlermiş.⁴⁷⁹ (Soma)

Büyük camilerde beş vakit farz namazları müteakip camaat ayağa kalkarak imamla camaat ayakta elleri yukarı kalkık ve avuçları aşağı doğru açık ve sarkık vaziyette imam Yağmur Duasını okur ve camaatte yüksek sesle “Amin” der. Bu sıralarda Müftü Efendinin tertip ve nezaretiyle birkaç camide Kuranikerim ve Buhariîşerif hatmolunur.⁴⁸⁰ (Uluburlu)

Hasan Dede, Kadirlinin kuzeyinde bir evliya türbesidir. Bazı aylarda havalar kurak gider. Köylülerin yağmura ihtiyacı olduğu halde bir türlü yağmur yağmaz. İşte böylesi aylarda bir veya birden fazla köylerin birleşmesiyle, koyun, keçi ve yemek yapmak için ne kadar nebat lâzımsa hepsini alarak Hasan Dede denilen türbeye giderler. Bu gidişler ekseriyetle Çarşamba ve Cuma günleri olur.

Hasan Dedeye vardıkları zaman ilk iş birer rekât namaz kılma olur. Sonra kurbanlar kesilir, yemekler yapılır. Bu arada köyün imamı din üzerinde çeşitli sohbetler yapar. Erkek ve kadınların bir kısmı yemek işleriyle meşgul olur.

Yağmur duası yapılırken, kısıraklar yavrularından ayrılır. Kadınlar da ayrılır yavrularından. Tabiidir ki annelerinden ayrılan yavrular bağırp çağırırlar.

Geleneklerden biri de dua edenlerin bütün çamaşırlarını ters giyerek dua etmeleridir. Başlarındaki kasketlerinin bile ters taraflarını giyerler.

⁴⁷⁹ Necati, s. 298-299. (Bu malumat 1929 senesi İkinciteşrininde millet mekteplerine devam eden halktan ve bilhassa kadınlardan toplanmıştır.)

⁴⁸⁰ Sait, (), “Uluburlu’da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, sayı: 11 (1 Eylül 1930), s. 15-16.

Dua etmeyenler de (bilmeyen) dizlerinin üzerinde durarak (lâ) sesini çıkarırlar. Dua edenler gibi ellerini açarlar.

Dualar bitip taşların hepsi yazıldıktan sonra yakında bulunan herhangi bir akarsuyun içerisine ıslanır. Yağmur yağana kadar orada ıslı kalır. Bazan da hiç çıkarmadıkları dahi olur.⁴⁸¹ (Kadirli)

Yağmur yağmazsa, yüksek bir yere hacat duasına çıkıp kurban kesmek, dua etmek lâzımdır. Böylece yağmurun yağacağına inanılır.⁴⁸² (Kırşehir)

Havalar kurak gittiğinde, yağmur duaları Seyyid Burhaneddin türbesinin yanındaki “Namazgah”ta veya Battalaltı’ndaki Battal Gazi türbesinde yapılırdı. O zamanlar buraları şehrin dışındaydı. Yağmur duâsına çıkılacağı zaman, çarşı ve sanayi esnafına tellallar aracılığıyla üç gün ilan edilirdi. Sanayi ve çarşı esnafı dükkanlarını kapatır, yağmur duâsına mutlaka katılırdı. Mahallelerden de kadınlar ve çocuklar katılırlardı. Emzikli kadınlar çocuklarını emzirmez, ağlatılırdı. Koyunlar kuzularından ayrı tutulur, melemeleri sağlanırdı. Dua esnasında eller ters çevrilir, ceketler ters giyilirdi. Kuran hatimleri yapılır, küslerin barışmaları istenirdi. Kurban kesilir ama yemekler yenmezdi.⁴⁸³ (Kayseri)

Yağmur duasına çıkılacağı önceden camilerde veya el ilanları dağıtılarak duyurulurdu. Halk da birbirine duyururdu. Dua günü mahşeri bir kalabalık olurdu. Emzikli çocuklar ağlatılır, kuzular meleştirilirdi. Elbiseler ters giyilir, eller ters çevrilir, ağlayıp sızlanırdı. Salâlar verilir, Kuranlar okunur, tekbirler getirilir ve çokça ilâhiler söylenirdi. Kadınlar “tevhit” çekerlerdi. İki rekât “istiskâ” namazından sonra birinde yedi, birinde dokuz kurban kesilmişti. Kurbanların etleri fakirlere dağıtıldı. Dua iki saat kadar sürerdi. Yağmur dualarının hepsinden sonrada yağmur yağmıştır.⁴⁸⁴ (Kayseri)

Salavatlarla, dualarla öğle vaktine yakın dağa gelindi. Beraberimizde getirdiğimiz yiyecekler herkese dağıtıldı, abdestler yenilendi. Büyükler cemaatle namaz kıldılar, herkes ayağa kalktı ve duaya başlandı. Hoca başta olmak üzere birkaç kişi daha ayetler okudu, arkasından topluca salavatlar getirildi, dualar yapıldı. Hocanın her cümlesinden

⁴⁸¹ Mustafa Uz, “Kadirli’de Yağmur Duaları: Taş Yazma”, *TFA*, 3 (65), Aralık 1954, s. 1039.

⁴⁸² Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar II”, s. 2295.

⁴⁸³ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 79.

⁴⁸⁴ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 80-81.

sonra, yukarı kalkmış ellerimizi avuçlarımız yere bakacak duruma getirip yüksek sesle “âmin!” diyorduk.⁴⁸⁵ (Yalman Dağı)

Eskişehir Tatarları’nda yavaş yavaş kaybolmakla beraber yağmur duası geleneği görülmektedir. Tören alanı olarak Tatar köyü olan Karaçay’da cami avlusu, diğer bir Tatar köyü olan Yenikent’te köyün yanındaki tepe seçilmiştir. Yağmur Duası törenine, Karaçay köyünde kadınlar katılmazlarken, Yenikent köyünde kadın ve erkekler gerekli olursa birlikte duaya çıkmaktadırlar. Yağmur duası için kurbanın bir gece önceden erkekler tarafından kesilmesi âdeti Eskişehir’in Tatar olmayan köyleriyle birlikte Karaçay’da da görülmektedir. Kurban eti ve pilav yapılıp dağıtılır.⁴⁸⁶

Yağmur duası günü, Cami’de sabah namazında bulunan köy erkekleri, namazdan sonra köy yakınındaki mezarlığı ve türbe, yatır gibi bir iki “ziyaret”i dolanır, gelirler. Güneşin doğup biraz yükselmesiyle cami önünde toplanan kalabalık, imamın duasına “Aaamiin” diye bağırarak cevap verirler. Gürültüyü duyan aile reisi “Grup dua yürüyüşüne hazırdır” diyerek, acele boy abdestini alıp karısına ya da kızına “çıkın”ını hazırlamasını buyurur. Duaya katılacakların hazır oldukları anlaşılınca toplu durumda yürüyüşe geçilir. Yürüyüşün hedefi, yörenin en yüksek yeri olan ve köyden on kilometre uzaktaki Hıdır Dağı Tepesi’dir. Bazı yaşlılar gruba eşekleriyle katılırlar, bu arada yürümekten yorulan küçük çocuklar da sırayla eşeklilerin kucaklarına verilir.

Duaların arkası hiç kesilmez, eller aşağıya doğru yağmurun toprağa düşmesini kolaylaştırırcasına “Aaamiin” diye bağrılır. Ailenin ilk doğan erkek çocuğu kol paça yakalanıp elbisesiyle suya atılıp ıslatılır.

Bir ziyaret’ten diğerine yürürken imam ve onun yorulduğu yerde eşlik edenler şu dizeleri tekrarlar:

İmam:

Ya İlahi İsmiAzam (Hazreti Muhammed) Hürmetine El

Aman.

Rahmetini Bizlere Eyle İhsan (ver) Ya Rahman

⁴⁸⁵ Musa Duman, “Yalman Dağı’nda Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 420), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

⁴⁸⁶ Kalafat, Güngör, *Türk Kültürlü Halklarda Türk Tatar Halk İnançları*, s. 88.

Topluluk: Aaamiin

İmam:

Ya İlahi, Amin Çığırın Sübyan (günahsız)

Çocuklar Hürmetine El Aman

Topluluk: Aaamiin⁴⁸⁷

Avşarlarda yağmur duası için Hacı Karaman Piri'ne gidilir. Burada mal, hayvan kesilir ve eti yenilir. Hayvan sümükleri, kemikleri kayanın Gündoğan/Doğu tarafına atılır. Etin pişirildiği kazanlar ters çevrilir. Pirin etrafında tavaf edercesine dönülür. Yemek yenilen kaşıklarla yemek kazanının dibi dövülür, gürültü yapılır. Bu gürültü ile amaç, inanca göre yağışın iyesine arzuların çattırılması dileklerin duyulmasıdır.⁴⁸⁸

Ankara Kocatepe Camiinde, Cuma namazına gelmiş cemaate hoca yağmur duası yapılacağını ve nasıl yapılması gerektiğini anlattıktan sonra namazın/duanın kılınmasına geçildi. Hoca ilkin Arapça ilgili duayı okudu, sonra Türkçe duaya geçildi. Duasında hoca tövbe ettikten sonra rahmeti verenin Allah olduğunu, bizim bitki ve hayvanlarımızla rahmete muhtaç olduğumuzu dağ, tepe, ova her yere gerektiği gibi gerektiği kadar yağmur vermesini diledi ve cemaat da tekrar edip, amin deyip namazı/duayı fatiha okuyarak bitirdi.⁴⁸⁹ (Ankara)

Yağmur duası için Bulut Dede ziyaretine gidilir. Bulut Dede'nin mezarında Nasr duası okunur. Ağaçlara oyuncak salıncaklar yapılarak bu salıncaklarda oyuncak bebekler sallanır. Bebekler sallanırken şu sözler tekrarlanır:

Allah'ım bize rızkımızı ver

Yağmurumuzu yağdır

Bize sulu sulu yağmuru

Vermekten eksik olma⁴⁹⁰

⁴⁸⁷ Ali Rıza Balaman, *Gelenekler Töre ve Törenler*, Betim Yayınları Halkbilimi Folklor Dizisi: 1, Bornava 1983, s. 54-56.

⁴⁸⁸ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları V-VI*, Lalezar Kitabevi, Ankara 2008, s. 158.

⁴⁸⁹ Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları V-VI*, s. 160.

⁴⁹⁰ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 45.

Çorum'un Laçın ilçesinde her yıl haziran-temmuz aylarında özellikle cuma günleri Yağmur Duası yapılmaktadır. Özellikle barışma çok önemli bir gelenek ve bir vesiledir.

Tören yerine gelinince saf tutulup iki rekât namaz kılınır ve imam olan kişi hutbe okur. Burada okunan hutbe, bir ve beraber olmayı, her zaman dayanışma içinde olmayı, dua etmeyi ve dua etmenin önemini, küsmenin ne kadar yanlış bir şey olduğunu kapsar.

Tövbe-istiğfar getirildikten sonra oraya gelen kişilerin üstlerindeki pardüse, ceket, kazak gibi giysiler çıkartılır ve ters giyilir. Eller aşağıya doğru çevrilir ve Hz. Muhammed (s.a.v)'in tavsiye ettiği yağmur duası okunur.⁴⁹¹ (Çorum)

Çorum merkeze bağlı Beydili köyünde her yıl mayıs ya da haziran aylarında “Ağpınar Temizlik ve Yağmur Duası” günü yapılmaktadır. Dua esnasında bütün cemaat ellerini aşağıya doğru tutar. Cemaatten bazı kişiler ceket ve şapkalarını ters giyer. Bütün bunlar yağmur yağması ve bereketin artması, yağmurun toprağa iyi işlemesi için yapılır.⁴⁹² (Çorum)

Çorum'un Ortaköy ilçesinde her yıl nisan-mayıs aylarında Yağmur duası yapılmaktadır. Eski ve yamalı fakat temiz elbiseler giyilerek dua yapılacak yere yaya gidilir. Tekbir getirilerek ziyaretin etrafı üç veya yedi kez dönülür. Cemaat genellikle yağmur duasında aralarında para toplayarak kurban etmek için bir boğa satın alırlar ve kurban ederler. Boğa kesildikten sonra etinden pilav yapılır ve hep birlikte yenir.⁴⁹³ (Çorum)

Çorum'un Dodurga ilçesinde her yıl haziran-temmuz aylarında özellikle cuma günleri Yağmur Duası yapılmaktadır.

Dodurga'da yağmur duasına, erkekler imam eşliğinde, kadınlar ise kadın hoca eşliğinde katılırlar. Duaya gidilmeden önce sadaka verilmeli, günahlardan tövbe edilmeli, haksız yere alınan şeyler sahiplerine geri verilmelidir. Dua edilirken ağlanması şart veya zorunluluk gibi görülmektedir. Sabah erken saatlerde tüm halk camide toplanmaktadır. Birinci gün, bir türbeye gidilir. Burada yapılan yağmur duası, üç gün sürmektedir. Arap Dede, Kırklar, Ahmet Dede, Çakır Kırana, Gölbağı adlı türbeler yağmur duası dâhilinde

⁴⁹¹ 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 35.

⁴⁹² 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 39.

⁴⁹³ 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 40.

ziyaret edilen türbeler arasındadır. Son gün, özellikle Gölbağı adlı türbeye gidilir.⁴⁹⁴(Çorum)

Çorum'un Oğuzlar ilçesinde her yıl mart-nisan aylarında Yağmur Duası yapılmaktadır. Oğuzlar'da yağmur duası üç gün sürer. Evvelinde yağmur duası kararı alındığında cemaate duyurulur ve üç gün oruç tutulması gerektiği ilan edilir. Bu günler genel itibariyle Salı, Çarşamba, Perşembe'dir. Toplu tekbir ve tehlillerle Karadonlu Canbaba Türbe'sine gidilir. Üçüncü gün, buradan Uluçayır denilen mevkiye gidilir ve buraya önceden gelmiş olan yaşlı ve güçsüzlerle "mutad" denilen birleşme olur. Buradan topluca Hacet Tepesi denilen mevkiye gelinir. Burada namaz kılınır ve yağmur duasına has hutbe okunur.⁴⁹⁵ (Çorum)

Yağmur yağdırmayla ilgili olarak dağlara, "yağmur duası"na çıkılır. Bütün köylüler bir meydanda toplanır. Kollarını, yere/toprağa paralel gelecek şekilde öne doğru uzatırlar. Eller, göğse değil de yere doğru dua edecek şekilde pozisyon alır. Bu şekilde dua edilir.⁴⁹⁶ (Muğla)

Bu duaya köyün erkekleri katılır. Köyün tüm erkek cemaati abdest alır, cami avlusunda toplanır. Köyün şeyhi veya din büyüğünün peşine takılarak yüksek bir tepeye çıkarlar. Kibleye dönüp namaz kılarlar. Ondan sonra el açıp hep birlikte yağmurun yağması için dua ederler.⁴⁹⁷ (Yayladüzü/Bölükbaşı Köyü)

Komşu köyden gelenler ve kadın erkek, çoluk çocuk, hocanın veya büyüklerin önderliğinde törenin yapılacağı mahalleye gider. Bu duaya çoğu kez köyün malı ve davarı da götürülür. Ceketler ve kasketler ters giyildikten sonra avuç içleri ve parmaklar yere dönük şekilde dua edilir, namaz kılınır. Dua sırasında çocukların ağlamalarına, büyüklerin bağırıp çağrışmalarına, hayvanların meleyip böğürmelerine çok önem verilir. Hatta çocuklar ağlasın, kuzular melesin diye annelerinden ayrı yerde bırakılır.

⁴⁹⁴ 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 33.

⁴⁹⁵ 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 41-43.

⁴⁹⁶ Ali Abbas Çınar, s. 199.

⁴⁹⁷ Bahar Esen, *Yayladüzü (Bölükbaşı) Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2013, s. 71.

Duadan sonra, okunmuş taşlar ya ıslatılır ya suyun içine atılır ya da suyun kıyısına bırakılır. Daha sonra beraberinde getirdikleri kurbanlar kesilip, yemekler yendikten sonra evlere dönülür.⁴⁹⁸ (Sivas/Hafık)

Osmaniye’de yağmur uzun süre yağmadığı zamanlarda halk, hocanın önderliğinde bir ermişin mezarının yanına gider. Orada bulunanlar gömleklerini ve ceketlerini ters giyerler. Kurban kesilir, iki rekât namaz kılınır ve yağmurun yağması için dua edilir. Kesilen kurbanın etiyle orada yemek yapılır ve orada bulunan halka dağıtılır.⁴⁹⁹

Adana’nın Pozantı ilçesine bağlı Yeni Konacık köyünde havaların kurak gittiği dönemlerde köy halkından bir kadın sırtına bir heybe alır ve yağmur duası ederek her evden heybenin içine bir tabak bulgur koymasını ister. Kadın pişirdiği bulguru çocuklara dağıtır. Kadının ettiği yağmur duası şöyledir:

Badi badi neden oldu

Bir kaşıcak sudan oldu

Ver Allahım ver sicim gibi yağmur

Ayağımız çamur ister

Boğazımız hamur ister

Ver Allahım ver sicim gibi yağmur⁵⁰⁰

Halk yağmur duasına çıkarken çocuklarını, kuzuları ile birlikte koyunlarını da götürmektedir. Çocuklar yağmur dileğinde bulunup büyüklerin dualarına amin derlerken, kuzuları analarından uzaklaştırarak meletmektedirler. Bu araada din adamları Allah’a niyaz ederler. Din adamları dua ederlerken, halk avuç içleri yere bakacak şekilde parmaklarını yere döndürmekte ve yağışı sembolize etmekte, amin demektedirler.⁵⁰¹

At Kafası

Mersin’e bağlı Çapar köyü ile Arslanköy’de yaşayan kaynak kişilerin verdiği bilgiye göre hoca, bit at kafatasına dualar yazar ve bu kafatasını yağmurun yağması için

⁴⁹⁸ Mehmet Nebioğlu, *Sivas- Hafık Çevresi Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Erzurum 1982, s. 12.

⁴⁹⁹ Karakaş, s. 499.

⁵⁰⁰ Karakaş, s. 501.

⁵⁰¹ Mustafa Dinleyen, *Nevşehir’de Halk İnançları*, Nevşehir Belediyesi Kültür Yay., 2012, s. 54.

bir dereye bırakır ya da suya ıslar. Ancak yağmur başlar başlamaz bu kafatasının sudan alınması gerekir, aksi halde yağmurun dinmeyeceğine inanılır.⁵⁰² (İçel)

Bulak köyünde, kuru bir “At” kafatasına da yağmur duası yazılıp “türbe” altındaki çaya asılırdı. Bu kafatası bazen aynı suya atılırdı.⁵⁰³ (Safranbolu)

At kafasına (başka hayvan kafası da olabilir) dua yazılır.⁵⁰⁴ (Azatlı Kasabası)

Çorum’un Dodurga ilçesine bağlı Hüsam Dede Teke köyünde at kafasının altına dua yazılır. Daha sonra at kafası ıslatılıp ırmağa gömülür. Bu sayede köylü yağmurun bereketli olacağını düşünür. Yağmur çok fazla yağarsa gömülen at kafası ve taşlar geri çıkartılır.⁵⁰⁵ (Çorum)

Ölmüş bir atın kafası getirilir, bu kuru kafa yıkanır, alın kemiği üzerine Sure-i Kamerdeki “ayet” ayeti kerimesi yazılır. Yazılı olan bu kafa safiyetle tanınmış bir kimse tarafından temiz ve ayak değmemiş bir akarsuya konur.⁵⁰⁶ (Uluburlu)

Yağmur yağdırmak için atın kafa kemiğine yazılır, iple bağlanarak bir akarsuya sarkıtılır.⁵⁰⁷ (Darendede)

Yağmur duasından sonra at kafası yazılır ve onun akarsuya gömülmesiyle yağmurun yağacağına inanılır.⁵⁰⁸ (Konya/Beyşehir)

At kafasına yağmur duası yazılarak susuz kuyuya atılır.⁵⁰⁹ (Bozkır İlçesi)

Koyun Kafası

Herhangi bir koyun kafasına dua yazıp kafa suya atılır. Bu takdirde yağmur yağdığı tecrübe ile sabittir. Dua sırasında veya dua günü yağmur yağarsa duanın kabul edildiği, aksi halde duanın kabul olunmadığı kanaati vardır.⁵¹⁰ (Kastamonu)

⁵⁰² Çıplak, s. 95.

⁵⁰³ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 73.

⁵⁰⁴ Bayram Polat, s. 280.

⁵⁰⁵ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 36.

⁵⁰⁶ Sait, (), s. 16.

⁵⁰⁷ Uslu, s. 94.

⁵⁰⁸ Zeynep Asiye Samancı, *Konya/Beyşehir İlçesindeki Manevi Halk İnançlarına Dinler Tarihi ve Din Fenomolojisi Açısından Bir Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2008, s. 68.

⁵⁰⁹ İbrahim Erdem, *Bozkır İlçesi Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi ve Din Fenomolojisi Açısından Tahlili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2008, s. 51.

⁵¹⁰ Mehmet Candan, s. 2342.

Köpek Kafası

Köpek kafatasına bir şey yazıp suya atarlar, bununla yağmur yağacağına itikat ederler.⁵¹¹

Öküz, at, eşek, köpek kafalarına dualar yazılarak suya atılır. Ya da yapraksız bir çalıya asılır. Öküz kafasıyla saban ve boyunduruk tarla içinde bir çalıya asılır. Öküz kafasıyla saban ve boyunduruk tarla içinde bir çalıya asılır. Bu usullerle yağmurun yağacağına inanılır.⁵¹² (Silifke/ Kırtıl Korucuk Köyü)

Kırk Boğumlu Asma Çubuğunun Gözlerine Dua Okuma,

İlkbahar gelip hava biraz kurak gidecek olursa, hocalar gizlice kırk boğumlu bir çubuk bulur, bu çubuğun her bir gözüne “Yâsin” sûresi okurlar.⁵¹³ (Konya)

Asma (üzüm) çubuğuna dualar okunur.⁵¹⁴ (Azatlı Kasabası)

Havalar kurak gider bağlar, bahçeler, tüm tarlaları yanarsa köylüler çareyi yağmur duasında bulurlar. Yemekler yendikten sonra yağmur duası yapılır. Kırk boğumlu bir asma dalı okunur, yakın bir kuyu içine atılır.⁵¹⁵ (Fethiye)

Hocalar 40 boğumlu bir bağ çubuğunun her boğumu için bir yasin okurlar ve bunu bir yere ıslarlar. Şayet duadan sonra yağmur durmazsa bu ıslanan çubuk buradan çıkarılır.⁵¹⁶ (Turgutlu Alahıdır Köyü)

Yazıköy’de yağmur duasına bazen 70.000 taş yerine kadınlar veya erkekler (40) boğumlu asma bularak okuyup suya ıslatırlar. Bu asmaya harama uçkur çözmeyen ıslatır.⁵¹⁷ (Safranbolu)

Taşlar okunup yağmur duası yapıldıktan sonra yine yağmur yağmazsa, asma dallarından üzüm doğacak kırk bir boğum uzunca bir çubuk buldurdular. Bu çubuğun üzerindeki boğumlardan her birine birer Yâsin sûresi okutturulup üfletilir. Kırk bir

⁵¹¹ Abdülkadir [İnan], s. 15.

⁵¹² Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 153.

⁵¹³ Bayrı, “Konya’da Yağmur Duası”, s. 8.

⁵¹⁴ Bayram Polat, s. 280.

⁵¹⁵ Ünal Şöhret Dirlik, *Fethiye’de Halk İnanışları*, Oğuz Ofset, Denizli 1997, s. 96.

⁵¹⁶ Eren, s. 164.

⁵¹⁷ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 78.

Yâsin sûresi bitince çubuk yedi kat bükülerek bir iple bağlanır ve bir sulu çukura konulur. Çukurdaki suyun çubuğun her tarafını örtmesi şarttır.⁵¹⁸ (Isparta)

Kırk boğumlu yaş bir asma çubuğu tedarik edilir, bunun her bir boğumuna birer “Yasini şerif” okunur. Gene safiyetile tanınmış bir kimse tarafından temiz bir akarsuya konulur. Birkaç gün sabredilip yağmur beklenir.⁵¹⁹ (Uluburlu)

41 buğumlu bağ çubukları okunur. Okunan bu çubuklar dua ile suya basılır. Dua işlemi bittikten sonra gelinler dualar ile uğurlanırlar.⁵²⁰ (Safranbolu)

Köylünün tamamının katılımıyla yapılan yağmur duası bittikten sonra tek parçadan oluşan 41 boğumlu ve her boğumuna Yasin-i Şerif okunmuş asma çubuğu, başta köy imamı olmak üzere 4-5 kişi tarafından köyün deresine gömülür.⁵²¹ (Kırklareli Ahmetçe Köyü)

Kırk boğum çubuk üzerine yağmur duası yazılarak akarsuyun ağzına konur.⁵²² (Bozkır İlçesi)

Kırk Tomurcuklu Söğüt Ağacına Dua Okuma,

Henüz tomurcuk halindeki söğüt ağacından kırk tomurcuklu bir dal kesilip, bu tomurcukların her birine bilinen dualar okunduktan sonra akarsuya bırakılır.⁵²³ (Harput)

Taş

Yağmur yağdırma törenlerinde en çok rastlanılan “taş motifi” dir. Bu törenlerde hiçbir zaman taşı sudan ayrı görmek mümkün değildir. Taş, muhakkak su ile birlikte uygulamalara girmektedir.⁵²⁴

Toybelen Köyü yağmur duasına civardaki altı köyle birlikte çıkar. Bu köyler Derecik, Balaç, Beypınarı, Çobanözü, Çobanlı ve Kamalı köyleridir. Duanın yapılacağı gün köylüler tarafından yedi bin adet taş toplanır. Bu taşlar okunur, hoca tarafından dua

⁵¹⁸ M. Halit Bayrı, “Isparta’da Yağmur Duası”, *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 8 (91-96), Birinci Teşrin Mart 1941-1942, s. 1287.

⁵¹⁹ Sait, (), s. 16.

⁵²⁰ Ahmet Yıldırım, *Safranbolu Folkloru Üzerinde Bir Deneme*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 79.

⁵²¹ Zekeriya Kurtulmuş, “Kırklareli Ahmetçe Köyü’nde Yağmur Duası”, *Folklor*, 6 (47), Nisan 2000, s. 70.

⁵²² Erdem, s. 51.

⁵²³ Araz, s. 150.

⁵²⁴ Orhan Acıpayamlı, “Türkiye Yağmur Duasında “Taş” ve “Kuru Kafa” Motifleri”, *Antropoloji*, sayı: 8, s. 11-12.

yapılır, kurbanlar kesilir. Daha sonra harama uçkur çözmemiş (zina etmemiş) bir kişi torbalara taşları alır, dereye götürür, suya bırakır. Akabinden yağmur yağmaya başlar. Eğer yağmur yeterli görülürse dereye bırakılan okunmuş taşlar oradan alınır ve yağmur durur.⁵²⁵ (Samsun)

Çok sayıda çakıl taşı alınır, bunların her birinin üzerine kısa dualar okunur, sonra da torbanın içerisine konup suya daldırılır. Taşların sayısı en az kırk birdir. Yetmiş-yetmiş beş bine kadar olduğu da söyleniyor. Taşların sayısı çoğaldığında toplanıp okunması işlemi kalabalık arasında paylaştırılır. Çok taş toplanmasının çok yağmur getireceğine inanılıyor.

Yağmur duasında kullanılan bu taşlar Tanrıya sunulan bir saçı niteliği de taşımaktadır. Tanrıya çokça saçı sunulması ile dileğin yerine geleceğine inanılır.⁵²⁶ (Afşin/Elbistan)

Yuntdağ'ın bazı köylerinde 70 bin küçük taş 70 bin defa Şura suresinin 28. ayeti okunur. "Allah, insanlar ümitsizliğe düştükten sonra yağmuru indirir ve rahmetini yayar, o övülmeye layık olan dosttur." Okunan bu taşlar bir dereye götürülüp suyun içine atılır. Taşların kurak arazilerden ve kurak derelerden alınmasına özen gösterilir. İnanca göre taşlar ıslanınca yağmur yağar.⁵²⁷ (Bergama)

Küre'de daha önce havuzun başında 9-10 erkek tarafından tek tek okunarak torbalara, çuvalara konan 70.000 taş bulunmaktadır. Bu taşları okuyanlar her bir taş 100 defa yağmur duasını okuyup üfleyip taşı dudaklarına değdirirler.

Bu taşlar iki rekat namaz kılındıktan sonra havuza atılıp yeniden yağmur duası okunur. Herkes amin der, bu sırada ellerin avuç içi yere doğru dönük olur. Buradaki yağmur duasına yalnız erkekler katılmaktadır. Kadınlar ve genç kızlar bu duaya katılamazlar, onların katılması uygun görülmez.⁵²⁸ (Safranbolu)

Bulak köyünde yağmur duası sabahı, bir görüşe göre 10 adet, bir görüşe göre ise 300 adet yassı ince taşlara yağmur duası yazılır ve bunları "Türbe" den akan suyun yanına gömerler veya 3 adet büyücek taşı birbirine çatar altına bu okunmuş yazılmış

⁵²⁵ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 124-125.

⁵²⁶ Ertekin, s. 107-108.

⁵²⁷ Harun Çelen, *Bergama ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1998, s. 74.

⁵²⁸ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 69.

taşları bırakırlar. Bu yazılı taşların gömülmesinden sonra öğle namazını yağmur duası yapılacak erenlerin yanında kılmak üzere kadın-erkek çoluk-çocuk köyde kim varsa hep beraber hareket eder ve “Erenler” varınca kurban kesmek üzere giden köylüleri beklerler.

Bulaklılar kadın-erkek, çoluk-çocuk ayrımı yapmadan yağmur duasına çıktıklarında mutlaka yağmur yağacağına inanırlar.⁵²⁹ (Safranbolu)

Yazıköy’de yağmur duası gününden önce (nohut) iriliğinde 70.000 tane taş yıkanıp okumaya hazırlanır. Bu taş ağzı dualı kişilerce yağmur duası Şura Suresi Ayet 28 “Bismillahirrahmanirrahim ve huvellezi yünezzilülgayse bin ba’da ma kanetü ve yenşuru rahmetehü ve huvel ganıyyülhamıd” diye tek tek okunur. Bazı kişiler her bir taşı eline alır okur, taşa doğru üfler ve dilinin ucunu taşa değdirerek ıslatır.

Bu 70.000 taş ufak çuvallara konularak bir şeye yüklenir ve suya bırakılacak yere gelinir.

Bu çuvallar suya “hayatında hiç harama uçkur çözmemiş” bir kişi tarafından atılmaktadır. Bu kişi dualarla bu çuvallar dolusu (70.000) taşı suya atınca orada bulunanlar, bu kişiyi de suya atıp ıslatırlar.

Bu taşlar suda yağmur yağıncaya kadar kalır. Yağmur çok yağarsa hemen sudan çıkarılıp mezarlığa veya bir tarlanın temiz yanına gömülür.

Duaya rağmen yağmur normal yağarsa en fazla bir ay taş çuvalları yerinde bırakılıp bir ay sonra çıkarılıp gömerler.

Yağmur duasına eskiden kadınlara hiç hak vermezlerdi. Taş bile aldırmazlardı. Sonradan yağmur duası taşlarını okumaya yardım ettirildiler.

Yazıköy’de kadınların da ayrıca kendi aralarında yağmur duası vardır. Bu köyde buna küçük yağmur duası denilmektedir.

Küçük yağmur duasında çevre köylerden misafir çağrılmaz. Köy kendi çapında hazırlık yapar. 70.000 taş tek tek okunur. Erenler ziyaret edilir. Dua okunup suya

⁵²⁹ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 73.

ıslatılır. Ertesi gün kadınlar 7'den 70'e toplanıp erenleri ziyaret ederler, dua okuyup gezerler ve tepede yağmur duası seronomisini yaparlar.⁵³⁰ (Safranbolu)

Safranbolu'da yağmur duasına Cuma günü çıkılırdı. 70.000 adet taşın her birine “yağmur duasını” okuyup torbalara doldurur ve yukarı tabakhanedeki çıkma suyun havuzuna bırakırlardı. Bu su 1926-1927 yıllarında 5 gün süre ile kıpkırmızı olarak akmıştır. Bunun nedeni ise tüm araştırmalara karşın saptanamamıştır.⁵³¹ (Safranbolu)

Önceden hazırlanmış olan yetmiş bin çakılın her birine ayrı ayrı “Ve hüvellezi yünezzilül gayse” âyetini okur, âyet okunup bitdikçe çakıl dille ıslatılarak yere konulur. Çakılların okunması tamamlanınca, bunlar yedi torbaya doldurulur. Torbaları gençler omuzlarına alarak bütün halkla beraber yollarda ilâhiler okuyarak Değirmen çayına götürürler ve orada torbaları suya basarlar. Bu sırada durmadan dua edilir. Dua edilirken orada bulundurulmuş koyun, kuzu, inek gibi hayvanlar da bağırıltılır. Çakıl torbaları suya salındıktan sonra mutlaka yağmur yağacağına inanmayan yok gibidir.⁵³² (Konya)

Kurak giden yıllarda gerek hükümet memurları ve gerekse halk (erkekler), Dicle kenarına giderler. Ufak taşları toplarlar. Bunlar üzerine dua okuyarak suya atarlar.⁵³³ (Maden)

Ortaköy'de, yağmur duası sırasında Kuran'dan okunan ayet, Şura Suresi'nin 28. Ayeti'dir. “Ayet-i Kerime nohut tanesi büyüklüğünde taşlara (sayısı 17.500, 35.000 veya 70.000 olmalıdır) okunur ve bir torbaya doldurulur. Sonra bu torba akar bir suyun gözüne gömülür. Orada peygamberimizin yağmur duası okunur ve sonra yemek yenir. Bu dua şöyledir:

“Allahım! Bize yardım eden, içimize sinen, ferahlık veren, bol yararlı, her tarafı kaplayan, her tarafa akıp giden, her tarafı sulayan, genel, yaygın bir yağmur ihsan eyle. Allahım! Bizi yağmurla sula, bizi ümitlerini yitirmiş kimselerden eyleme. Allahım! Kullarda, illerde ve diğer yaratıklarda öyle bir güçlük, öyle bir darlık var ki senden başkasına arz edemeyiz. Ekinlerimizi bitir, göğün bereketlerini indir.” Sonra Allah'ın izniyle yağmur yağacaktır.⁵³⁴ (Ankara/Mamak/Ortaköy)

⁵³⁰ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 77-78.

⁵³¹ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 82.

⁵³² Bayrı, “Konya'da Yağmur Duası”, s. 9.

⁵³³ Ömer Kemal Açar, *Maden İli*, İstanbul 1938, s. 69.

⁵³⁴ Demren, s. 85.

Burhaniyenin Karaağaç köyünde yağmur yağması için, yetmiş bin tane dere ve çakıl taşı okuyarak bir torba içinde denize veya akar bir suya bırakılmaktadır.⁵³⁵ (Balıkesir)

Yağmur duasına çıkılan yerde 7000 tane küçük taş toplanır. Bu 7000 taşın her biri üzerine:

“La yünezzül gayri min bâdi mekâneti ve yenşiru rahmetiki ve hüvel hamit...” ayeti okunur. Dua bitince bu taşlar suya atılır. Bundan sonra, yağmur yağması için bir daha dua edilir. Yağmur duasını yapanlar arasında Kur'an-ı Kerim'i okuyanların çok olmasına, bilhassa dikkat edilir.

Dua yerinde 3000-5000 kadar taş a dua okunur. Daha sonra orada bulunanlar:

“Ya Rabbim; Peygamber efendimiz, evliyalar, habibler, dilsiz hayvanlar; günahsız ve masum insanlar hürmetine bizi rahmetinden mahrum etme.” diye bağışırlar. Okunan taşlar bir torbaya doldurulur. Torbanın ağzı sıkıca bağlandıktan sonra torba akarsu içine atılır. Yalnız, torba kendisine daha önce tutturulan bir sicim yardımıyla, dere kenarına çakılmış olan bir kazığa raptedilir.⁵³⁶

Turan köyüne birkaç kilometre uzaklıktaki Aydos'ta çevreden toplanan küçük taşlar, yetmiş bin sayıyı bulunca havuza atılırdı. Bu taşların sayısınca Tanrı'nın adı anılmış olurdu.⁵³⁷

On veya yirmi bin dolayında küçük çakıl taşları toplanıp okutulur ve herhangi bir torbaya konarak ağzı bağlanır. Böylece suda ıslatıp yağmur yağmıca kadar sudan çıkarılmaz.⁵³⁸

Ulupınar köyünde çok önceleri köylülerden biri, köyün karşısındaki suda boğulmuş. Daha sonra da bulunarak mezara defnedilmiş. O tarihten itibaren, yağmur yağmayıp havalar kurak gittiği zaman, bir kişi eline üç tane taş alarak mezarlığa gider. Suda boğulan şahsın yanına varır. Elinde götürdüğü taşları, o mezarın üzerine bırakır.

⁵³⁵ Balkır, *Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar*, s. 57.

⁵³⁶ Ali Berat Alptekin, “Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Yağmur Duasıyla İlgili Bir Tören Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma”, *Türk Dili*, Sayı: 596 (2001), 167-168.

⁵³⁷ Ali Rıza Önder, “Yağmur Duasından Ana Tanrıçaya”, *Türk Folkloru Araştırmaları* (1-2), Sayı: 2, (1981), s. 51.

⁵³⁸ Gökbil, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 129.

Aynı mezardan üç tane başka taş alıp geri döner. Getirilen taşlar hocaya okuttularak bir torbaya konur. Torba ise suda ıslatılır, yağmurun yağması beklenir.⁵³⁹

Toybelen köyü yağmur duasına civardaki altı köyle birlikte çıkar. Bu köyler Derecik, Balaç, Beypınarı, Çobanözü, Çobanlı ve Kamalı köyleridir. Duanın yapılacağı gün köylüler tarafından yedi bin adet taş toplanır. Bu taşlar okunur, hoca tarafından dua yapılır, kurbanlar kesilir. Daha sonra harama uçkur çözmemiş (zina etmemiş) bir kişi torbalara doldurulan taşları alır, dereye götürüp suya bırakır. Akabinden yağmur yağmaya başlar. Eğer yağmur yeterli görülürse dereye bırakılan okunmuş taşlar oradan alınır ve yağmur durur.⁵⁴⁰ (Samsun)

Taş sayıcıları nohut büyüklüğündeki taşları toplarlar, sonra yüzer, yüzer sayarak yetmiş bin tane yaparlar. Bundan sonra köy hocası bu taşlara okur; hem de her taşı yalayarak ve dişine değdirmeden okur. Bu duanın mânâsı: “Ey ulu Tanrı, kulların kederlidir, yağmuru indir de bütün mahlûklara dağıt” demektir. Okuma bittikten sonra, bu taşlar çuvallara doldurulur, hayvanlara yüklenir. Hamırcık pınarına gidilir, çuvallardaki taşlar suya dökülür. Kurbanlar bu taşların üzerine kesilir. Kurbanların kanı taşların üzerine aktığı zaman, köy hocası bir dua daha okur.⁵⁴¹ (Ankara/Bayındır Köyü)

Duanın yapılacağı günden en az bir hafta önce olmak üzere kırk bir bin adet küçük taş bir dere kenarından toplanır, bunlar dereye yıkanarak ve sayılarak çuvallara doldurulur. Bu taşların her birine Kur'an-ı Kerim'in Şûra Sûresi 28. Ayeti okunur. Taşlara ayet okuma işinden sonra okunan her bir taş dil ile ıslatılır. Bu işlem taşların yağmura aracılık etmesi temennisiyle yapılır.⁵⁴² (Samsun)

Burhaniye'nin Karaağaç beldesinde yağmur yağması için, yetmiş bin tane dere veya çakıl taşı okunarak bir torba içinde denize veya akar bir suya bırakılmaktadır. Karaağaçlı köylülerden biri: Denize taşları bırakıp dönerken çoğu zaman ıslandıklarını, bazen de yağmurun istenildiğinden aşırı yağarak zarar verecek kadar olduğunu ve bu takdirde denize atılan taşları çıkardıklarını söylemiş ve kimi zaman taşları dağıldıkları

⁵³⁹ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 131.

⁵⁴⁰ Bekir Şişman, “İslâmiyet Öncesi Türk İnanç ve Ritüellerinin Samsun Yöresi'ndeki İzleri”, *Türk Kültürü*, Sayı: 401 (1996), s. 569-570.

⁵⁴¹ Naki Tezel, “Ankara'nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası”, *Ülkü*, 11 (126), Aralık 1946, s. 10.

⁵⁴² Bekir Şişman, “Samsun'da İcra Edilen Bir Yağmur Duası Ritüeli ve Türk Kültür Tarihi Bağlamında Düşündürdükleri”, *Milli Folklor*, 8 (58), 2003, s. 87.

için bulamadıklarını ve bir mezarın içine ekmek koyarak yağmuru dindirdiklerini eklemiştir.⁵⁴³ (Balıkesir)

Yağmur duası yapılırken uygulanan bir ritüel taş toplamadır. 100 adet taş toplanır ve her bir taşa sureler (3 ihlas-1 fatiha) okunarak bir torbada toplanır. Toplanan bu taşlar ise o köyde veya yakın bir yerde akan bir su akıntısına gömülür. Taşların suya gömülme amacı yağmurun yağmasına çağrışım yapmak içindir. Bu işlemten önce namaz kılınır ve dua edilir. Dua esnasında cemaat elleri önce göğse sonra yere doğru döndürür. Bunun nedeni taklit yoluyla yağmurun yağmasının istendiğini belirtmek içindir.⁵⁴⁴ (Çorum)

Yağmur yağdırmak için sabah namazı vaktinde mezardan üç tane taş alıp pınardan getirilen taze suya atmalıdır. Böyle yapılırsa yağmur yağar. (Erzurum)

Tekman’da talebeler taş toplayıp en güzellerinden bir kaçını suya koyup bir şey okurlar, yağmur yağar. (Erzurum)⁵⁴⁵

Çaykaradan 40 adet taş toplanır. Toplanan taşlar okunarak bir torbaya konur. Dere veya çayda suya atılırsa yağmur yağar. Yağmur devamlı yağacak olursa, çakıl taşı torbasının sudan çıkarılması ile kesilir.⁵⁴⁶ (Erzurum)

Çocuklara taş toplattırılır, bunlar okunarak bir torbaya konur, herkes üstüne giydiği cübbesini, hırkasını, saltasını, cepkenini, abasını çevirir tersine giyer, hoca yağmur duasına başladılar. Eller açılıp parmaklar aşağı tutularak “Amin” denirdi. Ekseriya duadan sonra yağmur yağdığı görülmüştür.⁵⁴⁷ (İstanbul)

Yağmur duasında okunmuş taşlar suya bırakılır. Burada da taş iyesiyle su iyesinin kucaklaştığı görülmektedir.⁵⁴⁸

Karadeniz’in doğu taraflarında dağlar arasında kalan göl vardır. Ora köylüleri kırk bin adet ufak taş toplayıp o göle atarlarmış. Bu ufak taşların göle gayet yavaş atılması gerekirmiş. Hızlı atılırsa yağmur yerine dolu yağarmış.⁵⁴⁹

⁵⁴³ Özdem, s. 229-230.

⁵⁴⁴ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, s. 48-49.

⁵⁴⁵ Abdülkadir [İnan], s. 14.15.

⁵⁴⁶ Başar, *Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

⁵⁴⁷ Musahipzade Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışı*, Türkiye Yay., 1946, s. 35.

⁵⁴⁸ Nilüfer Yıldırım, *Anadolu Masallarında Şamanizm İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2004, s. 212.

⁵⁴⁹ Gözaydın, “Yağmur Duası Üzerine Derlemeler”, s. 6312.

Çay yataklarındaki küçük gök taşlardan 70 bin tanesi toplanır. 100 ya da 500'lik bölümler halinde torbalara doldurulur.

Önce, belirli âyeti tam ve doğru okuyanlar birer birer seçilir. Onlar türbede toplanır. Herbirinin önüne birer torba konur. Okunan taşlar diğerlerinden ayrılır. 70 bin tanesinin okunması bitince, çuvallara doldurulup arabaya yükletilir. Götürülüp tekbirlerle bir su kuyusuna atılır.⁵⁵⁰ (Boyabat)

Rivayetlere göre eskiden, kırk, yetmiş, yedi bin, kırk bin adet küçük çakıl toplanır, üzerine ihlas ve başka dualar okunarak, çuvallara doldurulur, bir kişi çuvalı yüklenir, ırmağa, denize çuval taşıyanla birlikte atılır. Bunda da önceden küsler barıştırılır. Sonra da yüksek yerler ve dedeler ziyaret edilir.⁵⁵¹ (Silifke/ Kırtıl ve Korucuk Köyleri)

70 tane çay taşı okunarak, hiç günah işlememiş gençliğinden beri hiçbir canlı ile gayrimeşru cinsi münasebette bulunmamış kimseye suya atılır ve yağmur yağacağına inanılır.⁵⁵² (Delice-Hacıobası Köyü)

Temiz ve ayak değmemiş bir yerden ahali ve esnaf fındık ve nohut cesametinde yetmiş bin adet çakıl taşı toplanıp camide mutemet ahalice sayılır. Yanlışlığa meydan kalmamak üzere bu tadat ameliyesi üç defa tekrar edilir. Bu taşların yetmiş binden fazla veya noksan olması meş'umdur. Çakılardan her birisine hafızlarca “âyet” ayeti kerimesi okunup dil ile ıslatılarak öndeki okunan taş kümesine konur. Bu okunan çakıllar dindarlığıyla tanınmış kimseler tarafından tekrar sayılıp çuvallara konur ve ağızları dikilip hiçbir hile ve fesada maydan bırakılmaz. Bu çuvallar herkesin kendi arzusile getireceği hayvanlara tahmil edilir. Camideki halk bu çakılları kasabanın haricine kadar:

İlâhi doğrulup geldik kapuna

Kerimsin arzıhalim var tapuna

İlâhi sen ganisin biz fakiriz

Kapunda elleri bağlı yesiriz (esiriz)

Semadan bize indir rahmetini

⁵⁵⁰ Başoğlu, “Boyabat’ta Yağmur Duası”, s. 18.

⁵⁵¹ Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 154.

⁵⁵² Aydınoglu, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, s. 5686.

Kuru yerlerde bitir nimetini

tarzında bir ilâhi ile teşyi eder. Bu çakılları, iyiliği ve doğrulu ile maruf birkaç kişi su membalarına götürerek çuvallarla beraber suya koyarlar Çuvallar ekseriya boşaltılmaz. Çünkü yağmur çok yağar ve zarar verecek dereceyi bulursa bu çakıllar çuvallarla beraber gene çıkarılır.⁵⁵³ (Uluburlu)

Hacı Ali Efendi namı ile bilinen ulu ve bilge kişinin mezarından alınan nohut büyüklüğündeki kırk bir adet taşın her birine, yedi defa Yasin-i Şerif okuduktan sonra, bez bir torbanın içerisinde doldurup ağzı bağlanır. Bu torba akan suyun içine bırakılır. Torbanın akarak suda gitmemesi için, suyun kenarına çakılan bir kazığa bağlanır. Bu davranışlardan sonra yağmur yağacağına inanılır.⁵⁵⁴ (Harput)

Duaya başlamadan önce 70.000 adet ortalama mercimek veya nohut büyüklüğünde taş hazırlanır. Bu taşlar duaya gelenler tarafından tek tek okunmak ve okunduktan sonra dile vurularak ıslanmak suretiyle bir teknenin içine yığılır.

Taşlara genellikle “Kelimeyi Tevhid” okunur. Hocanın görevlendirdiği kişiler ya 70.000 taşı aralarında paylaşarak payına düşeni okur ya da her bir taşa 100 adet “Kelimeyi Tevhid” okunmak üzere, 700 taş okunur. 70.000 Kelimeyi Tevhid böylece okunmuş olur. Okunan bu taşlar daha sonra, temiz bir suyun içine dökülür.

Başka bir uygulamada ise, aynı büyüklükte 70.000 taş bir teknenin içine doldurulur. Kur'an'dan bir “aşr-ı şerif” okunduktan sonra taşların hepsi akan veya temiz bir suyun içine atılır. Taşlar suya atıldıktan sonra hemen peşinden ezan okunur. Avuç içleri toprağa gelecek şekilde ellerini ters tutarak, hoca yağmur duasına başlar.⁵⁵⁵ (Sivas)

Toplanan 70 bin tane taş sayılır, taşları sayan hocalar taşı o çukura atarlar. Bu törenlerde kadın yoktur. 70 bin taş oldu mu o taşlar alınır bir iki çuvala doldurulur. Derenin kenarına fazla derine gitmeden koyulur.⁵⁵⁶ (Trabzon/Şalpazarı)

Yâ yâ yâdır

Teknede hamır

⁵⁵³ Sait, (), s. 16.

⁵⁵⁴ Araz, s. 148.

⁵⁵⁵ Pürlü, s. 957-958.

⁵⁵⁶ Ali Çelik, *Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü*, Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yılına Armağan Dizisi, T. C Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay, Trabzon 1999, s. 453.

Tarlada çamır

Ver Allahım ver

Selli süllü bi yâmr

Ben anamın ilkiyim

Derelede dilkiyim

Ver Allahım ver

Selli süllü bir yâmr

Ben anamın ilkiyim

Derelede dilkiyim

Ver Allahım ver

Selli süllü bi yâmr

71.000 taş okunur, yalanarak çuvala konur. Deniz kenarında ıslatılır. Yağmur yağıncaya kadar orada bırakılır.

Yağmur duasına çıkmadan evvel keçilerden süt sağılmaz. Uğursuzluk getireceği inancı vardır.

Yağmur duasına çıkarken ceketler ters giyilir.⁵⁵⁷

Havalar kurak gittiği zaman, yağmur yağması için yağmur duasına gidilir. Bu şu şekilde yapılır: Binlerce küçük taş toplanır, bunlar okunur ve suya atılır.⁵⁵⁸

Yağmur duasını bilenler 77777 taşı okurlar. Bu taşlar mısır tanesi büyüklüğündedir. Okunan taşlar çuvallara konur. Çuvalların ağzı bağlanarak ırmağın derin bir yerine, ırmak yoksa veya uzaksa çeşmelerin oluklarına gömülür. Taşları suya koyanlar okuyarak geri gelirler.⁵⁵⁹

⁵⁵⁷ Doğan Aran, *Hatay Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 134.

⁵⁵⁸ İsmail Baydı, *Bursa Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1977, s. 44.

⁵⁵⁹ Ahmet Yıldırım, s. 79.

Yağmurun az olduğu sene köy hocaları, muhtarlar ve köylüler tarafından yağmur duasına çıkmaya karar verilir. Karar verildikten sonra hazırlıklar başlar. İhtiyarlar çaydan nohut büyüklüğünde taşlar toplarlar ve vakit namazlarından sonra bu taşları okuyup köprüden aşağıya dereye atarlar.⁵⁶⁰

Yağmur duası Tokat'ta erenler mezarlığında yapılır. Erenler mezarlığı şehrin batı yönünde yüksektedir. Burası bazı ziyaretlerin bulunması yüzünden tercih edilmektedir. Tören yapılacak yerde bir suyun bulunması da şarttır. Erenler mezarlığı yakında içme suyu bulunmaktadır.

İlk olarak manevi değeri tanınan bir kişi topluluğu tövbe istiğfara çağırır, sonra Kur'an-ı Kerim bilenler tarafından "Vehüvlezi yunezzililül gaysi min badi" ayeti 71 taşa okunur. Bu taşlar çuvallara doldurulur. Törenin bitiminde bu çuvallar yağmur yağıncaya kadar bir akarsuyun içine konur.

Duayı okuyan hocaların ceketleri ters çevirilir çatal şeklinde bir ağaca giydirilir. Yere dikilir yanlarına bir çocuk oturtulur. Hoca dua esnasında bir sulu yağmur verirken çocuklar bu ceket giydirilmiş sarıkları sallarlar. Bütün dualar esnasında el ayası yere dönük ve tabii parmaklar düşük olarak durur amin derken eller hafifçe titretilir. Dualar bittikten sonra yemeğe sıra gelmiştir. Kesilen kurbanlar ve getirilen yemekler afiyetle yenir.⁵⁶¹ (Tokat)

Şehrin bütün hafızları bir camide toplanır ve onar onar gurup olurlar. Önceden hazırlanıp çuvallara doldurulan yetmiş bin tane kır çakıl taşı ortaya konulur. Allah'ın susuz bıraktığı bu kızgın taşlara teker teker okunur. Her taş, okuyan hafız tarafından tükürüklere gark edilerek ıslatılır. Allah güya kullarının tükürüğü ile sulamaya yeltendiği bu taşı toprağı merhamete gelerek bol yağmurları ile ıslatıp aciz kullarına büyüklüğünü gösterir imiş.⁵⁶² (Çorum)

Yağmur duası yapılacağı önceden civar köylere haber edilir. O gün etraf köylerden gelen halk dereden küçük taşlar toplarlar. Bu taşlar 70 bin tane olur. Taşları, dua bilenler okur ve dilleri ile yalayıp, sayar bir çuval veya telis içine doldururlar. Ağzını sıkıca bağlayıp dereye su içine koyarlar. Yağmurlar yağıncaya kadar suda kalır. Eğer yağmur fazla yağarsa, suya bir taşlardan karıştığını iddia ederler. Yalnız kurbanın

⁵⁶⁰ Demir, s. 85.

⁵⁶¹ Kaçar, s. 82-83.

⁵⁶² Uysal, s. 152.

etini köye getirmezler. Eğer yağmur dinmezse, etten köye geldiğinden şüphelenilir. Yeniden bir kurban daha kesilir.⁵⁶³ (Şalpazarı)

Yağmur duasına çıkanlar ellerinde mendil, heybe gibi her ne varsa taş toplayıp bunları doldururlar. Toplanan taşların sayısı yetmiş bir bin olacaktır. Bu taşlar üzerine birer birer dua okunup üflenir, taşlar dil ile keزالik birer birer ıslatılır. Sonra okunan ve dil ile ıslatılan taşların hepsi bir çuvala konur. Taşlar çok olduğu cihetle okunması ve dil ile ıslatılması iki saat kadar sürer. Taşlar okunup ıslatıldıktan ve çuvala konulduktan sonra hocalardan biri halka nasihatta bulunur, duaya çıkılmaktaki maksadı anlatılır. Herkesi tövbeye davet eder, “Allah’tan ümit kesilmez, belki günahlarımızı affeder, rahmetini bizden esirgemez,” der. Bundan sonra hep bir ağızdan Hakka yalvarılır. Bu sırada eller yere doğru açılır. Çay kenarında kurban kesilir, etiyle pilav pişirilir, bu pilav yoğurtla beraber yenilir. Taş dolu çuval suya bırakılır, başına bir nöbetçi dikilir. Ondan sonra yağmur duasına çıkanlar şehre dönerler. Taş dolu çuvalı bekleyen muhafız yağmur fazla yağacak olursa çuvalı sudan çıkarır. Yağmur duasına gidilir ve duadan dönülürken hiçbir yere uğranılmaz.

Duaya rağmen yine yağmur yağmazsa duanın kabul edilmediğine hükmedilir. O zaman ”bizi Allah kayırsın, madrabazların, boynu kopsun, demekten başka çare kalmaz, halk ümitsizlik içinde yağmur bekleyip durur.”⁵⁶⁴ (Tokat)

Nohut ve fasulye tanesi büyüklüğünde yetmiş bin taş toplanıp sayılır, her birine ayrı ayrı dua okunur, üflenir, bunlar bir çuval içine konulup çuvalın ağzı bağlanır ve çuval çayın belli bir yerinde suya bırakılır. Yetmiş bin taş alınır, şekil ve renk aranmaz, beyaz ve siyah her küçük taş bu iş için elverişli sayılır.

Yağmur duasına çıkılırken çok kere birkaç köy halkı birleşir. Çünkü kalabalıkla yapılan duanın daha çok tesiri olduğu söylenir.⁵⁶⁵ (Kastamonu)

Yağmur duasında yedi bin küçük taş toplanır. Bu yedi bin taştan her biri üzerine “La yünezzilil gayre min badi mekânnetü ve yenşiru rahmetihi ve hüvel veliyül Hamit” âyeti kelimesi okunur. Allahın korkusundan taşlara okuyoruz denir. Okuma bittikten sonra yedi bin taş suya atılarak ıslatılır. Bunu müteakip yağmur yağması için tekrar dua edilir. Duadan sonra yağmur yağacağından herkes emin olur. Halk bu taşlara Kuran

⁵⁶³ Hasan Erata, “Şalpazarı’nda Yağmur Duası, İnanış ve Adetler”, *TFA*, 16 (314), Eylül 1975, s. 7417.

⁵⁶⁴ Cinlioğlu, s. 2304.

⁵⁶⁵ Mehmet Candan, s. 2342.

okunmasından cedlerinin çok fayda gördüğüne ve bu cihetle bu âdeti bırakmadıklarına kuvvetle inanır.⁵⁶⁶ (Savur)

Duadan önce, dua sırasında, yahut duadan sonra dört-beş bin taşa veya nohuda dua okunur, yahut at kafasına dua yazılır. Taş veya nohut bir torba içinde ve at kafası doğrudan doğruya suya bırakılır ve bir iplikle kenarda bir kazığa bağlanır. Yağmur yağarsa bunları sudan çıkarmak mutlaka lâzımdır.

Yağmur duasını hocalar yapar, duadan sonra herhalde yağmur yağar. Bu tecrübe ise sabittir.⁵⁶⁷ (Ankara)

Tekirdağ'da eskiden ta Osmanlı İmparatorluğu zamanında bu yağmur duaları muazzam bir kalabalıkla yapılırmış. Yağmur duasına çıkılmazdan bir gün önce bütün okullarda öğretmenler öğrencilere ertesi gün yağmur duasına çıkılacağını bildirir, okula gelirlerken bir sepet veya torba ile gelmelerini ve içini istenilen sayıda çakılla veya ufak ufak taşlarla doldurmalarını tenbih ederlermiş. Ayrıca hayvanı, sürüsü olanlara ve yakın köylere de duaya katılmaları bildirilirmiş. Yağmur duasına katılacaklar koyununu, sığırını alarak namazgâh denilen yere gelirmiş.

Bütün hocaların iştirakıyla yağmur duası namazı kılınırmış. Sonra getirilen o ufak taşlar veya çakıllar birer birer yalanıp okunurmuş. Taş sayısının yetmiş bin olacağı hakkında bir söylenti varsa da sorduklarım bana tamamen yetmiş bin taş toplandığını söyleyemediler, yalnız sayısız miktar taş toplandığını anlattılar. Taşların okunması bittiğinde bütün topluluk hep bir ağızdan dua edermiş. Bu dua esnasında da el ayaları yere açık olarak tutulurmuş. Topluluk "Amin..." derken oradaki hayvanlar da-Allah'ın hikmetiyle-meleyip, böğürüp kendilerine göre sesler çıkarırlarmış. Bilhassa bunu sorduklarımın hemen hemen hepsi söylemişlerdir. Bu dua da bittikten sonra kuzu etli pilavlar, yemekler yenir, duaya son verilir. Okunan taşlar torbalar içinde denize atılırmış. Barbaros nahiyesi halkı yağmur duası bittikten sonra taşları köy kenarından geçen dereye, İncik ve Mahramlı halkı beraber yağmur duasına çıkarlar ve okunan taşları Mahramlı deresine atarlarmış. Çoğu, yağmur duası bitiminde muhakkak yağmur yağdığını ve bazı dualardan sırlıklam geldiklerini dahi söylediler.

⁵⁶⁶ Adal, s. 2366.

⁵⁶⁷ Turgay, s. 2415.

Geçen sene Karacakılavuz köyünde yapılan bir yağmur duasına yakın köylerin iştirakıyla biraz fazla kalabalık toplanmış. Köy yakınındaki tepede namaz kılınmış, dua edilmiş, fakat yine taş toplanmamış, yalnız hocalara yemek ikram edilmiş.

Görülüyor ki eski gelenekler zamanla türlü sebeplerle- bilhassa geçim zorluğu- değerlerinden kaybetmektedirler.⁵⁶⁸ (Tekirdağ)

Eğer yağmur yağmayacak olursa o zaman yetmiş bin tane küçük çakıl taşı sayılıp okunarak çay suyuna atılır. Bir de eski mezarlardan kalma taş kavuk vardır. Buna “dede tacı” denir. Bu dede tacı da pınarın aharındaki suyun içine konur ve orada uzun süre kalır.⁵⁶⁹ (Mahmutgazi Köyü)

Dua günü, yapılması zorunlu olan hazırlıklar göz önüne alınarak saptanır. Örneğin, dere boyundan yedi bin adet çakıl taşı toplanacak ve her taş a bir dua okunacaktır. Eğer, dua günü yaklaştığı halde taşların okunması hâlâ bitmemişse, geriye kalanlar dua bilen birkaç kişiye dağıtılır: okunması biten taşlar tekrar bir araya toplanır, torbada hazır bekletilir.⁵⁷⁰ (Gündüzbey)

Toplanan küçük küçük 70 bin taş okunmak suretiyle yazıldı. Dua ile (manen) yazılan bu taşlar yazanlar tarafından yalanarak ıslatıldı. Cıvardaki bir su içine atıldı. (Bazan bu dua yapılırken elbiseler de ters giyilir. Hayvanlar ve kadınlar çocuklarından ayrılır. Onların bağırımları, ağlamaları temin edilir. Bu da bir dua, yalvarış, niyaz sayılır).⁵⁷¹ (Delice-Hacıobası Köyü)

Yemekler yendikten sonra taş yazmak sırası gelir. Yazacakları taşın miktarı (70 bin)dir. Taş yazmanın duası hoca tarafından köylülerin ekserisine öğretilir. Dua çok kısadır. Onun için hemen hemen köylülerin hepsi bildiklerinden beraber yazarlar taşları. Taş yazmak için (Zeofilya) olmamak şarttır. Yazılan taşlar yazan tarafından yalanarak özel bir torbaya konur.⁵⁷² (Kadirli)

Köydeki tüm çocuklar toplanarak mezarlığa götürülürdü. Mezarlığa giden çocuklar her mezardan küçük çakıl taşları toplar, orada köy halkı ile birlikte bulunan

⁵⁶⁸ Salim Sami İşçiler, “Tekirdağ’da Yağmur Duası”, *TFA*, 7 (145), Ağustos 1961, s. 2479.

⁵⁶⁹ Tuğrul, s. 6579.

⁵⁷⁰ Şentürk, s. 6361.

⁵⁷¹ Aydınoglu, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, s. 4743.

⁵⁷² Uz, “Kadirli’de Yağmur Duaları: Taş Yazma”, s. 1039

imama getirilerdi. İmam, mezarlıktan adı ve kim olduğu bilinmeyen sahipsiz bir kafatsı çıkarırdı.

Çocukların topladığı çakıl taşları, “ağzı hayırlı”, dua okumasını bilen, hacı, hocalarca tek tek okunarak, kafatasının içine doldurulurdu.

Okunmuş çakıl taşlarıyla doldurulan kafatası, ayak değmeyecek تنها bir yerde suyun içine asılırdı. Köyden toplanan paralarla kurban alınır, ayrıca bulgur, yağ ve ekmek toplanır, Kayapağar’da mezarlığa yakın taşın dibinde pişirilip yenirdi.

Bu törende imam cübbesini ters çevirip giyer, orada bulunanlarla birlikte, avuçlar aşağı tutularak dualar edilip, Allah’tan yağmur istenirdi.⁵⁷³

Bayramiç, Menderes Çayı’nda yağmur duasına çıkmadan bir hafta önce hazırlıklara girişilerek halktan para, keşkek, bulgur, kaşık, tabak ve sini toplanıyor. Pazar gecesi gün doğmadan, karanlık bir zamanda halk, Menderes’in bir tarafına erkekler, diğer tarafına kadınlar olmak üzere sıralanıyor. Sıralanan erkekler arasında birçok hoca mevcuttur. Kadınlar tarafında ise hafız hanımların etrafına toplanılmıştır. Önceden hazırlanmış binlerce ufak beyaz taşın bir kısmı okunmaları için kadınlara, bir kısmı erkeklerle verilmeden önce, omuzunda okunacak taşları bir çuval içinde taşıyan, üstündeki elbisesini soyunup yalnız iç çamaşırıyla kalan bir adam biraz yüksekçe bir yere çıkar, onu oradan çaya iteklerler, o da suya düşer. Omuzundaki çuvaldan sular akarak tekrar gelir. Bu işlem üç defa tekrarlanır.

Yağmur duasını yöneten hafız tarafından çuval teslim alınır ve taşlar kalabalık arasında bölüşülmeye başlanır. On binlerce taşın birer birer okunması öğleye, bazen ikindiye kadar sürer.⁵⁷⁴

Urfa ilinde, kuraklık olduğu zamanlarda kırk küçük taş okunup Halil İbrahim gölüne atılırsa, yağmur yağacağına inanılır.⁵⁷⁵

Nohut, fındık büyüklüğünde yetmiş bin adet taş toplanır. Köyde okumasını bilen kişilerce Kur'an-ı Kerim’de mevcut olan bir cümlelik ayet (Şura Suresi, 28. Ayet) bu

⁵⁷³ Somuncu, s. 185-186.

⁵⁷⁴ Hikmet Tanyu, *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara 1987, s. 127-128.

⁵⁷⁵ Yaşar Kalafat, *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*, (3. Baskı), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999, s. 121.

taşlara tek tek okunur. Taşlar okunurken rüzgar çıkıp yağmur bulutlarını dağıtmasın diye esnememeye özen gösterilir.

Okunup dil ile ıslatılan yetmiş bin taş köylünün tamamının katılımıyla yapılan yağmur duasından sonra çuval içinde dereye gömülür.⁵⁷⁶ (Kırklareli)

Cuma günü cumadan önce köy halkı toplanır. Köyün dışına çıkar. Etraftan mısır tanesi büyüklüğünde taşlar toplanır. Bu taşlar çok, pek çok yetmiş yetmişbeşbin kadar olacak. Onları topladıktan sonra Cuma namazına giderler. Taşları da yanlarına alırlar. Namazdan sonra imam yağmur duası okur. Duanın sonunda herkes bir taş alır üfürür, tükürükler ve diğer yanına koyar. Taşlar bitince bir çuvala doldurulur. Çuvalın bir kısmı suya degecek şekilde derenin kenarındaki bir ağaca asılır. Üç gün içinde yağmurun yağacağına inanılır.⁵⁷⁷

Yörükler mevsimin kurak geçtiği dönemlerde yağmur duasına çıkarlar. Sabah bütün köy meydanda toplanır. Abdest alınır. Namaz kılındıktan sonra duaya çıkılır. İmam 700 taş toplar onları okur. Taşlar bir tanlaya (torba) konup akarsuya atılır. Yağmur yağdıktan sonra bu torba çıkarılır.⁵⁷⁸ (Adana)

Yağmur yağması için yetmiş bin tane dere veya çakıl taşına özel bir dua okunur ve taşlar bir torba içinde denize ya da bir akarsuya atılır.⁵⁷⁹ (Balıkesir)

Yağmur duasına çıkmadan önce namaz kılan kişilere, dere veya göl kenarından, nohut büyüklüğünde yetmiş bin adet taş toplatılır. Bu taşlardan her on bini bir çuvala doldurulur. Erkekler abdestli olarak camiye gelip, yedi büyük küme halinde farklı yedi yere otururlar. Her çuval bir gruba verilerek, taşlar dökülür ve her bir taş a bir besmele ile ihlas suresi okunarak üflenir. Bu okuma işi yaklaşık üç gün sürmektedir. Çuvallardaki taşlar, dere, sulama kanalı, değirmen suyu gibi yerlere boşaltılır.⁵⁸⁰ (Isparta)

⁵⁷⁶ Kurtulmuş, s. 69.

⁵⁷⁷ Abdürrahim Dede, *Batı Trakya Türk Folkloru*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 275, Ankara 1978, s. 129.

⁵⁷⁸ Artun, “Adana’da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin”, s. 46.

⁵⁷⁹ *Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılında Balıkesir*, Balıkesir Valiliği, Ankara 1999, s. 114.

⁵⁸⁰ Abdullah Kılıç, s. 435-436.

Yetmiş bin adet küçük taşa bir ayet her taşa ayrı ayrı okunur ve okunan taş dile değdirilerek çuvala doldurulur. Okunmuş taşlar güvenli bir yere ayak altı olmayacak şekilde gömülür. Yağmurun yağacağı umulur.⁵⁸¹ (Sarısipahiler Köyü)

Tekirdağ Demirköylüler ormanların birisinden bir taş alıp yağmur yağması dileğiyle alınan taşa üfleyip, okuyorlar, sonra taşı bir ormana gömüyorlar. Bu işlemi her yıl yapıyorlar. Sonbahar gelince şiddetli yağmurlar başlıyor.⁵⁸²

4.2.1.2.2. Dini Niteliği Öne Çıkmayan Uygulamalar

4.2.1.2.2.1. Suyla İlgili Uygulamalar

Annesinin İlk Çocuğu İle İlgili Uygulamalar

Yağmurun yağması için annesinin ilk çocuğunu suya basarlar ki yağmur yağsın.⁵⁸³ (Ilıca)

Dolunun yağmura çevrilmesi için annesinin ilkine (annenin ilk çocuğu) bir tas su verilir ve dışarı serptirilir.⁵⁸⁴ (Ilıca)

Birden Fazla Eşli Kimselerin Ayakkabılarını Islatma,

Bu pratikteki ayakkabı, çok karısı olan şahsa ait olduğu için önemlidir. Ancak belirli nitelikte bir şahıs olması dolayısıyla pratikte yer almıştır. Ayakkabı oluşunun hiçbir önemi yoktur. Ayakkabının kullanılışı adı geçen şahsı suya sokmamak içindir. Çünkü ayakkabı suda ıslatıldığı takdirde, ayakkabının sahibi de ıslatılmış olmaktadır. Demek, bu pratikte esas gaye çok karılı kimsenin ıslanmasını temin etmektir. Bu gelişmiş bir görüştür. İlk sıralarda şüphesiz ilgili şahıs doğrudan doğruya ıslatılmakta idi. Zamanla değişen dünyada esas ıslatılması gereken şahsın ıslanması doğru görülmediği için, ona ait bir şey ıslatılarak mesele halledilmeğe çalışılır.⁵⁸⁵

Mersin'in Çapar köyünde, iki eşli adamın eşlerinden birisinin ayakkabısının (ya da terliğinin) çalınmasıyla gerçekleştirilmektedir. Buna göre çalınan ayakkabı suya ıslanır. Giyeceğini bulamayan kadının bu duruma kızması, söylenmesi beklenir. Bunun

⁵⁸¹ Çimen, s. 66.

⁵⁸² Tanyu, *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, s. 166.

⁵⁸³ Burç, s. 4.

⁵⁸⁴ Burç, s. 3.

⁵⁸⁵ Acıpayamlı, "Türkiye'de Yağmur Duası", s. 231.

olmaması halinde yağmurun yağmayacağına inanılır. Yağmur başladığında da ıslanan ayakkabının sudan çıkartılması gerekir, aksi halde yağmurun dinmeyeceğine dair yaygın bir inanış vardır.⁵⁸⁶ (İçel)

Çok eşli çiftlerin ayakkabıları ıslatılır.⁵⁸⁷

Dul Kadın Ayakkabısını Islatma,

Yağmur yağmadığı zaman bir dul kadının ayakkabısı çalınarak suyun içerisine koyulur o zaman yağmur yağar.⁵⁸⁸ (Pertek)

Yeni Evlileri Suya Atma,

Burada esas, suya insanın atılması teşkil eder. Bu şahısların yeni evli oluşları esas pratiği kuvvetlendirmek içindir. Çünkü yeni evliler yakın bir gelecekte çocuk yapma imkânına sahip kişilerdir.⁵⁸⁹

Yeni evlenmiş çiftler ıslatılır.⁵⁹⁰ (Azatlı Kasabası)

Kalp Temizliğine İnanılmayanları Suya Atma,

Birtakım gençler kalplerinin temizliğine pek inanmadıkları kimseleri tutup tutup değirmenin denizliğinden çıkan suya atarak ıslatırlar. Hükümetin engel olmak istediği bu harekete üç, beş veya yedi kişi suya atılmadan son verilmez.⁵⁹¹ (Isparta)

Suya Tabut Atma,

Esasında iskelet ile ilgili bir tatbikat şeklidir. Tabutun ölüye ait olması sebebiyle yağmur duası törenlerine girmiştir.⁵⁹²

Havalar kurak geçince, abdest almış, tecrübeli iki kadın son gömülen kişinin mezarının üzerinden seleceyi (ters çevrilmiş olarak bulunan tabut) alarak dere suyuna bırakırlar.⁵⁹³ (Ağrı)

⁵⁸⁶ Çıplak, s. 96.

⁵⁸⁷ Bayram Polat, s. 280.

⁵⁸⁸ Bamyacı, s. 135.

⁵⁸⁹ Acıpayamlı, "Türkiye'de Yağmur Duası", s. 231.

⁵⁹⁰ Bayram Polat, s. 280.

⁵⁹¹ Bayrı, "Isparta'da Yağmur Duası", s. 1285.

⁵⁹² Acıpayamlı, "Türkiye'de Yağmur Duası", s. 231.

⁵⁹³ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 288.

Ölü Tahtasını Suya Atma,

Yağmur yağdırmak için cenaze taşınan salaca (sal) tahtası ırmağa (suya) degecek şekilde sarkıtılır.⁵⁹⁴ (Darende)

Yağmur uzun süre yağmamışsa ölü merteğini ailenin ilk çocuğu alıp akarsuya atar.⁵⁹⁵ Erzurum/(Norşen) Kumluyazı Köyü

Havalar kurak gidince yağmur yağması için mezar tahtası suya konulur.⁵⁹⁶ (Bahçecik Köyü)

Kars'ın Posof kazasında yağmur duasına çıkmadan önce teneşir (ölü yıkanılan tahta) suya sokulur. Yağmur yağacağına inanılır.⁵⁹⁷ (Delice-Hacıobası Köyü)

Mezarlıktaki kabirlerin birinden bir tahta parçası alınır, bu tahta parçasını yaz kış akan bir dere kenarına götürürler ve ortaklı (iki zevceli) bir evden haberleri olmadan aldıkları bir süpürge ile o tahta parçasının üzerine su serperler ve hiç çocuğu ölmemiş bir kimse marifetiyle o tahtayı üç yol ağzındaki çeşme yalağına bastırırlarmış.⁵⁹⁸ (Soma)

Anasının ilki olan bir kimse bilinmeyen bir mezar tahtasını alıp suya koyarak bekletirse yağmur yağar.⁵⁹⁹ (Erzurum)

Mezar tahtası suya atılır.⁶⁰⁰ (Sivas)

Yâmur yağsın deyin suya mezar merteği atılır.⁶⁰¹ (Gümüşhane)

Kaplumbağa Islatma,

Kaplumbağanın üzerine su serpilmesi yağmur olayının basit bir taklidinden ibarettir. Sihrin taklit prensibi bu taklit olayının hakiki yağmur haline gelişini sağlamaktadır.⁶⁰²

⁵⁹⁴ Uslu, s. 94.

⁵⁹⁵ Münevver Tüfekçi, *(Norşen) Kumluyazı Köyü (Erzurum) Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 156.

⁵⁹⁶ Zerman, s. 29.

⁵⁹⁷ Aydınoglu, "Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası", s. 5686.

⁵⁹⁸ Necati, s. 298.

⁵⁹⁹ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

⁶⁰⁰ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶⁰¹ Sabri Özcan San, *Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990, s. 403.

⁶⁰² Acıpayamlı, "Türkiye'de Yağmur Duası", s. 232.

Arcaklı kadınlar yağmur duasına giderken buldukları kaplumbağayı suya atarlarsa yağmurun daha tez yağacağına inanılır.⁶⁰³(Safranbolu)

Kurbağa Islatma,

Suya kurbağa atılır.⁶⁰⁴ (Sivas)

Bir kurbağa yakalanır, özel şekilde yapılan bir don giydirilir. Bu hali ile bir çalıya asılır. Ertesi sabah ölmüş olsun veya diri kalsın donlu hali ile suya atılırsa yağmur yağar.⁶⁰⁵ (Erzurum)

Tavuk Islatma,

Mağaradan bir tavuk alınıp suya atılır.⁶⁰⁶ (Sivas)

Yılan Islatma,

Bir yılanı öldürüp ağaca asınca yağmur yağar. Öldürülen yılan suya atılıp da yitip giderse yağmur durmaz, gittikçe artar, ortalığı seller sular almış. Bu yüzden öldürülen yılanı (Yağmur yağdırmak için) bir ipe bağlar, öyle çıkarır toprağa gömerler.⁶⁰⁷

Yılan öldürülüp suya atıldığında aşırı yağış olur.⁶⁰⁸

Yılan öldürülüp, suya atılırsa ve yılan o suda kaybolursa yağmur yağar ve durmaz, seller olur.⁶⁰⁹ (Karabük)

Çocuk Islatma,

Bir çocuğu eşek üzerine ters bindirip başına su serperler.⁶¹⁰

⁶⁰³ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 65-66.

⁶⁰⁴ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶⁰⁵ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

⁶⁰⁶ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶⁰⁷ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 66.

⁶⁰⁸ Hatice Çiğdem Kılıç, s. 332; Arife Karakum, *Muğla Yöresi Halk İnanç ve Uygulamalarının Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 2008, s. 121.

⁶⁰⁹ Yavuz Gözen, *Karabük Demir Çelik Fabrikasındaki İşçilerin Batıl İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2006, s. 72.

⁶¹⁰ Abdülkadir [İnan], s. 15; Tan, "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", s. 257.

Değnek Islatma,

Yağmur yağması için yeni mala giden çobanın değneği, üç gün müddetle suya konulur.⁶¹¹(Bahçecik Köyü)

Yağmurun bir an önce yağması için çoban değneğini kırıp akan suya atarlar.⁶¹²

Kaleboğazı Köyü'nde ise yağmur duası için topluca dereye inilir. Bir hoca önderliğinde dua yapılır. Duadan sonraki ilk Cuma namazında hoca, hayatında zina etmemiş birine bir deynek verilir. Deyneği alan şahıs duanın yapıldığı yere gider, deyneği üç kez yere vurur ve Allah'tan yağmur ister. Daha sonra da yağmur yağmaya başlar.⁶¹³ (Samsun)

Sığır çobanı sopasını suya atar.⁶¹⁴(Sivas)

Ekmek Islatma,

Kuraklık olursa, Ramazanın ilk gecesi sofradaki ekmek ufakları bir bez içerisinde toplanarak suya bırakılır.⁶¹⁵ (Erzurum)

Eski Islatma,

İki kumalı evden herhangi bir eski çalınıp suya atılırsa yağmur yağar.⁶¹⁶ (Erzurum)

Mezar Taşı Islatma,

Doğançay köyünde yağmur yağması için herhangi bir mezarın taşı köyün köprüsünün altına atılır.⁶¹⁷ (Of)

Eski bir tahta parçasının, özellikle mezar başına konan kama biçimi tahtaların su ile ıslatılması ve yeni yeşermiş çimen üstüne konulması.⁶¹⁸ (Bursa)

⁶¹¹ Zerman, s. 29.

⁶¹² Ahmet Gökbel, "Yıldızeli İlçesinin İnanç Coğrafyası ve Bu Yörede Yaşayan Alevilerde "Yer-Su" İnançının İzleri", *Folklor/Edebiyat*, 8 (30), 2002, s. 99.

⁶¹³ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 125.

⁶¹⁴ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶¹⁵ Madırlı, s. 89.

⁶¹⁶ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

⁶¹⁷ Mehmet Tursun, *Of'un Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 1998, s. 94.

⁶¹⁸ Mustafa Cemiloğlu, *Bursa Dağ Köylerinde Türkmen Kültürü*, Uludağ Üniversitesi Yay., Bursa 2002, s. 116.

Mermer Taşı Islatma,

Laz köylerinde mermer taşı kırıkları toplanıp denize dökülür. Bunun da yağmuru yağdıracağına inanılır.⁶¹⁹

Paçavradan Adam Islatma,

Kurak giden senelerde paçavradan bir adam yaparlar. Bu adam her evin önüne getirilir. Üzerine ev sahibi su döker. Ondan sonra diğer kapının önüne gidilir. Aynı harekete devam olunur. Bütün evler dolaşılır.⁶²⁰ (Maden)

Sal Ağacı Islatma,

Sal ağacı suya atılır.⁶²¹ (Sivas)

Çubuk Islatma,

Cumaya rastlayan bayramda alınan Kızılcık dalı “dualı çubuk” kabul edilir. Sağaltma amacıyla kullanılan bu çubuk, yağmur yağdırmak içinde kullanılır. Hiç kimse görmeden suya konur, üç gün durdurulursa yağmur yağacağına inanılır.⁶²² (Artvin/Yusufeli/Erenköy)

Tabut Islatma,

Harput ve çevresinde kurak geçen mevsimlerin yağmura şiddetle ihtiyaç duyulan günlerinde boş bir tabut akarsuya bırakılır veya bir havuza atılır.⁶²³ (Harput)

Yağmur Oluğu Islatma,

Yağmur yağması için hasis adamın oluğunu çalar ve suya atarlar.⁶²⁴ (Gaziantep)

İki karısı olan bir adamın damının çörteni (oluğu) çalınır ve kuyuya atılır.⁶²⁵ (Gaziantep)

⁶¹⁹ Vanilişi, Tandilava, s. 152.

⁶²⁰ Ağar, s. 69.

⁶²¹ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶²² Ergun, s. 793.

⁶²³ Araz, s. 149.

⁶²⁴ Hurşit Sait, “Gaziantep’te Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 29 (29 Birinci teşrin 1933), s. 128.

⁶²⁵ Özbaş, s. 53.

İnsan Kafası ve İnsan Kemikleri

Düziçi Varsakları'nda yağmur yağması için, herhangi bir kelle bulunup, üzeri yazdırılır ve hocaya okutturulur. Daha sonra bir ip takılarak “Sabın Çayı”na ıslatılır, yağmurun yağması beklenir. Yağmur yağıncaya kadar kelle sudan çıkarılmaz. Yağdıktan sonra oradan alınır.⁶²⁶

Mezardan çıkarılan bir insan kafatası suya atılırsa yağmur yağar kemik yiter, sudan çıkarılmazsa ortalığı seller, sular götürürmüş.⁶²⁷

Genç bir kız çocuğu eşeğe ters bindirilir. Kucağına maşatlıktan çıkarılmış bir Ermeni kafası verilir. Eşek dul kadınlar tarafından Aras yakınına götürülüp nehrin kıyısı boyunca sürülür. Elverişli bir yer kollanarak eşeğin üstündeki kız çocuğu habersizce itilerek suya düşürülür. Hemen kız çocuğu çıkarılıp ölü kafası olduğu yerde bırakılırsa yağmur yağar.⁶²⁸ (Erzurum)

Ölmüş bir gavurun kafatası suya atılır.

Mezardan çıkarılan kuru kafa üstüne yağmur duası yazılıp, suya atılır.⁶²⁹ (Sivas)

Yağmur yağmadığı senelerde bir ölü kafası suya atılınca yağmur yağarmış.⁶³⁰ (Azapa Köyü)

Yağmur yağmadığı senelerde mezardan bir ölü kafası çıkarır getirir suya koyarlar ki yağmur yağsın.⁶³¹ (Merdiven Köyü)

Yahudi mezarlığına gidilerek mezarlardan biri açılır ve cesedin kafası alınarak Dicle nehrine atılırdı. Sonra bu adet, bir yahudinin başına bir teneke su dökmek şekline dönüştü. Halen Diyarbakır'da ne yahudi kalmıştır, ne de yahudi mezarlığı. Bu görenek de tarihe karışmış bulunuyor.⁶³² (Diyarbakır)

⁶²⁶ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 129.

⁶²⁷ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 147.

⁶²⁸ Başar, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

⁶²⁹ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, 97.

⁶³⁰ Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, s. 205.

⁶³¹ Küleri, s. 183.

⁶³² Beysanoğlu, s. 7040.

Kurak giden yıllarda mezarlıktan kuru bir baş çıkarılır. Suya atılır. Yağmur yağdıktan sonra bu ölü başını sudan çıkarırlar.⁶³³ (Maden)

Eğer kurak devam ederse, dereye bir kâfire ait kafatasının yağmur yağacağına, yağmur çok yağar, devamlı olursa, o zaman da dereye bir “piç” in atılacağına inanılır.⁶³⁴ (Şalpazarı)

Selmân (ö 32-652), Türk topraklarından Belencer’de Osman (r.a)’ın hilafeti sırasında öldürüldü. Onun kemikleri bir tabut içinde, Belencer halkının yanında bulunduğu söylenir. Onların beldelerinde yağmur kesildiği zaman, onu çıkarttılar ve onunla yağmur duasında bulundular ve yağmur yağmaya başladı.⁶³⁵

Kuraklığın sebebi mezardan dışarı çıkıp yatan insan kemiğidir. Kuraklık olursa böyle kemikleri toplayıp suya koymak lazımdır. (Erzurum)⁶³⁶

Mezarlıktan çıkarılan kemik suya atılır.⁶³⁷ (Sivas)

Yâmur yağsın deyin suya öli gemüğü atılar.⁶³⁸ (Gümüşhane)

Uzun müddet yağmur yağmazsa şehit kemiği ıslanır, böyle yapılırsa Allah merhamet eder yağış yollar.⁶³⁹ (Tokat)

Uzun müddet yağmur yağmazsa şehit kemiği ıslanır. Böyle yapılırsa Allah merhamet eder, yağış yolları.⁶⁴⁰ (Reşadiye)

4.2.1.2.2. Hayvanlarla İlgili Uygulamalar

At Kafatası Bağlama,

Köy yakınındaki derenin kıyısına at kafatası bağlanır.⁶⁴¹ (Sivas)

⁶³³ Ağar, s. 69.

⁶³⁴ Erata, s. 7417.

⁶³⁵ Mahmut Doğrusöz, *İlk Dönem İslam Tarih ve Coğrafyacılara Göre Türklerin Dini İnanışları (VIII-XII. yy Arası)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1994, s. 40.

⁶³⁶ Abdülkadir [İnan], s. 15.

⁶³⁷ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶³⁸ San, s. 403.

⁶³⁹ Kaçar, s. 82.

⁶⁴⁰ Osman Bolulu, “Reşadiye’de İnançlar”, *TFA*, 4 (88), Kasım 1956, s. 1397.

⁶⁴¹ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

Eşek Kafası Yıkama,

Yağmur yağması için eşekbaşı yıkarlar. İnanişâ göre eşeğin başını yıkadın mı yağmur yağarmış.⁶⁴² (Tuzluca, Iğdır, Erzurum)

Çorum’da Yağmur Duası’nda eşek süslenir, tekerlemelerle ev ev dolaşılıp, evlerden eşeğe su dökülür.⁶⁴³

Merkebin başı yıkanır ve bu merkebe ihtiyar bir kadın ters olarak bindirilir, köy boydan boya dolaştırılır.⁶⁴⁴ (Gaziantep)

Bir kadın ve küçük bir çocuk, bir eşeği dere kenarına ya da köy çeşmesine götürürler. Yolda çocuk eşeğe biner ve mahallenin öteki çocukları bunun arkasından giderler. Çocuk bir kable su döker, kadın da eşeğin başını yıkar.⁶⁴⁵ (Ağrı)

Keçi Kafası,

Anadolu’da Ermeniler yağmur yağdırmak için keçi maskesi ve keçi postu giyinmiş “Keçi Adam” geçirirler ya da uzun bir sopanın ucuna bir keçi başı koyup sokaklarda gezdirirler. Sokaktaki herkes bunun üzerine su döker.⁶⁴⁶

Akrep Asma,

İlkbahar’da havalar kurak gidiyorsa yağmur yağması için bir akrep tutularak bir su kenarındaki ağacın dalına asılır.⁶⁴⁷ (Pertek)

İlkbaharda üzüm bağları bellenirken topraktan çıkan akrep öldürülür. Bacağından geçirilen bir iplikle kütüğün ağacına asılır. Akrep güneşten kurumaya yüz tuttuğu zaman yağmur yağacağına inanılırdı.⁶⁴⁸ (Gündüzbey)

İlkbaharları yağmurun zamanında yağması için, bağcılar tarafından yakalanarak öldürülen bir akrebin karnına, ucu yakılmış bir sopanın yanık kısmı batırılarak, yağmur yağıncaya kadar bekletilirdi.⁶⁴⁹ (Kayseri)

⁶⁴² Adım, s. 121; Öcal, s. 251; Başar, *Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 208.

⁶⁴³ And, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 215.

⁶⁴⁴ Özbaş, s. 53.

⁶⁴⁵ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 289.

⁶⁴⁶ And, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 321.

⁶⁴⁷ Bamyacı, s. 135.

⁶⁴⁸ Şentürk, s. 6361.

⁶⁴⁹ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 79.

Deve Görünce,

Urfa'da yağmur yağmadığında deve geçerken; Zeliha, Emine, Ömer adlı çocuklar için tekerlemeler söylenir.⁶⁵⁰

Kaplumbağa Asma,

Bir ağaca ip ile kaplumbağa bağlandığı zaman yağmur yağacağına inanılır.⁶⁵¹
(Serik, Anamur)

Bir kaplumbağayı kafasından iple bağlayarak ulu bir ağaca asarlarmış.⁶⁵²
(Soma)

Ağaca kara kaplumbağası asılır.⁶⁵³ (Gaziantep)

Yağmur duasında kaplumbağa ağaca ters asılır.⁶⁵⁴

Kaplumbağanın arka ayaklarına bir ip bağlanır, başaşağı bir ağaca asılır. İnanca göre kaplumbağa Tanrı'ya yalvaracak, Tanrı da ona acıyarak yağmur yağdıracakmış.⁶⁵⁵

Kertenkele Görünce,

Urfa'da yağmur yağmadığında kertenkele görünce; Zeliha, Emine, Ömer adlı çocuklar için tekerlemeler söylenir.⁶⁵⁶

Kertenkele Yakma,

Kertenkeleyi yakınca yağmur yağarmış.⁶⁵⁷

Koyun, kuzu meletme,

Yağmur uzun süre yağmamışsa koyun kuzu birbirine katılır ve meletilirler.⁶⁵⁸
(Erzurum/(Norşen) Kumluyazı Köyü)

Leylek görünce,

Urfa'da yağmur yağmadığında leylek görünce; Zeliha, Emine, Ömer adlı çocuklar için tekerlemeler söylenir.⁶⁵⁹

⁶⁵⁰ And, *Oyun ve Bugü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 131.

⁶⁵¹ Gelmez, s. 42; Ergun, s. 494.

⁶⁵² Necati, s. 298.

⁶⁵³ Özbaş, s. 53.

⁶⁵⁴ Ergun, s. 832.

⁶⁵⁵ Şahhüseyinoğlu, s. 28.

⁶⁵⁶ And, *Oyun ve Bugü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 131.

⁶⁵⁷ Ziya Günalp, "Ereğlide Halk İnanmaları", *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 82 (Ağustos 1938), s. 229.

⁶⁵⁸ Tüfekçi, s. 156.

Yılan Ağaca Atma,

Yılanı öldürdükten sonra ters çevrilirse ya da ağaç üzerine atılırsa yağmur yağar.⁶⁶⁰ (Balıkesir/Kürse Köyü)

Yılan Yakma,

Yılan yakılınca yağmurun yağacağına inanılır.⁶⁶¹ (Reşadiye, Sivas, Tokat, Turhal, Taşova, Darende)

Gece yılan yakılırsa yağmur yağacağına inanılır.⁶⁶² (Tokat)

Arcaklı kadınlar yağmur duası günü yılan yakalayıp ateşte yakıp külünü suya atarlarsa, yağmurun daha tez yağacağına inanırlar.⁶⁶³ (Safranbolu)

Yağmurun yağmadığı ve mahsüllerin suya ihtiyaç duyduğu günlerde, kırlardan tutulan yılanla, ev ev dolaşılır. Yumurta, yağ toplanır ve toplanan yumurta, yağda kızartılarak birlikte yenir. Sonra yılan kül oluncaya kadar yakılır ve böylece yağmurun yağacağına inanılır.⁶⁶⁴ (Karapınar)

Yılanın ölüsü yakıldığı zaman yağmur yağar.⁶⁶⁵

Yılan ateşte yakılırsa yağmur yağar.⁶⁶⁶ (Erzincan)

Yılan canlı canlı ateşe atılırsa yağmur yağar.⁶⁶⁷ (Karabük)

Yağmur yağdırmak için siyah bir yılan bulup ateşte yakmaya çalışılır.⁶⁶⁸

⁶⁵⁹ And, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 131.

⁶⁶⁰ Ergun, s. 517.

⁶⁶¹ Bolulu, s. 1397; Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97; Kaçar, s. 82; Sema Güvener, *Turhal Folkloru ve Halk Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 18; Emin Kuzucular, “Folklorumuzda Yılanın Yeri”, *Türk Folkloru*, sayı: 20-21 (Mart-Nisan 1981), s. 23; Özcan, s. 110; Erol, s. 34; Uslu, s. 94.

⁶⁶² Nurdane Yardımcı, *Tokat Halk Edebiyatı ve Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1988, s. 54.

⁶⁶³ Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, s. 65-66.

⁶⁶⁴ İbrahim Gündüz, s. 116.

⁶⁶⁵ Süleyman Kazmaz, “Halk Kültüründe Hayvanlarla İlgili Hikâyeler, İnanışlar ve Deyimler”, *Türk Kültürü*, Sayı: 406 (1997), s. 104.

⁶⁶⁶ Erdal Çakmak, *Erzincan Örneğinde Din Eğitimi Açısından Yerleşik İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum 2003, s. 29; Ergun, s. 494; Artun, “Tekirdağ’da Adet ve İnanışlar”, s. 310.

⁶⁶⁷ Gözen, s. 73.

⁶⁶⁸ Şahhüseyinoğlu, s. 28.

Yılan öldürölüp ateşin içine atılarak yakılır.⁶⁶⁹ (Harput)

Yılan, öldüröldükten sonra, karnı göğge doğru gelecek biçimde toprağga gömölür; yahut ağaca asılır. (Balıkesir)⁶⁷⁰

Kurak geöen mevsimlerde bilhassa ilkbaharlarda yılan yakılırsa yağmur yağacağına inanılır.⁶⁷¹ (Konya)

Yılan canlı olarak yakılıp külö çevreye serpilirse yağmur yağar.⁶⁷²

Yılan Suyaya Atma,

Yılan öldürölüp suya atılırsa ve yılan suda kaybolursa yağmur yağar ve durmaz, seller olur.⁶⁷³

Yılan Toprağga Gömme,

Yılan öldürölüp toprağga gömölürse o günlerde yağmur yağar.⁶⁷⁴

4.2.1.2.2.3. Diğger Uygulamalar

Çırpıdan örölmüş ot-saman sepeti yerde diz üstü öökmüş adamın başına geçirilir. O adam sepetin altında, diğgerleri de dışarda ellerini havaya açarak dua eder ve Allah'tan yağmur isterler. Sepetin çevresindekiler kova ve teneke ile sepetin üstüne su dökerler. Sepetin içindeki adam tamamen ıslanır. Bundan sonra yağmur yağacağına inanılır.⁶⁷⁵ (Ağrı)

Hayvanlara tuz verilerek mümkün olduğu kadar sudan uzak tutulur.⁶⁷⁶ (Azatlı Kasabası)

Ölünün çamaşırları dışarıda bırakılırsa havanın yağmurlu olacağı düşünölür.⁶⁷⁷ (Ordu)

⁶⁶⁹ Araz, s. 151.

⁶⁷⁰ Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, s. 141.

⁶⁷¹ Küçükbezirci, s. 137.

⁶⁷² Zeki Başar, *Halk Hekimliğinde ve Tıp Tarihinde Yılan*, Ankara 1978, s. 25.

⁶⁷³ Artun, *Türkhalkbilimi*, s. 250.

⁶⁷⁴ Başar, *Halk Hekimliğinde ve Tıp Tarihinde Yılan*, s. 25.

⁶⁷⁵ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 289.

⁶⁷⁶ Bayram Polat, s. 280.

⁶⁷⁷ Karadeniz, s. 29.

Mezarlıktan iki parça çim alınır; çim çaputtan bir bebeğe sarılıp, köprünün bir yerine asılır; el değmeden kırk gün bekletilir.⁶⁷⁸ (Sivas)

Helanın önündeki çukurun birden kokması yağmur yağacağına işaret sayılır.⁶⁷⁹ (Görece)

Binboğa dolaylarında ve Göksün bölgesinde çömçe gelin âdeti vardır. Yağmur için her evden döğme toplanır ve cami kapısı içinde aşure pişirilir, halka dağıtılır.⁶⁸⁰

Harput'ta yağmur yağdırmak için, kırk tane kelin adları yüksek sesle çağırılır. Bu sırada pratiği uygulayan kişi elinde tuttuğu ipliğe, her bil kelin adını çağırdığında bir düğüm atarak bildiği duayı okur. Bu iplik, evin kible yönünde bulunan yağmur oluğu'na bağlanır. Bu davranışlarla yağmur yağacağına inanılır.⁶⁸¹ (Harput)

Poyraz çok eser ve yağmurun yağması istenilirse bir kargı parçası köseye üç yerinden kestirilir. "Kese köse, poyrazı kısa, yağmuru basa" denilerek ocakta yakılır.⁶⁸² (Silifke/ Kırtıl ve Korucuk Köyleri)

Kalecik-Ankara'da yağmurlu günde cenaze defnedilirken kefene yağmur değerse kuraklık olacağına inanılır, önlenmesi için kefenden bir parça kesilerek dışarıda bırakılır.⁶⁸³

Yalnızca kadınların yaptığı bir seremoni vardır. Ürgüp'te ekmek evde yapılır, tandırda pişirilir. Onun için her evde maya bulunur.

Ev sahibinin haberi yokken, komşulardan birisi gizlice eve girer, evden mayayı çalıp götürür ve bu mayayı dereye gömer.⁶⁸⁴ (Ürgüp)

Aylardır beklenen yağmur yağmayınca köylü maya yapmaya karar verir. Bütün köy halkı toplanır. Maya yapılacak günü kararlaştırdıktan sonra evlerine dağılırlar. Herkes evinden birşeyler getirir. Toplanan mallar mezata çıkarılır. Açık arttırma ile yine

⁶⁷⁸ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 97.

⁶⁷⁹ Görece, s. 6188; Hayrettin Günay, s. 432.

⁶⁸⁰ Yalman(Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları I*, s. 56.

⁶⁸¹ Araz, s. 151.

⁶⁸² Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 154.

⁶⁸³ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Ölüm*, Berikan Yay., Ankara 2010, s. 106.

⁶⁸⁴ Özsağdıç, s. 3816.

köy halkına satılırlar. Toplanan paralarla pirinç ve hayvan alınır. Hayvanlar kesilir pirinçle pilav yapılır. Halk pilav yer ve imamın yaptığı yağmur duasına katılır.⁶⁸⁵

Eskiden burada mızrak gurdar varmış. Onu gurdar gurdamaz bir yağmur, bir kar.⁶⁸⁶ (Trabzon/Şalpazarı)

Hiç erkek olmayan bir evden ve ev sahiplerinin haberi olmadan aldıkları oklavayı yetim bir çocuk marifetiyle kuyuya atarlarmış.⁶⁸⁷ (Soma)

Yazın sobayı yakarken soba dumanı geri verirse ertesi gün hava bozar, yağmur yağar.⁶⁸⁸ (Trabzon)

Yağmur yağması için süpürge yakılır. Eskiden yağmur yağması için komşulardan süpürge toplanır, bir meydanlığa biriktirilerek yakılırmış.⁶⁸⁹ (İçel/ Mezitli Kasabası)

Tekke mezarlığında bulunan bir mezarın baş kısmı yağmur yağmadığında sütle yıkanır. Bu mezara “süt dede” adı verilmiştir. Bu süt dede sütle yıkandığında yağmurun yağacağına inanılır.⁶⁹⁰ (Taşova)

Şarkî Karaağaç kasabasında Erzadeler mezarlığının yanındaki Erzade harman yerinin yedi yerinde yedi kat göğe nisbetle iyi kalpli ve temiz bir kimse tarafından yedi taş alınır. Bunlar bir deliye verilerek göğe doğru atılır. Bu takdirde yağmur yağacağına inanılır.⁶⁹¹ (Isparta)

Derelerdeki su birikintilerine taş atılarak sular etrafa serpiştirilirse yağmur yağacağına inanılır.⁶⁹² (Görece)

Bu yağmur duası sadece kadınlar ve çocukların katılımıyla yapılmaktadır. “Kocakızlar” denilen aile fertlerinin önderliğinde bir organizasyon yağmur duasının içeriğini belirler. Kocayayla’nın girişinde bulunan yağmur taşına erkekler gitmezdi.

⁶⁸⁵ Dede, s. 129.

⁶⁸⁶ Ali Çelik, *Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü*, s. 452.

⁶⁸⁷ Necati, s. 298.

⁶⁸⁸ Ali Çelik, *Trabzon Çaykara Halk Kültürü*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2005, s. 246.

⁶⁸⁹ Perihan Kılıçoğlu, *Mezitli Kasabası (İçel) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1986, s. 112.

⁶⁹⁰ Erol, s. 33.

⁶⁹¹ Bayrı, “Isparta’da Yağmur Duası”, s. 1287.

⁶⁹² Göreci, s. 6188.

Çünkü erkek olduğu zaman bu taş ayaga kalkmazdı. Taş kaldırıldıktan sonra 3–4 tane dayak dediğimiz ağaçlar konuluyordu.⁶⁹³ (Bursa)

Yağmur uzun müddet yağmadığı zaman şehit mezarından alınan bir miktar toprak bir kapa ıslatılır ve yağmur yağıncaya kadar bekletilir.⁶⁹⁴ (Karabacak Köyü)

Köyün mezarlığı içerisinde “şehidler mezarlığı” adlı bir bölüm vardır. Kuraklık olduğu zaman, köyden birkaç kişi giderek şehidler mezarlığı bölümünden bir miktar toprak alıp, onu ıslatarak yağmurun yağmasını beklerler. Burada yatan şehidler yüzü suyu hürmetine yağmurun yağacağına inanılmaktadır.⁶⁹⁵

Kuraklık görülen kasaba, köy veya o çevrede şehit varsa, abdestli kişilerce mezarından bir miktar toprak alınarak suya serpilir. Bundan ayrı, şehidin mezarından taş da alınarak suya bırakılır.⁶⁹⁶ (Ağrı)

Yolda işenirse yağmur yağar.⁶⁹⁷

Beştaş oynanırsa yağmur yağar.⁶⁹⁸ (Kastamonu)

Dini bayramlarda uyuyan kişinin, tarhana, makarna yaptığı gün yağmur yağar.⁶⁹⁹ (Mudurnu)

Yazın, bir insanın gündüz uykusu gelirse yağmur yağar.⁷⁰⁰

Hava bulutlu olduğu zaman annenin ilk çocuğu eşeğe ters binerse yağmur yağar.⁷⁰¹

Çok yağmur yağarsa, (Ekinleri çürütecek kadar) Hucirik gezdirirler. Yağmur yağmadığı bir sene dervişin biri, eline bir gaz teknesi alıp kapı kapı gezerek Yaş Yağ Yağ deyip geçermiş. Böylece tekneler dolusu yağ toplamış. Başladığı ilk günden sonra devamlı yağmur yağmaya başlamış. Artık millet usanmış. Herkes ekinlerin çürümesinden endişe duymaya başlamış.

⁶⁹³ Alaattin Dikmen, *Bursa İnanç Coğrafyası (Bazı İlçeler Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa 2007, s. 176-177.

⁶⁹⁴ İrfan Can, s. 100.

⁶⁹⁵ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 130.

⁶⁹⁶ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 288.

⁶⁹⁷ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 144.

⁶⁹⁸ Talat Mümtaz Yaman, “Kastamonuda Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 45 (15 Şubat 1935), s. 202; Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 257.

⁶⁹⁹ Kurt, s. 95.

⁷⁰⁰ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 257.

⁷⁰¹ Tan, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, s. 257.

Derviş bu defa topladığı yağları meydanlığa dökerek Yağma-Yağya-Yağma demeye başlamış. Kapı şan kapı şana derken bir saat içinde meydanda yağ namına bir şey kalmamış ve yağmur da onunla beraber kesilmiş.⁷⁰² (Erzincan)

Dodu'yu yapmak için bazı şartlar mevcuttur. Bunlardan en mühimleri şunlardır: 3 kişi ebe (namzet) yahut idareci seçilir. Çünkü bu üç kişi işi halledecektir. Bunlar temiz ve herkesin takdir ettiği kimselerden seçilir. Bunlardan birisi Dodu düzünür, yani tepesine bir kalbur veya leğen tutturulur. Köyün bir ucundan başlamak üzere bütün evler teker teker dolaşılır. Her evin önüne gelince Dodunun üzerine temiz su dökülür. Dodu çanı denilen büyük bir çan da 3 kişiden biri tarafından boyuna çalınır. Doduya başlamadan önce yine bazı işler yaparlar. Meselâ: tuz kavrulur, suya atılır; birden fazla evli olanların ayakkapları gizlice ıslatılır. Zira onları uğursuz sayarlar. Bu iş onun için yapılır. Yine mevte (ölü-mevta) götürdükleri Salı (tabut) akarsuya atarlar. Kaplumbağaları suda ıslatırlar. Bunlar da uğursuz sayıldığı için yağmurun bu sebeplerden yağmadığına inanırlar. Yine yeni evli olanları, zorla suya batırırlar. Bu suretle temizlikleri temin olunur.

Bunlar Dodu yapılacağı gecenin arifesinde yapılır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi Dodu düzünüp ev ev gezerken hep bir ağızdan şunu söylerler:

Dodu dodu neden olur

Bir kaşıcak sudan olur

Verin Dodu'nun hakkını

Gitsin bakını bakını

Diyelim hep Allah Allah..!

Yine hep bir ağızdan onu müteakip:

Ekin ekim kamış gibi

Ucu çıktı gümüş gibi

Yerden bereket

Gökten rahmet

⁷⁰² Eda Turhan, *Erzincan Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1998, s. 114-115.

Ver Allah Allah..!

Diyerek her ev üç gün ziyaret edilir. Üçüncü gün her evden bir miktar öteberi toplanır ve bu öteberilerin büyük bir kısmı fakir kimselere dağıtılır. Bir kısmı ile de kendi aralarında ziyafet çekilir.

Çan çalmanın sebebine gelince, bu çok mühimdir. Her yağmur damlasını bir meleğin attığı zannedilir. Kuraklık olduğu zaman bu meleklerin uyuduklarına, yağmur damlalarını atmayı ihmal ettiklerine inanırlar. İşte çanlar da onları uyandırmak için çalınmaktadır.

İkinci sebep ise duanın cereyan ediş tarzından da anlaşılacağı gibi Dodu'nun hangi eve doğru geldiğini duyurmaktır.⁷⁰³ (Mersin)

Yedi yol ortasında bir ocak yakılır. Üzerine saç koyulur. Elenmemiş arpa unundan hamur yapılır. Kadınlar ekmek tahtaları ile yol ortasında yufka açarlar. Diğer biri sacda pişirir. Bu ekmeği gelen gidene dağıtırlar. Böylece güya Allah'dan daha cömert davranan bu aciz kulların hali Tanrıya öfke verirmiş ve Tanrıda son çare olarak yapılan bu töhmetten gazaba gelerek yeri göğü sulara boğarmış.

Bu adetler yağmursuz yıllarda hala Çorum'da ve köylerinde yapılmaktadır.⁷⁰⁴ (Çorum)

4.2.2. Yağmur Yağışını Kesmekle İlgili Uygulamalar

4.2.2.1. Yetişkinler Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar

Ayakkabıyla Yağmur Yağışını Kesmek

Ayakkabı ters çevrilir.⁷⁰⁵ (Erzurum/(Norşen) Kumluyazı Köyü)

Çamurun Kurutulmasıyla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmurun dinmesi için sığır ve koyun ayaklarının çamuru alınıp tandırda kurutup pişirilir. (Kars)⁷⁰⁶

⁷⁰³ Burhanettin Çete, "Mersin'in Tepe Köyünde Dodu", *TFA*, 3 (67), Şubat 1955, s. 1068.

⁷⁰⁴ Uysal, s. 153.

⁷⁰⁵ Tüfekçi, s. 156.

⁷⁰⁶ *Kars İlinin Somut Olmayan Kültürel Mirasının Haritalandırılması*, s.72.

Bitkiyle Yağmur Yağışını Kesk

Yağmur dinmesi için ısırgan otunu iğde dalı üzerine koyarlar.⁷⁰⁷

Demirle Yağmur Yağışını Kesk

Eğer çok yağmur yağarsa ilk doğan çocuğa dışarıya bir demir parçası atılır. O zaman yağmurun dineceğine inanılır.⁷⁰⁸ (Balıkesir/Pamukçu Köyü)

Çok yağmur yağdığı zaman annesinin ilki kapıya eğiş atarsa yağmurun duracağına inanılır.⁷⁰⁹ (Güzelova (Tufanç) Köyü)

Sacayağı bulunmazsa dışarı bir demir parçası atılır.⁷¹⁰

Yağmur fazla yağar ve ürünlere zarar verecek olursa, tandır veya ocağın üzerinde ısınmış olan ince uzun bir demir çubuk dama atılır. Demirin orada yavaş yavaş soğuduğu gibi, yağmurun da yavaş yavaş dineceğine inanılırdı.⁷¹¹ (Kayseri)

Zararlı yağmuru dindirmek için bir ipe bağlanan körük kuyuya sarkıtılır.⁷¹² (Gaziantep)

Yağmur ve doluyu dindirmek için tenekeler çalınır.⁷¹³ (Kayseri/Yahyalı)

Yağmur ve dolu yağdığı zaman yağmur altına, evlerin önüne orak, bıçak, tırpan atmak, yapılan uygulamalardandır.⁷¹⁴ (Osmaniye/Kadirli)

Yağmur ve dolunun fazla yağması istenmediği zaman Mancılık köyündeki kilise harabesine gidilir. Orada yatan “Şemmaz Pir” isimli yatırın başında dua edildikten sonra kilisenin duvar taşları arasına demir parçası sokulur.⁷¹⁵ (Sivas/Kangal)

Yağmur yağdığı zaman dinmiyorsa, iki aynı isimli insan yere kazık çakarak dinmesi için dua eder.⁷¹⁶ (Kayseri/Yahyalı)

⁷⁰⁷ Fındıkçı, s. 18.

⁷⁰⁸ M. Orhan Turan, s. 71.

⁷⁰⁹ Tanalp, s. 185.

⁷¹⁰ Nail Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, *TFA*, 16 (311), Haziran 1975, s. 7347.

⁷¹¹ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 79-80.

⁷¹² Cemil Cahit Güzelbey, “Gaziantep Halk İnançlarından Bir Demet”, *Türk Folkloru*, Sayı: 50 (Eylül 1983), s. 21.

⁷¹³ Kaldırımcı, s. 83.

⁷¹⁴ Mehmet Çeribaş, *Kadirli ve Çevre Folklorunda Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi SBE, Kütahya 2004, s. 72.

⁷¹⁵ Doymuş, s. 103.

⁷¹⁶ Kaldırımcı, s. 83.

Deriyle Yağmur Yağışını Kesmek

Kırk kelin adı bir deriye yazılır ve bu deri güneşte kurutulursa yağmurlar yağmaz. Ancak yazılı olan deri tekrar suya konulup ıslatıldığında yağmurlar da başlamış olur.⁷¹⁷

Ekmekle Yağmur Yağışını Kesmek

Anbarcılar, buğday stok etmiş tüccarlar, yağmur yağmamasını istedikleri zaman; yüz numaraya hamur atmakta ve Kur'anı Kerim koymaktadırlar.⁷¹⁸ (Ürgüp)

Ellerinde fazla zahire olan simsar ve tacirler mahsulün az olması için yağmur yağmasın diye ekmekten insan resmi yaparak apteshanelere ve kabristanlara koyarlarmış.

Yağmur yağması istenilen zamanda yağmurdan zarar görecekt mahsullerin rençberleri (tütüncüler, afyoncular gibi) yağmur yağmasın diye ekmek kırıntılarını büyücülere okutarak camide mihraba serilmiş olan imamın seccadesi altına koyarlarmış.⁷¹⁹ (Manisa/Soma)

Tuzaklı Köyü'nde tuğlacı ve kiremitçiler yağmur yağmaması için dere kenarına okunmuş ekmek koyarlar.⁷²⁰ (Samsun)

Ekşihamur ve Ayrıanı Güneşe Koymakla Yağmur Yağışını Kesmek

Ekşihamuru veya ayrıanı güneş karşısında bekletmek kuraklık dilemektir.⁷²¹

Etle Yağmur Yağışını Kesmek

Bir memleketteki kasaplar o memleketin ihtiyacından fazla hayvan keserlerse veyahut ölmüş hayvan etleri satarlarsa Allahın gazabına uğranır ve o memlekete yağmur yağmazmış.⁷²² (Manisa/Soma)

Etekle Yağmur Yağışını Kesmek

Ananın ilk kızının eteğini bağlarlar.⁷²³

⁷¹⁷ Mustafa Turan, "Yağmur Yağdırmama İnançları", *Kars Eli*, Sayı: 37 (Ağustos 1967), s. 2.

⁷¹⁸ Özsağdıç, s. 3816.

⁷¹⁹ Necati, s. 297.

⁷²⁰ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 123.

⁷²¹ Mustafa Turan, "Yağmur Yağdırmama İnançları", s. 2.

⁷²² Necati, s. 297.

⁷²³ Tan, "Türkiye'de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması", s. 7347.

Saçayağıyla Yağmur Yağışını Kesmek

Gar veyahut yağmir heş durmadan yağarsa dama bi sayacag gonur bununla garın veyahut yağmırın duracana inanılır.⁷²⁴ (Konya/Başdere(Ermenek))

Yağmur çok yağdığında kazan altına konan saçıyak ayakları ters olarak yere atılırsa yağmur durur.⁷²⁵ (Düzce)

Doğançay köyünde yağmurun dinmesi için saçayak, maşa gibi demir parçaları dışarı atılarak yağmurun kesilmesi beklenir.⁷²⁶ (Trabzon/Of)

Hatilcek (tandır veya ocağın ağzına kazanın altından konan uzun demir çubuk) veya Egiş (tandıra düşen ekmek gibi şeyleri çıkarmaya yarayan bir başı kanca bir başı kürek gibi yapılmış demir çubuk) üzerine tuz konarak dışarıya açık bir yere konulur, yağar durduktan sonra kaldırılır.⁷²⁷

Yağmurun dinmesi için avluya sacayağı atılır, sacayağının ortasına da bıçak saplanır.⁷²⁸ (Afyon)

Yağmur çok şiddetli yağıyorsa evin en yaşlısı ocaktan saç ayağını alır, dışarıya çıkarır. Bacakları havaya gelecek şekilde yağmurun altına koyar. Bu suretle yağmurun hızının kesileceğine inanılır.⁷²⁹ (Muğla/Fethiye)

Çatalcam Beldesi'nde çok fazla yağmur veya dolu yağdığında annesinin ilk çocuğu olan kişi kapıdan dışarı orak ya da sacayak atar. Böylece yağmur veya dolunun durması sağlanır.⁷³⁰ (Samsun)

Dışarıya sacayağı atılır.⁷³¹ (Sivas, Tokat)

⁷²⁴ Abdullah Şahin, s. 75.

⁷²⁵ Selma Eğilmez, *Düzce Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1987, s. 62.

⁷²⁶ Tursun, s. 95.

⁷²⁷ Mustafa Turan, "Yağmur Yağdırmama İnançları", s. 2.

⁷²⁸ Erdal Aday, *Afyon ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Haziran 2003, s. 75.

⁷²⁹ Şöhret Dirlik, s. 97.

⁷³⁰ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 126.

⁷³¹ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 103; Kaçar, s. 82.

Yağmur, dolu yağarken kızgın sacayağını dışarı atarlar. Ayakları yukarı doğru düşerse devam edecek, ayaklarının üstüne düşerse kesilecek demektir.⁷³² (Samsun)

Duayla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur veya dolu fazla yağıp, zarar vereceği anlaşılırsa dinmesi için Kur'an-ı Kerim okunur, nafile namaz kılınır ve dua edilir.⁷³³ (Trabzon/Of)

Yağmurların fazla yağarak felaket halini aldığı zamanlarda da halk toplu olarak dualar yapar ve kurbanlar keserler.⁷³⁴

Kar, yağmur ve rüzgar fazla olursa kesilmesi için ezan okunur.⁷³⁵ (Yahyalı, Yozgat)

Yağmur fazla yağıyor ise küçük erkek çocuklarına Allah tarafından rüzgarın gönderilmesi için dua ettirilir.⁷³⁶ (Sivas/Kangal)

Tuz ve Ekmekle Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur yağarken anne ve babanın ilki olan bir çocuk eline bir avuç tuz ve ekmek alıp yağmurun önüne bırakır, şöyle der. “Bu duz eriyene geder yağış sen de kes” Şayet yağmur kesmezse, dodu dolandırılır.⁷³⁷ (Iğdır/Tuzluca)

Bardaktan boşanırcasına devamlı yağmur yağdığında evin penceresinden dışarıya tuz serpilirse yağmur kesilirmiş.⁷³⁸ (Gaziantep/Belkıs Köyü)

Yağmur fazla yağınca durdurmak için ocak demiri üzerine tuz dökülür.⁷³⁹ (Erzincan)

Hatilcek (tandır veya ocağın ağzına kazanın altından konan uzun demir çubuk) veya Egiş (tandıra düşen ekmek gibi şeyleri çıkarmaya yarayan bir başı kanca bir başı kürek gibi yapılmış demir çubuk) üzerine tuz konarak dışarıya açık bir yere konulur, yağar durduktan sonra kaldırılır.⁷⁴⁰

⁷³² Ali Çelik, “Karadeniz Bölgesinde Çepni Varlığı ve Samsun'da Bir Çepni Köyü”, *Samsun Sempozyumu 13-16 Ekim 2011*, (s. 64), Samsun Valiliği, Samsun 2012, C. 2.

⁷³³ Tursun, s. 95.

⁷³⁴ Mustafa Turan, “Yağmur Yağdırmama İnançları”, s. 2.

⁷³⁵ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 132; Kaldırımcı, s. 83; Rayman, s. 91.

⁷³⁶ Doymuş, s. 103.

⁷³⁷ Adım, s. 122; Öcal, s. 261.

⁷³⁸ Şerafettin Akkaş, *Belkıs Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 10.

⁷³⁹ Turhan, s. 115.

⁷⁴⁰ Mustafa Turan, “Yağmur Yağdırmama İnançları”, s. 2.

İple Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur fazla yağdığı zaman kırk tane kelin ismi sayılarak bir ipliğe kırk tane düğüm atarlar, yağmur kesilir.⁷⁴¹ (Tunceli/Pertek)

Yağmuru durdurmak için bir çare de kırk bir kel adamı birer birer sayarak bir ipi kırk bir defa düğümleyip kible duvarına asmakmış.⁷⁴² (Trabzon)

Zararlı olan yağmuru dindirmek için bir ipe kırk düğüm yapılır.⁷⁴³ (Gaziantep)

Başları yara olmak suretiyle kel olmuş kişilerin adları söylenir ve her adı söylenen kel için bir defa “Bismillahirrahmanirrahim” der elindeki ipe düğüm yapılır. Kırk kelin adına kırk düğüm yapılmış olan iplik kuru bir yerde saklandıkça havada da kuraklık devam eder.⁷⁴⁴

Uzunca bir iplik alınır, her defasında kelin adı söylenerek bir düğüm vurulur. Düğümler vurulurken dua okunur. Kırk kel’in adı sayıldıktan yani kırk düğüm vurulup tamamlandıktan sonra iplik saklanmak üzere sandığa konursa yağmur kesilir.⁷⁴⁵ (Erzurum)

Kargıyla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur çok yağarsa dinmesi için kargı parçası üç defa bir köşeye kertilir. Sonra da “Kese, köse, yağmuru kese, poyrazı kısa” denilir. Ocağa atılarak yakılır.⁷⁴⁶ (İçel/Silifke/ Kırtıl Korucuk Köyü)

Kınayla Yağmur Yağışını Kesmek

Ateşe kına dökülürse yağmur durur.⁷⁴⁷ (Trabzon)

Poyrazla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur çok yağdığı zaman poyrazın çıkması için şöyle yapılır:

⁷⁴¹ Bamyacı, s. 135.

⁷⁴² Şevket, “Trabzon’da Halk Âdet ve İtikatları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 8 (1 Haziran 1930), s. 11; Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7347.

⁷⁴³ Güzelbey, “Gaziantep Halk İnançlarından Bir Demet”, s. 21.

⁷⁴⁴ Mustafa Turan, “Yağmur Yağdırmama İnançları”, s. 2.

⁷⁴⁵ Başar, *Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 209.

⁷⁴⁶ Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 153.

⁷⁴⁷ Şevket, s. 11; Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7347.

Bir karış uzunluğundaki kamış ortasından yarılır. Bunun üzerine köse kertilir. Diyelim ki köyde Ali, Mehmet, Ahmet isminde kişiler kösedir. Yani sakalı az veya hiç yoktur. Bir bıçak ele alınır:

“Ali köse,

Yağmuru kese,

Poyrazı ese.”

der. Kamışın yanından bir yer kertilir. Sonra aynı şekilde diğer köseler için de birer yer kesilir. Bu kamış ocak ateşinin tam ortasına dikilerek yakılır. Eğer poyrazın estiği yöne doğru yıkılırsa, yağmurun kesilip poyrazın eseceğine inanılır.⁷⁴⁸ (İçel/Mut)

Sabanla Yağmur Yağışını Kesk

Önceleri yağmurun dinmesi için saban yakılırmış. Günümüzde bu pratik terkedilmiştir.⁷⁴⁹ (Sivas/Kangal)

Yağmur çok yağdığı zaman saban yakılır. Sabanın yanmasıyla poyraz çıkar, poyraz da yağmurun kesilmesine neden olur.⁷⁵⁰

Sabunla Yağmur Yağışını Kesk

Her sabuna 40 iğne saplar, bunlardan 40 tanesini Halfelikteki veya o civardaki hayrat kuyulardan birinin içine atarlar. Buna benzer birtakım işlerle yağmuru bağlarlar.⁷⁵¹ (Sivas)

Süpürgeyle Yağmur Yağışını Kesk

Yağmur fazla yağdığı zaman dinmesi için iki avratlı evin süpürgesi yakılır.⁷⁵² (Malatya/Karabacak Köyü)

Uzun süren yağmurlar sonu havaların açması için çocuklar evlerden ağaç süpürgesi çalarlar, bunların köy kenarında yakılması sonucu havaların açılacağına inanılır.⁷⁵³ (Artvin, Kars)

⁷⁴⁸ Demirdağı, s. 84.

⁷⁴⁹ Doymuş, s. 103.

⁷⁵⁰ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 132.

⁷⁵¹ Aşkun, s. 49.

⁷⁵² İrfan Can, s. 100.

⁷⁵³ H. Cemal Karataş, “Artvin ve Kars’ta Bazı İnanış ve Adetler”, *TFA*, 11 (228), Temmuz 1968, s. 5012; Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7347.

Şemsiyeyle Yağmur Yağışını Kesmek

Urfa’da şemsiyeyi açıp kapamak suretiyle yağmurun kesileceğine inanılır.⁷⁵⁴

Taşla Yağmur Yağışını Kesmek

Annesinin ilki olan bir çocuk gidip herhangi bir mezardan bir taş çıkarır ve akan suya bırakır. Taşların yerine işaret koyar yağmurlar durunca tekrar taşı götürür yerine koyar.⁷⁵⁵ (Erzurum/Ortuzu)

Taş oynayan çocukların güya yağmurun yağmasını engellediğine inanılır ve çocuklara yazın taş oynatılmaz.⁷⁵⁶ (Çorum)

Delik taş asılırsa yağmur yağmaz.⁷⁵⁷ (Kırşehir)

Dokuz taş oynanırsa yağmur yağmaz.⁷⁵⁸ (Trabzon)

Yağmur yağıyor ve dinmiyorsa, beş taş oynanır. Böyle olunca yukarı atılan taşlar, yağmurun yağmasını önler.⁷⁵⁹ (Kayseri/Yahyalı)

Gökyüzüne taş atılır.⁷⁶⁰ (Sivas)

Tenekeyle Yağmur Yağışını Kesmek

Yağan yağmuru kesmek için, bir tenekeye vurularak ses çıkarılır.⁷⁶¹ (Sivas)

Tuğlayla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur ve dolu çok yağdığında yaşlı bir kadın annesinin ilk çocuğu olan bir kişiye tuğla verir. O kişi de tuğlayı ters çevirirse yağmur veya dolu durur.⁷⁶² (Samsun)

⁷⁵⁴ Kalafat, *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*, s. 124.

⁷⁵⁵ Madırlı, s. 89.

⁷⁵⁶ Uysal, s. 153.

⁷⁵⁷ Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar I”, s. 1258; Artan, “Sındırgı’da Çeşitli İnanışlar”, s. 4712; Mustafa Salman, *Balıkesir, Tarih, Coğrafyası*, Balıkesir, s. 79.

⁷⁵⁸ Şevket, s. 11.

⁷⁵⁹ Kaldırımcı, s. 83.

⁷⁶⁰ Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 103; Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7347.

⁷⁶¹ Pürlü, s. 959.

⁷⁶² Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 126.

Tokaçla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur fazla yağdığı zaman bir ağaca tokaç açılır ve bir evin ilk çocuğu onu sallayarak eteklerini kaldırıp “ben açtım, sen de aç; goca boyraz es” der.⁷⁶³ (Malatya/Karabacak Köyü)

Mezardan Alınan Toprakla Yağmur Yağışını Kesmek

Yeni ölen bir kimse defnedilirken, ölüye ve kazılmış olan mezarına yağmur değerse bundan sonra yağmurlar sürekli olarak yağmaya başlar. Bu yağmurlar zararlı hal alınca, aynı ölünün mezarından hiç kimse görmeden çamur alınır ve kurutulursa yağmurların da yağması durmuş olur.⁷⁶⁴

Mezardan çamur alma gibi inanışlar vardır.⁷⁶⁵ (Erzurum/Torul)

Yedi Kapıdan Alınan Toprakla Yağmur Yağışını Kesmek

Anne ve babasının ilk erkek çocuğu kimse görmeden ve hiç konuşmadan yedi kapıdan çamur alır bu çamuru fare yaparak kurutursa yağmurlar yağmaz olur.⁷⁶⁶

Yedi kapıdan çamur alma gibi inanışlar vardır.⁷⁶⁷ (Erzurum/Torul)

Uçurtmayla Yağmur Yağışını Kesmek

Uçurtma uçurunca yağmur yağmaz.⁷⁶⁸ (Kastamonu)

Konya’da çocukların Uçurtma’sına halk karşı çıkmaktadır, bunun hem günah olduğu, hem de uçurtma uçurulduğu zaman yağmur yağmayacağına, ekinlerin kuruyacağına bir inanç vardır.⁷⁶⁹

Yağla Yağmur Yağışını Kesmek

Bir düğün günü yağmur yağıyorsa, yağmurun kesilmesi için bir tavada yağ eritilerek dam olduğundan aşağı dökülür.⁷⁷⁰ (Tunceli/Pertek)

⁷⁶³ İrfan Can, s. 100.

⁷⁶⁴ Mustafa Turan, “Yağmur Yağdırmama İnançları”, s. 2.

⁷⁶⁵ Çavuşoğlu, s. 69.

⁷⁶⁶ Mustafa Turan, “Yağmur Yağdırmama İnançları”, s. 2.

⁷⁶⁷ Çavuşoğlu, s. 69.

⁷⁶⁸ Talat Mümtaz, s. 286.

⁷⁶⁹ And, *Oyun ve Bugü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, s. 51.

⁷⁷⁰ Bamyacı, s. 135.

Kaplumbağayla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmur durmadan yağarsa ve bu yağış zararlıysa yağmuru dindirmek için de kaplumbağa (tosbağa) asarlar.⁷⁷¹ (Bursa/Narlı)

Kısrak Başıyla Yağmur Yağışını Kesmek

Yağmuru durdurmak için suya kısrak başı konur ve kızgın sac kapıya atılır.⁷⁷² (Trabzon)

Kurbağayla Yağmur Yağışını Kesmek

Zararlı olan yağmuru kesmek için hasıl edilen çamurdan kurbağa yapılır. Kurbağa kibleye bakan bir duvar deliğine yerleştirilir.⁷⁷³ (Erzurum/Torul, Göztepe Köyü)

Yağmurlar çok yağarak zararlı olduğu zaman, yağmurdan hasıl olan çamurdan bir kurbağa yapılır. Yapılan kurbağalar kibleye bakan bir duvarın deliğine konur, (Kurbağa kurusun, gökler durulsun denir) Kuruma tamamlanınca yağmur kesilir.⁷⁷⁴ (Erzurum)

Yağma Ettirme Geleneğiyle Yağmur Yağışını Kesmek

Çok yağmur yağıp mahsullere zarar vermeğe başlayınca halk Leblebeci Babaya başvurur. Baba, birkaç torba leblebi getirtirmiş. Çocukları, fakirleri, yetimleri toplayıp kendisi yüksek bir yere çıkmış, leblebiyi oradan avuç avuç serpmiş. Her serptikçe “Yağma, yağma!” diye haykırır, çocukları da haykırttırır ve yağmur hemen kesilirmiş. Şimdi de çok yağmur yağdığı zamanlarda hayır sahiplerinden birisi çarşıdan kavun, karpuz yığınlarını alır, fakirlere ve çocuklara yağma ettirir.⁷⁷⁵ (Isparta)

4.2.2.2. Çocuklar Tarafından Gerçekleştirilen Uygulamalar

Yağmuri ve sisi bol olan Rize’de cuneş duasi yapılı. Bu duaya babra bubrik duasi deyulu. Bu duada habele yapılı. En once bi dane çali sufurçesinin beline bi ağaç

⁷⁷¹ Kaynar, s. 31.

⁷⁷² Ali Çelik, “Trabzon Yöresinde Bazı İnanmalar”, *Milli Folklor*, 5 (39), 1998, s. 35.

⁷⁷³ Çavuşoğlu, s. 69; Baydemir, s. 40.

⁷⁷⁴ Başar, *Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, s. 209.

⁷⁷⁵ Bayrı, “Isparta’da Yağmur Duası”, s. 1286.

çeçurule. Buni bi çocuğa benzeturle. Bu bebeği eline olan sebile yayla çaylerini bi dana bi dane dolaşup habu turçıyi söylemeye başlarlar:

Babra bubrik ne ister

Kaşuk kaşuk yağ ister

Foldan yumurta ister

Tekneden kaymak ister

Verenun oğli olsun

Vermeyenun da çor topal kizi olsun

Bu turçıyi söyleyen sebilere evdeciler kaymak, yağ, un, tuz verule. Sebiler bulari kazana koyup hoşmere denilen bi yemek pişurule, en sora da cuneş çıksun diye çepçe çepçe hem dağıtup hem de meydan ateşine atarlar. Bolece çok kere cuneşun açtuğune tanuk olurler.⁷⁷⁶ (Rize)

Yaylada çocuklar tarafından yapılan güneş duası diğer adıyla ebe bubrik şu şekilde yapılır:

Çalı süpürgesinin beline bir ağaç geçirilir. Bunu bir çocuğa benzetirler. Bu bebeği ele alan çocuklar gruplar halinde yayla evlerini birer birer dolaşarak hep beraber şu türküyü söylerler:

Ebe bubrik ne ister

Kaşuk kaşuk yağ ister

Foldan yumurta ister

Tekneden kaymak ister

Verenun ogli olsun

Vermeyenin kor, topal kızı olsun.

Ebe pubrik ne ister,

⁷⁷⁶ Filiz Rakıcı, *Rize İli Folklor ve Etnografyasından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1988, s. 75.

Allah'dan güneş ister.⁷⁷⁷(Rize/Çamlıhemşin)

Diyarbakır'da yağmurun dinmesi, havanın açması ve güneşin bulutlar arasından gözükmesi için çocuklar gruplara ayrılarak sokaklara dağılırlar ve hep bir ağızdan şu sihirli tekerlemeyi söylerler:

Güneş, güneş gel, gel

Sarı pabuç giy gel

Oğlun çamura düşmüş

Kızın hamura düşmüş

Bir kalıp sabun al gel⁷⁷⁸ (Diyarbakır)

Yapılacağı zaman erkekli-dişili veya o çevrenin anlayışına göre ya yalnız erkekler ve kadınlar, kızlar tarafından yapılır. Yapanlar ister erkek, ister diş olsun birkaç türkücü, bir kemençe veya zurnacı, bir ışık tutan (cırakmacı); birkaç ta ellerinde çanak küçük sepet, tas, maşrapa taşıyan kimse bulunur. Bunlar bütün obanın evlerini birer birer dolaşırlar. Bu oyun gece yapıldığı için herkesin kapalı bulunan kapısı önünde birikirler. Kemençeci çalmaya, türkücü türküsünü söylemeye, ötekiler de oynamaya başlar. Bu oyunlar, eğlenceler daha çok yaylalarda yapılır. Yağ, peynir, kaymak, yumurta, minci (toz ve tellenmiş hale getirilen peynirle karışık bir çeşit telli peynir) un, çökelek (toz peynir) toplanır. Sonra ilk toplantı evine gelinir, orada yakılan ateşte toplanan şeyler çeşidine göre pişirilip yenir. Bu oyun esnasında geleneğe uyarak her kapının önünde şu yarı rumca yazı Türkçe türkü tekrarlanır:

Kuçkucura ne istersün

Yağ isterum, bal isterum

Verursanız ver gidelum

Vermesanız kov gidelum

Etirenge vudoraban

Enanriyan alevsohon

⁷⁷⁷ Fahriye Yıldırım, s. 97-98. (Metinde tükürleyip ifadesi kullanılmıştır)

⁷⁷⁸ Beysanoğlu, s. 7040.

Çakosendo kovsakobon

E yaylaci süt ona

Teknelerun şen osun

Rezil eylema bizi

Duşmanlarun kör osun.

Rumca kısmın Türkçesi: Peynir, yağ ve un ver, yoksa küleğini kıracağım.

Bu türkünün ardından başka türküler yakılır. Bunlar gelişi güzel söylenen, o anda uydurulan türkülerdir. Kapılar dolaşılıp türküler söylenirken horolar oynanır, çeşitli şakalar yapılır. Evlerden öteberi verilirken verenin kendini göstermemesine dikkat etmesi gerektir. Böyle yapmayacak olursa eğlenceyi yapanlar tarafından dışarı alınır. Bunun için ya kapının üstünden veyahut ta aralık edilerek verilecek şey dışarı uzatılır. Ara sıra bunun aksi de olabilir. Kapıdan uzatılan nesneyi alacak olan kapıya dayanırsa içeri alınıp kendisi ile alay edilir, hafif yollu dayak atılır. Bu esnada bazı evlerden kapıyı çalıp kendini açıkça gösterenlere tavlı (ucu yanmakta olan ateşli odun) lar atılır.

Toplanan şeyler pişirilip eğlenceli yendikten sonra herkes evine gitmek üzere oyuna son verilir. Artık havanın açıp açmayacağı şüphesiz tesadüfe bağlı bir şeydir.⁷⁷⁹

Yaylanın veya obanın gençleri akşamleyin toplanır, kuçkuçura töreni için işbirliği yaparlar. Gece çıra veya feneri tutan çırakmancı kemeñeci toplanarak yiyeceklerin konacağı kapları veya kazanı taşıyanlar horoncular ve diğer katılanlardan kapları veya kazanı taşıyanlar horoncular ve diğer katılanlardan tören topluluğu oluşurdu. Katılanlar, kemeñe eşliğinde türkü söyleyerek, horon oynayarak obanın veya yaylanın evlerini teker teker ziyaret ederler, evlerin kapısında yere çömelerek kuçkuçura törenlerinde söylenmesi gelenek haline gelen tekerleme türküleri söylerlerdi:

“Kuçkuçura ne istersin

Yağ isterim bal isterim

Allah’tan güneş isterim

Verisan ver gdelim

⁷⁷⁹ İsmet Zeki Eyüboğlu, “Bir Halk Oyunu: Kuç kuçura”, *TFA*, 3 (53), Aralık 1953, s. 846.

Vermesan kov gidelim

Verenin teknesine bereket

Vermeyeninkine de başım kadar bi pospol (sıçan)⁷⁸⁰ (Trabzon)

Rize'nin Çayeli İlçesi Aşıklar Köyü'nde Güneş Duası'nın yapılmaktadır. Bir süpürge'nin başı bebeği andıracak biçimde bezle doldurulur. Yapılan bu bebeğe Abrik Bubrik adı verilmektedir. Bu bez bebeğin kollarından iki çocuk tutar. Bu çocukların arkasında da çocuklar vardır. Bunlar, hep beraber köyde bulunan evleri gezmeye başlarlar. Gezerken de aşağıda belirtilen maniyi bağırarak söylerler.

Abrik bubrik ne ister

Katamandan tuz ister

Yağ kabından yağ ister

Un kabından un ister

Yumurta kabından

Yumurta ister

Allahtan Güneş ister

Veren veren gülsere

Vermeyen teneşire

Verene on doğurum

Vermeyene bir kuru kısır

O da zayı ola

Amin Amin

Böylece gezilen evlerden un, yumurta, peynir, yağ vb. toplanır. Daha sonra denizin görülebildiği bir yerde çocuklar bir araya gelerek topladıkları bütün malzemelerden bir muhlama yaparlar. Muhlama pişirildikten sonra ilk kaşık deniz

⁷⁸⁰ Mehmet Volkan Canalıoğlu, *Trabzon Gelenek ve Göreneklere*, Trabzon 1997, s. 71-72.

tarafına doğru dönülerek Güneş açması dileği ile havaya atılır. Geri kalan yemek ise oradaki çocuklar tarafından yenir.⁷⁸¹ (Rize)

Bir sırığın ucuna haç şeklinde ağaç çakılır, onun ucuna çakılan ağaca kız elbiseleri giydirilir. Başına renkli başörtüleri bağlanır. Bu sırık bir bebek haline sokulur. Buna dodu denir.

Doduyu baba yüzü görmemiş bir yetimin eline verirler, çünkü yetimin duası çabuk kabul olunurmuş. Doduyu götüren önde, onun peşine köy çocukları toplanıp köyü ev, ev dolanırlar. Her girdiği evden un, şeker, yumurta gibi şeyler toplarlar. Gezdikleri her yerde dodunun türkülerini de söylerler.

Dodu türkülerinden bazıları:

Dodu, dodunu gördün mü?

Doduya salam verdin mi?

Dodu burdan gedende

Hoş gün üzü gördün mü?

Çatma, çatma, çatmasın

Çatma yere batmasın

Dodunun payını vermiyen

Erinin goynuna yatmasın

Gara toyuh genedi

Kim vurdu kim sınadı

Gedirdim gonşuluğa

İt baldırım daladı

⁷⁸¹ İlhan Turan, “Rize ve Çevresinin Coğrafi Özelliklerinin Halk Kültürüne Etkileri”, *1. Rize Sempozyumu 16-18 Kasım 2006*, (s. 688), Rize Valiliği, Rize 2007.

Dodu, dodunu gormezder

Doduya salan vermezder

Dodu burdan geşmese

Heş gün  z  g rmmezder

Dodu geldi doduya

Salam verdi oduya

Yağ veren hatın olsun

Un veren gotur olsun⁷⁸² (İğdır/Tuzluca)

Uzun bir sıruk ucundaki süpürge veya kepçeye bir kız bebek elbisesi giydirilir. Başına renkli eşarplar bağlanır. Bu sıruk, yapmacık bir bebek haline sokulur. İşte buna dodu denilir. Bazen dodunun başına kaplumbağa çanağı, hayvan boynuzu da dikilir.

Dodu ağacını hiç baba yüzünü görmemiş bir çocuğun eline verirler. Yetim  ocuğun eline vermelerinin bir sebebi vardır. Halk, yetim çocukların bu dualarının daha erken kabul olacağına inanır. Başta dodu sırığını taşıyan yetim  ocuk ve arkasında mahalle arkadaşları olmak üzere aşağıdaki dörtlükleri okuyarak kapı kapı dolaşırlar:

Dodu, dodunu gördün mü?

Doduya selam verdin mi?

Dodu buradan gedende

Heş gün  z  gördün mü?

Çatma  atma çatmasın

Çatma yere batmasın

Herkes dodunun payını vermezse

Evinin goynunda yatmasın

⁷⁸² Adım, s. 122.

Gara toyuh genedi

Kim vurdu kim sanadı (saydı)

Gedirdim gonşuluğa

İt baldırımı daladı

Dodu dodunu görmezler

Doduya selam vermezler

Dodu buradan keçmezse

Heç gün üzü görmezler

Dodu geldi doduya

Selam verdi doduya

Yağ veren hatın olsun

Un veren gotur olsun

Dodu gezdiren bu yetim çocuğa, yumurta, un, yağ ve şeker gibi hediyeler verirler.⁷⁸³ (İğdır)

Kars(İğdır) bölgesinde yağmurun durdurulması için bişek gelinde olduğu gibi uzun bir süpürge veya kepçenin üzerine kız elbisesi giydirilir. Doduyu öksüz bir çocuk taşır. Doduyu taşıyanlarla, mahallenin çocukları yağmurun dinmesi için yukardaki dörtlükleri söylerler.⁷⁸⁴

Maçka'da yazları çok yağın yağmur özellikle yayladakilere sıkıntılı günler yaşatır. Gusgustera geleneği güneş duasının kalıntısıdır. Toplanan gençler ev ev dolaşarak tekerlemeler söylerler ve ev sahiplerinden yiyecek isterler. Tekerlemeler güneş açması ve bereketle ilgili istekler, yiyecek verenlere dualar, vermeyenlere tehditler içerir. Toplanan yiyecekler daha sonra topluca yenilir.

⁷⁸³ Öcal, s. 261-262.

⁷⁸⁴ Ali Berat Alptekin, "Yağmur Duası", s. 144.

Gusgustera ne istersin

Yağ ilen bal isterim

Allah'tan gineş isterim

Laistera gusgustera

Vincas olsun yineğiniz

Dökülsün kileğiniz

Laistera Maçka Rumcasında koşarsın çalkarsın, gusgustera çömelirsin demektir. Trabzon'da yaygın olan gelenek kuçkura, guza guza adlarıyla da bilinir.⁷⁸⁵

Yoğun şekilde yağmur veya dolu yağması durumunda, yağmur ve dolu dindirmek için “yağma duası” yapılır. Hoca, yedi, sekiz yaşındaki çocukları toplar, dua eder. Yere cevizler atar. Çocuklar yağmurun dinmesi için cevizleri toplar.⁷⁸⁶ (Muğla)

4.3. DOLU YAĞIŞIYLA İLGİLİ UYGULAMALAR

Çocuklar kovalama oynayınca dolu düşer.⁷⁸⁷

Bir evde çocuklar beş taş oynarlarsa dolu yağar.⁷⁸⁸

Çok şiddetli dolu yağdığında, evin en büyük oğlu, bir tane doluyu ağzında kırarsa iyi sayılır.⁷⁸⁹

Dolu yağarken dışarıya sacayağı atılır.⁷⁹⁰

Miras olarak intikal etmiş olan bir bakır kap dışarı atılırsa dolu kesilir.⁷⁹¹ (Erzurum, Torul)

Dolunun yağmaması için miras kalan bir bakır kab, ters yüz edilerek dolunun isabet edeceği bir yere koyulur.⁷⁹² (Bahçecik Köyü)

⁷⁸⁵ Kudret Emiroğlu, *Trabzon-Maçka Etimoloji Sözlüğü*, Aralık 1989, s. 114-115.

⁷⁸⁶ Ali Abbas Çınar, s. 200.

⁷⁸⁷ Talat Mümtaz, s. 286.

⁷⁸⁸ Sevgi Suay, *Sosyo-Kültürel Yapı İçindeki Değerler, İnançlar ve Toplumsal Değişme Çerçevesinde Yarımca Köyü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1990, s. 118.

⁷⁸⁹ Kahraman, s. 86.

⁷⁹⁰ Bolulu, s. 1397.

⁷⁹¹ Çavuşoğlu, s. 69.

⁷⁹² Zerman, s. 29.

Eskiden kalma bakır bir tas dışarı atılırsa dolu kesilir.⁷⁹³ (Göztepe Köyü)

Şiddetli dolu yağdığı zaman, biran önce dinmesi için dışarıya bıçak, makas ve maşa gibi demirden yapılmış aletler atılır.⁷⁹⁴ (Pursaklar Köyü)

Dolu yağarken demir çubuk atılır ki, dolu kesilsin.⁷⁹⁵ ((Avanos) /Çalış)

Dolu yağdığı zaman evin çocuklarından en büyüğü (ilk çocuk) bir dolu tanesini yer, sonra bir kabın içine tuz koyarak dışarı bırakır. Ondan sonra kur'an okunur.⁷⁹⁶ (Kağızman)

Dolu yağar ise ailenin en büyük çocuğu o dolu danesini dişile kırarak dışarı atar.⁷⁹⁷ (İğdır)

Dolu yağdığı zaman annesinin ilk çocuğu olan birine doluyu dişletirler. Sonra bu dolu tanesini dolunun kesmesi için dışarı atarlar.⁷⁹⁸ (Merdiven Köyü)

İlk dolu yağışında evin ilk çocuğu dolu yerse dolu diner.⁷⁹⁹ (Erzurum/(Norşen)Kumluyazı Köyü)

Dolu yağdığında, yağan dolunun birini bıçakla kesip dışarı attığın zaman duracağına inanılır.⁸⁰⁰ (Karabacak Köyü)

Dolu yağarsa da yine köşeye dolu tanesi atılır veya evin en büyük çocuğuna kestirilir. "Kese, köse, doluyu kese, yağmuru basa" denir.⁸⁰¹ (Silifke/ Kırtıl Korucuk Köyü)

Ailenin en büyük çocuğu dolu yağarken bu doludan iki tane almalıymış. Birincisini yemeliymiş birini de koynunda eritmeliymiş. Bu şekilde dolunun duracağına inanılırmış.⁸⁰² (Gözebaşı Köyü)

⁷⁹³ Baydemir, s. 39.

⁷⁹⁴ Ali Osman Güzel, *Pursaklar Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 80.

⁷⁹⁵ Temiz, s. 85.

⁷⁹⁶ Süleyman Aydın, s. 98.

⁷⁹⁷ Öcal, s. 261.

⁷⁹⁸ Küleri, s. 183.

⁷⁹⁹ Kaçar, s. 82; Tüfekçi, s. 156; Tan, "Türkiye'de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması", s. 7347; Kurt, s. 96.

⁸⁰⁰ İrfan Can, s. 100.

⁸⁰¹ Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 153.

⁸⁰² Kemal Öztürk, s. 151.

Yere düşen ilk dolu taneleri bir kadın tarafından yenirse, o yıl bir daha dolu yağmaz.⁸⁰³ (Bahçecik Köyü)

Çok dolu yağdığı zaman ailenin ilk çocuğu dolulardan en irisini bulup onu iki parçaya bölerse dolu kesilirmiş.⁸⁰⁴ (Erzincan)

Dolu yağarken anasının ilki yani ilk çocuğu olan birisi “Anamın ilkiyim” der dolu tanesinin birini keserse, dolu yağması durur.⁸⁰⁵ (Kilis)

Dolu yağarken, bir dolu tanesini yerdeki yazgının altında bir bıçakla kesmek, dolunun süratle kesileceğine inanılan bir urasadır.⁸⁰⁶ (Antalya)

Üç defa “Annemin ilkisin, dağların tilkisin” deyip, yağın doludan elimize alıp üç defa bıçakla keserek dolu durur.⁸⁰⁷

Bir kaşık dolu ateşte eritilir.

Yere bıçak saplanır.

Balta ağzı yukarı gelecek şekilde dışarı bırakılır.

Demirden yapılmış maşa mangalın altına konur.

Miras malı bir bakır yere atılır.

Bâkire kızların iç çamaşırlarının serildiği tarla ya da bahçeye dolu yağmayacağına inanılır.⁸⁰⁸

Dolu yağdığı zaman, yağmaması ve mahsule zarar vermemesi için, ananın ilk çocuğu çıplak göğsüne dolu koyar.⁸⁰⁹ (Ürgüp, Pertek)

Dolu yağarken 3 ya da 5 metre yüksekten, orta boy bir sacayağı yağın doluya doğru atılır. İnanişâ göre, yağın dolu hemen kesilecektir. Düşen sacayağının ayakları eğer havaya doğru ise o yıl kıtlık olacak, eğer ayaklar yerde ise o yıl bolluk olacaktır.

Dolu yağarken bir avuç tuz atılırsa dolunun kesileceğine inanılır.

⁸⁰³ Zerman, s. 29.

⁸⁰⁴ Turhan, s. 115.

⁸⁰⁵ Saygılı, s. 51.

⁸⁰⁶ Savran, s. 43.

⁸⁰⁷ Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7347-7348.

⁸⁰⁸ Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7348.

⁸⁰⁹ Özsağdıç, s. 3816; Bamyacı, s. 135.

Yere düşen dolunun bir tanesi alınır ve bir bıçakla ikiye bölünür. Bölünen parçalar yağın doluya karşı atılır.

Dolu yağarken varsa ya da bulunabilirse bir kaplumbağa hemen ters çevrilir. Yağın dolunun kaplumbağayı öldürmemek için hemen kesileceğine inanılır.⁸¹⁰ (Vezirköprü)

Dolu yağarken anasından ilk doğan çocuk birkaç tanesini koynuna atarsa dolu diner.⁸¹¹ (Kırşehir, Mut (İçel), Kayseri)

Dolu yağarken demirden yapılma maşayı mangalın altına atarsan dolu diner.⁸¹² (Kırşehir)

Dolu fazla yağdığı zaman, bülüş çağına gelmemiş küçük çocukların ellerine bıçak verilerek, büyük dolu tanelerinden biri ortadan kestirilir. Allah'ın o günahsız çocuğun yüzü suyu hürmetine doluyu dindireceğine inanılır.⁸¹³

Anasının ilki olan “ben anamın ilkiyim, dağlarda gezen tilkiyim” diyerek eline aldığı doluyu yediye bölüp, havaya atar.⁸¹⁴ (Sivas)

Dolu çok yağar da durdurulması istenirse, anasının ilk çocuğu olan birisi, yere düşen dolu tanelerinin en büyüklerinden birini eline alır.

“Ben anamın ilkiyim

Kara kara tilkiyim

diyerek bıçakla ortadan keser veya dişile bölerek yere atar. O andan itibaren dolunun dinmesi beklenir.⁸¹⁵

Dolu yağarken dışarıya saçağı atılıp üzerine tuz serpilirse dolu kesilir.⁸¹⁶ (Erzurum,Torul)

⁸¹⁰ Hayrettin İvgin, “Vezirköprü’de Dolu Kesme ve Bazı Gelenekler”, *TFA*, 17 (341), Aralık 1977, s. 8182.

⁸¹¹ Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar I”, s. 1257; Demirdağı, s. 82; Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 80.

⁸¹² Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar I”, s. 1258.

⁸¹³ Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, s. 132.

⁸¹⁴ Örneş, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, s. 103; Tan, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, s. 7347.

⁸¹⁵ Gökbel, *Anadolu’da Varsak Türkmenleri*, s. 160.

⁸¹⁶ Çavuşoğlu, s. 69.

Dolu yağdığı zaman tandırın “Hetirceği”ni dışarı atarlarmış.⁸¹⁷ (Merdiven Köyü, Oltukbeli (Karakulak) Bucağı, Ilıca, Erzurum/ (Norşen) Kumluyazı Köyü)

Dolu yağarken durması için dışarı sacayağı atılır. Sacayağı ayaklarının üzerine düşerse dolu devam eder. Eğer ayakları yukarı bakar şekilde düşerse dolu durur.⁸¹⁸ (Samsun)

4.4. YAĞMURLA GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR

Konya’da Mevlana’nın türbesinin yeşil sırça kaplı kubbesinin çörtlenleri altına konan geniş karınlı, üzeri yazılı kazan büyüklüğünde taşlarla toplanan yağmur suyuna, çelebi efendi ile dervişlerin külahlarına doladıkları sarıkların “taylasan” denen uçları daldırılır, destar (sarık) suyu denen ve şifalı olduğuna inanılan bu su, hastalara ve isteyen herkese dağıtılmış. Mevlana müzesinde sergilenen eserler arasında büyük “Nisan tası” da var.⁸¹⁹

Mayıs yedisinde yağmur yağarsa, onunla süt mayalanır. Bu şekilde elde edilen yoğurt sert olur, yağını da cadı karı çalamaz.⁸²⁰ (Samsun)

Nisanda yağın yağmuru biriktirip yıkanmak sevap sayılır.⁸²¹ (Mut/İçel)

Ambara giren eşyanın bereketli olması için nisan yağmuru bir kaba doldurulur ve eşyanın üzerine serpilir.⁸²² (Mut/İçel)

Yağmur suyuyla saç yıkanır saclar çabuk uzar.⁸²³ (Alaca Köyü, Düzce)

Nisan yağmurunda ıslanmanın uğur getireceği inancı çevrede yaygındır. Yağış başlayınca dışarıya çıkıp başı açık olarak ıslanmak kutlu sayılır.⁸²⁴ (Artvin)

Yılın ilk yağmuru yağdığında bir kişi süpürge elinde dışarıya çıkar “Çuva çuva dışarı bin bereket içeri” diyerek birkaç defa yeri süpürür ve tekrarlar, bununla o yıl eve

⁸¹⁷ Küleri, s. 183; Ahmet Fikret Kılıç, *Oltukbeli (Karakulak) Bucağı Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1974, s. 195; Burç, s. 4; Tüfekçi, s. 156.

⁸¹⁸ Aksu, s. 88.

⁸¹⁹ Öcal Oğuz, “Nisan Yağmuru Nisan Tasına Dolar”, *NTV Tarih*, Sayı: 3 (2009), s. 49.

⁸²⁰ Aksu, s. 75.

⁸²¹ Demirdağı, s. 82.

⁸²² Demirdağı, s. 85.

⁸²³ Eğilmez, s. 46.

⁸²⁴ M. Adil Özder, “Artvin’de Folklor Konuları”, *TFA*, 10 (201), Nisan 1966, s. 4041.

her türlü küçük tabiat canlılarının giremeyeceği ve evin bereketli bir yıl geçireceğine inanılır.⁸²⁵ (Artvin, Kars)

Ardahanda ilk yağan yağmurun tohumluk buğday veya arpalarla serpilmesi verimin çok olacağı şeklinde inançlar arasındadır.⁸²⁶ (Artvin, Kars)

Nisan ayında yağmur yağınca balıklar ağzını açar. Balıkların ağızlarına düşen yağmur taneleri inci olur. İnciler ondan denizde bulunur.⁸²⁷ (Kırşehir, Konya)

Nisan yağmuruyla yoğurt mayalanırmış, yani süte dökülürse yoğurt olurmuş.⁸²⁸

Nisanda yağan ilk yağmurun suyu zemzem niyetine ve şifa olur düşüncesiyle alınır, şişelere konur ve içilir. Bereketli olsun diye sandıktaki çamaşırlara serpilir. Nisan yağmurunun suyunu alıp, üzerine yetmiş “gulhü, nâs-felak, elham ve âyete’l-kürsü” okunup da yedi gün aç karnına içilirse, hiç devası olmayan dertlere bile şifa olur diye inanılmaktadır.⁸²⁹ (Kayseri)

Mayıs yedisinde yağmur yağarsa, onunla süt mayalanır. Bu şekilde elde edilen yoğurt sert olur, yağını da cadıkarı çalamaz.⁸³⁰ (Samsun)

Rumi Mayıs ayının yedinci günü yağmur yağarsa, o yağmurun suyu hastalıklara iyi gelir, saç besler. Yine o yağmur suyu ile yoğurt mayalanır.⁸³¹ (Tuzaklı Köyü)

Yüreklerinde herhangi bir sıkıntısı olanlar bu yağmurun altında ayak yalın dolaşırlar.

Ağrısı sızısı olanlar, ilk gök gürleyip nisan yağmuru yağdığı zaman toprakta sağa sola yuvarlanılır.

Zayıf ve çelimsiz çocukların kemiklerine iyi gelir düşüncesi ile bu yağmurun biriktirilmiş suyu ile banyo yaptırılır.

Nisan yağmuru ile boy abdesti alıp iki rekât nafîle namaz kılan genç kızların bahtı açılır.

⁸²⁵ H. Cemal Karataş, s. 5011-5012.

⁸²⁶ H. Cemal Karataş, s. 5012.

⁸²⁷ Arseven, “Kırşehir’de İnanmalar II”, s. 2294; Küçükbezirci, s. 246.

⁸²⁸ M. Akif, “Ay Hakkında İnanmalar -IX- Devrek’te”, *TFA*, 4 (86), Eylül 1956, s. 1373.

⁸²⁹ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 80.

⁸³⁰ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 81.

⁸³¹ Şişman, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, s. 98.

Hasta ve kötü koyunlar, nisan yağmuru altında birkaç saat bekletilir.

İlk nisan yağmuru ile yemek pişirilir.⁸³² (Kangal)

Yılın ilk nisan yağmurunun bir kapta biriktirilerek, elbiselere sürülmesiyle bu elbiselerin güvelenmeyeceğine, güve yemiyeceğine ve çabuk eskimeyeceğine inanılır. Ayrıca nisan yağmurunun küçük çocuklara içirilmesiyle de çocuğun hastalanmayacağına inanılır. Bu yağmur suyu ata içirilirse atın kuvvetleneceği, ineğe içirilirse ineğin sütü bol olacağı inancı vardır.⁸³³ (Isparta)

Nisanda yağın yağmurun suyu ile sirke kurulursa keskin ve eyi olur.⁸³⁴ (Balıkesir)

Nisan, yağmuru bol yağdığı bir bereket ayıdır. Yağmur sularının bereketine, şifa vericiliğine inanıldığı gibi, yılanın da uğur, bereket, saadet ve sağlık getirdiğine inanılmaktadır.⁸³⁵

Anadolu'nun birtakım bölgelerinde bir kapta toplanan nisan yağmuru ile küçük çocukları yıkama geleneği de vardır. Bu geleneğe göre, nisan yağmurun uğuru yüzünden çocuğun yaşamı uzun, mutlu olurmuş. Çocuk yaşadığı sürece darlık, üzüntü, sıkıntı çekmezmiş.⁸³⁶

Çocuğu olmayan kadınlar bu yağmurun suyunu içerler. Ve çocuklarının olacağına inanırlar.⁸³⁷

Nisan yağmuru şifa verir. Bu sebeple ilk Nisan yağmurları toplanıp yıkanılır. (Yozgat, Sivas, Akçaabat)

Ruhi bunalım geçirenlere 3 Gulhüvallahü okunarak Nisan yağmuru içirilir, Nisan yağmuru suyuyla yıkanır. (Şabanözü)

Nisan yağmuruyla ıslanan insanın o yıl hasta olmayacağına inanılır. (Sivas)

Nisan yağmurunda ıslanmanın sağlık, uğur getireceğine inanılır. Bu sebeple yağmur başlayınca baş açık ıslanılır. (Artvin, Kastamonu, Akçaabaat)

⁸³² Doymuş, s. 104.

⁸³³ Haşim Keskin, s. 75.

⁸³⁴ Balkır, *Balıkesirde Halk İnanmaları*, s. 28.

⁸³⁵ Fuat Yöndemli, "Yılan Motifi: Hekimliğin Milletlerarası Sembolü", *Türk Kültürü*, Sayı: 299 (1988), s. 178.

⁸³⁶ Eyüboğlu, *Anadolu İnançları*, s. 116.

⁸³⁷ Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, s. 512.

Küçük çocuklara vücutlarına faydalı olsun diye her sabah Nisan yağmuru içirilir. (İstanbul)

Üzerinden 7 yıl geçen Nisan yağmuru suyu zemzem sayılır. Hastalara içirilir. Zemzem niyetine ölecek hastaların ağzına damlatılır. (Sivas)

Nisan ayının ilk yağmur suyunu içen insanın başı ağrımaz. (Kırşehir)

Asmanın baharda dallarının kesilmesiyle akan suyu toplanır, içine Nisan yağmuru katılır. Bu karışım zemzem niyetine içilir. Ölecek insanlara da bu su içirilir, kefenine sürülür. (Ankara)

Kara merkebin kulağından bir parça kan alınarak 7 damla Nisan yağmurunun içine karıştırılıp veremli hastaya içirilirse iyileşeceğine inanılır. (Kilis)

Eskiden para keseleri bereket için Nisan yağmuruyla yıkanır. (Nevşehir)

Nisan yağmurunun suyu ile sirke kurulursa keskin ve iyi olacağına inanılır. (Tortum)

Tırnağı makas görmeden avuçları Nisan suyuyla yıkanan bebek büyüyünce eliaçık, cömert olur. (Nevşehir)

İlk nisan yağmuru yağarken evin damına hanedeki insan sayısı kadar taş dizilir. Yağmur dinince taşların altına bakılır. Kimin taşının altından böcek çıkarsa o yıllık rızkının bol olacağına inanılır. (Tortum)

Nisan yağmurlarıyla yetişen evelik, yemlik, madımak, kuşkuş, ebeğümeci, ısırgan gibi bitkilerin yapraklarından yapılan yemekler yenilirse o yıl hasta olunmaz. (Sivas)

Denizlerde midye, istiridye, Nisan yağmurunda ağzını açar, içine bir damla Nisan yağmuru düşerse inci olur. (Kırşehir, Yozgat, Sivas)

Nisan yağmuru yılanın ağzına düşerse zehir olur.⁸³⁸ (Nevşehir)

⁸³⁸ Nail Tan, "Türk Folklorunda Nisan Yağmuru Motifi", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 474-477), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

Nisan yağmuru çok bereketli sayılıp, hamur mayalanmasına katılır.⁸³⁹ (Ahlat (Bitlis) Kasabası)

Nisan yağmuru şifalıdır. Tepsiler konarak toplanır. Ailenin bütün çocuklarına içirilir.⁸⁴⁰ (Turhal Folkloru, Tokat)

Nisan ayının ilk yağmur yağdığında; yağmur taneleri denizde balıkların ağzına düşerse inci, karaya düşerse altın olacağına inanılır.⁸⁴¹ (Azap Köyü)

Nisan yağmurunun bolluk timsali olduğuna inanılır.⁸⁴² (Çanakkale/Çardak Nahiyesi)

Nisan yağmurunun şifalı olduğuna inanılır.⁸⁴³ (Reşadiye, Tokat)

Nisan yağmuru zemzem suyu gibi şifalıdır.⁸⁴⁴ (Balıkesir)

Nisanın birinci günü yağan yağmur temiz bir kaptan biriktirilerek hasta bu su ile çimdirilirse hastanın şifa bulacağına inanılır.⁸⁴⁵ (Alaca Köyü)

Gaziantep'te halk inancına göre, nisan yağmuru şifalıdır. Bunun için hanımlar damlara, avlulara çukur kaplar koyarak nisan yağmuru toplar şişelerde saklarlar. Ayrıca, saçları uzatacağına dökülmeleri önleyeceğine inanıldığından saçlar bununla yıkandığı gibi yağmurda açık başla gezilir.⁸⁴⁶ (Gaziantep)

Nisanın ilk yağmuru toplanıp bir kaba konur. Bunun içilmesiyle kısmetin açılacağına ve bereketin artacağına inanılır.⁸⁴⁷ (Taraklı, Göynük)

Nisan yağmuru şifalıdır. Onun için nisan yağmuruyla çay yapılarak içilir ve hastalıklara iyi geldiğine inanılır. Ayrıca nisan yağmurlarının suyu ile yıkanan elbiseye güve, bit ve pire gibi haşaret nevinden şeyler yaklaşmaz.⁸⁴⁸

⁸³⁹ Hacı Güvercin, *Ahlat (Bitlis) Kasabası Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 146.

⁸⁴⁰ Güvener, s. 18; Nurdane Yardımcı, s. 54.

⁸⁴¹ Görmüş, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, s. 205.

⁸⁴² Sezgin, s. 121.

⁸⁴³ Bolulu, s. 1397; Kaçar, s. 82.

⁸⁴⁴ Balkır, *Balıkesirde Halk İnanmaları*, s. 27.

⁸⁴⁵ Sarıoğlu, s. 169.

⁸⁴⁶ Güzelbey, "Gaziantep'te Nisan Ayı ve Yağmur Duaları", s. 25.

⁸⁴⁷ Halil İbrahim Yavuz, *Taraklı ve Göynük Çevresinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi SBE, Mayıs 2004, s. 37.

⁸⁴⁸ Şekerci, s. 22.

Ferheng-i İsrâât kitabının Baran maddesinde, Nisan yağmurunun bir damlasının sedefin içine düştüğünde büyük bir inciye dönüştüğünden bahsedilmektedir.⁸⁴⁹

Ferheng-i İsrâât kitabının Mervârid (inci) maddesinde, eskilerin inanişına göre bir damla nisan yağmurunun sedefin içine düştüğüne ve inciye dönüştüğüne inandıklarından bahsetmektedir.⁸⁵⁰

4.5. YAĞMUR DUALARININ SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN ETKİSİ

Türkiye’de geçimini toprak ve hayvancılık ile sağlayan halk için yağmur çok önemlidir. Topraktan mahsül alabilmek ve hayvanların beslenebilmesi için yağmura ihtiyaç vardır.

Havanın kurak gittiği zamanlarda yağmur yağması için hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından çeşitli uygulamalar yapılmaktadır.

“Geleneksel çiftçilik uğraşısında modern sulama tekniklerinin gelişmemiş olması, bu yüzden iklimsel yağış koşullarına bağımlı olunması doğal güçlerin çiftçilerin yaşamlarında çok önemli bir yer tutmasına neden olmaktadır. Bu törenlere memleketimizde başvurulmasının temel nedeni tarım teknolojisinin yeterince gelişmemiş olmasıdır. Tarım teknolojisinin gelişmemesi, yağmur duası törenlerinin mevcut kültürel yapı içerisinde işlevsel olmasını sağlamaktadır.

Yağmur duası törenleri sadece suya olan gereksinimle ilgili olarak işlevsel değildir. Bu törenlerin aynı zamanda köydeki dayanışmayı ve paylaşımı güçlendirmesi gibi işlevleri de bulunmaktadır. Yağmur duası, yoksulların protein ihtiyacını karşılaması için gerekli olan eti grup dayanışması yoluyla sağlamaktadır. Yoksuzluk ve kıtlık gibi çaresiz dönemlerde köylüler var olan yiyeceği paylaşmakta, bu zor dönemde birlikte ve dayanışma içerisinde hareket etmektedirler.”⁸⁵¹

Yağmur yağması, toplumun maddi olanakları için önemli olduğu gibi manevi duygularının da olumlu yönde etkilenmesi açısından önemlidir.

⁸⁴⁹ Sîrûs-i Şemîsâ, *Ferheng-i İsrâât*, Tahran 1328, C. 1, s. 147.

⁸⁵⁰ Sîrûs-i Şemîsâ, *Ferheng-i İsrâât*, Tahran 1328, C. 2, s. 1095.

⁸⁵¹ Hüseyin Türk, *Divriği’de Yağmur Duası Törenleri*, Hatay Folklor Araştırmaları Derneği Yayın No: 21, Ankara 1999, s. 8.

“Maddi sıkıntının temelinde tarıma dayalı bir ekonomik yapılanma yer almaktadır. Özellikle suyun bulunmadığı kıraç arazilerde yağmurun çok büyük önemi vardır. Yağmur yeterince yağdığı zaman bolluk, bollukla gelen mutluluk ve huzur olur. Yağmur yağmadığı zaman ise yokluk, yoklukla, yoksullukla gelen mutsuzluk, huzursuzluk, kıskançlık, saldırganlık ve kavga vardır. Beddua ve kötülük vardır.”⁸⁵²

Yağmur, tarım ve hayvancılık ile uğraşan halk için önemli olmasına rağmen geçimini tuğlacılık ve kiremitçilik ile sağlayan işçiler için son derece zararlıdır.

Tuğlacı ve kiremitçiler yağın yağmuru durdurmak için okunmuş ekmeği dere kenarına koyarlar. Ayrıca, Allah’ı öfkelenendirip yağmur yağışının kesilmesi için kutsal sayılan ekmek lavobaya atılmaktadır.

Günümüzde, yağmur yağmadığı için kuraklıkla mücadele eden halk, gelişen teknoloji sayesinde su borularının köylerine ulaşması ile ihtiyaç duydukları suya kavuşmuş olurlar. Giderek şehirleşen toplum için yağmurla ilgili inançlar azalsa da tamamiyle ortadan kalktığını söyleyemeyiz. İnsanlık hayatında çok önemli olan yağmur, inancın ilgi alanına girer ve inançlar insanlık devam ettiği sürece varlığını sürdürür. İçinde bulunduğumuz bu teknoloji çağında, yağmurla ilgili uygulamalar önemini korumuş olmasına rağmen kültürel değişimler bu uygulamalara da yansımıştır.

⁸⁵² Ali Yakıcı, “Kuraklığın Kültürel Hayattaki Yeri ve Konyalı Âşık Mehmet’in Kıtık (Kuraklık) Üzerine Söylediği Destanlar”, *Milli Folklor*, 7 (51), 2001, s. 95.

4.6. TÖRENLER SIRASINDA SÖYLENEN KALIP İFADELER

Çocukların Söylediği Tekerlemeler

a) Allah’a Yalvarışla Başlayan Tekerleme

1. Gökten Allah göndere
Gökten yağmur indire
Tekneler hamur istiyor
Fırınlr somun istiyor
Ver Allah’ım ver
Bir suluca yağmur
Tarlada çamur
Fırında hamur
Bir suluca yağmur¹ (Tokat)

b) Anasının İlki Tekerlemesi

2. Anasının ilki
Babasının ilki
Ver Allahım ver
Sellice yağmur

Altın Araba
Gümüş Tekerlek
Ver Allahım ver
Bir sürü Yağmur

¹ M. Suphi Yaman, “Tokat Folkloru-Çocuk Folklorunda Yağmur Duası”, *Türk Folkloru*, Sayı: 13 (Ağustos 1980), s. 23.

Teknede Hamur
Arabada Çamur
Ver Allahım ver
Sellice Yağmur

Ekinler öldü
Sarardı, soldu
Ver Allahım ver
Bir sürü Yağmur.² (Balıkesir)

3. Anasının ilki
Babasının tilki
Ver Allahım ver
Sellice yağmur

Altın araba
Gmüş tekerlek
Ver Allahım ver
Bir sürü yağmur

Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allahım ver
Sellice yağmur

Ekinler öldü
Sarardı, soldu
Ver Allahım ver
Bir sürü yağmur³ (Balıkesir)

² Osman Balkır, *Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar*, Balıkesir 1935, s. 56-57.

³ Filiz Özdem, (Ed.), *Bitek Kent: Balıkesir*, YKY, İstanbul 2003, s. 230.

4. Derelerde tilkiyim
Ben anamın ilkiyim
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allah'ım ver
Bir sulu yağmur⁴ (Tokat)
5. Ben anamın ilkiyim
Derelerde dilkiyim
Ver Allah'ım ver
Bir suluca yağmur⁵ (Tokat)
6. Ben anamın ilkiyim.
Derelerde tilkiyim.
Tarlada çamur.
Teknede hamur.
Ver Allahım ver.
Bir sulu yağmur.⁶ (Tokat)
7. Anamın iklisiyim,
Babamın çitçisiyim,
Yağ yağ yağmur,
Teknede hamır,
Tarlada çamır,
Vir Allah'ım vir,
Sicim gibi yağmır⁷ (Konya/Karapınar)

⁴ Mehmet Yardımcı, "Tokat ve Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri", *Türk Folkloru*, Sayı: 75 (Ekim 1985), s. 19.

⁵ M. Suphi Yaman, s. 23.

⁶ Burhan Kaçar, *Tokat Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1975, s. 82.

⁷ İbrahim Gündüz, *Karapınar Folkloru*, Karapınar'lılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayın No: 1, Konya 1988, s. 140.

8. Ben anamın ilkiyim
 Derelerde tilkiyim
 Gō guzu gurban
 Gobeklice Һarman
 Ver allah ver
 Şelli süllü bir yâmur. (Akdağımadeni: Çiçekli köyünden)⁸

c) Bodi Bodi Tekerlemesi

9. Bodi* bodi neye
 Bodi bir kaşıcık suya
 Bodi yağmur kızı yağ ister
 Balta, kürek, bel ister
 İç koyun kurban ister
 Ver Allah'ım ver
 Sulu sulu yağmur⁹ (Adana)
10. Bodi.. Bodi..
 Neden oldu..
 Bir kaşıcık sudan odu..
 Madrabazın kuyusuna...
 Çiftçilerin tarlasına...
 Koç koyun kurban ister.
 Allahtan rahmet iste...
 Ver Allahım ver...
 Sulu sulu yağmur¹⁰ (Adana/Kozan)

⁸ Caferoğlu, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler-Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilâyetleri ile Afşar, Saçıkara ve Karakoyunlu Uruklarının Ağızları*, s. 196.

* [Sank bodhi] 1. Tanrısal aydınlanma; tenvir; ilham; nur; erme 2. İrfan 3. Buda bilgeliği Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, C. I, s. 639.

⁹ Erman Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", *Adana Halk Kültürü Araştırmaları I*, (s. 49), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Adana 2000.

¹⁰ Ali Rıza Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yayınları/256, İstanbul 1993, s. 231.

11. Godgoduyu gördün mü?
 Godya selam verdin mi?
 Godu burdan geçende bir sulu yağmur
 Bir sulu yağmur gördün mü?
 Godu Allah'tan ne istiyor?
 Bir sulu yağmur
 Yağsın yağsın sel olsun
 Sel olmazsa göl olsun
 Anbarlar dolu dolu
 Guyular bolu bolu
 Ver Allah'ım ver
 Bir sulu yağmur.¹¹ (Ardahan/Göle)
12. Kodı-kodıyı gördün mi
 Kodı'ya selâm verdin mi
 Kadı Allahdan ne ister
 Bir sulı yağmur ister
 Yağış yağsın göl olsun
 Ambarımız dol olsun
 Kuyular sileli olsun¹² (Ardahan)
13. Godu-Godu'yu gördün mü?
 Godu'ya selâm verdin mi?
 Godu kapıdan geçende,
 (veya, "Godu kapınıza gelende")
 Başına bir su döktün mü?¹³ (Kars)

¹¹ Recep Şirin, *Göle Folklor ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1980, s. 170.

¹² M. Adil Özder, "Ardahan'da Yağmur Duası", *TFA*, 14 (283), Şubat 1973, s. 6563.

¹³ Özder, "Ardahan'da Yağmur Duası", s. 6563.

14. Godu-godu yu sordunuz mu?
 Godu'ya selam verdin mi?
 Godu-godu kapıdan geçerken
 Eline bir yumurta verdin mi?¹⁴ (Sivas/Kangal ilçesine bağlı bazı köyler)
15. Udu udu gördün mü
 Uduya selâm verdin mi
 Udu kapıdan geçerken
 Sulu bir yağmur verdin mi
 Ekincinin tarlasına
 Koramaz'ın kuyusuna
 Ver Allah'ım ver
 Bir dolu yağmur¹⁵ (Kayseri/Bünyan)
16. Dodu dodu gördünüz mü
 Doduya selâm verdiniz mi?
 Dodu kapıdan geçende,
 Sulu yağmur gördünüz mü?
 Ayrı köylerde değişik söylendiği de olur.
 Dodu dodu gördünüz mü
 Doduya selâm verdiniz mi?
 Yağış-yağmur isterseniz,
 Doğu zekatını verdiniz mi?¹⁶ (Ağrı)
17. Dodu dodu gördünüz mü?
 Doduya selâm verdiniz mi?
 Dodu kapıdan geçende,
 Sulu yağmur gördünüz mü?¹⁷ (Van/Erciş)

¹⁴ Ergin Doymuş, *Kangal'da Örf, Adet ve İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Haziran 1998, s. 100.

¹⁵ S. Burhanettin Akbaş, "Bünyan Folklorundan Çeşitli Örnekler", *Erciyes*, Sayı: 177 (Eylül 1992), s. 27; S. Burhanettin Akbaş, *Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası*, Bizim Gençlik Yay., Kayseri 1994, s. 223.

¹⁶ İsmet Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, Ankara 1982, s. 290.

18. Godu-godu yu sordunuz mu?
 Godu-godu'ya selam verdiniz mi?
 Godu-godu kapınızdan geçende
 Sulu bir yağmur gördünüz mü?
 Orada bulunanlar hep bir ağızdan “gördük, gördük” diye cevap verirler.
 Godu geldi doduya,
 Selam verdi orduya
 Yağ veren hatun olsun,
 Un veren gotur (Uyuz) olsun amin.
- Pöt pöt pötücek,
 Pötüceğe ne gerek?
 Yağmur ile su gerek!¹⁸ (Malatya/Yeşilyurt/Gündüzbey köyü)
19. Dodu ben seni gezdiririm.
 Allah'tan bir sulu yağmur isterim.
 Ben doduyu gezdirende,
 Nezirsiz gezdirilmez.
 Bu dilekleri Allah kabul ede.
 Doduyu gezdirene selâm ver.
 Selâm vermezseniz zekât verin.
 Hava üstünde bulut kalktı,
 Bulut üstünde yetmiş iki peygamber var.
 Dodu gezdirene gülünmez.
 Allah'tan dilek diler.
 Dilekleri kabul olur.
 Bakın dodu ne ister,
 Bir kaşık yağ ister.
 Veren in oğlu; vermeyenin kızı olsun.¹⁹ (Ağrı)

¹⁷Erol Albayrak, *Erciş'te Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi SBE, Niğde 2006, s. 105.

¹⁸Ahmet Şentürk, “Gündüzbey’de Yağmur Duası”, *TFA*, 14 (276), Temmuz 1972, s. 6361.

20. Gode gode göl olsun,
Evin önü sel olsun,
Arpa, buğday çok olsun,
Gökten rahmet, yerden bereket²⁰
21. Gode-gode göl olsun
Evin önü sel olsun
Arpa buğday çok olsun
Gökten rahmet yerden bereket
Bi değim un bi değim su

Yağ yağ yağmur
Bit bit buğday
Tarlada çamur
Teknede hamur
Ver Allahım yağmur

Değmende oluk taşacak
Gurbalar içeriye kaçacak
Godecuğum bahşiş verüse
Rahmet gökten yağacak
Ver Allahım rahmet²¹ (Karabük/Safranbolu)
22. Gode gode kul olsun
Harmanları sel olsun
Arpa buğday bol olsun
Alleh dedem Allah bu
Gökten bir badman (bakır kova, bakraç su)²² (Zonguldak)

¹⁹ Alpaslan, *Atatürk Yılında Ağrı*, s. 290-291.

²⁰ Orhan Acıpayamlı, "Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 4), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.

²¹ Sadi Yaver, "Gode-Gode ve Albayrak", *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 38 (15 Temmuz 1934), s. 28.

23. Gode gode olsun
Yağmurumuz bol olsun
Sele sepken olsun
Allah yağmur versin
Arpa buğday bol olsun²³ (Karabük/Safranbolu/Arcak köyü)
24. Kodu kodu (veya: Kepçe-Gelin) ne ister?
Allah'tan yağmur ister
Teknede hamur, tarlada çamur
Ver Allahım ver, bir sulu-yağmur!"²⁴ (Kars)
25. Göde göde ne gelir?
Harmanlar dolu gelir
Teknede hamur,
Tarlada çamur,
Ver Allah'ım ver
Selli sulu yağmur²⁵ (Sinop/Boyabat)
26. Bodi bodi bostan bodi
Anam babam neden doğdu
Bir kaşıcık sudan doğdu
Verin bodinin hakkını
Kırk gün yağmur elli gün çamur
Ver Allahım bir yağmur
Tuz verenin oğlu
Yağ verenin kızı olur.²⁶ (Adana/Kadirli/Harkaçı köyü)

²² Nebi Özdemir, *Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1997, s. 797; Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, II, s. 267.

²³ Uğur Barlas, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 2004, s. 65.

²⁴ M. Fahrettin Kırzioğlu, "Köktürklerin En Batı Kolu Khazarlarda Yabancı Cesediyle Yağmur Yağdırma Geleneği", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 277), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.

²⁵ Bekir Başoğlu, "Boyabat Yöresinde Atasözleri, Deyimler, Öğütler ve İnanışlar", *Türk Folkloru*, Sayı: 34 (Mayıs 1982), s. 19.

27. Modu modu neden oldu;
 Bir kaşık yağ ile bir kaşık bulgurdan oldu;
 Verenin bir oğlu olsun,
 Vermeyenin bir kızı olsun,
 Onu da Allah elinden alsın.²⁷ (Malatya/Darende/Günpınar, Yeniköy, Karşıyaka, Mengelis köyleri)
28. Bodi bodi nerden oldu
 Bir kaşıcak sudan oldu
 Verin bodinin hakkını
 Gitsin bakını bakını
 Çor çor çomçacı
 Çomçacıya ne gerek
 Bir kaşık ayran gerek
 (...)
 Göğden rahmet
 Yerden bereket
 Diyelim bir Allah Allah...²⁸ (İçel/Erdemli/Tömük kasabası)
29. Dodu dodu neden oldu
 Bir kaşıcak sudan oldu
 Verin dodunun hakkını
 Gitsin bakını bakını (Merkez ilçe Mersin'in Kuzucubelen köyünde,
 Mut ilçesine bağlı Göksu beldesinin Köprübaşı mahallesinde, yine
 aynı ilçeye bağlı Kumaçukuru köyü)
 Yağmur gelin yağ ister
 Kaşık kaşık bal ister
 Göbeklice harman ister
 Ayacığım çamur ister
 Ver Allahım ver
 Sulu sulu yağmur²⁹ (İçel'in Mut ilçesine bağlı Çömelek köyü)

²⁶ Mustafa Uz, "Bodi Bostan Oyunu", *TFA*, 3 (52), Kasım 1953, s. 831.

²⁷ Şükrü Uslu, "Darende ve Çevresinde Halk İnançları", *Milli Folklor*, 8 (61), 2004, s. 94.

²⁸ Nilgün Çıplak, "İçel'de Yağmur Yağdırma Törenleri", *Folklor/Edebiyat*, 8 (31), 2002, s. 100.

30. Bodi bodi bostan bodi
 Anam babam neden doğdu
 Bir kaşıcak sudan doğdu
 Verin bodinin hakkını
 Kırk gün yağmur elli gün çamur
 Ver, Allah bir yağmur ver
 Tuz verenin oğlu
 Yağ verenin kızı olur.³⁰ (Adana/Kadirli/ Harkaçığı köyü)
31. Dodu dodu neden oldu
 Bir kaşıcık sudan oldu
 Verin dodunun hakkını
 Gitsin ardına bakını bakını³¹ (İçel/Erdemli/Sıraç köyü)
32. Dodu dodu neden oldu
 Bir kaşıcak sudan oldu
 Verin dodunun hakkını
 Gitsin bakını bakını
 Göğden rahmet
 Yerden bereket
 Diyelim bir Allah Allah...
 sözlerini söylerler. Bazı yerlerde bunun yanı sıra;
 Ekin ektim evlek evlek
 Yedi bitti hacı leylek
 Kalanları kamış gibi
 Bitmeyen gümüş gibi
 Verin dodunun hakkını
 Gitsin bakını bakını³² (İçel/Mersin/Kuzucubelen köyü; İçel/Mut/Göksu
 beldesine bağlı Köprübaşı mahallesi; İçel/Mut/Kumaçukuru köyü)

²⁹ Çıplak, s. 98-99.

³⁰ Uz, "Bodi Bostan Oyunu", s. 831.

³¹ Himmet Selvi, "Sıraç Köyünde Yağmur Duası", *TFA*, 12 (238), Mayıs 1969, s. 5291. (Anlatan: Ahmet Yılmaz. Sıraç Köyü İlkokulu. Sınıf: V. Yaşı:13)

33. Dodu dodu nirden oldu?

Bir gaşşıcak sudan oldu

Verin dodunun hakkını

Gitsin bakını bakını

Yirden bereket, göğden ırakmet

Allah, Allah, Allah, Allah

Gök göğün gurban ister

Göbeklice harman ister³³ (Adana)

34. Guşgugura ne istersin?

Allahtan yağmur isterim.

Keyvanelerden yağla yumurta isterim.³⁴ (Erzurum, Torul)

ç) Bolbodik Tekerlemesi

35. Bolbadığım* bol ister

Gaşıh gaşıh yağ ister

Verenin bir güzel oğli olsun

Vermiyenin total mopal bir gızı olsun

Tarlasını sel bassin³⁵ (Erzurum/İspir/Aşağıözbağ köyü)

36. Bolbadığım bol ister

Kaşıh kaşıh yağ ister

Verenin bir güzel oğlu olsun

Vermeyenin total mopal bir kızı olsun

Tarlasını sel bassin.³⁶

³² Çıplak, s. 99.

³³ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 50.

³⁴ Zekeriya Çavuşoğlu, *Erzurum ve Torul Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 72.

* Bubilik, yağmur yağması dileğiyle sokak sokak gezdirilen süslenmiş, giysi sarılmış değnek olarak açıklanmıştır. (Artvin'in Yusufeli ilçesine bağlı Ersin köyü) Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü U-Z, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, C. VI, s. 4467.

³⁵ Dilaver Düzgün, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2294 Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 284, Ankara 1999, s. 76.

d) Çandır Baba Tekerlemesi

37. Çandır* baba ne gerek
 Bir sürü yağmur gerek
 Gökten rahmet gerek
 Yerden bereket gerek.
 Teknede hamur

 Tarlada çamur
 Ver Allah ver
 Bir sürü yağmur.³⁷ (Sivas/Divriği)

e) Çiçi Mamo Tekerlemesi

38. Çiçi mamo kaşık kaşık,
 Bal küpünden bal isterük,
 Yağ küpünden yağ isterük,
 Allahtan bir sulu yağmur isterük.³⁸

f) Ebegöde Tekerlemesi

39. Ebegöde ne gerek
 Bir maşrapa su gerek
 Evimizin önü göl olsun
 Sucuk gibi sel olsun
 Arpa da buğday bol olsun
 Teknede hamur
 Tarlada çamur bol olsun
 Ver Allah'ım ver
 Sellice yağmur.³⁹ (Karabük/Safranbolu/Hacılarobası köyü)

³⁶ Dilaver Düzgün, "Törenselleşen Nitelikli Köy Seyirlik Oyunlarının Kaynakları", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, XVIII, s. 313.

* Sivas'ın İmranlı ilçesine bağlı bir köydür.

³⁷ Ayşe Boraz, *Divriği Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1978, s. 37.

³⁸ İsmail Somuncu, *Fırat'ın Beri Yanı Abrenk Tarihi, Kültürü ve Folkloruyla Abrenk (Harmankaya) Köyü*, Ortıpa Yay., Yalova 1999, s. 201.

g) Eşek Tekerlemesi

40. Eşek gelin olur mu?
 Yer yağmursuz durur mu?
 Yer yarılmış yaş ister,
 Ufacıklar aş ister.
 Yağmur yağ, ekin bit.
 Tarlada çamur
 Teknede hamur
 Öküzlere ömür
 Ver Allahım ver
 Sellice, sulluca
 Bin yağmur.⁴⁰

h) Mırmındık Tekerlemesi

- 41 Mırmındığım* mır ister
 Kaşık kaşık yağ ister
 Sarı ineğin yağından
 Gollik tavuğun yumurtasından
 Ver ALLAH'IM ver bir sulu yağmur.⁴¹ (Erzurum/İlca)

ı) Potuganamu Tekerlemesi

42. Potuganamu ne ister
 Allahtan yağmur ister
 Küpten bulgur ister
 Çiniden yağ ister⁴² (Elazığ/Hal Köyü)

³⁹ Ergun, s. 775.

⁴⁰ Ferruh Arsunar, *Türk Çocuk Oyunlarından Örnekler*, İstanbul 1955, s. 14.

* Yaylımlı Erzurum'un Aşkale ilçesine bağlı bir köydür. Bizans döneminde büyük mırmındık şehri olarak bilinmektedir. http://tr.wikipedia.org/wiki/Yayl%C4%B1ml%C4%B1,_A%C5%9Fkale 18.03.2014

⁴¹ Sıtkı Burç, *İlca Şeker Fabrikası İşçileri ve Ailelerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1976, s. 6.

i) Ünlemle Başlayan Tekerlemeler

43. Hey adine adine*,
Şalgam börek dadine,
Bir halka,

İki halka,
Evinen damınan,
Kâbe'ye kalka kalka.
Pilav yenildikten sonra artanı kuşlara verilir.⁴³ (Afyonkarahisar)
44. Hot bodi bodi
Anan baban neden öldü
Bir kaşıcık sudan öldü
Tarlalar yarık yarık
Çiftçilerin beli bükük
Yerden bereket
Gökten Yağmur
Ver Allah'ım ver
Sicim gibi, sulu sulu yağmur⁴⁴ (Adana)

j) Yağmurla Başlayan Tekerlemeler

45. Yağmur yağ.. Ekin bit..
Tarlada çamur..
Teknede hamur.. öküzlere ömür.
Ver Allahım ver.. sellice sulluca
Bir yağmur.

⁴² Nermin Erdentuğ, *Hal Köyü'nün Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 48, Ankara 1975, s. 81.

* Adine pilavı, 'Ay dene' tarifinin günümüzdeki söyleniş biçimidir. Türkiye'de sadece Afyonkarahisar'da kullanılan 'adine' kelimesi, 'yağmur sonrası şükran' anlamına gelir. <http://www.haberler.com/cocuklar-adine-pilavi-gelenegini-yasatiyor-3540578-haberi/> 15.03.2014

⁴³ Ali Berat Alptekin, "Yağmur Duası", *Görgü Ansiklopedisi Geleneklerimiz ve Göreneklerimiz*, Tercüman Yay., s. 144.

⁴⁴ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 47.

Yer yarıldı yağ ister.
 Ufacıklar aş ister.
 Ekin bol olsun bol olsun..
 Madrabazların gözleri kör olsun, kör olsun⁴⁵ (Çorum)

46. Yağ yağ yağmur
 Tarlada çamur
 Evde hamur
 Ver Allahım ver
 Sicim gibi yağmur⁴⁶ (Çankırı)

47. Yağ yağ yağmur,
 Bahçede çamur,
 Ver Allahı'm hışım gibi bir yağmur⁴⁷ (Kahramanmaraş/Ekinözü)

48. Yağ yağ yağmur,
 Teknede hamur,
 Tarlada çamur,
 Ekincinin tarlasına,
 Madrabazın kuyusuna,
 Ver Allah'ım ver,
 Sulu sulu yağmur veya "Sicim gibi yağmur" dendiği gibi "Yağmur yağıyor,
 seller akıyor, Arap kızı camdan bakıyor" da deniyor.⁴⁸ (Kayseri)

49. Yağ yağ yağmur
 Teknede hamur
 Yerde çamur
 Ver Allahım ver
 Bir sulu yağmur⁴⁹ (Erzincan)

⁴⁵ Hayri Karamuk, "Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler", *Çorumlu*, Sayı: 28 (Ağustos 1941), s. 6.

⁴⁶ Recep Cırık, "Çankırı Folkloru: Çankırı'dan Tekerlemeler", *TFA*, 17 (330), Ocak 1977, s. 7885.

⁴⁷ M. Sabri Koz, "Ekinözü Folkloru: Oyun Tekerlemeleri I", *TFA*, 15 (301), Ağustos 1974, s. 7072.

⁴⁸ Mahmut Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2005, s. 80.

50. Yağ yağ yağmur
Teknede hamur
Ver Allahım ver
Sicim gibi yağmur⁵⁰ (Amasya/Taşova)

51. Yağ yağ yağmur
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allahım ver
Selli süllü bir yağmur

Hadı hodu neden oldu
Bir kaşşık sudan oldu
Verin hodunun hakkını
Gitsin ardına bakını bakını
Gökten isteriz rahmet
Yerden isteriz bereket
Diyelim hep bir ağızdan Allah Allah

Ben anamın ilkiyim
Derelerde tilkiyim
Gök kuzu kurban
Göbeklice harman
Ver Allahım ver
Selli süllü bir yağmur⁵¹ (Yozgat)

52. Yağ yağ yağmur
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allahım ver urkan gibi yağmur

⁴⁹ Nurettin Albayrak, *Folklorumuz ve Erzincan*, Erzincan 1983, s. 74.

⁵⁰ Meryem Erol, *Taşova Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2002, s. 34.

⁵¹ Hayrettin Rayman, “Yozgat Yöresinde Bazı Şamanik ve Kozmogonik İnançlar”, *Milli Folklor*, 8 (60), 2003, s. 90.

Yağmur yağar yağ ister
 Kaşık kaşık bal ister
 Kuzuluca kurban ister
 Ver Allahım yağmur çok ver⁵² (Konya/Seydişehir)

53. Yağ yağ yağmur
 Teknede hamur
 Bahçede çamur
 Ver Allahım ver
 Sicim gibi yağmur
 Bir kapı önüne geldiklerinde hep bir ağızdan:
 Çömçeli gelin ne ister
 Bir kaşık bulgur ister
 Çömçeli gelin ne ister
 Bir kaşıcık yağ ister⁵³

54. Yağ yağ yağmur,
 Teknede hamur,
 Tarlada çamur,
 Ekincinin tarlasına,
 Madrabazın kuyusuna,
 Ver Allah'ım ver⁵⁴ (Kayseri)

55. Yağ yağ yağmur
 Teknede hamur
 Bahçede çamur
 Ver Allah'ım ver

 Sicim gibi yağmur
 Her evin önüne vardıklarında da:

⁵² Kadir Altuncu, *Seydişehir (Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1973, s. 10.

⁵³ Metin And, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, YKY, İstanbul 2007, s. 287.

⁵⁴ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 80.

Yağmur yağmur yar ister

Tekne tekne bal ister

Allah'tan korkan

Bir sürü yağmur ister

Gode gode göl olsun

Evin önü sel olsun

Arpa buğday çok olsun

Gökten rahmet yerden bereket

Bi deyim un bi deyim su

Değirmende oluk taşacak

Gurbağlar içeriye kaçacak

Godeciciğim gökten yağacak

Rahimet gökten yağacak

Ver Allahım rahmet

Gode gode göl olsun

Gode bahşişin bol olsun

Evinde derlik yol olsun

Gökten rahmet yerden bereket

Bi deyim un bi deyim su⁵⁵

56. Yağ Yağ yağmur,
Teynede hamur,
Ver Allahım ver bir süri yağmur⁵⁶ (Erzurum/Aşkale/Merdiven köyü)

57. Yâcı gızı yâ istâmiş
Âkincilâ su istâmiş
Taknâdâ hamur
Yerlâ çamur
Ver Allahım gani gani yâmur (Eğirdir)⁵⁷

⁵⁵ Doğrusöz, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, s. 80.

⁵⁶ Mücahit Küleri, *Merdiven Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 183.

58. Yağmur yağmur yağ isder
 Goş goyun gurban isder
 Teknede hamır
 Guyada çamır
 Vêr allahım vêr sulu yağmur.

Oksüzler ekmeg isder
 Çiftçiler yağmur isder
 Teknede hamır
 Guyuda çamır
 Vêr allahım vêr
 Bir sulu yağmur. (Nevşehir)⁵⁸

59. Bōdi bōdi
 Neden öldi
 Göden yağmur
 Yêrden çâmur
 Teknede hamır
 Vêr allahım vêr (Pınarbaşı: Garapınar köyünden)⁵⁹

60. Go go kirmen
 Çoruhlu harman
 Göden irehmet
 Yêrden bereket
 Vêr allahım vêr (Mucur: Bazlamaç köyünden)⁶⁰

⁵⁷ Ahmet Caferoğlu, *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I-Balıkesir, Manisa, Afyonkarahisar, Isparta, Aydın, İzmir, Burdur, Antalya, Muğla, Denizli, Kütahya Vilâyetleri Ağızları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları: 105, İstanbul 1940, s. 71.

⁵⁸ Ahmet Caferoğlu, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler-Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilâyetleri ile Afşar, Saçıkara ve Karakoyunlu Uruklarının Ağızları*, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 346, İstanbul 1948, s. 33.

⁵⁹ Caferoğlu, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler-Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilâyetleri ile Afşar, Saçıkara ve Karakoyunlu Uruklarının Ağızları*, s. 83.

⁶⁰ Caferoğlu, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler-Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilâyetleri ile Afşar, Saçıkara ve Karakoyunlu Uruklarının Ağızları*, s. 129.

61. Yağmur yağmur yağ ister
 Gaşılı gaşılı bal ister
 Go gozlu gurban ister
 Gobekli harman ister
 Vir allahım vir. (Niğde)⁶¹

62. Göden göden göndere
 Göden yağmur indire
 Tekneler hamur isdiyo
 Fırınnar somun isdiyo
 Ver Allah ver selli sullu
 İmamın evini sele ver
 Gızını bana ver. (Zile)⁶²

63. Yağ yağ yağmur
 Teknede hamur
 Tallada çamur
 Ver Allahım ver
 Sellice yağmur.(Giresun)⁶³

64. Pöt pöt pötürcek
 Pötürceğe ne gerek
 Allah bi heyilli yağmur
 Teknede hamur yerde çamur
 Ver Alahım bir sellice yağmur (Malatya)⁶⁴

⁶¹ Ahmet Caferoğlu, *Anadolu Ağızlarından Toplamalar-Kastamonu, Çankırı, Çorum, Amasya, Niğde, İlbaylıkları Ağızları, Kalaycı Argosu ve Geygelli Yörüklerinin Gizli Dili*, İstanbul 1943, s. 185.

⁶² Ahmet Caferoğlu, *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar*, İstanbul 1944, s. 170.

⁶³ Ahmet Caferoğlu, *Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi Ağızları*, İstanbul 1946, s. 129.

⁶⁴ Ahmet Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, İstanbul 1945, s. 63-64.

65. Gollu gelin ne isder
 Bır gaşıcıh ayran isder
 Vêr Allahım vêr
 Bir guvetli yağmur.

Tarlada çamur
 Teknede hamur
 Vêr allahın vêr
 Şellice yağmur.(Adıyaman)⁶⁵

66. Alla poto ne isder
 Keseder para isder
 Güveşden gaurma isder
 Petekden buğlur isder
 Allahdan yağmur isder
 Vêr allahım vêr

Ağ daşın arasına
 Cümlemizin tarlasına
 Vêr allahım vêr
 Yağmurunan şel (Elazığ: Harput)⁶⁶

67. Çomçalı gelin ne isder
 Bir gaşıcak un isder
 Un olmassa duz ossun
 Abılası sâ ossun
 Göden irehmet
 Yêrden berekât
 Vêr Muhammet Mısdafiye
 Selevat
 Amin vêr Allah vêr.(Maraş)⁶⁷

⁶⁵ Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, s. 68-69.

⁶⁶ Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, s. 118.

68. Yağ yağ yağmur
Teknede hamur
Tallada çamur
Ver Allahım ver
Şellice yağmur. (Giresun)⁶⁸

k) Yağmur Gelini Tekerlemesi

69. Yağmur gelini, yağmur gelini,
Yağmur sana gelin getirdik,
Yağmur yağ, yağmur yağ⁶⁹ (Ağrı)
70. Çomçalı gelin çom isder,
Bir gaşşıcık yağ isder,
Yağ olmazsa bal olsun,
Çomçalı gelin sağ olsun.⁷⁰ (Kilis)
71. Çömçeli gelin çöm ister,
Allah'dan yamur isder⁷¹ (Karabacak Köyü)
72. Çömçeli Gelin çöm ister
Bi kaşıcık yağ ister
Yağ verenin oğlu olsun
Bulgur verenin kızı olsun
Ver Allah'ım ver
Sulu sulu yağmur
Başım yağmur ister
Ayağım çamur ister⁷²

⁶⁷ Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, s. 167-168.

⁶⁸ Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, s. 129.

⁶⁹ Ayhan Kutlay, *Ağrı Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 126.

⁷⁰ Murat Saygılı, *Kilis Folkloru (Örnekler)*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 2002, s. 48.

⁷¹ İrfan Can, *Karabacak Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1976, s. 101.

73. Çömçeli gelin çöm ister
 Bir kaşıcık yağ ister
 Yağ verenin oğlu olsun
 Bulgur verenin kızı olsun
 Ver Allah'ım ver
 Sulu sulu yağmur
 Başım yağmur ister
 Ayağım çamur ister⁷³ (Adana)
74. Çömçeli gelin çöm ister
 Bir kaşıcık yağ ister
 Yağ olmazsa bal olsun
 Yağmurumuz bol olsun
 Teknede hamur
 Tarlada çamur
 Ver Allah'ım ver
 Sulu sulu yağmur.⁷⁴ (Adana)
75. Kepçegelin ne ister
 Kaşık, kaşık yağ ister
 Gökten çok rahmet ister
 Yerden bereket ister
 Ver Allahım ver, bir sürü yağmur.⁷⁵ (Giresun/Şebinkarahisar)
76. Kepçe gelin ne ister
 Kaşık kaşık yağ ister
 Teknede hamur
 Tarlada çamur
 Ver Allahım ver
 Bir sulu yağmur⁷⁶ (Sivas/Zara)

⁷² Erman Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 48), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Adana 2000.

⁷³ Artun, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, (5. Baskı), s. 216.

⁷⁴ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 48.

⁷⁵ Hasan Tahsin Okutan, *Coğrafya (Şebinkarahisar) 1938-1948*, 1949, s. 366.

77. Kemçik gelin ne ister
Kaşık kaşık yağ ister
Yağ olmazsa bal olsun
Evdekiler sağ olsun
Verenin oğlu kızı çoğ olsun
Vermeyenin kel bir kızı olsun! ⁷⁷ (Sivas)
78. Yağmur gelini yağ ister,
Bir batmancık bal ister,
Koyun kuzu ot ister
Öksüzler ekmek ister,
Teknede hamur,
Tarlada çamur,
Ver Allahım ver,
Bir sulu yağmur. ⁷⁸ (Nevşehir/Ürgüp)
79. Su gelini su ister
Göbekli harman ister
Gökten rahmat (rahmet) ister
Yerden bereket ister
Ver Allahım sellice yağmur ⁷⁹ (Denizli/Çal/Mahmutgazi Köyü)
80. Çomçalı gelin con ister,
Dünya alem un ister,
Un verenin kızı olsun,
Tuz verenin oğlu olsun.

⁷⁶ Sedat Veyis Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtlı İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Sayı: 174, 1966, s. 98.

⁷⁷ Kadir Pürlü, *Sivas'ta İlbeli Türkmenleri*, Sivas Belediyesi Kültür Yay., Sivas 2002, II, s. 956.

⁷⁸ Mahir Özsağdıç, "Ürgüp'te Yağmur Duası", *TFA*, 9 (193), Ağustos 1965, s. 3816.

⁷⁹ Mehmet Tuğrul, "Mahmutgazi Köyünde Yağmur Duası", *TFA*, 14 (284), Mart 1973, s. 6579.

Kırk gün yağmur yağsın
 Elli gün çamur olsun
 Göbekli harman olsun
 Koca öküz kurban olsun
 Gökten uçan kırıat
 Yelesi kat kat.

Gökten Rahmet.
 Yerden bereket.
 Yağ yağ yağmur
 Tarlada çamur
 Teknede hamur
 Ver Allah'ım ver
 Suluca yağmur⁸⁰

81. Çemçe gelin ne ister
 Allahtan yağmur ister
 Bir çemçe bulgur ister
 Bir kaşık da yağ ister
 Yek Ali, yek Ömer
 Peygamber döşeğindeler
 Âmin!" duası söylerlerdi.⁸¹ (Diyarbakır/Ergani)

82. Kepçe hatun ne ister,
 Allah'tan yağmur ister,
 Yağsın yağsın göl olsun.
 Ver Allah'ım ver hayırlı yağmur⁸² (Amasya)

⁸⁰ Kadir Keçebaş, "Çomçalı Gelin Tekerlemesinin Düşündürdükleri", *Erciyes*, 3 (36), 1981, s. 15.

⁸¹ Salih Uçak, *Ergani'de Eski Türk İnançlarının İzleri ve Halk Hekimliği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi SBE, Kütahya 2007, s. 90.

⁸² Mehmet Avcı, "Amasya Yöresinde Yağmur Duası", *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 318), Kitabevi Yay., İstanbul 2007.

83. Çömeç gelin ne ister
Allah'tan yağmur ister
Bir çemçe bulgur ister
Bir kaşık da yağ ister
Ya Ali, ya Ömer
Ser döşega peygamber⁸³ (Diyarbakır)
84. Çömçe gelin ne ister..
Allahtan rahmet ister..
Göbekli harman ister..
Koç koyun kurban ister..
Ver Allahım ver..
Bir yağmurnan bir Seeel⁸⁴ (Şanlıurfa)
85. Çömçe Gelin nar ister
Allah'tan rahmet ister
Bi koyun kurban ister
Balıklara yem ister
Ver Alah'ım ver
Bi yağmırdan bi sel.⁸⁵
86. Çömçe gelin ne ister?
Bir kaşıcık su ister,
Ver Allahım ver,
Yağmuruna seyir! (veya: yağmur ile sel)
Göbekli harman,
Dertlere derman,
Hastaya şifa!⁸⁶ (Kilis, Gaziantep)

⁸³ Şevket Beysanoğlu, "Diyarbakır'da Kuraklıkla İlgili Adet ve İnanmalar", *TFA*, 15 (300), Temmuz 1974, s. 7040.

⁸⁴ Mithat Atakurt, *Urfa Folklorundan Bir Demet*, Ankara 1951, s. 65.

⁸⁵ Nebi Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, Akçağ Yay., Ankara 2006, II, s. 274.

87. Çomçe gelin ne ister
 Çomçe gelin su ister
 Ver Allahım ver
 Yağmur ile sel
 Koç koyun kurban
 Göbekli harman
 Yaz yağmuru yalancı
 Gavur kızı dilenci
 Ver Allahım ver
 Yağmur ile sel
 Koç koyun kurban
 Göbekli harman⁸⁷
88. Yağmur gelini yağ ister
 Bulgur ister tuz ister
 Yerden bereket
 Gökten rahmet
 Amin Allah'ım amin⁸⁸ (Uşak/Takmak Köyü)
89. Çömçe kadın ne ister
 Ver Allah'ım ver.
 Gökten bir rahmet ister,
 Bir çingiraklı sel⁸⁹ (Hatay)
90. Çömçeli gelin çok istiyor,
 Bir kaşıcak un istiyor.
 Göğden rahmet istiyor,
 Yerden bereket istiyor⁹⁰

⁸⁶ Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, Ankara 1952, C. 6, s. 57.

⁸⁷ Nurhan Karadağ, *Köy Seyirlik Oyunları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay, Ankara 1978, s. 82.

⁸⁸ Sami Kılıç, "Uşak ve Çevresinde Yağmur Yağdırma Uygulamaları (Takmak Köyü Örneği)", *Turkish Studies*, 6 (1), 2011, s. 500.

⁸⁹ Cemil Yener, "Hatay'dan Gelenekler, Tekerlemeler", *TFA*, 16 (307), Şubat 1975, s. 7236.

91. Kepçe kadın gelüptür
 Dış kapıda duruptur
 Sarı ineğin yağını
 Kara tavuğun yumurtasını
 Teknede hamur
 Kapuda çamur
 Ver Allahım yağmur.⁹¹ (Erzurum/Pasinler)

92. Kepçe kadın gelüptür
 Dış kapıda duruptur
 Sarı ineğin yağını
 Kara tavuğun yumurtasını
 Teknede hamur
 Kapuda çamur
 Ver Allahım yağmur⁹² (Erzurum)

93. Kepçe gelin ne ister
 Gaşığ gaşığ yağ ister
 Allahdan sulı yağmır iister
 Ver allahım ver bir sulı yağmır. (Kars)⁹³

I) Yelli Yelemeç Tekerlemesi

94. Yelli yelemeç,
 Bulgur bulamaç,
 Verenin altın başlı bir oğlu olsun,
 Vermeyenin yağır başlı bir kızı olsun⁹⁴ (Antalya/Alanya)

⁹⁰ Ahmet Gökbel, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları sayı: 158, Ankara 1998, s. 130; Ahmet Gökbel, *Anadolu'da Varsak Türkmenleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 349, Ankara 2007, s. 158.

⁹¹ Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, s. 57-58.

⁹² Abdülkadir [İnan], *Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler IV- Birinci İlmi Seyahate Dair Rapor*, İstanbul 1930, s. 13.

⁹³ Ahmet Caferoğlu, *Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar I-Kars, Erzurum, Çoruh İlbaylıkları Ağızları*, İstanbul 1942, s. 158.

m) Sınıflandırılmayan Tekerlemeler

95. Yol içinde yongalar
Yel estikçe tengeler
Demir başlı yengeler
Ver Allah, Allah.⁹⁵ (İçel/Silifke)
96. Çalı çalı ne gezer,
Göğde bi(r) rahmet gezer
Yer altında karınca
Ben kâbiye varınca,
Kâbedeki yiğitler,
Sıran sıran söğütler
Teknede hamur!
Arabada çamur!
Tad kızın kıcına yağmur!
Vir Allahım vir!
Sulu sulu yağmur, yoh! yoh!⁹⁶ (Ankara)
97. Çullu çullu çul gelir
Rahmetimiz bol gelir
Yer yarıldı yaş ister
Ufacık çocuklar aş ister!⁹⁷
98. Dedem gamıştan gelir
Gırmızı gümüştan gelir
Sındım suyun içmeye
Ganatlandım uçmaya
Ganat gapısı açıldı

⁹⁴ Ali Rıza Gönüllü, “Alanya’dan Derlenen “Yelli Yelemeç Oyunu””, *Erciyes*, Sayı: 178 (Ekim 1992), s. 29.

⁹⁵ M. Eflatun Yüzbaşıoğlu, “Silifke Yöresinde Çocuk Oyunları”, *İçel Kültürü*, Sayı: 38 (Mart 1995), s. 12.

⁹⁶ Hamit Koşay, *Ankara Budun Bilgisi*, Ankara 1935, s. 198.

⁹⁷ Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, s. 58.

Peygamberler saçıldı
Omiin omiiiiiin.

Cennette var bir elma
Dadı şekerden galma
Cennette var bir üzüm
Allah'a cizim cizim
Ondan içen devrişler
Garaca garaca yanmışlar
Hak yolunda durmuşlar
Hak yolunda ölmüşler
Ömiin omiiiiiin

Gökteki yıldız
Etrafı dümdüz
Allah isteriz
Hem gece hem gündüz
Yağmur isteriz
Omiin omiiiiiin

Yağ yağ yağmur
Teknede hamur
Arabada çamur
Çok ver Allah yağmur
Sicim gibi yağmur
Omiin omiiiiiin⁹⁸ (Konya/İlgın)

99. Ekin ektim evlek evlek
Yedi bitti hacı leylek
Kalanları kamış gibi
Bitmeyi gümüş gibi

⁹⁸ Necati Demir, *Argıthan (İlgın) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1979, s. 85-86.

Verin dodunun hakkını
Gitsin bakını bakını⁹⁹ (İçel)

100. Molla potik ne isder
Çiniden gavurma, cualdan bılgur
hey allah hey allah
Göyden yağmur isder.(Elazığ)¹⁰⁰

Çocukların Durdukları Evden Başlarına Su Dökülürken Söylediği Tekerlemeler

a) Allah’a Yalvarmayla Başlayan Tekerleme

101. Açlıktan hep bayıldık
Susuzluktan kırıldık
Bir dikene kuyulduk
Amin.. Amin.. Amin
Ayağımızı yer yaktı
Başımızı gün yaktı
Ver Allah’ım ver
Selli sulu yağmur
Yer yer, yer olsun
Gök gök, gök olsun
Arpa buğday bol olsun
Amin.. Amin.. Amin
Yerden bereket
Gökten ırakmet,
Ver Allah’ım ver
Selli sulu yağmur¹⁰¹ (Sinop/Boyabat)

⁹⁹ Çıplak, s. 99.

¹⁰⁰ Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, s. 87.

¹⁰¹ Bekir Başoğlu, “Boyabat’ta Yağmur Duası”, *Türk Folkloru*, Sayı: 24 (Temmuz 1981), s. 19.

b) Anasının İlki Tekerlemesi

102. Anasının ilki

Babasının tilki

Ver allahım ver

Sellice yağmur

Altın araba

Gümüş tekerlek

Ver allahım ver

Bir sürü yağmur

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ver allahım ver

Sellice yağmur

Ekinler öldü

Sarardı, soldu

Ver allahım ver

Bir sürü yağmur ¹⁰² (Balıkesir)

c) Gelin Tekerlemesi

103. Kepçe gelin ne ister?

(=veya: “Godu-Godu ne ister”)

Kaşık kaşık yağ ister

Allahtan yağmır ister

Ver Allahım ver, bir sulu yağmır.

Ve yine bunun da arkasından:

¹⁰² Osman Balkır, *Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar*, Balıkesir 1935, s. 56-57.

Yağ yağ yağmır
 Tarlada çamır
 Teknede hamır
 Ver Allahım ver
 Bir sulu yağmır!¹⁰³

ç) Gode Gode Tekerlemesi

104. Gode gode göl olsun
 Gade bahşışın bol olsun
 Evinde derlik yol olsun
 Gökten rahmet yerden bereket
 Bi değim un bi değim su¹⁰⁴ (Karabük/Safranbolu)

d) Kalıplaşmış İfadeyle Başlayan Tekerleme

105. Yağdı yağmur
 Çaktı şimşek
 Dağdan tepeden
 Akacak şimdik¹⁰⁵
106. Teknede hamur
 Tarlada çamur
 Başımızda kalbur
 Ver Allahım ver
 Beş gün, beş gece yağmur¹⁰⁶ (Giresun/Şebinkarahisar)
107. Tarlada çamur
 Teknede hamur
 Ver Allahım ver
 Bir suli yağmur¹⁰⁷ (Erzurum)

¹⁰³ Mürsel Köse, “Godu-Godu=(Kepçe Gelin)”, *TFA*, 9 (187), Şubat 1965, s. 3652.

¹⁰⁴ Yaver, s. 28.

¹⁰⁵ Avni Yüksel, “Çocukların Yağmur Duası”, *TFA*, 9 (189), Nisan 1965, s. 3720.

¹⁰⁶ Okutan, s. 366.

108. Yağ Yağ yağmur,
Teynede hamur,
Ver Allahım ver bir süri yağmur¹⁰⁸ (Erzurum/Aşkale/Merdiven köyü)
109. Ya ya yağmur
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allahım ver
Selli süllü bi yağmur,
Veya
Gödü gödü gördün mü
Gödüye selam verdin ni

Gödü Allah'tan ne ister
Gödü Allah'tan yağmur ister

Versin versin sel olsun
Ambarlar dolu olsun
Bir dökenin oğlu
İki dökenin kızı olsun
Ya ya yağmur
Teknede hamur¹⁰⁹ (Yozgat/Akdağmaden)

Sadece Erkek Çocuklarının Oynadığı Oyundaki Tekerleme

110. Saya saya sekiz aya
Koç katarlar dokuz aya
Bü.. dedim meledi
Kuyrucağına buladı

¹⁰⁷ Düzgün, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, s. 77.

¹⁰⁸ Küleri, s. 183.

¹⁰⁹ Yüksel, s. 3720.

Saya da geldi duydun mu?
 Benim geleceğimi bildin mi?
 Selam verdim aldın mı?
 Benim geleceğimi bildin mi?
 Selam kimin selamı
 Peygamber'in selamı
 Koyunumuzun yüzü yetti
 Kuzumuzun tüyü bitti
 Buna karşılık evin sahibi çekiciye sorar:
 Devenin piri kim? Çekici:
 Veysel Karani Hazretleri (Bütün çocuklar aynı tekerlemeyi söyler)
 Öküzün piri kim? Çekici:

Adem (a.s) der.

Davarın piri kim? Çekici:

Musa(a.s) der.

Eğer sorulan sorulara doğru cevap alınırsa ev sahibi kızına(yoksa başkasına) işaret ederek “bu çocukları memnun ediniz” der.

Torba ve helkelere, un, bulgur, nohut, soğan, yağ, tuz, biber, pekmez, bal gibi yiyecekler doldurulur. Gece yapılan bu işlerden sonra gündüz de tarlalarda, kırlarda, harman yerlerinde toplanarak şöyle bağırlar:

Ayağım çamur ister

Boğazım hamur ister

Ver Allah'ım ver

Göbekli göbekli harman ver

Sarı öküz saman ister

Gökyüzü kurban ister

Ver Allah'ım ver

Göbekli göbekli harman ver ¹¹⁰ (İçel/Silifke/Korucuk köyü)

¹¹⁰ Ali Berat Alptekin, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, s. 158.

Çocukların Bahşış Vermeyenlere Söylediği Tekerleme

111. Gode gode göl olsun
 Evin önü sel olsun
 Veren şöyle olsun vermiyen böyle olsun
 Yahut:
 Bugün rahmet günüdür
 Yüküm buğday yüküdür
 Bize de bahşış vermiyen
 Sansar ile tilkidür.¹¹¹ (Karabük/Safranbolu)

Yetişkinlerin Söylediği Tekerleme ve Dualar

a) Anasının İlki Tekerlemesi

112. Yâ yâ yâdır
 Teknede hamır
 Tarlada çamır
 Ver Allahım ver
 Selli süllü bi yâdır

 Ben anamın ilkiyim
 Derelerde dilkiyim
 Ver Allahım ver
 Selli süllü bir yâdır

 Ben anamın ilkiyim
 Derelerde dilkiyim
 Ver Allahım ver
 Selli süllü bi yâdır.¹¹² (Hatay)

¹¹¹ Yaver, s. 28-29.

¹¹² Doğan Aran, *Hatay Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1972, s. 134.

b) Badi Badi Tekerlemesi

113. Badi badi neden oldu
 Bir kaşıcak sudan oldu
 Ver Allahım ver sicim gibi yağmur
 Ayağımız çamur ister
 Boğazımız hamur ister
 Ver Allahım ver sicim gibi yağmur¹¹³ (Adana/Pozantı/Yeni Konacık köyü)

God goduyu gördün mü?
 Goduya salam verdin mi?
 Godu kapıdan geçende
 Gırmızı günü gördün mü?
 Yağ verin yağlamağa
 Bal verin ballamağa
 Godu gülmek istiyir
 Goymayın ağlamağa
 Goduya gaymak gerek
 Kaplara yaymak gerek
 Godu gün çıkarmazsa
 Goduyu yakmak gerek
 Yağ verin yağlamağa
 Bal verin ballamağa
 Godu gülmek istiyor
 Goymayın ağlamağa
 Godu palçığa batmıştı
 Garmaladım çıkardım
 Gızıl gaya dibinnen
 Gırmızı gün çıkardım
 Yağ verin yağlamağa

¹¹³ Ayhan Karakaş, “Çukurova Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 501), Kitabevi Yay, İstanbul 2007.

Bal verin ballamağa
 Godu gülmek istiyor
 Goymayın ağlamağa¹¹⁴

114. Harda galıp av sahabı
 Ev sahabı, mülk sahabı
 Gabınıza Dodu gelip,
 Ona yahşı (güzel) su aparın (götürün)

Ev sahibi kapının önünde görünce de:
 Arvat (Dodu)'yu gördün mü
 (Dodu)ya selam verdin mi
 (Dodu) Allah'tan ne ister,
 Suluca yağış ister

Hepsi birden bağırırlar:
 Yağış yağsın sel olsun,
 Çayır çimen göl olsun
 Bin bereket çoğalsın,
 Ambarlar dolu olsun

Arap önce çıkıp başlar duasına:
 Verenin çift oğlu olsun,
 Kenkileri (saç perçemi) gızıl (altın) olsun
 Vermiyenin çift gızı olsun, keçel olsun,
 Gözleri de kor olsun

Ev sahibi araba:
 Oğlum olsun, kızım lsun, yeter ki yüzleri senin gibi gara olmasın..¹¹⁵

¹¹⁴ Salih Yılmaz, *Türkiye'de ve Kafkasya'da Yaşayan Karapapak (Terekeme) Türkleri Tarihi ve Kültürü*, Ankara 2007, s. 246.

¹¹⁵ Selahattin Dünder, Haydar Çetinkaya, *Terekemeler (Karapapaklar)*, s. 110.

115. God goduyu gördün m?
 God goduya salam verdin mi?
 Godu kapıdan geçende
 Gırmızı günü gördün mü?
 Yağ verin yağlamağa
 Bal verin ballamağa
 Godu gülmek istiyor
 Goymayın ağlamağa
 Goduya kaymağ gerek
 Gaplara yaymak gerek
 Godu balçığa batmıştı
 Garmaladım çıhardım
 Gızıl kaya dibinnen
 Gırmızı gün çıkardım¹¹⁶

c) Eşek Tekerlemesi

116. Eşek gelin olur mu
 Yer yağmursuz olur mu
 Ver Allahım ver selli sulu yağmur
 Teknede hamur tarlada çamur
 Ver Allahım ver selli sulu yağmur¹¹⁷ (Çorum)

ç) Gelin Tekerlemesi

117. Kepçe gelin ne ister
 Kaşık, kaşık yağ ister
 Yağ olmazsa un ister
 Bir sulu yağmur ister¹¹⁸ (Kars/Kağızman)

¹¹⁶ Zihni Papakçı, *Karapapaklar (Terekemeler)*, (1. Baskı), İstanbul 2002, s. 148.

¹¹⁷ Tülay Aslıhak, "Çorum Merkez Çobandivan Köyü, Bütet Köyü, İskilip İlçe Merkezinde Yapılan Yağmur Duaları", *Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1999*, (s. 26), Kültür Bakanlığı, Ankara 2002.

¹¹⁸ Süleyman Aydın, *Kağızman Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 97.

d) Milla Potik Tekerlemesi

118. Milla Potik ne ister
 Allah'tan yağmur ister
 Gökten Rahmet ister
 Çiniden Yağ ister
 Ambarda Bulgur ister¹¹⁹ (Elazığ/Tadım köyü)
119. Dodu dodu neden olur
 Bir kaşıcak sudan olur
 Verin Dodu'nun hakkını
 Gitsin bakını bakını
 Diyelim hep Allah Allah..!
 Yine hep bir ağızdan onu müteakip:
 Ekin ektim kamış gibi
 Ucu çıktı gümüş gibi
 Yerden bereket
 Gökten rahmet
 Ver Allah Allah..!¹²⁰ (Mersin/Tepe köyü)

e) Allah'a Yalvarışla İlgili Dualar

120. Allah'ım bize rızığımızı ver
 Yağmurumuzu yağdır
 Bize sulu sulu yağmuru
 Vermekten eksik olma¹²¹ (Adana)
121. İlâhi doğrulup geldik kapuna
 Kerimsin arzıhalim var tapuna
 İlâhi sen ganisin biz fakiriz

¹¹⁹ İbrahim Köseoğlu, *Elazığ Merkeze Bağlı Tadım Köyü Alevilerinin Halk İnanışları ve Bunların Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2004, s. 44.

¹²⁰ Burhanettin Çete, "Mersin'in Tepe Köyünde Dodu", *TFA*, 3 (67), Şubat 1955, s. 1068.

¹²¹ Artun, "Adana'da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", s. 45.

Kapunda elleri bağılı yesiriz (esiriz)
 Semadan bize indir rahmetini
 Kuru yerlerde bitir nimetini
 tarzında bir ilâhi ile teşyi eder..¹²² (Isparta/Uluborlu)

122. Allahım bize rızkımızı ver
 Yağmur yağdır
 Bize sulu sulu yağmuru
 Vermekten eksik olma¹²³ (Adana)

123. Dağlar, taşlar, uçan kuşlar
 Bize rahmet Ey Hûda. Amin.
 Ağlayalım, yalvaralım
 Rabbimizden bize Rahmet
 Ey Hûda. Amin

Ağlayı ağlayı geldik
 Bizi boş gönderme ya Rab
 Bize el eman. Amin.

Sen ganisin biz fakiriz
 Bize Rahmet ey Hûda. Amin.¹²⁴ (Çorum)

124. “Allahım! Bize yardım eden, içimize sinen, ferahlık veren, bol yararlı, her tarafı kaplayan, her tarafa akıp giden, her tarafı sulayan, genel, yaygın bir yağmur ihsan eyle. Allahım! Bizi yağmurla sula, bizi ümitlerini yitirmiş kimselerden eyleme. Allahım! Kullarda, illerde ve diğer yaratıklarda öyle bir güçlük, öyle bir darlık var ki senden

¹²² Sait, (), “Uluburlu’da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 11 (1 Eylül 1930), s. 16.

¹²³ Erman Artun, “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü”, *1. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi Bildirileri (13-16 Ağustos 1998)*, (s. 48), Ervak Yay., Ankara 1998.

¹²⁴ 2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, (Haz. M. Öcal Oğuz, Tuğçe Işıkman), Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yay., Ankara 2006, s. 44.

başkasına arz edemeyiz. Ekinlerimizi bitir, göğün bereketlerini indir.” Sonra Allah’ın izniyle yağmur yağacaktır.¹²⁵ (Çorum/Ortaköy)

125. “Ya Rabbim; Peygamber efendimiz, evliyalara, habibler, dilsiz hayvanlar; günahsız ve masum insanlar hürmetine bizi rahmetinden mahrum etme.” diye bağırırlar.¹²⁶

126. Ya Rabbi, Peygamberimiz efendimiz, enbiyalar, evliyalara, habibler, dilsiz hayvanlar, günahsız ve masum insanlar hürmetine bizi rahmetinden mahrum etme denilir.¹²⁷ (Ankara)

127. Ey Yarabbi, rahmet ver! Bağını, bahçeni, tarlanı kendin sula! Dili ağzı söylemez mallar yüzü suyuna, sabi çocuklar yüzü suyuna, iyiler yüzü suyuna, huriler melekler yüzü suyuna, erenler evliyalara yüzü suyuna, kırklar yediler yüzü suyuna yağmur ver Allahım! diye dua etmişler. Köyde bu olay bir yenilik sayılıyor. (Denizli/Çal/Mahmutgazi köyü)

128. Ya Rabbim; Peygamber efendimiz, evliyalara, habibler, dilsiz hayvanlar; günahsız ve masum insanlar hürmetine bizi rahmetinden mahrum etme¹²⁸

f) İmamla İlgili Dualar

129. İmam:

Ya İlahi İsmiAzam (Hazreti Muhammed) Hürmetine El
Aman.

Rahmetini Bizlere Eyle İhsan (ver) Ya Rahman

Topluluk: Aaamiin

İmam:

Ya İlahi, Amin Çığıran Sübyan (günahsız)

Çocuklar Hürmetine El Aman

Topluluk: Aaamiin¹²⁹ (Teve)

¹²⁵ Özlem Demren, “Yağmur Yağdırma Ritieli Çerçevesinde Ortaköy “Yağmur Duası””, *Türkbilig*, Sayı: 12 (2006), s. 85.

¹²⁶ Ali Berat Alptekin, “Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Yağmur Duasıyla İlgili Bir Tören Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma”, *Türk Dili*, Sayı: 596 (2001), s. 168.

¹²⁷ Rifat Turgay, “Ankara’da Yağmur Duası”, *TFA*, 6 (143), Haziran 1961, s. 2415.

¹²⁸ Ali Berat Alptekin, “Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Yağmur Duasıyla İlgili Bir Tören Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma”, s. 168.

130. İmam:
 Ya İlahi İsmi Azam (Hazreti Muhammed)
 Hürmetine El Aman,
 Rahmetini Bizlere Eyle İhsan (ver), Ya Rahman...
 Topluluk: Aaamiin..
 İmam:
 Ya İlahi, Boynu Bükük Otları Hürmetine El Aman,
 Rahmetini Bizlere Eyle İhsan, Ya Rahman..
 Topluluk: Aaamin..
 İmam:
 Ya İlahi, Amin Çığırın Sübyan (günahsız)
 Çocuklar Hürmetine El Aman..
 Topluluk: Aaamiin..¹³⁰ (Teve)

g) Kalıplaşmış İfadeyle Başlayan Tekerleme

131. Teknede hamur
 Tarlada çamur
 Ver Allah'ım ver
 Bize bol yağmur.¹³¹ (Balıkesir)

h) Kaside Şeklinde Dualar

132. Âb u rahmet deryasında Rabbenâ ya Rabbenâ
 Ol Muhammed hürmetiyçün Rabbenâ ya Rabbenâ

 Rahmet umar âsî kullar Rabbenâ ya Rabbenâ
 Lütfedip mahrum etme Rabbenâ ya Rabbenâ

 Suçumuzu mağrifet kıl Rabbenâ ya Rabbenâ
 Hem kerîmsin, hem rahîmsin Rabbenâ ya Rabbenâ

¹²⁹ Ali Rıza Balaman, "Teve'de Yağmur Duası", *TFA*, 15 (292), Kasım 1973, s. 54-56.

¹³⁰ Balaman, "Teve'de Yağmur Duası", s. 6800.

¹³¹ Kadri Hoşgör, *Balıkesir Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1993, s. 54.

Kapına yalvarı geldim Rabbenâ ya Rabbenâ
Rahmet eyle ya İlâhî, Rabbenâ ya Rabbenâ

Sana istiğfar ederim Rabbenâ ya Rabbenâ
Arş-ı âzam hürmetiycün Rabbenâ ya Rabbenâ

Enbiyâlar hürmetiycün Rabbenâ ya Rabbenâ
Evliyâlar hürmetiycün Rabbenâ ya Rabbenâ
Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât
Bin günahı def ‘ eder salâvat

II

Evvelâ cümle gûnahtan tevbe olsun Rabbenâ
Sen bağışla suçumuzu Rabbenâ ya Rabbenâ

Cürmümüz çoktur İlâhi, rahmet ile yarlığa
Kıl kerem bârân-ı rahmet Rabbenâ ya Rabbenâ

Ey Kerîmü, ey Rahîmü, ey Raûfu, ya Gafûr
Kulların senden umarlar Rabbenâ ya Rabbenâ

Sûçumuza bakmayıp eyle inâyet ya Halîm
Kıl kerem bârân-ı rahmet Rabbenâ ya Rabbenâ

Ağlayu ağlayu geldik, dileriz rahmetini
Sen Kerîmsin, kıl keremler Rabbenâ ya Rabbenâ

Cümlelerin senden dileği, ey Hakîmü ya Alîm
Kıl kerem bârân-ı rahmet Rabbenâ ya Rabbenâ
Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât
Bin günahı def ‘ eder salâvat

III

Ağlayıp kapına geldik, bu muhtaçlar yağmur ister
İlâhi rahmetin neşret, susamış yerlere karşı

Kapı senin kapındır ki yoktur varacak bir kapı
Cümlemin ma‘budu sensin, el açarlar sana karşı

Ekinler sararıp soldu, ciğerler derd ile doldu
Sana malûmdur ahvâli, niyâzımız sana karşı

Günahımız çoktur amma, senden başka secdemiz yok
Seni “bir” bilirler Mevlâ, durup düz kibleye karşı

Bu mü‘minler serverinden melekler mesrûr olurlar
Bizi mesrur eyle Mevlâ, melekler dostuna karşı

Dualar ile emrettin, icâbet ile vaadettin
Bizi mahrum etme Mevlâ, adûmuz Şeytân’a karşı

Bu kullar kapına geldi, gayri yok varacak kapı
Eğer vermez isen yağmur, ağlaşırız sana karşı

Ağlayu ağlayu geldik, zaayif kullar kapına
Bizi mahrum etme Mevlâ, adûmuz Şeytân’a karşı¹³²

ı) Musammat Şeklinde Dualar

133. Pâdişâhlar pâdişâhı âlemin settârisin
Cümlemizin hâlikisin, bu cihan hallâkısın
Hem mukaddes sahibisin, bu cihan gaffarısın
Lütfedip Bârî Taalâ kesret yağmur ver bize

¹³² Ali Rıza Önder, “Yağmur Duasından Ana Tanrıçaya”, *Türk Folkloru Araştırmaları* (1-2), Sayı: 2 (1981), 52-54.

Ol Resulün kim Muhammed Mustafa'nın hürmeti
 Sünnet olan beş vakitte ol ezanın hürmeti
 Anası yok, atası yok, şol yetimler hürmeti
 Lütfedip Bârî Taalâ kesret yağmur ver bize

Hazreti Şit, hem nebîler, hem Halîl'in hürmeti
 Hazreti Mûsâ ve İsa, hem bu âlem hürmeti
 Zâr eden Hazreti Ya'kub, hem Yusuf'un hürmeti
 Lütfedip Bârî Taalâ kesret yağmur ver bize

Hazreti Nuh, Hazreti Hud, Hazreti Lut hürmeti
 İki cihan serverinin, mü'minâtın hürmeti
 Nice bin peygamberânın, arş u kürsi hürmeti
 Lütfedip Bârî taalâ kesret yağmur ver bize

Ol zemîn ü bahr içinde hayvânâtın hürmeti
 Gök yüzünde tesbîh eden ol melekler hürmeti
 Bin bir adın hürmetiyçün ism-i pâkin hürmeti
 Lütfedip Bârî Taalâ kesret yağmur ver bize

Yağmurun Kesilmesi İçin Söylenen Tekerlemeler

Çocuklar Tarafından Söylenen Tekerlemeler

a) Babra Bubrik Tekerlemesi

134. Babra bubrik ne ister
 Kaşuk kaşuk yağ ister
 Foldan yumurta ister
 Tekneden kaymak ister
- Verenun oğli olsun
 Vermeyenun da çor topal kizi olsun¹³³ (Rize)

¹³³ Filiz Rakıcı, *Rize İli Folklor ve Etnografyasından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1988, s. 75.

135. Ebe bubrik ne ister
Kaşuk kaşuk yağ ister
Foldan yumurta ister
Tekneden kaymak ister

Verenun ogli olsun
Vermeyenin kor, topal kızı olsun.
Ebe pubrik ne ister,
Allah'dan güneş ister. (Rize/Çamlıhemşin)

136. Abrik bubrik ne ister
Katamandan tuz ister
Yağ kabından yağ ister
Un kabından un ister
Yumurta kabından

Yumurta ister
Allahtan Güneş ister
Veren veren gülsere
Vermeyen teneşire
Verene on doğurum
Vermeyene bir kuru kısır
O da zayı ola
Amin Amin.¹³⁴ (Rize)

b) Dodu Tekerlemesi

137. Dodu Doduyu gördün mü?
Doduya selam verdin mi?
Dodu kapıdan geçende

¹³⁴ İlhan Turan, "Rize ve Çevresinin Coğrafi Özelliklerinin Halk Kültürüne Etkileri", *1. Rize Sempozyumu 16-18 Kasım 2006*, (s. 688), Rize Valiliği, Rize 2007.

Kırmızı günü gördün mü?
Doduya pay verdin mi?

Bu gece Noyruz gecesidir
Döyletler bacasıdır
Yağ verin yağlıyağ
Bal verin ballıyağ

Verenin oğlu olsun
Vermeyenin kızı olsun
Adı da Fatma olsun
Kaşları çatma olsun
Tendire düşsün
Kırmızı pişsin¹³⁵ (Kars/Selim/Yenice köyü)

138. Dodu, dodunu gördün mü?
Doduya salam verdin mi?
Dodu burdan gedende
Hoş gün üzü gördün mü?

Çatma, çatma, çatmasın
Çatma yere batmasın
Dodunun payını vermiyen
Erinin goynuna yatmasın
Gara toyuh genedi
Kim vurdu kim sınadı
Gedirdim gonşuluğa
İt baldırım daladı

Dodu, dodunu gormezder
Doduya salan vermezder

¹³⁵ Hamit Hatemoğlu, “Kars’ın Selim İlçesi Yenice Köyünde “Noyruz” Bayramı”, *Milli Folklor*, 4 (29/30), 1996, s. 14.

Dodu burdan geşmese
Heş gün üzü görmmezder

Dodu geldi doduya
Salam verdi oduya
Yağ veren hatın olsun
Un veren gotur olsun...¹³⁶ (İğdır/Tuzluca)

139. Dodu, dodunu gördün mü?
Doduya selam verdin mi?
Dodu buradan gedende
Heş gün üzü gördün mü?

Çatma çatma çatmasın
Çatma yere batmasın
Herkes dodunun payını vermezse
Evinin goynunda yatmasın

Gara toyuh genedi
Kim vurdu kim sanadı (saydı)
Gedirdim gonşuluğa
İt baldırımı daladı

Dodu dodunu görmezler
Doduya selam vermezler
Dodu buradan keçmezse
Heş gün üzü görmezler

Dodu geldi doduya
Selam verdi doduya
Yağ veren hatın olsun
Un veren gotur olsun¹³⁷ (İğdır)

¹³⁶ Turgut Öcal, *İğdır Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1970, s. 261-262.

c) Gusgustera Tekerlemesi

140. Gusgustera ne istersin
 Yağ ilen bal isterim
 Allah'tan gineş isterim
 Laistera gusgustera
 Vincas olsun yineğiniz
 Dökülsün kileğiniz¹³⁸ (Trabzon/Maçka)
141. Kuçkuçura ne istersin
 Yağ isterim bal isterim
 Allah'tan güneş isterim
 Verisan ver gdelim
 Vermesan kov gidelim
 Verenin teknesine bereket
 Vermeyeninkine de başım kadar bi pospol (sıçan)
 1940'lı yıllarda Yomre'dan derlenen bir "Güneş Duası" da şöyledir:
 Guza guza
 Gus guruza
 Allah'tan güneş isteruz
 Hatunnardan gaymak isteruz
 Verenun teknesine bereket
 Vermeyenun teknesine başum kadar
 Bi sıçan düşsun¹³⁹ (Trabzon)

¹³⁷ Öcal, s. 261-262.

¹³⁸ Laistera Maçka Rumcasında koşarsın çalkarsın, gusgustera çömelirsin demektir. Trabzon'da yaygın olan gelenek kuçkura, guza guza adlarıyla da bilinir. Kudret Emiroğlu, *Trabzon-Maçka Etimoloji Sözlüğü*, Aralık 1989, s. 114-115.

¹³⁹ Mehmet Volkan Canalıoğlu, *Trabzon Gelenek ve Görenekleri*, Trabzon 1997, s. 71-72.

Yetişkinler Tarafından Söylenen Tekerlemeler

142. Ali köse,
Yağmuru kese,
Poyrazı ese..¹⁴⁰ (İçel/Mut)
143. Güneş, güneş gel, gel
Sarı pabuç giy gel
Oğlun çamura düşmüş
Kızın hamura düşmüş
Bir kalıp sabun al gel¹⁴¹ (Diyarbakır)
144. Kuçkucura ne istersün
Yağ isterum, bal isterum
Verursanız ver gidelum
Vermesanız kov gidelum
Etirenge vudoraban
Enanriyan alevsohon
- Çakosendo kovsakobon
E yaylaci süt ona
Teknelerun şen osun
Rezil eylema bizi
Duşmanların kör osun.¹⁴²

Çocukların Yağmur Duasında Yetişkinlere Eşlik Ettiği Tekerleme

145. Dedem gamıştan gelir
Gırmızı gümüşten gelir
Sındım suyun içmeye

¹⁴⁰ Gülseven Demirdağı, *Mut (İçel) Kasabası Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1989, s. 84.

¹⁴¹ Beysanoğlu, s. 7040.

¹⁴² İsmet Zeki Eyüboğlu, “Bir Halk Oyunu: Kuç kuçura”, *TFA*, 3 (53), Aralık 1953, s. 846.

Ganatlandım uçmaya
 Ganat gapısı açıldı
 Peygamberler saçıldı
 Omiin omiiiiiin.

Cennette var bir elma
 Dadı şekerden galma
 Cennette var bir üzüm
 Allah'a cizim cizim
 Ondan içen devrişler
 Garaca garaca yanmışlar
 Hak yolunda durmuşlar
 Hak yolunda ölmüşler
 Ömiin omiiiiiin

Gökteki yıldız
 Etrafı dümdüz
 Allah isteriz
 Hemgece hem gündüz
 Yağmur isteriz
 Omiin omiiiiiin

Yağ yağ yağmur
 Teknede hamur
 Arabada çamur
 Çok ver Allah yağmur
 Sicim gibi yağmur
 Omiin omiiiiiin diye ağlayarak söylerler.¹⁴³ (Konya/İlgın)

¹⁴³ Demir, s. 85-86.

SONUÇ

Yaşamın kaynağı olan su, geçmişten günümüze her alanda çalışmalara konu olmuş, farklı şekillerde ele alınıp yorumlanmıştır. Hayatın devam edebilmesi için insanlık tarihi boyunca suya gereksinim duyulmuştur.

İlkel toplumlar avcılıkla geçimlerini sürdürürken, daha sonra yerleşik hayata geçen insanlar tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır. Hayatın her evresinde suya ihtiyaç vardır. Yağmurun yağmadığı zamanlarda ilkel insanlar, suya olan ihtiyaçlarını gidermek için bu durumla kendileri baş etmeye çalışmışlardır.

İlkel toplumlardaki uygulamalar, günümüzdeki yaşam şartlarına göre değişikliğe uğramaktadır. Kültürel Antropoloji’de ritüeller geçmiş, şimdi ve gelecekle bağlantılı olarak incelenmiştir.

Yağmur yağması için büyü yoluna başvuran ilkel insanların uygulamaları günümüze dini hüviyet bularak yansımıştır. Günümüzde yağmurla ilgili uygulamaların merhaleleri ilkel dönemin izlerini taşımaktadır. Türklerin İslâmiyeti kabul etmesiyle birlikte bu inanış ve uygulamalarla İslâmi inançlar birleşerek yaşatılmaktadır.

Araştırma sahasında suyla ilgili inanış ve uygulamalar çok zengindir. Yağmur törenlerinde su olgusu çeşitli şekillerde tezahür etmektedir. İslam ülkelerinde ve çeşitli dinlerde de yağmurla ilgili inanış ve uygulamalara rastlamaktayız.

Eski Türk inançlarında su iyeleri kutsal kabul edilmektedir. Yaşamın kaynağı olarak düşünülen suyun bu özelliği çeşitli inanış ve uygulamalarda yaşatılmaktadır. Suyu sunulan saçı niteliğinde olan ve yağmur yağdırmak için kullanılan taş unsurunun kökeni eski Türklerin kullandığı yada taşıyla bağlantılıdır. Taş motif, mitik ve sihirli özelliğinden sıyrılarak dini bir hüviyete bürünmüştür.

Dua, tüm dinlerde insanlar ile Allah arasında manevi bağ kurmaktadır. İnsanlar, kendi başlarına çözemedikleri sorunlar karşısında Allah’a sığınır. Hayatın kaynağı olan suya ulaşmak için de yağmur duaları yapılmaktadır. Yağmur duaları sonucunda, insanlar arasında maddi duyguların yanı sıra manevi duygular da olumlu yönde etkilenmektedir.

Yağmur duaları, bir grup halinde yapıldığı için dua öncesinde ve sonrasındaki uygulamalar halk arasındaki dayanışmayı arttırmaktadır. İnsanlar birlikte hareket etmeyi öğrenir.

Yağmur yağması ile ilgili uygulamalardan biri olan yağmur duaları üzerine çeşitli makale ve bildiriler yazılmış olmasına rağmen kökeniyle ilgili çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Çalışma hazırlanırken görülen en büyük eksiklik bu konuyla ilgili çalışmaların derin bir şekilde ele alınmamasıdır. Yağmur dualarıyla ilgili birçok çalışmaya ulaşılmıştır. Eser hazırlanırken çok sayıda çalışma incelenmiş, bu çalışmalar tasnif edilerek uygulamaların kökenine ulaşmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, Anadolu'nun değişik yerlerinde ve Türk dünyasında tespit edilen materyaller karşılaştırmalı olarak verilmiştir. İnanış ve uygulamaların bazılarının aynı bazılarının da biraz değişik olduğunu söyleyebiliriz.

Dağınık bir halde bulunan, farklı kaynaklardan derlenen malzemeler, bir araya toplanarak bir bütün halinde incelenmiştir. Yağmurla ilgili örnekler, sanatın ve edebiyatın hemen hemen her alanında karşımıza çıkmaktadır. Hem sözlü hem de yazılı edebiyat türlerinde yağmurla ilgili bilgilere rastlamaktayız.

Sonuç olarak, derlenmiş malzemedan elde edilen bulguların geleneksel Türk inançlarına dayandığını söyleyebiliriz. Türkiye, çok zengin ve oldukça köklü bir kültüre sahiptir. Özellikle, kırsal kesimde yaşayan insanlar bu inanış ve uygulamaları devam ettirmektedir. Modernleşme ve şehirleşme nedeniyle ritüellerde değişiklik olmaktadır. Aynı coğrafyadaki inanç ve uygulamaların farklı olmasının başka bir sebebi de her insanın başka bir kültür olmasından kaynaklanır.

Kültürümüzün bir parçası olan inanış ve uygulamalar farklı din ve kültürlerin etkisiyle de değişikliğe uğramıştır. Bu inanış ve uygulamalar zamanla şekil değiştirerek varlıklarını sürdürmektedir.

Bu çalışma, inanış ve uygulamalara bağlı olarak yaşayan ritüellerin taşıdığı değerlerin eski yaşam tarzımızla ne kadar bağlantılı olduğunu göstermektedir. Toplum bu inanış ve uygulamaların menşeyini, sebebini araştırmadan ve öğrenmeden sadece geleneği taklit ederek onları yaşatmaktadır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak kişilere

yardımcı olacağını temenni etmekteyiz. Türk dünyası üzerine yapılacak çalışmalara da ışık tutacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- 2004 Yılında Çorum'da Halk İnançları ve Türbeler, (Haz. M. Öcal Oğuz, Bengisu Kolcu), Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayını, Ankara 2006.
- 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Kutlamalar, (Haz. M. Öcal Oğuz, Tuğçe Işıkman), Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayını, Ankara 2006.
- Abuşoğlu, Şaban, *Divriği Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Acıpayamlı, Orhan, "Türkiye'de Yağmur Duası", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 22 (3. 4), 1964, 221-250.
- Acıpayamlı, Orhan, *Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 355 Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 68 Araştırmalar Serisi No: 57, Ankara 1974.
- Acıpayamlı, Orhan, "Türk Folklor Ürünü Yağmur Duasıyla İlgili Yapı ve Fonksiyon Sorunları", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, (s. 1-7), Ankara 1976.
- Acıpayamlı, Orhan, "Türkiye Yağmur Duasında "Taş" ve "Kuru Kafa" Motifleri", *Antropoloji*, sayı: 8, 11-19.
- Açııcı, Ahmet, *Acarmantaş Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1980.
- Adal, O. S., "Savur'da Yağmur Duası", *Türk Folklor Araştırmaları*, 6 (141), Nisan 1961, 2366.
- Aday, Erdal, *Afyon ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2003.
- Adım, Abdullah, *Tuzluca Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970.
- Ağar, Ömer Kemal, *Maden İli*, İstanbul 1938.

- Ağırman, Melike, *Şırnak Güçlükönak İlçesinde İnanç ve İnanışlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2009.
- Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, (Çev.: Tahsin Yazıcı), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2006.
- Ahundov, Ehliman, (Dzl.), Semih Tezcan (Aktaran), *Azerbaycan Halk Yazını Örnekleri*, Türk Dili Kurumu Yayınları: 445, Ankara 1978.
- Akarsu, Mehmet, *Kavaklıdere Köyü (Alucra) Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Akay, İ. Hakkı, *Balıkesir Halkiyatı*, Balıkesir Halkevi Yayınları, Balıkesir 1942, C. I.
- Akbaş, S. Burhanettin, “Bünyan Folklorundan Çeşitli Örnekler”, *Erciyes*, Sayı: 177 (Eylül 1992), 27-32.
- Akbaş, S. Burhanettin, *Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1994.
- Akça, Kemal, “Küççe Düğünü”, *Folklor Postası*, 1 (2), 22. Teşrin 1944, 9, 17-18.
- Aker, M. Cavit, “Ay Hakkında İnanmalar -IX- Muğla’da”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (84), Temmuz 1956, 1341.
- Akıncıoğlu, Niyazi, “Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Akif, M., “Devrekede Halk Arasındaki Aya Dair Bilgiler”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 54 (Nisan 1936), 94-95.
- Akif, M., “Ay Hakkında İnanmalar -IX- Devrek’te”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (86), Eylül 1956, 1373-1374.
- Akkaş, Şerafettin, *Belkıs Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Akman, Eyüp, “Türk ve Dünya Kültüründeki Su Kültü Üzerine Düşünceler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10 (1), Mart 2002, 1-10.
- Akmataliyev, A. , M. Mukasov, Gülbara Orozova, (Haz.), *Kırgız Destanları 2*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Aksu, Emine, *Samsun Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1998.

- Aktaş, Recep, *İslam Dininin Yasak Ettiği Batıl İnançlar*, Adana 1965.
- Akyol, Neriman Senem, *Adana (Merkez) Halk Kültüründe Halk İnançları Bayramlar ve Törenler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006.
- Alaeddinoğlu, İbrahim, *Hınıs Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Albayrak, Erol, *Erciş'te Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2006.
- Albayrak, Nurettin, *Folklorumuz ve Erzincan*, Erzincan 1983.
- Alkaşı, Ayten, *Taşların Gücü ve Burçlar*, Vesta Yayınları, İstanbul 2012.
- Alpaslan, İsmet, *Atatürk Yılında Ağrı*, Ankara 1982.
- Alpaslan, İsmet, *Demirci Efsaneleri*, İzmir 2006.
- Alptekin, Ali Berat, *Silifke/Kırtıl Korucuk Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1977.
- Alptekin, Ali Berat, "Manas Destanındaki Gelenek ve Göreneklerle İlgili Hususlar", *Türk Kültürü*, sayı: 363, 1993, 435-444.
- Alptekin, Ali Berat, "Hatay/Erzin'de Anlatılmakta Olan Yağmurcu Dede Efsanesi ve Türk Dünyasındaki Benzerleri", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 9 (2000), 25-37.
- Alptekin, Ali Berat, "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Yağmur Duasıyla İlgili Bir Tören Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma", *Türk Dili*, Sayı: 596 (2001), 165-173.
- Alptekin, Ali Berat, *Efsane ve Motifleri Üzerine*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.
- Alptekin, Ali Berat, "Yağmur Duası", *Görgü Ansiklopedisi Geleneklerimiz ve Göreneklerimiz*, Tercüman Yayınları, 142-145.
- Alptekin, Mehmet, *Silifke'de Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2007.
- Altaylı, Seyfettin, *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1994, II.
- Altun, Işıl, *Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*, Yayıncı Yayınları, İstanbul 2004.
- Altuncu, Kadir, *Seydişehir (Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1973.

- Anadol, Cemal, *Tarihten Günümüze Kadar Doğu ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları Büyü (Sihir-Tılsım-Cin Çarpması)*, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul 2006.
- And, Metin, *Dionisos ve Anadolu Köylüsü*, Elif Yayınları, İstanbul 1962.
- And, Metin, “Anadolu’da Seyirlik Köylü Oyunları Üzerine”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 10 (209), Aralık 1966, 4269-4271.
- And, Metin, *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*, (1. Baskı), Gerçek Yayınevi, İstanbul 1970.
- And, Metin, *Geleneksel Türk Tiyatrosu Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1985.
- And, Metin, “Türkiye’de ve Komşu Kültürlerde “Köse” Diye Bilinen Oyunların Anlamı ve İşlevi”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 3-Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence*, (s. 11-27), Ankara 1997.
- And, Metin, *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası*, (3. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.
- And, Metin, *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.
- And, Metin, *Türk Köylü Dansları*, İzlem Yayınları: 26.
- Andaç Şahin, Özlem, *Gaziantep’te Yaşayan Barak Türkmenleri’nin İnanç, Adet ve Geleneklerinin Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2007.
- Anohin, A. V., *Altay Şamanlığına Ait Materyaller*, (Çev.: Zekeriya Karadavut, Jannet Meyermanova), Kömen Yayınları, Konya 2006.
- Aran, Doğan, *Hatay Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Araz, Rıfat, *Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 108, Ankara 1995.
- Arıkan, Yılmaz, *Açıklamalı Tiyatro Sözlüğü ve Kılavuzu*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2011.
- Arıkoğlu, Ekrem, *Örnekli Hakasça- Türkçe Sözlük*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Arseven, Veysel, “Kırşehir’de İnanmalar II”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (81), Nisan 1956, 2294-2295.

- Arseven, Veysel, “Toplumsal Folklor Üzerine Kırşehir’de İnanmalar I”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (79), Şubat 1956, 1257-1258.
- Arsunar, Ferruh, *Türk Çocuk Oyunlarından Örnekler*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955.
- Artan, Gündüz, “Dualar, İlenmeler, İnanışlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 9 (197), Aralık 1965, 3926-3927.
- Artan, Gündüz, “Sındırgı’da Çeşitli İnanışlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 11 (225), Nisan 1968, 4712.
- Artun, Erman, “Adana’da Bilmece Sorma Geleneği”, *I. Halkbilimi Bilgi Şöleni Bildirileri 2-4 Haziran 1997*, (s. 159-169), Ankara 1997.
- Artun, Erman, “Tekirdağ Köy Seyirlik Oyunları”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 3-Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence*, (s. 29-37), Ankara 1997.
- Artun, Erman, “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü”, *1. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri (13-16 Ağustos 1998)*, (s. 43-51), Ervak Yayınları, Ankara 1998.
- Artun, Erman, *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yayınları, Tekirdağ 1998.
- Artun, Erman, “Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü”, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 52-59), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana 2000.
- Artun, Erman, “Adana’da Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin”, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 40-51), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana 2000.
- Artun, Erman, “Ritüel Kökenli Çukurova Tören ve Köy Seyirlik Oyunlarında “Canlandırma, Hayvan Benzetmeceleri ve Semboller””, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*, (s. 152-156), Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana 2000.
- Artun, Erman, “Adana’da, Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü”, *Milli Folklor*, 7 (49), 2001, 27-37.
- Artun, Erman, *Türk Halkbilimi*, Kitabevi, İstanbul 2005.
- Artun, Erman, “Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm”, *Halk Kültürü Araştırmaları*, (s. 247-272), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008.

- Artun, Erman, “Tekirdağ’da Adet ve İnanışlar”, *Halk Kültürü Araştırmaları*, (s. 303-312), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008.
- Artun, Erman, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, (5. Baskı), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009.
- Aslıhak, Tülay, “Çorum Merkez Çobandivan Köyü, Bütet Köyü, İskilip İlçe Merkezinde Yapılan Yağmur Duaları”, *Türk Halk Kültüründen Derlemeler* 1999, (s. 24-28), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
- Aşkun, Vehbi Cem, *Sivas Folkloru*, Sivas Halkevi Neşriyatından No: IX, II, Sivas 1943.
- Ata, Ahmet, “Türkmenlerde Tuzun Kutsallığı”, (Ed. Emine Gürsoy Naskali, Mesut Şen), *Tuz Kitabı*, (s. 86-92) Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004.
- Atakurt, Mithat, *Urfa Folklorundan Bir Demet*, Ankara 1951.
- Ateş, Süleyman, *Açıklamalı Büyük Duâ Mecmuası*, Kılıç Kitabevi, Ankara.
- Ateş, Süleyman, *Kur’ân-ı Kerim Tefsiri*, Milliyet Yayınevi, II, III, IV, V.
- Atnur, Gülhan, *Başkurt ve Tatar Efsaneleri Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002.
- Avcı, Mehmet, “Amasya Yöresinde Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 317-320), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Aydın, Cihangir, *Hakkari Çukurova Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Aydın, Süleyman, *Kağızman Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970.
- Aydın, Abdullah, *Tuzluca Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970.
- Aydinoğlu, Gülali, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 11 (226), Mayıs 1968, 4743-4744.
- Aydinoğlu, Gülali, “Süpürge Bezetme”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 11 (229), Ağustos 1968, 5037.
- Aydinoğlu, Gülali, “Delice-Hacıobası Köyünde Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 12 (252), Temmuz 1970, 5685-5686.

- Aygüneş, Nida, *Harput Beldesinin Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2013.
- Aynakulova, Gülnisa, “Türk Kültüründe Yada Taşı”, *60. Yılında İlim ve Fikir Adamı Prof. Dr. Kazım Yaşar Koprman’a Armağan*, (Haz. E. Semih Yalçın), (s. 73-84), Berikan Yayınları, Ankara 2003.
- Azmun, Yusuf, “Türkmen Halk Edebiyatı”, *Reşid Rahmet Arat İçin*, (s. 32-83), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 19, Ankara 1966.
- Bahçeci, Mehmet, “Borcak’ta Yağmur Duası (1)”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 5 (117), (Nisan 1959), 1883.
- Bakiler, Yavuz Bülent, *Harman*, (9. Baskı), Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.
- Baktır, Mustafa, “İstiskâ”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, C. 23.
- Balaman, Ali Rıza, “Teve’de Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 15 (292), Kasım 1973, 6799-6801.
- Balaman, Ali Rıza, *Gelenekler Töre ve Törenler*, Betim Yayınları Halkbilimi Folklor Dizisi: 1, Bornava 1983.
- Balcıoğlu, Deniz, “Halk Bilmeceleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (93), Nisan 1957, 1485-1486.
- Balıkesir: Bir Kentin Kimliği*, (Düz. Yücel Aytaç, Ekrem Balıbek, Metin Karadağ vs.), Balıkesir Rotary Yayını, Ankara 1997.
- Balkır, Osman, *Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar*, Balıkesir 1935.
- Balkır, Osman, *Balıkesirde Halk İnanmaları*, Balıkesir 1935.
- Bamyacı, İbrahim Nami, *Pertek Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Barlas, Uğuroğlu, “Karabük ve Safranbolu Yöresinde Yağmur Duası Yapılan Türbe ve Yatırlar”, *Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1994*, (s. 1-20), Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 228, Ankara 1996.
- Barlas, Uğuroğlu, *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 2004.
- Bartola, V. V., *Raboti po Istočnikovedejiya*, Bilim Yayınevi, Moskova 1973.

- Başar, Zeki, *Erzurum'da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1972.
- Başar, Zeki, *İçtimai Adetlerimiz-İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz*, Ankara 1972.
- Başar, Zeki, *Halk Hekimliğinde ve Tıp Tarihinde Yılan*, Ankara 1978.
- Başaran, Hanifi, *50 Yıl Öncesinin Elazığ Çocuk Oyunları*, Ankara 1993.
- Başgöz, İlhan, “Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, *Folklor Yazıları*, (s. 13-23), Adam Yayınları, İstanbul 1986.
- Başgöz, İlhan, *Türk Bilmeceleri II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- Başoğlu, Bekir, “Boyabat'ta Yağmur Duası”, *Türk Folkloru*, Sayı: 24 (Temmuz 1981), 18-19.
- Başoğlu, Bekir, “Boyabat Yöresinde Atasözleri, Deyimler, Öğütler ve İnanışlar”, *Türk Folkloru*, Sayı: 34 (Mayıs 1982), 19-21.
- Batur, Muzaffer, “Edirne'den Derlemeler: Sinanköy Bilmeceleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 6 (136), Kasım 1960, 2272.
- Batur, Muzaffer, “Gölpazarında Kadınlar Yağmur Duası ve Lâkaplar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 11 (217), Ağustos 1967, 4506.
- Bayladı, Derman, *Dinler Kavşağı Anadolu*, Say Yayınları, İstanbul 1998.
- Bayat, Fuzuli, “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”, *Folklor/Edebiyat*, 12 (46), 2006, 47-60.
- Bayat, Fuzuli, *Türk Mitolojik Sistemi 1*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
- Bayat, Fuzuli, *Türk Mitolojik Sistemi 2*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
- Bayat, Fuzuli, Minara Esen Aliyeva, *Eski Türkçe Sözlük*, Yalın Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Bayat, Fuzuli, *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2009.
- Bayat, Fuzuli, *Mitolojiye Giriş*, (3. Baskı), Ötüken Yayınları, İstanbul 2010.
- Bayat, Fuzuli, *Türk Kültüründe Kadın Şaman*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2010.
- Bayatlı, Necdet Yaşar, “Irak Türkmen Folklorunda Köse Geldi (Çemçe Kız) Oyunu ve Yağmur Duası Törenleri”, *Edebiyat Otağı*, Sayı: 21 (2007), 21-22.
- Baydemir, Hüseyin, *Göztepe Köyü Folkloru ve Etnografyasından Seçmeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1994.

- Baydı, İsmail, *Bursa Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1977.
- Bayrı, M. Halit, “İsparta’da Yağmur Duası”, *Ün İsparta Halkevi Mecmuası*, 8 (91-96), Birinci Teşrin Mart 1941-1942, 1285-1287.
- Bayrı, M. Halit, “Konya’da Yağmur Duası”, *Tanrıdağ*, Sayı: 10 (İstanbul 1942), 8-9.
- Bebek, Adil, *Din ve Düşünce Açısından Dua*, Rağbet Yayınları, İstanbul 1998.
- Benderli, Haluk, *Afyonkarahisar Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1980.
- Beyceli, Ragıp, “Dursunbey Kasabasına Ait Birkaç Not”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 106 (Ağustos 1940), 251-252.
- Beydili, Celal, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, (1. Baskı), Yurt Kitap Yayınları, Ankara 2005.
- Beysanoğlu, Şevket, “Diyarbakır’da Kuraklıkla İlgili Adet ve İnanmalar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 15 (300), Temmuz 1974, 7040.
- Bıçak, Ayhan, *Tarih Düşüncesi-Tarih Düşüncesinin Oluşumu*, Dergah Yayınları, İstanbul 2004, I.
- Bıldır Olu, Fatma, *Dursunbey Yöresi Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Ürünleri*, Dursunbey Belediyesi Yayınları, İstanbul 2010.
- Bilmen, Ömer Nasûhi, “Yağmur Duası”, *Sebilürreşad*, IX (203), Ağustos 1955, 43-44.
- Bilmen, Ömer Nasûhi, *Büyük İslam İlmihali*, (Dzl. Mehmet Talü), Çelik Yayınevi, İstanbul.
- Bilkan, Ali Fuat, *Nabi Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997, II.
- Biray, Nergis, “Denizli Ağzından Derleme Sözlüğü’ne Katkılar”, *Turkish Studies*, 4 (8), 2009, 752-781.
- Bolulu, Osman, “Reşadiye’de İnançlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (88), Kasım 1956, 1397-1398.
- Boratav, Pertev Naili, “İstiska”, *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, İstanbul 1950, C. V/II, 1221-1224.
- Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Folkloru*, (2. Baskı), Gerçek Yayınevi, İstanbul 1984.
- Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 2000.

- Boraz, Ayşe, *Divriği Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Boyle, John Andrew, “Ortaçağ’da Türk ve Moğol Şamanizmi”, *Türk Folklor Araştırmaları*, (Çev.: Orhan Şaik Gökyay), 15 (297), Nisan 1974, 6941-6950.
- Boyraz, Şeref, *Fal Kitabı Melhemeler ve Türk Halk Kültürü*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006.
- Bozdoğan, Erol, *Koçyurdu (Endel) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Böcuoğlu, Süleyman Sami, “Ay Hakkında İnanmalar Isparta’da -VIII-”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (83), Haziran 1956, 1325-1326.
- Buğra, Tarık, *Yağmur Beklerken*, (5. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul 2008.
- Bulut, Hakverdi, *Sarıkişla’nın Yerel Folklor Derlemeleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), AÜEF, Erzurum 1993.
- Buran, Ahmet, “Fırat Havzasında Yağmur Duası ve “Yada Taşı””, *Fırat Havzası II. Folklor ve Etnografya Sempozyumu: 5-7 Kasım 1987 Elazığ*, (s. 63-71), Elazığ 1989.
- Buran, Ahmet, “Fırat Havzasında Yağmur Duası ve “Yada Taşı””, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar II (Ağızlar)*, (s. 165-173), Boğaziçi Yayınları, Ankara 1992.
- Burç, Sıtkı, *Ilıca Şeker Fabrikası İşçileri ve Ailelerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1976.
- Burn, Lucilla, *Yunan Mitleri*, (Çev.: Nagehan Tokdoğan), Phoenix Yayınları, Ankara 2012.
- Büngül, Nureddin Rüştü, *Eski Eserler Ansiklopedisi*, İstanbul 1939.
- Caferoğlu, Ahmet, “Türklerde Sihirî Taş Telakkisi”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 13 (1 Teşrinisani 1930), 1-6.
- Caferoğlu, Ahmet, *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I-Balıkesir, Manisa, Afyonkarahisar, Isparta, Aydın, İzmir, Burdur, Antalya, Muğla, Denizli, Kütahya Vilâyetleri Ağızları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları: 105 Edebiyat Fakültesi Dil Semineri, İstanbul 1940.
- Caferoğlu, Ahmet, *Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar I-Kars, Erzurum, Çoruh İlbaylıkları Ağızları*, Bürhaneddin Basımevi, İstanbul 1942.

- Caferoğlu, Ahmet, *Anadolu Ağızlarından Toplamalar-Kastamonu, Çankırı, Çorum, Amasya, Niğde, İlbaylıkları Ağızları, Kalaycı Argosu ve Geygelli Yörüklerinin Gizli Dili*, İstanbul 1943.
- Caferoğlu, Ahmet, *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar*, İstanbul 1944.
- Caferoğlu, Ahmet, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, İstanbul 1945.
- Caferoğlu, Ahmet, *Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi Ağızları*, İstanbul 1946.
- Caferoğlu, Ahmet, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler-Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilâyetleri ile Afşar, Saçıkara ve Karakoyunlu Uruklarının Ağızları*, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 346, İstanbul 1948.
- Can, İlknur, *Bayram Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1982.
- Can, İrfan, *Karabacak Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1976.
- Canalıoğlu, Mehmet Volkan, *Trabzon Gelenek ve Görenekleri*, Trabzon 1997.
- Candan, Ergun, *Türklerin Kültür Kökenleri*, Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul 2004.
- Candan, Mehmet, “Kastamonu’da Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 6 (140), Mart 1961, 2342.
- Caner, Mustafa, *Sarioğlan Yöresi Alevî Bektaşî İnançlarının Tesbit ve Değerlendirmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1996.
- Cemiloğlu, Mustafa, *Bursa Dağ Köylerinde Türkmen Kültürü*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2002.
- Ceylan, Tahir M., *Ortak Benlik Nörofelsefi Temellendirme*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Chang, K.C., “Şamanizm ve Siyaset”, (Çev.: Metin Özarslan), *Milli Folklor*, 5 (34), 1997, 99-102.
- Clauson, *An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, At The Clarendon Press, Oxford 1972.
- Cırık, Recep, “Çankırı Folkloru: Çankırı’dan Tekerlemeler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 17 (330), Ocak 1977, 7885.

- Cinlioğlu, Halis Turgut, “Tokat’ta Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 6 (138), Ocak 1961, 2304.
- Cinlioğlu, Halis Turgut, “Tokat’ta Yağmur Duası”, *Folklor*, Sayı: 16, 17, 18 (Ağustos, Eylül, Ekim 1970), 28.
- Corayev, Memetkul, “Özbeklerin Rüzgâr İle İlgili Mitolojik Tasavvurları “Haydar Kültü””, *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-7 Kasım 1997*, (s. 107-116), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000.
- Coşar, Mevhibe, “Trabzon Yöresinde “Güneş Duası” ve “Sis Kovma” Uygulamaları”, *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri: 23-28 Ekim 2000 Ürgüp/Nevşehir*, (s. 153-163), Evrak Yayınları, Ankara 2000.
- Cumalı, Necati, *Yağmurlarla Topraklar*, (7. Baskı), Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul 2007.
- Çağbayır, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2007, I-V.
- Çağmlar, Zekiye, “Adana’da Tuzla İlgili İnançlar ve Uygulamalar”, (Ed. Emine Gürsoy Naskali, Mesut Şen), *Tuz Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 74-85.
- Çağlar, Behçet Kemal, “Yurdun Dört Bucağından Sesler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 2 (26), Eylül 1951, 409-411.
- Çağlar, Behçet Kemal, “Harman ve Hasat Üstüne Şiirler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (85), Ağustos 1956, 1353-1354.
- Çakır, Ulvi, *Tekirdağ Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Çakmak, Erdal, *Erzincan Örneğinde Din Eğitimi Açısından Yerleşik İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.
- Çaldağ, M. Mustafa, “Beşikdüzü ve Yöresinden Bilmeceler II”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 8 (180), Temmuz 1964, 3458- 3460.
- Çavdarlı, Rıza, *İlk Türkler Medeniyetleri, Dinleri ve Bunların Çin, Hind, Yahudilik, Hristiyanlık, Müslümanlık Üzerindeki Tesirleri*, İstanbul 1938.
- Çavuşoğlu, Zekeriya, *Erzurum ve Torul Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970.

- Çay, Abdulhalûk M., *Türk Millî Kültüründe Hayvan Motifleri-I- (Koyun ve Keçi Etrafında Oluşan Gelenekler)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 108, Ankara 1990.
- Çaylı, Fehim, *İlgın Folkloru*, Konya 1945.
- Çelebioğlu, Amil, Yusuf Ziya Öksüz (Haz.), *Türk Bilmeceler Hazinesi*, Ülker Yayınları, İstanbul 1979.
- Çelen, Harun, *Bergama ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998.
- Çelik, Ali, “Trabzon Yöresinde Bazı İnanmalar”, *Milli Folklor*, 5 (39), 1998, 35-37.
- Çelik, Ali, *Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü*, Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yılına Armağan Dizisi, T. C Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 1999.
- Çelik, Ali, “Afganistan’daki Hazara Türkleri İle Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi”, *Milli Folklor*, 7 (50), 2001, 9-21.
- Çelik, Ali, “Afganistan’daki Hazara Türkleri İle Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi”, *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri 23-28 Ekim 2000 Ürgüp/Nevşehir*, (s. 167-183), Evrak Yayınları, Ankara 2001.
- Çelik, Ali, *Trabzon Çaykara Halk Kültürü*, Doğu Kütüphanesi Yayınevi, İstanbul 2005.
- Çelik, Ali, “Karadeniz Bölgesinde Çepni Varlığı ve Samsun’da Bir Çepni Köyü”, *Samsun Sempozyumu 13-16 Ekim 2011*, (s. 45-66), Samsun Valiliği Yayınları, Samsun 2012, C. 2.
- Çelik, Ali, *Bazı Halk İnançlarının Hadislerle Münasebeti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1993.
- Çelik, İsa, *Gediz (Kütahya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1987.
- Çeltikci, Orhan, *Yaşar Kalafat’ın Eserlerinde Türk Dünyası Kültür ve Halk İnançları*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2007.

- Çeribaş, Mehmet, *Kadirli ve Çevre Folklorunda Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2004.
- Çete, Burhanettin, “Mersin’in Tepe Köyünde Dodu”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3 (67) Şubat 1955, 1068.
- Çetin, Nuran, *Adıyaman İli ve Çevresindeki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.
- Çınar, Ali Abbas, *Muğla ve Çevresi Sözlü Kültürü ve Toplumsal Değerleri*, Muğla Belediyesi Yayınları, Muğla 2007.
- Çınar, Mustafa, “Üçüncü Abbâsî Dönemi Arap Şiirinde Bulut-Yağmur Tasviri Üzerine Bir İnceleme”, *Ekev Akademi Dergisi*, Sayı: 37 (2008), 393-402.
- Çınar, Selami, *Özbekistan Türklerinin Dini Tarihi ve Halk İnanışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 1995.
- Çıplak, Nilgün, “İçel’de Yağmur Yağdırma Törenleri”, *Folklor/Edebiyat*, 8 (31), 2002, 93-103.
- Çimen, Musa, *Sarısıpahiler Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2000.
- Çolak, Faruk, *Geleneksel Kayseri Çocuk Oyunları ve Halkbilimsel İncelemesi*, Kömen Yayınları 33 Türk Halk Bilimi Dizisi 1, (1. Baskı), Kömen Yayınevi, Konya 2009.
- Çoruhlu, Yaşar, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2000.
- Davudoğlu, Ahmed, *Sahîhi Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Yayınları, İstanbul 1979, C. 5.
- Dede, Abdürrahim, *Batı Trakya Türk Folkloru*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 275, Ankara 1978.
- Demir, Necati, *Argıthan (İlgin) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Demirdağı, Gülseven, *Mut (İçel) Kasabası Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1989.
- Demirel, Nuray, “Çeltikdüzü (Artvin-Yusufeli) Köyü Seyirlik Oyunları”, *Milli Folklor*, 2 (16), 1992, 48-49.

- Demirören, Erdinç, (drl.), *Hayvan Davranışları*, (1. Baskı), Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir 2002.
- Demren, Özlem, “Yağmur Yağdırma Ritüeli Çerçevesinde Ortaköy “Yağmur Duası””, *Türkbilig*, sayı: 12, 2006, 76-92.
- Denisov, P.V., *Çuvaşların Dini İnançları*, (Çev.: Atilla Bağcı), Çuvaş Devlet Yayınevi, 1959.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (19. Baskı), Aydın Kitabevi, Ankara 2002.
- Dıykanbayeva, Mayramgül, *Kırgız Atalar Kültü ve Kırgız Atalar Kültünün Yaşayan Kültüre Etkileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.
- Dikici, Mehmet, *Türklerde İnançlar ve Din*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Dikmen, Alaattin, *Bursa İnanç Coğrafyası (Bazı İlçeler Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2007.
- Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, (9. Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- Dinleyen, Mustafa, *Nevşehir’de Halk İnançları*, Nevşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2012.
- Doğrusöz, Mahmut, *İlk Dönem İslam Tarih ve Coğrafyacılara Göre Türklerin Dini İnanışları (VIII-XII. yy Arası)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1994.
- Doğrusöz, Mahmut, *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2005.
- Doymuş, Ergin, *Kangal’da Örf, Adet ve İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 1998.
- Duman, Musa, “Yalman Dağı’nda Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 418-421), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Duvarcı, Ayşe, *Türkiye’de Falcılık Geleneği İle Bu Konuda İki Eser-Risale-i Falnameli Cafer-i Sadık ve Tefeülname*, Ankara 1993.
- Duymaz, Ali, *İrfanı Arzulayan Sözler-Tekerlemeler*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Dündar, Selahattin, Haydar Çetinkaya, *Terekemeler (Karapapaklar)*.

- Düzgün, Dilaver, *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- Düzgün, Dilaver, “Geleneksel Türk Tiyatrosu”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, XV, 487-496.
- Düzgün, Dilaver, “Törenselleşmiş Köy Seyirlik Oyunlarının Kaynakları”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, XVIII, 313-322.
- Eberhard, Wolfram, *Çin Tarihi*, (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1987.
- Eberhard, Wolfram, *Çin Sembelleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2000.
- Ebû Cafer Muhammed Bin Cerir’üt-Taberî, *Tarih-i Taberî*, (Ter. M. Faruk Gürtunca), Sağlam Yayınevi, İstanbul, C. 1.
- Ece, Süleyman, “Yağmuru Özleyiş”, *Ülkü*, 2 (14), Şubat 1948, 22.
- Eğilmez, Selma, *Düzce Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1987.
- Ekici, Metin, “Tire Yöresi Yağmur Duası Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, *Milli Folklor*, 7 (56), 2002, 46-52.
- Elçin, Şükrü, “Çomçalı Gelin”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 11 (225), Nisan 1968, 4718.
- Elçin, Şükrü, *Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu)*, (3. Baskı), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Seri: IV, Ankara 1991.
- Elçin, Şükrü, “Türk Halk Edebiyatında “Turna” Motifi”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* 1, (s. 63-75), Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- Elçin, Şükrü, “Türk Destan, Masal ve Hikâyelerinde Atla İlgili İnanışlar”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* 2, (s. 525-528), Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- Elçin, Şükrü, “Deyimler Tuz-Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, (2. Baskı), (s. 457-464), Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- Eliade, Mircea, *Mitlerin Özellikleri*, (Çev.: Sema Rıfat), (2. Baskı), Om Yayınevi, İstanbul 2001.
- Eliade, Mircea, *Dinler Tarihine Giriş*, (Çev.: Lale Arslan), Kabalcı Yayınları, İstanbul 2009.
- Elmas, Yılmaz-Ayla Satın, “Çirakman Köyünün Folkloru”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 9 (184), Kasım 1964, 3576-3580.

- Emin Efendi, *Osmanlı Hayatından Kesitler-Menâkıb-ı Kethüdâzâde El-Hac Mehmed Ârif Efendi*, (Haz. Hasan Gürkan, Hür Mahmut Yücer), (2. Baskı), İnsan Yayınları, İstanbul 2009.
- Emiroğlu, Kudret, *Trabzon-Maçka Etimoloji Sözlüğü*, Aralık 1989.
- Emiroğlu, Selim, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Özellikleri Bakımından Yağış Türlerine Verilen Adlar”, *Turkish Studies*, 7 (3), 2012, 1159-1176.
- Erata, Hasan, “Şalpazarı’nda Yağmur Duası, İnanış ve Adetler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 16 (314), Eylül 1975, 7417.
- Ercan, Emine Hilal, “Balkanlarda Gökyüzü İle İlgili İnanışlar ve Halk Takvimi”, *Milli Folklor*, 9 (69), 2006, 72-82.
- Ercenk, Giray, “Kumluca Tahtacılarında Yağmur Duası”, *1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri 26-27 Nisan 1993*, (s. 45-51), Antalya Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995.
- Erdem, İbrahim, *Bozkır İlçesi Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi ve Din Fenomolojisi Açısından Tahlili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008.
- Erdemci, Bayram, *Eruh ve Pervari Yöresinde Kutsal Mekan Anlayışı ve Yaygın Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2010.
- Erdentuğ, Nermin, *Hal Köyü’nün Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 48, Ankara 1975.
- Erduran, Refik, *Yağmur Duası*, 1974.
- Eren, Süleyman, *Turgutlu Alahıdır Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, (2. Baskı), Ankara 1999.
- Erginer, Gürbüz, *Kurban-Kurbanın Kökenleri ve Anadolu’da Kanlı Kurban Ritüelleri*, (1. Baskı), YKY, İstanbul 1997.
- Ergun, Pervin, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004.
- Erhat, Azra, *Mitoloji Sözlüğü*, (18. bs.), Remzi Kitabevi, İstanbul 2011.
- Erol, Meryem, *Taşova Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2002.

- Ersürel, Ülkü, *Türk Kültüründe Şamanizmin İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Ersoy, Mehmet Âkif, *Safahat*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Ertekin, Ergün, *Afşin-Elbistan Yöresinde Halk İnançları ve Tarihi Temelleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1997.
- Esen, Bahar, *Yayladüzü (Bölükbaşı) Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2013.
- Esen, Halil, *Bağkonak Kasabası Folklor ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1991.
- Esin, Emel, *Türk Kosmolojisi-(İlk Devir Üzerine Araştırmalar)*, İstanbul 1979.
- Esin, Emel, *Türk Kozmolojisine Giriş*, Kbalacı Yayınları, İstanbul 2001.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki, “Bir Halk Oyunu: Kuç kuçura”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3 (53), Aralık 1953, 846-847.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki, *Anadolu İnançları*, Derin Yayınları, İstanbul 2007.
- Fındıkçı, Sadettin, *Kayseri İli Yahyalı İlçesi Gesteliç Köyü ve Çevre Değişik Köylerindeki Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Erzurum 1983.
- Frazer, James G., *Altın Dal-Dinin ve Folklorun Kökleri*, (Çev.: Mehmet H. Doğan), (2. Baskı), Payel Yayınları, İstanbul 2004, C. 1.
- Frazer, James G., *Altın Dal-Dinin ve Folklorun Kökleri*, (Çev.: Mehmet H. Doğan), Payel Yayınları, İstanbul 2004, C. 2.
- Gazimihâl, Mahmut R., “Büyücülükte Taşkömürü ve Yada Taşı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 8 (169), Ağustos 1963, 3136.
- Geçmen, Nimet, *Ocak Köyü (Erzurum) Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1981.
- Gelmez, Şerife, *Serik ve Anamur Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1986.
- Gökbek, Ahmet, *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları sayı: 158, Ankara 1998.

- Gökbel, Ahmet, “Yıldızeli İlçesinin İnanç Coğrafyası ve Bu Yörede Yaşayan Alevilerde “Yer-Su” İnancının İzleri”, *Folklor/Edebiyat*, 8 (30), 2002, 85-100.
- Gökbel, Ahmet, *Anadolu’da Varsak Türkmenleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 349, Ankara 2007.
- Gökçimen, Ahmet, “Türkmenistan’da Bir Yağmur İyesi “Burkut Ata””, *Bilig*, Sayı: 52 (2010), 69-78.
- Göksoy, Yılmaz, “Tarihimizde Ağaç ve Yozgat Yöresindeki Ulu Ağaçların Öyküleri”, *Milli Folklor*, 2 (16), 1992, 43-45.
- Gönüllü, Ali Rıza, “Alanya’dan Derlenen “Yelli Yelemeç Oyunu””, *Erciyes*, Sayı: 178, (Ekim 1992), 29.
- Göreci, Ali, “Görece İlçesi Derekuşçulu Köyü İnanmaları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 13 (270), Ocak 1972, 6188.
- Görmüş, Şükür, “Maçka’dan İnanışlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 12 (250), Mayıs 1970, 5628.
- Görmüş, Şükür, *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Gözaydın, Nevzat, “Yağmur Duası Üzerine Derlemeler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (274), Mayıs 1972, 6312.
- Gözaydın, Nevzat, “Romanya’da Yağmurla İlgili Âdetler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 16 (320), Mart 1976, 7585-7586.
- Gözaydın, Nevzat, “Çuvaşlarda Yağmur Duası, *Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri 27-29 Ekim 1975 Konya*, Ankara 1976, 44-48.
- Gözaydın, Nevzat, “Dağıstan, İran ve Türkiye’de Yağmur Duasındaki Bazı Ortak Motifler Üzerine”, *Folklor Dünyasından*, (s. 104-113), Yargı Yayınları, Ankara 1991.
- Gözen, Yavuz, *Karabük Demir Çelik Fabrikasındaki İşçilerin Batıl İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Graves, Robert, Raphael Patai, *İbrani Mitleri Tekvin-Yaratılış Kitabı*, Say Yayınları, İstanbul 2009.
- Gumilev, Lev Nikolayeviç, “Eski Türk Dini”, (Akt. Harun Güngör), *Türk Kültürü*, sayı: 377, 1994, 520-531.

- Güleç, Azmi, “İklim ve İklim Dair Atasözleri, Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 12 (252), Temmuz 1970, 5675-5679.
- Gülensoy, Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Gülşen, Sezai, *Güngör Dilmen Kalyoncu'nun Oyunlarında Mitolojik Öğeler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992.
- Günalp, Ziya, “Ereğlide Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, sayı: 82 (Ağustos 1938), 228-231.
- Günay, Hayrettin, “Giresun Yöresinde Bazı İnanışlar”, *Giresun Kültür Sempozyumu 30-31 Mayıs 1998*, (s. 431-436), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 2, İstanbul 1998.
- Günay, Ünver, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, A. Vahap Taştan, *Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 1996.
- Günay, Ünver, Harun Güngör, *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dinî Tarihi*, Rağbet Yay., İstanbul 2003.
- Gündoğdu, Hasan, *Yunak (Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1976.
- Gündüz, İbrahim, *Karapınar Folkloru*, Karapınar'lılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayın No: 1, Konya 1988.
- Gündüz, Şinasi, *Mitoloji ile İnanç Arasında*, Etüt Yayınları, Samsun 1998.
- Güngör, Harun, “Kayseri’de Yaşayan Uygur ve Kazak Türklerinin Bazı Âdet ve İnanışları”, *Milli Folklor*, 2 (14), 1992, 7-11.
- Güngör, Harun, “Altay Kavimlerinde Gök Tanrı”, *Türk Kültürü*, Sayı: 362 (1993), 357-368.
- Güroca, Halit, *Şırnak'taki Tatar Aşiretinin Halk İnanışları ve Şırnak İli'nin Günümüz İnanç Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2001.
- Gürsoy, Osman, “Mesudiye’de Yorum, İnanç ve Anlamlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 13 (253), Ağustos 1970, 5713-5714.
- Gürsoy-Naskali, Emine, (Haz.), *Altay Destanı-Maaday Kara*, YKY, İstanbul 1999.

- Güvenç, Ahmet Özgür, “Kırk Sayısının Halk Edebiyatı Ürünlerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 41 (2009), 85- 97.
- Güvener, Sema, *Turhal Folkloru ve Halk Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Güvercin, Hacı, *Ahlat (Bitlis) Kasabası Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Güzel, Ali Osman, *Pursaklar Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1980.
- Güzelbey, Cemil Cahit, “Gaziantep’te Nisan Ayı ve Yağmur Duaları”, *Folklor*, Sayı: 2 (Haziran 1969), 25-26.
- Güzelbey, Cemil Cahit, “Potlaç Töreninin Gaziantep’teki İzleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 13 (264), Temmuz 1971, 6017.
- Güzelbey, Cemil Cahit, “Gaziantep Halk İnançlarından Bir Demet”, *Türk Folkloru*, sayı: 50 (Eylül 1983), 20-22.
- Hafız, Tacida, “Kosova’da Yağmur Duaları”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 243-246), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.
- Hamamcıoğlu, R. Sami, “Yağmur Duası”, *Türk Dili*, sayı: 488, 1992, 107.
- Hamamizade İhsan, *Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler III-Bilmeceler*, İstanbul 1930.
- Hamilton, Edith, *Mitologya*, (Çev.: Ülkü Tamer), Varlık Yayınları, İstanbul 2000.
- Hatemoğlu, Hamit, “Kars’ın Selim İlçesi Yenice Köyünde “Noyruz” Bayramı”, *Milli Folklor*, 4 (29/30), 1996, 13-14.
- Hatipoğlu, Aydın, *Çömçe Gelin-Gebe- Hoyrat*, Çınar Yayınları, İstanbul 1999.
- Hey’et, Cevad, “Türklerin Tarihinde Renklerin Yeri”, *Nevruz ve Renkler*, (s. 55-61), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1996.
- Hoşgör, Kadri, *Balıkesir Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1993.
- Işık, Ramazan, *İslam Öncesi Türklerde Tabiatla İlgili İnanışlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1994.

- İmam Suyûtî, *Olağanüstü Yönleriyle Peygamberimiz*, (Çev.: Naim Erdoğan), İz Yayıncılık, İstanbul 2003.
- [İnan], Abdülkadir, *Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler IV-Birinci İlmi Seyahate Dair Rapor*, İstanbul 1930.
- İnan, Abdülkadir, “Yağmur Duası Çömçe Gelin”, *Halk Bilgisi Haberleri*, sayı: 14 (1 Kanunuevvel 1930), 36-38.
- İnan, Abdülkadir, “Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: IV (1952), 19-30.
- İnan, Abdülkadir, “Türlü Törenlerde Ters Giyme Adeti”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 5 (116), Mart 1959, 1861.
- İnan, Abdülkadir, *Eski Türk Dini Tarihi*, İstanbul 1976.
- İnan, Abdülkadir, “Han-ı Yağma” Deyiminin Kökeni”, *Makaleler ve İncelemeler*, (s. 645-648), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1987.
- İnan, Abdülkadir, “Türklerde Su Kültü İle İlgili Gelenekler”, *Makaleler ve İncelemeler*, (s. 491-495), (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1987.
- İnan, Abdülkadir, “Türlü Törenlerde Ters Giyme Adeti”, *Makaleler ve İncelemeler*, (s. 387), (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Ankara 1987.
- İnan, Abdülkadir, “Yağmur Duası Çömçe Gelin”, (2. Baskı), (s. 480-481), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987.
- İnan, Abdülkadir, (Çev.:), *Manas Destanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992.
- İnan, Abdülkadir, *Tarihte ve Bugün Şamanizm-Materyaller ve Araştırmalar*, (6. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.
- İndirkaş, Zühre, *Türk Mitosları ve Anadolu Efsanelerinin İz sürümü*, İmge Kitabevi, Ankara 2007.
- İsamettin, Faika, “Ay Hakkında İnanmalar -III- BURSA’DA”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 4 (80), Mart 1956, 2275-2277.
- İşçiler, Salim Sami, “Tekirdağ’da Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 7 (145), Ağustos 1961, 2479.
- İusumbeli, İrina, “Gagauz Türklerinin Mitolojisi Üzerine Bir Deneme”, *Milli Folklor*, 9 (68), 2005, 208-221.

- İvgin, Hayrettin, “Vezirköprü’de Dolu Kesme ve Bazı Gelenekler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 17 (341), Aralık 1977, 8182.
- İvgin, Hayrettin, “Kırşehir-Sulhanlı Köyünde Yağmur Duası Merasimleri”, *Türk Folkloru*, Sayı: 37 (Ağustos 1982), 5-6.
- İyaz, Kaadi, *Şifa-i Şerif*, Çile Yayıncılık, İstanbul 1980.
- İzgi, Özkan, *Çin Elçisi Wang Yen-Te’nin Uygur Seyahatnamesi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, , Ankara 1989.
- Kaçar, Burhan, *Tokat Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1975.
- Kahraman, Durmuş, *Gökçehöyük Köyü (Seydişehir- Konya) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Kalafat, Yaşar, “Eski Türk İnançlarının Kars Yöresindeki İzleri”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 149-169), Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 167, Ankara 1992.
- Kalafat, Yaşar, *Kuzey Afganistan Türkleri (Özbekler-Türkmenler-Hazaralar-Afşarlar-Kazaklar) ve Karşılaştırmalı Halk İnançları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1994.
- Kalafat, Yaşar, “Orta Toroslar ve Makedonya Yöreleri Halk İnançları Karşılaştırılması-III”, *Milli Folklor*, 4 (25), 1995, 28-33.
- Kalafat, Yaşar, Ahmet Doğan, Kuzey Irak’ta Karşılaştırmalı Türk Halk İnançları, Ecdad Yayınları, Ankara 1995.
- Kalafat, Yaşar, “Keleki’de Dört Gün Üç Gece ve Nahçıvan Halk İnançları”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı: 104 (Ekim 1996), 9-24.
- Kalafat, Yaşar, “Erzurum’da Anadolu Türk Halk Sufizmi-Zazalar, Kırmançlar ve Türkmenler”, *Kadri Eroğlan Hacı Bektaş Veli Armağanı*, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, (s. 49-72), Ankara 1997.
- Kalafat, Yaşar, *Kuzey Azerbaycan-Doğu Anadolu ve Kuzey Irak’da Eski Türk Dini İzleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Kalafat, Yaşar, “Karakalpak Türklerinde Halk İnançları”, *Milli Folklor*, 5 (40), 1998, 11-14.

- Kalafat, Yaşar, *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, (3. Baskı), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Dünyası Karşılaştırmalı Türkmen Halk İnançları Sosyal Antropoloji Araştırmaları*, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2000.
- Kalafat, Yaşar, *Altaylar'dan Anadolu'ya Kamizm Şamanizm*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2004.
- Kalafat, Yaşar, “Sözlü Kültürümüzde Bursa ve Yöresi Örnekleriyle Kurt-I“, *Bursa Halk Kültürü II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı II 20-22 Ekim 2005 Bursa*, (s. 415-421), Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Kültür Sanat Kurulu Yayınları No: 8, Bursa 2005.
- Kalafat, Yaşar, “Karşılaştırmalı Nogay-Türk Halk Kültürü”, *Avrasya Etüdleri* 29-30, 2006, 225-242.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları -I- Türk Halk İrfanında Kurt*, Lalezar Kitabevi, Ankara 2007.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları -IV- Türk Dünyası Teori ve Metod*, Lalezar Kitabevi, Ankara 2007.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları V-VI*, Lalezar Kitabevi, Ankara 2008.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Ölüm*, Berikan Yayınevi, Ankara 2010.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnanmaları*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Ulucanlar*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültür Coğrafyasında Halk Kültüründen Millî Stratejiye-1*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Hz. Hızır'dan Sultan Nevruz'a*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalafat, Yaşar, Necdet Yaşar Bayatlı, *Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalafat, Yaşar, Betül Güngör, *Türk Kültürlü Halklarda Türk Tatar Halk İnançları*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalafat, Yaşar, *Türk Halk İnançlarında Tabu*, Berkan Yayınevi, Ankara 2012.

- Kaldırımcı, Ahmet, *Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1998.
- Kaleli, Lütfi, *Mitolojide İnanç ve Peygamberler*, Can Yayınları, İstanbul 1996.
- Kaplan, Zübeyde, *Mircea Eliade'in Eserlerinde Toprak Ana, Kadın ve Doğurganlık*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006.
- Karadağ, Nurhan, *Köy Seyirlik Oyunları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1978.
- Karadeniz, Süreyya, *Ordu İli Gökömer Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2000.
- Karakaş, Ayhan, "Çukurova Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri", *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 499), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Karakışla, Yavuz Selim, "Arşivden Bir Belge: "Yağdır Mevlam Su": Yağmur Duası Üzerine Belgeler", *Toplumsal Tarih*, Sayı: 81 (Eylül 2000), 52-55.
- Karakoç, Sezai, *Gün Doğmadan-şiiirler*, (9. Baskı), Diriliş Yayınları, İstanbul 2010.
- Karakum, Arife, *Muğla Yöresi Halk İnanç ve Uygulamalarının Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2008.
- Karamuk, Hayri, "Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler", *Çorumlu*, Sayı: 28 (Ağustos 1941), 5-7.
- Karanlık, Mehmet, *Kıralan (Karaisalı-Adana) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1981.
- Karaosmanoğlu, Mehmet, *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Erzurum 2005.
- Karataş, H. Cemal, "Artvin ve Kars'ta Bazı İnanış ve Adetler", *Türk Folklor Araştırmaları*, 11 (228), Temmuz 1968, 5011-5012.
- Karataş, İbrahim Ethem, *Hint Dinlerinde Tanrı Anlayışı (Hinduzim Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1999.
- Kardeş, Mehmet, *Tortum'da Halk İnanmaları Adetler ve Taşlamalar*, İstanbul 1961.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, C. I.

- Kavas, Ahmet, “Osmanlı’da Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 225-242), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Kaya, Doğan, *Anonim Halk Şiiri*, (2. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
- Kaygılı, Osman Cemal, “Halk Tabirleri”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 103 (Mayıs 1940), 182-184.
- Kaynar, Mehmet, *Narlı Nahiyesi Köylerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Kazmaz, Süleyman, “Halk Kültüründe Hayvanlarla İlgili Hikâyeler, İnanışlar ve Deyimler”, *Türk Kültürü*, Sayı: 406 (1997), 98-106.
- Keçebaş, Kadir, “Çomçalı Gelin Tekerlemesinin Düşündürdükleri”, *Erciyes*, 3 (36), 1981, 15.
- Keskin, Haşim, *Isparta ve Civarında Yaşayan Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 1998.
- Keskin, Yaşar, *Tirebolu Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1980.
- Kılıç, Abdullah, “Isparta Yöresi Halk İnançları”, *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri 23-28 Ekim 2000 Ürgüp/Nevşehir*, (s. 415-443), Evrak Yayınları, Ankara 2001.
- Kılıç, Ahmet Fikret, *Oltukbeli (Karakulak) Bucağı Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1974.
- Kılıç, Hatice Çiğdem, *Türk Kültüründe İnanç ve İnanışlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2003.
- Kılıç, Sami, “Uşak ve Çevresinde Yağmur Yağdırma Uygulamaları (Taktak Köyü Örneği)”, *Turkish Studies*, 6 (1), 2011, 495-506.
- Kılıçoğlu, Perihan, *Mezitli Kasabası (İçel) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1986.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin, “On iki Hayvan Üzerine Dönen Yıllar ve Türkçe Ay Adları ”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 11 (Haziran 1950), 170-172.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin, “Gök-Bulut-Ejderha”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 9 (181), Ağustos 1964, 3486-3489.

- Kırzioğlu, M. Fahrettin, “Köktürklerin En Batı Kolu Khazarlarda Yabancı Cesediyle Yağmur Yağdırtma Geleneği”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV- Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 263- 277), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.
- Kızıldağı, Edip, “Hatay’da Halk İlâçları ve İnançları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (275), Haziran 1972, 6330-6331.
- Kitabı Mukaddes*, İstanbul 1997.
- Koçak, Hamdi, *Kayseri İli Tomarza İlçesi ve Çevre Köyleri Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Kayseri 1981.
- Koçar, Çağatay, “Türkistan Halk Edebiyatında Yağmur Çağırma Törenleri”, *Türkistan İle İlgili Makaleler*, (s. 236-244), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Koman, M. Mes’ud, “Gücçe Düğünü”, *Konya*, Sayı: 42 (1942), 60.
- Korkmaz, Ramazan, *Çıldır Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1985.
- Korkmaz, Esat, *Eski Türk İnançları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2008.
- Koşay, Hamit, *Ankara Budun Bilgisi*, Ankara 1935.
- Kottak, Conrad Phillip, *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2008.
- Koz, M. Sabri, “Ekinözü Folkloru: Oyun Tekerlemeleri I”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 15 (301), Ağustos 1974, 7072-7073.
- Köksal, M. Âsım, “İslâm’da Yağmur Duası”, *İslam Alemi*, Sayı: 1 (1975), 12-21.
- Köksal, M. Âsım, *Gençlere Din Kılavuzu*, Köksal Yayınları, İstanbul 1999.
- Köprülü, M. Fuat, “Eski Türklerde Dini Sihri Bir Anane: Yat veya Yağmur Taşı”, *Dâr-ül-fünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1925, 1-11.
- Köprülü, M. Fuat, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, (9. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- Köprülü, M. Fuat, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
- Köse, Fuat Naci, *Burdur ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon 2001.

- Köse, Mürsel, “Godu-Godu=(Kepçe Gelin)”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 9 (187), Şubat 1965, 3650-3652.
- Köseoğlu, İbrahim, *Elazığ Merkeze Bağlı Tadım Köyü Alevilerinin Halk İnanışları ve Bunların Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2004.
- Kur'an-ı Kerim Meâli, (Haz. Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin), (2. Baskı), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2006.
- Kurt, Mehmet, *Geçmişten Günümüze Mudurnu*, Mudurnu ve Köylerine Hizmet Götürme Vakfı, İstanbul 1994.
- Kurtulmuş, Zekeriya, “Kırklareli Ahmetçe Köyü’nde Yağmur Duası”, *Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1995*, (s. 120-126), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.
- Kurtulmuş, Zekeriya, “Kırklareli Ahmetçe Köyü’nde Yağmur Duası”, *Folklor*, 6 (47), Nisan 2000, 69-70.
- Kuşdemir, Doğan, *Adagüre Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2013.
- Kutlay, Ayhan, *Ağrı Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Kuzucular, Emin, “Folklorumuzda Yılanın Yeri”, *Türk Folkloru*, Sayı: 20-21 (Mart-Nisan 1981), 21-23.
- Küçük, Abdurrahman, Günay Tümer, Mehmet Alparslan Küçük, *Dinler Tarihi*, (3. Baskı), Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Küçükbezi, Seyit, *Konya Halkbilimi Folklor Güldestesi*, T.C Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları No: 115, Konya 2009.
- Küleri, Mücahit, *Merdiven Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Lewis, Raphaella, *Osmanlı Türkiyesinde Gündelik Hayat (âdetler ve gelenekler)*, (Çev.: Mefkûre Poroy), Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul 1973.
- Madırlı, Semra, *Erzurum Ortuzu Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1973.
- Mahmûd el- Kâşgarî, *Dîvânü Lugâti't Türk*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007.

- Makas, Zeynelâbidin, Yaşar Kalafat, *Karşılaştırmalı Türk Halk İnançları Azerbaycan-Doğuanadolu*, Samsun.
- Malacılı, İrina, *Kıpçak Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.
- Malinowski, Bronislaw, *İlkel Toplum*, Öteki Yayınevi, Ankara 1999.
- Malinowski, Bronislaw, *Büyük, Bilim ve Din*, (Çev.: Saadet Özkal), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2000.
- Manav, Ensar, *Erzurum Umudum Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1981.
- Manov, Atanas, *Gagauzlar (Hristiyan Türkler)*, (Çev.: M. Türker Acaroğlu), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları X, Ankara 2001.
- Marriott, Alice, Carol K. Rachlin, *Kızılderili Mitolojisi*, (Çev.: Ünsal Özünlü), (3. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara 1998.
- Mauss, Marcel, *Sosyoloji ve Antropoloji*, (Çev.: Özcan Doğan), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2005.
- Mollaibrahimoğlu, Çiğdem, *Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon 2008.
- Murat, Mustafa, *Peygamberimizin 100 Mucizesi*, Polen Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Murat Nuhoğlu, Muallâ, *Türk Edebiyatında ve Halk İnançlarında Asa*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996.
- Musahipzade Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışı*, Türkiye Yayınevi, 1946.
- Müller, Werner, *Kızılderililerin Dinleri*, (Çev.: Alev Kırım), Okyanus Yayınları, İstanbul 2000.
- Nebioğlu, Mehmet, *Sivas- Hafik Çevresi Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Erzurum 1982.
- Necati, Şerif, “Soma’da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 108 (Birinci teşrin 1940), 297-299.
- Neftçi, Nermin, *Kerkük’te Bulduklarım*, (2. Baskı), Kerkük Vakfı, İstanbul 2003.

- Nezihi, Salih, “İstanbul’da Halk İnanmaları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 6 (142), Mayıs 1961, 2383-2384.
- Nişanyan, Sevan, *Sözlerin Soyağacı-Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, (5. Baskı), Adam Yayınları, İstanbul 2010.
- Noyan, Bedri, “Bektaşilik ve Şamanizmle İlgili Bazı Konular”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 13 (259), Şubat 1971, 5884-5888.
- Numan, Sırrı, “Erzurum’da Tıpkı Taşı”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 4 (1 Şubat 1930), 58.
- Nutku, Özdemir, *Dünya Tiyatrosu Tarihi-Başlangıcından 19. Yüzyıla Kadar*, (4. Baskı), Mitos-Boyut Yayınları, İstanbul 2011, C. I.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkabeleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 48, Ankara 1983.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.
- Odabaşı, A. Sefa, *Geçmişten Günümüze Konya Kültürü*, Selçuklu Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları No: 13, Konya.
- Oğuz, Öcal, “Nisan Yağmuru Nisan Tasına Dolar”, *NTV Tarih*, Sayı: 3 (2009), 49.
- Okay, Orhan, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergah Yayınları, İstanbul 1998.
- Okutan, Hasan Tahsin, *Coğrafya (Şebinkarahisar) 1938-1948*, 1949.
- Olgunsoy, Berna, *Balıkesir Yöresinden Derlenmiş Bitki ve Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 2007.
- Onay, Ahmet Talat, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Hızl. Cemal Kurnaz), H Yayınları, İstanbul 2009.
- Onay, İbrahim, “Cengiz Han’ın Devletinde Türk Kültürünün Etkisi ve Katkısı”, *Turkish Studies*, 7 (4), 2012, 2441-2455.
- Oral, Ünver, *Kukla Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005.
- Orkun, Hüseyin Namık, *Türk Tarihi I*, Akba Kitabevi, Ankara 1946.
- Orta, Nedim, “Kökez ve Elmacık Köyü İnanmaları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 7 (150), Ocak 1962, 2627.

- Öcal, Turgut, *Iğdır Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi II*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Ögel, Bahaeddin, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, (4. Baskı), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2001.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, (5. Baskı), Ankara 2010.
- Ökse, A. Tuba, “Eski Önasya’dan Günümüze Yeni Yıl Bayramları, Bereket ve Yağmur Yağdırma Törenleri”, *Bilig*, Sayı: 36 (2006), 47-66.
- Önder, Ali Rıza, “Yağmur Duasından Ana Tanrıçaya”, *Türk Folkloru Araştırmaları (1-2)*, Sayı: 2 (1981), 49-65.
- Önder, Mehmet, “Seyirlik Köy Oyunlarının Kaynaklarına Doğru”, *Türk Kültürü*, Sayı: 365 (1993), 561-568.
- Örnek, Sedat Veyis, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtil İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Sayı: 174, 1966.
- Örnek, Sedat Veyis, *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1973.
- Örnek, Sedat Veyis, *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 200, Ankara 1971.
- Örnek, Sedat Veyis, *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1988.
- Özbaş, Ömer, *Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar*, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları Sayı: 8, Gaziantep 1958.
- Özbay, Ekrem, *Türkmenistandan Anadoluya Örf Adet ve Halk İnançları*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Özcan, Selahattin, *Tokat İli Pazar Yöresi Gelenek, Görenek ve İnançları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 1996.
- Özdem, Filiz, (Ed.), *Bitek Kent: Balıkesir*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.

- Özdemir, Nebi, *Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997.
- Özdemir, Nebi, *Türk Çocuk Oyunları*, (1. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2006, I, II.
- Özder, M. Adil, “Artvin’de Folklor Konuları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 10 (201), Nisan 1966, 4040-4044.
- Özder, M. Adil, “Ardahan’da Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (283), Şubat 1973, 6563-6564.
- Özen, Kutlu, “Sivas ve Divriği Yöresinde Su Kültüne Bağlı Adak Yerleri”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 203-214), Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 167, Ankara 1992.
- Özen, Kutlu, *Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri*, Sivas 1996.
- Özergin, M. Kemal, “Eski Bir Seyirme-nâme”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 10 (211), Şubat 1967, 4331-4332.
- Özhan, Mevlüt, “Çocuk Oyunlarında Dramatik Unsurlar”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 3-Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence*, (s. 213-224), Ankara 1997.
- Özhan, Mevlüt, *Türkiye’de Çocuk Oyunları Kültürü*, (1. Baskı), Ankara 1997.
- Özhan, Mevlüt, “Türkiye’de Maske Geleneği”, *II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyum Bildirileri 16-18 Aralık 1998*, (s. 162-169), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- Özhan, Mevlüt, *Çocuk Oyun ve Oyuncak Terimleri Sözlüğü*, (1. Baskı), Ankara 2005.
- Özmen, Kenan, *Söğütlü Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1973.
- Özsağdıç, Mahir, “Ürgüp’te Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 9 (193), Ağustos 1965, 3815-3816.
- Öztelli, Cahit, “Yağma Geleneği”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 8 (167), Haziran 1963, 3080-3082.

- Öztelli, Cahit, “Eski İnançların Bugünkü İzleri”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 241-247), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.
- Öztürk, Kemal, *Gözebaşı Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Öztürk, Özhan, *Karadeniz Ansiklopedik Sözlük I*, Heyamola Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Öztürk, Özhan, *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2009.
- Özyaycı, Nesrin, “Yağmur Duası”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 677-678), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1953, II.
- Papakçı Zihni, *Karapapaklar (Terekemeler)*, (1. Baskı), İstanbul 2002.
- Paşayev, Gazanfer, *Irak Türkmen Folkloru*, Kerkük Vakfı, İstanbul 1998.
- Perrin, Michel, *Şamanizm*, (Çev.: Bülent Arıbaş), İletişim Yayınları, İstanbul 2008.
- Polat, Bayram, “Türk Kültüründe Yağmur Duası (Azatlı Kasabası Örneği)”, *Dini Araştırmalar*, 9 (27), 2007, 275-283.
- Polat, Kemal, *Beşikten Mezara Kırgız Türkleri’nde Gelenek ve İnanışlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2005.
- Polat, Kemal, “Türkiye’de Dinler Tarihi Sahasında Yapılan Alan Araştırmaları Üzerine Bazı Düşünceler”, *Türkiye’de Dinler Tarihi-Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 515-524.
- Polat, Kemal, “Kırgız Halk Dindarlığında Dua Fenomeni”, *Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyete Katkıları Sempozyumu-31 Mayıs-1 Haziran 2007*, (s. 427-439), Fakülte Kitabevi, Isparta 2007.
- Polat, Kemal, “Kırgız Kültürü ve Dinî Hayatında Yer-Su İnancının İzleri”, *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu 25-27 Nisan 2007-Bildiriler 2*, (s. 837-848), Erzurum 2009.
- Pürlü, Kadir, *Sivas’ta İlbeli Türkmenleri*, Sivas Belediyesi Kültür Yayınları, Sivas 2002, II.
- Rakıcı, Filiz, *Rize İli Folklor ve Etnografyasından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1988.

- Rayman, Hayrettin, “Yozgat Yöresinde Bazı Şamanik ve Kozmogonik İnançlar”, *Milli Folklor*, 8 (60), 2003, 88-91.
- Roux, Jean-Paul, *Altay Türklerinde Ölüm*, (Çev.: Aykut Kazancıgil), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1999.
- Roux, Jean-Paul, *Orta Asya’da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*, (Çev.: Aykut Kazancıgil-Lale Arslan), Kabalcı Yayınları, İstanbul 2000.
- Roux, Jean-Paul, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, (Çev.: Aykut Kazancıgil), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2002.
- Rudhardt, Jean, “Su”, (Çev.: Adem Koç), *Milli Folklor*, 9 (70), 2006, 125-135.
- Saatçi, Suphi, *Kerkük Çocuk Folkloru*, Fuzuli Yayınları, İstanbul 1984.
- Sadi, Ruhi, (), *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 21-22 (15 Mayıs 1933), 209-210.
- Sağlam, Tülin, “Çocuk Oyunlarımız, Ritüeller ve Mit”, *Metin And’a Armağan*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 404-411), İstanbul 2007.
- Sait, (), “Uluburlu’da Yağmur Duası”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 11 (1 Eylül 1930), 15-18.
- Sait, Hurşit, “Gaziantep’te Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 29 (29 Birinci teşrin 1933), 127-133.
- Sakaoğlu, Saim, *101 Anadolu Efsanesi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.
- Salman, Mustafa, *Balıkesir, Tarih, Coğrafyası*, Balıkesir.
- Samancı, Zeynep Asiye, *Konya/Beyşehir İlçesindeki Manevi Halk İnançlarına Dinler Tarihi ve Din Fenomolojisi Açısından Bir Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008.
- San, Sabri Özcan, *Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.
- Sarı, Ergün, “Anadolu Yaşamında Şamanizm Kalıntıları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (277), Ağustos 1972, 6381-6383.
- Sarıkcıoğlu, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Otağ Yayınevi, İstanbul 1983.
- Sarioğlu, Gülsüm, *Alaca Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Savran, Hörü, *Antalya Yöresi Yörükleri’nin Gelenek ve Görenekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1993.

- Saygılı, Murat, *Kilis Folkloru (Örnekler)*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2002.
- Schimmel, Annemarie, *Sayıların Gizemi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2000.
- Scognamillo, Giovanni, Arif Arslan, *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*, (2. Baskı), Karizma Yayınları, İstanbul 2000.
- Selçuk, Ali, *Mersin Yöresi Tahtacılarının Dini İnanç ve Uygulamaları Hakkında Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2003.
- Selvi, Himmet, “Sıraç Köyünde Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 12 (238), Mayıs 1969, 5291. (Anlatan: Ahmet Yılmaz. Sıraç Köyü İlkokulu. Sınıf: V. Yaşı:13)
- Seyidoğlu, Bilge, “Sel Mitleri”, *Milli Folklor*, 10 (76), 2007, 26-29.
- Seyidoğlu, Bilge, *Mitoloji Üzerine Araştırmalar-Metinler ve Tahliller*, Dergah Yayınları, İstanbul 2011.
- Seyidov, M. A., ”Eski Türk Kitabelerindeki Yer-Sub Meselesi”, (Çev.: S. Gömeç), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, sayı: 29’dan Ayrı Basım, Ekol Yayınevi, Ankara 1997, 259-265.
- Sezgin, Hacer, *Çanakkale (Çardak) Nahiyesi Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1986.
- Sındı, Serpil, *Akhisar Halk Edebiyatı ve Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1988.
- Sipahi, Abdulkadir, *Türk Halk İnançlarında Büyü ve Büyü İle İlgili Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Sîrûs-i Şemîsâ, *Ferheng-i İsârât*, Tahran 1328, C. 1., 2.
- Sofuoğlu, M. Cemal, *İslam Dini İnanç-İbadet-Ahlak Esasları*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları: 9, İzmir 1997.
- Somuncu, İsmail, *Fırat’ın Beri Yanı Abrenk Tarihi*, Kültürü ve Folkloruyla Abrenk (Harmankaya) Köyü, Ortipa Yayıncılık, Yalova 1999.
- Soyyanmaz, İ. Hakkı, “Ay İle İlgili İnanışlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (274), Mayıs 1972, 6300-6301.
- Sözer, Nilgün, *Taşların Gizli Gücü*, Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul 2004.

- Su, Hikmet, “Kurthasanlı Köyünde Yağmur Gelini ve Aydaş Aşı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 18 (352), Kasım 1978, 8495-8497.
- Suay, Sevgi, *Sosyo-Kültürel Yapı İçindeki Değerler, İnançlar ve Toplumsal Değişme Çerçevesinde Yarımca Köyü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Ankara Şubat 1990.
- Sunguroğlu, İshak, “Harput’da Nisan Yağmurları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 12 (251), Haziran 1970, 5647.
- Sümer, Faruk, “Eski Türklerde Yağmur ve Kar Yağdırma Âdeti”, *Resimli Tarih Mecmuası*, 4 (44), 1953, 2533-2535.
- Şahhüseyinoğlu, Nedim, *Anadolu Halk Kültüründe İnanç Motifleri*, (1. Baskı), İtalik Yayınları, Ankara 2000.
- Şahin, Abdullah, *Başdere (Ermenek/Konya) Kasabası Masalları ve Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Şahin, Dursun, *Burdur Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Şahin, Halil İbrahim, “Kaz Dağlarında Dağ, Ağaç ve Ocak Kültü Üzerine İnanış ve Uygulamalar”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (19), 2008, 116-126.
- Şahin, Yadigar, *Doğankent Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2000.
- Şekerci, Bekir Sıtkı, *Sivas İli Divriği İlçesindeki Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Erzurum 1983.
- Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türkî*, (Haz. Paşa Yavuzarslan), Ankara 2010.
- Şen, M. E., Ertan M. H., İsen Z., “Batman Fakıra Köyünde Bayram Geleneği (Ezidi Pirlерinin Yaşadığı Köyde Yezdan Bayramı Kutlaması)”, *Yaşam Bilimleri*, 1 (1), 2012, 781-793.
- Şenesen, Refiye Okuşluk, “Çukurova Halk Kültüründe Süpürge İle İlgili İnanışlar ve Uygulamalar”, *Karadeniz*, Sayı: 9 (2011), 64-79.
- Şener, Sevdâ, “Tiyatronun Kaynağına İlişkin Kuramlar”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi Dramatik Köylü Oyunları Özel Sayısı*, Sayı: 6 (1975), 23-48.

- Şenocak, Ebru, “Türk Halk Kültüründe ve Mitolojik Bağlamda Üzümün Yeri”, *Milli Folklor*, 10 (76), 2007, 164-172.
- Şentürk, Ahmet, “Gündüzbey’de Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (276), Temmuz 1972, 6361.
- Şenyıldız, İbrahim, *Aşağıdemirci Köyü (Biga) Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1980.
- Şeşen, Ramazan, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1985.
- Şevket, “Trabzon’da Halk Âdet ve İtikatları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 8 (1 Haziran 1930), 9-11.
- Şimşek, Esmâ, “Anadolu’da Yağmur Duasına Bağlı Olarak Oynanan Bir Oyun: “Çömçeli Gelin””, *Milli Folklor*, 8 (60), 2003, 78-87.
- Şirin, Recep, *Göle Folklor ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1980.
- Şişman, Bekir, *Samsun Yöresinde Yaşayan Halk İnançları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1994.
- Şişman, Bekir, “Hakaslar ve Hakaslar’da Şaman Kültürü”, *Milli Folklor*, 4 (31/32), 1996, 126-130.
- Şişman, Bekir, “İslâmiyet Öncesi Türk İnanç ve Ritüellerinin Samsun Yöresi’ndeki İzleri”, *Türk Kültürü*, Sayı: 401 (1996), 563-574.
- Şişman, Bekir, “Anadolu’da Yaşayan Halk İnançlarının Menşei Üzerine Bir Araştırma”, *Milli Folklor*, 6 (46), 2000, 104-108.
- Şişman, Bekir, “Samsun’da İcra Edilen Bir Yağmur Duası Ritüeli ve Türk Kültür Tarihi Bağlamında Düşündürdükleri”, *Milli Folklor*, 8 (58), 2003, 86-92.
- Şöhret Dirlik, Ünal, *Fethiye’de Halk İnanışları*, Denizli 1997.
- Tacemen, Ahmet, *Halk Bilimi Verileri Zemininde Türk Kimliği*, Niğde Üniversitesi Yayınları No: 3, Niğde 1998.
- Talat Mümtaz, “Kastamonuda Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 34 (15 Mart 1934), 283-290.
- Tan, Nail, “Türkiye’de Yağmur ve Dolu Dindirme Uygulaması”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 16 (311), Haziran 1975, 7347-7348.

- Tan, Nail, “Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 249-282), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.
- Tan, Nail, “Türk Folklorunda Nisan Yağmuru Motifi”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek, Görenek ve İnançlar*, (s. 469-478), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 40, Ankara 1982.
- Tanalp, Umran, *Güzelova (Tufanç) Köyü Folkloru ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Taner, Nuri “Ağrı İli Çevresi İle Ozanlar Köyü’nde Yağmur Duasına Çıkma, Yağmur Duası İle İlgili Halk İnanmaları ve Bu İnanmaların Çevresinde Yapılan Uygulamalar”, *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz), (s. 616), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Tanrıkulu, Ömer, “ Yağmur Dileği”, *Ülkü*, 2 (20), Ağustos 1948, 11.
- Tansel, Oğuz, “Güneşli Yağmurla İlgili Halk İnançları”, *Folklor/Edebiyat*, 9 (33), 2003, 134-137.
- Tanyu, Hikmet, “Dini Folklor veya Dini-Manevi Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerinde Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21 (0), 123-142.
- Tanyu, Hikmet, “Türklerde Ateşle İlgili İnançlar”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 283-304), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.
- Tanyu, Hikmet, *Türklerin Dini Tarihçesi*, (1. Baskı), Türk Kültür Yayını, İstanbul 1978.
- Tanyu, Hikmet, *İslâmlıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İncisi*, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları No: 148, Ankara 1980.
- Tanyu, Hikmet, *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, (1. Baskı), Elips Kitap, Ankara 2007.
- Tecer, Ahmet Kutsi, “Köylü Temsilleri”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi Dramatik Köylü Oyunları Özel Sayısı*, Sayı: 6 (1975), 7-22.
- Temiz, Yahya, *(Avanos) Çalış Folklorundan Örnekler ve Aşık Aşıroğlu*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1985.
- Terzibaşı, Atâ, “Irak Türkmenleri Arasında Yağmur Duası Törenleri ve Sosyolojik Değeri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 16 (314), Eylül 1975, 7427-7431.

- Terzibaşı, Atâ, “İrak Türkmenleri Arasında Yağmur Duası Törenleri ve Sosyolojik Değeri”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (s. 305-314), Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21, Ankara 1976.
- Tezcan, Mahmut, *Kültürel Antropoloji Giriş*, Maya Akademi, Ankara 2008.
- Tezel, Naki, “Ankara’nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası”, *Ülkü*, 11 (126), Aralık 1946, 10.
- Tokatlı, Ümit, “Kerkük’te Yağmur Duası”, *Türk Kültürü*, Sayı: 360 (1993), 251-253.
- Toker, Mustafa, “Derleme Sözlüğü ve Mersin Ağzı Sözlüğü’ne Tarsus Yöresinden Katkılar”, *Turkish Studies*, 6 (3), 2011, 1229-1249.
- Tuğrul, Mehmet, “Mahmutgazi Köyünde Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (284), Mart 1973, 6579-6580.
- Turan, İlhan, “Rize ve Çevresinin Coğrafi Özelliklerinin Halk Kültürüne Etkileri”, *1. Rize Sempozyumu 16-18 Kasım 2006*, (s. 686-692), Rize Valiliği, Rize 2007.
- Turan, M. Orhan, *Pamukçu Köyü (Balıkesir) Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Turan, Mustafa, “Yağmur Yağdırmama İnançları”, *Kars Eli*, Sayı: 37 (Ağustos 1967), 2.
- Turan, Mustafa, “Tarihî Kaynaklar Işığında Nevruz’un Menşei Meselesi”, *Milli Folklor*, 5 (37), 1998, 90-104.
- Turan, Neriman, *Yeni Ahit Işığında İlk Hristiyan Toplumunun İnanç ve İbadet Anlayışı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.
- Turan, Osman, *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi*, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, İstanbul 1941.
- Turgay, Rifat, “Ankara’da Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 6 (143), Haziran 1961, 2415.
- Turhan, Eda, *Erzincan Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1998.
- Tursun, Mehmet, *Of’un Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 1998.

- Tüfekçi, Münevver, *(Norşen) Kumluyazı Köyü (Erzurum) Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1978.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi Folklor Sözleri*, Ankara 1952, C. 6.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Türk Dil Kurumu, *Tarama Sözlüğü*, (Haz. Ömer Asım Aksoy, Dehri Dilçin), Ankara 2009, II.
- Türk, Hüseyin, *Divriği’de Yağmur Duası Törenleri*, Hatay Folklor Araştırmaları Derneği Yayın No: 21, Ankara 1999.
- Türk, Hüseyin, “Yağmur Duası Ritüelleri Motif Bakımından Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Folklor/Edebiyat*, 8 (31), 2002, 67-91.
- Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılında Balıkesir, Balıkesir Valiliği 1999, Ankara.
- Türkmen, Fikret, “Eski Türklerin İnançlarında Tabiat Kültü”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Sayı: III (1999), 175-181.
- Tütüncü, A. Türedi, “Yalvaç’ta Ateşle İlgili Tören ve İnanışlar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 17 (342), Ocak 1978, 8207-8209.
- Uçak, Salih, *Ergani’de Eski Türk İnançlarının İzleri ve Halk Hekimliği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2007.
- Uraz, Murat, *Türk Mitolojisi*, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul 1994.
- Uslu, Şükrü, “Darende ve Çevresinde Halk İnançları”, *Milli Folklor*, 8 (61), 2004, 90-101.
- Uygun, Mehmet, *Doğu Sanatını Temellendiren İnançların Görsel Biçimlere Dönüşmesi, Şamanizm Etkileri ve Mehmet Siyah Kalem Resimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992.
- Uyguner, Muzaffer, “Kandıra’da Halkbilgisi İncelemeleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3 (59), Haziran 1954, 930-933.
- Uysal, Fadime, *Çorum Folkloru ve Halk Edebiyatından Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1986.
- Uz, Mustafa, “Bodi Bostan Oyunu”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3 (52), Kasım 1953, 831.

- Uz, Mustafa, “Kadirli’de Yağmur Duaları: Taş Yazma”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3 (65), Aralık 1954, 1039.
- Uzun, Enver, *İran Türk Folkloru*, Trabzon 2007.
- Ülken, Hilmi Ziya, “Anadolu Örf ve Adetlerinde Eski Kültürlerin İzleri”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVII, 1969, 1-28.
- Ülker, Hasan, “Karaçay-Malkar Türklerinde Ağaç Kültü”, *Türk Kültürü*, Sayı: 344 (1991), 735-742.
- Ülkütaşır, M. Şakir, *Türkiye Etnoğrafya ve Folklor Sözlüğü üzerine bir kalem tecrübesi*, İstanbul 1937.
- Ülkütaşır, M. Şakir, “Türklerde Ağaç Kültü”, *Halk Bilgisi Haberleri*, sayı: 83 (Eylül 1938), 245-250.
- Ünver, A. Süheyl, “Yağmur Taşı Hakkında”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, IV (7), 1952, 77-84.
- Üstün, Ali, *Yunak ve Çevresi Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Vanilişi, Muhammed-Ali Tandilava, *Lazların Tarihi*, (1. Baskı), (Çev.: Hayri Hayrioğlu), Ant Yayınları, İstanbul 1992.
- Varış, Mehmet, “Sel Olmasın Göl Olsun Yukarı Baru’da Yağmur Duası”, (Haz. M. Sabri Koz), *Yağmur Duası Kitabı*, (s. 643-645), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- Varol, Veli, “Çumranın Alan Köyünde Ekin İşleme ”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 1 (15), Ekim 1950, 228-229.
- Velioğlu, Özgür, *70’li Yıllar Türk Sineması Köy Filmlerine Türklerin İslâmiyet Öncesi Dini İnançlarının ve İslâmiyet İnancının Yansımaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2004.
- Yakıcı, Ali, “Kuraklığın Kültürel Hayattaki Yeri ve Konyalı Âşık Mehmet’in Kıtlık (Kuraklık) Üzerine Söylediği Destanlar”, *Milli Folklor*, 7 (51), 2001, 93-99.
- Yakıcı, Ali, *Ozan Dili Çevik Olur-Aşık Edebiyatı Yazıları*, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.
- Yalman (Yalgın), Ali Rıza, *Cenupta Türkmen Oymakları I*, (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yayınları/256, Ankara 1993.
- Yalman (Yalgın), Ali Rıza, *Cenupta Türkmen Oymakları II*, (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yayınları/256, İstanbul 1993.

- Yaltkaye, Şerefeddin, “Yat, yahut Yağmur taşı”, *Gündüz*, 1 (3), 15 Haziran 1936, 67-70.
- Yaman, M. Suphi, “Tokat Folkloru-Çocuk Folklorunda Yağmur Duası”, *Türk Folkloru*, Sayı: 13 (Ağustos 1980), 23.
- Yaman, Talat Mümtaz, “Kastamonuda Halk İnanmaları”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 45 (15 Şubat 1935), 200-202.
- Yardımcı, Mehmet, “Tokat ve Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri”, *Türk Folkloru*, Sayı: 75 (Ekim 1985), 19.
- Yardımcı, Nurdane, *Tokat Halk Edebiyatı ve Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1988.
- Yasa, İbrahim, *Hasanoğlu Köyü’nün İktimai-İktisadi Yapısı*, Ankara 1955.
- Yasa, İbrahim, *Sindel Köyü’nün Toplumsal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara 1960.
- Yaver, Sadi, “Gode-Gode ve Albayrak”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı: 38 (15 Temmuz 1934), 27-29.
- Yavuz, Edip, *Tarih Boyunca Türk Kavimleri*, Ankara 1968.
- Yavuz, Emrah, *Harput Halk Kültüründe Ziyaret ve Ziyaret Yerleri Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2005.
- Yavuz, Halil İbrahim, *Taraklı ve Göynük Çevresinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2004.
- Yavuzer, Hasan, *Hacıbektaş Yöresi Bektaşi İnançlarının Din Sosyolojisi Yönünden İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993.
- Yekdeş, Ömer Faruk, ““Üçkağıtçı” Filminde ‘Yağmur Duası’ ve ‘Üfürme’nin Parodisi”, *Milli Folklor*, 10 (75), 2007, 46-49.
- Yener, Cemil, “Hatay’dan Gelenekler, Tekerlemeler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 16 (307), Şubat 1975, 7236-7237.
- Yetişen, Rıza, “İnançlar, Bilgiler, Tekerlemeler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 18 (353), Aralık 1978, 8517-8518.
- Yıldırım, Ahmet, *Safranbolu Folkloru Üzerinde Bir Deneme*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.

- Yıldırım, Fahriye, *Çamlıhemşin Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1988.
- Yıldırım, Nilüfer, *Anadolu Masallarında Şamanizm İzleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2004.
- Yıldırım, Nimet, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2008.
- Yıldızbaş, Süleyman, *Mevlütü (Akşehir-Konya) Köyü Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1981.
- Yılmaz, Dindar, *Karaman Folkloru, Erzurum ve Torul Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1980.
- Yılmaz, Salih, *Türkiye’de ve Kafkasya’da Yaşayan Karapapak (Terekeme) Türkleri Tarihi ve Kültürü*, Ankara 2007.
- Yılmaz, Salih, “Akçaabat’ın Akçaköy’ünde İnanmalar -I-”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 18 (344), Mart 1978, 8256-8258.
- Yoloğlu, Güllü, *Türklerin Aile Merasimleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- Yorgancıoğlu, Oğuz M., *Kıbrıs Türk Folkloru (Duydum Gördüm Yazdım)*, (2. Baskı), Mağusa Ağustos 2000.
- Yöndemli, Fuat, “Yılan Motifi: Hekimliğin Milletlerarası Sembölü”, *Türk Kültürü*, Sayı: 299 (1988), 177-179.
- Yörükân, Yusuf Ziya, *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*, (Haz. Turhan Yörükân), Ötüken Yayınları, İstanbul 2009.
- Yudahin, K. K., *Kırgız Sözlüğü*, (Çev.: Abdullah Taymas), İstanbul 1948, II.
- Yund, Kerim, “Türk Folklorunda Eski Uygarlıklardan Kalma Sanıklar (Fabıllar)-İnançlar”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I-Genel Konular*, (s. 297- 308), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 77, Ankara 1986.
- Yücekal Ermetin, Günnur, *Mevlevî Usul ve Adabında Eski Türk Dininin İzleri Mevlevilikte Şamanizm İzleri*, Töre Yayın Grubu ve Ön-Türk Uygarlığı Araştırmaları Merkezi, İstanbul.

- Yücekaya, Kamber, *Malatya-Akçadağ Kürecik Bucağı Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1972.
- Yücel, Dilek, (Haz.), *Özbek Destanları 2-Melike Ayyar Destanı*, TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Yüksel, Avni, “Çocukların Yağmur Duası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 9 (189), Nisan 1965, 3720.
- Yüzbaşıoğlu, M. Eflatun, “Silifke Yöresinde Çocuk Oyunları”, *İçel Kültürü*, Sayı: 38 (Mart 1995), 12.
- Zabıt, *Kerkük'te İctima'ı Hayat Folklor*, Bağdat.
- Zaripova Çetin, Çulpan, “Tatar Türklerinde Mitolojik Varlıklarla İlgili Mitler ve İnanişlar (İyeler ve Yaratıklar)”, *Bilig*, Sayı: 43 (2007), 1-32.
- Zaripova Çetin, Çulpan, *Tatar Türklerinin Gelenek ve Görenekleri*, (1. Baskı), Karadeniz Dergisi Yayınları No: 01, Ocak 2009.
- Zerman, Ayşe, *Bahçecik Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1979.
- Ziya Gökalp, *Türk Medeniyet Tarihi*, (1. Baskı), Elips Kitap Yayınları, Ankara 2007.
- Ziya Gökalp, *Türk Töresi*, Toker Yayınları, İstanbul 2010.
- Zor, Arif, *Tirebolu Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1986.
- Wulf, Cristoph, *Tarihsel Kültürel Antropoloji*, (Çev.: Özgür Dünya Sarısoy), Dipnot Yayınevi, Ankara 2009.

İNTERNET

- <http://kiriklikoyu.forumonline.biz/t325-yamur-gelini-oyunu-dodo-dodo-yagmur-oyunu>
18.02.2011
- http://navajocentral.org/navajotaboos/taboo_nature.html 13.12.2012
- http://www.thaiwaysmagazine.com/thai_article/2404_thai_tradition_festivals/thai_tradition_festivals.html 12.12.2012
- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/481/5634.pdf> 06.05.2013
- <http://oguzkagandestani.tr.gg/Yada-Ta> 15.12.2011
- <http://www.mamontenka.com/2011/02/yesim-tas-masaj-yataklar.html> 07.07.2013
- <http://www.yasarkalafat.info/index.php?ll=newsdetails&w=1&vid=3> 20.05.2013

<http://motalibal.com/mitolojidearivebal.html> 20.09.2013

<http://www.spiritualizm.com/birbilgi/bbsembollerEGF36.html> 23.09.2013

<http://kastamonuca.blogspot.com/2012/02/kastamonu-turkcesi-derleme-sozlugu-z.html>
09.01.2014

<http://www.sabah.com.tr/Dunya/2014/01/28/yagmur-duasi-ettiler-sel-basti> 14.02.2014

<http://kizilcasogut.bel.tr/haber/kasabamizda-yagmur-duasi-yapildi-178.html> 13.02.2014

http://www.medyafaresi.com/haber/INEGOLDE-CUMA-NAMAZINDA-YAGMUR-DUASI-OKUDULAR-BIR-SAAT-SONRA-YAGIS--BASLADI_178254.html 15.02.2014

<http://www.haberler.com/cocuklar-adine-pilavi-gelenegini-yasatiyor-3540578-haberi/>
15.03.2014

http://tr.wikipedia.org/wiki/Yayl%C4%B1ml%C4%B1,_A%C5%9Fkale 18.03.2014

http://tr.wikipedia.org/wiki/Ya%C4%9Fmur_b%C3%B6ce%C4%9Fi 30. 04. 2014

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Elif Şebnem KOBYA
Doğum Yeri ve Tarihi	Trabzon/1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 2001/2005
Y. Lisans Öğrenimi	Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 2005/2008
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	sebnemkobyay@hotmail.com
Tarih	